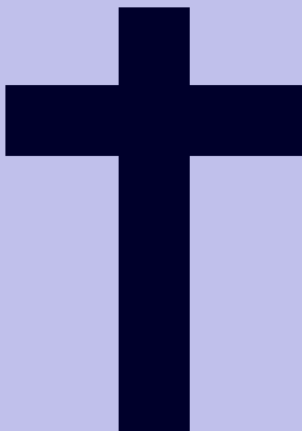

LILAILANO LYAHAMBI
LYA NNUNGU KWA VANU
VAMMALELE

Portions of the Holy Bible in the Makonde language of
Mozambique and Tanzania

LILAILANO LYAHAMBI LYA NNUNGU KWA VANU VAMMALELE

Portions of the Holy Bible in the Makonde language of Mozambique and Tanzania

Porções da Bíblia Sagrada no idioma Makonde de Moçambique

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makonde

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Pioneer Bible Translators

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makonde

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-12-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
e50d2b9d-5016-5132-9a8e-701dc953e2af

Contents

Matayo	1
Mako	60
Luka	97
Yohana	160
Matendo	205
Valoma	260
1 Vakolinso	286
2 Vakolinso	310
Vagalatiya	326
Vaefeso	336
Vafilipi	345
Vakolosayi	352
1 Vasesalonike	359
2 Vasesalonike	365
1 Timoseo	369
2 Timoseo	376
Tito	382
Filimoni	386
Vaebhaniya	388
Yakobo	408
1 Petulo	415
2 Petulo	423
1 Yohana	428
2 Yohana	435
3 Yohana	437
Yuda	439
Uhunulo	442

Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Matayo Ulongledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Matayo, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano Iya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chichemwa “Injili,” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Vatalamu va Bibiliya nanga pavamaite uhiku ulembwîje chitabu cha Matayo, henga inahululika kuva chîlembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 50 mpaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Valoma vândongenge imanga ya Yelusalemu na Ing’ande ya Nnungu mmwaka wa 70, na vanu vanji vâtenda kuva Matayo âlembile chitabu achino bada ya kwondongwa kwa imanga na Ing’ande ya Nnungu, na vanji vâtenda kuva âlembile kabla vikâmbikwondongwa. Na pachinu panavele Matayo walemba Malove alano Lambone pakâmaikana saana, henga vanu vohe vâtenda kuva lâlembwije nchilambo cha Isilaeli, na inahululika kuva chîlembwije muimanga ya Yelusalemu.

Âlembile chitabu achino nni Matayo. Matayo kabla akâmbichemwa kuva nkuhundwa wanga Yesu, Matayo âvele nkûtuala kodi na ânimaikana namene kwa lina Iya Lawi. Matayo âvele yumo wa mitume kumi na mbili, na âlembile malove lake wavalonda akûsoma va Chiyahudi. Anelyo linamaikana ing’anya âtumidile namene malemba la manabii vao, yani malemba la Nnilailano Iya Kala. Matayo âtumidile malemba anelo malinga myanda 60 nchitabu achino uchinga alanguje kuva Yesu njo Masiya, yani Kilisto uvachinolela kuva âmbekwida. Vayahudi vâlolela kumpwechela mpohi kuhaloka kwa Nnungu. Mpohi aneyo kwa Chieblaniya vâchema “Masiya,” na kwa Chigiliki vâchema “Kilisto,” mana lake “atandolwejiye na Nnungu.” Uchocho, Matayo âlembile vitukutuku vyohe viyâmba Ufalume wanga Kulihunde. Vayahudi vâtenda kuva aneyo Masiya âmbekuva nfalume wa utawala wa kisiasa. Bahi Matayo kwa kulyongolela namene, ânitindana na achila chivachilolela Vayahudi kwa kuaelesija saana Ufalume wanga Kulihunde, yani Ufalume wa Nnungu.

Bahi kwa kuva Vayahudi vâlolela kumwona Masiya wa utawala wa kisiasa, Yesu nkwanula aulonjelele Ufalume wa Nnungu na makudungilo la Nnungu kwa aneyo Masiya kwa namuna ya sili. Kwa kuva, kuikave wava-haulila chihi mwandu kuva nang’e njo Masiya, yani Kilisto, Vayahudi avala vanatandilike kunkulupila na kupilikanila mahundo lake vakanitamwa namene van’juhe kuva nfalume wavo apano pachilambo uchinga avapohe muutawala wa Valoma. Njo mana palonjeledile kwamba Kilisto au Mwana wa Munu alonjeledile muchi âmwamba chihi munu yunji, kumbe âlyamba mwene. Âtendile uchocho uchinga apate wasa wa kuvahunda vanu kwamba makudungilo la uhiu la Nnungu. Kwa kuva, Yesu nanga panaidile apano pachilambo uchinga ajuhwe kuva nfalume, henga âniida uchinga ahwe na kufufuka kwajili ya vanu vammalele.

Malemba Lambone lalembwije na Matayo ni chitabu chifala kuva ntandiliko wa Lilailano lya Hambu ing'anya ya kutumila malove lake lohe kihaloka Nilailano lya Kala. Chitabu cha Matayo ni chilundilo chikatapele kati ya Lilailano lya Kala na lya Hambu. Vatalamu va Bibiliya vâonite kuva, panjika Matayo âlinga kuuyeja n'fumo wa vitabu vya Musa, vitabu nnyano vitanditi vya Lilailano lya Kala. Hutuba yanga Yesu panavele nnichinga (Matayo 5-7) inahululika kulandanywa na chitendo cha Nnungu kumwing'a Musa Sheliya panavele kulichinga (Makumbuso 19:3-23:33).

Uinjipihwa wa chitabu cha Matayo

1. Sula ya 1-4, Matayo âtandilika Malemba Lambone kwa kutanga habali dya kuveleka kwanga Yesu Kilisto na ntandiliko wa madengo langa Yesu.
2. Sula ya 5-25, Matayo âtana kwamba madengo langa Yesu na kwamba mahundo lake lohe.
3. Sula ya 26-28, Nnitunji alino lya ntululilo Matayo âtanga kwamba ukamilifu wa madengo langa Yesu wonekâna kukuhwa kwake na kufufuka kwake.

Litawa lyavelekwejiye Yesu Kilisto (Luka 3:23-38)

- 1 Auno njo n'dododo wa malina la vanu va nnitawa lyavelekwejiye Yesu Kilisto*, n'dukuluwe Nfalume Daudi, n'dukuluwe Iblahimu.
- 2 Iblahimu âmmaleke Isaka,
Isaka nkummaleka Yakobo,
Yakobo nkummaleka Yuda chalumo na akuluvake na anung'unuvake.
- 3 Yuda nkummaleka Pelesi na Sela, na amamayavo âvele Tamali,
Pelesi nkummaleka Esiloni,
Esiloni nkummaleka Alamu.
- 4 Alamu nkummaleka Aminadabu,
Aminadabu nkummaleka Nashoni,
Nashoni nkummaleka Salumoni,
- 5 Salumoni nkummaleka Boasi, na anyokwe Boasi âvele Lahabu.
Boasi nkummaleka Obedi, na anyokwe Obedi âvele Lutu.
Obedi nkummaleka Yese.
- 6 Yese nkummaleka Nfalume Daudi.
Daudi nkummaleka Selemani, na anyokwe Selemani njo ânavele n'jawe Uliya kabla akânambimmaleka Selemani.
- 7 Selemani nkummaleka Lehoboamu,
Lehoboamu nkummaleka Abiya,
Abiya nkummaleka Asa,
- 8 Asa nkummaleka Yehoshafati,
Yehoshafati nkummaleka Yolamu,
Yolamu nkummaleka Usiya.
- 9 Usiya nkummaleka Yosamu,
Yosamu nkummaleka Ahasi,
Ahasi nkummaleka Ezekiya,
- 10 Ezekiya nkummaleka Manase,
Manase nkummaleka Amoni,
Amoni nkummaleka Yosiya,

* 1:1 Kilisto mana lake, "atandolwejiye na Nnungu." Na Nnungu âniahidi myanda yohe kwa indila ya manabii vake kuva achivapohe vanu vake kupitila aneyo Kilisto.

¹¹ Yosiya nkummaleka Yekoniya chalumo na anung'unuvake, mmaduva àlalá lavachitwaliwa Vayahudi kupelekejwa kumidi, aneko ku Babeli.

¹² Vayahudi pavapelekejwe kumidi, aneko ku Babeli, Yekoniya nkummaleka Shealitieli, Shealitieli nkummaleka Selubabeli,

¹³ Selubabeli nkummaleka Abiudi, Abiudi nkummaleka Eliakimu,

Eliakimu nkummaleka Asoli,

¹⁴ Asoli nkummaleka Sadoki, Sadoki nkummaleka Akimu,

Akimu nkummaleka Eliudi,

¹⁵ Eliudi nkummaleka Eleasali, Eleasali nkummaleka Matani,

Matani nkummaleka Yakobo,

¹⁶ Yakobo nkummaleka Yusufu ntwave Maliya, na Maliya njo ammalêke Yesu, uvanchema Kilisto.

¹⁷ Bahi kutandikila Iblahimu mpaka Nfalume Daudi, pávele na vivélékwa kumi na ncheche, na vivélékwa kumi na ncheche kutandikila Nfalume Daudi mpaka pavachitwaliwa Vayahudi kupelekejwa kumidi aneko ku Babeli, na vivélékwa vinji kumi na ncheche kutandikila kutwaliwa kwa Vayahudi pakuta kuvelekwa kwanga Kilisto.

Kuvelekwa kwanga Yesu
(Luka 2:1-7)

¹⁸ Aino njo habali ya kuvelekwa kwanga Yesu Kilisto. Maliya anyokwe Yesu áposwa na munu yumo uvanchema Yusufu. Henga kabla vakánambikwikalana, na Maliya kabla akánambikummalana nnume, áonekene ávele na chitumbo kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. ¹⁹ Na Yusufu kwa kuva ávele munu wambone pameho pa Nnungu na akanatamwije untaya dihoni Maliya, bahi nkukudungila anneke kwa sili bila vanu vanji kumala.

²⁰ Bahi pachikumbukilanya anelo, malaika wa Nang'olo nkumwidila muindoto nkunnyaulila kuchidoni, “Wako Yusufu n'dukuluwe Nfalume Daudi, unayope kuntwala Maliya ààve n'jalo, kwa kuva, chitumbo chake chihalokene na dimongo dya Umumu Wanaswe. ²¹ Nang'e àmbembeleka mwana wa chilume, koka uncheme lina lyake Yesu,[†] kwa kuva, nang'e njo ambevapôha vanu vake n'disambi dyavo.”

²² Anelo lammalele lánitendeka uchinga latimile malove lanatangwele Nang'olo Nnungu kupitila kwanga nabii wake kuva,

²³ “Nkongwe akámmaite nnume àmbekuva na chitumbo, na àmbemmaleka mwana wa chilume, na vàmbenchema Imanueli,[‡] mana lake, Nnungu ávele pamo na hwetu.

²⁴ Bahi Yusufu patakatiwike, nkuhwena unatenda muchi malaika wa Nang'olo channaijije, nang'e nkuntwala Maliya kuva n'jawe. ²⁵ Henga nanga panalele nawe mpaka pammaleke mwana wa chilume, na Yusufu nkunchema lina Yesu.

2

Vanu kuhaloka m'bali wa kumanga

[†] 1:21 Yesu nni lina lya Chigiliki, na kwa Chieblaniya lina anelyo nni Yoshuwa, mana lake nni “Nang'olo àpoha.” [‡] 1:23 Isaya 7:14

1 Yesu ávelekwejiye muimanga ya Betelehemu, nchilambo cha Yudeya, mmaduva àlalá Helode lánavele nfalume. Bahi Yesu pavelekwejiye, nkuhalokanga vanu kuhaloka m'bali wa kumanga, vanu vavèle na elimu ya kumala lambehumíla kwa kuloleha dinondwa, nkuhwika ku Yelusalemu. 2 Vanu anevo nkuuja kuchidoni, “Ávele kwachi Nfalume wa Vayahudi avelekwejiye? Tùniyona inondwa yake patunavele m'bali wa kumanga, na hwetu tuidile unamwabudu.”

3 Nfalume Helode papilikene anelo, nang'e pamo na vanu vammalele va pa Yelusalemu nkuva na lipamba. 4 Bahi Helode nkuvachema makuhani vakulu vammalele na vakúhunda Sheliya yanga Musa, nkuvauja kuchidoni, “Kilisto àmbevelekwa kwachi?” 5 Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Àmbevelekwa ku Betelehemu, nchilambo cha Yudeya, kwa kuva njo chalem-bile nabii kuva,

6 ‘Henga wako Betelehemu, uvèle chilambo cha ku Yudeya, wako nanga puvele n'joko n'dimanga ding'ulu dya ku Yudeya, kwa kuva, kwakuwe àmbehaloka nkútawala ambevatawâla vanu vangu Vaisilaeli.’ ”*

7 Bahi Helode nkuvachema chitinya-tinya avala vanu vavèle na elimu ya kumala lambehumíla kwa kuloleha dinondwa, uchinga avauje aila inondwa íhumidile duvani. 8 Anepo Helode nkuvatuma vahwene aneko ku Betelehemu wahaula kuchidoni, “Hweneng'ana mukatumbame kuntaha aneyo mwana. Mukàmwona, uyang'ana munguhaulile, uchinga nanani nguhwene nikàmwabudu.”

9 Pavampilikanidile nfalume, vanang'o nkuhweneng'ana. Na aila inondwa ivaiwene pavanavele m'bali wa kumanga nkuvalodya, na vanang'o nkuilondola mpaka paiimidile pachinu apala pavele ayula mwana. 10 Pavaiwene aneyo inondwa nkuhangalala namene. 11 Anevo vanu nkuinjila nng'ande, nkumwona mwana chalumo na Maliya anyokwe, nkutindivala malundi nkumwabudu ayula mwana. Anepo nkuhungula vihapu vyao nkumwing'a ayula mwana dinujo dya sahabu na ubani na mahuta lagalika la manemane.

12 Anevo vanu nkuuyang'ana kukaya kwavo kwa kupitila chihi indila inji ing'anya Nnungu ànivakalipila muindoto vanauyile kavila kwanga Helode.

Kutukutula ku Misili

13 Avala vanu pavaukile, malaika wa Nang'olo nkunyumila Yusufu muindoto nkunyuulila kuchidoni, “Takatuka, ntwale mwanalo pamo na anyokwe, mutukutile ku Misili. Ikalanga aneko mpaka panimbekuhaulila uuye, kwa kuva, Helode àntaha mwana uchinga ammwalale.”

14 Bahi chilo anecho Yusufu nkutakatuka, nkuntwala mwana pamo na anyokwe mwana, nkuhwena ya ku Misili. 15 Nkuikala aneko mpaka Helode pahwile. Chinu anecho chínitendeka uchinga litimile lilove lyanatangwele Nang'olo Nnungu kupitila kwanga nabii wake kuva, “Nínchemile Mwanangu, auye kuhaloka ku Misili.”†

Kuwalalwa kwa vavana

16 Helode pamaita kuva avala vanu vavèle na elimu ya kumala lambehumíla kwa kuloleha dinondwa vàninnambila, nkutunduwila namene. Nkulaija vavana vammalele va chilume va ku Betelehemu na vannyenje, kutandikila vakanunu mpaka vavèle na myaka mivili, vawalalwe. Helode

* 2:6 Mika 5:2 † 2:15 Oseyia 11:1

ávatondele vavana va changa anecho kupapatana na uhiku aula uvanai-wene inondwa avala vanu vavéle na elimu ya kumala lambehumila kwa kuloleha dinondwa. ¹⁷ Anepo njo palatimidile malove lanatangwele nabii Yelemiya kuva,

¹⁸ “Lidi línipilikanika aneko ku Lama, kukuta na kulikutangila.

Laheli wavakutila vana vake, wala anatumwe kutujwa ntima, ing'anya vammalele vânihwa.”[‡]

Kuuya kahaloka ku Misili

¹⁹ Pahwile Helode, malaika wanga Nang'olo Nnungu nkunyumila Yusufu muindoto akula ku Misili. ²⁰ Nkunyaulila kuchidoni, “Takatuka, ntware mwana pamo na anyokwe, uuye navo ku chilambo cha Isilaeli, kwa kuva, avala vachilambela kummwalala mwana, vânihwa.” ²¹ Bahi Yusufu nku-takatuka, nkuntwala mwana pamo na anyokwe mwana, nkuuya ku chilambo cha ku Isilaeli.

²² Henga Yusufu papilikene kuva Alikelao, mwanawe Helode, àjukile kuva nfalume wa chilambo cha Yudeya, pachinu pachitawala atatake, ányopa kuhwena aneko. Henga Yusufu padumwije muindoto, nkuhwena kuchilambo cha ku Galilaya, ²³ nkunaikala kuimanga ya ku Nasaleti, uchinga latimile malove lavanatangwele manabii kumwamba Kilisto kuva, “Vâmbenchema Nnasaleti.”

3

Yohana Nkúbatisa àvahubilila vanu

(Mako 1:1-8, Luka 3:1-18, Yohana 1:19-28)

¹ Mmahiku anelo, Yohana Nkúbatisa áhumilidile kulilanga lya ku Yudeya, nkutandilika kuvahubilila vanu, ² wachidoni, “Lekanga kutenda masambi, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ùvele pepi.” ³ Aneyo Yohana njo wachimwamba nabii Isaya pachihaula kuchidoni, “Munu ànonoha lidi kulilanga, wachidoni, ‘Nkatapajije Nang'olo indila yake, nyoshanga dihengo dyambepita.’”^{*}

⁴ Yohana áwete inguwo ikatapajijwe kwa maleha la ungamila na nchikundu mwake áhungile nkanda wa limbende. Chakulya chake chívele chihi mahiya na uchi wa munnyitu. ⁵ Vanu vohe kahaloka imanga ya ku Yelusalemu na chilambo chammalele cha ku Yudeya na va vilambo vyammalele vivéle nnyenje luhunde lwa Yoludani, vânimmmwenela. ⁶ Nkulitangolanga masambi lavo, na Yohana nkuvabatisa nnuhunde lwa Yoludani.

⁷ Yohana pavawene Mafalisayo na Masadukayo vohe uvammwenela uchinga avabatise, nang'e nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu nni mmana mma nachihungo! Nnani an'dumênge mwenu muitile gasabu ya Nnungu iîda? ⁸ Tendanga matendo lalanguja kuva munilekanga masambi lenu. ⁹ Munatende kuva mùnahulula kulisingila kuva Iblahimu nni anakulwenu! Lola, nangu nînyaulilanga kuva, Nnungu ànahulula kulapindikulanya mayanga alano lâave udukulu wanga Iblahimu. ¹⁰ Bahi vino imbedo ìnivikwa tayali kucheketa mahina la milandi. Kila nnandi ukápa vihepo vikatapêle umbechetwa na kuyahwa mmoto. ¹¹ Nangu nîm'batisa mwenu kwa medi

kulanguja kuva m̀nileka masambi lenu. Henga aida nnyuma mwangu àvele na dimongo ungupunda nangu, na nangu nikafala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake. Nang'e àmbem'batisa mwenu kwa Umumu Wanaswe na kwa moto. ¹² Nang'e ànyakwile chihelo cha kupembulila mmakono mwake uchinga apepetele ngano yake. Àmbeilapola ngano na kuivika nnikangala, henga mahahi àmbelayocha mmoto ukadimika."

Kubatiswa kwanga Yesu
(Mako 1:9-11, Luka 3:21-22)

¹³ Anepo Yesu nkuuka ku Galilaya, nkuhwena kuluhunde lwa Yoludani, uchinga Yohana am'batise. ¹⁴ Henga Yohana nkulinga unnimbija Yesu wachidoni, "Nangu ngulembelewa ngubatiswe na wako, mwadachi wako uida kwang'une?" ¹⁵ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Kwa vino, leka iive chihi uchocho, kwa kuva njo chilembelewa tulatende lammalele lalalembela Nnunu." Bahi Yohana nkukubali.

¹⁶ Yesu pamalidile kubatiswa, nkuhuma mmedi, upala kulihunde nkuhunukuka, nkumwona Umumu wa Nnunu achionekana muchi umunda, wasulupuka na kutulila muha mwake. ¹⁷ Lidi nkupilikanika kuhaloka kulihunde ulichidoni, "Ayuno njo Mwanangu unguntamwa, nnikatapaliwa nawe."

4

Kulingwa kwanga Yesu
(Mako 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ Bahi Yesu nkulojwa na Umumu Wanaswe mpaka kulilanga uchinga akalingwe na Ibilisi. ² Yesu nkufunga maduva alubaini chilo na muhi, pamalidile maduva anelo nkwna indala. ³ Bahi Ibilisi, ayula avalinga vanu nkumwidila Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Ikava wako Mwana wanga Nnunu lahaulile mayanga alano laave mikate." ⁴ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, 'Munu akambelama, kwa kulya chihi nkate, ila kwa kulikamula kila lilove lyatangola Nnunu.' " *

⁵ Ibilisi nkuntwala Yesu mpaka ku Yelusalemu, imanga yanaswe, nku-nammika kuchisweswe cha muha namene cha Ing'ande ya Nnunu, ⁶ nkunnyaulila kuchidoni, "Ikava wako Mwana wa Nnunu, liyahe pahi, kwa kuva, inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, 'Nnunu àmbevaliija malaika vake kwajili yako. Vanang'o vambekunyakula mmakono lavo, uchinga unalihumbule kananga madodo lako mmayanga.' " †

⁷ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Inilembwa kavila Mmalemba Lanaswe kuva, 'Unanninge Nang'olo, Nnunu wako.' " ‡

⁸ Anepo Ibilisi nkuntwala kavila Yesu mpaka kudedu lichinga lilehu, nkunnanguja ufalume wa kila chilambo na ukulu wake. ⁹ Ibilisi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Ukatindivala malundi na kungwabudu, nakwing'a anevyo vyammalele." ¹⁰ Henga Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Uka, Nanchindenga! Kwa kuva, inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, 'Mwabudu Nang'olo Nnunu wako,

* 4:4 Makumbuso 8:3 † 4:6 Sabuli 91:11, 12 ‡ 4:7 Makumbuso 6:16

na kuntumikila chihi nang'e weka.' "§

¹¹ Anepo Ibilisi nkunneka Yesu, nkuhaloka malaika nkunnyudumila.

*Yesu atandilika kuvahubilila vanu ku Galilaya
(Mako 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Bahi Yesu papilikene kuva Yohana vantadile nnilungu, nkuhwena chijiji cha ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya. ¹³ Yesu nkuuka kuimanga ya Nasaleti, nkuhwena unaikala imanga ya ku Kapelinaumu, imanga ivêle pepi na Litanda lya ku Galilaya, vilambo vya vanu va litawa lya Sabuloni na litawa lya Nafutali. ¹⁴ Yatendeke uchocho uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

¹⁵ "Vilambo vya vanu va litawa lya Sabuloni na litawa lya Nafutali, nni vilambo vivêle nndila îlodya kubahali na m'bali wavili wa luhunde lwa Yoludani.

Anevyo njo vilambo vya ku Galilaya, vivaikala vanu vohe vakávele Vayahudi.

¹⁶ Vanu anevo vaikála nnuپی, vâniwona nng'anje nkulu.

Na anevo vaikála nchilambo chihinikwije kwa chimbwehedi cha kuhwa, nng'anje univahimbukila!"**

¹⁷ Na kutandikila mahiku ulolo, Yesu nkutandilika kuvahubilila vanu ujumbe wake wachidoni, "Lekanga kutenda masambi, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu úvele pepi!"

*Yesu avachema akúupa dihomba ncheche vâàve vakuhundwa vake
(Mako 1:16-20, Luka 5:1-11)*

¹⁸ Bahi Yesu pánavele nkwinga nnyenje Litanda lya ku Galilaya, nkuvona akúupa dihomba vavili uvayela dinjau dyavo nnitanda, Simoni uvanchema Petulo chalumo na nnung'une uvanchema Anduleya. ¹⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Ngupapate, nangu nguchinintende mwenu kuva mmanu mma kuvaupila vanu kwa Nnungu." ²⁰ Upala, nkudilekanga dinjau dyavo, nkumpapata Yesu.

²¹ Papite muyo kadiki, nkuvona vanu vanji vavili, munu na nnung'une, Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo. Vanang'o vávelenge muingalava pamo na atatawavo Sebedayo uvakatapaja dinjau dyavo. Yesu nkuvachema, ²² upala, nkuileka ingalava pamo na atatawavo, nkumpapata Yesu.

*Makuwa lohe la vanu lâmpapata Yesu
(Luka 6:17-19)*

²³ Bahi Yesu nkwinga chilambo chammalele cha ku Galilaya, wavahunda vanu n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na kuvahubilila vanu Malove Lambone layâmba Ufalume wanga Nnungu na kulamya kila namuna ya ugonjo na kila namuna ya kuhuvanga. ²⁴ Imbili yake nkupilikanika nchilambo chammalele cha ku Siliya. Bahi vanu nkumpelekejija Yesu vanu vammalele vânavale na magonjo la kila namuna na vachihuvanga na vabanîhwa na anamindenga, na vânavale na chihundahunda, na vadidimênge miili, nang'e nkualamya vammalele. ²⁵ Makuwa lohe la vanu kihaloka kudimanga kumi dichemwa Dikapoli, na kihaloka ku Yelusalemu na chilambo cha ku Galilaya na ku Yudeya na kung'ambo luhunde lwa Yoludani, lammalele lânimpapata.

5

Yesu àvahubilila vanu kwamba kuhangalala
(Luka 6:20-23)

¹ Bahi Yesu pauwene mmuluku wa vanu, nkukwela nnichinga, nku-naikala. Vakuhundwa vake nkummwenela, ² nang'e nkutandilika kuvahunda wachidoni,

³ "Wasa vanu avala valising'ila chihi Nnungu weka, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wavo.

⁴ Wasa vanu avala valikutang'ila, kwa kuva, Nnungu achiavatuje ntima.

⁵ Wasa vanu avala valisulupûha, kwa kuva, chilambo chimbekuva mapala lavo.

⁶ Wasa vanu avala vavêle na indala na inyota ya kutenda lalalembela Nnungu,

kwa kuva, Nnungu àmbevasibiha.

⁷ Wasa vanu avala vavêle na chididi, kwa kuva, Nnungu achiavavikile chididi.

⁸ Wasa vanu avala vavêle na disungu dihawîke, kwa kuva, vàmbebwona Nnungu.

⁹ Wasa vanu avala vavapatanîsa vanu, kwa kuva, vàmbevalangiwa kuva vana va Nnungu.

¹⁰ Wasa vanu avala valag'ihwa ing'anya ya kutenda lalalembela Nnungu, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wavo.

¹¹ Wasa mwenu, vanu vakântangolela malove lahakalenge na kum'baniha na kunnambilila lahakalenge, kwajili yangu. ¹² Hangalala na kululutila, kwa kuva, inujo yenu ing'ulu inivikwa kulihunde. Uvila njo chivanananihiuwe manabii vanapwawije, kabla mwenu mukànambipwawa."

Munyu na nng'anje
(Mako 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ "Mwenu mùvele muchi munyu kwa vanu vammalele. Henga inowi ya munyu ikàhang'uka, dachi, ùmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila? Ukálembelwa kwa chinu chohecho, ila uuyaha chihi pawelu na kuluvatwa na vanu.

¹⁴ Mwenu mùvele muchi nng'anje kwa vanu vammalele, nng'anje ukáhululika kupihika, malinga chuukapihika nng'anje wa imanga idengwije muha lichinga. ¹⁵ Nanga munu achâcha chibatali koka nkuchihinika libebe, ila vâchivika muha chipanda, uchinga chivamulikile vanu vammalele vavele nng'ande. ¹⁶ Uchocho, na mwenu nng'anje wenu ulangaje muyo mwa vanu, uchinga valone àlalâ lambone lamutenda, koka vannombolele Atata wenu wa kulihunde."

Mahundo layâmba Sheliya ya Musa

¹⁷ "Munatende kuva nangu ngùdile unaipukutanga Sheliya ya Musa au mahundo la manabii. Nangu nikáidile unaipukutanga, henga ngùdile unaitimilisa. ¹⁸ Nangu nînnyaulilanga uhiu kuva, mpaka anepo chilambo na lihunde pavimbepita, wala nanga pachinu kananga pajoko pa lilove na Sheliya yanga Musa pambeûka mpaka lammelele latimile. ¹⁹ Munu woheyo akambeiyonela mana kananga amuli inyoko mu Sheliya adino na kuvahunda vanu vanji vatende uchocho, aneyo àmbevalangiwa kuva n'joko mu Ufalume wa Nnungu. Henga ayula ambekamûla Sheliya na kuvahunda

vanu vatende uchocho, aneyo àmbevalangiwa kuva nkulu mu Ufalume wa Nnungu. ²⁰ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, ikàva nanga pamutenda àlalà lalalembela Nnungu kupunda chivatenda Mafalisayo na vakùhunda Sheliya yanga Musa, mukàmbeinjila mu Ufalume wa Nnungu.”

Kuwalala

(Luka 12:57-59)

²¹ “Mwenu múnipilikana amuli ihaùla kuva, ‘Unawalale, na munu woheyo ambewalàla àlembelwa ahukumiwe asabu.’* ²² Henga nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo amvisija nnyake, àlembelwa ahukumiwe asabu. Na munu antangolèla nnyake malove lahakalenge, nang'e àmbehukumiwa asabu ku Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. Na munu annyaulila nnyake kuva, ‘Ukàvele na ding'ano’ nang'e àlembelwa ayahwe mmoto wa Jihannamu.

²³ Ikàva ùhwena unannyumija Nnungu sadaka pachitala, upala nkukumbukila kuva nnyako àvele na lituku na wako, ²⁴ bahi ileke sadaka yako pachitala, uhwené ukapatane na nnyako hoti, koka uuye unnyumije Nnungu sadaka yako.

²⁵ Piyanyija kupatana na munu akusitéke, tenda uchocho kabla mukànambihwika kulukumbi. Ukanatende uchocho, munu akusitéke àmbekupelekeje kwa nkùhukumu, koka nkùhukumu akupelekeje kwa litiyala, koka litiyala akuchimile nnilungu. ²⁶ Nangu nìkuhaulila uhiu kuva, anemwo ukambehuma mpaka paumbemalilila ulipa senti ya ntululilo.”

Kulala ugoni

²⁷ “Mwenu múnipilikana amuli ihaùla kuva, ‘Unalale ugoni.’† ²⁸ Hambi nangu nìnyaulilanga kuva, ambennòla mmahe kwa kunng'unukila, aneyo ànilala nawe ugoni mwisungu mwake. ²⁹ Ikàva liso lyako lya kunkono likutenda utende sambi, lidabole uliyahe kulehu na wako! Wasa unààve na imbande imo, kuliko mmili wako wammalele kuyahwa mmoto wa Jihannamu. ³⁰ Na ikàva nkono wako wa kunkono ùkutenda utende sambi, uchekeke uuyahe kulehu na wako! Wasa unààve na imbande imo, kuliko mmili wako wammalele kuyahwa mmoto wa Jihannamu.”

Kulekana

(Matayo 19:9, Mako 10:11-12, Luka 16:18)

³¹ “Vanu vanji vàhaua kuva Sheliya ihaua kuva, ‘Munu woheyo annèka n'jawe, àlembelwa amwing'e talaka.’‡ ³² Henga nangu nìnyaulilanga kuva, munu woheyo annèka n'jawe, ikànave chihi kwa ing'anya ya kulala ugoni, àntenda mmahe aneyo kuva n'goni, na nnume ambennòmba mmahe aneyo, nanang'e àlalà ugoni.”

Kuapila

³³ “Uchocho, múnipilikana chivanavahaulidile vanyakala kuva, ‘Munavike nasili ya kulambila, henga ùlembelwa utimise nasili yunavikile kwanga Nang'olo Nnungu.’ ³⁴ Henga nangu nìnyaulilanga kuva, wala munaapile kwa kutambulanga kulihunde, kwa kuva, aneko njo kwaikala Nnungu nchiteng'u chake cha chifalume. ³⁵ Na wala munaapile kwa kutambulanga chilambo, kwa kuva, anepo njo pachinu pakuvika madodo lake, na wala munaapile kwa kutambulanga Yelusalemu, kwa kuva, aneyo njo imanga ya Nnungu, Nfalume Nkulu. ³⁶ Na wala unaapile kwa kutambulanga muti

* 5:21 Kuuka 20:13, Makumbuso 5:17 † 5:27 Kuuka 20:14 ‡ 5:31 Makumbuso 24:1

wako, kwa kuva, nanga pauhulula kananga kuutenda ulindo wako umo ùùve wanaswe au wanapi. ³⁷ Mweni mukàhaua, ‘Elo,’ muhiu ìive elo, na mukàhaua, ‘Nanga,’ muhiu ìive nanga, kwa kuva, malove latongolèwa kupunda anepo làhaloka kwa Nanchindenga.”

Kupindikula
(Luka 6:29-30)

³⁸ “Mùnipilikana kuva ìnihaulwa kuva, ‘Antumbùla nnyake liso nanang’e atumbulwe liso, na an’gong’òla nnyake lino nanang’e agong’olwe lino.’[§] ³⁹ Hambi nangu nìnyaulilanga kuva, munu akutendedìle lahakalenge unampindikule. Na munu akàkuhebula kwa kukupanya likofi nnibuda lya kunkono, nnekele akupindikulile na lya kunchinda. ⁴⁰ Na ikàva munu àlebela akusitaki kulukumbi uchinga atwale nkogo wako, bahi nnekele atwale na likoti lyako mwalehu. ⁴¹ Munu akàkunamatija unyakula chihapo chake kilomita imo, wako nnyakulile kilomita dimbili. ⁴² Munu akàkuyuwa mwing’e, na munu ambekuyadika chinu unamwime.”

Kuvatamwa amongo
(Luka 6:27-28,32-36)

⁴³ “Mweni mùnipilikana chiinahaulike kuva, ‘Ntamwe nnyako, na ummenge mmongo mwalo.’^{**} ⁴⁴ Henga nangu nìnyaulilanga kuva, vatamwange amongo mwenu na kuvayuwila avala vam’baniha mwenu, ⁴⁵ kwa kutenda uchocho mùùva mmana mmahiu mma Atata wenu wa kulihunde. Kwa kuva, nang’e àvalangajija liduva vanu vatènda lahakalenge na vanu vambone, na kuvatonyele imbula vanu vatènda lalalembela Nnungu na vanu vakátenda lalalembela Nnungu. ⁴⁶ Ikàva mùvatamwa chihi vanu vantamwànga mwenu, dachi, mùmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vakútwa kodi na vanang’o vätendanga uchocho! ⁴⁷ Ikàva mùvasalimila chihi vakúkulupila avenu, dachi chinu ntwani chinji chimuchitenda kupunda vanu vanji? Ata vanu vakámmaite Nnungu vätenda uchocho. ⁴⁸ Bahi mùlebelewa mùùve mmanu mmakukamilika malinga Atata wenu wa kulihunde chakamilike.”

6

Kuvayangata amahuvani

¹ “Lyongolelange uyopa munatenda lambone pameho pa vanu uchinga vannolange. Mukàtenda uchocho, Atata wenu wa kulihunde nanga pambe-mwing’a dinujo.

² Bahi paunnyangata mmahuvani, unalihaulange kwa vanu kwa kwombela lipenga muchi vakulilambilila chivatenda n’ding’ande dya kunnyuwila Nnungu na mmadila uchinga valombolewe na vanu. Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, vanang’o tayali vànipata inujo yavo. ³ Henga wako paunnyangata mmahuvani, ìlembelwa kananga nkono wako wa kunchinda unamale chiutenda nkono wako wa kunkono. ⁴ Paunnyangata mmahuvani, nnyangate kwa sili, na Atatako alòna àlalà laulatenda kwa sili achiakwing’e dinujo.”

Kuyuwa
(Luka 11:2-4)

⁵ “Pamuyuwa munatende muchi vakulilambilila chivatenda. Vanang'o vananowelwa kwimila na kuyuwa n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na nnyenje dindila uchinga vanu vavone. Nangu n'nyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali v'ani-pata inujo yavo. ⁶ Henga wako puyuwa, injila nchumba chako, uchime nnango, koka unnyuwe Atatako akáoneka. Na Atatako, achóna anecho chutenda kwa sili achia kwing'e inujo yako.

⁷ Pamuyuwa, munatangole malove lohe l'akuuila-uila muchi vanu vakámmaite Nnungu chivatenda. Vanang'o vátenda kuva Nnungu achia vapilikane ing'anya ya malove lavo lohe. ⁸ Munatende muchi vanang'o, kwa kuva, Atata wenu ánilamala lamusikikidile kabla mwenu mukánambinnyuwa. ⁹ Bahi mwenu yuwanga uvila, 'Atata wetu uvéle kulihunde, lina lyako litumbyangwe.

¹⁰ Ufalume wako uide.

Na apano pachilambo, latendeke álalá lulalembela wako, malinga chilatendeke aneko kulihunde.

¹¹ Utwing'e nelu chakulya chimbetutoleja kwa nelu.

¹² Utusamehe makosa letu, muchi hwetu chituvasamehe vanu vatukoséla.

¹³ Na patulingwa, unatuleke ututenda masambi,

henga utupohe mmakono mwanga Nanchindenga. [Kwa kuva, Ufalume na dimongo na ukulu nni vyako, vyaka na vyaka. Amina.]*

¹⁴ Mukávasamehe vanu vankoséla mwenu, uchocho na Atata wenu wa kulihunde achiansamehe mwenu makosa lenu. ¹⁵ Henga mukánavasamehe vanu vankoséla mwenu, na Atata wenu wa kulihunde akambensamehe mwenu makosa lenu.”

Mahundo layâmba kufunga

¹⁶ “Pamufunga, munayundale muchi vakulilambilila chivatenda. Vanang'o vakungunyaja kumeho kwavo uchinga vapate kwonekana na vanu kuva vanafunga. Nangu n'nyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali v'ani-pata inujo yavo. ¹⁷ Henga wako paufunga, kalava medi kumeho na ulipakale mahuta mmuti, ¹⁸ uchinga vanu vanamale kuva wako unifunga, íla umaikane chihi na Atatako akáoneka. Na Atatako alóna anelo laulatenda kwa sili achia kwing'e inujo yako.”

Tandilika kuukambi-kambila Ufalume wanga Nnungu nahoti (Luka 12:22-36, Luka 16:13)

¹⁹ “Munalikondeje dimali dyohe apano pachilambo. Apano pachilambo vakoko v'anaondonganga na ing'ange ñaondonganga, na vakwiva vanatutumula nkwiva. ²⁰ Mwenu likondeje dimali dyenu kulihunde, aneko vakoko vakáondonganga na ing'ange ikáondonganga, na wala vakwiva vakábulula kututumula, nkwiva. ²¹ Kwa kuva, apala padivele dimali dyako njo padimbeloleha ding'ano dyako.

²² Meho njo chibatali cha mmili. Bahi meho lako lakáva lumi, mmili wako wammalele ùmbeumbala nng'anje. ²³ Henga meho lako lakáondongeka, mmili wako wammalele ùmbekuva nnupi. Bahi ikáva nng'anje uvéle nkati mwako ùnipindikuka kuva lupi, bahi anelwo nni lupi lwa kuyoha!

* **6:13** Mmalemba lanji matandi-matandi, malove alano lakápalí, “Kwa kuva, Ufalume na dimongo na ukulu nni wako, vyaka na vyaka. Amina.”

²⁴ Nanga munu ahulûla kuvatumikila anang'olo vavili. Kwa kuva, akàtenda uchocho àmbemenga yumo na kuntamwa yunji, au àmbekamulana na yumo na kunhebula yunji. Mwenu mukambehulula kuntumikila Nnungu akuno umuditumikila na dimali.

²⁵ Bahi nangu nînyaulilanga kuva, munààve na lipamba ing'anya ya maisha lenu, kuva mùmbekulya chani au mùmbekumbila chani, au kuyamba miili yenu, kuva mùmbewala chani. Kwa kuva, maisha lenu nni la mana namene, akee chihi kwajili ya chakulya weka. Na miili yenu nni ya mana namene, akee chihi kwajili ya dinguvo weka. ²⁶ Valolange vyuni. Vanang'o nanga pavapanda wala nanga pavafuna, na wala nanga pavakondya chinu chohecho nnichehe. Pamo na anelo, Atata wenu wa kulihunde ànavalisa. Dachi, mwenu mukée mmamana namene kupunda vyuni? ²⁷ Alida mmwenu kwa kulikambya-kambya namene ànahulula kuyenjeja kananga lisaa limo mmaisha lake?

²⁸ Mwadachi mùûva na lipamba ing'anya ya dinguvo? Lolanga mauwa la kunnyitu chilakulumuka. Wala nanga palakola madengo na wala nanga palalitotela lene dinguvo. ²⁹ Henga nangu nînyaulilanga kuva, ata Nfalume Selemani pamo na ukulu wake wanavele nawo, henga nanga panawahite kuwajwa saana muchi liuwa limo mmawu anelo. ³⁰ Mwenu mmanu muvèle na ing'ulupa inyoko, ikàva Nnungu àlawaja uchocho mauwa la kumawelu, lapwàwa chihi nelo, nundu nkuyahwa mmoto, dachi Nnungu akambepunda kummwajanga mwenu saana?

³¹ Bahi munààve na lipamba, umuchidoni, 'Tùmbekulya chani,' au 'Tùmbekumbila chani,' au 'Tùmbewala chani!' ³² Kwa kuva, anelo lammalele njo lavàtâhà vanu vakàmamite Nnungu. Henga Atata wenu wa kulihunde ànimala kuva mùnisikikila anevyo vyammalele. ³³ Henga tandilika kuukambi-kambila Ufalume wanga Nnungu na àlalà lalalembela Nnungu hoti, nanang'e achiamwing'ange anelo lammalele. ³⁴ Bahi munààve na lipamba kwajili ya liduva lya nundu, kwa kuva, mambo la nundu nni la nundu, na la nelo nni la nelo. Kulikambya-kambya na mambo la nelo kunatosa kwa nelo."

7

Kuvahukumu vanu vanji (Luka 6:37-38,41-42)

¹ "Munavahukumu vanu vanji ili Nnungu anannyukumu mwenu. ² Malinga chimuvahukumu vanu vanji, nni uchocho Nnungu chambennyukumu mwenu, na chipimo chimutumila kuvahukumila vanu vanji njo uchocho chambetumila Nnungu kunnyukumu mwenu. ³ Mwadachi ùloleha nswani uvèle nniso lya nnung'uno, akuno lukongolo luvèle nniso lyako ukàlwònà? ⁴ Òmbehulula dachi kunnyaulila nnung'uno kuchi, 'Nnung'unwangu, nahoti nikuuse chipatu chivèle nniso lyako,' akuno umwene uvèle na lukongolo nniso lyako? ⁵ Nkúlibambilila wako! Tandilika kuluusa lukongolo luvèle nniso lyako nahoti, na anepo njo pumbelola saana na kuchiusa chipatu chivèle nniso lya nnung'uno.

⁶ Munaveng'e vitukutuku vyanaswe vanu vakávele vanaswe, uyopa vanampindikukila na kunnmanga muchi chivaluma ang'avanga. Na wala munavayebele vitukutuku vyambone vanu vakávele vambone, uyopa vånavikadamba kwa madodo lavo muchi anguluve chivakadamba vitukutuku."

*Yuwa, taha, hodika**(Luka 11:9-13)*

⁷“Yuwanga, na Nnungu achiamwing'ange, tahanga na mwenu muchimupate, hodikanga na mwenu muchimuchimuliwe. ⁸ Kwa kuva, kila munu ayûwa ânawepa, na atâha ânâpata, na ahodîka ânachimuliwa. ⁹ Alida mmwenu, mwanawe akânnyuwa nkate, nang'e âmwing'a liyanga? ¹⁰ Au akânnyuwa uhomba, nang'e âmwing'a nnyongo? ¹¹ Ikâva mwenu mmakutenda masambi, mùnimala kuveng'a vavana venu vitukutuku vikatapele, dachi Atata wenu wa kulihunde akambepunda namene kuveng'a vitukutuku vikatapele avala vannýûwa?

¹² Chimulembela vanu vantendele mwenu, na mwenu vatendele vanang'o uchocho, kwa kuva, aino njo mana ya mahundo la Sheliya ya Musa na manabii.”

*Nnango uhonene na nnango udambalwike**(Luka 13:24)*

¹³ “Injilanga kwa kupitila nnango uhonene, kwa kuva, nnango na indila ilôja kukuondongwa ñidalambuka na vanu vâpitîla indila aneyo, nni vohe. ¹⁴ Henga nnango wa kwinjilila kuumi ùnihonana na indila ilôja aneko ñihonana, na vanu vayôna indila aneyo vâvele chihi kadiki.”

*Nnandi na vihepo vyake**(Luka 6:43-44, 13:25-27)*

¹⁵ “Lyongolelange na manabii va kulambila. Vamwidîla akuno uvaonekana muchi angandolo kwa pawelu, henga nkati mwavo nni mahoha lakalipa. ¹⁶ Bahi muchimvamale kwa vihepo vyavo. Dachi, vanu vâhepa sabibu n'diheya au vâhepa tini mmbigili? ¹⁷ Bahi kila nnandi wambone ùpa vihepo vyambone, na kila nnandi ukee wambone ùpa vihepo vikee vyambone. ¹⁸ Nnandi wambone ukâpa vihepo vikee vyambone, na nnandi ukee wambone nanga paupa vihepo vyambone. ¹⁹ Kila nnandi ukâpa vihepo vyambone umbechetwa na kuyahwa mmoto. ²⁰ Bahi muchimvamale manabii va kulambila kwa âlalâ lâvatendânga.

²¹ Akee kila munu anguchêma nangu, 'Nang'olo, Nang'olo,' ambekwinjîla mu Ufalume wa Nnungu, henga vambekwinjîla nni avala vatênda âlalâ lalalembela Atatangu avêle kulihunde bahi. ²² Nniduva anelyo lya hukumu, vanu vohe vâmbenguhaulila kuchidoni, 'Nang'olo, Nang'olo! Kwa lina lyako twanivahumya unabii, na kwa lina lyako twanivahumya vanu anamindenga na kutenda masaibu!” ²³ Anepo njo panimbevahaulila kuchidoni, 'Mwiko nangu nikânkamekenge mwenu! Ukananga apano pang'une, mwenu mmanu mutênda lahakalenge!' ”

*Vakûdenga vavili**(Luka 6:47-49)*

²⁴ “Bahi kila munu apilikanîla mahundo langu na kutenda muchi chahundwije, aneyo âlandana na munu avêle na ding'ano adengile ing'ande yake nniyanga likulungwa. ²⁵ Imbula nkutonya, livambwe nkuida, lipungo nkupunga nkuiguma ing'ande aneyo. Henga nanga painayangwike kwa kuva nsingi wake údengwije muha liyanga likulungwa.

²⁶ Henga kila munu apilikâna mahundo langu, koka anatende muchi chahundwije, aneyo âlandana na munu walivelu, adengile ing'ande yake pannima ulongo. ²⁷ Imbula nkutonya, livambwe nkuida, lipungo nkupunga na kuiguma aila ing'ande, nkuyanguka na kubamoka mwalehu.”

Mamulaka langa Yesu

²⁸ Bahi Yesu pamalidile kutangola anelo lammalele, makuwa la vanu nkukangana namene namuna chachivahunda, ²⁹ kwa kuva, ávahunda muchi munu avêle na mamulaka, na akee muchi vakúhunda vao va Sheliya.

8

Yesu ànnamya munu avêle na mangundula

(Mako 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Yesu pasulupwike nnichinga, makuwa makulungwa la vanu lánimpapata. ² Nkuida munu yumo avêle na mangundula, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nang’olo, ukàlembela ùnahulula chihi unguhahulanga kwa kungulama.” ³ Yesu nkunyoloja nkono wake, nkun’gusa aneyo munu, nkuhula kuchidoni, “Elo nalembela, lama.” Upala ayula munu, nkulama mangundula lake. ⁴ Bahi Yesu nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Kaleha, unannyaulile munu woheyo, henga wako hwena ukalilanguje kwanga kuhani, na ukahumye sadaka muchi chalajije Musa, urchinga vanu vamale kuva ùnihahulwa.”

Yesu ànnamya ntumishi wa nkulu wa matiyala myamoja

(Luka 7:1-10)

⁵ Yesu painjidile muimanga ya Kapelinaumu, nkulu wa matiyala myamoja la Valoma nkummwenela Yesu, nkunnyuwa anyyangate. ⁶ Nkunnyaulila kuchidoni, “Nang’olo, ntumishi wangu ànilala kukaya, ànididimanga na ànaula namene.”

⁷ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nguchinguide nikannamye.” ⁸ Nkulu aneyo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang’olo, kwa kuva wako ni nkulu, nangu nikáfala wala kadiki kukupwechelela wako nng’ande mwangu. Henga wako tangola chihi lilove, na ntumishi wangu achialame. ⁹ Kwa kuva, ata nangu nimwene nni munu nguvêle pahi pa mamulaka la vakulu, na pàvele na matiyala vavêle pahi pangu. Nikànyaulila yumo kuchi, ‘Hwena!,’ ànahwena, na nikànyaulila yunji kuchi, ‘Ida!,’ ànaida, na nikànyaulila ntumishi wangu kuchi, ‘Tenda achino!,’ ànatenda.”

¹⁰ Yesu papilikene anelo nkukangana namene, nkuvahaulila avala vachinondola kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, nikánambimwona munu muvanu va Isilaeli avêle na ing’ulupa ing’ulungwa malinga ayi. ¹¹ Nangu ninnyaulilanga kuva, vanu vohe vakee Vayahudi vàmbeida kuhaloka kumanga na kundonde, vambeikala na kulya paing’ole chalumo na Iblahimu na Isaka na Yakobo mu Ufalume wa Nnungu. ¹² Henga Vayahudi vohe, avala vachilembelewa vavavè mu Ufalume wa Nnungu vàmbeyahwa pawelu, nnupi, aneko vàmbejuta na kuhaya meno.” ¹³ Bahi Yesu nkunnyaulila ayula nkulu wa matiyala kuchidoni, “Hwena kukaya, na itendeke kwakuwe muchi chukulupidile.” Upala ntumishi wake nkulama.

Yesu àvalamya vanu vohe

(Mako 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Yesu painjidile nng’ande mwa Petulo, nkumwona nkawake Petulo àlélé pachinanda, waula chidumba. ¹⁵ Yesu nkun’gusa munkono wake na chidumba nkunneka, nanang’e nkumila nkutandilika kunnyudumila Yesu.

¹⁶ Palihwikile lyulo, vanu nkumpelekejije Yesu vanu vohe vavêle na anamindenga, nang’e nkuvaua anamindenga kwa kutangola chihi lilove

na kuvalamya vagonjo vammalele. ¹⁷ Anelo lánitendeka uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

“Mwene átwete idabadangi yetu na kulitika magonjo letu lammalele.”*

*Galama ya kunnondola Yesu
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Yesu paliwene likuwa likulungwa lya vanu lin'dingwikè, nkuvaamulisa vakuhundwa vake ahwene navo m'bali wavili wa litanda. ¹⁹ Bahi nkúhundwa yumo wa Sheliya ya Musa, nkummwenela Yesu, nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, nimbekulondola kwoheko kumbehwena.” ²⁰ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Macheta làvele na vivava na vyuni vivele na vitehi, henga Mwana wa Munu, akávele na pachinu pakuyewelega.”

²¹ Nkúhundwa wake yumo nkuchidoni, “Nang'olo, nguleke hoti nguhwene nikansike atatangu.” ²² Henga Yesu nkunnyaulila kwa nfano wachidoni, “Ngupapate, valeke vanu vavêle muchi vânihwa vavasike vahwile avao.”

*Yesu ànyalaja chibungu
(Mako 4:35-41, Luka 8:22-25)*

²³ Anepo Yesu nkwenda muingalava, nkupapatana na vakuhundwa vake. ²⁴ Upala nkulindamuka chibungu chikulungwa amula nnitanda, medi nkulindamuka kwinjila muingalava, na Yesu ávele alèlè luwono. ²⁵ Vakuhundwa vake nkummwenela, nkumwimula, uvachidoni, “Nang'olo, tupohe, tùvenkuhwa!” ²⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mmanu movêle na ing'ulupa inyoko, mwadachi mùnayapa?” Bahi Yesu nkutakatuka, nkuliamulisa lipungo na mawimbi vitungamane, navinang'o nkutungamana na kunyalalika nduu. ²⁷ Vanu vammalele nkukangana, uvachidoni, “Dachi, ayu munu wa namuna ntwani? Ata lipungo na mawimbi lànampilikana!”

*Yesu àvausa anamindenga
(Mako 5:1-20, Luka 8:26-39)*

²⁸ Yesu pahwikile m'bali wavili wa litanda, nchilambo cha Vagadala,† nkukojana na vanu vavili vavêle na anamindenga, uvahaloka ya kumisati. Vanu anevo vânyapowa namene, na nanga munu analingile kupita indila aneyo. ²⁹ Upala, nkulindamuka unonoha malidi uvachidoni, “Ùndambela chani wako Mwana wa Nnungu? Dachi, wako widile unatubaniha kabla lakànambihwika maduva letu?”

³⁰ Pepi na pachinu anepo, pávele na likuwa likulungwa lya dinguluve dichilitahija vilyo. ³¹ Anevo anamindenga nkunnyuwa namene Yesu uvachidoni, “Ukátuhumya, tuhaulile tukadyende dinguluve.” ³² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng'ana!” Bahi nkuvauka, nkunadyenda dinguluve, na dinguluve dyammalele nkuhelelekela kumakobikobi makulungwa, nku-tubukila nnitanda na vammalele nkuhwa mmedi.

³³ Bahi vachúnga va dinguluve nkutukuta mpaka kumanga, nkuvahaulila vanu àlálá lammalele, na kila chinu chivakojije avala vanu vavêle na anamindenga. ³⁴ Bahi vanu vammalele nkuhwena uchinga vakakojane na Yesu. Na pavakojene nawe, nkunnyuwa namene auke nchilambo chavo.

* **8:17** Isaya 53:4 † **8:28** Malemba lanji la kala vanji vâlembile Vagadala na vanji vâlembile Vagelasi na vanji vâlembile Vagelagesi.

9

Yesu ànnamya munu adidimenge
(Mako 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Yesu nkwenza muingalava, nkuyomboka litanda, nkuhwika kuimanga yachiikala. ² Aneko vanu nkumpelekejija munu yumo adidimenge, akuno alajijwè nchinanda. Yesu paiwene ing'ulupa yavo, nkunnyaaulila ayula munu adidimenge kuchidoni, "Likamye ntima mwanangu! Ünisamehewa masambi lako." ³ Upala, vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa nkutandilika kutangola chimundamunda uvachidoni, "Ayu munu ànkufulu Nnangu!"

⁴ Yesu ánilamala lavachiliuja, nkuhula kuchidoni, "Mwadachi mùliuja lahakalenge mmitima mwenu?" ⁵ Lilida lipeyapeya namene, kuhula kuva, 'Ünisamehewa masambi lako,' au kuhula kuva, 'Imila uhwene?' ⁶ Henga kwa kunnamya munu ayuno, nangu ngùlembela ngùmaihe kuva, Mwana wa Munu àvele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo." Bahi nkunnyaaulila ayula munu adidimenge kuchidoni, "Imila, utwale chinanda chako, uhwene kukaya kwako."

⁷ Anepo ayula munu nkuimila, nkuhwena kukaya kwake. ⁸ Likuwa lya vanu pavalawene latendeke, nkukangana na kuyopa, nkunnombolela Nnangu avapèle vanu mamulaka anelo.

Yesu ànchema Matayo
(Mako 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Yesu nkuuka anepo, na pánavele nkuhwena, nkumwona nkútwala kodi yumo uvanchema Matayo, aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, "Ngupapate." Matayo nkutakatuka, nkumpapata Yesu.

¹⁰ Yesu pánavele nkulya kuing'ande yanga Matayo, vakútwala kodi vohe na vanu vanji vahaulika kuva nni vanu vavèle na masambi, váníida nkulya pamo na Yesu na vakuhundwa vake. ¹¹ Mafalisayo pavalawene anelo, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, "Mwadachi nkúhunda wenu àlya pamo na vakútwala kodi na vanu vavèle na masambi?"

¹² Yesu papilikene uchocho, nkuvahaulila kuchidoni, "Vanu vakáula nanga pavannembela n'ganga, ila vanu vauúla njo vannembèla n'ganga. ¹³ Henga hweneng'ana mukalihunde mana la Malemba Lanaswe lahaúla kuva, 'Ngùlembela muvalanguje vanji chididi, akee unghumija chihi sadaka.*' Nangu nikáidile unavachema vanu vatènda àlálá lalalembela Nnangu, ila ngúidile unavachema vanu vavèle na masambi."

Kufunga
(Mako 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Anepo vakuhundwa vanga Yohana Nkúbatisa nkuhwena unamuja Yesu kuchidoni, "Mwadachi, hwetu na Mafalisayo tünafunga, henga vakuhundwa vako vakáfunga?" ¹⁵ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Vanu vakúmbuliwije kuing'ole ya ulombi vàmbeundala dachi, mwene nnombi avèlè pamo na vanang'o? Ikáhululika! Henga uhiku uchiukamole nnombi pambetwaliwa muvanang'o, anepo njo pavambefunga.

¹⁶ Nanga munu atotèla chilaka cha inguwo yahambi nnipindi. Kwa kuva, chilaka anecho chahambi chimbekungunyala na kuhalija kupamola anelyo lipindi, na pachinu panapomweke pambeyenjejeka. ¹⁷ Uchocho, wala nanga munu atáya divayí dyahambi mmipatila ya tangu ya limbende. Akátenda

* 9:13 Oseyá 6:6

uchocho, aila mipatila inapwapuka ing'anya ya kuhaha kwa divayi, na divayi dinamwadilika, na mipatila nkwendongeka. Henga vanu vātaya divayi dyahambi mmipatila yahambi, na vyammalele vivili vinachungika.”

Yesu ànnamya mmahe yumo na kunfufula nahaku wanga nkulu yumo (Mako 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Yesu pachitangola malove anelo, nkuhaloka nkulu yumo wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu, nkuhaua kuchidoni, “Nahaku wangu ànihila uvino. Vino tuhwene ukammikile nkono wako, nanang'e achifufuke.” ¹⁹ Yesu pamo na vakuhundwa vake nku-takatuka, nkupapatana nawe.

²⁰ Mmahe yumo ànavele na ugonjo wa kuhuma myadi kwa vyaka kumi na mbili, nkunnyidila Yesu kwa kumongo, nkugusa lupepe lwa lijoho lyawete Yesu. ²¹ Aneyo mmahe nkulitangolela chimundamunda kuva, “Nikàgusa chihi lijoho lyake nguchingulame.” ²² Yesu nkupindikuka, nkummwona aneyo mmahe, nkunnyaulila kuchidoni, “Mwanangu, likamye ntima! Ing'ulupa yako inikulamya.” Upala, ayula mmahe nkulama.

²³ Yesu painjidile nng'ande mwa ayula nkulu, nkuvona vakwómbe vimbeta vya kulikutangila, pamo na likuwa lya vanu uvalikutangila. ²⁴ Yesu nku-vahaulila kuchidoni, “Humang'ana! Mwana akáhidile, àlélé chihi luwono.” Vanang'o nkunnyeeka. ²⁵ Henga likuwa lya vanu palihumanenge, Yesu nkwinjila kuchumba kwavele nahaku, nkunkamula nkono, ayula nahaku nkuimila. ²⁶ Habali aneyo nkuyanjala nchilambo anecho chammalele.

Yesu àvalamya vanu vavili vaputéle meho

²⁷ Bahi Yesu nkuuka anepo, na pánavele nndila, vanu vavili vaputéle meho nkumpapata uvanonoha lidi, uvachidoni, “N'dukuluwe Nfalume Daudi, tükikile chididi!” ²⁸ Yesu painjidile nng'ande, vanu vavili vaputéle meho nkummwenela, Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùnakulupila kuva nangu nàhulula kunnamya?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Elo, Nang'olo.” ²⁹ Anepo Yesu nkuvagusa meho lavo, nkuhaua kuchidoni, “Ìtendeke muchi chimukulupila.” ³⁰ Meho lavo nkukusumbuka. Yesu nkuvaduma wachidoni, “Lyongolelange munannyaulile munu woheyo.” ³¹ Henga vanang'o nkuukananga, nkuhwena unayanjaja habali dya Yesu nchilambo achila chammalele.

Yesu àmmusa nanndenga mmunu anavele bubu

³² Vanu avala vavili pavachiukananga, bahi vanu vanji nkumpeleke-jija Yesu munu bubu avéle na nanndenga. ³³ Bahi Yesu pammusije ayula nanndenga, ayula munu ànavele bubu nkutandilika kutangola. Makuwa la vanu nkukangana, nkuhaua kuchidoni, “Chitand malinga achi chikánambikwoneka nchilambo achino cha Isilaeli!” ³⁴ Henga Mafalisayo nkuhaua kuchidoni, “Nanchindenga†, nkulu wa anamindenga njo annyulúha nang'e kuvausa anamindenga.”

Vakúkola madengo vàvele kadiki

³⁵ Bahi Yesu nkudinguka n'dimanga dyammalele na mmijiji, wavahunda vanu n'ding'ande dyavo dya kunnyuwila Nnungu na kuvahubilila Mal-ove Lambone layámbe Ufalume wanga Nnungu, na kulamya kila namuna ya ugonjo na kila namuna ya kuhuvanga. ³⁶ Yesu palawene makuwa

† 9:34 Matayo àlembile Belisabuli, lina litumike kumwamba Nanchindenga.

la vanu, nkuvavikila chididi ing'anya vánibanika namene na kuyuvala muchi angandolo vakávele na nchungu. ³⁷ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mafuno lávele lohe, henga vakúfuna vavele kadiki. ³⁸ Bahi nnyuwange Nang'olo wa mafuno avatume vakúkola madengo vanji, mmwelu wake.”

10

Mitume kumi na mbili (Mako 3:13-19, Luka 6:12-16)

¹ Bahi Yesu nkuvachema vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuveng'a mamulaka la kuvausa anamindenga na kulamya magonjo la kila namuna na ihuvangi ya kila namuna. ² Alano nni malina la vakuhundwa kumi na mbili vanga Yesu, vanavachemile Yesu kuva mitume, ntandi Simoni uvanchema Petulo, na nnung'une uvanchema Anduleya, na Yakobo mwana wanga Sebedayo pamo na nnung'une uvanchema Yohana, ³ na Filipo, na Batolomayo, na Tomaso, na Matayo ánavele nkútwala kodi, na Yakobo mwana wanga Alufayo, na Sadayo, ⁴ na Simoni ánavele nnikuwa lya Vaselote,* pamo na Yuda Isikaliote ánantengeleke Yesu.

Yesu ávatuma mitume kumi na mbili (Mako 6:7-13, Luka 9:1-6)

⁵ Yesu nkuvatuma anevo mitume kumi na mbili wavahaulila kuchidoni, “Munahwene kwa vanu vakávele Vayahudi, na wala munainjile n'dimanga dya chilambo cha Samaliya. ⁶ Henga mwenu hweneng'ana kwa vanu va Isilaeli, anevo vavéle muchi angandolo vayahike. ⁷ Pamuhwena vahubilile uvila, 'Ufalume wa Nnungu úvele pepi.' ⁸ Valamyange vagonjo na kuvafulula vanu vahwíle na valamyange vavele na mangundula na kuvausa anamindenga. Mupewije bule, bahi humyanga bule. ⁹ Munanyakule hela yoheyo mmitondo mwenu. ¹⁰ Munanyakule mpatila wa mwanda, wala nkogo wa akiba, wala vilatu wala isimbo. Kwa kuva, akóla madengo álemelewa apate alála lalasikikidile.

¹¹ Imanga yoheyo na chijiji chohecho chimumbeinjila, ntahange munu avéle tayali kumpwechelanga, muikale kwanga nang'e mpaka pamumbeukananga. ¹² Pamumbeinjila muing'ande aneyo, vayuwile vanu va kaya aneyo Nnungu avabaliki. ¹³ Na vanu va kaya aneyo vakámpwechelele saana, bahi vapwechelele balaka dya amani dimuvayuwidile, henga vakanampwechelele saana, balaka anedyo dya amani dimmuile mwenu mmene. ¹⁴ Na munu akáhita umpwechelele wala upilikanila malove lenu, pamumbeuka pakaya anepo au paimanga aneyo, vakanange vanu anevo kwa kulipumunanga litutunga lya mmadodo lenu ilangule kuva, vene vánitandola kulahita malove la Nnungu.† ¹⁵ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, liduva lya hukumu, vanu va imanga aneyo vambepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va ku Sadoma na ku Gamola.

Kubanika kwa Mitume (Mako 13:9-13, Luka 21:12-17)

* **10:4** Vaselote lívele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo na vakáchitamwa kutawaliwa na Valoma. † **10:14** Chitendo achino cha Vayahudi kulipumunanga litutunga mmadodo, chilandana na nnyambo wa Vamakonde pavahaula kuva, nangu ñnikalava mwalehu.

¹⁶ Lola, nangu n̄ntumanga mwenu muchi angandolo ching'ati vanu vayôha muchi mahoha. Bahi m̄lembelewa mukalamuke muchi mihongo, na mu-naambike ching'ati vanu anevo. ¹⁷ Lyongolelange na vanu. Kwa kuva, vanang'o v̄ambenkamulanga mwenu na kumpelekejanga kulukumbi na kunsulubulanga n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. ¹⁸ M̄mbepelekejwa kwa vatawâla na kwa vafalume ing'anya yang'une, uchinga mupate kuva mmashahidi vangu kwa vanang'o na kwa vanu vakâvele Vayahudi. ¹⁹ Henga pavambempelekeja kulukumbi, munâave na lipamba namuna chimumbenatangola au chinu chimumbenatangola, kwa kuva, upala, muchimupewe chinu chakutangola. ²⁰ Kwa kuva, mukambetangola mwenu, ila Umumu wa Atata wenu Nnungu njo ambetangôla kupitila mwenu.

²¹ Munu âmbentengeleka nnung'une awalalwe, na atata âmbentengeleka mwanawe awalalwe, na vavana navanang'o v̄ambevapindikuka vavavalêke na kuvatenda vawalalwe. ²² Na vanu vammalele v̄ambemmenganga mwenu ing'anya yang'une. Henga ambepililila mpaka kuntululilo, aneyo njo ambepôhwa.

²³ Pamumbebanihwa muimanga imo, tukutila imanga inji. Nangu n̄nnyaulilanga uhiu kuva, mukambemalila kupita n'dimanga dyammalele dya Îsilaeli, kabla Mwana wa Munu akânambikwida.

²⁴ Nkûhundwa akâva nkulu kumpunda nkûhunda wake, wala ntumishi akâva nkulu kumpunda nang'olo wake. ²⁵ Henga inatosa nkûhundwa kuva muchi nkûhunda wake, na ntumishi kuva muchi nang'olo wake. Ikâva vanu vanji v̄anguchemile nangu nkulu wa ing'ande kuva Nanchindenga,‡ dachi vanu va nng'ande mwangu vakambhalija kuchemwa malina lahakalenge namene?"

Alembelêwa kuyopwa (Luka 12:2-9)

²⁶ "Bahî munavayope vanu anevo, kwa kuva, kila chinu chihinikwîje chim-behunukuliwa na kila chinu chipihîjwe chimbepisulîwa. ²⁷ Chininnyaulila mwenu nnupi, mwenu chihaulange panng'anje, na achila chimupilikana kwa manyinyi, chiyanjajange kwa vanu vammalele. ²⁸ Munavayope avala vahulûla chihi kuuwalala mmili, henga vakâhulula uiwalala isungu. Henga nnyopange ayula aondongânga mmili pamo na isungu, mmoto wa Jihan-namu. ²⁹ Dachi, vyuni vivili vijoko vikâsumiswa chihi kwa dihela kadiki? Henga wala nanga chuni chimo chîhwa bila Atata wenu Nnungu kutamwa. ³⁰ Henga mwenu ata isabu ya ulindo wa myuti yenu Nnungu âniimala. ³¹ Bahi munayope, kwa kuva, mwenu nni mma maana namene kupunda vyuni vyohe.

³² Munu woheyo anguyambukîla nangu muyo mwa vanu kuva, nang'e nni wang'une, na nangu nguchininnyambukile muyo mwa Atatangu avêle kulihunde. ³³ Henga munu woheyo ambengukâna nangu muyo mwa vanu, na nangu nguchininkane muyo mwa Atatangu avêle kulihunde."

Yesu âida na kuhapukana (Luka 12:51-53, 14:26-27)

‡ 10:25 Matayo âlembile Belisebuli, lina litumike kumwamba Nanchindenga. Nchitabu cha Matayo 12:24 na Mako 3:22 na Luka 11:15, yônekana kuva vanu vanji vâhawile kuva Yesu âtumila dimongo dyanga Belisebuli.

³⁴ “Munatende kuva nangu ngùidile unapelekeja amani pachilambo. Nanga, nangu nikáidile unapelekeja amani ìla ihapukani. ³⁵ Kwa kuva, nangu ngùidile unavatenda vanu vahapukane.

‘Mwana wa chilume àmbhapukana na atatake, mwana wa chimahe àmbhapukana na anyokwe, na nkangalombwa àmbhapukana na nkawake.

³⁶ Na amongo va munu vàmbekuva avala va nng’ande mwake.’^S

³⁷ Munu woheyo antámwa atatake au anyokwe kupunda changutamwa nangu, aneyo akálembelwa kuva nkúhundwa wangu. Na munu woheyo antámwa mwanawe kupunda changutamwa nangu, aneyo akálembelwa kuva nkúhundwa wangu. ³⁸ Na munu woheyo akátamwa kuunyakula nsalaba wake na kuva tayali kuhwa ing’anya yang’une, aneyo akáfala kuva munu wangu. ³⁹ Na munu woheyo autámwa namene umi wake kupunda changutamwa nangu, akambekuva na umi ukee na ntululilo, henga munu akubáli kuhwa ing’anya yang’une, achiave na umi ukee na ntululilo.”

Dinujó

(Mako 9:41)

⁴⁰ “Ampwechelânga mwenu, àngupwechelela nangu, na ayula angupwechelêla nangu, àmpwechelela ayula ángutumîle. ⁴¹ Munu ampwechelêla nabii, ing’anya ya kuva nang’e nni nabii, àmbepata dinujó dilandâna na dya nabii ayula, na munu ampwechêla munu atênda lalalembela Nnungu, ing’anya ya kuva nang’e nni munu atênda lalalembela Nnungu, àmbepata dinujó dilandâna na dya munu atênda lalalembela Nnungu. ⁴² Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo ambemwîng’a yumo wa ava vajoko, chikombe cha medi ladidimîla, ing’anya ya kuva nang’e nni nkúhundwa wangu, munu aneyo àmbepata dinujó dyake.”

11

Yesu na Yohana Nkúbatisa

(Luka 7:18-35)

¹ Yesu pamalidile uvalaija vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuuka anepo nkuhwena unahunda na kuvahubilila vanu kudimanga dya chilambo cha ku Galilaya.

² Yohana Nkúbatisa pánavele nnilungu, nkupilikana lachitendanga Yesu Kilisto, bahi Yohana nkuvatuma vakuhundwa vake kwanga Yesu, ³ vakammuje kuchidoni, “Dachi, wako njo ayula Mpohi ahaulika kuva àvenkwida au tunnolele yunji?” ⁴ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Uyang’ana, hwena mukannyaulile Yohana àlálá lamupilikene na kulona, ⁵ vanu vaputêle meho vâvenkulola na vikwava vâvenkuhwena na vavêle na mangundula vânalama na mimwidi vâvenkupilikana na vanu vahwîle vânafufuka na amahuvani vânahubiliwa Malove Lambone. ⁶ Wasa munu ayula akáleka kungukulupila nangu ing’anya ya àlálá langulatenda.”

⁷ Vakuhundwa vanga Yohana pavachiuka, Yesu nkutandilika kulahaulila makuwa la vanu habali dyanga Yohana wachidoni, “Dachi, pamupite kulilanga unannola Yohana, múlolela muchone chani? Dachi, mútenda àmbekuva muchi imbalu itikinywa na mpapa? Nanga! ⁸ Bahi ikà nave uchocho, vino mwapite unalola chani? Munu awête dingwo dikatapele? Nanga, akee uchocho! Vanu vawâla dingwo dikatapele vaikâla n’ding’ande dya

chifalume. ⁹ Bahi nguhaulile, mwapite unalola chani? Dachi, mwapite unannola nabii? Elo! Henga nangu nĩnnyaulilanga kuva, umummwene ni nkulu kumpunda nabii.

¹⁰ Yohana njo n'jumbe achiyambwa Mmalemba Lanaswe, Nnungu pachihaula kuchidoni,

'Nangu nimbentuma n'jumbe wangu akulongolelee,

aneyo njo ambekukatapajja indila yako.*

¹¹ Nangu nĩnnyaulilanga uhiu kuva, muvanu vavelekwejje na mmahe, nanga munu nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa. Henga ayula avalangiwa kuva n'joko kupunda vammalele mu Ufalume wa Nnungu, aneyo njo nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa. ¹² Kutandikila maduva lachihubili Yohana Nkúbatisa mpaka hambi, vanu vanaudahuka namene Ufalume wa Nnungu, na vanu vakálee isungu vánalinga kuuhavila kwa dimongo. ¹³ Kwa kuva, kabla Yohana Nkúbatisa akànambikamola, Sheliya ya Musa na manabii vánílauja kuyamba mahiku alano. ¹⁴ Na ikáva mũnahulula kukulupila, bahi Yohana njo Eliya uvachinnyaula manabii kuva àmbeida. ¹⁵ Avèle na makutu la kupilikana, apilikane!

¹⁶ Dachi, nivalandanye na chani vanu va chívelèkwà achino? Vàlandene na vavana vaikaléngé kusakoni uvavahaulila vavana avao kuva,

¹⁷ Twanimwombelanga vimbeta, henga nanga pamunavinite!

Twaniimba dihimu dya kulikutangila, henga nanga pamunakutile!

¹⁸ Kwa kuva, Yohana Nkúbatisa àniida, nang'e àjukile chihi munu wa kufungafunga na wala akákumbila divayi, henga vanu vahaula kuva, 'Yohana àvele na nanndenga.' ¹⁹ Henga Mwana wa Munu àniida, walya na kukumbila, henga vanu vahaula kuva, 'Ayu munu nni nkúlya uwamba na nkúkalewa, nyanjawavo vakútuala kodi na vanu vavèle na masambi!' Henga lúnda lwa Nnungu lúmaihwa kuva lwambone kupitila vitendo vya vanu vavèle na lúnda anelwo."

Dimanga dya vanu vakákulupila

(Luka 10:13-15)

²⁰ Anepo Yesu nkutandilika kuvaduma vanu va dimanga dyanatendile masaibu lohe, ing'anya nanga pavanalekile kutenda masambi wachidoni,

²¹ "Ole wenu mwenu mmanu mma kuimanga ya Kolasini! Ole wenu mwenu mmanu mma imanga ya Betisaida! Kwa kuva, ikàchiva masaibu latendéke kwenu mwenu, ulatendeka kuimanga ya Tilo na ku Sidoni, vanu vake vakaniwala magunila na kulipakalanga liu, kulanguja kuva váníleka kutenda masambi. ²² Henga nangu nĩnnyaulila kuva, liduva lya hukumu, mwenu mũmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va ku Tilo na ku Sidoni. ²³ Na mwenu mmanu mma imanga ya Kapelin-aumu, dachi mũtenda kuva mũmbekwejwa mpaka muha kulihunde? Nanga, mũmbesulupuhwa mpaka pachinu pavanu vahwile! Kwa kuva, kuikave masaibu latendéke kwenu mwenu, lakàchitendeka ku Sadoma, vanu va imanga aneyo vakàvechinkupawa mpaka nelo. ²⁴ Henga nĩnnyaulila kuva, liduva lya hukumu, mwenu mũmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va imanga ya ku Sadoma."

Idang'ana kwang'une nguchininyewejeje

(Luka 10:21-22)

* 11:10 Malaki 3:1

²⁵ Upala Yesu nkutangola kuchidoni, “Atata, Nang’olo wa kulihunde na pachilambo, nakulombolela kwa kuva, vitukutuku anevyo ùvapihite vanu vavêle na lûnda na vavêle na elimu, nkuvahunukulila vanu vavêle na mitima ivêle muchi vana vajoko. ²⁶ Elo Atata, kwa kuva njo chukatapaliwije wako.”

²⁷ Yesu nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Atatangu àngupele vitukutuku vyammalele. Nanga munu ammaîte Mwana ikà nave chihi Atata, na wala nanga munu ammaîte Atata ikà nave chihi Mwana chalumo na munu woheyo wantandwele Mwana kunnyunukulila. ²⁸ Idang’ana kwang’une mmanu mmammalele muhopedile namene na kutemwa na misigo iidopa, nangu nguchinimpumulije. ²⁹ Mukubali kulojwa na nangu malinga chalojwa ung’ombe akàhungwa likongwa, na mulapapate mahundo langu kwa kuva nangu nni mpole na ngûvele na ntima wa kulisulupuha, na mwenu muchimpumulijwe mmitima yenu. ³⁰ Kwa kuva, likongwa lyangu likáp wateka, na nsigo wangu unapeyapeya.”

12

*Yesu njo Nang’olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelela
(Mako 2:23-3:6, Luka 6:1-11)*

¹ Liduva limo lya Kuyewelela, Yesu ápita n’dindila dya mmawelu la ngano. Na vakuhundwa vake vávele na indala, nkutandilika kupulula ngano na kutang’una. ² Mafalisayo pavalawene anelo, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Lola, vakuhundwa vako vátenda àlálá lakáluhusiwije na Sheliya ya Musa kutendwa Nniduva lya Kuyewelela.”

³ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Dachi, mwenu nanga pamusomile chanatendile Nfalume Daudi nange pamo na vavake pavanavele na indala? ⁴ Nang’e áingidile pa Ing’ande yanga Nnungu. Nang’e na vavake nkulya mikate ihumjwe kwanga Nnungu, ikanava nanga painaluhusiwije na Sheliya ya Musa kuliwa na munu yunji ila makuhani weka. ⁵ Dachi, mukánambisoma mu Sheliya yanga Musa kuva Liduva lya Kuyewelela makuhani vånailumula Sheliya kwa kukola madengo mu Ing’ande yanga Nnungu? Henga nanga munu avasitâki kuva vâilumwile sheliya ya Liduva lya Kuyewelela. ⁶ Hambi nînnyaulila kuva, apano pàvele munu nkulu kupunda Ing’ande yanga Nnungu. ⁷ Malemba Lanaswe làhaua kuva, ‘Ngûlembela muvalanguje vanji chididi, akee unghumija chihi sadaka.’* Mukàchimala mana la malove anelo, mukánavahukumu vanu vakávele na makosa. ⁸ Kwa kuva, Mwana wa Munu njo Nang’olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelela.”

⁹ Yesu nkuuka anepo, nkuinjila muing’ande yavo ya kunnyuwila Nnungu, ¹⁰ anemwo múvele na munu yumo ánavele na nkono udidimenge. Vanu nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, Sheliya ya Musa inaluhusu unnamya munu Liduva lya Kuyewelela?” Vanu vâmmujije uchocho uchinga vapate ing’anya ya kunsitaki.

¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Munu ntwanu mmwenu akám benkamula na kunnyumya ungandolo wake, akàinjila nnipondo, Nniduva lya Kuyewelela?” ¹² Bahi munu njo wa mana namene kupunda ungandolo! Na Sheliya yetu inatuluhusu tutende lambone Nniduva lya Kuyewelela. ¹³ Anepo nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Nyoloja nkono wako.” Nang’e nkuunyoloja, naunang’o nkulama, nkuva umi muchi unji.

* 12:7 Oseyá 6:6

14 Henga avala Mafalisayo nkuhuma pawelu, nkuva uvaujana namuna chivambemmwalala Yesu.

Ntumishi atandolwejje na Nnungu

15 Akuno Yesu amaite anelyo livakudungidile, nkuuka anepo pachinu, na vanu vohe nkumpapata. Na nang'e nkuvalamya vagonjo vammalele.

16 Nkuvalimbija vanannyaulile munu woheyo habali dyake. 17 Atendile uchocho uchinga latimile malove lanatangwele Nnungu kupitila kwanga nabii Isaya kuva,

18 "Ayuno njo ntumishi wangu unintondwele, unguntamwa, na ntima wangu unikatapaliwa nawe.

Nimbemika Umumu wangu nkati mwake,

nanang'e ambevyanjajija hukumu yangu vanu va vilambo vyammalele.

19 Akambepwatana na munu, na wala akambenyokonya, na nanga munu ambepilikana lidi lyake mmadila.

20 Akambevabaniha avala vadabadanga,

na wala kuvapweteha avala vakavele na dimongo,

ambetenda uchocho mpaka pambeitenda haki itawale.

21 Na vanu va vilambo vyammalele vambelisingila nang'e."†

Yesu na Nanchindenga

(Mako 3:20-30, Luka 11:14-23)

22 Anepo vanu nkumpelekejija Yesu munu anavele na nanndenga anantendile aputale meho na kuva bubu. Yesu nkummusa nanndenga kwanga ayula munu, nkuhulula kutangola na kulola. 23 Makuwa lammalele la vanu nkukangana uvachidoni. "Dachi, inahululika kuva ayu nni N'dukuluwe Nfalume Daudi, utuchinnolela?" 24 Henga Mafalisayo pavapilikene anelo, nkuhula kuchidoni, "Munu ayu avausa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga,‡ nkulu wa anamindenga."

25 Akuno Yesu alamaite lavachiliuja mmitima yavo, nkuvahaulila kuchidoni, "Ufalume wohewo ulumbana wene kwa wene, umbematoka, na imanga yoheyo au kaya yoheyo ililumbanya yene ikambekwimila. 26 Ikava Nanchindenga ammusa nanndenga, bahi nang'e alilumbanya mwene. Dachi, ufalume wake umbekwimila dachi? 27 Mweni muhula kuva nangu ngavausa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga, dachi, nnani aveng'a vanu venu dimongo dya kuvausa anamindenga? Bahi vanu venu mwene njo vambennyukumu mweni ing'anya ya malove lamutangwele. 28 Henga ikava nangu nivausa anamindenga kwa dimongo dya Umumu wa Nnungu, bahi mumale kuva Ufalume wa Nnungu unimwidilanga.

29 Nanga munu ahulula kuinjila muing'ande ya munu avele na dimongo nkumpakanyola vitukutuku vyake, mpaka atandilike kunnyunga mididi hoti. Anepo njo pambebulula kumpakanyola vitukutuku vyake.

30 Munu woheyo akavele pamo na nangu, aneyo anangutahuka, na munu woheyo akakunganya pamo na nangu, aneyo anamwadilihanya. 31 Bahi nangu ninnyaulilanga kuva, vanu vachivasamehewe masambi lavo na kufulu

† 12:21 Apano Matayo lembile "vambelisingila mulina lyake." Kwa vanu va mahiku anelo aneyo yavele itangodi ya kawaida kuhaula kuva, munu atenda chinu mulina lya nkulu fulani. Na ivele na mana kuva anilundana na aneyo nkulu na atenda mambo kwa niaba yake na kwa mamulaka lake. Bahi kulisingila mulina lyake ivele na mana ya kulisingila mwene, na akee chihii kulisingila lina. ‡ 12:24

§ 12:27 Mana la Belisabuli, lola Matayo 10:25.

dyavo dinji, henga munu ambenkufûlu Umumu Wanaswe, akambesamehewa. ³² Munu woheyo ambentangolêla malove lahakalenge Mwana wa Munu achiasamehewe, henga ambenkufûlu Umumu Wanaswe akambesamehewa, mmaduva alano na laida.”

Nnandi na vihepo vyake

(Luka 6:43-45)

³³ “Nnandi ûmaikana kwa vihepo vyake. Kwa kuva, nnandi wambone ûpa vihepo vyambone, na nnandi ukee wambone ûpa vihepo vikee vyambone. ³⁴ Mwenu nni mmana mma nachihungo! Mûhulula dachi kutangola malove lambone akuno mitima yenu ikâvele yambone? Kwa kuva, munu âtongola àlalâ laumbêle muntima mwake. ³⁵ Munu avêle na ntima wambone âhumya vitukutuku vyambone kuhaloka muvyambone vyakondije muntima wake wambone, na munu akâvele wambone âhumya vitukutuku vikee vyambone kuhaloka muvitukutuku vikee vyambone vyakondije muntima wake ukee wambone.

³⁶ Henga nangu nînyaulila kuva, liduva lya hukumu, vanu vâmbeyang'ula ing'anya ya kila lilove likâvele lyambone livatangwele. ³⁷ Kwa kuva, kila munu âmbevalangiwa kuva wambone au kuhukumiwa asabu kupapatana na malove lake.”

Mafalisayo na vakûhunda Sheliya yanga Musa vâlembela valangujwe chimaiho

(Mako 8:11-12, Luka 11:29-32)

³⁸ Anepo Mafalisayo na vakûhunda Sheliya yanga Musa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkûhunda, hwetu tûlembela utulanguje chimaiho cha lisaibu.”

³⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu nni mmanu mma chîvelèkwâ cha vanu vakâkulupika kwa Nnangu na cha vanu vakûtenda masambi, njo mana mûlembela ninnangujange chimaiho, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho ikânave chihi achila cha nabii Yona. ⁴⁰ Malinga nabii Yona chanaikele maduva matatu chilo na muhi nnitumbo lya uhomba nku-lungwa, nni chiilembekuva kwanga Mwana wa Munu, âmbeikala maduva matatu chilo na muhi, pahi chilambo. ⁴¹ Nniduva anelyo lya hukumu, vanu va ku Ninawi vâmbeimila na kuvasitaki vanu va chîvelèkwâ achino kuva vânikosela. Kwa kuva, vanu va ku Ninawi vânikelanga kutenda masambi ing'anya ya mahubili la nabii Yona, na apano pâvele munu yumo nkulungwa kumpunda nabii Yona! ⁴² Na liduva lya hukumu, malukiya wa kusini, wa chilambo cha Sheba âmbeimila na kuvasitaki vanu va chîvelèkwâ achino kuva vânikosela. Kwa kuva, nang'e âniida kuhaloka chilambo cha kulehu kwida unapilikanila malove la lûnda la Nfalume Selemani, na apano pâvele munu yumo nkulungwa kumpunda Nfalume Selemani.”

Kuuya kwa nanndenga

(Luka 11:24-26)

⁴³ “Nanndenga pammuka munu, âpita wadinguka-dinguka pachinu pakâvele medi wataha pachinu pakuyewelega, henga nanga papata.

⁴⁴ Anepo âlihailila mwene muntima kuva, ‘Nîmbeuya kuing'ande yangu inguilekile.’ Na pâyûa, âikoja ikaikalîwâ, ipyailiwîjê na kila chinu chivikwîjê saana. ⁴⁵ Anepo ânauka nkunavatwala anamindenga avake saba vabaya kumpunda nang'e, na vammalele vânahwena nkumwenda aneyo munu. Na hali ya kuntululilo ya munu aneyo îiva ibaya kupunda hali yake inandi. Uvula njo chiimbekuva kwa vanu vachîvelèkwâ achino chihakalenge.”

*Ayuvake na vanung'unuvake Yesu
(Mako 3:31-35, Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu pachitangola na likuwa lya vanu, anyokwe pamo na vanung'unuvake vaimidile pawelu uvanninda valonjele nawe. ⁴⁷ Munu yumo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Anyoko pamo na vanung'unuvako vaimidile pawelu, valembele valonjele na wako." ⁴⁸ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Kwani nnyuwangu njo nnani na anung'unuvangu ni vanani?" ⁴⁹ Anepo Yesu nkuvaolotela nkono vakuhundwa vake, nkuhula kuchidoni, "Avano apano njo ayuvangu na vanung'unuvangu!" ⁵⁰ Kwa kuva, munu atenda lalalembele Atatangu avêle kulihunde, aneyo njo nnung'unwangu na nnumbwangu na nnyuwangu."

13

*Nfano wa nkúpanda
(Mako 4:1-9, Luka 8:4-8)*

¹ Liduva ulyolyo Yesu pahumidile pawelu, nkuuka nkuhwena unaikala kunyenje litanda. ² Makuwa makulu la vanu nkumwombalanila, bahi Yesu nkubidi akwele muingalava inavele nnitanda, nkuikala. Na vanu nkuva vaimidile kunnyangi. ³ Anepo Yesu nkuvahaulila vitukutuku vyohe kwa mifano wachidoni,

"Pilikanila! Nkúpanda ápite unapanda dimbeyu. ⁴ Pánavele nkumyaya dimbeyu, dinji nkumatokela nndila, vyuni nkuhaloka nkudidadola. ⁵ Na dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle na mayanga-mayanga, pakávele na ulongo wohe. Anedyo dimbeyu nkupiyanya kumela kwa kuva ulongo úvele kadiki. ⁶ Liduva palivadile, henga nanga mitipu nkunyala, na kwa kuva dinyiya dikanatadile pahi namene, bahi nkuyumanga. ⁷ Dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle miva, nkumela, miva nkukulumuka na kuidingila aila mitipu. ⁸ Na dimbeyu dinji nkumatokela paulongo wa matapata, na ulongo anewo nkupundya kuhumya mafuno myanda myamoja au sitini au salasini, kupunda dimbeyu adila dipandwije. ⁹ Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!"

*Ing'anya ya kutumila mifano
(Mako 4:10-12, Luka 8:9-10)*

¹⁰ Vakuhundwa vake nkummwenela Yesu, nkummuja kuchidoni, "Mwadachi ùlonjela na vanu kwa kutumila mifano?" ¹¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mùnjaliwa kudimala disili dya Ufalume wa Nnungu, henga vanang'o nanga pavanajaliwije. ¹² Kwa kuva, munu avêle na chinu àmbeyenjejwa ààve na vyohe, henga ayula akávele na chinu, ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa. ¹³ Njo mana ngùtangola navo kwa mifano, kwa kuva kulola vânalola, henga nanga chivachona, na kupilikanila vanapilikanila, henga nanga pavapilikana na wala kwelewa. ¹⁴ Kwa vanang'o, kuva uchocho nni kutimisa malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

'Kupilikana mùmbepilikana, henga mukambekwelewa.

Na kulola mùmbelola, henga mukambekameka.

¹⁵ Kwa kuva, mitima ya ava vanu ìninonopa, na makutu lavo lànaidopa kupilikana, na meho lavo vânionija.

Kuikavele ikáva uchocho, vakanilola kwa meho lavo,

na vakanipilikana kwa makutu lavo,
na vakanikameka kwa mitima yavo,
na vakaningulaukila,
nanani nikanivalamya.'

¹⁶ Henga wasa mwenu, kwa kuva meho lenu lanaloleha saana, na makutu lenu lanapilikanisha saana. ¹⁷ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, manabii vohe na vanu vachitendâ lalalembela Nnungu, vânilembela kulona lamulona mwenu, henga nanga pavanalawene, na vânilembela kulapilikana alano lamupilikana mwenu, henga nanga pavanalapilikene."

Yesu âtana chiulanda nfano wa nkúpanda

(Mako 4:13-20, Luka 8:11-15)

¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu pilikanila chiulanda nfano wa nkúpanda. ¹⁹ Vanu vapilikana lilove liyâmba Ufalume wa Nnungu bila kwelewa, avano vâlandanywa na amula nndila mudimatokedile adila dimbeyu. Nanchindenga ânaida na kuchiusa achila chipandwije mmitima yavo. ²⁰ Na pachinu pavêle mayanga-mayanga padimatokedile adila dimbeyu, anepo pâlandanywa na vanu valipwechelêla lilove kwa kulihangalalila, ²¹ henga kwa kuva anelyo lilove nanga palyenda mmitima yavo muchi chidikatita dinyiya pachinu pavêle mayanga, vanu anevo vâlikamulila chihi kwa uhiku kadiki alila lilove liyâmba Ufalume wa Nnungu, na kukâida kulaga au kubanika ing'anya ya alila lilove, upala vânahochejwa. ²² Na pachinu pavêle miva, apala padimatokedile adila dimbeyu, anepo pâlandanywa na vanu valipilikana anelyo lilove, henga lipamba lya pachilambo na kukumbika na dimali, anevyo vinalidingila anelyo lilove lipandwije mmitima yavo, nkuva chihi nanga kuhumya mafuno. ²³ Na pachinu pavêle ulongo wa matapata, apala padimatokedile adila dimbeyu, anepo pâlandanywa na vanu valipilikana lilove anelyo na kulyelewa, vanu anevo vânapundya kuhumya mafuno, yumo myanda myamoja na yunji myanda sitini na yunji myanda salasini, kupunda dimbeyu adila dipandwije."

Nfano wa lukwekwe

²⁴ Yesu nkuvahaulila vanu kavila nfano unji wachidoni, "Ufalume wa Nnungu ûlandana na munu apandile dimbeyu dyambone mmwelu mwake. ²⁵ Henga vanu pavanalele luwono, nkuida mmongo wake nkúpanda lukwekwe ching'ati ngano, nkuuka. ²⁶ Ngano paitandilike umela na kutumbuka dinumbu, nkowanekana na lukwekwe amula mmwelu. ²⁷ Bahi vatumishi va mwene welu nkumwenela mwene welu, nkunnyaulila kuchidoni, 'Nang'olo, tenda úpandile dimbeyu dyambone mmwelu wako? Hambi lukwekwe lûhaleke kwachi?' ²⁸ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, 'Mmongo wangu njo atendile uchocho.' Vatumishi vake nkummuja kuchidoni, 'Dachi, unalembela tuhwene tukaludabole?' ²⁹ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, 'Nanga, munadabole, uyopa munadabola kumo na ngano. ³⁰ Vilekange vyanmalele vikulumuke pamo mpaka lichela. Anepo njo panimbeva-haulila vakúfuna kuva, tandilika kudabolanga lukwekwe na kuluhunga matunji na mulutaye mmoto, koka mulokotanye ngano na kuivika nnikan-gala lyangu.' "

Nfano wa imbeyu ya haladali na nfano wa hamila
(Mako 4:30-34, Luka 13:18-21)

³¹ Yesu nkuvahaulila kavila nfano unji wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na imbeyu ya haladali yanatwete munu yumo, nkuipanda mmwelu mwake. ³² Imbeyu yène, nni inyoko upunda dimbeyu dyammalele, henga nandi wake paukulumuka ùùva nkulungwa kupunda milandi yammalele ya imbowa ya mmwelu wa bustani, ata vyuni vànahulula chihi kudenga vitehi n’dinavi dyake.”

³³ Yesu nkuvahaulila nfano unji kavila wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na hamila yanatwete mmahe yumo, nkuikundanya na uhu wohe wa ngano, na lidonji lyammalele nkuumuka.”

³⁴ Alano lammalele, Yesu ànilahaulila makuwa la vanu kwa mifano. Na nanga chinu chanavahaulidile bila kutumila nfano, ³⁵ uchinga litimile lilove lyanatangwele nabii kuva, “Nimbetangola navo kwa mifano, na nimbevahaulila mambo lapihîke, kutandikila kuumbwa kwa chilambo.”

Yesu àtana chiulanda nfano wa lukwekwe

³⁶ Anepo Yesu nkulaleka makuwa la vanu, nkuinjila nng’ande. Vakuhundwa vake nkummwenela, nkunnyaulila kuchidoni, “Tuhaulile chiulanda aula nfano wa lukwekwe mmwelu.”

³⁷ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Ayula apandîle adila dimbeyu dyambone nni Mwana wa Munu. ³⁸ Aula welu ni chilambo, na adila dimbeyu dyambone ni vanu va mu Ufalume wa Nnungu, na alula lukwekwe ni vanu vanga Ibilisi, ayula nkûtenda lahakalenge. ³⁹ Na mmongo apandîle alula lukwekwe ni Ibilisi, na lichela ni ntululilo wa chilambo, na vakúfuna ni malaika. ⁴⁰ Bahi malinga chiludobolewa lukwekwe na kuyochwa mmoto, nni chiimbekuva ntululilo wa chilambo. ⁴¹ Mwana wa Munu àmbevatuma malaika vake vause kuhaloka mu Ufalume wake kila chinu chitênda vanu vatende sambu, pamo na vanu vammalele vatendânga lahakalenge, ⁴² na kuvayaha nnitungulu lya moto, aneko nni kuvambekuta na kuhaya meno. ⁴³ Anepo njo vanu vâchitenda lalalembela Nnungu pavambeng’anyima muchi liduva mu Ufalume wa Atatawavo. Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

Nfano wa dimali dipihîjwe na nfano wa lulu

⁴⁴ “Ufalume wa Nnungu ùlandana na lichehe lya dimali dya isabu ing’ulu linapihijwe mmwelu. Munu yumo paliwene, nkulipiha kavila. Nkuuka anepo wahangalala, nkuhwena unasumisa vitukutuku vyammalele vyavenavyo, nkunausuma aula welu.

⁴⁵ Kavila, Ufalume wa Nnungu ùlandana na nkúchuusa yumo, atâha lulu dyambone. ⁴⁶ Payonite lulu ya samani ing’ulu, nkuhwena unasumisa vitukutuku vyammalele vyavenavyo, nkunaisuma aila lulu.”

Nfano wa lwau

⁴⁷ “Kavila, Ufalume wa Nnungu ùlandana na lwau luvatadile m’bahali, nkuupa dihomba dya kila namuna. ⁴⁸ Dihomba padyombe nzwau, vanu nku-utangila lwau kunnyangi, nkuikalanga, nkuditandolela dihomba dikatapele mmakalala, na adila dihakalenge nkudiyaha. ⁴⁹ Uvula njo chiimbekuva ntululilo wa chilambo. Vâmbeloka malaika na kuvahapula vanu vâchitênda lahakalenge kuhaloka kwa vanu vâchitênda lalalembela Nnungu. ⁵⁰ Anepo anevo vanu vâchitênda lahakalenge vâmbeyahwa nnitungulu lya moto, aneko njo kuvambekuta na kuhaya meno.”

Vitukutuku vyahambi na vyakala

⁵¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, m̀n̄nivimala vitukutuku anevyo vyam-malele?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Elo.” ⁵² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Bahi kila nkũhunda Sheliya ya Musa ààva nkuhundwa mu Ufalume wa Nnungu, aneyo àlandana na munu, mwene ing’ande ahũmya vitukutuku vyahambi na vyakala kuhaloka nnichehe lyake lya kukondidya dimali dya isabu ing’ulu.”

Vanu va ku Nasaleti vanyita Yesu

(Mako 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Yesu pamalidile kuhaulila mifano aneyo, nkuuka pachinu anepo, ⁵⁴ nkuhwena ku Nasaleti chijiji cha kwave. Nkutandilika kuvahunda vanu muing’ande yavo ya kunnyuwila Nnungu, na vanu nkukangana uvachidoni, “Ayu munu apête kwachi lũnda alu na dimongo dya kutenda masaibu?” ⁵⁵ Kwani ayu akee ayula mwana wanga fundi selemala? Na anyokwe akee ayula uvanchema Maliya na anung’unuvake akee anga Yakobo na Yusufu na Simoni na Yuda? ⁵⁶ Dachi, na alumbuvake vammalele akee vatuikanavo apano petu? Dachi, àlapete kwachi alano lammalele?” ⁵⁷ Bahi vanang’o nkunsunalila. Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nabii nanga kwakapata eshima ikànavē chihi nkaya yake na kwa alangavake.” ⁵⁸ Bahi Yesu nanga panatendile masaibu lohe, ing’anya nanga pavanankulupidile.

14

Kuhwa kwanga Yohana Nkũbatisa

(Mako 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ Mmaduva anelo, Nfalume Helode ànipilikana habali dyanga Yesu. ² Nkuvahaulila vatumishi vake, “Munu ayu nni Yohana Nkũbatisa, ànifufuka kuhaloka kwa vanu vahwile, njo mana dimongo dya masaibu dikola madengo nkati mwake.”

³ Helode njo analaijje Yohana akamulwe na kutaywa nnilungu, ing’anya yanga Helodiya, n’jawe Filipino, nnung’une wake mwene. ⁴ Kwa kuva, Yohana ànyyauidile Helode kuchidoni, “Ikàluhusiwa wako kwikalana na mmahe aneyo!” ⁵ Helode àlembela ammwalale Yohana, henga àvayopile vanu, kwa kuva, kwa vanang’o Yohana àvele nabii.

⁶ Paikamwele sikukuu ya kuvele kwa kwanga Helode, mwali wanga Helodiya ànivina muyo mwa vayeni nkunhangalaja Helode. ⁷ Bahi Helode nkumwahidi ayula mwali kuva achiamwing’e chohecho chambeyuwa.

⁸ Anyokwe ayula mwali nkunnyauidile chinu chakuyuwa. Ayula mwali nkunnyauidile Nfalume Helode kuchidoni, “Idanawo nsahani muti wanga Yohana Nkũbatisa.” ⁹ Nfalume nkuva nnihindambi, henga kwa kuva àniahidi na ing’anya ya avala vayeni apala paing’ole, nkulaija vamwing’e. ¹⁰ Bahi Nfalume Helode nkulaija Yohana acketwe muti nnilungu. ¹¹ Nkuida na muti wanga Yohana nsahani, nkumwing’a ayula mwali, nang’e nkumpelekejija anyokwe. ¹² Vakuhundwa vanga Yohana nkuida, nkuutwala mmili wake, nkuusika. Anepo, nkuhwena unannyauidile habali aneyo Yesu.

Yesu àveng’a chakulya vanu vapundile alufu nnyano

(Mako 6:30-44, Luka 9:10-17, Yohana 6:1-14)

¹³ Yesu papilikene habali dyanga Yohana, àniuka apala, nkukwela muin-galava, nkuhwena weka pachinu pakàvele na vanu. Na vanu pavapilikene, nkummwenela kwa madodo uholoka kudimanga. ¹⁴ Yesu pasulupwike

muungalava, nkulyona likuwa likulungwa lya vanu, nkuvavikila chididi, nkualamya vagonjo vavo.

¹⁵ Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa vake nkummwenela, nkunnyaaulila, “Apano patuvele ni palilanga na hambi liduva liniswa. Bahi valaile vanu uchinga vahweneng’ane kuvijiji vakalisumile chakulya.” ¹⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vanang’o vakálembelwa vahweneng’ane. Veng’e mwenu chakulya.” ¹⁷ Vanang’o nkunnyaaulila kuchidoni, “Hwetu tùvele chihi na mikate nnyano na ahomba vavili.” ¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Idanavyo apano.” ¹⁹ Nkuvahaulila vanu vaikalange muukoka. Nkùtwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkunshukulu Nnungu. Nkuimeyanya aila mikate, nkuveng’a vakuhundwa vake, vakuhundwa nkuvavanyija vanu. ²⁰ Vanu vammalele nkulyanga na kusiba. Vakuhundwa nkulokotanga maisalilo, nkwombaja makalala kumi na mbili. ²¹ Vanu vanalile vávele valume alufu nnyano, bila kuvavalangila vamahe na vavana.

Yesu àonga muha medi

(Mako 6:45-52, Yohana 6:15-21)

²² Upala, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vakwelange muungalava, valongolele kung’ambo litanda, akuno nang’e walalaila makuwa la vanu. ²³ Pávalaidile vanu, nkukwela nnichinga weka unayuwa. Chinalyulo, nang’e ávele chihi weka aneko, ²⁴ na uhiku anewo ingalava ívele ihwikilè ching’ati litanda, akuno mawimbi ulaipanya aila ingalava, ing’anya lipungo linapunga kuholokela muyo mwavo. ²⁵ Kulyamba, Yesu nkuvahwenela vakuhundwa vake akuno waonga muha medi. ²⁶ Vakuhundwa vake pavammwene waonga muha medi, váníyopa namene, nkuhaura kuchidoni, “Ali lindelya!” Nkukuta ding’uto kwa kuyopa. ²⁷ Upala, Yesu nkuhaura, “Likamye ntima, munayope nni nangu!” ²⁸ Petulo nkunnyaaulila Yesu, “Nang’olo, ukava njo wako, nguhaulile ngwonge muha medi nguide ukwokwo.” ²⁹ Yesu nkunnyaaulila, “Ida.” Bahi Petulo nkuhuma muungalava, nkwonga muha medi, nkummwenela Yesu. ³⁰ Henga palyonite alila lipungo ulipunga namene nkuyopa, nkutandilika kutitimila, nkukuta ding’uto wachidoni, “Nang’olo, ngupohe!”

³¹ Upala, Yesu nkunyoloja nkono wake, nkunkamula nkunnyaaulila kuchidoni, “Wako úvele na ing’ulupa inyoko. Mwadachi, ukákulupila kuva nahulula ukutenda wonge muha medi?” ³² Apala, nkukwelanga muungalava na lipungo nkunyalala. ³³ Na vammalele vánavèlè muungalava nkuntindivalila malundi, nkuhaura kuchidoni, “Muhiu wako nni Mwana wanga Nnungu.”

Yesu àvalamya vagonjo ku Genesaleti

(Mako 6:53-56)

³⁴ Yesu na vakuhundwa vake pavayombweke litanda, nkuhwika chilambo cha ku Genesaleti. ³⁵ Vanu na pachinu anepo pavammaite kuva ayu nni Yesu, nkuyanajaja habali nchilambo chammalele cha ku Genesaleti. Vanu nkumpelekejija Yesu vagonjo vammalele, ³⁶ nkunnyuwa namene van’guse kananga lupepe lwa lijoho lyake. Na vammalele vanan’gusije vánílama mwalehu.

1 Bahi Mafalisayo vanji na vakúhunda Sheliya ya Musa uholoka ku Yelusalemu, nkummmwenela Yesu nkummuja kuchidoni, 2 “Mwadachi vakuhundwa vako vakálakamula mahundo la mihambo ivatulekedile anyakala vetu? Kwa kuva, nanga pavakalava medi mmakono kabla ya kulya!” 3 Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Mwadachi na mwenu muleka kudikamula amuli dya Nnungu ing’anya ya mahundo la mihambo yenu mmene? 4 Kwa kuva, Nnungu átele kuchidoni, ‘Mweshimu atatako na anyoko,’ na ‘Munu antongolêla atatake au anyokwe malove lahakalenge àlembelewa awalalwe’. 5 Henga mwenu mùhaua kuva akee lasima munu kumweshimu atatake, na mùhunda kuva munu ànahulula chihi kunnyaulila atatake au anyokwe kuva ‘Chinu chichichi chikwinge’ faida, ngùchihumije sadaka kwa Nnungu.’ 6 Anecho nni chimuleka lilove lyanga Nnungu ing’anya ya kupapata mahundo la mihambo yenu mmene. 7 Mmakulilambilila mwenu! Nabii Isaya álaujije saana kumwamba mwenu, panalembile malove la Nnungu lahaúla kuva,

8 ‘Ava vanu vângweshimu chihi pakanya, henga mitima yavo ìvele kulehu na nangu.

9 Kungwabudu kwavo kukee mana, kwa kuva, mahundo lavo nni malaijo chihi la vanu.’ ”

10 Bahi Yesu nkulicheka alila likuwa lya vanu nkuvahaulila kuchidoni, “Pilikaniha saana, mumale! 11 Chinu chintênda munu kuva najisi muyo mwa Nnungu chikávele achila chênda pakanya, ila malove làhuma nkati mwanga munu njo lantênda kuva najisi.”

12 Vakuhundwa vake nkummmwenela, nkummuja kuchidoni, “Dachi, ivi unimala kuva Mafalisayo vånivisa pavapilikene malove anelo?” 13 Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Kila nnandi wakaupandile Atatangu wa kulihunde, umbedobolewa. 14 Valekange! Vanang’o nni vakúlodya vapatêle meho, vavalôdya vakúputala avao. Munu apatêle meho akánnodya wakuputala nnyake, vammalele vavili vâmatokela nnipondo.” 15 Petulo nkuhaua kuchidoni, “Tuhaulile mana la nfano anewo.” 16 Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mpaka hambu na mwenu nkámaite? 17 Dachi, mukámaite kuva kila chinu chênda nkanya, chihwena nnitumbo na lukoto nkunachiyapuka? 18 Henga malove lahúma nkanya, làhaloka muntima, na anelo njo lantâya munu unajisi. 19 Kwa kuva, muntima mwanga munu mùhuma mawaso lahakalenge na kuwalala na kulala ugoni na usalati na kwiva na ushahidi wa kulambila na kuntongolela munu lahakalenge. 20 Anelo njo lantênda munu ààve najisi. Henga kulya chakulya bila kukalava makono kukántenda munu ààve najisi.”

Ing’ulupa yanga mmahe wa ku Kanaani (Mako 7:24-30)

21 Bahi Yesu nkuuka pachinu anepo, nkuhwena kuchilambo chivêle pepi na dimanga dya ku Tilo na ku Sidoni. 22 Bahi nkuhaloka mmahe yumo Nkanaani achiikala chilambo anecho, nkukuta, akuno wachidoni, “Nang’olo, N’dukuluwe Nfalume Daudi, ngùvikile chididi! Kwa kuva, nanndenga ànannagiha namene mwali wangu.” 23 Henga Yesu nanga panayang’wile chinu. Bahi vakuhundwa vake nkummmwenela Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nnyaulile ahwene, mana anyakonya chihi watupapata hwetu.” 24 Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Nangu ngùtumwije chihi kwa vanu va Isilaeli vavêle muchi angandolo vayahîke.”

²⁵ Bahi ayula mmahe nkuida, nkuntindivalila Yesu malundi, nkuchidoni, “Nang’olo, nguyangate.” ²⁶ Yesu nkunyang’ula kuva, “Ikákatapala kutwala chakulya cha vavana nkuvayelela ang’avanga.” ²⁷ Ayula mmahe nkuchidoni, “Elo Nang’olo, henga ata ang’avanga vánalya makombo lamatwêke pamesa ya nang’olo wavo.” ²⁸ Apala Yesu nkunnyaulila ayula nkongwe kuchidoni, “Mama, ing’ulupa yako nni ing’ulu! Bahi utendewe muchi chulembela.” Udisaa udila nanndenga nkummuka ayula mwali, nkulama.

Yesu ávalamya vanu vohe

²⁹ Bahi Yesu nkuuka anepo nkuhwena kunyenje Litanda Iya ku Galilaya, nkukwela nnichinga, nkuikala aneko. ³⁰ Makuwa makulungwa la vanu nkumwenela uvampelekejija vanu valamêle na vaputêle meho na vikwava na mabubu na vanu vanji vohe, nkuvavika muyo mwanga Yesu, nanang’e nkuvalamya. ³¹ Vanu nkukangana namene pavavonite mabubu uvatangola na vikwava uvalama na valamele uvahwena na vaputêle meho uvalola, vanu nkunnombolela Nnungu wa Vaisilaeli.

Yesu áveng’a chakulya vanu vapúnda alufu ncheche (Mako 8:1-10)

³² Anepo Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nivavikila chididi ava vanu ing’anya váikele na nangu maduva matatu vino, na hambu chakulya chinivahilila. Nanga paikatapala nivaleke vahweng’ane akuno vadobilè, uyopa vanadilika nndila.” ³³ Vakuhundwa nkunnyaulila kuchidoni, “Apano patuvele palilanga. Dachi, tumbepata kwachi mikate ya kuvatoleja vanu ava vammalele?” ³⁴ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Múvele na mikate mingapi?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Saba na ahomba kadiki vadikidiki.” ³⁵ Yesu nkuvahaulila vanu vaikalange pahu. ³⁶ Anepo nkuitwala aila mikate saba na avala ahomba, nkunshukulu Nnungu, nkuvimeyanya, nkuveng’a vakuhundwa vake vavayavile vanu. ³⁷ Vammalele nkulyanga na kusiba, vakuhundwa nkulokotanya maisalilo, nkwombaja makalala saba vikulungwa. ³⁸ Na vanalile vávele vanu valume alufu ncheche, bila kuvavalangila akongwe na vavana. ³⁹ Anepo Yesu nkuvalaila vanu, nkuinjila muingalava, nkuhwena kuchilambo cha ku Magadani.

16

Mafalisayo na Masadukayo valembele valangujwe chimaiho cha lisaibu (Mako 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Mafalisayo na Masadukayo nkumwenela Yesu nkunnya avalanguje chimaiho cha lisaibu chimaiha kuva dimongo dyake dihaloka muha kulihunde. ² Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Pachikamola chinalyulo, múhaua kuva, ‘Uhiku wa nundu ùlembekuva wambone, kwa kuva kumahunde kwanahuvi.’” ³ Na ulyamba paucha múhaua kuva, ‘Nelo ìmbetonya imbula ing’ulungwa ya lipungo kwa kuva kumahunde kùnikunduvala na mahunde ìnidimbya.’ Mwenu mùnahulula kulauja hali ya hewa kwa kuloleha kumahunde, henga nanga pamuhulula kumala vimaiho vya mahiku alano. ⁴ Mwenu nni mmanu mma chívelèkwà cha vanu vakákulupika kwa Nnungu na cha vakútenda masambi, njo mana mùlembela ninnangujange chimaiho, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho cha lisaibu ikànavé chihhi achila cha nabii Yona.” Anepo Yesu nkuvaleka, nkulihwenela.

*Hamila ya Mafalisayo na Masadukayo
(Mako 8:14-21)*

⁵ Vakuhundwa pavayombweke litanda, nkuhimukila kuva, vāniluvalila unyakula mikate. ⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Lyongolelange na mulinyemye na hamila ya Mafalisayo na Masadukayo.” ⁷ Vanang’o nkuva uvahaulanila kuchidoni, “Atangola uchocho ing’anya itukanyakwile mikate.” ⁸ Yesu ānimala chivachiliuja, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmanu muvêle na ing’ulupa inyoko, mwadachi mùujana ing’anya imukavele na mikate? ⁹ Mpaka hambu mùkanamala? Dachi, mukákumbukila aila mikate nnyano innavayavidile vanu vapūnda alufu nnyano? Dachi, mwómbajije makalala mangapi la maisalilo? ¹⁰ Na aila mikate saba innavayavidile vanu vapūnda alufu ncheche, dachi, múlokotanyije makalala mangapi la maisalilo? ¹¹ Mwadachi mwenu mukámaite kuva nangu níkáchiyamba mikate? Henga lyongolelange na hamila ya Mafalisayo na Masadukayo!” ¹² Anepo vakuhundwa nkumala kuva Yesu nanga pachivahaulila valyongolele na hamila ya mikate, ila valyongolele na mahundo la Mafalisayo na Masadukayo.

*Yesu njo Kilisto, na nni lasima abanihwe na kuhwa
(Mako 8:27-9:1, Luka 9:18-27)*

¹³ Yesu pakamwele pepi na imanga ya Kaisaliya Filipi, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Dachi, vanu vachidachi, Mwana wa Munu nni nnani?” ¹⁴ Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Vanu vanji vāhaua kuva wako nni Yohana Nkúbatisa, na vanji Eliya, na vanji Yelemiya au yumo wa manabii.” ¹⁵ Yesu nkuvauja kuva, “Dachi, na mwenu muchidachi, nangu nnani?” ¹⁶ Simoni uvanchema Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Wako nni Kilisto, Mwana wanga Nnungu mumi.” ¹⁷ Yesu nkunyang’ula kuva, “Wasa wako Simoni mwana wanga Yona, kwa kuva akee munu akuhunukulidile, ila mwene Atatangu avêle kulihunde. ¹⁸ Wako Petulo, wako nni liyanga likulungwa na muha liyanga alino nimbetandiliha na kuhweneha likuwa lya vanu vankukulupila, na kuhwa kukambelilema likuwa anelyo.* ¹⁹ Nimbekwing’a wako mitukulo ya Ufalume wa Nnungu, na lyohelyo lyumbelihunga pachilambo, limbehungwa na kulihunde, na lyohelyo lyumbelihungula pachilambo, limbehunguliwa na kulihunde.” ²⁰ Anepo Yesu nkuvalimbija vakuhundwa vake vanannyaulile munu woheyo kuva nang’e njo Kilisto.

²¹ Bahi kutandikila anepo, Yesu nkutandilika uvahaulila vakuhundwa vake kuva, ālembelewa ahwene ku Yelusalemu, na aneko vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa vāmbem’baniha namene, vāmbemmwalala na liduva lya tatu lya kuhwa kwake āmbefufuka. ²² Anepo Petulo nkuntwala Yesu kunyenje, nkutandilika kuntahuka wachidoni, “Mwiko Nang’olo, anelyo wala likambekukoja wako!” ²³ Yesu nkulauka nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Uka muyo mwangu, Nanchindenga! Wako nni lutambo kwang’une, kwa kuva, mawaso lako lake la chinnungu ila la chimunu chihii.”

* **16:18** Munsitali auno Matayo ālembele kuva “milango ya Hades.” Vanu va maduva anelo vākulupila kuva, Hades pávele pachinu pavachihwena vanu vahwile, bahi nsitali auno ūvele na mana kuva, ata kuhwa kukambehulula kulilema likuwa lya vanu vankukulupila Yesu. Likuwa anelyo limbehweneha chihii kupwawa, vyaka na vyaka.

²⁴ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Munu woheyo akàlambela kungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, alitike nsalaba wake koka angupapate. ²⁵ Na munu woheyo autâmwa namene umi wake upunda changutamwa nangu, akambekuva na umi ukee na ntululilo, henga munu akubâli kuhwa ing’anya yang’une achiave na umi ukee na ntululilo. ²⁶ Dachi, munu àmbepata faida ntwani akâpata kila chinu cha pachilambo, akuno auyahitè umi ukee na ntululilo? Au pâvele chinu ntwani apano pachilambo munu chambebadilana uchinga apate umi ukee na ntululilo? ²⁷ Kwa kuva, Mwana wa Munu àmbekwida muukulu wa Atatake pamo na malaika, na anepo nni pambennipa kila munu kupapatana na vitendo vyatendile. ²⁸ Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, vanu vanji vaimidîle apano vakambekuhwa mpaka pavambemwona Mwana wa Munu waida mu Ufalume wake.”

17

Kubadilika kwanga Yesu aneko kulichinga (Mako 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Bada ya maduva sita, Yesu nkuntwala Petulo na Yakobo na Yohana nnung’une Yakobo, nkuhwena navo weka muha lichinga lilehu namene. ² Aneko Yesu nkubadilika muyo mwavo, lyenye lyake nkuchenga muchi liduva na dinguvo dyake nkung’anyima muchi nng’anje wa ing’uva. ³ Anepo nkuhumila Musa na nabii Eliya nkuva uvatangola na Yesu. ⁴ Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nang’olo, nni chinu chambone hwetu kupwawa apano! Ukàlambela, nguchingudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wa Musa na umo wa Eliya.”

⁵ Petulo pachitangola anelo, lihunde lyakuchenga namene nkuvahinika, na lidi nkupilikanika kuhaloka mualila lihunde ulichidoni, “Ayuno nni Mwanangu unintamwa, ungukatapaliwa nawe, mpilikanile nang’e.” ⁶ Avala vakuhundwa pavalipilikene anelyo lidi, nkuhunama na kuyopa namene. ⁷ Henga Yesu nkuhwena, nkuvagusa, nkuhaua kuchidoni, “Imilanga, munayope!” ⁸ Na pavakusumbwile meho nanga pavanamwonite munu yunji, nkumwona chihi Yesu weka.

⁹ Bahi pavachisulupuka nninginga, Yesu nkuvaamulisa wachidoni, “Munannyaaulile munu woheyo achila chimuchiwenene, mpaka Mwana wa Munu pâmbefufukà kuhaloka kwa vanu vahwîle.” ¹⁰ Vakuhundwa vake nkummuja uvachidoni, “Mwadachi, vakûhunda Sheliya yanga Musa vahaula kuva nabii Eliya lasima alongolele kwida kavila hoti?” ¹¹ Yesu nkuyayang’ula kuchidoni, “Muhiu, Eliya àmbekwida hoti unakatapaja lammalele, ¹² henga nangu nînyaulilanga kuva, Eliya tayali àniida kavila, na wala vanammale, nkuntendela chihi chivalembedile vene. Uvila njo chivambem’baniha Mwana wa Munu.” ¹³ Bahi vakuhundwa nkumala kuva àmwamba Yohana Nkûbatisa.

Yesu ànnamya nmemba avêle na nanndenga (Mako 9:14-29, Luka 9:37-43)

¹⁴ Pavakamwele kulikuwa lya vanu, munu yumo nkummwenela Yesu nkutindivala malundi muyo mwa Yesu, ¹⁵ nkuchidoni, “Nang’olo, mmikile chididi mwanangu. Nang’e àvele na chihundahunda, na ànabanika namene, kwa kuva, myanda yohe àmatokela pamoto na myanda inji mmedi. ¹⁶ Nnimpelekeja kwa vakuhundwa vako, henga nanga pavahulwile kummusa aneyo nanndenga.” ¹⁷ Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Mwenu mmanu mma chîvelèkwà chikâkulupila na chihochedîle! Dachi, nîmbeikala na

mwenu mpaka chakani na nimbempilila mpaka chakani? Idanawe apano mwanalo.”¹⁸ Bahi Yesu nkunkalipila ayula nanndenga, na nanndenga nkummuka, na ayula nnemba nkulama upala.

¹⁹ Anepo vakuhundwa nkumwenela Yesu paweka, nkummuja kuchidoni, “Mwadachi, hwetu nanga patunahulwile kummusa ayula nanndenga?”²⁰ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Ing’anya ing’ulupa yenu inyoko. Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mukava na ing’ulupa inyoko malinga imbeyu ya haladali, muchimuhulule kulihaulila lichinga alino, ‘Uka apano uhwene apala,’ na linang’o lichiliuke. Nanga chinu chohecho chikachichihululike kwenu mwenu. [²¹ Henga nanndenga malinga ayu ikahululika kummusa ikà nave chihi kwa kuyuwa na kufunga.”]*

Yesu àtangola kavila kwamba kuhwa na kufufuka kwake

(Mako 9:30-32, Luka 9:43b-45)

²² Pavanavele pamo aneko ku Galilaya, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwana wa Munu àvele pepi uhwena unakamujwa mmakono la vanu. ²³ Vambemwalala na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefulwa.” Bahi vakuhundwa vake nkuva nnhindambi.

Kulipa kodi ya Ing’ande yanga Nnungu

²⁴ Yesu na vakuhundwa vake pavahwikile ku Kapelinaumu, vakút wala kodi ya Ing’ande ya Nnungu nkumwenela Petulo, nkummuja kuchidoni, “Dachi, nkúhunda wenu ànalipa kodi ya Ing’ande ya Nnungu?”²⁵ Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Elo, ànalipa.” Bahi Petulo painjidile nng’ande, Yesu nkua ntandi ummuja Petulo kuchidoni, “Petulo, wako wona dachi? Vafalume va pachilambo vátwala ushulu au kodi kwa vanu ntwani? Kuhaloka kwa vanu vao au kwa vayeni?”²⁶ Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Kuhaloka kwa vayeni.” Yesu nkuchidoni, “Ikava uchocho, bahi vanu vao vakálebelewa kulipa. ²⁷ Henga uchinga tunavasunaje, hwena kulitanda ukayele indowana mmedi, na uhomba ambekúva ntandi kutanjika, nnyahamule kanya unakoja hela nkati mwake. Wako itwale ukalipe kodi yangu na yako.”

18

Alida nkulu?

(Mako 9:33-37,42-48, Luka 9:46-48, 17:1-2)

¹ Upala vakuhundwa nkumwenela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Alida nkulu mu Ufalume wa Nnungu?”

² Yesu nkunchema mwana n’joko nkumwimija paching’ati pavo, ³ nkuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mukanapindikuke nkuva muchi vavana vajoko, mwiko mukambeinjila mu Ufalume wa Nnungu.

⁴ Bahi munu woheyo alisulupûsa nkuva muchi mwana ayuno, aneyo nni nkulu mu Ufalume wa Nnungu. ⁵ Na munu woheyo ampwechelêla mwana n’joko muchi ayuno ing’anya yang’une, aneyo angupwechelêla nangu.”

⁶ “Henga munu woheyo ambientênda yumo wa avano vajoko vanukulupila nangu alikuvale kwa kutenda masambi, ikàvele wasa munu aneyo ahungiwe liyanga likulungwa lya kuhayila muukoti na kutitimijwa ching’ati medi lohe la m’bahali. ⁷ Ole wavo vanu va pachilambo ing’anya

* **17:21** Mmalemba lanjila kala malove lalembwije nsitali wa 21 lakapali.

ya mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi! Mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi lasima laide, henga ole wake munu ambetendîha laide!”

⁸ “Ikâva nkono au ludodo lwako lunakukuvaja kutenda masambi, luchekete uluyahe kulehu. Wasa wingile muumi ukee na ntululilo akuno ukavèlè na nkono umo au ludodo lumo, kuliko kwenda mmoto ukâdimika akuno uvèlè na makono mavili na madodo mavili. ⁹ Na ikâva liso lyako linakukuvaja kutenda masambi, bahi lidabole uliyahe kulehu! Wasa uinjile muumi ukee na ntululilo akuno uvèlè na liso limo kuliko kuyahwa mmoto wa Jihannamu akuno uvèlè na meho mavili.”

Nfano wa ungangdolo ayahîke
(Luka 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Lyongolelange munanhebule yumo wa avano vajoko. Nangu nînyaulilanga kuva, aneko kulihunde malaika vao vâava muyo mwa Atatangu wa kulihunde maduva lammalele.* ¹² Ikâva munu âvele na angandolo myamoja, na yumo nkuhochela, dachi âmbetenda dachi? Âmbevaleka avala tisini na tisa kumachinga nkuhwena unannembela ayula ahochedîle. ¹³ Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, akâmwona, âmbennyangalalila kupita avala tisini na tisa vakâhochedile. ¹⁴ Uchocho, Atata wenu avèle kulihunde akâtamwa kananga yumo wa avano vajoko ahochele.”

Kun'duma munu atendîle sambi

¹⁵ “Nkûkulupila nnyako akâkutendela lahakalenge, hwena ukan'dume, wako na nang'e weka. Akâkupilikana ìmbekuva ûnimpata kavila nnyako. ¹⁶ Henga akânakupilikane, ntwale munu yumo au vavili uhwene navo, uchinga iive muchi Malemba Lanaswe chilahaula kuva, kila lilove limaihwe kwa mashahidi vavili au vatatu. ¹⁷ Akâlema kuvapilikana vanang'o, bahi lihailile likuwa lya vanu vangukulupîla, na akâlema kulipilikanila likuwa lya vanu vangukulupîla, lekana nawe malinga chimutenda kwa munu akâmmaite Nnungu au nkûtuala kodi.

¹⁸ Nangu nînyaulilanga kavila kuva, lyohelyo limumbelihunga pachilambo limbehungwa na kulihunde, na lyohelyo limumbelihungula pachilambo limbehunguliwa na kulihunde. ¹⁹ Nangu nînyaulilanga uhiu kavila kuva, vanu vavili mmwenu vakâyambukilana pachilambo kuyuwa chinu chohecho, Atatangu wa kulihunde achiavatendele. ²⁰ Kwa kuva, pachinu pohepo pavakojana vanu vavili au vatatu ing'anya yang'une, nangu mbèpamo na vanang'o.”

Nfano wa ntumishi akânsamehe nnyake

²¹ Bahi Petulo nkummwanela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nang'olo, nnung'unwangu akângutendela lahakalenge, ninsamehe myanda mingapi? Dachi mpaka myanda saba?”

²² Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Nikâhaua chihi myanda saba bahi, henga ata saba mala sabini. ²³ Kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ûlandana na nfalume anakudungidile kutenda isabu ya dihela dyachivalonga vatumishi vake. ²⁴ Patandilike kutenda isabu ya madeni lachilonga, vanu vanji nkuida na munu yumo wachinnonga dihela dyohe namene. ²⁵ Nang'e kwa kuva nanga pânavèlè na cha kulipa, nfalume nkwanula asumiswe, nang'e pamo na n'jawe na vanavake na kila chinu chavenacho, uchinga valipe lideni.

* **18:10-11** Mmalemba lanji matandi-matandi lâlembwije malove alano, “Kwa kuva, Mwana wa Munu âidile ûnavapoha avala vayahîke.”

²⁶ Bahi ntumishi aneyo nkutindivala malundi muyo mwake, nkunnyaulila kuchidoni, ‘Ngupililile, nguchinikulipe lideni lyako lyammalele.’ ²⁷ Bahi nfalume wake nkummikila chididi, nkunsamehe alila lideni, nkunneka auke.

²⁸ Henga munu aneyo nkukojana na ntumishi nnyake wachinnonga sendi kadiki. Nkunkamula, nkunnikiha pang’ulo, wachidoni, ‘Ngulipe dihela dyangu!’ ²⁹ Ntumishi nnyake nkutindivala malundi nkunnyaulila namene wachidoni, ‘Ngupililile, nguchinikulipe.’ ³⁰ Henga nang’e nkuhita, nkunyunga nnyake nnilungu, mpaka anepo pámbelipá alila lideni.

³¹ Vatumishi vanji pavachonite achila chitendeke, nkuhinginika namene, nkuhwena unannyaulila nfalume wavo kila chinu chitendêke. ³² Bahi nfalume wavo nkunchema ayula ntumishi, nkunnyaulila kuchidoni, ‘Wako nni ntumishi utênda lahakalenge. Nnikusamehe lideni lyammalele kwa kuva uninguyuwa ngutende uchocho. ³³ Dachi, ukáchilembelewa ummikile chididi ntumishi nnyako muchi nangu chinikuvikidile wako chididi?’

³⁴ Bahi nfalume nkutunduwila namene, nkunyunga nnilungu abanike mpaka alipe lideni lyammalele. ³⁵ Uvila njo chambentendela mwenu Atatangu wa kulihunde, ikáva wako nanga paunsamehe nkúkulpila nnyako kuhaloka muntima.”

19

Kulekana

(Mako 10:1-12)

¹ Yesu pamalidile kutangola habali anedyo, nkuuka chilambo cha ku Galilaya nkuhwena nchilambo cha ku Yudeya, pang’ambo luhunde lwa Yoludani. ² Makuwa makulu la vanu nkumpapata, aneko nkualamya avala vánavele vagonjo.

³ Mafalisayo vanji nkummwenela Yesu uchinga vanninge, nkummuja kuchidoni, “Dachi Sheliya ya Musa inaluhusu nnume unneka n’jawe kwa ing’anya yoheyo?” ⁴ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Dachi, nanga pamusomile Mmalemba Lanaswe kutandikila patandi kuva, ‘Nnungu Nkúumba, ámmumbile munu nnume na mmahe?’ ⁵ Bahi Nnungu nkutangola kuchidoni, ‘Ing’anya ya anelyo, nnume ámbenneka atatake na anyokwe, koka alundane na n’jawe, na anevo vavili vâmbekuva mmili umo?’ ⁶ Kupapatana na anelyo, vanang’o akee vavili kavila, henga nni mmili umo. Bahi vavalundanyêje Nnungu, munu anavahapulánye.”

⁷ Anepo Mafalisayo nkummuja Yesu kuchidoni, “Mwadachi Musa ániamulisa kuva nnume álembelewa amwing’e n’jawe talaka na kunneka?”

⁸ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Musa áninnuhusu muvaleke vamahe venu ing’anya ya kukamajanga kwa mitima yenu. Henga kutandikila anepo patandi ikánavele uchocho. ⁹ Nangu ninnyaulilanga kuva, munu woheyo annêka n’jawe ikánave chihi kwa ing’anya ya kulala ugoni, nkunannomba mmahe yunji, aneyo àlálá ugoni.”*

¹⁰ Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, “Ikáva uvila njo chiiva kwa nnume na n’jawe, wasa kuikala chihi bila kulomba.” ¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Akee kila munu ahulúla kuikala chihi bila kulomba, ila avala vahululíhwa na Nnungu. ¹² Kwa kuva, pàvele vanu vanji vakáhulula kulomba

* **19:9** Malove alano lahaúla kuva, “Na ayula annómbe ayula alekwije nanang’e àlálá ugoni,” lakapali Mmalemba lanjji la kala.

ing'anya vávelekejije chihi akuno vavèlè mikuda, na vanji vátendwije na vanu kuva mikuda, na vanji vàmiamula chihi vanalombe ing'anya ya kutumikila Ufalume wa Nnungu. Henga munu ahulúla kuikala chihi bila kulomba, analombe.”

*Yesu àvabaliki vavana vajoko
(Mako 10:13-16, Luka 18:15-17)*

¹³ Anepo vanu nkumpelekejija Yesu vavana vajoko uchinga avavikile makono na kuvayuwila, henga vakuhundwa vake nkuvakalipila avala vanu. ¹⁴ Yesu nkuhula kuchidoni, “Valekange vana vajoko vaidang'ane kwang'une, wala munavadvile, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wa vanu vavèle muchi vavana ava.” ¹⁵ Bahi Yesu pamalidile kuvavikila makono na kuvabaliki, nkuuka apala pachinu.

*Kijana nkúpata
(Mako 10:17-31, Luka 18:18-30)*

¹⁶ Lola, munu yumo nkumwidila Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nkúhunda, dachi, ngútende lilida lyambone, uchinga ngupate umi ukee na ntululilo?” ¹⁷ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Mwadachi ùnguuja kuyamba lyambone? Nnungu weka njo wambone bahi. Na ukàlembela kuupata umi ukee na ntululilo, dikamule amuli dya Nnungu.”

¹⁸ Ayula munu nkuuja kuchidoni, “Amuli ntwani?” Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Unawalale, unalale ugoni, unaive, unahumye ushahidi wa kulambila, ¹⁹ mweshimu atatako na anyoko, na ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.”

²⁰ Ayula kijana nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Anedyo amuli dyammalele nangu ùnidikamula. Dachi, ngúisaliwije na lilida kavila?” ²¹ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Wako ukàlembela ukamilike, hwena ukasumise vitukutuku vyako koka dihela uveng'e amahuvani. Na wako uchiuve na dimali kulihunde, koka uuye ungupapate.” ²² Ayula kijana papilikene uchocho, nkuuka akuno apoywèkè ing'anya ávele na dimali dyohe namene.

²³ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, ìnikamajanga namene nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnungu. ²⁴ Nìnyaulilanga kavila kuva, ìnipeyapeya namene nnyama uvanchema ungamila kupita nchitonono cha isindano kuliko nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnungu.” ²⁵ Vakuhundwa vake pavapilikene malove anelo nkukangana namene, nkummuja Yesu kuchidoni, “Nnani bahi ambebulúla kupohwa?” ²⁶ Yesu nkuvapalambahija meho, nkuvahaulila kuchidoni, “Kwa dimongo dya chimunu ikáhululika, henga Nnungu ànahulula kulatenda lammalele.”

²⁷ Anepo Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, “Lola, hwetu tùlekile vitukutuku vyammalele nkukupapata wako! Dachi, tùmbejata chamani?” ²⁸ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nchilambo chíida, Mwana wa Munu pambeikala nchiteng'u chake cha Ufalume, na mwenu mungupapete nangu mùmbeikala mmiteng'u kumi na mbili vya chifalume umuvahukumu vanu va matawa kumi na mbili la Isilaeli. ²⁹ Na kila munu ailekile ing'ande yake au alumbuvake au akuluvake au atatake au anyokwe au vavana au mawelu ing'anya yang'une, nang'e àmbepunda kupata anelo lammalele na kuyenjewa myanda myamoja na kupata umi ukee na ntululilo. ³⁰ Henga vanu vohe vaonekâna hambu kuva vakulu, vàmbekuva va pah, na vanu vohe vaonekâna hambu kuva va pah, vàmbekuva vakulu.”

20

Nfano wa amadengo va mmwelu wa misabibu

¹ “Bahi Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu ánavele na welu wa misabibu, anaukile ulyamba na mambumbu, uhwena unavataha vanu vakakole madengo mmwelu mwake. ² Nkupatana navo avalipe nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo, anepo nkuvapelekeja mmwelu wake wa misabibu. ³ Malinga satatu ya ulyamba nkuuka kavila, nkuvona vanu vanji vakávele na madengo vaimidilè kusakoni. ⁴ Nang'e nkuvahaulila kuchidoni, ‘Hweneng'ana mmwelu wangu wa misabibu mukakole madengo, nanani nguchinimwing'ange haki yenu.’ ⁵ Vanang'o nkuhweneng'ana. Ayula mwene welu nkuuka kavila sasita na satisa, nkutenda uchila. ⁶ Sakumi na moja ya lyulo nkuuka kavila, nkuvona vanu vanji vaimidilè pasakoni, nkuvauja kuchidoni, ‘Mwadachi mwimidile chihi apano wauliyamba mukavèlè na madengo?’ ⁷ Avala vanu nkunyang'ula kuchidoni, ‘Ing'anya nanga munu atupèle madengo la kukola.’ Nang'e nkuvahaulila, ‘Hweneng'ana mukakole madengo mmwelu wangu wa misabibu.’

⁸ Liduva palichiswa, mwene welu nkunyahaulila ayula nkúmilila wake kuchidoni, ‘Vacheme vakúkola madengo vammalele uveng'e nshahala wavo, tandilika na wantululilo mpaka ntandi.’ ⁹ Pavakamwele avala va sakumi na moja, navanang'o nkupwechela nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo. ¹⁰ Paikamwele samu ya avala vatandi, vanang'o vátenda muchi vàmbepeata dihela dyohe kuvapunda avao, henga navanang'o nkupwechela chihi kila munu nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo. ¹¹ Avala vanu vatandi kukola madengo papapwechedile, nkutandilika kuntongodika mwene welu, ¹² uvahaula kuchidoni, ‘Ava vanu va kuntululilo vákodile chihi madengo kwa lisaa limo, hambu mwadachi ùtupele chihi uchimo navanang'o, wakati hwetu tùnipililila kukola madengo lakamajije wauliyamba mpaka chinalyulo, na kutuvalila liduva?’

¹³ Mwene welu nkunyang'ula yumo wa avala vanu kuchidoni, ‘Nnyanjawangu, nangu nanga panikukumbile. Dachì, tukanapatene nshahala uula wa kawaida wa malipo la liduva limo? ¹⁴ Twala chivèle chako uuke. Nangu ngùlembela nimwing'e wa kuntululilo chinu uchimo na wako. ¹⁵ Dachì, nangu nikáluhusiwa kutumila dimali dyangu malinga chingulembèlè nimwene? Au wako ùvele na wiu ing'anya nangu nni munu wambone?’ ”

¹⁶ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Bahi vanu vaonekâna hambu kuva wa pahi, vàmbekuva vakulu, na vanu vaonekâna hambu kuva vakulu, vàmbekuva wa pahi.”

*Yesu àtangola kavila kuyamba kuhwa na kufufuka kwake
(Mako 10:32-34, Luka 18:31-34)*

¹⁷ Yesu pachiyomboka kuhwena ya ku Yelusalemu, ávatwete avala vakuhundwa kumi na mbili paweka, nkuvahaulila kuchidoni, ¹⁸ “Lola, tivenkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko Mwana wa Munu àmbekamujwa kwa makuhani vakulu na kwa vakúhunda Sheliya yanga Musa. Na vanang'o vàmbenyukumu kuhwa, ¹⁹ na kunkamuja mmakono la vanu vakávele Vayahudi. Vanang'o vàmwendenda mang'wanyu na kunsulubula na kummamba munsalaba. Henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake, àmbefulwa.”

*Kuyuwa kwanga anyokwe Yakobo na Yohana
(Mako 10:35-45)*

²⁰ Anepo ayuvao vana vanga Sebedayo nkummwenela Yesu akuno apapatene na vana vake Yakobo na Yohana. Ayula mmahe nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu kwa kunnyuwa chinu. ²¹ Yesu nkummuja kuchidoni, “Ülembela chamani?” Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, “Paumbekuva mu Ufalume wako, ngüyuwa uvaluhusu avano anavangu vavili vaikale, yumo m’bali wako wa kunkono na yunji m’bali wako wa kunchinda.” ²² Yesu nkunnyaulila Yakobo na Yohana kuchidoni, “Mwenu mukámaite chinu chimuyuwa. Dach, muchimuhulule kupililila ibaniki inimbebanika nangu?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Elo, tünahulula.” ²³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Muhiu, ibaniki inimbebanika nangu lasima mupitile, henga kwa habali ya kuikala m’bali wangu wa kunkono au wa kunchinda anelo lakee madengo langu. Ila nafasi anedyo vàmbeikala vanu avala vávatanwèlè Atatangu.”

²⁴ Bahi avala vakuhundwa vanji kumi pavapilikene malove anelo nkuvahaulila avala vakuhundwa vavili, Yakobo na Yohana. ²⁵ Yesu nkuvachema vakuhundwa vammalele, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnimala kuva, vakulu va vanu vakávele Vayahudi vávatawala vanu vao kwa dimongo na kuvatumikisa. ²⁶ Henga kwenu mwenu inààve uchocho. Alembèla kuva nkulu mmwenu, àlembelwa ààve ntumishi wenu. ²⁷ Na munu woheyo mmwenu alembèla ààve ntandi, àlembelwa ààve ntumwa wenu. ²⁸ Kwa kuva, Mwana wa Munu akáidile unatumikiwa, henga àidile unatumikila na kuuhumya umi wake uchinga ùùve fidiya ya kukombolewa kwa vanu vohe.”

*Yesu àvalamya vanu vavili vapatèle meho
(Mako 10:46-52, Luka 18:35-43)*

²⁹ Yesu na vakuhundwa vake pavachiuka pa Yeliko, likuwa likulu lya vanu nkumpapata. ³⁰ Bahi pávele na vanu vavili vapatèle meho vachiikála nnyenje indila. Pavapilikene kuva Yesu àvenkupita, nkunonoha lidi lyavo uvachidoni, “Nang’olo, N’dukuluwe Nfalume Daudi, tükikile chididi!” ³¹ Likuwa lya vanu nkuvakalipila na kuvahaulila vanyalale, henga vanang’o nkuhalija chihi kunonoha lidi uvachidoni, “Nang’olo, N’dukuluwe Nfalume Daudi, tükikile chididi!” ³² Yesu nkuimila, nkuvachema, nkuvauja kuchidoni, “Mùlembela nintendele chani?” ³³ Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Nang’olo, tüyüwa ulatende meho letu lalole.” ³⁴ Yesu nkuvavikila chididi, nkulagusa meho lavo, upala nkulola, vanang’o nkunnondola Yesu.

21

*Yesu ànjila muimanga ya ku Yelusalemu
(Mako 11:1-11, Luka 19:28-40, Yohana 12:12-19)*

¹ Yesu na vakuhundwa vake pavanavele pepi kuhwika ku Yelusalemu, nkuhwika chijiji cha Betifage, pepi na Lichinga lya Miseituni. Anepo Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, ² wavahaulila kuchidoni, “Hweneng’ana mpaka chijiji chivèle muyo mwenu. Pamumbekamala aneko, muchimuwone punda vannyungile, na mwanawe àvele upopo. Vahungulange koka muide navo. ³ Na munu akámmuja kuva mwadachi mùnannyungula nnyaulile kuva, ‘Nang’olo ànavalembela,’ na upopo aneyo munu achiannusu muide navo.” ⁴ Alano lammalele lánihumila, uchinga latimile malove lánatangwele nabii wachidoni,

⁵ “Vahaulile venedi va imanga ya Yelusalemu,*
 ‘Lola, Nfalume wenu àvenkwida kwenu mwenu.
 Nang’e nni munu wa kulisulupuha, ànkwedile punda tena mwana wanga
 punda.’ ”

⁶ Bahi avala vakuhundwa vavili nkuhweneng’ana, vanang’o nkutenda
 muchi Yesu chavalaijije. ⁷ Nkuida nawe punda na mwana wanga punda,
 nkulaja dinguwu muha mwavo, na Yesu nkuikala muha mwanga mwana
 wanga punda. ⁸ Likuwa likulungwa lya vanu nkulaja dinguwu dyavo ndila,
 na vanji nkulumulanga dinavi dya milandi nkudilaja ndila. ⁹ Likuwa lya
 vanu vananongoledile Yesu na avala vachinnondola pachikundu, nku-
 tandilika kunonoha malidi lavo uvahaula kuchidoni,
 “Ulombolewe wako N’dukuluwe Nfalume Daudi!
 Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang’olo!
 Atumbyangwe Nnungu avèle muha kulihunde!”

¹⁰ Bahi Yesu painjidile muimanga ya Yelusalemu, imanga yammalele
 nkulindima. Vanu nkuujana kuchidoni, “Ayu nnani?” ¹¹ Likuwa lya vanu
 nkuyang’ula kuchidoni, “Ayu njo ayula nabii, Yesu wa ku Nasaleti chilambo
 cha ku Galilaya.”

Yesu àvavinganga vakúsumisa, nnuwani lwa Ing’ande yanga Nnungu

(Mako 11:15-19, Luka 19:45-48, Yohana 2:13-22)

¹² Yesu nkuinjila nnuwani lwa Ing’ande yanga Nnungu, nkutandilika ku-
 vavingangila pawelu vanu vammalele vachisumisa na kusuma vitukutuku,
 anemwo. Nkudibinula dimesa dya vanu vachibadili dihela, na viteng’u
 vya vanu vachisumisa dimunda. ¹³ Nkuvahaulila kuchidoni, “Inilembwa
 Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Ing’ande yangu imbechemwa ing’ande ya kun-
 nyuwila Nnungu.’ Henga mwenu mùniipindikulanya nkuijuha kuva muchi
 lipanga lya kulipiha vakúpalaula!”

¹⁴ Vanu vaputèle meho na vikwava nkumwenela Yesu umula nnuwani
 lwa Ing’ande ya Nnungu, nanang’e nkuvalamya. ¹⁵ Henga makuhani vakulu
 na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkusunala namene pavawene masaibu
 lalatendile na vavana vachinonoha malidi lavo nnuwani lwa Ing’ande ya
 Nnungu uvahaula kuchidoni, “Ulombolewe wako, N’dukuluwe Nfalume
 Daudi!” ¹⁶ Bahi nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, ùnapilikana malove
 lavatongolanga avano vavana?” Yesu nkuyayang’ula kuchidoni, “Elo. Dachi,
 mukánambisoma Malemba Lanaswe lahaûla kuva,
 ‘Kwa kanya dya vana vajoko na dya vakanunu
 wako Nnungu ùnitangasa imbili yako.’”

¹⁷ Anepo nkuvaleka, nkuhuma muimanga ya Yelusalemu, nkuhwena
 Besaniya, nkulala aneko.

Kuyuma kwa nnandi wa vihepo vya tini

(Mako 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ulyamba wake Yesu pachihwena kavila ku Yelusalemu, nkwona indala.
¹⁹ Nkuwona nnandi wa vihepo vya tini kunyenje indila, nkuuhengelekela,
 henga nanga panadiwene tini munnandi aula îla mahamba weka. Anepo
 Yesu nkuulani aula nnandi wachidoni, “Wako nnandi, unape kavila vihepo,
 kutandikila nelo na maduva lammalele!” Upala aula nnandi nkuyuma.

* **21:5** Auno nsitali ùlembwije “Sayuni.” Paimanga ya Yelusalemu pávele na lichinga lichichemwa
 Sayuni, linadengwiye Ing’ande ya Nnungu. Bahi Vayahudi vápona pa Yelusalemu kuva nni pakaya
 panga Nnungu na vanu vake. Na mwanda inji pavachiilonjelela Yelusalemu, váhauula Sayuni, kwa kuva
 ñnavakumbusa kuva Nnungu àvele pamo na vanu vake. † **21:16** Sabuli 8:2

²⁰ Vakuhundwa vake pavawene uchocho, nkukangana namene na kuliuja kuva, “Auno nandi upiyanyije dachi kuyuma?” ²¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mukàva na ing'ulupa bila kuva na lipamba, mùnahulula chihi kutenda muchi chiniutendedile nandi auno, na uchocho muchimuhulule kulihaulila lichinga alino kuva, ‘Uka apano ukaliyahe m'bahali,’ na ichiitendeke uchocho. ²² Na mukàkulupila kuva muchimupwechelele, bahi chinu chohecho chimumbennyuwa Nnangu muchimupwechelele.”

*Yesu àujwa kuyamba mamulaka lake
(Mako 11:27-33, Luka 20:1-8)*

²³ Yesu nkuinjila nnuwani lwa Ing'ande ya Nnangu. Pànavale nkùhunda, makuhani vakulu na vasele va Vayahudi nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, “Wako ùlatenda alano kwa mamulaka ntwani? Na nnani akupéle wako mamulaka la kulatenda anelo?”

²⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nanani uchocho nimbemujanga chinu chimo. Mukànguyang'ula, nguchinnyaulile ngùlatenda alano kwa mamulaka ntwani. ²⁵ Dachi, Yohana Nkùbatisa ápete mamulaka la kubatisa kuhaloka kwachi? Kuhaloka kulihunde au kwa vanu?” Vanang'o nku-tandilika kuujana vene kwa vene, uvachidoni, “Tukàyang'ula kuva làhaleke kulihunde, nang'e àmbetuja kuva, ‘Hambi mwadachi mukánankulupidile?’ ²⁶ Henga tukàhaua kuva làhaleke kwa vanu, tùvayopa ava vanu, kwa kuva vammalele vánakulupila kuva Yohana Nkùbatisa ávele nabii.” ²⁷ Bahi vanang'o nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nanga patumaite!” Yesu nanang'e nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nikambennyaulila kuva, ngùlatenda alano kwa mamulaka ntwani.”

Nfano wa vana vavili

²⁸ Yesu nkutangola kuchidoni, “Mwenu mwònadachi kuyamba habali aino? Pávele na munu yumo ánavele na vana vavili. Nang'e nkunnyaulila mwana ntandi kuveleka kuchidoni, ‘Mwanangu, nelo hwena ukakole madengo mmwelu wangu wa misabibu.’ ²⁹ Nang'e nkunyang'ula kuchidoni, ‘Nikátamwa.’ Henga lukoto nkupindikuka isungu yake nkuhwena kumawelu. ³⁰ Anepo nkummwenela mwana vavili, nkunnyaulila muchi chan-nyaulidile ntandi. Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, ‘Nguchinguhwene atata,’ henga wala nanga panapite.” ³¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, muavano vavili, alida atendile chanalembdile atatake?” Vanang'o nkuyang'ula kuchidoni, “Nni ayula ntandi.”

Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, vakútwa kodi na makahaba vavènkunnongolelela kuinjila mu Ufalume wa Nnangu. ³² Kwa kuva, Yohana ániida kwenu mwenu unannanguja namuna chimulembelewa kuikalanga malinga chalembela Nnangu, henga mwenu nanga pamunankulupidile. Henga vakútwa kodi na makahaba vavínankulupila. Na mwenu pamo na kulona anelo lammalele, nanga pamunalekile masambi lenu na kunkulupila nang'e.”

*Nfano wa vakúlima vahakalenge mitima
(Mako 12:1-12, Luka 20:9-19)*

³³ “Pilikanila nfano unji. Pávele na munu yumo ánavele na welu, na welu anewo nkùpanda misabibu, nkuudinguhija lingongo na nkùhimba lipondo lya kuminyila vihepo vya sabibu, nkùdenga na nnala wa kuikala valinsi va welu. Anepo nkuukodisa aula welu kwa vakúlima vanji, mwene

nkuuka nkuhwena mwanda wa kulehu. ³⁴ Mahiku la lichela palakamwele, nkuvatuma vatumishi vake kwa avala vakúlima uchinga vakatwale sehemu ya vihepo vya mmwelu wake. ³⁵ Henga avala vakúlima nkuvakamula avala vatumishi. Yumo nkumpanya na yunji nkummwalala na yunji watatu nkumpanya mayanga mpaka kummwalala. ³⁶ Anepo mwene welu nkuvatuma kavila vatumishi vanji vohe kupunda vatandi, henga avala vakúlima nkuvatendela muchi chivavatendeledile avala vatandi. ³⁷ Kuntululilo, nkunnaija mwanawe, wahaula kuchidoni, 'Nimala kuva mwanangu vachivamweshimu.' ³⁸ Henga avala vakúlima pavammwene ayula mwana, nkuhulanila kuchidoni, 'Ayu njo mwene mapala la auno welu. Bahi leka tumwalale, koka welu auno ùùve mapala letu!' ³⁹ Bahi nkunkamula, nkunyumya pawelu aula welu wa misabibu, aneko nkummwalala."

⁴⁰ Anepo Yesu nkuuja kuchidoni, "Dachi, mwene welu pámbèdà, àmbevatenda dachi avala vakúlima?" ⁴¹ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Àmbevawalala anevo vakúlima vahakalenge mitima bila chididi, koka welu àvavikile vakúlima vanji vambemwîng'a chivêle chake kwa mahiku la lichela."

⁴² Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, mukásomile alano Mmalemba Lanaswe?

'Liyanga lihitwîje na vakúdenga,

hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele.

Na Nang'olo njo atendile chinu anecho,

na iyonekana kuva lisaibu pameho petu.'

⁴³ Bahi ninnyaulilanga kuchidoni, Ufalume wa Nnungu ùmbeuswa kwenu mwenu na kuveng'a vanu vanji vambetênda àlalá lalalembela Nnungu.

⁴⁴ Munu woheyo ambeyangukila nniyanga anelyo àmbelumukana, na munu woheyo ulimbemmatokela, àmbetingindika mwalehu."

⁴⁵ Makuhani vakulu na Mafalisayo pavapilikene mifano yanga Yesu, vánimala kuva àvayamba vanang'o. ⁴⁶ Bahi nkutaha namuna ya kunkamula Yesu, henga nkuyopa makuwa la vanu kwa kuva, vanang'o vánikulupila kuva nang'e nni nabii.

22

Nfano wa ing'ole ya ulombi (Luka 14:15-24)

¹ Bahi Yesu nkuhweneha kutangola na alila likuwa lya vanu kwa mifano. Nkuvahaulila kuchidoni, ² "Ufalume wa Nnungu ùlandana na nfalume yumo antendeledile mwanawe ing'ole ya ulombi. ³ Bahi nkuvatuma vatumishi vake unavachema avala vakumbuliwîje kuing'ole, henga vanang'o nanga pavanatamwije kwida. ⁴ Anepo nkuvalaija vatumishi vanji, nkuvahaulila kuchidoni, 'Hweneng'ana mukavahaulile vakumbuliwîje kuva, ing'ole yangu hambi ìvele tayali. Nnininja maluchi langu la ang'ombe na ang'ombe vanji vanunîle, vitukutuku vyammalele ìvele tayali. Vahaulile vaide kuing'ole!' ⁵ Henga avala vakumbuliwîje nanga pavanajalite aneko kukumbulwa, nkulihwenela chihi kuvalembedile vene, yumo nkuhwena kumawelu kwake na yunji nkuhwena kumadengo lake la kuchuusa. ⁶ Na vanji nkuvakamula avala vatumishi nkuvalagiha na

kuvawalala. ⁷ Bahi nfalume nkusunala. Nkuvatuma matiyala lake unavawalala avala vakúwalala na kuyocha imanga yavo moto. ⁸ Anepo nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, 'Ing'ole ya ulombi ivele tayali, henga avala vakumbuliwije nanga pavachilembelewa kwida. ⁹ Bahi hweneng'ana mmadila, na vanu vammalele umumbevona vakumbule vaide kuing'ole.' ¹⁰ Bahi avala vatumishi nkuhweneng'ana n'dindila, nkuvalapola vanu vammalele uvachivona, vanu vambone na vatênda lahakalenge, na nnukumbi lwammalele lwa ing'ole nkuombala vayeni.

¹¹ Henga painjidile nfalume unavalola vayeni vake, nkumwona munu yumo akanawete inguwo ya ing'ole ya ulombi. ¹² Nkummuja kuchidoni, 'Nnyanjawangu, uinjidile dachi apano akuno ukawètê dinguwo dya ing'ole ya ulombi?' Ayula munu nkunyalala chihi nduu. ¹³ Anepo nfalume nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, 'Nnyungange ayuno munu makono na madodo, koka munnyahe pawelu pavêle lupi. Aneko àmbekuta na kuhaya meno.' " ¹⁴ Anepo Yesu nkutangola kuchidoni, "Kwa kuva, vanu vohe vânakumbulwa, henga vatandôlwa vavêle kadiki."

Yesu àujwa kuyamba kulipa kodi

(Mako 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Anepo Mafalisayo nkuukananga apala nkunavika ntemelo wa kunteya Yesu uchinga vankamule umomo mmalove lake. ¹⁶ Mafalisayo nkuvatuma vakuhundwa vao pamo na vanu va likuwa lya Helode*, nkunammuja Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, tûnimala kuva wako nni munu wa uhiu na ùhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila ya Nnungu. Na wala nanga pauyopa ukulu wanga munu, kwa kuva, nanga paulola kumeho kwanga munu. ¹⁷ Bahi tuhaulile, chuwona wako, dachi Sheliya ya Musa ìnatuluhusu kuhumya kodi kwa Nfalume wa Loma† au ikátuluhusu?" ¹⁸ Henga Yesu kwa kuva ánilamala lahakalenge lavakudungidile, nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mmakulilambilila, ing'anya ntwani mùnangulinga? ¹⁹ Ndanguje hela ihûmywa kodi kwa Nfalume wa Loma." Vanang'o nkumpelekejeja. ²⁰ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, ing'ope aino na lina lilembwije apano lyanga nnani?" ²¹ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Vyanga Nfalume wa Loma." Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu." ²² Bahi vanang'o pavapilikene mayang'udi lake, nkukangana namene, nkunneka Yesu, vanang'o nkulihwenela.

Yesu àujwa kuyamba kufufuka

(Mako 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ Liduva ulyolyo Masadukayo vanji vakulupîla kuva, vanu vahwîle vakáfufuka, nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, ²⁴ "Nkúhunda, Musa átuhaulidile uvila, 'Nnume akàhila nkunneka n'jawe bila kummelekele vana, nnung'une àlembelewa annombe aneyo mmahe uchinga ammelekele nkuluwe vana.' ²⁵ Pávele na vana saba va chilume va litumbo limo. Ayula ntandi ánnombile mmahe, nkuhila bila kummeleka mwana, na ayula nannidi nkutwaliwa na nnamuwe. ²⁶ Nanang'e nkuhila bila kummelekele mwana, na nnamuwe watatu nanang'e nkwenenda makande, nanang'e nkuhila, bahi

* **22:16** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu vachikubali kutawaliwa na familia ya Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe. † **22:17** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

vammalele saba nkuhilanga bila kummelekela mwana. ²⁷ Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila. ²⁸ Dachi, liduva livambefufuliwa vanu vahwile ayula nkongwe ambekuwa wanga nnani? Kwa kuva, valume vammalele saba váníikalana nawe."

²⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mùnakumbika ing'anya nanga pamalamaite Malemba Lanaswe wala dimongo dyanga Nnungu. ³⁰ Kwa kuva, vanu vahwile pavambefufuka, nanga pavambelomba wala kulombwa, ila vambekuwa muchi malaika va kulihunde. ³¹ Henga kwa habali ya kufufulwa kwa vanu vahwile, dachi mukánambisoma chanannyaulidile Nnungu? ³² Nnungu áhawile kuchidoni, 'Nangu njo Nnungu wa Iblahimu, Nnungu wa Isaka, na Nnungu wa Yakobo.'*" Yesu nkuhwenaha kuvahaulila kuchidoni, "Nnungu akávele Nnungu wa vanu vahwile, henga nang'e nni Nnungu wa vanu vumi." ³³ Makuwa la vanu pavapilikene malove anelo, nkukangana namene ing'anya ya mahundo lake.

Amuli ing'ulu

(Mako 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Mafalisayo pavapilikene kuva Yesu ánivanyalaja Masadukayo, nkukojana pamo nkumwenela. ³⁵ Munu yumo muanevo ánaimate namene Sheliya yanga Musa nkumwenela Yesu nkummuja kwa kunninga, ³⁶ wachidoni, "Nkúhunda, amuli ntwani ing'ulu kupunda dyammalele mu Sheliya yanga Musa?" ³⁷ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, " 'Ntamwe Nang'olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele na kwa isungu yako yammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele.'§ ³⁸ Aino njo amuli ing'ulu na njo inandi. ³⁹ Na yavili ilandána na ai nni aino, 'Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.' ⁴⁰ Sheliya yammalele yanga Musa na mahundo la manabii, vyammalele vilisingila amuli adino dimbili."

Kilisto nni n'dukulu wanga nani?

(Mako 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Yesu pavawene Mafalisayo vakojenè pamo, nkuvauja kuchidoni, ⁴² "Dachi mwenu mùtenda kuva Kilisto ni nnani? Dachi, nang'e nni n'dukuluwe nnani?" Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "N'dukuluwe Nfalume Daudi." ⁴³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Íhululika dachi, Nfalume Daudi mwene kwa kulojwa na Umumu Wanaswe ancheme Kilisto, Nang'olo? Kwa kuva, áhaua kuchidoni, ⁴⁴ 'Nnungu Nang'olo ányaulidile Nang'olo wangu kuchidoni, Ikala mumamulaka langu, m'bali wangu wa kunkono, mpaka panimbevavika amongo vako pahi makumbatu lako.'** ⁴⁵ Bahi ikáva Nfalume Daudi ánchema Kilisto 'Nang'olo,' ímbehululika dachi Kilisto ààve n'dukuluwe?" ⁴⁶ Nanga munu analingile kunyang'ula lilove, na kutandikila liduva anelyo nanga analingile kummuja kavila.

23

Yesu ávaamba vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo

(Mako 12:38-39, Luka 11:43,46, 20:45-46)

¹ Anepo Yesu nkulahaulila makuwa la vanu na vakuhundwa vake kuchidoni, ² "Vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo vatwète nafasi yanga

‡ 22:32 Kuuka 3:6 Nnungu álatangwele anelo akuno Iblahimu na Isaka na Yakobo váhídíle § 22:37

Musa. ³ Bahi mùlembelewa kuvapilikana na kukamula malove lammalele lavannyaulila, henga munapapate àlálá látatendàngà, kwa kuva malove lava-haulanga akee látatendàngà. ⁴ Vanang'o vâhunga misigo iidôpa na kuvatika vanu mmavala, henga vene vakálinga kananga kunyoloja chala kuvap-wechela. ⁵ Kila chinu chivachitenda vâchitenda chihi uchinga vanu vavalole. Vânatumbuja dibadili divahûnga mmalyenye lavo na mmakono, mmêle Malemba Lanaswe la Sheliya ya Musa nkati mwake, na vânalepyanga misuwana ya mmapepe la majoho lavo. ⁶ Vânatamwa namene kuikala mmiteng'u vya muyo n'ding'ole na kuikala nafasi dya kweshimika n'ding'ande dya kunyuwila Nnungu. ⁷ Vânatamwa namene kusalimiwa kwa eshima kusakoni na kuchemwa na vanu, 'Nkúhunda.' ⁸ Henga mwenu mùnakubali kuchemwa 'Nkúhunda,' kwa kuva mwenu mmammalele nni ummamo, na mùvele chihi na nkúhunda yumo. ⁹ Uchocho, apano pachilambo munancheme munu woheyo 'Atata' kwa kuva mùvele chihi na Atata yumo, avêle kulihunde. ¹⁰ Wala munakubali kuchemwa 'Mmakulu,' kwa kuva mùvele chihi na nkulu yumo, nanang'e njo Kilisto atandolwejije na Nnungu. ¹¹ Henga nkulungwa mmwenu, àlembelewa ààve ntumishi wenu. ¹² Munu woheyo alitumbyânga mwene, àmbesulupuswa, henga munu alisulupûha, àmbetumbyangwa."

Kulilambilila kwa vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo
(Mako 12:40, Luka 11:39-42,44,52, 20:47)

¹³⁻¹⁴ "Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mwenu mùvachimila vanu nnango wa mu Ufalume wa Nnungu, na mwenu mmene mukáinjila, na avala valembêla kuinjila mùnivadivila vanainjile.*

¹⁵ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mùhwena myanda ya kupita m'bahali na mukee m'bahali uchinga mumpindikulanye kananga munu yumo kuva nkúhundwa wenu. Pamumpindikulanya, mùntenda ààve munu wa Jihanamu myanda mivili kumpunda mwenu mmene.

¹⁶ Ole wenu mwenu mmakulodya muputéle meho! Kwa kuva, mwenu mùhaua kuva munu akâapila kwa kuitambulanga Ing'ande ya Nnungu, anecho chikee chinu, henga akâapila kwa kutambulanga sahabu ivêle mu Ing'ande ya Nnungu, àlembelewa atimise achila chaapidile. ¹⁷ Mwenu mîmamavelu na mmanu muputéle meho! Dachì, chikulungwa namene chilida, sahabu au Ing'ande yanga Nnungu iitênda aila sahabu ivalangiwe kuva yanaswe? ¹⁸ Uchocho mùhaua kuva, 'Munu akâapila kwa kutambulanga chitala, anecho chikee chinu, henga munu akâapila kwa kutambulanga sadaka ivêle pachitala, àlembelewa atimise achila chaapidile.' ¹⁹ Mwenu nni mmanu muputéle meho! Dachì, chilida chikulungwa namene, sadaka au chitala chiitênda sadaka aila kuva yanaswe? ²⁰ Bahi munu aapila kwa kutambulanga chitala, àapila kwa chitala anecho na kwa vitukutuku vyammalele vivelênge pachitala. ²¹ Uchocho, munu aapila kwa kutambulanga Ing'ande ya Nnungu, àapila kwa ing'ande aneyo na kwa Nnungu avêle nkati mwake. ²² Na munu aapila kwa kutambulanga kulihunde, àapila kwa chiteng'u cha Nnungu na kwa Nnungu aikâla pachiteng'u anecho.

* **23:13-14** Mmalemba lanji matandimatandi lálembwîjwe malove alano, Mumbepambala mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Muvapakanyola dimali anannidi, na kulitenda kuva mmambone kwa kuyuwa namene. Kwa ing'anya aneyo liduva lya hukumu mumbepata asabu ing'ulu namene!

²³ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mwenu munajali namene kuhumya asilimiya kumi ata kwa vitukutuku vijoko malinga vitakilo vya kukoleja muimbowa, akuno umulekanga vitukutuku vya muhimu vya Sheliya, yani kuvatendela vanu vanji haki na kuvavikila chididi vanu vanji, na kukulupika. Anelo njo lamulembelewa kulakamula bila kuleka kulatenda na anelo lanji. ²⁴ Mwenu nni mmakulodya muputele meho! Pamukumbila, mwenu munajali namene kuhamata dinjenjema nkummila ungamila.

²⁵ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mwenu muvele muchi munu ahahula mwawo na nkungu pannima, henga nkati mwombele chihi kung'unuka na kupakanyola. ²⁶ Wako Nfalisayo uputele meho! Tandilika kuhahula nkati chikombe nahoti, uchinga pawelu napanang'o patakate.

²⁷ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mulandene na misati ipambwije kwa pawelu, henga nkati mwombele chihi mawangwa la vanu vahwile na kila namuna ya uhakwa. ²⁸ Uchocho na mwenu njo chimuva, kwa pawelu mwonekana kuva mmambone pameho pavanu, henga nkati mwenu mwombele chihi ulamba na vitendo vihakalenge."

*Asabu ya vakuhunda Sheliya na Mafalisayo
(Luka 11:47-51)*

²⁹ "Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mūdengela misati ya manabii na kulemba misati ya vanu vānavele vambone, ³⁰ na mūhaua kuva, 'Hwetu tukachiva utupwawa machedo mmaduva lavanapwawije anyakala vetu, tukanalundane navanang'o kuvawalala manabii.' ³¹ Bahi mwenu mūlimaiha mmene kuva mwenu nni mmadukulu mma vanu vavawalēle manabii. ³² Bahi malilila anelo lavatandihije anyakalavenu! ³³ Mwenu nni mihongo, mmana mma nachihungo! Nnembehulula dachi kuitila hukumu ya Jihan-namu? ³⁴ Kwa kuva, nimpelkejija mwenu manabii na vanu vavēle na lūnda na vakuhunda. Henga vanji mūmbevalwala na vanji mūmbevalwamba mmisalaba na vanji mūmbevasulubula n'ding'ande dyenu dya kunnyuwila Nnungu na kuvavinganga muimanga imo mpaka inji. ³⁵ Mwenu mūmbepata asabu ing'anya ya vanu vambone pameho pa Nnungu vawalaliwije, kutandikila kuwalalwa kwanga Habilu ānavele wambone pameho panga Nnungu, mpaka kuwalalwa kwanga Sakaliya mwana wanga Balakiya, umummwala-lidile nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu ching'ati Ing'ande ya Nnungu na chitala cha kuhumija sadaka. ³⁶ Nangu nīnnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chīvelēkwā achino vāmbehukumiwa asabu ing'anya ya kuwalalwa kwa vanu anevo vammalele."

*Yesu āihinginikila imanga ya Yelusalemu
(Luka 13:34-35)*

³⁷ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Mwenu mmanu mma ku Yelusalemu, mmanu mma ku Yelusalemu! Mwenu mūvawalala manabii na kuvapanya mayanga avala vatumwije kwenu mwenu. Myanda yohe nnilinga kualopolela pamo vana venu muchi ung'uku chavautamila vana vake paliungu dimapa dyake, henga mwenu nanga pamutamwije. ³⁸ Lola,

Ing'ande yenu ya Nnungu ìmbekuva lihame.† 39 Na nangu nìnyaulilanga kuva, mukambengwona kavila mpaka pamumbehaula kuva, 'Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang'olo.'

24

Yesu àhaua namuna chiimbekwondongwa Ing'ande yanga Nnungu (Mako 13:1-31, Luka 21:5-33)

1 Yesu nkuuka pa Ing'ande ya Nnungu, pánavele nkuhwena vakuhundwa vake nkummwenela nkunnanguja ding'ande dya pa Ing'ande ya Nnungu.

2 Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, mùvenkulona anelo lammalele? Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nanga liyanga limbeisalila muha liyanga linji, kila liyanga limbematohijwa pahi."

3 Bahi Yesu panaikele muha Lichinga lya Miseituni, vakuhundwa vake nkummwenela paweka, nkummuja kuchidoni, "Tuhaulile, vitukutuku anevyo vimbehumila chakani? Na chimaiho ntwani chimbelaŋgùja kwida kwako, na ntululilo wa mahiku alano?" 4 Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Lyongolelange uchinga munahochejwe. 5 Kwa kuva, vanu vohe vàmbeida uvalitenda kuva vanang'o njo nangu, uvachidoni, 'Nangu njo Kilisto!' Vanu anevo vàmbevahocheja vanu vohe. 6 Mùmbeilikana habali dya ing'ondo na habali dya ing'ondo, henga munayope. Kwa kuva, anelo lasima laide, henga aula ntululilo ukánambikamola. 7 Kwa kuva, chilambo chimo chimbepanyana na chilambo chinji, na ufalume umo ùmbepanyana na ufalume unji. Kùmbekuva na indala ing'ulu na sehemu dyohe dya pachilambo dimbendengenda. 8 Anelo lammalele làvele muchi kulindamuka kwa uchungu wa kuveleka.

9 Anepo nnembekamujwa mmakono la vanu vanji uchinga m'banihwe na kuwalalwa, na vanu va vilambo vyammalele vàmbeemenga mwenu ing'anya yang'une. 10 Chipindi anecho nni chivambeleka vanu vohe ing'ulupa yavo, vàmbeengelekana vene kwa vene na kuvengana. 11 Vàmbehumila manabii vohe wa kulambila na kuvahocheja vanu vohe. 12 Ing'anya ya kuyenjejeke kwa lahakalenge, kutamwana kwa vanu vohe kumbehang'uka. 13 Henga ambepililila mpaka kuntululilo, aneyo njo ambepôhwa. 14 Na kabla ya kuhwika anewo ntululilo, Malove Lambone la Ufalume wa Nnungu làmbehubiliwa pachilambo chammalele kuva ushahidi kwa vanu va vilambo vymmalele."

15 Bahi munu ambesôma chitabu achino, àlembelewa apilikanihe saana mana ya malove laida. Anepo Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Bahi anepo mùmbechona chinu chanahawile nabii Danieli, chinu chiitênda Ing'ande ya Nnungu kuva najisi chiimijjwè pa Ing'ande ya Nnungu. 16 Anepo vavelênge kuchilambo cha ku Yudeya vatukutile kumachinga. 17 Na munu avêle muha ing'ande analitinike kwa kutukutula nng'ande unatwala vitukutuku vyake. 18 Na avêle kumawelu nanang'e uchocho, anauye kukaya únatwala lijoho lyake. 19 Ole wavo amawe vavêle na vitumbo na vayong'êja mmahiku anelo. 20 Nnyuwange Nnungu uchinga kutila kwenu kunave mmahiku la chipwepwe au Liduva lya Kuyewelega. 21 Kwa kuva, mmahiku anelo kùmbekuva na ibaniki ing'ulu ikánambipwawa kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo mpaka vino, na ibaniki malinga aneyo ikámbehumila

† 23:38 Munsitali auno Matayo àlebile "ing'ande yenu," inahululika àyamba Ing'ande ya Nnungu au imanga ya Yelusalemu.

kavila. ²² Kuikave Nnungu akàinjipihia isabu ya mahiku àlalá la ibaniki akánapwawe munu kananga yumo achichiapohwe. Henga ing'anya ya vanu vake vátatondwèlè, àniinjipihia mahiku anelo.

²³ Anepo munu akànyaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele apano,' au 'Àvele apala,' munakulupile. ²⁴ Kwa kuva, vàmbeida vanu vambelilambilila kuva vanang'o njo Kilisto, uchocho vàmbeida manabii wa kulambila. Vanu anevo vàmbetenda vimaiho vikulu na masaibu, urchinga ikàhululika vapate kuva-hocheja ata vanu vátatandwèle Nnungu. ²⁵ Lola, nangu ñninnyaulilanga kabla anelo lammalele lakànambihumila. ²⁶ Bahi vanu vakannyaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele kulilanga!' Munahwene aneko. Au vakannyaulila kuva, 'Lola, àlipihite nng'ande!' Munavakulupile. ²⁷ Kwa kuva, kwida kwanga Mwana wa Munu kùmbekuwa muchi nng'anje wa ing'uva chiuhumila gafula kumahunde na kulangaja kumahunde kwammalele. ²⁸ Bahi pohepo pauvele ntuhi njo pavambekojana vipungo."

²⁹ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Upopo, palalembemalilika maduva la kubanika, 'Liduva limbekuwa na lupi na mwedi ukambelangaja na dinondwa dimbematoka kuhaloka kumahunde na vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivèle na dimongo, vimbetikirinyika.' ³⁰ Anepo njo pachimbekwonekana chimaiho changa Mwana wa Munu kumahunde. Vanu vamalele va pachilambo vàmbeikutanga, na vàmbe mwona Mwana wa Munu avèlè mmahunde waida, akuno avèlè na dimongo na ukulu nkulu. ³¹ Anepo àmbevatuma malaika vake kwa lidi litumbwile lya lipenga na vàmbevalopola vanu vake vátatandwèlè kuhaloka nchilambo chammalele.

³² Bahi kwa nnandi wa ntini lihundange nfano auno. Dinavi dyake padhipuka na kulikwasula mahamba, mwenu mùnamala kuva chihuku chivele pepi. ³³ Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo lammalele laninnyaulilidile, bahi mumale kuva uhiku wa kwida kwake àvele pepi kukamola, tena àvele chihi pannango. ³⁴ Nangu ñninnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chivèlèkwà achino vakambepita mpaka palambetimila anelo lammalele. ³⁵ Kumahunde na chilambo vimbepita, henga malove langu lakambepita mwiko."

Atata Nnungu bahi njo amaite liduva lyene

(Mako 13:32-37, Luka 17:26-30,34-36)

³⁶ "Henga kuyamba liduva na uhiku wene anewo, nanga munu amaite, ata malaika wa kulihunde nanga pavamaite, wala Mwana nanga pamaite, henga Atata weka njo amaite. ³⁷ Malinga chilanavele mahiku langa Nuhu, nni uchocho chiimbekuwa pambekwida Mwana wa Munu. ³⁸ Kwa kuva, mmahiku àlalá livambwe kabla likànambikwida, vanu vánalya na kukumbila, vánalomba na kulombwa mpaka liduva alila lyainjidile Nuhu nsafina. ³⁹ Vanang'o nanga pavanamaite chinu chohecho mpaka livambwe palihaleke nkuvayola vammalele. Uvila nni chiimbekuwa pambekwida Mwana wa Munu. ⁴⁰ Uhiku anewo vanu vavili vàmbe kuva kumawelu, yumo àmbetwaliwa na yunji ambelekwa. ⁴¹ Vamahe vavili vàmbe kuva pamo uvahaya ntama nniyanga, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa. ⁴² Bahi lyongolelange kwa kuva nanga pamumaite liduva lyambekwida Nang'olo wenu. ⁴³ Mwenu mùnimala kuva, kuikave mwene ing'ande waumala uhiku wambekwida nkwiwa unaiva, akaniva meho urchinga ing'ande yake inatutumulwe. ⁴⁴ Bahi na mwenu uchocho, lipanganihange, kwa kuva Mwana wa Munu àmbekwida uhiku umukalolela mwenu."

Ntumishi akúpika na ntumishi akákulupika
(Luka 12:41-48)

⁴⁵ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Dachi, ntumishi alida akulupika na avêle na ding'ano? Nni ayula wammikile nang'olo wake kuvaïmilila vatumishi vanji na kunnaija avenge'e chakulya kwa uhiku ulembelêwa. ⁴⁶ Wasa ntumishi aneyo ikáva pambeida nang'olo wake àmbenkoja watenda chalaijijwe. ⁴⁷ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nang'olo aneyo àmbemmika ntumishi aneyo kuva nkwimilila wa dimali dyake dyammalele. ⁴⁸ Dachi, imbekuwa dachi ikáva ntumishi aneyo nni munu atènda lahakalenge, nkulihaulila muntima wake kuva, 'Nang'olo wangu ànatima kuuya,' ⁴⁹ nkutandilika kuvapanya vatumishi avake, akuno walya na kukumbila na kukalewa? ⁵⁰ Nang'olo wa aneyo ntumishi àmbeuya nniduva lyakalolela na uhiku wakaumaite. ⁵¹ Àmbencheketanya vibeduli vivili ntumishi aneyo na kummika pachinu pavikwîje kwajili ya vakulilambilila, aneko vàmbejuta na kuhaya meno.”

25

Nfano wa vali kumi

¹ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Uhiku anewo Ufalume wa kulihunde nni paumbelandana na vali kumi vanatwete vibatali vyavo nkuhwena unampwechela nnombi. ² Vali nnyano muanevo vávele mavelu na nnyano vanji vånilimuka. ³ Avala mavelu vátwetenge chihi vibatali vyavo wala vananyakule na mahuta la akiba. ⁴ Henga avala valimwîke ványakwile vibatali na kukondya mahuta lanji. ⁵ Bahi nnombi patimile kuhwika, vammalele nkuhindila na kulala luwono. ⁶ Ching'ati chilo nkupilikanika lidi lya munu ulichidoni, 'Pilikanila, nnombi àvenkwida! Humang'ana mukanchingamile!' ⁷ Bahi vali vammalele nkutakatukanga, nkutayalisha vibatali vyavo. ⁸ Avala mavelu nkuvahaulila avala valimwîke kuchidoni, 'Tumeyele mahuta lenu kadiki kwa kuva vibatali vyetu vitandilika kudimika.' ⁹ Avala valimwîke nkuyang'ula kuchidoni, 'Ikambehululika, mahuta latuvenalo lakambetosa kuyavana hwetu na mwenu. Mwenu hwena kwa vanu vachuûsa mukalisumile lenu.' ¹⁰ Avala mavelu pava-pite unasuma mahuta, nnombi nkukamola. Avala vali nnyano vanavêle tayali, nkuingila pamo na nnombi nnukumbi lwa ing'ole ya ulombi na nnango nkuchimwa. ¹¹ Lukoto kadiki avala vali vanji nkukamolanga, nkutandilika kutangola kuchidoni, 'Nang'olo, nang'olo, tuchimulile!' ¹² Henga nnombi nkuvayang'ula kuchidoni, 'Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nangu nikámmaite mwenu.' ” ¹³ Anepo Yesu nkuhauka kuchidoni, “Bahi mùûve meho, kwa kuva nanga pamulimaite liduva aneyo wala uhiku wambekwida Mwana wa Munu.”

Nfano wa vatumishi watatu
(Luka 19:11-27)

¹⁴ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu ànalembedile kuhwena mwanda. Nang'e ávachemile vatumishi vake, nkuvakamuja dihela dyake. ¹⁵ Yumo nkumwing'a mipatila nnyano ya dihela dya sahabu na yunji nkumwing'a mipatila mivili na yunji nkumwing'a mipatila umo kupapatana na uweso wanga munu. Anepo nkuhwena mwanda. ¹⁶ Upala ayula apête mipatila nnyano ya dihela dya sahabu nkutandilika kutenda uchuusi, nkuyenjejeke mipatila inji nnyano. ¹⁷ Uchocho

na ayula apête mipatila mivili, nkuyenjejeke mipatila inji mivili. ¹⁸ Henga ayula apête mpatila umo, nkuhimba lipondo, nkupiha dihela dya nang'olo wake.

¹⁹ Bada ya maduva lohe, nang'olo wa avala vatumishi nkuuya, nkutenda navo isabu ya dihela dyanavakamujije. ²⁰ Bahi nkuhaloka ayula ntumishi anapete mipatila nnyano ya dihela dya sahabu, nang'e nkuhumya na inji nnyano, nkuhaua kuchidoni, 'Nang'olo, úngukamujidye mipatila nnyano, lola vino iyenjejeke inji nnyano.' ²¹ Nang'olo wake nkunnyaaulila kuchidoni, 'Útendile saana, wako nni ntumishi wambone, na ùnakulupika. Únikulupika kwa dimali kadiki, bahi vino nimbekukamuja dimali dyohe. Ida uhangelale pamo na nangu!'

²² Nkuhaloka ayula ntumishi wavili anapete mipatila mivili ya dihela, nanang'e, nkuchidoni, 'Nang'olo, úngupele mipatila mivili, lola, vino iyenjejeke mipatila inji mivili.' ²³ Nang'olo wake nkunnyaaulila kuchidoni, 'Útendile saana, wako nni ntumishi wambone, na ùnakulupika. Únikulupika kwa dimali kadiki, bahi vino nimbekukamuja dimali dyohe. Ida uhangelale pamo nangu!'

²⁴ Anepo nkuhaloka ayula ntumishi yunji watatu anapete mpatila umo wa dihela, nkuhaua kuchidoni, 'Nang'olo, nangu ñnikumala wako kuva, nni umunu ukee na chididi, wako ùvele muchi munu ahôla chihi na pachinu pakapandile nang'e. ²⁵ Nangu ñniyopa, nkuhwena unapiha dihela dyako nipondo. Bahi hela yako aino, itwale.'

²⁶ Nang'olo wake nkunnyang'ula kuchidoni, 'Wako nni ntumishi nkútenda lahakalenge, na unnemwa! Wako wanimala kuva, nangu nni munu ngufúna chihi pachinu panikapandile nangu. ²⁷ Elo, henga wako úlembelwa udi-vike dihela dyangu benki, uchinga liduva linimbeuya ngudipate dihela dyangu na dinji diyenjejeke. ²⁸ Bahi mpakanyolange aneyo, dihela anedyo, mumwing'e ayula avêle na mipatila kumi ya dihela. ²⁹ Kwa kuva, kila munu avêle na chinu àmbeyenjwa àave na vyohe, henga munu akávele na chinu ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa. ³⁰ Bahi ntwale ayu ntumishi akáfala, munnyahange pawelu pavêle lupi. Aneko njo kuvambekuta na kuhaya meno.'"

Angandolo na ambudi

³¹ "Pámbeidà Mwana wa Munu akuno avèlè na ukulu wake pamo na malaika vammalele, anepo njo pámbeikàlâ nchiteng'u chake cha chifalume. ³² Vanu va vilambo vyammalele vàmbeopokela muyo mwake, nanang'e àmbevahapulanya anepo vanu muchi nchunga chavahapula angandolo n'dimbudi. ³³ Àmbevavika angandolo m'bali wake wa kunkono na ambudi m'bali wake wa kunchinda.

³⁴ Anepo Nfalume àmbevahaulila avala vavêle m'bali wake wa kunkono, 'Idang'ana, mwenu mubalikiwije na Atatangu, pwachelanga Ufalume umuunguliwije kutandikila kuumbwa kwa chilambo. ³⁵ Kwa kuva ngúvele na indala mwenu nkuning'a chakulya, na ngúvele na inyota mwenu nkuning'a medi, na ngúvele ninnyeni mwenu nkungupwechela, ³⁶ na ngúvele lukundumwandu, mwenu nkuning'a inguwo yuwala, na nnauula mwenu nkunanguuja, na ngúvele nnilungu mwenu nkuidang'ana unangu-lola.' ³⁷ Anepo avala vatênda lalalembela Nnungu njo pavambeyang'ula

kuchidoni, 'Nang'olo, chakani patukuwene uvèlè na indala hwetu nkukwing'a chakulya, au púnavele na inyota hwetu nkukwing'a medi lukumbila? ³⁸ Chakani patunakuwene uvèlè nnyeni, hwetu nkukupwechela, au chakani púnavele lukundumwandu, hwetu nkukwing'a dinguwo? ³⁹ Na chakani patukwene ubwahela au uvèlè nnilungu, hwetu nkuida unakulola?' ⁴⁰ Nfalume àmbevayang'ula kuchidoni, 'Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, kila chinu chimuntendedile munu avalangiwa kuva akee chinu, mungutendedile nangu.'

⁴¹ Anepo Nfalume àmbevahaulila avala vavèle m'bali wake wa kunchinda kuchidoni, 'Ukananga apano, mwenu mulaniwiye! Muhwene mmoto ukee na ntululilo, moto waunguliwiye Ibilisi na malaika vake! ⁴² Kwa kuva, pangunavele na indala, mwenu nkananing'ile chakulya na pangunavele na inyota, mwenu nkananing'ile medi lukumbila ⁴³ na pangunavele ninnyeni, mwenu nkanangupwechedile na pangunavele na uhohu, mwenu nkananing'ile dinguwo dyuwala na panichiuula, mwenu nkanaidile unangulola na pangunavele nnilungu mwenu nkanaidile unangulola.'

⁴⁴ Anepo vanang'o vambennyang'ula kuchidoni, 'Nang'olo, chakani patunakuwene uvèlè na indala au inyota au uvèlè unnyeni au uvèlè na uhohu au uuùla au uvèlè nnilungu, na hwetu tunaide unakuhudumila?' ⁴⁵ Nang'e àmbevayang'ula kuchidoni, 'Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, kila chinu chimusindwiye kuntendela munu avalangiwa kuva akee chinu, mûsindwiye kungutendela nanangu.' ⁴⁶ Anepo anevo vanu vambewhena muasabu ikee na ntululilo, henga avala vatènda lalalembela Nnungu, vàmbeingila muumi ukee na ntululilo."

26

Ntemelo wa kummwalala Yesu

(Mako 14:1-2, Luka 22:1-2, Yohana 11:45-53)

¹ Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, ² "Mwenu mûnimala kuva bada ya maduva mavili pàmbekuva na sikukuu ya Pasaka, na Mwana wa Munu àmbetengelekwa uchinga avambwe munsalaba."

³ Anepo makuhani vakulu pamo na vasele va Vayahudi nkukojana paing'ande ya Kuhani Nkulu, uvanchema Kayafa. ⁴ Nkutenda ntemelo namuna chivambenkamula na kummwalala Yesu. ⁵ Nkuhaua kuchidoni, "Henga tunankamule pasikukuu, uyopa vanu vanataya timbwili."

Yesu àmiminiwa mahuta la kunung'ila

(Mako 14:3-9, Luka 7:36-50, Yohana 12:1-8)

⁶ Yesu ávele ku Besaniya muing'ande yanga Simoni analamijwe mangundula. ⁷ Pánavele nkulya, nkuhaloka mmahe ananyakwile chupa chikatapele namene chikatapajijwe kwa mayanga la alabasta. Chupa anecho chíumbele mahuta lanung'ila la kugalika namene, nkummiminila Yesu mmuti. ⁸ Vakuhundwa vanga Yesu pavalawene anelo latendêke nkusunala, nkuhaua kuchidoni, "Mwadachi kwondonganga uvula mahuta? ⁹ Alano mahuta lakanisumiswa kwa dihela dyohe namene nkuveng'a amahuvani!"

¹⁰ Henga Yesu nkumala lavachiliuja, bahi nkuvahaulila kuchidoni, "Mwadachi munankambyakambya ayuno mmahe? Nang'e àngutendedile lyambone. ¹¹ Kwa kuva, maduva lammalele mûmbekuva na amahuvani, henga nanga pamumbekuva na nangu maduva lammalele. ¹² Nang'e

àmwadilidile mahuta mummili wangu, uchinga angutayalishe kwa kungusika. ¹³ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, kila pachinu pámbehubilíwa Malove Lambone nchilambo chammalele, alino lyatendile ayuno mmahe limbetambulanga kwa kunhimukila nang'e."

*Yuda àkubali kuntengeleka Yesu
(Mako 14:10-11, Luka 22:3-6)*

¹⁴ Anepo, yumo wa vakuhundwa kumi na mbili, lina lyake Yuda Isikaliote, nkuhwena kwa makuhani vakulu, ¹⁵ nkuvahaulila kuchidoni, "Mùmbening'a chamani nikantengeleka Yesu kwenu mwenu?" Bahi nkumwing'a dihela dya nnyoyo salasini. ¹⁶ Kutandikila anepo Yuda nkuva wataha wasa wa kuntengeleka Yesu.

*Yesu na vakuhundwa vake vàlya chakulya cha Pasaka
(Mako 14:12-21, Luka 22:7-13, 21-23, Yohana 13:21-30)*

¹⁷ Liduva litandi lya Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila, vakuhundwa vake nkummmwenela Yesu nkummuja kuchidoni, "Ùlembela tukakwandalile kwachi chakulya cha Sikukuu ya Pasaka?" ¹⁸ Yesu nkuvahaulila vahweneng'ane kumanga, kwanga munu yumo vakannyaulile kuchidoni, "Nkúhunda àhawile kuchidoni, 'Uhiku wautondwele Nnungu kwajili yangu ùvele pepi, vakuhundwa vangu pamo na nangu nimwene tùmbehangalalila muing'ande yako Sikukuu ya Pasaka.' " ¹⁹ Bahi vakuhundwa nkutenda muchi Yesu chavalaijije, nkuandaa chakulya cha Sikukuu ya Pasaka.

²⁰ Pachikamwele chinalyulo, Yesu nkulya chakulya pamo na vakuhundwa vake kumi na mbili. ²¹ Pavanavele nkulya, Yesu nkuhaua kuchidoni, "Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu àmbengutengeleka." ²² Vakuhundwa vake nkuva nnihindambi likulu, nkutandilika yumo-yumo kunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nikee nangu!" ²³ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Achahwijije nkte wake munkungu pamo na nangu njo ambengutengelêka. ²⁴ Mwana wa Munu àmbekuhwa malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang'e. Henga ole wake munu aneyo antengelêka Mwana wa Munu! Ikàvele wasa kwa munu aneyo kuikave akavelekwa."

²⁵ Anepo Yuda, ayula nkútengeleka, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, nikee nangu!" Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Ùmbekuva uwewe."

*Chakulya cha Nang'olo
(Mako 14:22-26, Luka 22:14-20, 1 Vakolinso 11:23-25)*

²⁶ Bahi pavanavele nkulya, Yesu nkutwala nkte, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya, nkuveng'a vakuhundwa vake. Nkuhaua kuchidoni, "Twalanga mulye, auno njo mmili wangu." ²⁷ Anepo, nkutwala chikombe chivêle divayi, nkunshukulu Nnungu, nkuveng'a vakumbile, nkuhaua kuchidoni, "Kumbilanga mmammalele, ²⁸ kwa kuva, aino njo myadi yangu imaiha lilailano lya Nnungu na vanu vake, imwadilika kwajili ya vanu vohe uchinga vasamehewe masambi lavo. ²⁹ Nangu nínnyaulilanga mwenu kuva, nikambekumbila kavila divayi, mpaka liduva linimbekumbila divayi dyahambi pamo na mwenu mu Ufalume wa Atatangu."

³⁰ Bahi pavamalidile kwimba luhimu, nkuhumananga pawelu, nkuhweng'ana ku Lichinga lya Miseituni.

Yesu àlauja kuva Petulo àmbenkana

(Mako 14:27-31, Luka 22:31-34, Yohana 13:36-38)

³¹ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ing’anya ya àlalá lamben-guhumila nangu, mwenu mmammalele chilo cha nelo ñnembeleka kungukulupila, malinga chahawile Nnungu Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Nimbempanya nchunga,

na angandolo vàmberwadilikana.*”

³² Henga panimbefufuka, nìmbemngolela kuhwena ku Galilaya.” ³³ Petulo nkunyang’ula Yesu kuchidoni, “Ata kuiva vammalele uvava na lipamba na wako nkukuleka, henga nangu nikambekuleka mwiko.” ³⁴ Yesu nkun-nyaulila Petulo kuchidoni, “Nangu nikuhaulila uhiu kuva, chilo uchino cha nelo, kabla ung’uku akànambikongovele, wako ùmbekuva unganani myanda mitatu.” ³⁵ Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Ata kungulembelewa kuhwa chalumo na wako, nangu nikambekukana ng’o!” Vakuhundwa vammalele nkutangola uchocho.

Kuyuwa kwanga Yesu kuwelu wa Getisemane

(Mako 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Anepo Yesu nkuhwena pamo na vakuhundwa vake kuwelu uvachema, Getisemane, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ikalanga apano, nangu nguhwena akula unayuwa.”

³⁷ Nkuntwala Petulo pamo na vana vavili vanga Sebedayo. Bahi Yesu nkutandilika kuva na lihindambi na kukambakamba muntima, ³⁸ nkuhula kuchidoni, “Ntima wangu ùvele na lihindambi likulu, pepi na kuhwa. Bahi ikalanga apano, mùùve meho pamo na nangu.” ³⁹ Nkuhwena muyo kadiki, nkuhunama mpaka pahi, nkuyuwa wahaula kuchidoni, “Atatangu, ikàhululika ngunyemye na ibaniki iida! Henga unatende muchi chingulembela nangu, ila tènda muchi chulembela wako umwene.” ⁴⁰ Bahi Yesu nkuvahwenela avala vakuhundwa watatu, nkuvakoja valèlè, nkunnyaaulila Petulo kuchidoni, “Dachi, nanga pamuhulwile kuva meho pamo na nangu kananga lisaa limo? ⁴¹ Bahi mùùve meho na muyuwe uchinga pamumbelingwa munatende masambi. Isungu ìnalembela, henga mmili unadabadanga.”

⁴² Yesu nkuhwena mwanda wavili unayuwa, wahaula kuchidoni, “Atatangu, ikànahululike kungunyemija ibaniki aneyo iida, bahi itendeke muchi chulembela wako.” ⁴³ Bahi Yesu nkuhwena kavila kwa vakuhundwa vake, nkuvakoja valemèngè luwono, kwa kuva meho lavo láumbele chihi luwono.

⁴⁴ Yesu nkuvaleka kavila, nkuhwena unayuwa mwanda watatu watangola chihi malove ulala. ⁴⁵ Bahi Yesu nkuvahwenela vakuhundwa, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmechinkwona na kupumulila. Lola uhiku ùnikamolala wambekamujwa Mwana wa Munu mmakono la vanu vavèle na masambi.

⁴⁶ Na ayula angutengelèka àvele pepi, bahi takatukanga tuhweneng’ane!”

Kukumulwa kwanga Yesu

(Mako 14:43-50, Luka 22:47-53, Yohana 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pánavele nkutangola malove anelo, nkuhaloka Yuda, yumo wa avala vakuhundwa kumi na mbili, pamo na likuwa likulu lya vanu vanyakwile mapanga na dindonga. Vanu anevo vammalele vátumwiye na makuhani vakulu na vasele va Vayahudi. ⁴⁸ Ayula nkútengeleka ávapele avala vanu chimaiho wachidoni, “Munu ayula unimbem’busu njo nang’e,

* 26:31 Sakaliya 13:7

mwenu nkamule!” ⁴⁹ Yuda nkumwenela Yesu nkuchidoni, “Nkúhunda, umumi?” Bahi nkum'busu. ⁵⁰ Yesu nkunnyaaulila Yuda kuchidoni, “Nnyanjawangu, tenda lyuwidilidile.” Bahi avala vanu vanapapatene na Yuda nkuhengelekela, nkunkamula Yesu.

⁵¹ Nkuhundwa yumo muavala vakuhundwa vanga Yesu nkuhalamola upanga, nkuncheketa likutu ntumwa wanga Kuhani Nkulu. ⁵² Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Ludisha upanga wako m'benda yake. Kwa kuva, vammalele vatumila upanga wa kukomanila, vambekuhwa kwa upanga uwowo wa kukomanila. ⁵³ Dachì, ùtenda kuva nikáhulula unnyuwa Atatangu angupelekejije matunji kumi na mbili la maelufu la malaika vakunguchunga? ⁵⁴ Henga nikátenda uchocho lámbetimila dachi Malemba Lanaswe lahaúla kuva, alano lasima lahumile?”

⁵⁵ Anepo Yesu nkulihaulila likuwa lya vanu kuchidoni, “Mwadachi mùidile unangukamula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkúpalaula? Maduva lammalele nangu ngúkala nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu unguhúndà, henga nanga pamunangukamwile. ⁵⁶ Henga alano lammalele lànihumila, uchinga latimile àlalá lavanalembile manabii Mmalemba Lanaswe.” Anepo vakuhundwa vammalele nkunneka, nku-tukuta.

Yesu muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi

(Mako 14:53-65, Luka 22:54-55,63-71, Yohana 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Bahi avala vankamwile Yesu, nkumpelekeja Yesu kwa Kayafa, Kuhani Nkulu. Anepo njo pachinu pavanakojene vakúhunda Sheliya ya Musa na vasele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. ⁵⁸ Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu mpaka paluwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu. Nkuingila nkati, nkuikala pamo na valinsi uchinga alalole lambehumila.

⁵⁹ Makuhani vakulu na vajumbe vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi nkutaha ushahidi wa kulambila kunnyamba Yesu, uchinga vammwalale. ⁶⁰ Henga nanga pavanapete, ikànavá vanu vohe váníhaloka unahumya ushahidi wa kulambila. Kuntululilo, nkuhaloka vanu vavili, ⁶¹ nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu áhawile kuva, ‘Nangu nahulula kuibamola Ing'ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu.’” ⁶² Anepo Kuhani Nkulu nkumila, nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako ukee na lilove lya kuyang'ula kwamba anelo lavakusitaki ava vanu?”

⁶³ Henga Yesu nkunyalala chihi. Kuhani Nkulu nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nnungu nni mumi, hambì nakuapisa kwa lina lyake, bahi tuhaulile ikàva wako nni Kilisto, Mwana wanga Nnungu.” ⁶⁴ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Elo, umomo muhaulidile wako. Henga nangu nìnnyaaulilanga mwenu kuva, kutandikila hambì muchimumwone Mwana wa Munu aikèlè m'bali wa kunkono wa Nnungu Avèle na Dimongo, uchocho muchimumwone avèlè mmahunde waida.”

⁶⁵ Anepo Kuhani Nkulu nkupapulanga dingwo dyake, nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu ànkufwile Nnungu! Dachì, pàvele ing'anya ntwani kavila ya kuvataha mashahidi? Lola, tenda mùnipilikana chankufwile Nnungu?”

⁶⁶ Mwenu mwona dachi?” Vanang'o nkuyang'ula kuchidoni, “Àlembelewa ahwe.” ⁶⁷ Anepo vanu vanji nkunsunila mata kumeho na kumpanya ding'ondi. Na vanji nkumpanya makofi, ⁶⁸ uvahaua kuchidoni, “Wako Kilisto, tùlaujije, nnani akupanyile!”

Petulo ànkana Yesu

(Mako 14:66-72, Luka 22:56-62, Yohana 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Uhiku anewo Petulo áikele nnuwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu. Ntumishi yumo mmahe, nkummwenela Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Na wako úvele pamo na Yesu wa ku Galilaya.” ⁷⁰ Henga Petulo nkukana muyo mwa vanu vammalele vánavele apala, wahaula kuchidoni, “Nikámaite malove lutangola.” ⁷¹ Anepo Petulo nkuuka apala nkuhwena pannango wa luwani lwa lukumbi, bahi mmahe yunji nkumwona, nkuvahaulila vanu vánavele apala kuchidoni, “Ayuno munu ávele pamo na Yesu wa ku Nasaleti.” ⁷² Henga Petulo nkukana kavila, nkuapila wachidoni, “Nikámmaite munu aneyo!” ⁷³ Lukoto kadiki avala vanu vanaimidile apala, nkummwenela Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Muhiu wako nni yumo munkumbo wavo, ing’anya ata itangodi yako inakumaiha.” ⁷⁴ Anepo Petulo nkutandilika kwapila wachidoni, “Ngulanike ikáva nalambila! Nangu nikámmaite munu aneyo!” Upala ung’uku nkukongovela. ⁷⁵ Petulo nkuhimukila malove langa Yesu lanannyaulidile kuva, “Kabla ung’uku akánambikongovela, wako úmbekuva ungukanilé myanda mitatu.” Bahi nkuhuma pawelu, nkunatum-bula chitangelo.

27

Yesu ápelekejwa kwa Pilato

(Mako 15:1, Luka 23:1-2, Yohana 18:28-32)

¹ Pauchele, makuhani vakulu vammalele na vasele va Vayahudi nkukojana, nkutenda ntemelo uchinga vapate kummwalala Yesu. ² Nkunnyaunga Yesu, nkumpelekeja na kunkamuja kwanga Pilato, nkulu wa Chiloma wa chilambo achila.

Kuhwa kwanga Yuda

(Matendo 1:18-19)

³ Bahi Yuda, ayula antengelêke Yesu pawene kuva Yesu ánihukumiwa kuhwa, nkulyamba, nkuvauhija makuhani vakulu na vasele va Vayahudi adila dihela salasini dya nnyoyo. ⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, “Natendile masambi kuntengeleka munu ayuno akávele na likosa, uchinga awalwalwe.” Vanang’o nkunnyaulila kuchidoni, “Yetuhwe ilida? Anelo unamala umwene!” ⁵ Bahi Yuda nkudiyaha adila dihela dya nnyoyo mu Ing’ande ya Nnungu, nkuhwena unalipambilila. ⁶ Makuhani vakulu nkudilokotanya adila dihela dya nnyoyo, nkuhula kuchidoni, “Kupapatana na sheliya yetu, ikáluhusiwa kudivika nnisanduku lya sadaka, kwa kuva nni dihela dipatikene kwa kumwadila myadi.” ⁷ Adila dihela nk kwamula vasume welu wa munu amunyanga ulongo, uchinga pààve pachinu pa kuvasikila vayeni. ⁸ Njo mana aula welu vachema, “Welu wa Myadi,” mpaka nelo*. ⁹ Anepo nni palatimidile malove lanatangwe nabii Yelemiya kuchidoni, “Nkuditwala dihela dya nnyoyo salasini, divanawene Vaisilaeli kuva dinalingilana na kuhwa kwanga munu, ¹⁰ nkutumila dihela anedyo kusuma welu wa munu amunyanga ulongo, muchi Nang’olo changulaijije.”

Yesu muyo mwanga Pilato

(Mako 15:2-5, Luka 23:3-5, Yohana 18:33-38)

¹¹ Anepo Yesu nkupelekejwa muyo mwanga Pilato nkulu wa Chiloma wa chilambo achila. Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?” Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Wako únihaula.” ¹² Bahi makuhani vakulu na vasele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi

* 27:8 Matayo palembi kuva mpaka nelo, àyamba maduva àlalá nang’e lachilemba chitabu achino.

pavansiteke Yesu, nang'e nanga panayang'wile lilove. ¹³ Anepo Pilato nkumuja kavila Yesu kuchidoni, "Dachi, uvenkulapilikana anelo lammalele lavakusitaki?" ¹⁴ Yesu nkunyalala chihi na akanayang'wile kananga lilove limo, Pilato nkukangana namene.

Yesu ahukumiwa kuhwa

(Mako 15:6-15, Luka 23:13-25, Yohana 18:39-19:16)

¹⁵ Kila Sikukuu ya Pasaka Pilato ávele na nnyambo wa kuvahungulila Vayahudi nfungwa yumo uvachinnembela. ¹⁶ Na maduva álalá pávele na nfungwa yumo anamaikene namene ing'anya ya kutenda lahakalenge, lina lyake Balaba. ¹⁷ Bahi vanu pavanakojene pamo, Pilato nkuvauja kuchidoni, "Mulembela ninchimulile alida, Balaba au Yesu uvanchema Kilisto?" ¹⁸ Pilato átangwele uchocho kwa kuva ánimala kuva, Yesu ákamujijwe kwanga nang'e kwa wiu.

¹⁹ Pilato panaikele nchiteng'u cha hukumu, n'jawe nkumpelekejije ujumbe uchidoni, "Unantende chinu chohecho aneyo munu akávéle na likosa, kwa kuva chilo ñnibanika namene muindoto ing'anya yanga nang'e." ²⁰ Henga makuhani vakulu pamo na vasele va Vayahudi nkuvachonjela vanu vánavele apala kuva vayuwe alekelewe Balaba, na Yesu awalwalwe. ²¹ Pilato nkuvauja kuchidoni, "Muvanu avano vavili mùlembela ninyungulile alida?" Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Nnyungulile Balaba." ²² Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, "Mùlembela nintende dachi ayuno Yesu uvanchema Kilisto?" Vammalele nkuyang'ula kuchidoni, "Avambwe munsalaba!" ²³ Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, "Ing'anya ntwani? Kwani átendile lilida lihakalenge?" Henga vanang'o nkuhalija chihi kutaya lwasu uvachidoni, "Avambwe munsalaba!"

²⁴ Bahi Pilato pawene kuva nanga chambehulula kutenda, na lwasu luhaliya chihi, nkutwala medi nkukalava mmakono muyo mwa vanu vammalele, wahaula kuchidoni, "Kuhwa kwa munu aneyo, nangu nikávele na makosa! Lenu lenu mmene." ²⁵ Vanu vammalele nkuyang'ula kuchidoni, "Asabu ya kuwalalwa kwanga munu aneyo kutukoje hwetu pamo na niveléko vyetu!" ²⁶ Anepo Pilato nkuvahungulila Balaba, henga nkulajia Yesu asulubulwe na kunkamuja kwa matiyala va Chiloma uchinga avambwe munsalaba.

Matiyala vântendela Yesu mang'wanyu

(Mako 15:16-20, Yohana 19:2-3)

²⁷ Anepo matiyala la Pilato nkuntwala Yesu nkumpelekeja nnuwani lwa nkati lwa ing'ande yanga Pilato, na likuwa lyammalele lya matiyala nkunteng'eneja. ²⁸ Nkummulanga dinguvo dyake, nkummwaja likoti lya langi ya chifalume. ²⁹ Nkudinga lutavi lwa miva muchi kofiya ya chifalume, nkummwaja mmuti. Nkunkamudya isimbo ya imbalu munkono wake wa kunkono, nkutindivala malundi muyo mwake, nkutandilika unnombolela kwa mang'wanyu uvachidoni, "Utumbyangwe, Nfalume wa Vayahudi!" ³⁰ Nkunsunila mata, nkutwala aila imbalu nkumpanya mmuti. ³¹ Pavamalidile kuntendela mang'wanyu, nkummula alila likoti, nkummwaja dinguvo dyake. Anepo nkuntwala, nkuhwena unammamba munsalaba.

Kuvambwa kwanga Yesu

(Mako 15:21-32, Luka 23:26-43, Yohana 19:17-27)

³² Pavachihwena, nkukojana na mwenedi wa imanga ya ku Kilene, lina lyake Simoni, nkunnamatija aunyakule aula nsalaba wanga Yesu. ³³ Pavakamwele pachinu pavachema Goligota, mana lake, "Pachinu pa

Libadang'a." ³⁴ Nkumwing'a divayi divakundanyije na chinu chikalala namene. Henga payejije, nkuhita kukumbila.

³⁵ Pavamalidile kummamba munsalaba, nkuyavana dinguwo dyake kwa kuyela indingi. ³⁶ Nkuikalanga pahi upala uvannolihiya. ³⁷ Munsalaba wake muha pamuti pake vákomedile chibau chilembwije malove layamba lisitaka lyake, "AYUNO NJO YESU, NFALUME WA VAYAHUDI." ³⁸ Uhiku uula, nkuvambwa na vakúpalaula vavili, yumo m'bali wake wa kunkono na yunji m'bali wa kunchinda.

³⁹ Bahi vanu vachipíta anepo nkuva uvapukunya myuti yavo na kunchamba, ⁴⁰ uvachidoni, "Wako akee unahawile kuva ùmbebamola Ing'ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu, hambi lipohe umwene! Ikáva wako Umwana wa Nnungu, lisulupuse munsalaba!" ⁴¹ Uchocho, makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa pamo na vasele va Vayahudi navanang'o nkuntendela mang'wanyu, uvahaula kuchidoni, ⁴² "Ávapohije chihi vanu vanji, henga hambi akáhulula kulipoha mwene! Ati nang'e nni Nfalume wa Vaisilaeli! Hambi alisulupuhe mwene munsalaba, uchinga na hwetu tunkulupile. ⁴³ Nang'e àlisingila Nnungu na áhawile kuva nang'e nni Mwana wanga Nnungu. Ikava Nnungu ananowelwa nawe, bahi ampohe hambi!" ⁴⁴ Na avala vakúpalaula vanavambwaje pamo na nang'e, navanang'o uchocho vántangoledile malove lahakalenge.

Kuhila kwanga Yesu

(Mako 15:33-41, Luka 23:44-49, Yohana 19:28-30)

⁴⁵ Bahi kutandikila sasita muhi mpaka satisa, chilambo chammalele nkuva chihi lupi. ⁴⁶ Paihwikile malinga satisa, Yesu nkunonoha lidi lyake, nkuhaua kuchidoni, "Eloyi, Eloyi, lama sabakitani?" Mana lake nni, "Nnungu wangu, Nnungu wangu, mwadachi ùninguleka?" ⁴⁷ Vanu vanji vanaimidile apala pavapilikene uchocho nkuhaua kuchidoni, "Ànchema Eliya." ⁴⁸ Upala, munu yumo nkutukuta nkutwala siponji, nkuchuvika n'divayi dihahama. Nkuipatika nnufito, nkunnyanyulila Yesu uchinga ahonde. ⁴⁹ Henga vanu vanji nkuhaua kuchidoni, "Nneke, tulole ikáva Eliya achiaide unampoha!" ⁵⁰ Bahi Yesu nkunonoha kavila lidi likulu, koka nkuhila.

⁵¹ Upala lipasiya linahungwije paching'ati mu Ing'ande ya Nnungu nku-daluka vipande vivili, kutandikila muha mpaka pahi, chilambo nkundan-genda na mayanga makulungwa nkutumbuka. ⁵² Misati nkuhunukuka, na vanu vohe va Nnungu vanahidile nkufufuliwa. ⁵³ Nkuhuma mmisati yavo, na Yesu páfufwike, anevo vanu nkuingila muimanga yanaswe Yelusalemu, nkwonwa na vanu vohe.

⁵⁴ Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma na avala vánavele pamo nanang'e uvannolihiya Yesu, pavachiwene chilambo uchindengenda na lammalele lahumidile, nkuyopa namene, nkuhaua kuchidoni, "Muhiu ayu munu ávele Mwana wanga Nnungu."

⁵⁵ Pachinu anepo pávele na vamahe vohe vachimpenekele Yesu kwa kulehu, anevo nni avala vachinnondola Yesu kutandikila ku Galilaya na kuntumikila. ⁵⁶ Muanevo vamahe, múvele na Maliya wa imanga ya Magidala na Maliya ayuvao Yakobo na Yusufu, pamo na ayuvao vana vanga Sebedayo.

Kusikwa kwanga Yesu

(Mako 15:42-47, Luka 23:50-56, Yohana 19:38-42)

⁵⁷ Liduva palichiswa, nkuhaloka munu yumo nkúpata, uvanchema Yusufu, mwendi wa ku Alimataya. Munu aneyo nanang'e ávele nkúhundwa wanga Yesu. ⁵⁸ Nang'e nkuhwena kwanga Pilato, nkuuyuwa mmili wanga Yesu, bahi Pilato nkwaumulu vamwing'e. ⁵⁹ Anepo Yusufu nkuutwala aula mmili, nkuudingilija sanda itakete, ⁶⁰ nkunausika munsati wake wahambi unavedwije nniyanga likulungwa namene. Anepo nkuhingilijija liyanga likulu pannango wa nsati, nkuuka. ⁶¹ Maliya wa imanga ya Magidala pamo na ayula Maliya yunji váikalenge upala, kuloja pansati.

Matiyala làlolihiya nsati

⁶² Liduva lipapete, lívele Liduva lya Kuyewelega, makuhani vakulu na Mafalisayo nkumwenela Pilato, ⁶³ nkunnyaulila kuchidoni, "Nang'olo, túnakumbukila kuva ayula nkúlambila pánaevele mumi átele kuchidoni, 'Liduva lya tatu lya kuhwa kwangu nimbefufuka kuhaloka kwa vahwíle.' ⁶⁴ Bahi amulisa nsati ulolihijwe mpaka liduva lya tatu, uyopa vakuhundwa vake vanauiwa mmili wake na kuvahaulila vanu kuva áñifufuka. Kwa kuva, kulambila kwa vino kumbemamoja kupunda kutandi." ⁶⁵ Pilato nkuvayang'ula kuchidoni, "Vatwale matiyala, múhwene mukauchunge malinga chimuhulula." ⁶⁶ Bahi vanang'o nkuhwena unaulolihija aula nsati kwa kuvavika valinsi vaulolihije, na kwa kuvika alama muha liyanga lya pannango uchinga ilanguje, ikáva pávele munu anachimwile, na ñive kuvadivila vanu vanause anelyo liyanga.

28

Kufufuka kwa Yesu

(Mako 16:1-10, Luka 24:1-12, Yohana 20:1-10)

¹ Palipitile Liduva lya Kuyewelega, ulyamba na mambumbu liduva lya Jumapili, Maliya wa imanga ya Magidala na Maliya yunji vápite unaulola nsati. ² Upala, nkuhumila nndengendo nkulu wa chilambo, kwa kuva malaika wa Nang'olo ánisulupuka kuhaloka kulihunde, nkuhwena kunsati, nkulihingilijija alila liyanga kunyenje, nkuliikalila. ³ Aneyo malaika ánanang'anyima muchi nng'anje wa ing'uva, na dinguvo dyake dívele dyanahé mbee! ⁴ Avala valinsi vachichúnga nsati wa Yesu nkuyopa na kutetemela, nkwa muchi váníhwa. ⁵ Henga ayula malaika nkuvahaulila avala amahe kuchidoni, "Munayope, nangu ñnimala kuva mũntaha Yesu avambwíje munsalaba. ⁶ Apano nang'e akapali, kwa kuva áñifulwa muchi chahawile. Idananga mupalole pachinu panalajijwe. ⁷ Bahi hweneng'ana upehi mukavahaulile vakuhundwa vake kuva, nang'e áñifulwa uholoka kwa vanu vahwíle, na áñinnongolela kuhwena ku Galilaya, aneko muchimumwone. Lola, nangu ñninnyaulilanga tayali."

⁸ Bahi avala vamahe nkupiyanya kuuka pansati, kwa kuyopa na kuhangalala namene nkutukuta úhwena unavahaulila vakuhundwa vake.

⁹ Upala, Yesu nkuvahumila avala vamahe, nkuchidoni, "Mmumi mwenu?" Avala vamahe nkumwenela, nkuhunama muyo mwake, nkukamula madodo lake. ¹⁰ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Munayope. Hweneng'ana mukavahaulile vakuhundwa vangu vavéle muchi anung'unuvangu vahwene ku Galilaya, aneko nni kuvambengwona."

Valinsi vâhaua mambo lahumidíle

¹¹ Avala vamahe pavanavele nndila, matiyala vanji vachiulolihija nsati nkuhwena kumanga unavahaulila makuhani vakulungwa kila chinu chihumidile. ¹² Anepo makuhani vakulu nkukojana pamo na vasele va Vayahudi, nkutenda ntamelo, nkuveng'a dihela dyohe avala matiyala va nsati. ¹³ Anepo vanang'o nkuvahaulila matiyala kuchidoni, "Vahaulile vanu kuva, pamunavele nkwona, vakuhundwa vake Yesu váníida nachilo, nkumwiva. ¹⁴ Na Pilato akàpilikana habali aino, hwetu tunatangola nawe, mwenu nkalembeingila mukulaga." ¹⁵ Bahi avala matiyala nkupwechelela adila dihela nkutenda muchi chivalaijijwe. Habali aneyo ínihweneha kuyanjala kwa Vayahudi mpaka nelo.

Yesu àvatuma vakuhundwa vake

(Mako 16:14-18, Luka 24:36-49, Yohana 20:19-23, Matendo 1:6-8)

¹⁶ Anepo avala vakuhundwa kumi na moja nkuhwena ku Galilaya mpaka kulichinga alila lyanavahaulidile Yesu vahwene. ¹⁷ Vanang'o pavammwene, nkutindivala malundi muyo mwake uvamwabudu, henga vanji nkuva na lipamba. ¹⁸ Anepo Yesu nkuvahengelekela nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu ngùpewije mamulaka lammalele, kulihunde na pachilambo. ¹⁹ Bahi hweneng'ana kwa vanu va vilambo vyammalele mukavajuhe kuva vakuhundwa vangu, umuvabatisa kwa lina lya Nnungu Atata na lya Mwana na lya Umumu Wanaswe. ²⁰ Muvahunde kulakamula lammalele laninnaijije. Na mumale kuva nangu ngùvele pamo na mwenu maduva lammalele mpaka ntululilo wa chilambo."

Malove lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwije na Mako Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwije na Mako, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano lya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chîchemwa “Injili” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Mmitabu anevyo ncheche, chitabu cha Mako njo chananjipi namene kupunda vitabu vinji. Na ikulupika kuva, chitabu achino cha Mako njo chinavele chitandi kulembwa kupunda anevyo vinji, na ìnahululika kuva chîlembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 50 mpaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekejijije Yesu Kilisto. Na vatalamu va Bibiliya vâkulupila kuva chitabu achino chîlembwije muimanga ya Loma kwa makudungilo la kuvakamya mitima vakûkulupila va aneko.

Mako ayu njo anamaikene kwa lina lya Yohana Mako, achipapatana na Banaba na Ntume Paolo. Imbili yanga Mako ìnihakajangwa apala panaamwile kulihapula mmwanda wao wa madengo la chitume (Matendo 13:13). Mmwanda unji Mako nkupapatana kavila nawi Banaba (Matendo 15:37-39). Mako âmaikene namene kuva nnyanjawake Petulo wa pepi namene (1 Petulo 5:13). Na vatalamu va Bibilia vânakulupila kuva Mako anilemba malove lohe la shuhuda dyanga Petulo, na shuhuda anedyo njo nsingi wa Malove Lambone lalembwije na Mako. Mmalove alano Lambone, Mako àhimya namene mambo layâmba namuna ya kuva nkuhundwa wanga Yesu, na mahundo langa Yesu layâmba mahiku la ntululilo.

Uinjipihwa wa chitabu cha Mako

1. Sula ya 1:1-13, Mako àchimaiha chitabu.
2. Sula ya 1:14-8:21, Mako àtana kwamba madengo la Yesu mmahiku lanave ku Galilaya.
3. Sula ya 8:22-10:52, Mako àtana kwamba mwanda wanga Yesu kuhwena ku Yelusalemu.
4. Sula ya 11:1-16:8, Mako àmalilila chitabu chake kwa kutana habali dyanga Yesu panavele ku Yelusalemu, na habali dya kuhila na kufufuka kwanga Yesu.

Yohana Nkûbatisa àvahubilila vanu

(Matayo 3:1-12, Luka 3:1-18, Yohana 1:19-28)

1 Alano nni Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto, Mwana wa Nnungu.
2 Làtandilike muchi chilalembwije nchitabu changa nabii Isaya, Nnungu pahaula kuchidoni,

“Nangu nîmbentuma n’jumbe wangu akulongolelee,

anevo njo ambekukatapajija indila yako.”*

3 “Munu ànonoha lidi kulilanga wachidoni,

‘Nkatapajije Nang’olo indila yake,
nyoshanga dihengo dyambepita.’ †

* 1:2 Malaki 3:1 † 1:3 Isaya 40:3

⁴ Bahi Yohana Nkúbatisa áhumilidile kulilanga, wawahubilila vanu valeke masambi lavo na vabatiswe uchinga Nnungu avasamehe masambi lavo.

⁵ Vanu vohe kuhaloka chilambo cha ku Yudeya na imanga ya ku Yelusalemu váníhwena unampilikanila Yohana, nkulitangolanga masambi lavo, nang'e nkuvabatisa nnuhunde Iwa Yoludani.

⁶ Yohana áwete inguwo ikatapajjwe kwa maleha la ungamila, na nchikundu mwake áhungile nkanda wa limbende. Na chakulya chake chívele chihi mahiya na uchi wa munnyitu. ⁷ Yohana nkuba wawahaulila vanu kuchidoni, “Nnyuma mwangu ávenkwida avéle na dimongo dyohe namene ungupunda nangu. Nangu wala níkáfala kuntumikila kananga kwa kutepa na kuihungula mididi ya vilatu vyake. ⁸ Nangu ním'batisa mwenu kwa medi, henga aneyo ámbem'batisa mwenu kwa Umumu Wanaswe.”

*Kubatiswa na kulingwa kwanga Yesu
(Matayo 3:13, 4:11, Luka 3:21-22, 4:1-13)*

⁹ Maduva anelo, Yesu nkukamola kuhaloka imanga ya ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya, Yohana nkum'batisa Yesu nnuhunde Iwa Yoludani.

¹⁰ Upala, Yesu pahumile chihi mmedi, nkukwona kulihunde kuhunukwiwe, na Umumu Wanaswe achionekâna muchi umunda wansulupukila. ¹¹ Lidi nkupilikanika kuhaloka muha kulihunde ulichidoni, “Wako njo Mwanangu unikutamwa, ñnikatapaliwa na wako.”

¹² Upala, Umumu Wanaswe nkunnodya Yesu kuhwena ya kulilanga, ¹³ nkuikala aneko maduva alubaini walingwa na Nanchindenga. Aneko, ávele pamo na anyama va munnyitu, na malaika nkuba uvantumikila.

*Yesu ávachema vakuhundwa vatandi
(Matayo 4:12-22, Luka 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Bada ya Yohana kutaywa nnilungu, Yesu nkuhwena chilambo cha ku Galilaya unavahubilila vanu Malove Lambone la Nnungu, ¹⁵ wachidoni, “Mahiku lánihwika na Ufalume wa Nnungu úvele pepi na mwenu. Lekanga masambi lenu na mulakulupile Malove Lambone!”

¹⁶ Yesu pachipita nnyenje Litanda lya ku Galilaya, nkuvona akúupa di-homba vavili uvayela dinjau dyavo nnitanda, Simoni uvanchema Petulo chalumo na nnung'une uvanchema Anduleya. ¹⁷ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ngupapate, nangu nguchinintendange mwenu kuva mmanu mma kuvaupila vanu kwa Nnungu.” ¹⁸ Upala, nkudilekanga dinjau dyavo, nkumpapata Yesu.

¹⁹ Papite muyo kadiki, nkumwona Yakobo na nnung'une wake uvanchema Yohana, chalumo na Sebedayo atatawavo pamo na amadengo vanji, vavèle muingalava yavo uvakatapaja dinjau dyavo. ²⁰ Upala, Yesu nkunchema Yakobo na Yohana, na vanang'o nkunneka atatawavo pamo na amadengo vanji muingalava, vanang'o nkumpapata Yesu.

*Yesu ámmusa nanndenga
(Luka 4:31-37)*

²¹ Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuhwika imanga ya ku Kapelinaumu, na palikamwele Liduva lya Kuyewelega, Yesu nkuijila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkutandilika kuvahunda vanu. ²² Vanu vanampilikene nkukangana mahundo lake, kwa kuva, ávahunda muchi munu avéle na mamulaka, na akee muchi vakúhunda va Sheliya yanga Musa.

²³ Uhiku uwowo, munu yumo ánavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, ánavele na nanndenga, nkulindamuka ukuta ding'uto wachidoni,

24 “Ûtulembelela chani hwetu, wako Yesu wa ku Nasaleti? Dachi ùidile unatwondonganga? Ñnimala kuva wako nni Wanaswe, utumwîje na Nnungu!” 25 Yesu nkunkalipila ayula nanndenga wachidoni, “Nyalala! Mmuke ayu munu.”

26 Bahi ayula nanndenga nkunkunyang'unya namene ayula munu akuno wakuta kwa lidi likulungwa, nkummuka. 27 Vanu vammalele nkukangana, nkua uvaujana kuva, “Ala nni lalida? Ala nni mahundo lahambi lavêle na mamulaka! Ayu munu àvele na dimongo dya kuvaamulisa anamindenga, na vanang'o vânapilikana!”

28 Anepo habali dyanga Yesu nkupiyanya kuyanjala nchilambo cham-malele cha ku Galilaya.

*Yesu àvalamya vanu vohe
(Matayo 8:14-17, Luka 4:38-41)*

29 Yesu na vakuhundwa vake, pamo na Yakobo na Yohana nkuhumang'ana muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuhwena mwalehu mpaka kukaya kwanga Simoni na Anduleya. 30 Nkawake Simoni álele pachinanda ing'anya ápweteka chidumba. Yesu pakamwele, vanu vanji nkunnyaulila habali dya aneyo mmahe. 31 Yesu nkumwenela ayula mmahe, nkunkamula nkono, nkuntakatuha. Chidumba nkummuka, nkutandilika kuvahudumila.

32 Pachikamwele chinalyulo liduva lititile, vanu nkumpelekejija Yesu vagonjo vammalele na vanu vânavele na anamindenga. 33 Na vanu vammalele va imanga aila nkunaimila muyo luungo lwa ing'ande. 34 Yesu nkualamya vanu vohe vachiuula, na kuvausa anamindenga vohe. Na wala nanga panavalekile anevo anamindenga vatangole chinu chohecho kwa kuva vânimmla.

*Yesu àvahubila vanu aneko ku Galilaya
(Luka 4:42-44)*

35 Ulyamba na mambumbu, kabla liduva likânambiuhuma, Yesu ánitakatuka, nkuuka anepo pakaya nkuhwena kunyenje imanga, pachinu pakávele na vanu, nkunnyuwa Nnungu aneko. 36 Simoni na avake nkuhwena unantaha. 37 Pavammwene, nkunnyaulila kuchidoni, “Vanu vammalele vânakutaha!”

38 Henga Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Tuhweneng'ane vijiji vinji vya pepi uchinga nikâhubili na kunang'o, kwa kuva, njo chinguidilidile.” 39 Bahi Yesu nkuhwena kila pachinu aneko ku Galilaya, wahubili n'ding'ande dyavo dya kunnyuwila Nnungu akuno wavausa vanu anamindenga.

*Yesu ànnamya munu avêle na mangundula
(Matayo 8:1-4, Luka 5:12-16)*

40 Munu yumo achiuula mangundula nkumwenela Yesu, nkutindivala malundi, nkunnyuwa Yesu wachidoni, “Ukâlembelela ùnahulula chihi unguhahulanga kwa kungulamya.” 41 Yesu nkummikila chididi aneyo munu, nkunyojola nkono wake, nkun'gusa, nkunnyaulila kuchidoni, “Elo nalembela, lama!” 42 Upala, ugonjo nkummuka, nkulama.

43 Anepo Yesu nkunnyaulila ahwene, nkun'duma wachidoni, 44 “Kaleha, unannyaulile munu woheyo lanikutendeledile, henga wako hwena ukalilanguje kwa kuhani na kuhumya sadaka muchi chalajije Musa uchinga vanu vamale kuva ùnihahulwa.”

45 Henga ayula munu papite, nkutandilika kuyanjava aneyo habali kila pachinu. Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu nanga panahulwile kuhwena muimanga yoheyo kwa kulilanguja. Nkuntenda aikale kunyenje imanga

pachinu paweka pakávele na vanu. Henga vanu nkummwenela kuhaloka kila m'bali.

2

*Yesu ànnamya munu adidimênge
(Matayo 9:1-8, Luka 5:17-26)*

¹ Palapitile maduva kadiki, Yesu nkuhwena kavila ku Kapelinaumu, vanu nkupilikana kuva àvele pakaya. ² Vanu vohe namene nkuumbala nng'ande mpaka pannango. Bahi Yesu pachivahubilila vanu, ³ nkuhaloka vanu ncheche akuno vannyakwilè munu adidimênge, nkumpelekeja kwanga Yesu. ⁴ Bahi kwa kuva vanu váníumbala namene, nanga pavanahulwile kumpelekeja pachinu pávèlè Yesu. Bahi avala vanu nkuvimbula muha palikangala, kuloja pachinu pánavèle Yesu. Pavapete chitonono, nkunsulupuha aneyo munu akuno alèlè nchinanda. ⁵ Yesu paiwene ing'ulupa yavo, nkunnyaulila ayula munu adidimênge kuchidoni, “Mwanangu, ùisamehewa masambi lako.”

⁶ Vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa vanaikele anepo nkuva uvaliuja mmitima yavo kuva, ⁷ “Ayu munu mwadachi àtangola uvila? Ànkufulu Nnungu! Nnani ahulûla kunsamehe munu masambi ikànavè chihhi Nnungu weka?”

⁸ Upala, Yesu nkumala chivaliuja mmitima yavo, nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya ntwani mùtangodikanga uchocho mmitima yenu?” ⁹ Lilida lipeyapèya namene, kunnyaulila ayu munu adidimênge kuchi, ‘Ùisamehewa masambi lako,’ au kunnyaulila, ‘Imila, twala chinanda chako uhwene?’ ¹⁰ Bahi nangu ngùlembela ngumaihe kuva, Mwana wa Munu, àvele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo.” Anepo Yesu nkunnyaulila ayula munu adidimênge kuchidoni, ¹¹ “Nikuhaulila, imila, utwale chinanda chako uhwene kukaya!” ¹² Upala, ayula munu nkutakataka, nkutwala chinanda chake, nkuuka. Vanu vammalele nkukangana na kunnombolela Nnungu uvachidoni, “Tukanachona chinu malinga achi.”

*Yesu ànchema Lawi uvanchema lina linji Matayo
(Matayo 9:9-13, Luka 5:27-32)*

¹³ Yesu nkuhwena kavila kunyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa lya vanu nkummwenela, nang'e nkutandilika kuvahunda.

¹⁴ Yesu pánavèle nkupita, nkumwona Lawi mwana wanga Alufayo, aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Ngupapate!” Lawi nkuimila, nkumpapata.

¹⁵ Lukoto, Yesu nkuva walya chakulya muing'ande yanga Lawi. Vakútwala kodi vohe na vanu vanji vahaulika kuva nni vanu vavèle na masambi, váníida nkulya pamo na Yesu na vakuhundwa vake, ing'anya vanu vohe vánampapata. ¹⁶ Bahi vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa pánavèle Mafalisayo, pavammwene Yesu walya pamo na vanu vahaulika kuva vavèle na masambi na vakútwala kodi, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwadachi àlya pamo na vakútwala kodi na vanu vavèle na masambi?” ¹⁷ Yesu papilikene anelo nkuvahaulila kuchidoni, “Vanu vakáuula nanga pavannembela n'ganga, henga vauûla njo vannembèla n'ganga. Nangu nikáidile unavachema vanu vatènda àlalá lalalembela Nnungu, henga ngúidile unavachema vanu vavèle na masambi.”

*Yesu àujwa chivambefunga
(Matayo 9:14-17, Luka 5:33-39)*

¹⁸ Vakuhundwa va Yohana Nkúbatisa na vakuhundwa va Mafalisayo vánafunga. Bahi vanu nkuhwena unammuja Yesu kuchidoni, “Ing’anya ntwani vakuhundwa va Yohana Nkúbatisa na vakuhundwa va Mafalisayo vánafunga, henga vakuhundwa vako vakáfunga?” ¹⁹ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Dachi, vanu vakumbuliwije kuing’ole ya ulombi vánahulula kufunga wakati vàvele pamo na mwene nnombi? Ikábululika kufunga wakati nnombi àvele pamo na vanang’o. ²⁰ Henga uhiku uchiukamole, nnombi pambetwaliwa muvanang’o, anepo njo pavambefunga.

²¹ Nanga munu atotêla chilaka cha inguwo yahambi nnipindi. Kwa kuva, akátenda uchocho, chilaka anecho chahambi chimbekungunyala na kuhaliya kupamola anelyo lipindi, na pachinu panapomweke pambeyenjejeka. ²² Na wala nanga munu atâya divayi dyahambi mmipatila ya tangu. Akátenda uchocho, aila mipatila inapwapuka ing’anya ya kuhaha kwa divayi, na divayi dinamwadilika na mipatila nkwendongeka. Henga divayi dyahambi dilembelewa ditaywe mmipatila yahambi!”

*Yesu njo Nang’olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega
(Matayo 12:1-14, Luka 6:1-11)*

²³ Liduva limo lya Kuyewelega, Yesu nkuva wapita n’dindila dya mmawelu la ngano chalumô na vakuhundwa vake. Pavachipita, vakuhundwa vake nkutandilika kupulula ngano na kutang’una. ²⁴ Mafalisayo nkummuja Yesu kuchidoni, “Lola! Mwadachi vâtenda vitukutuku vikáluhusiwiye na Sheliya ya Musa kutendwa Nniduva lya Kuyewelega?”

²⁵ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Dachi, mukásomile chanatendite Nfalume Daudi panalembedile chakulya, nang’e pamo na avake pavanavele na indala?” ²⁶ Maduva langa Kuhani Nkulu Abiasali, Daudi áinjidile pa Ing’ande ya Nnungu, nkulya mikate ihumîjwe kwa Nnungu, nkuveng’a na avake navanang’o nkulya, wakati Sheliya ya Musa iluhusu chihî mikate aneyo kuliwa chihî na makuhani weka.

²⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Liduva lya Kuyewelega lînivikwa kwajili ya munu, na akee munu kwajili ya Liduva lya Kuyewelega. ²⁸ Bahi Mwana wa Munu njo Nang’olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega.”

3

¹ Anepo Yesu nkujijila kavila muing’ande ya kunnyuwila Nnungu, na amula nkati múvele na munu adidimênge nkono. ² Na múvele na vanu vanji vachitâha ing’anya ya kunsitaki Yesu, bahi nkuva uvannoleha uchinga vamale ikâva àmbennamya munu Nniduva lya Kuyewelega. ³ Yesu nkun-nyaulila ayula munu avêle na nkono adidimênge kuchidoni, “Ida muyo amuno.” ⁴ Yesu nkuvauja vanu kuchidoni, “Dachi, Sheliya yetu inatuluhusu kutenda lambone au lahakalenge Nniduva lya Kuyewelega? Kuupoha umi au kuuwalala?” Henga vanang’o nkunyalala chihî. ⁵ Anepo Yesu nkulaukila mipata yammalele wavalola vanu akuno avisijê na kuvasikitikila ing’anya ya kunanopa kwa mitima yavo. Nkunyaulila ayula munu kuchidoni, “Ny-oloja nkono wako!” Nang’e nkunyojoja, nkono nkuva umi kavila. ⁶ Upala,

Mafalisayo nkuhumang'ana pawelu nkunakojana na vanu va likuwa lya Helode* uchinga vatahe indila ya kummwalala Yesu.

Likuwa lya vanu limpapata Yesu

⁷ Yesu nkuuka anepo pamo na vakuhundwa vake, nkuhwena mpaka kunyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa likulu lya vanu nkumpapata. Vanu anevo váhaleke ku Galilaya na ku Yudeya, ⁸ na ku Yelusalemu na ku Idumeya na vilambo vya m'bali wavili wa luhunde lwa Yoludani na vilambo víd-ingúka dimanga dya Tilo na Sidoni. Likuwa anelyo lya vanu vámmwenedile Yesu ing'anya vánípilikana álalá lanatendile Yesu. ⁹ Bahi ing'anya ya vanu kuva vohe, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vakamwandalile ingalava, uchinga vanu vanan'gong'ole. ¹⁰ Yesu ánivalamya vanu vohe, na vagonjo vammalele vachipwateka nkuva uvagong'olana uchinga vannyenyelekelele pepi uchinga van'guse. ¹¹ Na anamindenga pavammwene Yesu, nkuvam-atohija pahi vanu anevo vavèle na anamindenga akuno uvakuta ding'uto uvachidoni, "Wako njo Mwana wanga Nnungu!"

¹² Henga Yesu nkuvakalipila anamindenga vanammmaihe kwa vanu.

*Yesu ávatandola vakuhundwa kumi na mbili
(Matayo 10:1-4, Luka 6:12-16)*

¹³ Anepo Yesu nkukwela nnichinga, nkuvachema vanu vavalembidile, na vanang'o nkuhwena. ¹⁴ Nang'e nkuvatandola vanu kumi na mbili vanavachemile mitume, uchinga vaikale pamo nanang'e na kuvatuma vakayanjaje lilove lya Nnungu, ¹⁵ nkuveng'a na mamulaka la kuvausa anamindenga. ¹⁶ Vanu kumi na mbili vanavatondwele nni avano, Simoni wananchemile Yesu lina linji Petulo, ¹⁷ na Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo wanavachemile Yesu, Boanege, mana lake, "Vana va ing'uva," ¹⁸ na Anduleya na Filipino na Batolomayo na Matayo na Tomaso na Yakobo mwana wa Alufayo, na Sadayo na Simoni ánavele nnikuwa lya Vaselote[†], ¹⁹ na Yuda Isikaliote, ánantengeleke Yesu.

*Yesu na Belisebuli
(Matayo 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)*

²⁰ Anepo Yesu nkuhwena kavila kukaya. Likuwa lya vanu nkumwombalila kavila, Yesu na vakuhundwa vake nkuva nanga pavanapete wasa wa kulya chakulya. ²¹ Valangavake pavapilikene anelo, nkuhwena unantwala, kwa kuva, vanu váhaua kuva, "Ávele na ding'apedi."

²² Na vakúhunda Sheliya yanga Musa vanahaleke ku Yelusalemu, nkuhaua kuchidoni, "Ávele na Nanchindenga,[‡] nkulu wa anamindenga. Aneyo njo annyululíha nang'e kuvausa anamindenga."

²³ Bahi Yesu nkuvachema, nkuvahaulila kwa mifano kuchidoni, "Ímbehululika dachi Nanchindenga aliuse mwene? ²⁴ Ikáva vanu va ufalume umo vānalumbana, ufalume anewo nanga paumbekwimila. ²⁵ Na ikáva vanu va ing'ande imo vānalumbana, ing'ande aneyo ikambekwimila. ²⁶ Na ikáva Nanchindenga álitahuka mwene, na ufalume wake ukālumbanyika, bahi ufalume anewo ukambekwimila, íla úmbeyanguka.

* **3:6** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu váchitamwa namene utawala wa familia ya Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe. † **3:18** Vaselote lívele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo na vakáchitamwa kutawaliwa na Valoma. ‡ **3:22** Mako àlembile Belisebuli kwamba lina litumike kumwamba Nanchindenga.

²⁷ Nanga munu ahulûla kwenda muing'ande yanga munu avêle na di-mongo nkumpakanyola vitukutuku vyake, mpaka atandilike kunnyunga munu aneyo hoti, anepo njo pambehulula kumpakanyola vitukutuku vyake.

²⁸ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, vanu vachivasamehewe masambi lavo lammalele na kufulu dyavo dinji. ²⁹ Henga munu ambenkufûlu Umumu Wanaswa, mwiko aneyo nanga pambesamehewa, kwa kuva, àtendile sambi ikásamehewa vyaka na vyaka.” ³⁰ Yesu átangwele uchocho kwa kuva, vanu váhaua kuva, “Ávele na nanndenga.”

*Anyokwe na anung'unuvake Yesu
(Matayo 12:46-50, Luka 8:19-21)*

³¹ Anepo anyokwe Yesu pamo na anung'unuvake nkukamola. Nkuimila pawelu, nkunnaija munu nkati akancheme Yesu. ³² Anemwo nng'ande, likuwa lya vanu líniikala akuno lin'dingwikè Yesu. Vanang'o nkunnyaulila kuchidoni, “Anyoko na anung'unuvako vâvele pawelu, vânakutaha.”

³³ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Kwani nnyuwangu njo nnani na anung'unuvangu nni vanani?” ³⁴ Anepo Yesu nkuvalola vanu vanan'digwike nkuhaua kuchidoni, “Lola! Ávano apano njo ayuvangu na anung'unuvangu. ³⁵ Munu woheyo atênda lalalembela Nnungu, aneyo njo nkulwangu na nnumbwangu na nnyuwangu.”

4

*Nfano wa munu apânda dimbeyu
(Matayo 13:1-9, Luka 8:4-8)*

¹ Yesu nkutandilika kavila kuvahunda vanu, akuno avèlè nnyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa lya vanu nkumwombalanila, bahi Yesu nkubidi akwele muingalava ínavele nnitanda, nkuikala. Vanu vammalele nkuva vaimilèngè munnyangi nnyenje litanda. ² Yesu nkuvahunda vitukutuku vyohe kwa mifano, na pachivahunda nkuvahaulila kuchidoni, ³ “Pilikanila! Nkúpanda ápite únapanda dimbeyu. ⁴ Pánavele nkumyaya dimbeyu, dinji nkumatokela ndila, vyuni nkualoka nkudidadola. ⁵ Na dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle na mayanga-mayanga, pakávele na ulongo wohe. Anedyo dimbeyu nkupiyanya kumela kwa kuva ulongo úvele kadiki. ⁶ Liduva palivadiile, aneyo mitipu nkunyala, na kwa kuva dinyiya dikanatadile pahi namene, bahi nkuyumanga. ⁷ Dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle miva, nkumela, miva nkukulumuka na kuidingila aila mitipu, nkuva nanga paipele. ⁸ Dimbeyu dinji nkumatokela paulongo wa matapata. Mitipu nkumela, nkukulumuka, na ulongo anewo nkupundya kuhumya mafuno, myanda salasini au sitini au myamoja, kupunda dimbeyu adila dipandwîje.” ⁹ Anepo nkuvahaulila kuchidoni, “Munu avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

*Ing'anya ya kutangola kwa nfano
(Matayo 13:10-17, Luka 8:9-10)*

¹⁰ Yesu pánavele weka, vakuhundwa vake kumi na mbili, pamo na vanu vanji, nkunammuja Yesu chiichilanda aila mifano. ¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mmanganya mùnjaliwa kuimala sili ya Ufalume wanga Nnungu. Henga vanu vanji vakávele nnikuwa lyenu kila chinu vâpilikana kwa mifano, ¹² uchinga, ‘Vakâloleha, vanachone chinu, vapilikane, henga vanamale.

Ing'anya vakàmala, vàmbeumuila Nnungu, nanang'e achiavasamehele masambi lavo.' ”

*Yesu àhauila chiulanda nfano wa nkúpanda
(Matayo 13:18-23, Luka 8:11-15)*

¹³ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, na mwenu mukámaite nfano auno? Hambi mùmbebulula dachi kumala mifano inji? ¹⁴ Nkúpanda, àpanda Lilove lyanga Nnungu. ¹⁵ Vanu vanji vàlandanywa na hali ya nndila, amula mudimatokedile adila dimbeyu. Pavapilikana lilove lya Nnungu, Nanchin-denga ànaida nkunalitwala lilove lipandwije mmitima yavo. ¹⁶ Na vanu vanji vàlandanywa na hali ya pachinu pavêle mayanga-mayanga, apala padimatokedile adila dimbeyu. Pavalipilikana lilove vânalipwechelela kwa kulihangalalila. ¹⁷ Henga likávenda mmitima yavo muchi dinyiya chidikahu-lula kutita mmayanga, bahi vâlikamula chihi kwa uhiku kadiki. Pavalaga ing'anya ya alila lilove, upopo vânalileka. ¹⁸ Vanu vanji vàlandanywa na hali ya pachinu pavêle na miva, apala padimatokedile adila dimbeyu. Vanu anevo vânalipilikana anelyo lilove, ¹⁹ henga madengo la chilambo achino na kulembela kwa dimali na tama dya vitukutuku vinji dînavenda mmitima yavo na kulitimbanga alila lilove lya Nnungu, nkuva chihi nanga kupa. ²⁰ Henga vanu vanji vàlandanywa na hali ya ulongo wa matapata, apala padimatokedile adila dimbeyu. Avano vânalipilikana lilove lya Nnungu na ku-likulupila, vanu anevo vânapundya kuhumya mafuno, yumo myanda salasini na yunji sitini na yunji myamoja, kupunda dimbeyu adila dipandwije.”

*Chibatali chihinikwije
(Luka 8:16-18)*

²¹ Yesu nkuhweneha uvahaulila kuchidoni, “Dachi, munu ntwani achâcha chibatali nng'ande, nkuchihinika lidebe au unachivika nniungu chinanda? Dachi, akáchivika muha chipanda? ²² Bahi kila chinu chipihije chîmbepihuliwa, na chinu chihinikwije chîmbehunukuliwa. ²³ Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

²⁴ Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, “Pilikaniha saana malove lamupi-likana! Chipimo chimutumila kuvahukumila vanu vanji, na Nnungu àmbennyukumila kwa chipimo uchocho na ñnembenyenjewa. ²⁵ Munu avêle na chinu àmbeyenjewa, na munu akávele na chinu, ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa.”

Nfano wa imbeyu imêla

²⁶ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu yumo achimyaya dimbeyu mmwelu mwake. ²⁷ Kila liduva ànalala na kutakatuka, akuno dîmbeyu udimela na kukulumuka. Henga nang'e nanga panamaite chidichimela. ²⁸ Ulongo wene njo utenda mitipu ikulu-muke na kupa. Ìtandilika uhipuka mahamba matete, nkwiwa mahahi na nkumalilikila dyene dimbeyu nkati mmahahi. ²⁹ Ngano ikátendeka, mwene welu àpita wahenga kwa chipula, kwa kuva nchela ùnkamola.”

*Nfano wa imbeyu ya haladali
(Matayo 13:31-32,34, Luka 13:18-19)*

³⁰ Yesu nkuhauila kavila kuchidoni, “Dachi Ufalume wa Nnungu tuulan-danye na chani? Dachi, tuuweleseke kwa nfano ntwani? ³¹ Ùlandana na imbeyu ya haladali, imbeyu inyoko namene kupunda dimbeyu dyammalele

dya pachilambo. ³² Henga ikâpandwa, inamela, nkukulumuka nkuva nnandi nkulungwa wa imbowa kupunda milandi yammalele ya mmwelu wa bus-tani. Úpaika dinavi ding'ulu dya mmbweha, ata vyuni vânahulula chihi kudenga vitehi n'dinavi dyake na kupata mmbweha.”

³³ Yesu ánavahubilila vanu ujumbe wake kwa mifano yohe ilandâna na aneyo kupapatana na namuna chivanahulwile kupilikana. ³⁴ Yesu nanga panalonjedile navo chohecho bila mifano, henga pânavele pamo na vakuhundwa vake weka ánavafafanulila kila chinu.

*Yesu àchikalipila chibunga
(Matayo 8:23-27, Luka 8:22-25)*

³⁵ Liduva ulyolyo chinalyulo, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Tuyomboke litanda, tuhwene m'bali wavili.” ³⁶ Bahi vanang'o nkulilaila likuwa lya vanu, nkuijila muingalava uila yanaikele Yesu, nkuuka pamo nanang'e. Na dingalava dinji nkumpelekela. ³⁷ Chibunga nkupunga, na mawimbi nkuiputa aila ingalava, na medi nkutandilika uumbala muingalava. ³⁸ Yesu ávele kunyuma muingalava, alèlè lu-wono akuno ayamitè muti wake munsagamiya. Bahi vakuhundwa vake nkumwimula uvachidoni, “Nkúhunda, dachi, wako ukávele na lipamba kuva tûvenkutitimila?”

³⁹ Yesu nkutakatuka, nkulikalipila alila lipungo na nkulahaulila mawimbi kuva, “Nyalala!” “Tungamana!” Bahi chibunga nkunyalala, nkutunga-mana. ⁴⁰ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ing'anya ntwani mùnayopa? Dachi, mpaka hambu mukánakuva na ing'ulupa?” ⁴¹ Vanang'o nkuyopa namene, nkuva uvaujana kuva, “Ayu munu wa na-muna ntwani? Ata lipungo na mawimbi lànampilikana!”

5

*Yesu ávausa anamindenga
(Matayo 8:28-34, Luka 8:26-39)*

¹ Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika m'bali wavili wa Litanda lya Galilaya, kuchilambo cha Vagelasi.* ² Yesu pasulupwike muingalava, upala nkukojana na munu yumo ánafele na nanndenga, munu aneyo áhaleke ya kumisati. ³ Maduva lammalele munu aneyo áikala chihi kumisati na wala nanga munu anahulwile kuntava kavila mididi ya chitale. ⁴ Myanda yohe vârintava mididi ya chitale na dipingu, henga nang'e nkukadulanga aila mididi ya chitale na kulumulanga adila dipingu, na wala nanga munu anahulwile unkamula. ⁵ Chilo na muhi áikala kumisati na myanda inji áva kumachinga wakuta ding'uto akuno walicheketanga mayanga.

⁶ Pammwene Yesu kwa kulehu, nkuntukutula nkutindivala malundi. ⁷ Nkunonoha lidi wachidoni, “Yesu Mwana wa Nnungu Nkulu, ùndambela chani? Nakuyuwa uapile kwa Nnungu kuva ukambengubaniha!”

⁸ Átangwele uchocho kwa kuva, Yesu ányaulidile kuva, “Wako nanndenga, mmuke ayu munu!”

⁹ Bahi Yesu nkummuja kuchidoni, “Wako lina lyako nnani?”

Nang'e nkunyang'ula kuchidoni, “Lina lyangu Likuwa, kwa kuva hwetu tûvele tuvohe.” ¹⁰ Avala anamindenga nkunnyuwa Yesu kavila uchinga anavayamile nchilambo achila.

* **5:1** Malemba lanji la kala vanji vâlembile Vagadala va vanji vâlembile Vagelasi na vanji vâlembile Vagelagesi.

¹¹ Pepi na anepo pávele na likuwa likulu lya dinguluve dichisosanya chakulya nnyenje lichinga. ¹² Bahi avala anamindenga nkumpembeja Yesu uvachidoni, “Tuamulise tuhwene padinguluve adila, útuluhusu tuvende.” ¹³ Yesu nkuvaluhusu. Anepo anevo anamindenga nkummuka ayula munu, nkunavenda avala anguluve. Alila likuwa lyammalele lya dinguluve dínavele malinga alufu mbili, nkuhelelekela kumakobikobi, nkutubukila nnitanda na vammalele nkuhwa mmedi.

¹⁴ Vachúnga va adila dinguluve nkutukuta, nkunavahaulila vanu vavêle kumanga na kumawelu kwamba mambo lammalele lavahumidíle. Vanu nkuhwena unalola lahumidíle. ¹⁵ Pavahwikile kwanga Yesu, nkumwona ayula munu ánavele na likuwa lya anamindenga aikèlè pahi, awètè dinguwu dyake na ding'ano dyake dimmuidíle, vanu vammalele nkuyopa. ¹⁶ Vanu valawêne àlalá latendêke na lavapête anguluve, nkuhwena unavahaulila vanu vanji.

¹⁷ Bahi nkutandilika kunnyuwa Yesu auke nchilambo chavo.

¹⁸ Yesu pánavele nkukwela muingalava, ayula munu ánavele na anamindenga nkunnyuwa Yesu apapatane nawe.

¹⁹ Henga Yesu nkunnyitila. Nkunnyaulila kuchidoni, “Wako hwena kukaya kwa alangavako ukavahaulile lammalele lakutendedíle Nang'olo na namuna chakuvikidile chididi.”

²⁰ Bahi ayula munu nkuhwena n'dimanga kumi dichêmwa Dikapoli, wayanjaja habali dya mambo àlalá lammalele lántendedilè Yesu. Na vanu vammalele vanapílkene, nkukangana.

*Kufufulwa kwanga piti Yailo na kulamywa kwa mmahe yumo
(Matayo 9:18-26, Luka 8:40-56)*

²¹ Yesu nkuyombokela kavila m'bali wavili wa litanda. Pánavele nnyenje litanda, vanu vohe nkun'dinguka. ²² Anepo nkwiwa munu yumo ánavele nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, uvanchema Yailo. Pammwene Yesu nkulimatohija mmadodo mwanga Yesu, ²³ nkunnyuwa wachidoni, “Nahaku wangu ánbawahela namene na ávele pepi na kuhwa. Nakuyuwa uide, ukammikile makono lako, apate kulama na kuva mumi.” ²⁴ Bahi Yesu nkulongana nawe. Na vanu vohe nkumpapata, akuno uvan'gumaguma kila m'bali.

²⁵ Umula nnikuwa múvele na mmahe yumo achiuula ugonjo wa kuhuma myadi vyaka kumi na mbili. ²⁶ Mmahe aneyo ánibanika namene wavahwenela vaganga. Ánimalila dihela dyake dyammalele waliuuja, henga wala nanga panapete wasa, nkuhalija chihi kupwateka. ²⁷ Mmahe aneyo papílikene habali dyanga Yesu, nkuvapunda vanu vammalele va nnikuwa alila, nkummwanela Yesu kwa nnyuma, nkunagusa lijoho lyawete Yesu. ²⁸ Átendile uchocho kwa kuva ánilitongolela mwene kuva, “Nikàgusa chihi lijoho lyake nguchingulame.”

²⁹ Pagusije chihi inguwu ya Yesu, upala myadi nkuleka kuhuma, mwene nkulyona mummili mwake kuva ànilama. ³⁰ Upala Yesu nkumala kuva dimongo dyake dinimmuka. Nkulilaukila alila likuwa lya vanu, nkuuja kuchidoni, “Nnani angugusije inguwu yangu?”

³¹ Vakuhundwa vake nkunnyang'ula kuchidoni, “Ùvenkulola vanu chivakuguma-guma, mwadachi úuja kuva nnani akugusije?” ³² Henga Yesu nkuhalija kulola mipata yammalele uchinga amwone ayula atendíle uchocho. ³³ Ayula mmahe nkuyopa na nkutandilika kutetemela, ing'anya

ánimala lammalele lannyumidile. Nkuhwena unaliyaha mmadodo langa Yesu, nkunnyaulila lammalele. ³⁴ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Mwanangu, ing’ulupa yako inikulamya. Hwena kwa amani, na ulame mwelehu ugonjo wako.”

³⁵ Yesu pánavele nkutongola anelo, nkwiwa vanu kuhlaloka kukaya kwanga Yailo nkulu wa ing’ande ya kunnyuwila Nnungu, nkunnyaulila ayula nkulu kuchidoni, “Nahaku wako ànihwa. Chamani chuhaliya chihi unkambyakambya Nkúhunda?”

³⁶ Henga Yesu nanga panapilikanidile malove lavo, nkunnyaulila Yailo kuchidoni, “Unayope, wako kulupila chihi.” ³⁷ Yesu nanga panalembedile apekelwe na munu yunji, henga nkuhwena chihi na Petulo na Yakobo na Yohana nnung’ une Yakobo.

³⁸ Pavahwikile pakaya pa Yailo, Yesu nkupilikana vanu uvakuta na kukutangila. ³⁹ Yesu nkuinjila nng’ande, nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Mwadachi múnanyakonya na kukutanga? Mwana nanga pahwile, àlele chihi luwono.” ⁴⁰ Henga vanang’o nkunnyeeka. Bahi Yesu nkuvahumya vanu vammalele panda, nkuntwala chihi atatake na anyokwe mwali na avala vakuhundwa vake vatatu vanalangene navo, nkuinjila nchumba chanalele aneyo mwali. ⁴¹ Yesu nkunkamula nkono ayula nahaku, nkunnyaulila kuchidoni, “Talita kumi!” Mana lake, “Nahaku nikuhaulila imila!”

⁴² Upala, ayula mwali nkuimila, nkutandilika uhwena. Ayula mwali ávele na vyaka kumi na mbili. Anepo vanu pavalawene anelo latendêke, nkukangana namene. ⁴³ Yesu nkuvaduma vananyaulele munu woheyo kwamba àlalá latendêke. Anepo nkuvahaulila vamwing’e ayula mwali chakulya alye.

6

Kuhitwa kwanga Yesu aneko ku Nasaleti (Matayo 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Yesu nkuuka anepo nkuhwena kuchijiji chavelekwije, akuno apapatènè na vakuhundwa vake. ² Liduva lya Kuyewelega, nkutandilika kuvahunda vanu muing’ande ya kunnyuwila Nnungu. Vanu vohe vampilikène nkukangana, nkuhula kuchidoni, “Dachi, àlamaite dachi mahundo anelo lammalele? Lúnda lwa namuna ntwani alu lwapete ayu munu? Lola masaihu lalatenda kwa makono lake! ³ Kwani ayu akee ayula fundi selemala mwana wa Maliya, nkuluwe Yakobo na Yose na Yuda na Simoni? Dachi, alumbuvake tenda tuikanavo upano petu?” Bahi vanang’o nkusunala namene kwajili yanga nang’e, nkuhita kunkulupila.

⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nabii nanga kwakapata eshima ikànave chihi nkaya yake na kwa alangavake na nng’ande mwake.”

⁵ Yesu nanga panatendile masaihu aneko, henga ávavikidile chihi makono vagonjo kadiki na kuvalamya. ⁶ Yesu ánikangana ing’anya vanu nanga pavachikulupila.

Yesu àvatuma vakuhundwa kumi na mbili (Matayo 10:5-15, Luka 9:1-6)

Anepo Yesu nkuhwena kuvijiji vya pepi, wavahunda vanu. ⁷ Yesu nkuvachema avala vakuhundwa kumi na mbili, nkuvatuma vavili-vavili. Nkuveng’a mamulaka la kuvausa anamindenga. ⁸ Nkuvalaia wachidoni, “Munanyakule chinu chohecho kwajili ya mwanda, ila nyakula chihi isimbo. Munanyakule nkate wala mpatila wala dihela pachitondo. ⁹ Walanga vilatu, henga nnanyakule nkogo wa akiba.” ¹⁰ Nkuvahaulila kavila kuchidoni,

“Paing'ande ivambempwechelela, ikalanga anemo mpaka pamumbeuka paimanga aneyo. ¹¹ Na pachinu pohepo pavambehita kumpwechelela na kumpilikanila, ukananga anepo na muvakane kwa kulipumunanga litutungu lya mmadodo lenu ilanguje kuva, vene vānitandola kulahita malove la Nnungu.” ¹² Anepo vakuhundwa nkuukananga, nkuhwena unavahubilila vanu valeke masambi lavo. ¹³ Nkuvauasa anamindenga vohe, nkuvapaka mahuta la seituni vagonjo vohe, na kuvalamya.

*Kuhwa kwanga Yohana Nkúbatisa
(Matayo 14:1-12, Luka 9:7-9)*

¹⁴ Nfalume Helode ánipilikana habali dyanga Yesu, kwa kuva lina lyanga Yesu líniimana kila pachinu. Vanu vanji nkuhula kuchidoni, “Yohana Nkúbatisa ániifulwa, njo mana ávele na dimongo dya masaibu dikōla madengo nkati mwake.”

¹⁵ Vanji nkuhula kuchidoni, “Nang'e nni Eliya.”

Na vanji nkuchidoni, “Nang'e nni nabii malinga yumo wa manabii va machedo.”

¹⁶ Henga Helode papilikene uchocho, nkuchidoni, “Aneyo ámbekuva Yohana Nkúbatisa ungunanchekeke muti, henga ániifulwa!”

¹⁷ Mwene Helode njo ánalajije Yohana akumulwe na kutaywa nnilungu. Átendile uchocho ing'anya Helode ánnombile Helodiya, ánavele n'jawe Filipo, nnung'une wake mwene. ¹⁸ Yohana ányaulidile Helode kuchidoni, “Ikáluhusiwa wako kwikalana na nkongwe wa nnung'uno.”

¹⁹ Bahi Helodiya nkuva wanchima Yohana, nkulambela ammwalale, henga nanga panahulwile ing'anya yanga Helode. ²⁰ Helode áninnyopa namene Yohana kwa kuva ánimala kuva Yohana nni munu wanaswe atēnda lalalembela Nnungu, bahi nkuva wanchunga. Helode ánanowelwa namene kumpilikanila Yohana, henga kila pachimalila kumpilikanila, ánahinginika namene muntima mwake.

²¹ Liduva limo Helodiya nkupata wasa wa kummwalala Yohana. Liduva anelyo lyávele liduva lya sikukuu ya kuveleka kwa Nfalume Helode. Helode ávatendedile ing'ole vakulu vake na vakulu va matiyala na vakulu va chilambo cha ku Galilaya. ²² Bahi mwali wanga Helodiya ániinjila nkuvina saana, nkunhangalaja Helode na vayeni vake. Nfalume nkunnyaulila ayula mwali kuchidoni, “Nguyuwe chinu chohecho chulambela, nangu nguchinikwing'e.” ²³ Nkunnyaulila kavila kuchidoni, “Chinu chohecho chumbenguyuwa, nguchinikwing'e ata kuiva nusu ya ufalume wangu.”

²⁴ Anepo ayula mwali nkuuka, nkunammuja anyokwe kuchidoni, “Ninyuwe chamani?”

Anyokwe nkunyang'ula kuchidoni, “Yuwa muti wanga Yohana Nkúbatisa.”

²⁵ Ayula mwali nkutukuta mpaka kwanga nfalume nkunnyaulila kuchidoni, “Ngúlembela uning'e uvino nsahani muti wanga Yohana Nkúbatisa.”

²⁶ Nfalume nkuva nnihindambi likulu, henga nanga panahulwile kunnyitila ing'anya ya vayeni vanavakumbwile na kwapila kwanaapidile.

²⁷ Upala, nfalume nkuntuma litiyala, nkunnaija aide na muti wanga Yohana Nkúbatisa. Ayula litiyala nkuhwena nnilungu, nkunanchekeke Yohana muti.

²⁸ Anepo nkuida na muti nsahani, nkumwing'a ayula mwali, nanang'e nku-namwing'a anyokwe. ²⁹ Vakuhundwa vanga Yohana pavapilikene anelo, nkuhwena unautwala mmili wanga Yohana, nkuusika.

*Yesu àveng'a chakulya vanu vapûnda alufu nnyano
(Matayo 14:13-21, Luka 9:10-17, Yohana 6:1-14)*

³⁰ Bahi avala vakuhundwa vanga Yesu nkuuyang'ana kwanga Yesu, nkunnyaulila lammalele lãvatendilê na lãvahundilê. ³¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Tuhweneng'ane mpaka pachinu pakávele na vanu uchinga mukayewelege kadiki." Átangwele uchocho kwa kuva apala pachinu pávele na vanu vohe namene vachikamola na kuuka. Yesu na vakuhundwa vake nanga pavanapete wasa wa kulya chakulya. ³² Nkukwelanga muingalava weka nkuukananga, nkuhwena pachinu pakávele na vanu.

³³ Henga vanu nkuvona pavachiukananga, nkumala kuvachihwena. Vanu vohe vachihaloka kilã imanga, nkutukutila kwa madodo ukula kwapite Yesu na vakuhundwa vake, nkulitandya kuhwika. ³⁴ Yesu pasulup-wike muingalava, nkulyona likuwa lya vanu vohe, nkuvavikila chididi, kwa kuva vávele muchi dingandolo dikávele na nchunga. Bahi nkutandilika kuvahunda vitukutuku vyohe. ³⁵ Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa vake nkummwenela Yesu, nkunnyaulila kuchidoni, "Apano patuvele nni palilanga na hambi liduva liniswa. ³⁶ Bahi valaile vanu vahwene mmawelu na n'dimanga dya pepi uchinga vakalisumile chakulya."

³⁷ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Veng'e mwenu chakulya."

Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Wako wamba dachi, tuhwene tukasume mikate kwa dihela malinga dya nshahala wa kawaida wa malipo la maduva myambili uchinga tuveng'e vaye?"

³⁸ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Múvele na mikate mingapi? Hwena nahoti mukalole."

Pavapite unalola nkuchidoni, "Kúvele mikate nnyano na ahomba vavili."

³⁹ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vavahaulile vanu vammalele vaikalange matunji-matunji, muwahi mmihi. ⁴⁰ Nkuikala matunji-matunji la vanu mia-mia na matunji la vanu amsini-amsini. ⁴¹ Anepo Yesu nkuitwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkunshukulu Nnungu. Nkuimeyanya aila mikate pamo na ahomba vavili, nkuveng'a vakuhundwa vake vavayavile vanu. ⁴² Vanu vammalele nkulya na kusiba. ⁴³ Vakuhundwa vake nkulokotanga vibeduli vya mikate iisalidile na vibeduli vya ahomba, nkuumbaja makalala kumi na mbili. ⁴⁴ Na vanu vanalile aila mikate vávele malinga valume alufu nnyano ukàleka vavana na akongwe.

*Yesu àonga muha medi
(Matayo 14:22-33, Yohana 6:15-21)*

⁴⁵ Upala Yesu nkuvakulumisa vakuhundwa vake vakwele muingalava, vannongolele kuhwena ku Betisaida, ng'ambo ya litanda, akuno nang'e avenkulilailã likuwa lya vanu. ⁴⁶ Pamalidile kovalaila vanu, nkuhwena kulichinga unayuwa. ⁴⁷ Pachikamwele chinalyulo, ingalava nkua ching'ati litanda, Yesu nanang'e ávele chihi weka pachinu pakávele medi. ⁴⁸ Bahi nkuvona vakuhundwa vake chivachilaga amula muingalava, kwa kuva, lipungo linavapungila namene. Kulyamba, Yesu nkuvakoja vakuhundwa vake akuno waonga muha medi, nkùlebela kuvapunda. ⁴⁹ Vanang'o pavammwene avenkwòngã muha medi, vátenda lindelya, nkuva uvakuta ding'uto, ⁵⁰ kwa kuva, vammalele pavammwene váníyopa namene.

Henga upala Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Likamyange ntima, nni nangu! Munayope!" ⁵¹ Anepo Yesu nkukwela muingalava muvanavele vakuhundwa, lipungo nkunyalala. Vakuhundwa vake nkukangana

namene, ⁵² ing'anya nanga pavanakameke mana ya alila lisaibu lya kuyenjeja mikate, kwa kuva, mitima yavo ínikamajanga kumala.

*Yesu àvalamya vagonjo ku Genesaleti
(Matayo 14:34-36)*

⁵³ Yesu na vakuhundwa vake pavayombweke litanda, nkuhwika chilambo cha ku Genesaleti, anepo nkuimija ingalava yavo. ⁵⁴ Pavahumite chihi muingalava, upala vanu nkummala mwelehu Yesu. ⁵⁵ Anepo vanu nkupita uvatukuta nchilambo chammalele uvavanyakula vagonjo mminanda, na kuvapelekeja kila pachinu pavanapilikene kuva Yesu àvele anepo. ⁵⁶ Na kila pachinu Yesu panapite, mmijiji na n'dimanga na mmawelu, vanu nkuvavika vagonjo mmakojano. Nkunyuwa avaluhusu van'guse kananga lupepe lwa lijoho lyake. Na vammalele vanan'gusije vánílama mwalehu.

7

*Mambo lantênda munu ààve najisi
(Matayo 15:1-20)*

¹ Mafalisayo na vakúhunda vanji va Sheliya yanga Musa vanahaleke ku Yelusalemu váníkojana muyo mwanga Yesu. ² Nkuvona vakuhundwa vanji vanga Yesu uvalya chakulya kwa makono lakákalavijwe kupapatana na nnyambo wa dini ya Chiyahudi.

³ Mafalisayo na Vayahudi vammalele vákamulila mihambo ya anyakala vao, vanang'o nanga pavalya chakulya bila kulihahula kwa kukalava medi mmakono malinga chiilebelewa. ⁴ Na pavahaloka kusakoni nanga pavalya chinu chohecho bila kuchihahula. Uchocho, vákamulila mihambo inji yohe malinga, kuhahula myawo na vilongo na vyombo vya vitale.

⁵ Bahi Mafalisayo na vakúhunda va Sheliya ya Musa nkummuja Yesu kuchidoni, "Ing'anya ntواني vakuhundwa vako nanga pavalakamula mahundo la mihambo ivatulekedile anyakala vetu, henga vanang'o vàlya chihi kwa makono ivéle najisi?" ⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mmakulilambilila mwenu! Nabii Isaya álaujije saana kumwamba mwenu, panalembile malove la Nnugu lahaúla kuva,

'Ava vanu vângweshimu chihi pakanya, henga mitima yavo ívele kulehu na nangu.

⁷ Kungwabudu kwavo kukee mana, kwa kuva, mahundo lavo nni malaijo chihi la vanu.'

⁸ Mwenu mùleka amuli dya Nnugu nkupapata malaijo la vanu."

⁹ Yesu nkuhwenaha kuvahaulila kuchidoni, "Mwenu múnimala kuditila amuli dya Nnugu kwa ulamba uchinga mulakamule mahundo la mihambo yenu mmene! ¹⁰ Kwa kuva, Musa ánihaula kuva, 'Mweshimu atatako na anyoko,' na 'Munu woheyo antongólêla atatake au anyokwe malove lahakalenge àlembelwa awalalwe.' ¹¹ Henga mwenu mùvahunda vanu kuva, akee lasima munu kumweshimu atatake au anyokwe, na mùhunda kuva munu ànahulula chihi kunnyaaulila atatake au anyokwe kuva 'Chinu chichichikwing'e faida, ngùchihumije sadaka kwa Nnugu,' ¹² bahi munu anepo akálembelwa kavila kunyangata atatake au anyokwe. ¹³ Uvula njo chimulihebula lilove lyanga Nnugu kwajili ya mihambo yenu impuwechedile. Na mùtendanga vitukutuku vyohe vilandéne na anevyo."

¹⁴ Anepo Yesu nkulichema kavila likuwa lya vanu, nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mmammalele ngupilikanihe saana mumale kuva, ¹⁵ nanga

chinu chalya munu nkuntenda munu aneyo kuva najisi. Henga achila chihalôka nkati mwanga munu anecho njo chintênda munu kuva najisi. ¹⁶ Bahi munu avêle na makutu la kupilikana na apilikane!”

¹⁷ Yesu nkulileka likuwa lya vanu nkuinjila nng'ande, vakuhundwa vake nkunammuja chuuchilanda aula nfano. ¹⁸ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ata na mwenu mukâmaite chuulanda nfano? Dachi, mwenu mukâmaite kuva chakulya chalya munu nanga pachintenda munu aneyo kuva najisi? ¹⁹ Kwa kuva, nanga pachimwenda muntima, ila chênda chihi nnitumbo na lukoto nkunachiyapuka.” Na kwa kuhaula uchocho, Yesu ânilinguja kuva vyakulya vyammalele vinaluhusiwa kuliva.

²⁰ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Chinu chinnyûma munu anecho njo chintênda munu kuva najisi. ²¹ Kwa kuva, muntima mwanga munu mûhaloka mawaso lahakalenge na usalati na kwiva na kuwalala, ²² na kulala ugoni na kwima na ditama dibaya na kulambila na kulavalava na wiu na kuntongolela munu malove lahakalenge na kulyona na uvelu. ²³ Anelo lahakalenge lammalele lâhuma nkati mwanga munu, na anelo njo lantênda munu âave najisi.”

*Kukulupila kwa mmahe wa Chigiliki
(Matayo 15:21-28)*

²⁴ Bahi Yesu nkuuka apala nkuhwena chilambo chivêle pepi na imanga ya ku Tilo. Pahwikile aneko nkuinjila muing'ande imo kwa kuva, nanga panalembedile munu woheyo amale. Henga nanga panahulwile kulipihâ. ²⁵ Bahi mmahe yumo ânavele na mwali n'joko ânavele na nanndenga, ânipilikana habali dyanga Yesu. Bahi nkummwenela Yesu nkutindivala malundi muyo mwake. ²⁶ Mmahe aneyo nanga panavele Nnyahudi, henga âvele mwenedi wa ku Foinike, chilambo cha ku Siliya. Nkunnyuwa Yesu ammuse nanndenga mmwanawe. ²⁷ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Valeke hoti vavana vasibe, kwa kuva, ikâkatapala utwala chakulya cha vavana nkuvayelega ang'avanga.”

²⁸ Henga ayula mmahe nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, “Elo Nang'olo, henga ata ang'avanga vavêle pahi mesa vâlya makombo la chakulya cha vavana.”

²⁹ Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Ing'anya ya iyang'udi yunguyang'wile, hwena kukaya, nanndenga ânimmuka mwanalo!” ³⁰ Anepo ayula mmahe nkuhwena kukaya kwake, nkunankoja mwanawe alèlè pachinanda, nanndenga ammukilè.

Yesu ànnama yamu avêle na chitata, mmwidi

³¹ Anepo Yesu nkuuka kudimanga dya chilambo cha ku Tilo, nkupita ching'ati imanga ya ku Sidoni na dimanga kumi dichêmwâ Dikapoli, nkuhwena ku Litanda lya ku Galilaya. ³² Vanu vanji nkumpelekejija munu ânavele na chitata na mmwidi, nkunnyuwa Yesu ammikile makono. ³³ Yesu nkum-musa ayula munu palikuwa lya vanu, nkumpelekeja kunyenje, nkumwinjija vyala mmakutu lake, Yesu nkusuna mata, nkun'gusa nnulimi na àlalâ mata. ³⁴ Anepo Yesu nkulola muha kulihunde, nkuyaha ntima, nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Efata,” mana lake “Hunguka.”

³⁵ Upala makutu la ayula munu nkudiuka na lulimi lwake nkupayapeya, nkutandilika kutangola saana. ³⁶ Yesu nkuvallija vanannyaulile munu woheyo àlalâ lalatendile apala. Henga malinga chavalimbijije, nni chivalhalijije kuyanajaja habali aneyo. ³⁷ Vanu nkuhalija kukangana namene, nkuva

uvatangola kuchidoni, “Lammalele lalatenda länikatapala. Àvatenda vanu vånavele mimwidi vapilikane na bubu vapate kutangola!”

8

Yesu àveng'a chakulya vanu alufu ncheche (Matayo 15:32-39)

¹ Mmaduva àlalá likuwa likulu lya vanu nkummwenela Yesu kavila. Bahi pachivahilidile chakulya, Yesu nkuvachema vakuhundwa vake nkuvahaulila kuchidoni, ² “Nangu nìvavikila chididi ava vanu ing'anya vàikele na nangu maduva matatu vino, na hambì chakulya chìnìvahilila. ³ Nìkàvahaulila vahwene kukaya kwavo akuno vavèlè na indala vachivadilike nndila, kwa kuva vanji vâhaleke kulehu.”

⁴ Vakuhundwa vake nkummuja Yesu kuchidoni, “Apano patuvele palilanga, tùmbezata kwachi mikate ya kuvatoleja vanu ava vammalele?”

⁵ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùvele na mikate mingapi?”

Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Saba.”

⁶ Yesu nkuvahaulila vanu vaikalange pahi. Nkuitwala aila mikate saba, nkunshukulu Nnungu, nkuimeya, nkuveng'a vakuhundwa vake vavayavile vanu, na vakuhundwa nkutenda uchocho. ⁷ Uchocho, pávele na ahomba vajoko, Yesu nkuvatwala avala ahomba nkunshukulu Nnungu, nkuvahaulila vakuhundwa vake vavayavile vanu. ⁸ Vanu nkulya na kusiba, vakuhundwa nkulokotanga vibeduli vya mikate na ahomba, nkuumbaja makalala saba.

⁹ Na vanu vanalile vávele malinga alufu ncheche. Anepo Yesu nkuvalaila vahwene kukaya, ¹⁰ upala nkwenenda muingalava chalumo na vakuhundwa vake, nkuhwena kuchilambo cha ku Dalumanuta.

Mafalisayo vâlembela valangujwe chimaiho cha lisaibu (Matayo 12:38-42, 16:1-4)

¹¹ Mafalisayo nkumwenela Yesu, nkutandilika kutahukana nawe. Nkuva uvanninga uvalembela alanguje chimaiho cha lisaibu chimaiha kuva dimongo dyake dihaloka muha kulihunde. ¹² Yesu nkuyaha ntima, nkuhula kuchidoni, “Mwadachi mmanu mma chívelèkwà achino mùlembela mulangujwe chimaiho? Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nìkambennanguja chimaiho chohecho cha lisaibu.” ¹³ Anepo Yesu nkuvaleka, nkukwela muingalava, nkuyamboka kuhwena kung'ambo litanda.

Hamila ya Mafalisayo na ya Helode (Matayo 16:5-12)

¹⁴ Vakuhundwa vanga Yesu vånìluvalila kunyakula mikate, na vávele chihi na nkate umo amula muingalava. ¹⁵ Yesu nkuvaduma vakuhundwa vake wachidoni, “Lyongolelange na hamila ya Mafalisayo na ya Helode.”

¹⁶ Vakuhundwa nkutandilika kutongojana vene kwa vene uvachidoni, “Àtangola uchocho ing'anya itukavele na mikate.”

¹⁷ Yesu nkumala lavachiujana, nkuvauja kuchidoni, “Mwadachi mùnaujana ing'anya imukavele na mikate? Dachì, mpaka hambì mukánamala wala kwelewa? Dachì, mitima yenu ìvèchinkunonopa? ¹⁸ Dachì, mùvele na meho henga mukálola? Dachì, mùvele na makutu henga mukápilikana? ¹⁹ Dachì, mukákumbukila apala pangunaimeite aila mikate nnyano nkuvayavila valume alufu nnyano chalumo na vavana na akongwe? Dachì, múlokotenge makalala mangapi la vibeduli vya maisalilo la mikate?”

Nkuyang'ula kuchidoni, “Kumi na mbili.”

²⁰ Yesu nkuvauja kavila kuchidoni, “Dachi, pangunaimete aila mikate saba nkuveng'a vanu alufu ncheche, múlokotenge makalala mangapi la vibedulizi?”

Vakuhundwa nkunyang'ula kuchidoni, “Saba.”

²¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mpaka hambi mukánakwelewa?”

Yesu ànnama munu aputéle meho aneko ku Betisaida

²² Yesu nkuhwika ku Betisaida chalumo na vakuhundwa vake. Aneko vanu vanji nkumpelekejija munu yumo akáchilola, nkunyuwa Yesu an'guse. ²³ Yesu nkunkamula nkono ayula munu aputéle meho, nkumpelekeja pawelu chijiji. Nkunsunila mata mmeho, nkummikila makono, nkummuja kuchidoni, “Dachi, ùnachona chinu chohecho?”

²⁴ Ayula munu akáchilola, nkuyang'uka kuchidoni, “Nìvona vanu vaonekàna muchi milandi ihwenahwena.”

²⁵ Yesu nkuvika kavila makono mmeho mwa ayula munu aputéle meho. Anepo meho la ayula munu nkupata kulola, nkuchona kila chinu saana.

²⁶ Yesu nkunnyaulila ayula munu ahwene kukaya kwake, nkunnaija wachidoni, “Unauile kavila kuchijiji!”

Yesu njo Kilisto, na nni lasima abanihwe na kuhwa (Matayo 16:13-28, Luka 9:18-27)

²⁷ Yesu na vakuhundwa vake nkuuka, nkuhwena kuvijiji vivèle pepi na imanga ya ku Kaisaliya Filipi. Pávanavele nndila, Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Dachi, vanu vâhaua kuva nangu nnani?”

²⁸ Vakuhundwa nkunyang'ula kuchidoni, “Vanji vâhaua kuva wako Yohana Nkúbatisa, na vanji vâhaua kuva wako Eliya na vanji vâhaua kuva wako nni yumo wa manabii.”

²⁹ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Na mwenu muchidachi, nangu nnani?” Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Wako njo Kilisto.”

³⁰ Yesu nkuvaduma vanannyaulile munu woheyo habali dyake.

³¹ Yesu nkutandilika kuvahunda vakuhundwa vake wachidoni, “Mwana wa Munu àmbebanika namene na kuhitwa na vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa. Vâmbemwalala, henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.” ³² Yesu ávahaulidile habali aneyo bila kuvapiha. Bahi Petulo nkuntwala Yesu kunyenje, nkutandilika kuntahuka. ³³ Henga Yesu papindikwike nkuvalola vakuhundwa vake, nkunkalipila Petulo wachidoni, “Uka muyo mwangu Nanchindenga! Kwa kuva, mawaso lako lakee la chinnungu ila la chimunu chihi.”

³⁴ Anepo Yesu nkulichema likuwa lya vanu pamo na vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Munu woheyo akâlembela ungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, alitike nsalaba wake,* koka angupapate. ³⁵ Na munu woheyo autâmwa namene umi wake kupunda changutamwa nangu, akâmbekuva na umi, henga munu akubáli kuhwa ing'anya yang'une na ing'anya ya Malove Lambone achiave na umi. ³⁶ Dachi, munu àmbepata faida ntwani akâpata kila chinu cha pachilambo, akuno auyahitè umi ukee na ntululilo? ³⁷ Au pàvele chinu ntwani apano pachilambo munu chambebadilana uchinga apate umi ukee na ntululilo? ³⁸ Munu woheyo wa nchívelèkwà achino chivèle na masambi, akàngwonela nangu dihoni na malove langu,

* 8:34 Kulitika nsalaba, mana lake nni kuva tayali kubanika au kuhwa kwajili ya Yesu.

Mwana wa Munu achiamwonele dihoni munu aneyo, pambeida muukulu wa Atatake pamo na malaika vanaswe.”†

9

1 Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, “Nangu nĩnnyaulilanga uhiu kuva, vanu vanji vaimidile apano vakambekuhwa mpaka vawone Ufalume wanga Nnungu uidà kwa dimongo.”

*Kubadilika kwanga Yesu
(Matayo 17:1-13, Luka 9:28-36)*

2 Bada ya maduva sita, Yesu nkuntwala Petulo na Yohana na Yakobo nkuhwena navo muha lichinga lilehu pachinu pakávele vanu. Aneko Yesu nkubadilika muyo mwavo, ³dinguwo dyake nkung'anyima, nkuva dyanahé mbee namuna yakahulula munu kudichapa nkuva dyanahé malinga dinguwo anedyo. ⁴Bahi nabii Eliya na Musa nkuhumila muyo mwavo nkuva uvalonjela na Yesu. ⁵Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, nni chinu chambone hwetu kupwawa apano, bahi tudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wanga Musa na unji wanga Eliya.” ⁶Petulo akanamaite lya kutangola, kwa kuva, nang'e na avake váníyopa namene.

⁷Anepo nkuhumila lihunde nkuvahinika na lidi nkupilikanika kuhaloka nnihunde alila ulichidoni, “Ayuno njo Mwanangu unguntamwa, mpilikanile nang'e.” ⁸Upala, pavang'anyang'anyije nnyenje nanga pavanammwene munu woheyo pamo na vanang'o ila Yesu weka.

⁹Pavachisulupuka nnichinga, Yesu nkuvalimbija vanannyaulile munu woheyo vitukutuku vivaviwene, mpaka Mwana wa Munu pambefufuka kuhaloka kwa vanu vahwile.

¹⁰Vakuhundwa nkutenda muchi chavahaulidile, henga nkuva uvaujana mana la kufufuka kuhaloka kwa vanu vahwile. ¹¹Vakuhundwa nkummuja Yesu kuchidoni, “Mwadachi vakúhunda Sheliya yanga Musa vâhaua kuva nabii Eliya lasima alongolele kwida kavila hoti?”

¹²Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Elo, Eliya àmbekwida hoti unakata-paja lammalele. Henga pamo na anelo, mwadachi Mmalemba Lanaswe inilembwa kuva, Mwana wa Munu àlembelewa alagihwe na kuhitwa na vanu?”

¹³Henga nangu nĩnnyaulilanga kuva, Eliya tayali àniida kavila, vanang'o nkuntendela kila chivalembedile muchi chiilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang'e.”

*Yesu ànnamya nnemba avêle na nanndenga
(Matayo 17:14-21, Luka 9:37-43)*

¹⁴Pavakamwele pachinu pávanavele vakuhundwa vanji, nkulyona likuwa likulu lya vanu vavadingwikè. Na vakúhunda va Sheliya yanga Musa uvatahukana na avala vakuhundwa. ¹⁵Upala likuwa lya vanu pavammwene Yesu, vammalele nkukangana namene, nkuntukutula, nkunammuja habali. ¹⁶Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mùtahukana navo chamani?”

¹⁷Munu yumo nnikuwa alila lya vanu nkunyang'ula kuchidoni, “Nkúhunda, nangu nĩkupelekejije mwanangu avêle na nanndenga antendile ààve bubu. ¹⁸Kila pam'bebeluha àmmatoha pahi na kuntenda ahume chihulu nkanya na kulitang'unanya meno, na mmili nkuyuma chihi chwa.

† 8:38 Yesu pahaula kuva, Mwana wa Munu, anepo àlyamba mwene.

Ŋnɔvayuya vakuhundwa vako vammuse aneyo nanndenga, henga nanga pavahulwile.”

¹⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mmanu mma chívelèkwà chikákulupila! Dachi, nímbeikala na mwenu mpaka chakani? Na nimbempililila mpaka chakani? Idanawe apano.” ²⁰ Bahi nkumpelekejija. Upala ayula nanndenga pammwene Yesu, nkuntaya chihundahunda ayula nnemba na nkummatoha pahi, nkuyalata pahi na kuma chihulu nkanya. ²¹ Yesu nkummuja atatake ayula nnemba nkuchidoni, “Mambo alano lánkojije chakani?”

Nang'e nkunyang'ula kuchidoni, “Kutandikila ujoko wake. ²² Na myanda yohe àmmatohija mmoto na mmedi, walambela ammwalale. Henga ukàhulula kutenda chinu, tùnakuyuwa utuvikile chididi na kutuyangata!”

²³ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Mwadachi ùhauila kuva ukàhulula? Lammalele lànahululika kwa munu akulupila.” ²⁴ Upala atatake mwana nkunonoha lidi nkuchidoni, “Nangu nakulupila! Henga nguyangate ngukulupile namene.”

²⁵ Yesu paliwene likuwa lya vanu ulihalija kuyenjejeka muyo mwake, nkunkalipila ayula nanndenga, nkunnyaulila kuchidoni, “Wako nanndenga bubu na mmwidi, nikuhaulila, mmuke mwana ayuno na unamwende kavila!”

²⁶ Anepo aneyo nanndenga nkukuta ding'uto, nkuntaya chihundahunda ayula mwana, nkummuja. Ayula mwana nkwonekana muchi ànihwa, vanu vohe nkuhaulila kuva, “Ànihwa!” ²⁷ Henga Yesu nkunkamula ayula mwana nkono nkuntakatuha, mwana nkuimila.

²⁸ Yesu painjidile nng'ande, vakuhundwa vake nkummuja pachinu paweka kuchidoni, “Ing'anya ntwani hwetu nanga patuhulwile kummuja ayula nanndenga?”

²⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanndenga wa namuna ai nanga pahu-lulika kuuka, ikà nave chihi kwa kuyuwa.”

*Yesu àhauila kavila kwamba kuhwa kwake
(Matayo 17:22-23, Luka 9:43b-45)*

³⁰ Bahi Yesu na vakuhundwa vake nkuuka anepo, nkupitila chil-ambo cha ku Galilaya. Yesu nanga panalembidile vanu vamale pávèlè, ³¹ ing'anya ávahunda vakuhundwa vake. Nkuvahaulila kuchidoni, “Mwana wa Munu ávele pepi uhweni unakamujwa mmakono la vanu, vanang'o vambemmwalala, na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.”

³² Vakuhundwa vake nanga pavanamaite mana la mahundo anelo. Henga vanang'o nkuyopa kummuja.

Alida nkulu?

(Matayo 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Pavakamwele Kapelinaumu, nkwenda nng'ande, Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mùtahukana ya chani nndila?”

³⁴ Henga vanang'o nkunyalalanga chihi, ing'anya pávanavele nndila vátahukana ya ukulu, kuva nnikuwa lyavo nkulu alida.

³⁵ Yesu nkuikala pahi, nkuvachema avala kumi na mbili, nkuvahaulila kuchidoni, “Munu woheyo alembêla kuva nkulu, àlembelewa alisulupuhe kuvapunda vammalele na ààve ntumishi wa vammalele.” ³⁶ Anepo Yesu nkùntwala mwana n'joko, nkumwimija paching'ati pavo nkunkumbatila,

nkuvahaulila kuchidoni, ³⁷ “Munu woheyo ampwechelêla mwana malinga ayu ing’anya yang’une, àngupwechelela nangu. Na munu angupwechelêla nangu, akàngupwechelela chihi nangu, henga àmpwechelela na ayula angutumîle.”

Munu akátahukana na hwetu àvele m’bali wetu

(Luka 9:49-50)

³⁸ Yohana nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, tummwene munu wavausa anamindenga kwa lina lyako, hwetu túninnimbija kwa kuva akávele wa nnikuwa lyetu.”

³⁹ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Munannimbije, kwa kuva nanga munu ahulúla kutenda vitukutuku vya masaibu kwa lina lyangu, upopo nkungutongolela malove lahakalenge. ⁴⁰ Kwa kuva munu akátahukana na hwetu, aneyo àvele m’bali wetu. ⁴¹ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo ambemwíng’a mwenu mwawo wa medi, ing’anya ya kuva mman-ganya nni mmanu vake Kilisto, munu aneyo àmbepata dinujo dyake.”

Kuntenda munu atende sambi

(Matayo 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² “Henga munu woheyo ambientênda yumo wa avano vajoko van-gukulupíla nangu atende sambi, ikàvele wasa munu aneyo ahungiwe liyanga likulungwa lya kuhayila muukoti wake na kuyahwa m’bahali. ⁴³ Ikàva nkono wako ùkutenda utende sambi, ucheke! Wasa kuinjila muumi akuno ukavèlè na nkono umo, kuliko kuinjila Jihannamu, mmoto ukádímika akuno uvèlè na makono mavili. [⁴⁴ Anemwo ahong’o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga paudimika.]* ⁴⁵ Ikàva ludodo lwako lùkutenda utende sambi, luchakete! Wasa kuinjila muumi akuno ukavèlè na ludodo lumo, kuliko kuva na madodo mavili na kuyahwa Jihannamu. [⁴⁶ Anemwo ahong’o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga paudimika.]† ⁴⁷ Ikàva liso lyako linakukuvaja kutenda masambi, bahi lidabole! Wasa uinjile mu Ufalume wanga Nnungu akuno uvèlè na liso limo, kuliko kuva na meho mavili na kuyahwa Jihannamu. ⁴⁸ Anemwo ahong’o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga paudimika.

⁴⁹ Kwa kuva, kila munu àmbetaywa munyu kwa moto. ⁵⁰ Munyu nni chinu chambone. Henga inowi yake ikàhang’uka, dachi, ùmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila?

Bahi mùùve na munyu nkati mwenu na kila munu aikale na nnyake kwa amani.”

10

Mahundo layâmba kulekana

(Matayo 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Yesu nkuuka anepo, nkuyamboka luhunde lwa Yoludani, nkuhwena chilambo cha Yudeya. Likuwa lya vanu nkummwenela kavila, nang’e nkuvahunda muchi chiunavele nnyambo wake.

² Bahi Mafalisayo vanji nkummwenela Yesu, nkummuja kwa kunninga uvachidoni, “Dachi, Sheliya ya Musa ìnaluhusu nnume unneka n’jawe?”

³ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Dachi, Musa ànnajijje chamani?”

* **9:44** Nsitali auno Mmalemba lanji la kala ukapali. † **9:46** Nsitali auno Mmalemba lanji la kala ukapali.

⁴ Vanang'o nkuhaua kuchidoni, "Musa ániluhusu nnume umwing'a n'jawe talaka na kunneka."

⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Musa ánilemba amuli aneyo ing'anya ya kukamajanga kwa mitima yenu. ⁶ Henga Nnungu pachiumbile chilambo, Nnungu ámmumbile munu nnume na mmahe. ⁷ Bahi ing'anya ya aneyo, nnume ámbenneka atatake na anyokwe, koka alundane na n'jawe, ⁸ na aneyo vavili vâmbekuva mmili umo. Bahi aneyo akee vavili kavila, henga nni mmili umo. ⁹ Bahi vavalundanyîje Nnungu, munu anavahapulanye."

¹⁰ Pavainjidile kavila nng'ande, vakuhundwa vake nkummuja kuyamba alila lilove. ¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Munu woheyo annêka n'jawe, nkunannomba mmahe yunji, aneyo àlálá ugoni. ¹² Uchocho, mmahe annêka nng'andomwe nkulombwa na nnume yunji, aneyo àlálá ugoni."

Yesu ávabaliki vavana vajoko

(Matayo 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vanu nkumpelekejija Yesu vavana vajoko uchinga avabaliki kwa kuvavikila makono, henga vakuhundwa vake nkuvakalipila avala vanu. ¹⁴ Yesu pawene uchocho nkusunala, nkuvahaulila kuchidoni, "Valekange vavana vajoko vaide kwang'une, wala munavadvile, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wa vanu vavêle muchi vavana ava. ¹⁵ Nangu ñinnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akáupwechela Ufalume wa Nnungu malinga mwana n'joko, nanga pambeinjila anemwo." ¹⁶ Anepo nkuvakumbatila avala vavana, nkuvavikila makono na kuvabaliki.

Munu nkúpata

(Matayo 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Yesu pánavele wauka, munu yumo nkuntukutila nkutindivala malundi, nkummuja kuchidoni, "Nkúhunda wambone, ngútende dachi uchinga niu-pate umi ukee na ntululilo?"

¹⁸ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Ing'anya ntwani ùnguchema wambone? Nanga munu wambone ila Nnungu weka. ¹⁹ Ùnidimala diamuli dya Nnungu dihaûla, 'Unalale ugoni na unaive na unawalale na unahumye ushahidi wa kulambila na unatindinganyange na mweshimu atatako na anyoko.'"

²⁰ Munu aneyo nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, anelo lam-malele ñnilakamula kutandilikila ujoko wangu."

²¹ Yesu nkunnola, nkuntamwa, nkunnyaullila kuchidoni, "Wako ùisaliwije na chinu chimo chukanambitenda. Hwena ukasumise vyammalele vyuvenavyo, koka dihela uveng'e amahuvani, anepo uchiuve na dimali kulihunde. Ukâmalila kutenda uchocho koka uide ungupapate." ²² Ayula munu papilikene anelo nkukunyata kumeho, nkuuka akuno apoywèkè, ing'anya ávele na dimali dyohe namene.

²³ Yesu nkulola mipata yammalele, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Ïnikamajanga namene vakúpata kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu!" ²⁴ Vakuhundwa vake nkukangana malove lake. Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, "Anavangu, ñnikamajanga namene kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu! ²⁵ Ïnipeyapeya namene nnyama uvanchema ungamila kupita nchitonono cha chitotelo, kuliko nkúpata uinjila mu Ufalume wanga Nnungu."

²⁶ Vakuhundwa vake nkukangana namene, nkuujana, uvachidoni, "Nnani bahi ambehulûla kupohwa?"

²⁷ Yesu nkuvalola nkuvahaulila kuchidoni, “Kwa dimongo dya chimunu ikáhululika, henga kwanga Nnungu ikávele uchocho, kwa kuva, Nnungu ánahulula kulatenda lammalele.”

²⁸ Petulo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Lola, hwetu tùlekile vitukutuku vyammalele nkukupapata wako!”

²⁹ Yesu nkuhaua kuchidoni, “Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, mmaisha alano la vino munu ailekile kaya au anung'unuvake au alumbuvake au anyokwe au atata au vavana au mawelu ing'anya yang'une na Malove Lambone, ³⁰ munu aneyo àmbepunda kupata anelo lammalele myanda myamoja kupunda patandi chalumo na kubanihwa. Na mmahiku laida àmbepata umi ukee na ntululilo. ³¹ Henga vanu vohe vaonekâna hambu kuva vakulu, vâmbekuva va pahi, na vanu vohe vaonekâna hambu kuva va pahi, vâmbekuva vakulu.”

*Yesu àhaua mwanda watatu kuyamba kuhwa na kufufuka kwake
(Matayo 20:17-19, Luka 18:31-34)*

³² Yesu na vakuhundwa vake pávanavele nndila uvayomboka kuhwena ku Yelusalemu nang'e ánívalongolela. Vakuhundwa nkukangana na vanu vachivapapata nkuyopa. Yesu nkuvatwala kavila avala vakuhundwa kumi na mbili panyenje nkutandilika kuvahaulila habali dya mambo lámbenkòjà. ³³ Nkuvahaulila kuchidoni, “Pilikananga! Tùvenkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko Mwana wa Munu, àmbekamujwa mmakono la makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa. Vanang'o vâmbennyukumu kuhwa na kukamujwa mmakono la vanu vakávele Vayahudi. ³⁴ Na vanang'o vâmbentendela mang'wanyu na kunsunila mata na kunsulubula na kummwalala. Henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.”

*Kuyuwa kwanga Yakobo nawi Yohana
(Matayo 20:20-28)*

³⁵ Anepo Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo, nkummwenela Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, tùlembela ututendele chinu chitumbekuyuwa.”

³⁶ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùlembela nintendelange chamani?”

³⁷ Nkunyang'ula kuchidoni, “Paumbeikala nchiteng'u chako cha Ufalume muukulu wako, tuyuwa utuluhusu tuikale pamo na wako, yumo m'bali wa kunkono na yunji m'bali wa kunchinda.”

³⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mukámaite chinu chimuyuwa! Dach, muchimuhulule kupililila ibaniki inimbebanika nangu? Au kubatiswa ubatiso wa ibaniki muchi unimbebatiswa nangu?” ³⁹ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Elo, tûnahulula.” Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ibaniki inimbebanika nangu, lasima mupitile, na muchimubatiswe muchi chinimbebatiswa nangu. ⁴⁰ Henga kwa habali ya kuikala m'bali wangu wa kunkono au wa kunchinda anelo lakee madengo langu. Ila nafasi anedyo vâmbeikala vanu avala vâvatandwèlè Atatangu.”

⁴¹ Vakuhundwa vanji kumi pavapilikene anelo, nkutandilika uvasunalila Yakobo na Yohana. ⁴² Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnimala kuva avala vavalangíwa kuva vakulu va vanu vakávele Vayahudi, vâvatawala vanu vao kwa dimongo na kuvatumikisa. ⁴³ Henga kwenu mwenu inave uchocho. Alembêla kuva nkulu mmwenu, àlembelwa ààve ntumishi wenu. ⁴⁴ Na munu woheyo mmwenu alembêla ààve ntandi, àlembelwa ààve ntumwa wa vammalele. ⁴⁵ Kwa kuva, Mwana

wa Munu akáidile unatumikiwa, henga áidile unatumikila na kuuhumya umi wake uchinga ùúve fidiya ya kukombolewa kwa vanu vohe.”

*Yesu ànnamya Batolomayo, munu aputéle meho
(Matayo 20:29-34, Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika kuimanga ya Yeliko. Pavachiuka muimanga aneyo pamo na likuwa likulu lya vanu, munu yumo aputéle meho uvanchema Batolomayo mwana wanga Timayo áikele nnyenje indila wayuwa. ⁴⁷ Papilikene kuva Yesu wa ku Nasaleti ápita pachinu anepo nkutandilika kunonoha lidi wachidoni, “Yesu n'dukuluwe Nfalume Daudi,* nguvikile chididi!”

⁴⁸ Vanu vohe nkunkalipila uchinga anyalale, henga nang'e nkuhalija chihi kunonoha lidi wachidoni, “N'dukuluwe Nfalume Daudi, nguvikile chididi!”

⁴⁹ Yesu nkuimila, nkuhaua kuchidoni, “Ncheme.”

Bahi nkunchema ayula munu aputéle meho, nkunnyaulila kuchidoni, “Likamye ntima! Imila, anachuema.” ⁵⁰ Batolomayo nkuyaha likoti lyake, nkuuluka, nkumwanela Yesu.

⁵¹ Yesu nkummuja kuchidoni, “Úlembela nikutendele chamani?”

Ayula munu aputéle meho nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, ngúlembela ngupate kulola.”

⁵² Yesu nkunyaulila kuchidoni, “Hwena, ing'ulupa yako ìnikulamya.”

Upala ayula munu aputéle meho, nkuhulula kulola, nkumpapata Yesu nndila.

11

*Yesu àingila ku Yelusalemu kwa kuhangalala
(Matayo 21:1-11, Luka 19:28-40, Yohana 12:12-19)*

¹ Yesu na vakuhundwa vake pávanavele pepi na ku Yelusalemu, nkuva vavèle pepi na chijiji cha Betifage na Besaniya, pepi na Lichinga lya Miseituni. Anepo Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, ² nkuvahaulila kuchidoni, “Hwena chijiji chivèle muyo mwenu. Pamumbekuva umuinjila nchijiji anecho, munankoja mwana wa punda vampambilidile, akánambiikalwa na munu. Nnyungulange muide nawe apano. ³ Na munu akámmuja kuva, ‘Mwadachi mùtenda uchocho?’ Nnyaulile kuva, ‘Nang'olo ànannembela na achiannudise upano lukoto.’”

⁴ Bahi nkuhwena, nkunkoja mwana wanga punda vannyungilè nnyenje indila pepi na pannango. Pavachinnyungula, ⁵ vanu vanji vanaimidile upopo nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya ntwani mùnnyungula aneyo mwana wanga punda?” ⁶ Vakuhundwa nkuvayang'ula muchi chanavahaulidile Yesu na vanang'o nkuvaleka vakuhundwa vahwene nawe. ⁷ Nkumpelekejija Yesu aneyo mwana wanga punda. Nkulaja dinguwo dyavo muha mwa ayula mwana wanga punda na Yesu nkuikala muha mwake. ⁸ Vanu vohe nkuhanga dinguwo dyavo nndila, na vanji dinavi dya milandi divanalumwile mmawelu. ⁹ Vanu vanalongoledile na avala váchipapàtà nnyuma, nkuva uvanonoha malidi uvachidoni, “Atumbyangwe Nnungu! Ubalikiwe wako uída kwa lina lya Nang'olo! ¹⁰ Ubalikiwe ufalume uída wanga anakulwetu Daudi. Atumbyangwe Nnungu avèle muha kulihunde!”

* **10:47** Vayahudi vánnolela Masiya kuhlaloka nnitawa lya Nfalume Daudi, njomana vànchemu Yesu kuva n'dukuluwe Daudi.

11 Yesu nkuinjila muimanga ya Yelusalemu nkuhwena ku Ing'ande yanga Nnungu, nkulola saana kila chinu. Henga kwa kuva liduva livenkuswa, nkuuya kavila ku Besaniya chalumo na avala vakuhundwa vake kumi na mbili.

*Yesu àulani nnandi wa vihepo vya tini
(Matayo 21:18-19)*

12 Ulyamba wake, pávanavele nkuuka ku Besaniya, Yesu nkuva na indala. 13 Nkuwona nnandi wa ntini kulehu kadiki ùvele na mahamba lohe. Nkuhwena unaulola panjika ùvele na chihepo chohecho. Pahwikile pepi, nkuukoja uvèlè chihi nanga chihepo, úumbele chihi mahamba weka, kwa kuva lakánavele mahiku la kupa vihepo vya tini. 14 Bahi Yesu nkuuhaulila nnandi kuchidoni, “Kutandikila nelo na maduva lammalele munu anapate chihepo kuhaloka kwakuwe.” Na vakuhundwa vake vánípilikana àlálá malove latangwele.

*Yesu àvavinganga vakúsumisa nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu
(Matayo 21:12-17, Luka 19:45-48, Yohana 2:13-22)*

15 Pavakamwele pa Yelusalemu, Yesu nkuinjila nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu, nkutandilika kuvavingangila pawelu vanu vammalele váchisumísà na kusuma vitukutuku, anemwo. Nkudibinula dimesa dya vanu váchibadili dihela, na viteng'u vya vanu váchisumísà amunda. 16 Uchocho, ánívalimbija vanu vanainjije wala kuhumya vitukutuku nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu. 17 Bahi nkuvahunda wachidoni, “Ínilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, 'Ing'ande yangu ímbechemwa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya vanu vammalele va pachilambo!' Henga mwenu múnipindikulanya nkuijuha kuva muchi lipanga lya kulipihá vakúpalaula!”

18 Makuhani vakulungwa na vakúhunda Sheliya ya Musa pavapilikene anelo, nkutandilika kutaha indila ya kummwalala Yesu. Henga vánínnyopa kwa kuva likuwa lyammalele lya vanu váníkanganwa na mahundo lake.

19 Pachikamwele chinalyulo, Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuuka paimanga aneyo.

*Lihundo liyámba nnandi wa ntini uyumíle
(Matayo 21:20-22)*

20 Ulyamba na mambumbu, pávanavele nkuhwena, nkuwona ntini wammalele uyumílè, kutandikila kulikolo. 21 Petulo nkuukumbukila, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, lola aula ntini uulaníte úninyuma!”

22 Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nkulupilange Nnungu. 23 Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, munu akálihaulila lichinga alino, ‘Uka apano ukaliyahe m'bahali,’ na ikáva àtangola malove anelo bila kuva na lipamba muntima mwake, na nkúkukupila kuva lammalele látangwèlè lachilatendeke, muhiu lachilatendeke. 24 Bahi ing'anya ya anelo, nangu nínnyaulilanga kuva, pamuyuwa kwajili ya chinu fulani chimulembela, kulupilanga kuva múnipwechela, na kwa kutenda uchocho bahi lachilatendeke muchi chimuyuwite. 25 Na mwenu pamunnya Nnungu, ikáva múvele na lituku na munu fulani, bahi nsamehe uchinga Atata wenu avèle kulihunde ansamehe na mwenu makosa lenu. 26 Henga mwenu mukanavasamehe vanu vanji, uchocho na Atata wenu avèle kulihunde akambensamehe mwenu makosa lenu.”

*Mamulaka langa Yesu làhaloka kwachi
(Matayo 21:23-27, Luka 20:1-8)*

²⁷ Yesu pamo na vakuhundwa vake nkukamola kavila ku Yelusalemu. Bahi Yesu pánavele nkwonga nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, makuhani vakulungwa na vakúhunda Sheliya ya Musa na vasele va Vayahudi, nkummwendela. ²⁸ Nkummuja kuchidoni, “Úlatenda alano kwa mamulaka ntwani? Na nnani akupêle mamulaka la kulatenda?”

²⁹ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nimbemujanga chinu chimo. Mukànguyang'ula nguchininnyaule, ngúlatenda alano kwa mamulaka ntwani. ³⁰ Dachí, mamulaka langa Yohana Nkúbatisa la kubatisa làhaleke kulihunde au kwa vanu? Nguhaulile.”

³¹ Vanang'o nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, “Tukàhaua kuva, làhaleke kulihunde, àmbetuujá kuva, ‘Hambi, mwadachi mukánankulupidile?’ ³² Na tukàhulula kuhaulá kuva làhaleke kwa vanu.” Vátangwele uchocho kwa kuliyopa likuwa lya vanu, kwa kuva, vanu vammalele vánakulupila kuva Yohana Nkúbatisa ni nabii wa Nnungu. ³³ Bahi nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nanga patumaite.” Na Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nikambennyaulila kuva ngúlatenda alano kwa mamulaka ntwani.”

12

*Nfano wa vakúlima va welu wa misabibu
(Matayo 21:33-46, Luka 20:9-19)*

¹ Yesu nkutandilika kutangola navo kwa mifano, “Munu yumo álimile welu wa misabibu. Nkuudinguhija lingongo, na ching'ati welu nkuhimba lipondo lya kuminyila sabibu, nkudenga nnala wa kuikala valinsi va welu. Nkuukodisa kwa vakúlima, nkuhwena mwanda wa kulehu. ² Paukamwele nchela wa sabibu, nkuntuma ntumishi wake yumo kwa avala vakúlima, urchinga akatwale sehemu ya vihepo vya mmwelu wake. ³ Avala vakúlima nkunkamula, nkumpanya, nkumminganga chihi makono weka. ⁴ Bahi mwene welu nkuntuma kavila ntumishi yunji, aneyo nkumpanya mmuti na kuntendela vya kuhakalanga. ⁵ Mwene welu nkuntuma ntumishi yunji kavila, aneyo nanang'e nkumwalala. Nkuvatuma vatumishi vanji vohe, vanji vánívapanya na vanji nkuvawalala. ⁶ Mwene welu nkuisaliwa chihi na munu yumo wakuntuma, na aneyo ávele mwanawe, wantamwa. Kuntululilo nkuntuma aneyo wachidoni, ‘Nnimala kuva mwanangu vachivamweshimu.’ ⁷ Henga avala vakúlima nkuhaulanila kuchidoni, ‘Ayu njo mwene mapala la welu auno. Bahi leka tummalale koka auno welu úúve mapala letu!’ ⁸ Bahi nkunkamula, nkumwalala, nkunnya pawelu aula welu wa misabibu.”

⁹ Bahi Yesu nkuuja kuchidoni, “Dachi, mwene welu pambeida àmbevatenda dachi avala vakúlima? Àmbeida koka avawalale aneyo vakúlima na aneyo welu avakodise vanu vanji. ¹⁰ Dachí, mukásomile Malemba alano?

‘Liyanga lihítwije na vakúdenga, hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele.

¹¹ Na Nang'olo njo atendíle chinu anecho, na iyonekana kuva lisaibu pameho petu.’ ”

¹² Makuhani vakulu, na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vasele vánimala kuva anewo nfano ùvamba vanang'o. Nkulembela unkamula, henga nkuyopa likuwa lya vanu. Nkunneka, nkuukananga.

*Yesu àujwa kuyamba kulipa kodi
(Matayo 22:15-22, Luka 20:20-26)*

¹³ Bahi Mafalisayo fulani na vanu vanji va nnikuwa lya Helode* nkutumwa kwanga Yesu uchinga vakanteye kwa malove lake. ¹⁴ Nkummwenela, nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, túnimala kuva wako nni munu wa uhiu, na wala nanga paupyopa ukulu wanga munu, kwa kuva, nanga paulola kumeho kwanga munu, henga ùhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila yanga Nnungu. Tuhaulile, dachi, Sheliya ya Musa inatuluhusu uhumya kodi kwa Nfalume wa Loma† au ikátuluhusu?”

¹⁵ Henga Yesu ániimala ulamba wavo, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi munangulinga? Idanayo hela niilole.”

¹⁶ Nkumpelekejija hela. Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ing'ope aino na lina alino lilembwije apano lyanga nnani?”

Nkunyang'ula kuchidoni, “Vya Nfalume wa Loma.” ¹⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu.” Vanang'o nkunkangana namene.

*Yesu àujwa kuyamba kufufuka
(Matayo 22:23-33, Luka 20:27-40)*

¹⁸ Bahi Masadukayo, vanu vahaùla kuva nanga ufufulo wa vanu vahwíle, nkummwenela Yesu, nkummuja kuchidoni, ¹⁹ “Nkúhunda, Musa átulajije uvila, ‘Nnume akáhila nkunneka n'jawe bila kummelekela mwana, nnung'une wake àembelewa annombe aneyo mmahe wannekile nkuluwe, uchinga ammelekele nkuluwe vavana.’” ²⁰ Bahi pávele na vana saba va chilume va litumbo limo, ntandi nkunnomba mmahe, henga nkuhila chihi bila kummelekela mwana. ²¹ Na mwana wavili nkwenda makande kwanga ayula mmahe wannekile nkuluwe, nanang'e nkuhila bila kummelekela mwana. Na mwana watatu nanang'e nkuva uchocho. ²² Vammalele saba vanannombile nkuhila bila kummelekela mwana ayula mmahe. Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila. ²³ Dachi, liduva livambefufuliwa vanu vahwíle ayula nkongwe àmbekuva wanga nnani? Kwa kuva, vammalele saba váníikalana nawe.” ²⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnakumbika ing'anya nanga pamulamaita Malemba Lanaswe wala dimongo dyanga Nnungu. ²⁵ Kwa kuva, vanu vahwíle pavambefufuka, nanga pavambelomba wala kulombwa, ila vàmbekuva muchi malaika va kulihunde. ²⁶ Na kwa habali ya kufufulwa kwa vanu vahwíle, dachi mukásomile nchitabu cha Sheliya yanga Musa, àlalá malemba latána kuyamba chihole chichiyaka moto? Nnungu ányaulidile Musa kuva, ‘Nangu njo Nnungu wanga Iblahimu, Nnungu wanga Isaka na Nnungu wanga Yakobo.’” ²⁷ Nang'e akávele Nnungu wa vanu vahwíle, henga nang'e nni Nnungu wa vanu vumi. Mwenu mùnikosela namene.”

*Amuli ing'ulu
(Matayo 22:34-40, Luka 10:25-28)*

* **12:13** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu vachitamwa namene utawala wa familiya yanga Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe. † **12:14** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

²⁸ Nkukamola munu yumo nkúhunda Sheliya yanga Musa, nkupilikana chivayang'ulana Yesu na Masadukayo. Ayula munu ánimala kuva Yesu àvayang'wile saana, nkuhumila, nkummuja kuchidoni, “N'diamuli dyammalele, ing'ulu ilida?” ²⁹ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Amuli ing'ulu nni aino, Pilikana wako chilambo cha Isilaeli! Nang'olo Nnungu wetu njo Nang'olo weka. ³⁰ Ntamwe Nang'olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele na kwa isungu yako yammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele na dimongo dyako dyammalele.”[‡] ³¹ Na amuli yavili nni aino, ‘Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.’[§] Nanga amuli inji ing'ulu namene kupunda adino.”

³² Bahi ayula nkúhunda wa Sheliya yanga Musa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Elo, Nkúhunda! Útangwele muhiu kuva Nnungu nni yumo bahi, wala nanga yunji ila nang'e weka. ³³ Kuntamwa Nnungu kwa ntima wako wammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele na kwa dimongo dyako dyammalele na kuntamwa nnyako malinga chiulitamwa umwene, kúnafala namene kupunda kunhumija Nnungu sadaka dya kupija inyama na sadaka dinji dyammalele.” ³⁴ Yesu pawene kuva àyang'wile saana, nkunnyaulila kuchidoni, “Wako akávele kulehu na Ufalume wanga Nnungu.”

Na kutandikila nepo nanga munu yunji analingile kummuja kavila chinu chinji.

Kilisto ni nnani?

(Matayo 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Yesu pachihunda nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu nkuuja kuchidoni, “Mwadachi vakúhunda Sheliya yanga Musa vâhaua kuva Kilisto nni N'dukuluwe Nfalume Daudi? ³⁶ Umumu Wanaswe ánimwongosa Daudi kutangola kuchidoni,

‘Nang'olo ánnyauidile Nang'olo wangu,

Ikala m'bali wangu wa kunkono,

mpaka panimbevavika amongo vako pahi makumbatu lako.’

³⁷ Nfalume Daudi mwene ánchema Kilisto, ‘Nang'olo.’ Hambí ìmbehululika dachi Kilisto ààve n'dukuluwe?”

Na likuwa lya vanu vâmpilikanila Yesu kwa kuhangalala.

Yesu àvaduma vanu valyongolele na vakúhunda Sheliya

(Matayo 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Yesu panavenkuhunda, nkuhaua kuchidoni, “Lyongolelange na vakúhunda Sheliya yanga Musa, vanang'o vânatamwa namene kwonga akuno vawètè dinguwo dindehu na kusalimiwa kwa eshima kusakoni, ³⁹ na kuikalanga nafasi dya kweshimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na mmiteng'u vya muyo n'ding'ole. ⁴⁰ Vâvapakanyola dimali dyavo anannidi na kulitenda kuva vambone kwa kuyuwa namene! Bahi ing'anya ya anelyo, liduva lya hukumu vâmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu vanji.”

Sadaka yahumije mmahe nannidi

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Yesu áikele pepi na lisanduku lya sadaka. Nkuvona vanu vohe uvahumya dihela na kuditaya nnisanduku lya kutaya sadaka. Na akúpata vohe vâhumije dihela dyohe. ⁴² Bahi nkwiida mmahe yumo nannidi, mmahuvani, nkuhumya disendi dimbili. ⁴³ Apala Yesu nkuvachema vakuhudwa

vake nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nĩnnyaulilanga uhiu kuva, nannidi ayuno mmahuvani àhumije sadaka ing'ulu namene kupunda vanu vam-malele vatāya dihela nnisanduku lya sadaka. ⁴⁴ Kwa kuva, vanu vanji vam-malele vāhumije chihi avila viyenjejēke n'dimali dyavo, henga ayu mmahe pamo na umahuvani wake, àhumije vyammalele vyavenavyo.”

13

*Yesu àhaua namuna chiimbeondongwa Ing'ande ya Nnungu
(Matayo 24:1-21,29-35, Luka 21:5-33)*

¹ Yesu pachiuka nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu, yumo wa avala vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, lola mayanga alano na ding'ande adino chidikatapele!”

² Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Dachi, ùvenkudyona adi ding'ande ding'ulungwa? Wala nanga liyanga limbeisalila muha liyanga linji, kila liyanga limbematohijwa pahi.”

³ Bahi Yesu panaikela muha Lichinga lya Miseituni kuloja ku Ing'ande yanga Nnungu, Petulo na Yakobo na Yohana na Anduleya nkummuja paweka kuchidoni, ⁴ “Tuhaulile, vitukutuku anevyo vĩmbehumila chakani? Na chimaiho ntwani chimbelaŋgũja kuva vitukutuku anevyo vĩvele pepi kuhumila?”

⁵ Yesu nkutandilika uvahaulila kuchidoni, “Lyongolelange uchinga mu-nahochejwe. ⁶ Kwa kuva, vanu vohe vāmbeida uvalitenda kuva vanang'o njo nangu, uvahaula kuva, 'Nangu njo Kilisto.' Vanu anevo vāmbevahochēja vanu vohe. ⁷ Pāmumbepilikana habali dya ing'ondo na manyinyi la ing'ondo, henga munayope. Anelo lasima laide, henga aula ntululilo ukānambikamola. ⁸ Chilambo chimo chĩmbepanyana na chilambo chinji, ufalume umo ùmbepanyana na ufalume unji. Sehemu dyohe dya chilambo dĩmbekuva na nndengendo wa chilambo, uchocho pāmbekuva na indala ing'ulu. Na anelo lammalele lāvele muchi kulindamuka kwa uchungu wa kuveleka.

⁹ Henga mwenu lyongolelange. Kwa kuva, vanu vāmbenkamulanga mwenu na kumpelekejanga n'ding'umbi, na kunsulubulanga n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. Mũmbeimila muyo mwa vakulu vao na vafalume ing'anya yang'une uchinga mupate kuva mmashahidi vangu kwa vanang'o. ¹⁰ Henga Malove Lambone lasima layanjajwe nahoti mĩlambo vyammalele kabla ukānambikamola aula ntululilo. ¹¹ Pamumbekamulwa na kupelekejwa un-asitakiwa n'ding'umbi dyavo, munave na lipamba namuna chimumbehwena unatanga. Henga mwenu tangola chihi alila limumbepewa upala, kwa kuva, akee mwenu mumbetangōla, ila nni Umumu Wanaswe. ¹² Munu achiantengeleke nnung'une awalalwe, na atata achiantengeleke mwanawe awalalwe. Na vana vāmbevapindikuka vāvavelēke na kuvatenda vawalalwe. ¹³ Vanu vammalele vāmbemnganga mwenu ing'anya yang'une. Henga ambepililila mpaka kuntululilo aneyo njo ambepōhwa.”

¹⁴ Bahi munu ambesōma chitabu achino, àembelewa apilikanihe saana mana ya malove laĩda. Anepo Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Mũmbechona chinu chanahawile nabii Danieli, chinu chĩitēnda Ing'ande ya Nnungu kuva najisi chiimijjwē pachinu pakālemebelewa, yani pa Ing'ande ya Nnungu. Anepo vavelēnge kuchilambo cha ku Yudeya vatukutile kumachinga. ¹⁵ Na munu avēle muha ing'ande analitinike kwa kutukutula nng'ande unatwala vitukutuku vyake. ¹⁶ Na munu avēle kumawelu anaue

kukaya unatwala lijoho lyake. ¹⁷ Ole wavo amahe vavêle na vitumbo na vay-ong'êja mmahiku anelo! ¹⁸ Nnyuwange Nnungu uchinga anelo lãnahumile mmahiku la chipwepwe. ¹⁹ Kwa kuva, mmahiku anelo kumbekuva na ibaniki ing'ulu ikãnambipwawa kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo mpaka vino, na ibaniki malinga aneyo ikãmbehumila kavila. ²⁰ Kuikave Nang'olo akãinjipihã isabu ya mahiku alalã la ibaniki, akãnapwawe munu kananga yumo achichiaphowe. Henga ing'anya ya vanu vake vãvatondwêlê, Nnungu ãniinjipihã mahiku anelo.

²¹ Anepo munu akãnyaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele apano,' au 'Àvele apala,' munakulupile. ²² Kwa kuva, vãmbeida vanu vambelilambilila kuva vanang'o njo Kilisto, uchocho vãmbeida manabii va kulambila. Vanu anevo vãmbetenda vimaiho na masaiibu, uchinga ikãhululika vapate kuvahocheja ata vanu vãvatondwêlê Nnungu. ²³ Henga mwenu lyongolele. Nangu ñninnyaulilanga kabla anelo lammalele lakãnambihumila.

²⁴ Henga lakãmaliika maduva la kubanika, liduva ãmbekuva chihi na lupi na mwedi nanga paumbelangaja ²⁵ na dinondwa dimbematoka kuhaloka kumahunde na vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivêle na dimongo, vimbetikinyika. ²⁶ Anepo njo vanu pavambemwona Mwana wa Munu avêlê mmahunde waida, akuno avêlê na dimongo ding'ulu na ukulu. ²⁷ Anepo ãmbevatuma malaika vake mmibali ncheche ya chilambo unavalapola vanu vake vãvatandwêlê kuhaloka nchilambo chammalele.

²⁸ Bahi kwa nnandi wa vihepo vya tini lihundange nfano auno. Dinavi dyake padhipuka na kulikwasula mahamba, mwenu mũnamala kuva chihuku chivele pepi. ²⁹ Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo laninnyaulidile, bahi mumale kuva uhiku wa kwida kwake ùvele pepi kukamola, tena ùvele chihi pannango. ³⁰ Nangu ñninnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chivêlêkwã achino vakambepita, mpaka palambetimila anelo lammalele. ³¹ Kumahunde na chilambo vimbepita, henga malove langu lakambepita mwiko."

*Atata Nnungu bahi njo amaite liduva lyene
(Matayo 24:36-44)*

³² "Henga kuyamba liduva au uhiku wene anewo, nanga munu amaite, ata malaika va kulihunde nanga pavamaite, wala Mwana nanga pamaite, henga Atata weka njo amaite. ³³ Lyongolelange, na muve meho, kwa kuva, nanga pamukameke uhiku ulambelumila anelo. ³⁴ ãmbekuva muchi munu aũka pakaya yake nkuhwena mwanda na kuvalekela vatumishi vake mamulaka lake, kila yumo na madengo lake, na nkunnyaaulila ñlinsi wa pannango ààve meho. ³⁵ Bahi mũũve meho, kwa kuva, mukãkameke nang'olo mwene kaya ãmbeuya chakani, panji ãmbekuva chinalyulo, au ching'ati chilo, au mambumbu na panji ulyamba. ³⁶ Bahi mũũve meho uchinga akãida akuno akannaidilê anankoje mulêlê luwono. ³⁷ Laninnyaulilanga mwenu, ñvahaulila na vammalele, mũũve meho!"

14

*Ntemelo wa kummwalala Yesu
(Matayo 26:1-5, Luka 22:1-2, Yohana 11:45-53)*

¹ Láisalidile maduva mavili kuhwikila Sikukuu ya Pasaka na ya Mikate Ikátaijwe Hamila. Makuhani vakulu na vakũhunda Sheliya yanga Musa

vátaha indila ya kunkamula Yesu kwa ulamba, uchinga vammwalale. ² Kwa kuva, váhaua kuva, “Tunankamule pasikukuu uyopa vanu vânataya timb-wili.”

*Yesu àmiminiwa mahuta la kunung'ila aneko ku Besaniya
(Matayo 26:6-13, Luka 7:36-50, Yohana 12:1-8)*

³ Yesu pánavèlè ku Besaniya, muing'ande yanga Simoni ánavele mmangundula walya, nkuida mmahe yumo ananyakwile chupa chikatapele namene chikatapajjwe kwa mayanga la alabasta chivèle na mahuta la kunung'ila namene la kugalika. Nkumbandula chisibo cha anecho chupa, nkumiminila mahuta mmuti mwa Yesu. ⁴ Vanu vanji vânavele apala nkutunduwila mmitima yavo, nkuva uvapwahikanga uvachidoni, “Mwadachi kwondonganga uvila mahuta? ⁵ Kwa kuva, alano mahuta ikanihilulika kusumiswa kwa dihela dyohe namene, nkuveng'a amahuvani.”* Bahi nkunkalipila namene ayula mmahe.

⁶ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nnekange, mwadachi mùnankambyakambya? Nang'e àngutendedile lyambone. ⁷ Amahuvani mùmbekuva navo maduva lammalele, bahi mùnahulula chihi kuvayangata kila pamulembela, henga nangu nikambekuva na mwenu maduva lammalele. ⁸ Nang'e àtendile chahulwile, ànilongolela kuupaka mmili wangu mahuta uchinga autayalishe kwajili ya kuusika. ⁹ Nangu nînnyaaulilanga uhiu kuva, kila pachinu pámbehubiliwà Malove Lambone nchilambo chammalele, na alino lyatendile ayuno mmahe limbetambulanga kwa kunnyimukila nang'e.”

*Yuda àkubali kuntengeleka Yesu
(Matayo 26:14-16, Luka 22:3-6)*

¹⁰ Anepo Yuda Isikaliote, ayula yumo wa avala vakuhundwa kumi na mbili, nkuhwena kwa makuhani vakulu, uchinga antengeleke Yesu. ¹¹ Makuhani vakulungwa pavapilikene habali aneyo nkuhangalala namene, nkuahidi kuva vâmbemwing'a dihela. Bahi Yuda nkutandilika kutaha wasa wa kuntengeleka Yesu.

*Yesu àlauja pachakulya cha Pasaka kuva Yuda achiantengeleke
(Matayo 26:17-25, Luka 22:7-14, 21-23, Yohana 13:21-30)*

¹² Liduva litandi lya Sikukuu ya Mikate Ikátajjwe Hamila, liduva lyasinjwa ungandolo wamwana wa Pasaka, vakuhundwa vake nkummuja kuchidoni, “Ùlembela tukakwandalile kwachi chakulya cha Sikukuu ya Pasaka?”

¹³ Bahi Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng'ana kumanga, aneko muchimukojane na nnume yumo anyakwile chilongo cha medi. Mpatatange aneyo munu, ¹⁴ mpaka muing'ande yambeinjila, koka munnyaulile mwene ing'ande kuva, 'Nkúhunda ànauja kuva, chivèle kwachi chumba chinimbelila chakulya cha Sikukuu ya Pasaka chalumo na vakuhundwa vangu?’ ¹⁵ Nanang'e achiannanguje chumba chikulungwa cha muha, chiandaliwije tayali, chivèle na kila chinu. Twandalile anemwo chakulya.”

¹⁶ Vakuhundwa vake nkuuka, nkuhwena kumanga, nkunakoja kila chinu chivèlè muchi chavahaulidile Yesu, nkwandalila chakulya cha Sikukuu ya Pasaka. ¹⁷ Pachikamwele chinalyulo, Yesu pamo na vakuhundwa vake

* **14:5** Munsitali auno Mako àlembile “dinali 300.” Munu álipwa dinali imo kwa madengo la kawaida la liduva limo. Hambi dinali 300 nni sawa na nshahala wa kawaida wa malipo la maduva 300.

kumi na mbili nkukamola. ¹⁸ Pávanavèlè nkulya, Yesu nkuhula kuchidoni, “Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu àlya pamo na nangu, àmbengutengeleka.” ¹⁹ Vakuhundwa vake nkuba na nnihindambi, nkutandilika yumo-yumo kummuja kuchidoni, “Dachi, nikee nangu?” ²⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nni yumo mmwenu kumi na mbili, achahwija nkate munkungu pamo na nangu. ²¹ Mwana wa Munu àmbekuhwa malinga chilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang'e, henga ole wake munu ayula antengelèka Mwana wa Munu! Ikàvele wasa kwa munu aneyo kuikave akavelekwa.”

Chakulya cha Nang'olo

(Matayo 26:26-30, Luka 22:14-20, 1 Vakolinso 11:23-25)

²² Yesu na vakuhundwa vake pavanavele nkulya, Yesu nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya, nkuveng'a vakuhundwa vake, wachidoni, “Twalanga, auno njo mmili wangu.” ²³ Nkutwala chikombe chivèle divayi, nkunshukulu Nnungu, nkuveng'a, na vammalele nkukumbila nchikombe anecho. ²⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, “Aino njo myadi yangu imaiha lilailano lya Nnungu na vanu vake, imwadilika kwajili ya vanu vohe. ²⁵ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nikambekumbila kavila divayi mpaka liduva alila linimbekumbila divayi dyahambi mu Ufalume wa Nnungu.” ²⁶ Bahi pavamalidile kwimba luhimu, nkuhumananga pawelu, nkuhweng'ana ku Lichinga lya Miseituni.

Yesu àlauja kuva Petulo achiankane

(Matayo 26:31-35, Luka 22:31-34, Yohana 13:36-38)

²⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwenu mmamalele nmembeleka kungukulupila, malinga chahawile Nnungu Mmalemba Lanaswe kuva,

‘Nimbempanya nchunga,
na angandolo vàmbebwadilikana.’

²⁸ Henga panimbefufuka, nimbennongolela uhwena ku Galilaya.” ²⁹ Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Ata kuiva vammalele uvava na lipamba na wako nkukuleka, henga nangu nikambekuleka!” ³⁰ Yesu nkunnyaaulila Petulo kuchidoni, “Nangu nikuhaulila uhiu kuva, chilo uchino cha nelo, kabla ung'uku akànambikongovela myanda mivili, wako àmbekuva ungukanile myanda mitatu.” ³¹ Henga Petulo kuhimya kwa dimongo wachidoni, “Ata kungulembelewa kuhwa chalumo na wako, nangu nikambekukana ng'o.” Na vakuhundwa vammalele nkutangola uchocho.

Kuyuwa kwanga Yesu mmwelu wa Getisemane

(Matayo 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika pawelu uvauchema Getisemane. Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ikalanga upano nangu panimbewhena unayuwa.” ³³ Anepo Yesu nkutwala Petulo na Yakobo na Yohana. Yesu nkutandilika kuyuvala na kukambakamba muntima.

³⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, “Ntima wangu àvele na nnihindambi likulu, pepi na kuhwa. Bahi ikalanga apano, mùve meho.” ³⁵ Yesu nkuhwena muyo kadiki, nkumatoka kwa kuhunama, wayuwa kuva ikàhululika uhiku aula wa kubanika untapuke. ³⁶ Yesu nkutangola kuchidoni, “Atata, kwakuwe lammalele lànahululika, bahi nguyuwa ungunyemye na ibaniki iida! Henga unatende muchi chingulembela nangu, ila tènnda muchi chulembela wako umwene.”

³⁷ Bahi Yesu nkuvahwenela avala vakuhundwa vake vatatu, nkuvakoja valèlè luwono. Yesu nkummuja Petulo kuchidoni, “Simoni, dachi ùnilala? Nanga pauhulwile kucheja kananga lisaa limo?” ³⁸ Bahi chejanga na kuyuwa uchinga pamumbelingwa munatende masambi, isungu ìnalembela henga mmili unadabadanga.”

³⁹ Yesu nkuhwena kavila unayuwa, watangola chihi malove ulàla. ⁴⁰ Bahi Yesu nkuhwena kavila kwa vakuhundwa vake nkuvakoja valèlè luwono, kwa kuva meho lavo láumbele luwono, na wala nanga pavanamaite lya kunnyang'ula.

⁴¹ Bahi Yesu nkuvahwenela vakuhundwa vake mwanda wa tatu nkuvahaulila kuchidoni, “Dachi, mmechinkwona na kupumulila? Bahi hambu uhiku ùnikamola! Lola, Mwana wa Munu, áhwena unakamujwa mmakono la vanu vavèle na masambi. ⁴² Na ayula angutengelèka àvele pepi, bahi takatukanga tuhweneng'ane.”

Kukamulwa kwanga Yesu

(Matayo 26:47-56, Luka 22:47-53, Yohana 18:3-12)

⁴³ Bahi Yesu kabla akànamalila kutangola, upala nkukamola Yuda, yumo wa vakuhundwa vake kumi na mbili pamo na likuwa lya vanu ványakwilè mapanga na dindonga. Vanu anevo vátumwije na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vasele va Vayahudi. ⁴⁴ Ayula nkútengeleka ávapele avala vanu chimaiho wachidoni, “Munu ayula unimbem'busu, njo nang'e, nkamule na munchunge saana.”

⁴⁵ Bahi Yuda pakamwele, nkummmwenela mwalehu Yesu, nkuchidoni, “Nkúhunda!” Bahi nkum'busu. ⁴⁶ Bahi anevo vanu nkunkamula Yesu na kunnyunga. ⁴⁷ Henga nkuhundwa yumo muavala vánavele apala nkuhalamola upanga wake nkuncheketa likutu ntumwa wanga Kuhani Nkulu. ⁴⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi mùidile unangukamula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkúpalaula? ⁴⁹ Maduva lammalele nangu ngúvele pamo na mwenu nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu unguhùnda na wala nanga pamunangukamwile. Henga alano làvenkutendeka uchinga Malemba Lanaswe latimile.”

⁵⁰ Anepo vakuhundwa vake vammalele nkunneka, nkutukuta.

⁵¹ Henga kijana yumo anawete chihi shuka áhweneha chihi kunnonndola Yesu. Pavalingile kunkamula, ⁵² nang'e nkuileka shuka, nkutukuta chihi lukundumwandu.

Yesu muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi

(Matayo 26:57-68, Luka 22:54-55, 63-71, Yohana 18:13-14, 19-24)

⁵³ Bahi vanang'o nkumpelekeja Yesu kwa Kuhani Nkulu. Anepo nkukojana makuhani vakulu na vasele va Vayahudi pamo na vakúhunda Sheliya yanga Musa. ⁵⁴ Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu, nkwennda nnuwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu, nkuikala pamo na valinsi wayota moto. ⁵⁵ Bahi makuhani vakulu na vajumbe vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi nkutaha ushahidi wa kunsitaki Yesu uchinga vammwalale, henga nanga pavanapete.

⁵⁶ Vanu vohe nkuhumya ushahidi wa kulambila kumwamba Yesu, henga ushahidi wavo únitindana. ⁵⁷ Ata vanu vanji nkuimila, nkuhumya ushahidi wa kulambila kumwamba Yesu, uvachidoni, ⁵⁸ “Hwetu túnimpilikana wahaula kuva, Nangu nimbebamola Ing'ande aino ya Nnungu idengwije na

vanu, na mmaduva matatu nimbaidenga inji ikádengwije na vanu.’ ” ⁵⁹ Henga pamo na anelo, ushahidi wavo únitindana.

⁶⁰ Anepo Kuhani Nkulu nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako ukee na lilove lya kuyang’ula kwamba anelo lavakusitaki ava vanu?” ⁶¹ Henga Yesu nkunyalala chihi nanga kuyang’ula lilove. Kuhani Nkulu nkummuja kavila kuchidoni, “Dachi, wako njo Kilisto, Mwana wa Nnungu, Nnungu Atumbyang’ika?” ⁶² Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Nangu njo nang’e! Mwenu muchimumwone Mwana wa Munu aikèlè m’bali wa kunkono wa Nnungu Avêle na Dimongo, uchocho muchimumwone avèlè mmahunde waida.” ⁶³ Anepo Kuhani Nkulu nkupapula dinguwo dyake, nkushaula kuchidoni, “Dachi, pàvele ing’anya ntwani kavila ya kuvataha mashahidi?” ⁶⁴ Mwenu mmenè münipilikana chankufwile Nnungu! Hambi mwòna dachi?” Vammalele nkunnyukumu kuva, àembelewa ahwe.

⁶⁵ Vanu vanji nnikuwa alila nkutandilika kunsunila Yesu mata, nkun’diva kumeho na kumpanya ding’ondi, uvannyaulila kuchidoni, “Lauja, nnani akupanyile!” Na valinsi navanang’o nkuntwala Yesu nkumpanya makofi.

Petulo ànkana Yesu

(Matayo 26:69-75, Luka 22:56-62, Yohana 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Bahi Petulo pánavele pahi, nnuwani lwa lukumbi, nkuida ntumishi yumo mmahe, ntumishi wanga Kuhani Nkulu. ⁶⁷ Pammwene Petulo wayota moto, nkumpalambahija meho, nkuchidoni, “Na wako uchocho úvele pamo na Yesu wa ku Nasaleti.” ⁶⁸ Henga Petulo nkukana wachidoni, “Nangu wala nikámaite wala kwelewa anelyo lyuwamba wako!” Anepo Petulo nkuhuma pawelu nkunaimila pannango wa kuinjilila, ung’uku nkukongovela. ⁶⁹ Ayula ntumishi mmahe nkumwona kavila, nkutandilika kuva-haulila avala vanu vanaimidile anepo kuchidoni, “Ayu munu ávele nkumbo umo na Yesu.” ⁷⁰ Henga Petulo nkukana kavila.

Lukoto kadiki, avala vanu vanaimidile anepo nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Muhiu wako nni yumo munkumbo wavo, kwa kuva, ata na wako N’galilaya.” ⁷¹ Bahi Petulo nkutandilika kwapila wachidoni, “Ikàva nalambila, bahi ngulaniwe! Nangu nikámaite munu aneyo umunnyaula.” ⁷² Upala ung’uku nkukongovela kavila. Bahi Petulo nkulihimukila alila lilove livanannyaulidile na Yesu kuva, “Kabla ung’uku akànambikongovela myanda mivili, wako ùmbekuva ungukanilè myanda mitatu.” Petulo pahimukidile anelo nkutandilika kukuta.

15

Yesu àpelekejwa kwanga Pilato

(Matayo 27:1-2, 11-14, Luka 23:1-5, Yohana 18:28-38)

¹ Uhiku pauchele, makuhani vakulu nkuba uvaujana pamo na vasele va Vayahudi na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vanu vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. Nkunnyunga Yesu, nkuntwala na kunkumuja kwanga Pilato. ² Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?” Yesu nkuyang’ula, “Wako ùnihaula.”

³ Makuhani vakulu nkunsitaki Yesu masitaka lohe. ⁴ Pilato nkummuja kavila Yesu kuchidoni, “Dachi, nanga pauyang’ula? Lola masitaka ala lammalele lavakusitaki!” ⁵ Henga Yesu nanga panayang’wile lilove, Pilato nkukangana.

Yesu ahukumiwa kuhwa

(Matayo 27:15-26, Luka 23:13-25, Yohana 18:39-19:16)

⁶ Bahi kila Sikukuu ya Pasaka Pilato ávele na nnyambo wa kuvahungulila Vayahudi nfungwa yumo uvachinnembela. ⁷ Bahi pávele na munu yumo uvanchema Balaba, uvanantadile nnilungu pamo na avake ing'anya ya kuvawalala vanu pachivachonjela vanu kuufahuka utawala wa Chiloma. ⁸ Vanu vohe nkummwenela Pilato nkunyuwa avatendele muchi chiuvele nnyambo wake. ⁹ Pilato nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùlembela ninchimulile Nfalume wa Vayahudi?” ¹⁰ Avaujije uchocho kwa kuva, ánimala kuva makuhani vakulu vánkamujiye Yesu kwanga nang'e kwa wiu.

¹¹ Henga makuhani vakulu nkuvachonjela vanu vannyuwe Pilato avahungulile Balaba. ¹² Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, “Nintende dachi ayuno munu umunnyaula kuva Nfalume wa Vayahudi?” ¹³ Vanu vammalele nkutaya lwasu kavila uvachidoni, “Mmambe munsalaba!” ¹⁴ Henga Pilato nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya ntwani? Kwani átendile lilida lihakalenge?” Henga vanang'o nkuhaliya chihi kutaya lwasu uvachidoni, “Mmambe munsalaba!”

¹⁵ Bahi kwa kuva Pilato álembedile atende muchi chilichilembela likuwa lya vanu, bahi nkunyunyungulila Balaba auke. Nkulaija Yesu asulubulwe, koka nkunhumya uchinga vammambe.

Matiyala vântendela Yesu mang'wanyu

(Matayo 27:27-31, Yohana 19:2-3)

¹⁶ Matiyala nkuntwala Yesu nkumpelekeja nnuwani lwa nkati lwa ing'ande yanga Pilato, nkulichema likuwa lyammalele lya matiyala. ¹⁷ Nkummwaja likoti lya langi ya chifalume, nkudinga lutavi lwa miva muchi kofiya ya chifalume nkummwaja mmuti. ¹⁸ Nkutandilika kunnombolela kwa mang'wanyu uvachidoni, “Utumbyangwe wako Nfalume wa Vayahudi!” ¹⁹ Nkumpanyapanya imbalu mmuti, nkunsunila mata, nkutindivala malundi muyo mwake, na kunyunamila kwa mang'wanyu. ²⁰ Pavamalidile kuntendela mang'wanyu, nkummula alila likoti lya langi ya chifalume, nkummwaja dinguvo dyake mwene, nkumpelekeja pawelu imanga uchinga vakammambe.

Kuvambwa kwanga Yesu

(Matayo 27:32-44, Luka 23:26-43, Yohana 19:17-27)

²¹ Pávanavele nndila, nkukojana na munu yumo uvanchema Simoni, mwenedi wa imanga ya ku Kilene, atatawavo Isikanda na Lufo, wahaloka kumawelu. Matiyala nkunnamatija aunyakule nsalaba wanga Yesu. ²² Nkumpelekeja Yesu mpaka pachinu pavachema Goligota, mana lake, “Pachinu pa Libadang'a.” ²³ Nkumwing'a divayi divakundanyije na mahuta lachêmwana manemane, latumika kupungusa ipwateki, henga nang'e nkuhita kukumbila. ²⁴ Nkummamba munsalaba, nkuyavana dinguvo dyake kwa kuyela indingi, uchinga kila munu apate dinguvo dyalembelwa kutwala. ²⁵ Ívele malinga satatu ulyamba pavanammambile. ²⁶ Na malemba la lishitaka lyake válembile kuva, “NFALUME WA VAYAHUDI.” ²⁷ Vámmambile pamo na vakúpalaula vavili, yumo m'bali wake wa kunkono na yumo m'bali wa kunchinda. [²⁸ Anepo nkutimila Malemba Lanaswe lahaûla, “Ávalangiwiye pamo na vatênda lahakalenge.”]*

* 15:28 Mmalemba lanji la kala, auno nsitali ukapali.

²⁹ Bahi vanu vachipîta anepo nkuva uvapukunya myuti yavo na kunchamba, uvachidoni, “Haa! Wako akee unahawile kuva ùmbebamola Ing’ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu! ³⁰ Hambi lipohe umwene nano kwa kulisulupuha munsalaba!” ³¹ Makuhani vakulu na vakùhunda Sheliya yanga Musa uchocho na vanang’o nkunnyeka uvahaulanila kuchidoni, “Ávapohije chihi vanu vanji, henga hambi akáhulula kulipoha mwene! ³² Ati nang’e nni Kilisto, Nfalume wa Vaisilaeli! Hambi alisulupuhe mwene munsalaba uchinga tulole na kukulupila.” Na avala vakùpalaula vanavambwije pamo na nang’e navanang’o uchocho vântangoledile malove lahakalenge.

Kuhila kwanga Yesu

(Matayo 27:45-56, Luka 23:44-49, Yohana 19:28-30)

³³ Kutandikila sasita ya muhi mpaka satisa, chilambo chammalele nkuva chihi lupi. ³⁴ Satisa Yesu nkunonoha lidi, wachidoni, “Eloyi, Eloyi, lama sabakitani?” Mana lake, “Nnungu wangu, Nnungu wangu, mwadachi ùninguleka?” ³⁵ Vanu vanji vanaimidile apala pavapilikene uchocho, nkuhula kuchidoni, “Pilikana! Ànchema nabii Eliya.” ³⁶ Munu yumo nkutukuta, nkunachuvika siponji n’divayi dihahâma nkuipatika nnufito, nkunnyanyulila Yesu uchinga ahonde, wachidoni, “Leka, tulole ikàva Eliya àmbeida unansulupuha munsalaba!” ³⁷ Yesu nkunonoha lidi likulu, nkuhila.

³⁸ Bahi lipasiya linahungwije paching’ati, mu Ing’ande ya Nnungu nku-daluka vipande vivili kutandikila muha mpaka pahi. ³⁹ Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma anaimidile muyo mwake pammwene Yesu namuna chahidile, nkuchidoni, “Muhiu ayu munu ávele Mwana wa Nnungu.”

⁴⁰ Pávele na amahe vachilôla kwa kulehu. Nnikuwa lya amahe anevo ápwawije Maliya wa imanga ya Magidala na Salome na Maliya ayuvao Yakobo n’joko na Yose. ⁴¹ Amahe anevo njo vachinnondola Yesu pánavele aneko ku Galilaya na kuntumikila. Pamo na anevo, pávele na amahe vanji vohe vanaidile ku Yelusalemu pamo na nang’e.

Kusikwa kwanga Yesu

(Matayo 27:57-61, Luka 23:50-56, Yohana 19:38-42)

⁴² Pachikamwele chinalyulo, nniduva lya kulipanganiha kabla likànambikamola Liduva lya Kuyewelega, ⁴³ nkwiwa Yusufu munu wa ku Alimataya, ánavele n’jumbe wa Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, munu achieshimika namene. Nang’e mwene áloléla kwida kwa Ufalume wa Nnungu. Bahi nkumwenela Pilato bila kuyopa, nkuyuwa akautwale mmili wanga Yesu. ⁴⁴ Henga Pilato nkukangana papilikene kuva Yesu ànipiyanya kuhila. Bahi nkunchema ayula nkulu wa matiyala, nkummuja, uchinga amale ikàva Yesu áhidile kanandi. ⁴⁵ Pilato papilikene kwanga ayula nkulu wa matiyala kuva áhidile kanandi, nkunnyaulila Yusufu akautwale mmili wanga Yesu. ⁴⁶ Anepo Yusufu nkusuma sanda, nkuusulupuha mmili munsalaba, nkuudingilija aila sanda, nkuusika munsati uvedwije nniyanga likulu namene, koka nkuhingilihija liyanga likulu pannango wa nsati. ⁴⁷ Maliya wa imanga ya ku Magidala na Maliya anyokwe Yose navanang’o nkupona pachinu apala paulajijwe mmili wanga Yesu.

16

Kufufuka kwanga Yesu

(Matayo 28:1-8, Luka 24:1-12, Yohana 20:1-10)

¹ Palipitile Liduva lya Kuyewelega, Maliya wa imanga ya Magidala na Salome pamo na Maliya anyokwe Yakobo, nkusuma mahuta la kunung'ila uchinga vakaupake mmili wanga Yesu.* ² Liduva lya Jumapili, ulyamba na mambumbu, liduva pachilihimbuka, nkuhwena kunsati. ³ Nkuva uvaujana vene kwa vene uvachidoni, “Nnani ambetuusija alila liyanga likulu namene pannango wa nsati?” ⁴ Henga pavalolite, nkulyona alila liyanga lihingili-wijijwè kunyenje nnango. ⁵ Pavainjidile munsati, nkumwona malaika achiloleka muchi kijana, akono awètè inguwo yanahe ing'anyima namene, aikèlè m'bali wa kunkono, vanang'o nkukangana namene.

⁶ Ayula malaika nkuvahaulila kuchidoni, “Munayope. Nangu ñnimala kuva muntaha Yesu wa ku Nasaleti avambwije munsalaba. Nang'e ànifufuka, apano akapali. Lola pachinu pavanannajije. ⁷ Hweneng'ana mukavahaulile vakuhundwa vake pamo na Petulo kuva, àninnongolelanga kuhwena ku Galilaya. Aneko muchimumwone malinga chanannyaulidile.”

⁸ Vanang'o nkukangana na kuyopa, bahi nkuhuma amula munsati uvatukuta. Na wala nanga pavanannyaulidile munu chinu, kwa kuva, váníyopa namene.†

Yesu ànhumila Maliya wa imanga ya ku Magidala

(Matayo 28:9-10, Yohana 20:11-18)

⁹ Yesu pafufwike ulyamba na mambumbu liduva lya Jumapili, nkutandilika ulilanguja kwa Maliya wa imanga ya Magidala, wanammusije ana-mindenga saba. ¹⁰ Maliya nkunavahaulila lammalele avala vakuhundwa vanavenkukuta na kulikutangila. ¹¹ Henga pavapilikene kuva Yesu mumi, na Maliya wa imanga ya ku Magidala ànimwona, vanang'o nanga pavanakulupidile.

Yesu àvahumila vakuhundwa vavili

(Luka 24:13-35)

¹² Bada ya anelo, Yesu nkuvahumila vakuhundwa vake vavili vachihwèna ya kuchijiji, akuno waloleka chihi chinji. ¹³ Vakuhundwa anevo nkuhwena unavahaulila vakuhundwa vanji. Henga navanang'o nanga pavanakulupidile.

Kutumwa kwa vakuhundwa

(Matayo 28:16-20, Luka 24:36-49, Yohana 20:19-23, Matendo 1:6-8)

¹⁴ Kuntululilo, Yesu nkuvahumila vakuhundwa kumi na moja pavanavele pamesa uvalya. Nkuvakalipila ing'anya nanga pavanakulupidile, na ing'anya ya itahuki yavo, kwa kuva, nanga pavanavakulupidile avala vammwène Yesu bada ya kufufuka. ¹⁵ Nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng'ana mmilambo vyammalele mukāvayanajijije vanu vam-malele Malove Lambone. ¹⁶ Akúlupila na kubatiswa achiapohwe, akambekulupila àmbehukumiwa asabu. ¹⁷ Na vimaiho avino vya masaibu

* **16:1** Maeleso layâmba Liduva lya Kuyewelega, lola Misamiati ya malove lakamajanga la Nnilailano lya Hambi lavèlè kunyuma chitabu achino. † **16:8** Malemba matandi-matandi nsitali wa 9-20 ikapali.

vimbepapatana na avala vakulupîla, kwa lina lyangu vàmbevausa anamin-denga na vàmbetangola kwa luga dyahambi, divakanalihunda. ¹⁸Ata kuvakamula mihongo na kukumbila chinu chohecho chivêle na sumu, vikambavavenga. Vàmbevavikila vagonjo makono, na vanang'o vachivalame.”

Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena muha kulihunde

(Luka 24:50-53, Matendo 1:9-11)

¹⁹Bahi Nang'olo Yesu pamalidile kutangola navo malove anelo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena muha kulihunde kwa Nnungu, nkuikala m'bali wa kunkono wa Nnungu. ²⁰Vakuhundwa nkuuka nkunayanjaja Malove Lambone kila pachinu. Nang'olo nkukola madengo pamo navanang'o, na kumaiha uhiu wa malove lake kwa vimaiho vya masaiibu víchipapatànà na malove lavo.

Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Luka Luka Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Mako, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano Iya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chichemwa “Injili” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vilembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Luka nanga palembile chihi kwamba maisha langa Yesu bahi, henga nchitabu cha Matendo la Mitume, Luka âlembile na vitukutuku vivavitendile vakuhundwa va Yesu bada ya kuhila na kufufuka kwa Yesu. Na nanga munu aumaite uhiku walembile Luka chitabu achino, na wala nanga munu apamaite pachinu pachilembwije chitabu achino. Vatalamu vohe va Bibiliya vâtenda kuva chitabu achino chilembwije mmwaka fulani, pepi na mmwaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto.

Luka njo alembile chitabu achino, na âvele n'ganga. Namuna yake ya ilembi na luga yatumidile vînamaiha kuva nang'e âvele munu avêle na elimu. Luka âkudungidile alembe saana uhiu wa maisha langa Yesu kwa kutanga saana namuna chilanavele uchinga vanu vanji vapate faida (Luka 1:1-3). Luka akanavele Nnyahudi (Vakolosayi 4:10-14), na âlembile kwa namuna ya kunnyululiha munu akâvele Nnyahudi kumala. Chinu anecho chimaikana mwalehu apala patanga kwamba mihambo ya Chiyahudi (Luka 1:8).

Chitabu cha Luka chilandana na chitabu cha Matayo na Mako, kwa kuva vitabu anevyo vitana vitukutuku uvila kwa namuna ilandana. Mmitabu anevyo vitatu, chitabu cha Luka njo chitabu weka chitâna namene habali dya kuvelekwa kwanga Yohana Nkûbatisa. Na Luka âlonjelela namene habali ya kusamehewa masambi (Luka 3:3, 11:4, 17:3-4, 23:34, 24:47) na habali ya kunnyuwa Nnungu (Luka 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, 22:32).

Uinjipihwa wa chitabu cha Luka

1. Sula ya 1:1-4, Luka âtandiliha chitabu chake kwa kunnyaulila Teofili, nkulu wa Chiloma ing'anya intendile nang'e alembe chitabu achino.
2. Sula ya 1:5-4:13, Luka âtana habali dya kuvelekwa kwanga Yesu na namuna chaandaliwije kwajili ya utumishi wake.
3. Sula ya 4:14-21:38, Luka âtana habali dya madengo lalakodile Yesu, asa-asa masaibu lalatendile na mahundo lahundile.
4. Sula ya 22-24, Luka âtana namuna Yesu chahidile na chasikwije na chafufwike.

¹Nkulu Teofili,

Vanu vohe vânitumbama kulemba saana habali dya vitukutuku avila vitimiswije kwetuhwe. ²Na vâlembile uchila muchi chivatusimulidile vanu avala vaviwene vitukutuku anevyo kutandikila anepo patandi, na vanu uvovo nkujuka kuva vatumishi va Lilove Iya Nnungu. ³Hambi Nkulu, kwa kuva nangu nimwene ñnilitahija uhiu wa vitukutuku anevyo kutandikila anepo patandi, ngûwene kuva ñnikatapala nikulembile uhiu wa vitukutuku

vyene chivina vele. ⁴ Ngütendile uchocho uchinga na wako uumale uhiu wammalele wa vitukutuku vyuhundwije.

Malaika àlauja kuyamba kuvele kwa kwanga Yohana Nkúbatisa

⁵ Mahiku anelo Helode pánavele nfalume wa chilambo cha ku Yudeya, pávele na kuhani yumo lina lyake Sakaliya, wa nnikuwa lya makuhani va litawa lya Abiya. Na Elisabeti n'jawe nanang'e ávele wa nnitawa lya kuhani uvanchema Haluni. ⁶ Vammalele vavili vátenda àlálá lalalembela Nnungu, na váikala kwa kudikamula amuli na malaijo la Nang'olo bila kwambika. ⁷ Henga nanga pavanavele na mwana ing'anya Elisabeti ávele ntonga, na vammalele vavili vánikongopala namene.

⁸ Liduva limo, Sakaliya ávele pa Ing'ande ya Nnungu wakola madengo lake la chikuhani muyo mwanga Nnungu, kwa kuva, ívele samu ya likuwa lyake. ⁹ Na kupapatana na namuna chunavele nnyambo wa chikuhani, nang'e ánitandolwa kwa indila ya kuyela indingi uchinga ainjile mu Ing'ande ya Nang'olo Nnungu akatutumye ubani. ¹⁰ Sakaliya panavele nkututumya ubani, likuwa lya vanu vanaidile unayuwa, lívele nkuyuwa pawelu. ¹¹ Bahi malaika nkunyumila, nkuimila m'bali wa kunkono wa chitala cha kututumija ubani. ¹² Sakaliya pammwene ayula malaika nkukambakamba muntima mwake na kuyopa. ¹³ Henga ayula malaika nkunnyaulila kuchidoni,

“Sakaliya, unayope, kwa kuva Nnungu ànipilikana kuyuwa kwako. N'jalo Elisabeti àmbekunyakulila mwana wa chilume, na wako ncheme lina Yohana. ¹⁴ Na wako ùmbehangelala na kulihekela namene, na vanu vohe vàmbehangelala ing'anya ya kuvele kwa kwake. ¹⁵ Kwa kuva, àmbekuva nkulungwa pameho pa Nang'olo na wala nanga pambekumbila divayi wala wála, na àmbeumbajwa Umumu Wanaswe kutandikila nnitumbo lya anyokwe. ¹⁶ Nang'e àmbevatenda Vaisilaeli vohe vammuyile Nang'olo Nnungu wavo. ¹⁷ Na àmbelongolela muyo mwa Nang'olo kwa dimongo na isungu muchi mwanavelelee Eliya uchinga avatayalise vanu kwajili ya kwida kwake. Àmbevapatanisa anga atata na vanavao, na kuvapindikulanya vanu vakápilikana uchinga váva na lúnda lwa kumpilikana Nnungu.”

¹⁸ Sakaliya nkummuja ayula malaika kuchidoni, “Chinu ntwani chimbemáha kuva anelo malove lunguhaila nni la uhiu? Nangu ñnikongopala, na n'jangu uchocho nanang'e ànikongopala.” ¹⁹ Ayula malaika nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu njo Gabulieli, nguimila muyo mwanga Nnungu. Ñnitumwa unalonjela na wako na kukuhaulila malove alano lambone. ²⁰ Lola, kwa kuva wako nanga paulakulupidile malove langu lanikuhailidile, lambetimila kwa uhiku wake, bahi kutandikila vino wako ùmbekuva bubu na ukambehulula kutangola mpaka liduva alila palambetimila malove anelo.”

²¹ Na vanu vanavele pawelu uvanninda Sakaliya, nkuva uvakangana pávawene watima kuhuma mu Ing'ande ya Nnungu. ²² Pahumile pawelu, nanga panahulwile kutangonavo. Anepo vanu nkumala kuva àlawene maono mu Ing'ande ya Nnungu. Bahi kwa kuva ávele bubu, nkuva watangola navo kwa kuvaoletela kwa makono.

²³ Sakaliya pamalidile maduva lake la kukola madengo la chikuhani, nkuuya kukaya kwake. ²⁴ Bada ya maduva anelo, Elisabeti n'jawe nkuva na chitumbo, nkuikala pakaya pake myedi nnyano, nkutangola kuchidoni,

25 “Hambi Nang'olo àngutendeledile lambone kwa kunguusija dihoni dya kuva ntonga, dinnavenadyo pameho pavanu.”

Malaika àmwongela Maliya

26 Mmwedi wa sita wa chitumbo changa Elisabeti, Nnungu nkunnaija malaika lina lyake Gabulieli, ahwene mpaka imanga ichêmwa Nasaleti chilambo cha ku Galilaya, 27 kwanga mwali yumo, akàmbimwala nnume. Aneyo mwali áchemwa Maliya, anaposwiye na munu yumo lina lyake Yusufu, wa nnitawa lyanga Daudi. 28 Malaika nkummwenela, nkunnyaulila kuchidoni, “Disalamu dyako, wako ujaliwije na Nnungu! Nang'olo àvele pamo na wako.”

29 Maliya papilikene malove anelo muntima mwake nkukambakamba, nkuva waliuja kuva, “Disalamu anedyo divele na mana ntwani?”

30 Ayula malaika nkunnyaulila kuchidoni, “Maliya unayope, kwa kuva, Nnungu ànikatapaliwa na wako. 31 Lola, ùmbekuva na chitumbo, na ùmbembeleka mwana wa chilume, na lina lyake ùmbenchema Yesu. 32 Nang'e àmbekuva nkulu na àmbechemwa Mwana wa Nnungu Nkulu. Na Nang'olo Nnungu àmbemwing'a chiteng'u cha chifalume changa Daudi, anakuluwe. 33 Àmbevatawala Vaisilaeli vyaka na vyaka, na ufalume wake nanga paumbekuva na ntululilo.”

34 Maliya nkummuja malaika kuchidoni, “Anelo mambo làmbehululika dachi, na nangu nikàmmaitè nnume?” 35 Malaika nkunnyang'ula kuchidoni, “Umumu Wanaswe àmbekuidila, na dimongo dya Nnungu Nkulu òmbekuhunika muchi mmbweha. Bahi ing'anya ya anelyo, Mwana ambevelèkwa àmbekuva Wanaswe na àmbechemwa Mwana wanga Nnungu. 36 Lola, ata nnanga wako Elisabeti àvele na chitumbo na àmbembeleka mwana wa chilume ikàna ànikongopala. Vanu vàmnaite kuva nang'e ntonga, henga vino àvele na chitumbo cha mwedi wa sita. 37 Kwa kuva, nanga chinu chikàhululika kwanga Nnungu.” 38 Maliya nkuchidoni, “Nangu ni tumishi wanga Nang'olo, bahi ngutendewe muchi chuhawile.” Anepo aneyo malaika nkuuka.

Maliya àmwongela Elisabeti

39 Mmaduva ulolo Maliya nkupanganika, nkupiyanya kuhwena kuimanga imo ivèle kumachinga la chilambo cha ku Yudeya. 40 Pakamwele aneko, Maliya nkuhwena kukaya kwanga Sakaliya, nkuinjila nng'ande, nkunsalimila Elisabeti. 41 Bahi Elisabeti papilikene chihi disalamu dya Maliya, nkanunu avèle nnitumbo mwanga Elisabeti, nkupikitanga namene kwa kuhangalala. Anepo Elisabeti nkuumbajwa Umumu Wanaswe, 42 nkunonoha lidi wachidoni, “Ùnjaliwa kupunda amahe vammalele, na mwana umbemmelèka ànjaliwa! 43 Henga nangu ni nani mpaka anyokwe Nang'olo wangu aide kwang'une? 44 Lola, pangupilikene chihi disalamu dyako, mwana nkanunu nkupikitanga namene kwa kuhangalala nnitumbo lyangu. 45 Henga wasa wako ukulupidile kuva, àlalá lákuhaulidilè Nang'olo lachilatimiswe!”

Maliya ànnombolela Nnungu

46 Maliya nkuchidoni,
“Ntima wangu ùnnombolela Nang'olo,

47 na isungu yangu ìnyangalalila Nnungu Mpohi wangu.

48 Kwa kuva, ànguvikidile chididi nangu nintumishi wake ngulisulupûha.

Na kutandikila vino mpaka vyaka na vyaka, vívelêkwa vyammalele
vimbenguchema ngujaliwije,

⁴⁹ kwa kuva, Nnungu Avêle na Dimongo àngutendedile mambo makulu,
na lina lyake nni wanaswe.

⁵⁰ Nang'e àvavikila chididi vanu vamwesîmu va vívelêkwa vyammalele.

⁵¹ Àtendile mambo makulungwa kwa dimongo dyake,
na ànivapalang'anya vanu avala valyôna mmitima yavo.

⁵² Àvasulupusije vafalume mmiteng'u vyavo vya chifalume,
na kuvatumbyanga vanu vaonekâna kuva vakee va mana.

⁵³ Àvasibihije amahuvani vavêle na indala kwa vitukutuku vyambone,
henga vakúpata àvavingenge chihi makono weka.

⁵⁴ Àvayangete vanu va Isilaeli vatumishi vake,
kwa kukumbukila ahadi yake ya kuvavikila chididi,

⁵⁵ malinga chanavaahidite anyakala vetu,
Iblahimu na lukolo lwake, vyaka na vyaka!"

⁵⁶ Bahi Maliya nkuikala na Elisabeti malinga myedi mitatu, anepo nkuuya
kukaya kwake.

Kuvelekwa kwanga Yohana Nkúbatisa

⁵⁷ Palahwikile mahiku la Elisabeti kunyakula, bahi nkummeleka mwana
wa chilume. ⁵⁸ Avandikani mwave chalumo na alangavake pavapilikene
kuva Nang'olo àmmikilidile chididi chikulungwa, vammalele nkuhangelala
nawe pamo.

⁵⁹ Mwana pahwikihije maduva nane, vanu nkwidang'ana unannyalula,
nkulembela vamwing'e lina Sakaliya, lina lya atatake. ⁶⁰ Henga anyokwe
nkuchidoni, "Nanga! Akee uchocho, lina lyake àmbechemwa Yohana."

⁶¹ Anevo vanu nkuchidoni, "Mbona nnitawa lyenu nanga munu avêle na
lina anelyo!" ⁶² Anepo vanu nkummuja atatake mwana kwa kumwolotela
uchinga vamale àlembenchema lina ntwani.

⁶³ Sakaliya nkuyuwa chibao cha kulemba, nkulemba uvila, "Lina lyake
Yohana." Vanu vammalele nkukangana! ⁶⁴ Bahi upala lulimi na kanya
ya Sakaliya nkuhunguliwa, nkutandilika kavila kutangola akuno wan-
nombolela Nnungu. ⁶⁵ Avandikani mwave vammalele nkuyopa, na vanu
vammalele nkuva uvatangola habali anedyo kila pachinu nchilambo cha
machinga-machinga cha ku Yudeya. ⁶⁶ Vanu vammalele vapilikêne habali
anedyo, nkudivika mmitima yavo akuno uvaliuja kuchidoni, "Ayu mwana
àmbekuva munu wa namuna ntwani?" Kwa kuva, dimongo dyanga Nang'olo
dínanchunga.

Sakaliya àhumya unabii

⁶⁷ Sakaliya, atatake Yohana, nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkutandi-
lika kuhumya unabii wachidoni,

⁶⁸ "Alombolewe Nang'olo, Nnungu wa Isilaeli,
kwa kuva, àdile unavayangata vanu vake na kuvakombola.

⁶⁹ Nang'e àtwing'ile Mpohi avêle na dimongo,
avelekwejiye nnitawa lynga Daudi, ntumishi wake,

⁷⁰ malinga chanatangwele anepo kala,
kupitila manabii vake vanaswe.

⁷¹ Na vino tumbepohwa mmakono la amongo vetu,
yani vanu avala vatuvênga.

⁷² Nnungu àvavikidile chididi anyakala vetu, kwa kulikumbukila lilailano lyake lyanaswe,

⁷³ lyanamwapilidile anakulwetu lblahimu.

⁷⁴ Tùnìpohwa mmakono la amongo vetu, bahi tùnahulula kuntumikila bila kuyopa,

⁷⁵ kwa hali ya uwanaswe na haki pameho pake, mmaduva lammalele la umi wetu.

⁷⁶ Na wako mwanangu, ùmbechemwa nabii wa Nnungu Nkulu, kwa kuva, ùmbennongolelela Nang'olo,

uchinga unkatapajije indila yake,

⁷⁷ kwa kuvamaiha vanu vake upohi wa kusamehewa masambi lavo.

⁷⁸ Bahi ing'anya ya chididi chikulu changa Nnungu wetu, nng'anje wa upohi kuhaloka kulihunde ùvele pepi kutulangajija,

⁷⁹ hwetu tuikâla nnupi na mummbeha wa kuhwa, uchinga atulodye tupate kuipapata indila ya amani.”

⁸⁰ Aneyo mwana nkuhwena kukulumuka na kuyenjejeka dimongo muisungu yake. Nkuhwena unaikala kulilanga mpaka palihwikile liduva alila lyatandilike utumishi wake pameho pa vanu va Isilaeli.

2

Kuvelekwa kwanga Yesu (Matayo 1:18-25)

¹ Mmaduva anelo, Nfalume Agosto, ánavele nfalume nkulu wa Loma*, álalijje vanu vammalele va vilambo víchitawaliwa na ufalume wa Loma, valembwe malina lavo mmitabu. ² Na auno wávele mwanda ntandi wa kuvalangwa kwa vanu mmahiku álalá Kuleniyo panavele nkulu wa chilambo cha ku Siliya. ³ Kila munu nkuhwena kuimanga yavelekwejije unalembwa lina lyake.

⁴ Yusufu nanang'e nkuuka kuimanga ya ku Nasaleti chilambo cha ku Galilaya, nkuhwena kuimanga ya ku Betelehemu ivéle nchilambo cha ku Yudeya, imanga yanavelekwejije Nfalume Daudi. Yusufu ápite aneko kwa kuva, ávelekwejije nnitawa lyanga Daudi. ⁵ Yusufu ápite unalembwa pamo na Maliya mmahe wachimposa, ánavele na chitumbo. ⁶ Pavanavele aneko ku Betelehemu, uhiku wa Maliya kunyakula nkukamola, ⁷ nkummaleka mwana wa chilume, chihungumikova. Nkundu'ngilija dinguwo dya chikanunu, nkunannaja nchombo cha kuvalisija ang'ombe, kwa kuva, nanga pavanapete nafasi muing'ande ya vayeni.

Malaika àvahunila vachunga

⁸ Chilo uchocho, pepi na imanga aneyo pávele na vachúnga vachicheja kulilanga chilo uvavalohija angandolo vao. ⁹ Upala malaika wanga Nang'olo nkuvahumila, na nng'anje wa ukulu wa Nang'olo nkuvalangajija kila m'bali, vachúnga nkuyopa namene. ¹⁰ Malaika nkuvahaulila kuchi-doni, “Munayope, kwa kuva, nangu nímpelekejijije mwenu malove lambone lambevahangalâja namene vanu vammalele. ¹¹ Kwa kuva, nelo muimanga yavelekwejije Nfalume Daudi, ávelekwejije Mpohi kwajili yenu, aneyo njo Kilisto† na Nang'olo. ¹² Na achino njo chimbekúva chimaiho kwenu mwenu

* **2:1** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma. † **2:11** Kilisto mana lake, “atondwelejje na Nnungu.” Na Nnungu ániahidi myanda yohe kwa indila ya manabii vake kuva achivapohe vanu vake kupitila aneyo Kilisto.

kuva, pamumbehwena mumbenjoja nkanunu adingilijjwè dinguwo dya chikanunu akuno alajijwè nchombo cha kuvalisija ang'ombe.”

¹³Upala nkuhumila likuwa likulungwa lya malaika, nkulundana na aneyo malaika, nkuva uvannombolela Nnungu uvachidoni,

¹⁴“Atumbyangwe Nnungu avèle muha kulihunde, na apano pachilambo pàave na amani kwa vanu vákatapaliwìjè navo!”

¹⁵Anevo malaika pavaukile kuhwena kulihunde, vachúnga nkuhaulanila kuchidoni, “Tuhweneng'ane ku Betelehemu tukalole chinu chihumidile, chatuhaulidile Nang'olo.”

¹⁶Bahi vanang'o nkutumanuma kuhwena, nkunkoja Maliya na Yusufu na ayula nkanunu, alajijwè nchombo cha kuvalisija ang'ombe. ¹⁷Avala vachúnga pavammwene ayula nkanunu, nkuhwena unavahaulila[‡] vanu vammalele malove lanavahaulidile ayula malaika kunnyamba aneyo mwana. ¹⁸Vanu vammalele vanapilikene anelo, nkukangana namene habali anedyo divachitanga anevo vachúnga. ¹⁹Henga Maliya nkulavika anelo lammalele muntima mwake akuno walahimukila. ²⁰Bahi avala vachúnga nkuuyananga, akuno uvantumbyanga na kunnombolela Nnungu kwajili ya mambo lammalele lavalapilikene na kulona, kwa kuva, lammalele lámhumidile muchi chanavahaulidile ayula malaika.

Mwana àchemwa lina

²¹Palikamwele liduva lya nane, liduva lya kunyalula ayula mwana, nkunchema lina Yesu. Lina anelyo áhumije malaika kabla Maliya akànambikuva na chitumbo.

Yesu àkamujwa kwa Nang'olo

²²Palamalilike maduva la luhuko kupapatana na Sheliya ya Musa chiinalaijije, Yusufu na Maliya nkuntwala mwana nkumpelekeja ku Yelusalemu, unankamuja kwanga Nang'olo uchinga antumikile. ²³Vápite unatenda uchocho kupapatana na Sheliya yanga Nang'olo ihaúla kuva, “Kila chihungumikova wa chilume, àmbekamujwa kwanga Nang'olo àave wake.”[§] ²⁴Na vápite unahumya na sadaka malinga chiilaijije Sheliya ya Nang'olo kuva, “madeya mavili au makanda mavili la dimunda.”^{**}

²⁵Na pa Yelusalemu pávele na munu yumo lina lyake Simeoni. Munu aneyo átenda àlalá lalalembela Nnungu na kumweshimu. Simeoni álolela kwa hamu ing'ulu kuida kwa upohi wa vanu va Isilaeli, na Umumu Wanaswe ávele pamo nanang'e. ²⁶Umumu Wanaswe ánimmaiha kuva, akambekuhwa mpaka amwone Kilisto^{††} wa Nang'olo Nnungu. ²⁷Anepo Umumu Wanaswe nkunnodya Simeoni kuinjila pa Ing'ande ya Nnungu. Vammelêke Yesu pavampelekejije mwana pa Ing'ande yanga Nnungu uchinga atendewe muchi chiilaijije Sheliya ya Musa, ²⁸Simeoni nkumpwechelela aneyo mwana mmakono lake na kunnombolela Nnungu, wachidoni,

²⁹“Nang'olo Nkulu, nangu ni ntumishi wako, na vino únguluhusu kuhwa kwa amani, kwa kuva, ùnitimisa ahadi yako.

³⁰Kwa kuva, kwa meho langu ñnichona chiuchitendile uchinga kuvapoha vanu vako.

³¹Na upohi anewo ùniutayalisha na vanu vammalele vachivawone.

[‡] 2:17 Apano Luka àlembile, “váníhaua,” bila kuhaua kuva, vávahaulidile vanani. Kwa kuva, Chigiliki chake nanga pachimaikana sana kama anevo vachúnga vávahaulidile vammalêke Yesu au vanu vanji.

[§] 2:23 Kuuka 13:2,12 ** 2:24 Valawi 12:8 †† 2:26 Mana la Kilisto, lola Luka 2:11.

³² Upohi anewo njo umbevalangajija vanu vakávele Vayahudi, na kuida na ukulu kwa vanu vako Vaisilaeli.”

³³ Atatake Yesu pamo na anyokwe nkukangana namene pavapilikene malove lachitangola Simeoni kumwamba Yesu. ³⁴ Simeoni nkuvabaliki, nkunnyaulila Maliya anyokwe Yesu kuchidoni, “Ayu mwana àniveleka kuva ing’anya ya kuyahika na kupohwa kwa Vaisilaeli vohe. Na nang’e àmbekuva chimaiho kuhaloka kwanga Nnungu, henga vanu vohe vàm bentahuka, ³⁵ uchinga mitima ya vanu vohe imaikane. Na wako Maliya ntima wako ùmbepwateka muchi ùhomwije upanga ukôla akuno na akuno.”

³⁶ Anepo pa Ing’ande yanga Nnungu pávele na nabii yumo wa chikongwe anakongopele namene. Mmahe aneyo lina lyake vánchemana Ana, mwana wanga Fanuweli, wa nnitawa lwa Asheli. Ana pánavele mwali áikalene na ntwave myaka saba, anepo ntwave nkuhila. ³⁷ Pahiliwijije na ntwave nkuva chihwi waikala weka mpaka kuhwikila kuva na myaka samanini na ncheche. Maduva anelo lammalele akáchiuka pa Ing’ande ya Nnungu wantumikila Nnungu chilo na muhi, wafunga na kunnyuwa Nnungu. ³⁸ Aneyo mmahe nkuhaloka, nkutandilika kunnombolela Nnungu na kutanga habali dya aneyo mwana kwa vanu vammalele vachilolêla kupohwa kwa imanga ya Yelusalemu.

³⁹ Yusufu pamo na Maliya, pavamalidile kutenda mambo lammalele lalajijwe mu Sheliya yanga Nang’olo, nkuukananga pa Yelusalemu nkuh-wena kuchijiji chavo cha ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya. ⁴⁰ Aneyo mwana nkukulumuka na kuyenjejeke dimongo na kuumbalwa na lúnda, na inema ya Nnungu ívele pamo nanang’e.

Yesu pa Ing’ande yanga Nnungu

⁴¹ Kila mwaka atatake na anyokwe Yesu vánayomboka kuhwena ku Yelusalemu kusikukuu ya Vayahudi ya Pasaka. ⁴² Yesu pahwikihije changa cha myaka kumi na mbili, nkuyomboka navo kuhwena kusikukuu kupa-patana na nnyambo wa sikukuu aneyo. ⁴³ Na paimalilike sikukuu, nku-tandilika mwanda wa kuuya kwavo, henga Yesu nkuisalila ku Yelusalemu. Anyokwe na atatake vakáchimala kuva àniisalila, ⁴⁴ vanang’o vátenda kuva ávele nnikuwa lya amwanda. Anepo nkuhwena mwanda wa liduva limo, nkutandilika kuntaha mmakuwa la alangavao na ayanjavao. ⁴⁵ Bahi kwa kuva nanga pavanammwene, nkuuyananga ku Yelusalemu unantaha.

⁴⁶ Nniduva lya tatu lya kuntaha, nkunankoja nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu aikêlê ching’ati vakúhunda Sheliya ya Musa, wavapilikanila na kuvauja maswali. ⁴⁷ Vanu vammalele vachimpilikanila vánikangana namene ing’anya ya ding’ano dyake na mayang’udi lake. ⁴⁸ Vammalêke pavammwene nkukangana namene. Anyokwe nkummuja kuchidoni, “Mwanangu, ing’anya ntwani útutendedile uchocho? Nangu na atatako twavele na lipamba patuchikutaha.” ⁴⁹ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Múngutahija chani? Dachi, mukámayite kuva ngùlebelewa ngùúve mu Ing’ande mwa Atatangu?” ⁵⁰ Henga vammalêke, nanga pavanakameke chilachiyamba malove lavahaulidile.

⁵¹ Bahi Yesu nkuuya ku Nasaleti chalumo na anyokwe na atatake, nkuva wavapilikanana. Anyokwe nkuavika anelo lammalele muntima mwake akuno walahimukila. ⁵² Yesu nkuhweneha kuyenjejeke lúnda na changa, na kuhalija kunkatapolila Nnungu pamo na vanu.

3

*Yohana Nkúbatisa àvahunda vanu
(Matayo 3:1-12, Mako 1:1-8, Yohana 1:19-28)*

¹ Bahi mmwaka wa kumi na nnyano wa utawala wanga Tibeliyo Nfalume wa Loma, Pontio Pilato ávele nkulu wa chilambo cha ku Yudeya. Na Helode ávele nkulu wa chilambo cha ku Galilaya na Filipo nkuluwe Helode ávele nkulu wa chilambo cha ku Ituleya na ku Talakoniti, na Lusaniya ávele nkulu wa chilambo cha ku Abilene, ² Anasi na Kayafa vávele Makuhani Vakulu. Bahi mmahiku anelo Yohana mwana wanga Sakaliya nkupwechelela ujumbe wa lilove lya Nnungu pánavele aneko kulilanga. ³ Anepo Yohana nkupita waonga mmilambo vyammalele vivêle pepi na luhunde lwa Yoludani wavahubilila vanu valeke masambi na kubatiswa uchinga Nnungu avasamehe masambi lavo. ⁴ Bahi anepo njo palatimidile malove alano lalembwije nchitabu changa nabii Isaya kuchidoni,

“Munu ànonoha lidi aneko kulilanga wachidoni,
‘Nkatapajije Nang’olo indila yake,
nyoshanga dihengo dyambepita.

⁵ Kila lubobolo lùmbehuhuliwa,
na kila lichinga na kila chisulu vùmbetingilivanywa,
na sehemu dingongomêne dìmbenyoshwa,
na dindila divêle na mapondo dimbehang’anijwa.

⁶ Na kila munu achiawone upohi uhalôka kwa Nnungu!’ ”*

⁷ Bahi Yohana nkuva wavahaulila vanu vammalele vachiîda unabatiswa kuchidoni, “Mwenu nni mmana mma nachihungo! Nnani an’dumênge mwenu muitile gasabu wanga Nnungu iîda? ⁸ Bahi tendanga matendo lalangûja kuva mùnilaleka masambi lenu. Mùnatan dilike chihi kulihaulila mmene kwa mmene kuva, ‘Iblahimu nni anakulwetu.’ Nangu nìnnya ulilanga kuva, Nnungu ànahulula kulapindikulanya mayanga alano lààve udukulu vanga Iblahimu. ⁹ Bahi vino imbedo ìnivikwa tayali kucheкета mahina la milandi. Kila nnandi ukápa vihepo vikatapele umbechetwa na kuyahwa mmoto.”

¹⁰ Likuwa lya vanu nkummuja Yohana kuchidoni, “Vino tutende dachi?” ¹¹ Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Kila munu avêle na mikogo mivili, atwale umo annyavile nnyake akávenawo, na avêle na chakulya nanang’e avayavile vakávenacho.” ¹² Na vakútuala kodi navanang’o nkumwenela uchinga vabatiswe, nkummuja Yohana kuchidoni, “Nkúhunda, nkee hwetu tutende dachi?” ¹³ Nang’e nkuvayang’ula kuchidoni, “Nnatwale kodi kupunda chimulaijijwe.” ¹⁴ Matiyala navanang’o nkummuja Yohana kuchidoni, “Nkee hwetu tutende dachi?” Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Mwenu munampakanyole munu chinu chohecho, na wala munansitaki munu kulukumbi kwa kunnambilila. Mwenu tolelanga chihi na misahala yenu.”

¹⁵ Vanu vammalele vachilolêla kuida kwa Kilisto, nkuva uvaliujja mmitima yavo kuva, panjika Yohana njo Kilisto. ¹⁶ Bahi Yohana nkuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, “Nangu nìm’batisa mwenu kwa medi, henga ànipwawa avenkwîda, avêle na dimongo ding’ulu kungupunda nangu, na nangu wala níkáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake. Nang’e àmbem’batisa mwenu kwa Umumu Wanaswe na kwa moto.

* 3:6 Isaya 40:3-5

¹⁷ Nang'e ànyakwile chihelo cha kupembulila mmakono mwake uchinga apetelele ngano yake. Àmbeilapola ngano na kuivika nnikangala, henga mahahi àmbelayocha mmoto ukádímika.”

¹⁸ Yohana ánavahubilila avala vanu Malove Lambone akuno wavahaulila malove lohe la kila namuna la kuvaduma. ¹⁹ Uchocho, Yohana ánin'duma Nfalume Helode ing'anya ya kunnomba Helodiya, n'jawe Filipo nnung'une mwene Helode, na ing'anya ya mambo lanjji mabaya lanatendile. ²⁰ Anepo Helode nkuhalija kutenda lahakalenge kwa kuntaya Yohana nnilungu.

*Kubatiswa kwanga Yesu
(Matayo 3:13-17, Mako 1:9-11)*

²¹ Vanu vammalele pavachibatiswa, Yesu nanang'e nkubatiswa. Yesu pachinnyuwa Nnungu, kulihunde nkuhunukuka, ²² na Umumu Wanaswe ánavel muchi umunda nkunsulupukila. Anepo nkupilikanika lidi kuhlaloka kulihunde ulichidoni, “Wako njo mwanangu unikutamwa, ñnikatapaliwa na wako.”

*Litawa lyavelekwejiye Yesu
(Matayo 1:1-17)*

²³ Yesu patandilike kukola madengo lake ávele na myaka malinga salasini, na vanu vátenda kuva nang'e ni mwana wanga Yusufu. Yusufu ávele mwana wanga Heli. ²⁴ Heli ávele mwana wanga Masati, na Masati ávele mwana wanga Lawi, na Lawi ávele mwana wanga Meliki, na Meliki ávele mwana wanga Yanayi, na Yanayi ávele mwana wanga Yusufu, ²⁵ na Yusufu ávele mwana wanga Matatiya, na Matatiya ávele mwana wanga Amosi, na Amosi ávele mwana wanga Nahumu, na Nahumu ávele mwana wanga Hesili, na Hesili ávele mwana wanga Nagayi, ²⁶ na Nagayi ávele mwana wanga Maasi, na Maasi ávele mwana wanga Matatiya, na Matatiya ávele mwana wanga Semeyi, na Semeyi ávele mwana wanga Yoseki, na Yoseki ávele mwana wanga Yuda, ²⁷ na Yuda ávele mwana wanga Yohanani, na Yohanani ávele mwana wanga Lesa, na Lesa ávele mwana wanga Selubabeli, na Selubabeli ávele mwana wanga Shealitieli, na Shealitieli ávele mwana wanga Neli, ²⁸ na Neli ávele mwana wanga Meliki, na Meliki ávele mwana wanga Adi, na Adi ávele mwana wanga Kosamu, na Kosamu ávele mwana wanga Elimadamu, na Elimadamu ávele mwana wanga Eli, ²⁹ na Eli ávele mwana wanga Yoshuwa, Yoshuwa ávele mwana wanga Eliaseli, na Eliaseli ávele mwana wanga Yalimu, na Yalimu ávele mwana wa Masati, Masati ávele mwana wanga Lawi, ³⁰ na Lawi ávele mwana wanga Simeoni, na Simeoni ávele mwana wanga Yuda, na Yuda ávele mwana wanga Yusufu, na Yusufu ávele mwana wanga Yonamu, na Yonamu ávele mwana wanga Eliakimu, ³¹ Eliakimu ávele mwana wanga Meleya, na Meleya ávele mwana wanga Mena, na Mena ávele mwana wanga Matasa, na Matasa ávele mwa wa Nasani, na Nasani ávele mwana wanga Daudi, ³² na Daudi ávele mwana wanga Yese, na Yese ávele mwana wanga Obedi, na Obedi ávele mwana wanga Boasi, na Boasi ávele mwana wanga Salumoni, na Salumoni ávele mwana wanga Nashoni, ³³ na Nashoni ávele mwana wanga Aminadabu, na Aminadabu ávele mwana wanga Adimini, na Adimini ávele mwana wanga Alini, na Alini ávele mwana wanga Esiloni, na Esiloni ávele mwana wanga Pelesi, na Pelesi ávele mwana wanga Yuda, ³⁴ na Yuda ávele mwana wanga Yakobo, na Yakobo ávele mwana wanga Isaka, na Isaka ávele mwana wanga

Iblahimu, na Iblahimu ávele mwana wanga Tela, na Tela ávele mwana wanga Naholi, ³⁵ na Naholi ávele mwana wanga Selugi, na Selugi ávele mwana wanga Lewu, Lewu ávele mwana wanga Pelegi, na Pelegi ávele mwana wanga Ebeli, na Ebeli ávele mwana wanga Sela, ³⁶ na Sela ávele mwana wanga Kenani, na Kenani ávele mwana wanga Alifakisadi, na Alifakisadi ávele mwana wa Semu, na Semu ávele mwana wanga Nuhu, na Nuhu ávele mwana wanga Lameki, ³⁷ na Lameki ávele mwana wanga Mesusela, na Mesusela ávele mwana wanga Henoko, na Henoko ávele mwana wanga Yeledi, na Yeledi ávele mwana wanga Mahalaleli, na Mahalaleli ávele mwana wanga Kenani, ³⁸ na Kenani ávele mwana wanga Enoshi, na Enoshi ávele mwana wanga Seti, na Seti ávele mwana wanga Adamu, na Adamu ávele mwana wanga Nnungu.

4

Kulingwa kwanga Yesu (Matayo 4:1-11, Mako 1:12-13)

¹ Anepo Yesu nkuuya kuhaloka kuluhunde Iwa Yoludani akuno aumbajijwè Umumu Wanaswe. Aneyo Umumu nkunnodya Yesu kuhwena kulilanga. ² Aneko kulilanga Yesu nkulingwa na Ibilisi kwa maduva alubaini. Mmaduva anelo, Yesu nanga panalile chinu chohecho, na palamalidile maduva anelo, nkuva na indala. ³ Ibilisi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Ikáva wako Mwana wanga Nnungu, lihaulile alino liyanga liive nkate.”

⁴ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Munu akambelama chihi kwa kulya nkate.’”

⁵ Anepo Ibilisi nkumpelekeja Yesu kudedu lichinga lilehu, nkunnanguja kwa pamo ufalume wa kila chilambo. ⁶ Ibilisi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nangu nguchinikwing’e mamulaka la kutawala ufalume anewo wammalele na ukulu wake, kwa kuva, vyammalele vivele mmakono mwangu, na nangu nahulula kumwing’a munu woheyo unintamwa. ⁷ Bahi ukàngwabudu nangu nguchinikwing’e anevyo vyammalele.” ⁸ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Mwabudu Nang’olo Nnungu wako, na kuntumikila chihi nang’e weka.’”

⁹ Bahi Ibilisi nkumpelekeja Yesu ku Yelusalemu, nkunammika kuchisweswe cha muha namene cha Ing’ande ya Nnungu, nkunnyaulila kuchidoni, “Ikáva wako Mwana wa Nnungu, liyahe pahi, ¹⁰ kwa kuva, inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Nnungu ambekulaijija malaika vakuchunge,

¹¹ na vanang’o vambekunyakula mmakono lavo, urchinga unalihumbule kananga madodo lako mmayanga.’”

¹² Henga Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Inilembwa, ‘Unanninge Nang’olo, Nnungu wako.’” ¹³ Bahi Ibilisi pamalidile kunninga Yesu kwa kila namuna, nkunneka kadiki mpaka pánapàtà wasa unji wa kunninga.

Yesu àtandilika madengo lake nchilambo cha ku Galilaya (Matayo 4:12-17, Mako 1:14-15)

* 4:4 Makumbuso 8:3 † 4:8 Makumbuso 6:13 ‡ 4:11 Sabuli 91:11-12 § 4:12 Makumbuso 6:16

14 Anepo Yesu nkuuka kulilanga, nkuhwena kwave ku Galilaya akuno aumbajijwè dimongo dya Umumu Wanaswe, habali dyake nkuyanjala kila pachinu nchilambo anecho. 15 Yesu nkuva wavahunda vanu n'ding'ande dyavo dya kunnyuwila Nnungu, na vanu vammalele nkuva uvannombolela.

Kuhitwa kwanga Yesu aneko ku Nasaleti

(Matayo 13:53-58, Mako 6:1-6)

16 Anepo Yesu nkuhwena ku Nasaleti, chijiji chavelekwejije. Palihwikile Liduva Iya Kuyewelega, Yesu nkuinjila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, malinga chiunavele nnyambo wake. Nkuimila uchinga avasomele vanu Malemba Lanaswe. 17 Nkupewa chitabu changa nabii Isaya. Nkuchi-hunukula, nkutaha pachinu palembwije uvila,

18 “Umumu wa Nang'olo àvele pamo na nangu.

Kwa kuva, àningutandola nivahubilile amahuvani Malove Lambone.

Na àningutuma nivahaulile vafungwa kuva vambekombolewa,

na vanu vaputèle meho kuva vachivalole.

Àningutuma unaveng'a uhulu vanu vabanihwa,

19 na kuvahaulila vanu kuva mahiku la Nang'olo kulanguja uwambone kwa vanu ùnikamola.”**

20 Anepo Yesu nkuchihinika achila chitabu, nkumwing'a ntumishi wa muing'ande aneyo, nang'e nkuikala. Vanu vammalele vanavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu nkumpalambahija meho. 21 Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Alano Malemba, nelo lànitimila pamuchipilikanila.” 22 Anepo vanu vammalele nkunnombolela na kukangana ing'anya ya malove la inema lachilatangola, nkuva uvachidoni, “Kwani ayu akee mwana wanga Yusufu?”

23 Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nikee na lipamba kuva muchimunguhaulile nlili auno, 'N'ganga lilamyé umwene!' Na muchimunguhaulile kuva, 'Lammalele latupilikene kuva ùnilatenda ku Kapelinaumu, latende na apano penu.' ” 24 Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Nangu ninnyaulila uhiu kuva, nanga nabii akubalika nkaya yake. 25 Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mmahiku langa Eliya, nchilambo cha Isilaeli kúvele na anannidi vohe. Na mmahiku anelo imbula ínihungwa uchinga inatonye kwa uhiku wa vyaka vitatu na myedi sita, bahi nkuva na indala nchilambo chammalele. 26 Pamo na anelo, Eliya nanga panatumwije kwa anannidi anevo va nchilambo cha Isilaeli. Henga átumwije chihi kwa nannidi wa ku Salepta, nchilambo cha ku Sidoni. 27 Na mmahiku langa nabii Elisha, nchilambo cha Isilaeli kúvele na amangundula vohe. Henga álamijwe chihi mmangundula yumo uvanchema Namani wa nchilambo cha ku Siliya.”

28 Vanu vammalele vanavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nku-visa namene pavapilikene malove anelo. 29 Nkuimilanga, nkunnyumya Yesu pawelu imanga yavo inadengwije muha lichinga. Nkumpelekeja Yesu mpaka nnyenje likobikobi uchinga vammotohije. 30 Henga Yesu nkupita ching'ati likuwa, nkuhwena.

Yesu àmmusa nanndenga

(Mako 1:21-28)

31 Bahi Yesu nkuhelela mpaka kuimanga ya ku Kapelinaumu, chilambo cha ku Galilaya. Aneko Yesu nkuva wavahunda vanu kila Liduva

lya Kuyewelega. ³² Vanu vammalele nkukangana namene namuna chachivahunda, kwa kuva, ávahunda muchi munu avéle na mamulaka. ³³ Na amula muing'ande ya kunnyuwila Nnungu múvele na munu anavele na nanndenga, nkukuta ing'uto wachidoni, ³⁴ "Aaa! Wako Yesu wa ku Nasaleti útulembela chani hwetu? Dachi, údile unatuwalala? Nangu ñnikumala wako. Wako nni Wanaswe wanga Nnungu!" ³⁵ Yesu nkunkalipila ayula nanndenga wachidoni, "Nyalala! Mmuke munu ayuno!" Bahi nanndenga nkummatohija ayula munu pahi, muyo mwa vanu, nkummuka bila kummumisa.

³⁶ Vanu vammalele nkukangana namene, nkuva uvahaulanila kuchidoni, "Malove alano la namuna ntواني? Kwa kuva, kwa dimongo na mamulaka ávaamulisa anamindenga vauke, na vanang'o vánauka!" ³⁷ Bahi habali dyanga Yesu nkupilikanika kila pachinu nchilambo cha ku Galilaya.

*Yesu ávalamya vanu vohe
(Matayo 8:14-17, Mako 1:29-34)*

³⁸ Yesu nkuhuma amula muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuh-wena kukaya kwanga Simoni uvanchema Petulo. Nkawake Simoni ánaaula namene chidumba, bahi nkunnyuwa Yesu annamye mmahe aneyo. ³⁹ Yesu nkunyenyelekela ayula mmahe, nkuchiamulisa chidumba chimmuke, na chidumba nkummuka. Upala ayula mmahe nkuimila, nkutandilika kuvahudumila.

⁴⁰ Liduva palichiswa, vanu vammalele vánavele na alangavao vánavele na magonjo la kila namuna, nkumpelekejija Yesu anevo vagonjo. Na Yesu nkuvavikila makono lake vagonjo vammalele, nkuvalamya. ⁴¹ Anamindenga vánivauka vanu vohe akuno uvataya lwasu uvachidoni, "Wako nni Mwana wanga Nnungu!"

Henga Yesu nkuvakalipila anevo anamindenga, na kuvadivila vanatan-gole kwa kuva, vánimmala kuva nang'e njo Kilisto^{††}.

*Yesu ávayanjajija Malove Lambone vanu va ku Yudeya
(Mako 1:35-39)*

⁴² Liduva lipapete ulyamba na mambumbu, Yesu nkuuka paimanga nkuh-wena pachinu pakávele na vanu. Likuwa likulungwa lya vanu nkutandilika untaha. Pavammwene nkulinga kun'divila uchinga anauke. ⁴³ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Ngúlembelewa nguhwene na n'dimanga dinji nikavahubilile vanu Malove Lambone la Ufalume wa Nnungu, kwa kuva, ñnitumwa kwajili ya aneyo." ⁴⁴ Bahi Yesu nkuva wavayanjajija vanu Malove Lambone n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu, nchilambo cha ku Yudeya.

5

*Yesu ávatandola vakuhundwa vatandi
(Matayo 4:18-22, Mako 1:16-20)*

¹ Liduva limo, Yesu áimidile nnyenje Litanda lya Galilaya, akuno likuwa lya vanu lin'dingwike uvagumanagumana uchinga vapilikanile lilove lya Nnungu.* ² Yesu nkudyona dingalava dimbili divèlè nnyenje litanda. Dingalava anedyo dílekwiye na akúupa dihomba vachiúsa miswani n'dinjawu dyavo. ³ Yesu nkuinjila muingalava imo ínavele yanga Simoni uvanchema

^{††} 4:41 Mana la Kilisto lola Luka 2:11. * 5:1 Munsitali auno Luka àlembile "Litanda lya Genesaleti" kwamba Litanda lya Galilaya.

Petulo, nkunnyaulila Simoni aitukuhije mmedi, kulehu kadiki na kunyangi. Yesu nkuikala, nkuva wahunda likuwa lya vanu akuno aikèlè mwingalava.

⁴ Pamalidile kuvahunda vanu, nkunnyaulila Simoni kuchidoni, “Thengeleje ingalava mpaka pachinu pavèle medi lohe, mukataye dinjauw dyenu, muupe dihomba.” ⁵ Simoni nkunnyang’ula Yesu kuchidoni, “Nang’olo, tunitumbama kuupa chilo chammalele ila nanga patupete chinu. Henga kwa kuva ùhawile wako, bahi nguchingutaye dinjauw.” ⁶ Pavatadile dinjauw, nkuupa dihomba dyohe namene, mpaka dinjauw dyavo kutandilika kukaduka. ⁷ Bahi nkuvakapila avao vanavele muingalava inji uchinga vaide vakavayangate. Vanang’o nkuidananga, nkuumbajanga dihomba n’dingalava dyammalele dimbili, mpaka dingalava kutandilika kutitimila.

⁸ Bahi Simoni uvanchema Petulo palawene anelo lahumidile, nkuhinama muyo mwa Yesu nkuchidoni, “Nang’olo, linyemye na nangu! Kwa kuva, nangu nni munu nguvèle na masambi!” ⁹ Simoni átangwele uchocho ing’anya nang’e na avake vammalele vánikangana namene ing’anya ya kuupa dihomba dyohe. ¹⁰ Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo, vanavele vakúupa avake Simoni, na vanang’o vánikangana. Yesu nkunnyaulila Simoni kuchidoni, “Unayope, kwa kuva kutandikila vino wako ùmbekwa uvaupilà vanu kwanga Nnungu.” ¹¹ Anepo nkuutangila dingalava dyavo mpaka kunyenje litanda, nkulekanga kila chinu, nkumpapata Yesu.

*Yesu ànnama mmangundula
(Matayo 8:1-4, Mako 1:40-45)*

¹² Yesu pánavèlè muimanga imo ya chilambo cha ku Galilaya, nkuida munu yumo anavele na mangundula mmili wammalele. Pammwene Yesu, nkuhunama pamadodo langa Yesu nkunnyuwa wachidoni, “Nang’olo, wako ukàlèmbela unahulula chihi unguhahulanga kwa kungulama.”

¹³ Yesu nkunyojoja nkono wake nkun’gusa, nkunnyaulila kuchidoni, “Elo nalembela, lama. Hahuka mwalehu!” Upala mangundula nkumuka. ¹⁴ Bahi Yesu nkumwamulisa ayula munu kuchidoni, “Unannyaulile munu woheyo, henga hwena ukalilanguje kwa kuhani na uhumye sadaka ya kuhahulwa kwako malinga chalajijje Musa, uchinga vanu vamale kuva ùnihahulwa.”

¹⁵ Henga habali dyanga Yesu nkuhalija kuyanjala kila pachinu. Makuwa lohe la vanu nkuidang’ana unampilikanila na kulamywa magonjo lavo. ¹⁶ Henga myanda yohe Yesu ánalinyemya na anevo vanu wahwena pachinu pakavele vanu, wayuwa.

*Yesu ànnama munu adidimènge na kunsamehe
(Matayo 9:1-8, Mako 2:1-12)*

¹⁷ Liduwa limo Yesu ávenkuhunda. Mafalisayo na vakúhunda Sheliya vánahaleke mmijiji vyammalele vya nchilambo cha ku Galilaya na ku Yudeya na imanga ya Yelusalemu, vammalele vávele upala. Na Yesu ávalama vagonjo kwa dimongo dya Nang’olo. ¹⁸ Upala nkwiya vanu vanyakwilè munu adidimènge, akuno alèlè nchinanda. Nkulinga kutaha nafasi ya kumwingija uchinga vakammike pachinu pávèlè Yesu. ¹⁹ Bahi ing’anya vanu vávele vohe, nanga pavanapete nafasi ya kumwingija nkati. Vanu anevo nkukwela nawe muha ing’ande, nkuvimbula pachinu, nkunsulupusa nchinanda mpaka ching’ati likuwa lya vanu, pachinu pávèlè Yesu. ²⁰ Yesu

paiwene ing'ulupa yavo, nkunyahulila ayula munu adidimênge kuchidoni, "Nnyanjawangu, ûnisamehewa masambi lako."

²¹ Vakúhunda Sheliya na Mafalisayo nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, "Ayu ni munu wa namuna ntwani ankufúlu Nnungu? Nnani ahulúla kunsamehe munu masambi ikánave chihi Nnungu weka?" ²² Henga Yesu ánilamala lavachitangodikanga, nkuvauja kuchidoni, "Ing'anya ntwani mütangodikanga uchocho mmitima yenu?" ²³ Lilida lipeyapeya namene, kuhaula kuva, 'Ûnisamehewa masambi lako,' au kuhaula, 'Imila uhwene?' ²⁴ Bahi nangu ngúlebela ngumaihe kuva, Mwana wa Munu ávele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo." Anepo nkunyahulila ayula adidimênge kuchidoni, "Nikuhaulila, imila, utwale chinanda chako, uhwene kukaya!" ²⁵ Upala ayula munu adidimênge nkumila muyo mwavo, nkutwala chinanda chake, nkuhwena kukaya kwake, akuno wannombolela Nnungu. ²⁶ Vanu vammalele nkukangana namene! Nkuyopa na kunnombolela Nnungu uvachidoni, "Nelo tûviwene vitukutuku vya kukanganya."

*Yesu ànchema Lawi, lina linji vànchema Matayo
(Matayo 9:9-13, Mako 2:13-17)*

²⁷ Palamalilike anelo, Yesu nkuhuma pawelu nkumwona nkútwala kodi yumo lina lyake Lawi aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunyahulila kuchidoni, "Ngupapate!" ²⁸ Lawi nkumila, nkuleka kila chinu, nkumpapata.

²⁹ Bahi Lawi nkuntendela Yesu ing'ole ing'ulu kuing'ande yake. Na likuwa likulu lya vakútwala kodi pamo na vanu vanji nkuikala pamo na Yesu uvalya nawe. ³⁰ Henga Mafalisayo na vakúhunda vao va Sheliya, nkuva uvavatongodikila vakuhundwa vanga Yesu uvachidoni, "Ing'anya ntwani mùnalya na kukumbila pamo na vakútwala kodi na vanu vavéle na masambi?" ³¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Vanu vakáuula nanga pavannembela n'ganga, ila vanu vauúla njo vannembêla n'ganga. ³² Nangu nikáidile unavachema vanu vatênda àlalá lalalembela Nnungu, henga ngúidile unavachema vanu vavéle na masambi uchinga vapate kulaleka masambi lavo."

*Vanu fulani vàmumuja Yesu habali dya kufunga
(Matayo 9:14-17, Mako 2:18-22)*

³³ Vanu fulani nkunyahulila Yesu kuchidoni, "Vakuhundwa vanga Yohana Nkúbatisa myanda yohe vànafunga na kuyuwa, ata vakuhundwa va Mafalisayo navanang'o vâtenda uchocho, henga vakuhundwa vako, vâlya chihi na kukumbila!" ³⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, inahululika kuvatenda vanu vakumbuliwije kuing'ole ya ulombi vafunge wakati mwene nnombi avenavo pamo? Ikáhululika. ³⁵ Henga mahiku lachilakamole nnombi pambetwaliwa muvanang'o, anepo njo pavambefunga."

³⁶ Yesu nkuvahaulila nfano kuchidoni, "Nanga munu apapúla chilaka muinguwo yahambi nkutotela muinguwo yatangu. Akâtenda uchocho, àmbeyondonga inguwo yahambi, na chilaka cha inguwo yahambi chikambekwendana na inguwo aneyo yatangu. ³⁷ Uchocho, wala nanga munu atâya divayi dyahambi mmipatila ya tangu ya limbende. Akâtenda uchocho, anedyo divayi dyahambi dimbeipapula aneyo mipatila, na divayi dimbemwadilika, na mipatila imbekwondongeka. ³⁸ Henga divayi dyahambi dilembelewa ditaywe mmipatila yahambi. ³⁹ Na wala nanga munu akumbila divayi dya tangu

koka nkulambela kavila divayi dyahambi. Kwa kuva, àhaua kuva, adila dya tangu nni dyambone namene.”

6

Yesu njo Nang'olo avèle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega (Matayo 12:1-14, Mako 2:23-3:6)

¹ Liduva limo lya Kuyewelega, Yesu nkuva wapita n'dindila dya mmawelu la ngano chalumo na vakuhundwa vake. Vakuhundwa vake nkutandilika kupulula ngano, uvaitinginda na makono lavo na kutang'una. ² Henga Mafalisayo vanji nkuvauja kuchidoni, “Mwadachi mùtenda vitukutuku vikáluhusiwa na Sheliya ya Musa kutenda Nniduva lya Kuyewelega?” ³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, mwenu nanga pamusomile chanatendile Nfalume Daudi na vavake pavanavele na indala? ⁴ Daudi áingidile pa Ing'ande ya Nnungu, nkutwala mikate ihumîjwe kwa Nnungu nkulya, nkuveng'a na avake navanang'o nkulya, wakati Sheliya ya Musa iluhusu chihi mikate aneyo kuliwa chihi na makuhani weka.” ⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwana wa Munu njo Nang'olo avèle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega.”

⁶ Liduva linji lya Kuyewelega, Yesu nkuhwena muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuva wahunda. Na amula nkati múvele na munu anadidimenge nkono wa kunkono. ⁷ Vakúhunda Sheliya pamo na Mafalisayo vátaha ing'anya ya kunsitaki Yesu. Bahi nkuva uvannoleha uchinga vamale ikáva àmbennamya munu Nniduva lya Kuyewelega. ⁸ Henga kwa kuva Yesu ánimala lavachiliuja avala vanu, nkunnyaaulila ayula munu avèle na nkono udidiménge kuchidoni, “Takatuka, ida uimile muyo.” Ayula munu nkutakatuka, nkunaimila muyo mwa vanu. ⁹ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nimmujanga mwenu kuva, dachi Sheliya yetu inatuluhusu kutenda lambone au lahakalenge Nniduva lya Kuyewelega? Dachi, inatuluhusu kumpoha munu au kummwalala?” ¹⁰ Yesu nkuvapalambahija meho vanu vammalele vanapawije apala, koka nkunnyaaulila ayula munu kuchidoni, “Nyoloja nkono wako.” Nang'e nkunyoloja, na nkono wake nkuva umi.

¹¹ Henga vanu nkusunala namene, nkuujana ding'ano namuna chivambentendela Yesu.

Yesu àvatandola mitume kumi na mbili (Matayo 10:1-4, Mako 3:13-19)

¹² Mmaduva ulolo, Yesu nkuhwena kulichinga unayuwa, aneko nkucheja wannyuwa Nnungu. ¹³ Ulyamba wake, Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvatandola vanu kumi na mbili khaloka nnikuwa lya vakuhundwa, nkuvachema kuva mitume. ¹⁴ Vanu anevo vanavatandwele Yesu nni Simoni wananchemile Petulo, na Anduleya nnung'une Simoni na Yakobo na Yohana na Filipo na Batolomayo, ¹⁵ na Matayo na Tomaso na Yakobo mwana wanga Alufayo na Simoni achichemwa Nselote*, ¹⁶ na Yuda mwana wanga Yakobo chalumo na Yuda Isikaliote, anantengeleke Yesu.

Yesu àvahunda vanu na kuvalamya vagonjo (Matayo 4:23-25)

¹⁷ Bahi Yesu nkusulupuka nnichinga chalumo na mitume vake, nkunaimila pachinu pavèle tambalale. Na pachinu anepo pávele na likuwa

* **6:15** Vaselote lívele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo, na vakáchitamwa kutawaliwa na Valoma.

likulungwa lya vakuhundwa vake pamo na mmuluku wa vanu vanahaleke nchilambo chammalele cha ku Yudeya na kuimanga ya Yelusalemu, na kuhaloka nchilambo cha Tilo na Sidoni, chilambo chivèle nnyenje bahali. ¹⁸ Vanu anevo vâidile unampilikanila Yesu na kulamywa magonjo lavo. Na vanu vachibanihwa na anamindenga, navanang'o vâniida nkulamywa. ¹⁹ Na kila munu ânatumama uchinga an'guse Yesu, ing'anya dimongo dya Nnungu dínannyuma na kuvalamya vanu vammalele.

*Wasa na ole
(Matayo 5:1-12)*

- ²⁰ Yesu nkuvalola vakuhundwa vake, nkuchidoni,
“Wasa mwenu mmamahuvani,
kwa kuva, Ufalume wanga Nnungu ni wenu!
- ²¹ Wasa mwenu muvèle na indala hambi,
kwa kuva, muchimusibe!
Wasa mwenu mukûta hambi,
kwa kuva, muchimuheke kwa kuhangalala.
- ²² Wasa mwenu, vanu pavambemenganga na kulinyemya na mwenu, pavambentangolelanga malove lahakalenge na kuhakajanga malina lenu ing'anya yanga Mwana wa Munu. ²³ Mambo anelo palambehumila, hangalala na kuvina, ing'anya inujo yenu ing'ulungwa inivikwa kulihunde. Kwa kuva, uvila nni anyakala vao chivanavatendile manabii.
- ²⁴ Henga ole wenu mwenu mmakupata,
kwa kuva, tayali mûnitujwa mitima yenu!
- ²⁵ Ole wenu mwenu musibîle hambi,
kwa kuva, mûmbekuva na indala.
Ole wenu mwenu muhêka hambi,
kwa kuva, mûmbekuta na kulikutangila.
- ²⁶ Ole wenu vanu vammalele vakânnombolelanga!
Kwa kuva, uvila njo anyakala vao chivanavatendedile manabii va kulambila!”

*Kuvatamwa amongo mwenu
(Matayo 5:38-48, 7:12a)*

²⁷ “Henga nangu ninnyaulilanga mwenu mungupilikanila kuva, vatamwange amongo mwenu. Na muvatendele lambone vanu vammengânga. ²⁸ Vayuwile lambone avala vannâni mwenu, na muvayuwile avala vantendelânga lahakalenge. ²⁹ Munu akâkupanya likofi nnibuda limo, uchocho nneke akupindikulile na libuda lya vili. Na munu akâkupakanyola likoti lyako, uchocho nneke atwale na nkogo wako mwalehu. ³⁰ Munu woheyo akâkuyuwa chinu mwing'e, na munu akâkupakanyola vitukutuku vyako, unayuwe akuuyihije. ³¹ Chimulembela vanu vantendele mwenu, na mwenu vatendele vanang'o uchocho.

³² Ikâva mûvatamwa chihi vanu vantamwânga mwenu, dachi, mûmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vanu vavèle na masambi vâvatamwa vanu vavatâmwa vanang'o. ³³ Na mwenu mukâvatendela chihi lambone vanu avala vantendêla mwenu lambone, dachi mûmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vanu vavèle na masambi navanang'o vâtenda uchocho avao. ³⁴ Na ikâva mûvakopesa chihi avala vamuvulolela kuva vachivannipange, dachi mûmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vanu vavèle na masambi navanang'o vâvakopesa avao akuno uvalolela

kuuyihijwa achila chivavakopesije. ³⁵ Henga mwenu vatamwange amongo mwenu, vatendele lambone, na mukàvakopesa munalolele kuuyihijwa achila chimuvakopesije. Anepo njo inujo yenu paimbekuva ing'ulu kwa Nnungu, na njo pamumbekuva mmana mma Nnungu Nkulu, kwa kuva, nang'e nni wambone kwa vanu vakávele na shukulani na vatênda lahakalenge. ³⁶ Bahi mùùve na chididi muchi Atata wenu chavele na chididi."

*Munavahukùmù vanji
(Matayo 7:1-5)*

³⁷ "Munavahukùmù vanu vanji na Nnungu akambennyukumu mwenu. Munavaambe vanu vanji, na Nnungu akambemwamba mwenu. Muvasamehe vanu vanji, na Nnungu achiansamehe mwenu. ³⁸ Veng'ange vanu vanji vitukutuku vivasikikidile, na Nnungu achiamwing'ange mwenu. Muchimupwechele chipimo chambone namene, chichinyiwije na kutikwa, chiombêle mpaka kupakatika. Kwa kuva, chipimo uchila chimupimila kuveng'a vanu vanji, njo uchocho chambetumila Nnungu kumpimila mwenu."

³⁹ Anepo Yesu nkuvahaulila nfano auno kuchidoni, "Dachi, munu aputêle meho ànahulula kunnodya nnyake aputêle meho? Dachi, vammalele vavili vakambematokela nnipondo? ⁴⁰ Nkúhundwa akáva nkulu kumpunda nkúhunda wake, henga kila nkúhundwa akámalila kulihunda kwake, àava muchi nkúhunda wake.

⁴¹ Mwadachi ùuloleha nswani uvêle nniso lya nnung'uno, akuno lukongolo luvêle nniso lyako ukalwònà? ⁴² Au ùmbehulula dachi kunnyaulila nnung'uno kuchi, 'Nnung'unwangu, nahoti nikuuse chipatu nniso lyako,' akuno umwene ukálwònà lukongolo luvêle nniso lyako? Nkúlibambilila wako! Tandilika kuluusa lukongolo luvêle nniso lyako nahoti, na anepo njo pumbelola saana na kuchiusa chipatu chivêle nniso lya nnung'uno."

*Nnandi ùmaikana kwa vihepo vyake
(Matayo 7:16-20, 12:33-35)*

⁴³ "Wala nanga nnandi wambone ùpa vihepo vikee vyambone, na wala nanga nnandi ukee wambone ùpa vihepo vyambone. ⁴⁴ Na kila nnandi ùmaikana kwa vihepo vyake. Vanu nanga pavahepa tini n'diheya, na wala nanga pavahepa sabibu mmbigili. ⁴⁵ Munu wambone àhumya vitukutuku vyambone kuhaloka muvyambone vyakondije muntima wake wambone, na munu akávele wambone àhumya vitukutuku vikee vyambone kuhaloka muvitukutuku vikee vyambone vyakondije muntima wake ukee wambone. Kwa kuva, munu àtangola àlalá laombêle muntima wake."

*Nfano wa vakúdenya vavili va ing'ande
(Matayo 7:24-27)*

⁴⁶ "Mwadachi munguchema nangu, 'Nang'olo, Nang'olo,' akuno mukatênda àlalá laninyaulila mulatende? ⁴⁷ Munu woheyo aida kwang'une, nkupilikanila mahundo langu na kutenda chalembelewa atende, ⁴⁸ munu aneyo àlandana na munu adengile ing'ande yake saana. Áhimbile lipondo lilehu lya nsingi mpaka nniyanga likulungwa, nkudenga nsingi wa ing'ande aneyo nniyanga aneyo. Paliidile livambwe, medi nkuguma namene aneyo ing'ande henga nanga palanahulwile kananga kuitikinya ing'anya ínitandeka. ⁴⁹ Henga munu apilikána mahundo langu koka anatende chalembelewa atende, aneyo àlandana na munu akádengile saana ing'ande yake. Nang'e nanga panahimbile lipondo lya nsingi, ila ádengile chihi muha

ulongo. Livambwe paliidile, medi nkuiguma aneyo ing'ande, upala nkulin-duka na kwondongeka mwalehu!"

7

Yesu ànnamya ntumishi wanga nkulu wa matiyala (Matayo 8:5-13)

¹ Yesu pamalidile kutangola anelo kwa vanu, nkuhwena ku Kapelinaumu. ² Aneko kúvele na nkulu yumo wa matiyala myamoja la Valoma, ánavele na ntumishi wake wachimweshimu namene, na aneyo ntumishi ánapwateka namene pepi na kuhwa. ³ Ayula nkulu wa matiyala papilikene habali dyanga Yesu, nkuvalaija vasele va Vayahudi vakannyuwe Yesu aide akanamye ntumishi wake. ⁴ Pavakamwele kwanga Yesu, nkunyuwa namene uvachidoni, "Ayu munu ànavaikila wako unnyangate, ⁵ ing'anya ànavatamwa namene vanu vetu na njo atudengedile ing'ande ya kunyuwila Nnungu."

⁶ Bahi Yesu nkuuka chalumo na anevo vanu. Henga pánavele pepi na ing'ande yanga nkulu wa matiyala, ayula nkulu nkuvalaija ayanjavake vakannyaulile Yesu kuchidoni, "Nang'olo unaliohopeje kwida akuno. Nangu wala níkáfala kukupwechelela wako nng'ande mwangu, ⁷ na ngúlyona kuva níkáfala kukwidila wako. Henga wako tangola chihi lilove na ntumishi wangu achialame. ⁸ Kwa kuva, ata nangu nimwene nni munu nguvéle pahi pa mamulaka la vakulu, na pávele na matiyala vavéle pahi pangu. Níkànnyaulila yumo kuchi, 'Hwena!', ánahwena. Na níkánnyaulila yunji kuchi, 'Ida!', ánaida. Na níkánnyaulila ntumishi wangu kuchi, 'Tenda achino!', ánatenda."

⁹ Bahi Yesu papilikene anelo malove, nkunkangana namene ayula munu, nkupindikuka nkulilola likuwa lya vanu lichinnondola nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, níkánnambimwona munu muvanu va Isilaeli avèle na ing'ulupa ing'ulungwa malinga ayi!" ¹⁰ Bahi avala vanu vanatumwije kwanga Yesu, pavauyite kukaya kwanga nkulu wa matiyala, nkunkoja ayula ntumishi avèle mumi.

Yesu ànfufula mwana wanga nannidi

¹¹ Bada ya anelo, Yesu nkuhwena imanga imo ivachema Naini, vakuhundwa vake na likuwa lya vanu nkunnondola. ¹² Pánavele pepi na nnango wa kuinjilila muimanga aneyo, nkuhaloka vanu vanyakwilè ntuhi wa kijana ánavele mwana wa weka wa nannidi. Na likuwa lya vanu vohe va imanga aneyo vavele chalumo na mmahe aneyo. ¹³ Nang'olo Yesu pammwene ayula nannidi nkummikila chididi, nkunnyaulila kuchidoni, "Unakute." ¹⁴ Anepo Yesu nkuhengelekela, nkuchigusa chinanda chivanyakulidile ntuhi, na avala vanachinyakwile nkuimila. Yesu nkuchidoni, "Nnemba, níkuhaulila takatuka!" ¹⁵ Bahi ayula kijana anahwile nukatakutaka, nkuikala na kutandilika kutangola. Anepo Yesu nkunkamaja ayula kijana kwa anyokwe.

¹⁶ Vanu vammalele nkuyopa, nkunnombolela Nnungu, uvachidoni, "Nabii nkulu wanga Nnungu àidile kwetuhwe. Nnungu àidile unavayangata vanu vake." ¹⁷ Habali dya kijana aneyo nkupilikanika nchilambo chammalele cha ku Yudeya, na vilambo vyammalele vya pepi.

Vatumishi kahaloka kwanga Yohana Nkúbatisa (Matayo 11:2-19)

¹⁸ Vakuhundwa vanga Yohana Nkúbatisa nkunnyaulila Yohana habali dya vitukutuku vyammalele vyachitenda Yesu. Anepo Yohana nkuvachema vakuhundwa vake vavili, ¹⁹ nkuvalaia vahwene kwanga Nang'olo Yesu vakammuje kuchidoni, “Dachi, wako njo ayula Mpohi ahaulika kuva àvenkwida au tunnolele yunji?”

²⁰ Avala vanu pavahwikile kwanga Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Yohana Nkúbatisa ànitulajia tukakuje kuva, ‘Dachi, wako njo ayula Mpohi ahaulika kuva àvenkwida au tunnolele yunji?’ ” ²¹ Uhiku uwowo, Yesu àvenkuvalamya vanu vohe vánavele na magonjo na vachihuvanga na vachibanihwa na ana-mindenga, na kuvalamya vanu vaputèle meho. ²² Bahi Yesu nkuvayang'ula vakuhundwa vanga Yohana kuchidoni, “Hwena mukannyaulile Yohana lammalele lamulawene na kulapilikana, vanu vaputèle meho vàvenkulola na vikwava vàvenkuhwena na amangundula vànalama na anammwidi hambì vàvenkupilikana na vanu vahwile vànafufuka na amahuvani vànahubiliwa Malove Lambone. ²³ Wasa munu ayula akáleka kungukulupila nangu ing'anya ya àlalá langulatenda!”

²⁴ Vakuhundwa vanga Yohana pavaukile, Yesu nkutandilika kuhaulila makuwa la vanu habali dyanga Yohana wachidoni, “Dachi, pamupite kulilanga unannola Yohana, múlolela muchone chani? Dachi, mútenda àmbekuva muchi imbalu itikínywa na mpapa? Nanga! ²⁵ Bahi ikànavé uchocho, vino mwapite unalola chani? Dachi, mwapite unannola munu awète dinguwo dikatapèle? Nanga akee uchocho! Vanu vawála dinguwo dikatapèle na kupoka, vàikala n'ding'ande dya chifalume. ²⁶ Bahi nguhaulile, mwapite unalola chani? Dachi, mwapite unannola nabii? Elo! Henga nangu nínnyaulilanga kuva, umummwene ni nkulu kumpunda nabii. ²⁷ Yohana njo n'jumbe achiyambwa Mmalemba Lanawe, Nnungu pachihaula kuchidoni, ‘Nangu nimbentuma n'jumbe wangu akulongolelee, aneyo njo ambekukatapajija indila yako.*”

²⁸ Yesu nkuyenjeja kutangola kuchidoni, “Muvanu vavelekwejje na mmahe, nanga munu nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa. Henga ayula avalang'wa kuva n'joko kupunda vammalele mu Ufalume wanga Nnungu, aneyo njo nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa.”

²⁹ Vanu vammalele na ata vakúwala kodi pavapilikene malove la Yesu, nkukubali kuva, makudungilo la Nnungu nni lambone kwa kubatiswa na Yohana. ³⁰ Henga Mafalisayo na vakúhunda Sheliya vánílahita makudungilo la Nnungu kwamba vanang'o kwa kuhita kubatiswa na Yohana.

³¹ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Nivalandanye na chani vanu va chívelèkwà achino? Vanu ava vàvele muchi chinu ntwanì? ³² Vàlandene na vavana vaikaléngé kusakoni uvahaulanila vene kwa vene kuva, ‘Twanimwombelanga vimbeta, henga nanga pamunavinitè! Twaniimba dihimu dya kulikutangila, henga nanga pamunakutile!’ ³³ Kwa kuva, Yohana Nkúbatisa àniida, nang'e àjukile chihi munu wa kufunga-funga na wala akákumbila divayi, henga mwenu múhauila kuva, ‘Yohana àvele na nanndenga!’ ³⁴ Henga Mwana wa Munu àniida, analya na kukumbila, henga mwenu múhauila kuva, ‘Ayu munu nni nkúlya uwamba na nkúkalewa, nnyanjawavo vakúwala kodi na vanu vavèle na masambi!’ ³⁵ Henga lúnda lwa Nnungu lúmaiwa kuva lwambone kupitila vitendo vya vanu vammalele vavèle na lúnda anelwo.”

* 7:27 Malaki 3:1

*Mmahe avêle na masambi àmpaka Yesu mahuta
(Matayo 26:6-13, Mako 14:3-9, Yohana 12:1-8)*

³⁶ Munu yumo Nfalisayo nkunkumbula Yesu kukaya kwake akalye chakulya cha lyulo chalumo nanang'e. Bahi Yesu nkuhwena kuing'ande kwanga ayula Nfalisayo, nkuikala na kulya chakulya. ³⁷ Muimanga aneyo múvele na mmahe yumo nkútenda masambi. Mmahe aneyo papilikene kuva Yesu ávenkulya muing'ande yanga ayula Nfalisayo, ániida akuno anyakwilè chupa chikatapele namene chikatapajîwe kwa mayanga la alabasta cha mahuta lanung'ila namene. ³⁸ Nkuhwena unahunamila mmadodo langa Yesu wakuta, akuno mihodi yake uimatokela mmadodo langa Yesu, na kula-pukutanga madodo langa Yesu kwa ulindo wake na kulabusu na kulapaka mahuta lanung'ila namene.

³⁹ Ayula Nfalisayo ankumbwile Yesu palawene anelo latendêka, nkuva watangola chimunda-munda kuva, "Ayu munu akàchiva nabii wa Nnungu akanimmala ayu mmahe ankwâha kuva nni munu wa namuna ntwani. Akanimala kuva nni munu avêle na masambi."

⁴⁰ Yesu nkunnyaulila aneyo Nfalisayo kuchidoni, "Simoni, ngùvele na chinu cha kukuhaulila." Simoni nkuyang'ula kuchidoni, "Aya nkúhunda, nguhaulile." ⁴¹ Yesu nkutandilika kutangola wachidoni, "Pávele na vanu vavili vanayadike dihela kwanga munu ayadikisa dihela. Munu yumo áyadike dihela dihwikîla nshahala wa mwaka umo na myedi sita, na munu yunji áyadike dihela dihwikîla nshahala wa mwedi umo na majuma matatu.† ⁴² Vammalele vavili wala yumo anahulwile kulipa dihela dyanayadike, nang'e nkuvalekelela. Dachi, kati ya anevo vanu vavili, alida ambentâmwana namene ayula munu anavayadikisije dihela?"

⁴³ Simoni nkuyang'ula kuchidoni, "Nangu ngwôna kuva, ayula uvansamehite dihela dyohe njo ambentâmwana namene."

Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Elo, ùniyang'ula saana."

⁴⁴ Anepo Yesu nkunnaulila ayula mmahe, nkunnyaulila Simoni kuchidoni, "Ùvenkumwona ayu mmahe? Nangu nguidile nng'ande mwako, henga ukáning'ile medi la kukalava mmadodo langu, ila ayu mmahe ànilakalavya madodo langu kwa mihodi yake na kulayumya kwa ulindo wake. ⁴⁵ Wako ukángupwechedile kwa kungubusu nnibuda, henga ayu mmahe, kutandikila panguingidile, akánaleka kulabusu madodo langu. ⁴⁶ Wako nanga paungupakile mahuta mmuti mwangu, henga ayuno mmahe àningupaka mahuta la kunung'ila mmadodo langu. ⁴⁷ Bahi ing'anya ya aneyo, nangu nkuhaulila kuva, itamwi ing'ulu yalangujije ayu mmahe imaiha kuva Nnungu àninsamehe masambi lake lohe. Henga munu ayula uvansamehite mambo kadiki àtamwa chihi kadiki."

⁴⁸ Anepo Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, "Masambi lako làninsamehewa."

⁴⁹ Bahi vanu vanji vanavele pachakulya chalumo na Yesu nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, "Ayu munu ntwani mpaka ahulule kusamehe masambi?"

⁵⁰ Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, "Ing'ulupa yako ìnikupoha. Hwena kwa amani."

† 7:41 Mmalemba la nsitali auno ìlembwije, dinali 500 na dinali 50. Dinali imo yávele sawa na nshahala wa kawaida wa liduva limo.

8

Amahe vachipapatâna na Yesu

¹ Bahi palamalilike anelo, Yesu nkuhwena n'dimanga na mmijiji wayanjaja Malôve Lambone layâmba Ufalume wa Nnungu. Na vakuhundwa vake kumi na mbili vânipapatana nawe. ² Na amahe vanji vanausijwe anamindenga na Yesu na kulamywa magonjo navanang'o vânipapatana nawe. Amahe anevo nni chalumo na Maliya wa imanga ya ku Magidala anausi-jwe anamindenga saba, ³ na Susana na Yoana na Yoana n'jawe Kusa, Kusa ânavele nkwiimilila dimali dyanga Helode, na amahe vanji vohe. Amahe anevo vânyudumila Yesu na vakuhundwa vake kwa dimali dyavo.

*Nfano wanga nkúpanda**(Matayo 13:1-9, Mako 4:1-9)*

⁴ Vanu vohe kuhaloka kila imanga nkumwenela Yesu. Likuwa lya vanu palikojene pamo, Yesu nkuvahaulila nfano auno wachidoni,

⁵ “Nkúpanda âpite unapanda dimbeyu. Pânavêlê nkumyaya dimbeyu mmwelu, dinji nkumatokela nndila. Vanu nkudilivata, na vyuni nkudidadola. ⁶ Dimbeyu dinji nkumatokela mmayanga muvêle ulongo kadiki, padimedile mitipu nkuyuma ing'anya muulongo mukanavele medi. ⁷ Dinji nkumatokela ching'ati miva. Mitipu nkukulumuka chalumo na miva. Miva nkuidingila aila mitipu na kuiwalala. ⁸ Dimbeyu dinji nkumatokela pavêle ulongo wa matapata, mitipu nkumela na kukulumuka, nkupundiha kupa, myanda myamoja kupunda adila dipandwîje.”

Bahi Yesu pamalidile kuvahaulila anelo lammalele, nkunonoha lidi wachidoni, “Munu avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

*Chiuchilanda nfano**(Matayo 13:10-23, Mako 4:10-20)*

⁹ Vakuhundwa vake nkummuja Yesu mana la aula nfano. ¹⁰ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mûnijaliwa kudimala disili dya Ufalume wa Nnungu. Henga kwa vanu vanji ngûtangola kwa mifano uchinga, 'Ikânava vânalola, vanachone chinu, na ikânava vânapilikana, vanamale chinu.’* ”

¹¹ Bahi aino njo mana ya anewo nfano. Adila dimbeyu dipândwa dilandanywa na lilove lya Nnungu. ¹² Vanu vanji vâlandanywa na hali ya nndila, amula mudimatokedile adila dimbeyu. Vanu anevo vânalipilikana lilove lya Nnungu, henga Ibilisi ânaida nkuliusa anelyo lilove mmitima yavo, wachinga vanakulupile nkupohwa. ¹³ Na vanu vanji vâlandanywa na hali ya pachinu pavêle mayanga-mayanga, apala padimatokedile adila dimbeyu. Vanu anevo vânalipilikana lilove lya Nnungu na kulipwechelela kwa kuhangalala, henga nanga palitita mmitima yavo muchi chiditita dinyiya muulongo. Vâlikulupila chihi kwa uhiku kadiki lilove anelyo, henga pavalingwa, vânalileka. ¹⁴ Na vanu vanji vâlandanywa na hali ya mmiva, amula mudimatokedile adila dimbeyu. Anevo vanu vanalipilikana lilove lya Nnungu, henga ing'anya ya kukambikambila namene mambo la maisha na kupoka na dimali dya pachilambo, mambo anelo lânavabana na nanga pavapa vihepo vitandêke. ¹⁵ Na vanu vanji vâlandanywa na hali ya pachinu pavêle ulongo wa matapata. Vanu anevo vâvele na ntima wambone na wa kupilikana. Vânalipilikana na kulikamulila anelyo lilove na kupa vihepo kwa kupililila.”

* 8:10 Isaya 6:9

*Chibatali chihinikwîje**(Mako 4:21-25)*

¹⁶ “Nanga munu achâcha chibatali nkuchihinika na chombo fulani au kuchivika paliungu chinanda. Henga achivika muha chipanda uchinga vanu vainjila nng'ande vawone nng'anje.

¹⁷ Kwa kuva, chinu chohecho chipihijwe chimbepihuliwa, na chinu chohecho chihinikwîje chimbahunukulwa na kuvikwa palangele.

¹⁸ Bahi lyongolelange saana namuna chimupilikanila lilove lya Nnungu. Kwa kuva, munu avêle na chinu ambeyenjejwa vinji, henga munu akâvele na chinu ata achila châtendâ kuva ânivanacho âmbepokonyolwa.”

*Anyokwe Yesu pamo na vanung'unuvake Yesu**(Matayo 12:46-50, Mako 3:31-35)*

¹⁹ Anyokwe Yesu chalumo na anung'unuvake vâniida unannola, henga nanga pavanahulwile kuhwika pepi nanang'e ing'anya ya likuwa lya vanu. ²⁰ Munu yumo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Anyoko chalumo na anung'unuvako vâimidile pawelu, vâlembela vakwone.”

²¹ Henga Yesu nkuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, “Ayuvangu nangu na anung'unuvangu nni vanu vammalele vapilikâna lilove lyanga Nnungu na kutenda chililembela.”

*Yesu ânyalaja chimbunga**(Matayo 8:23-27, Mako 4:35-41)*

²² Bahi liduva limo Yesu avahaulidile vakuhundwa vake kuchidoni, “Tuyomboke litanda, tuhwene m'bali wavili.” Nkukwelanga muingalava, nkutandilika mwanda. ²³ Pavanavele mmwanda, Yesu nkulala luwono. Upala chimbunga nkulindamuka kupunga, medi nkwenda muingalava, vammalele nkuva vavêle muhatali ing'ulungwa. ²⁴ Bahi vakuhundwa vake nkumwanela Yesu nkumwimula uvachidoni, “Nang'olo, Nang'olo! Tûvenkuhwa!”

Yesu nkuimuka, nkuliamulisa lipungo na mawimbi vinyalale. Vyammalele nkunyalala, litanda nkutungamana. ²⁵ Anepo Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Ing'ulupa yenu îvele kwachi?”

Henga vanang'o nkukangana, nkuyopa akuno uvaujana kuva, “Ayu munu wa namuna ntواني? Âliamulisa mpaka lipungo na mawimbi, na vyammalele vînapilikana!”

*Yesu àmmusa munu nanndenga nchilambo cha ku Gelasi**(Matayo 8:28-34, Mako 5:1-20)*

²⁶ Yesu na vakuhundwa vake nkuhwena na mwanda wavo, nkunahwika chilambo cha Vagelasi† chivêle kung'ambo Litanda lya Galilaya.

²⁷ Yesu pasulupwike kunyangi, munu yumo ânavele na anamindenga nkumwidila. Aneyo munu kwa maduva lohe nanga pachiwala dinguwo na wala akâchiikala nng'ande, henga âikala chihi kumisati. ²⁸ Aneyo munu pammwene Yesu, nkukuta, nkunamatokela muyo madodo langa Yesu akuno watangola kwa lidi likulu wachidoni, “Yesu Mwana wanga Nnungu Nkulu! Dachî, ûndambela chani nangu? Nakuyuwa unangubanihe!” ²⁹ Munu aneyo âtangwele uchocho ing'anya Yesu âmwamulisije nanndenga ammuke. Myanda yohe aneyo nanndenga ânambebelua. Pamo na kuva vanu vâintava makono na madodo kwa mididi ya chitale, henga ânihulula kuikadulanga,

† 8:26 Malemba lanji la kala vanji vâlembile Vagadala va vanji vâlembile Vagelasi na vanji vâlembile Vagelagesi.

na nanndenga nkuntukutihija kulilanga. ³⁰ Yesu nkummuja ayula munu kuchidoni, “Lina lyako nnani?” Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, “Lina lyangu Jeshi.” Aneyo munu átangwele uchocho ing’anya vâmwingidile anamindenga vohe. ³¹ Anevo anamindenga nkunnyuwa Yesu anavapelekeje nnipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo.

³² Pepi na pachinu apala pávele na likuwa likulu lya anguluve vanavele nkulya nnichinga. Avala anamindenga nkumpembeja Yesu avaluhusu vakavaingile avala anguluve. Yesu nkuvaluhusu vahwene vakavaingile.

³³ Anamindenga nkummuka ayula munu, nkunavaingila anguluve. Likuwa lyammalele lya anguluve nkuhelelekela kumakobikobi, nkutubukila nni-tanda na vammalele nkuhwa mmedi.

³⁴ Vachúngà va anguluve pavalawene anelo lahumidile, nkutukuta, nkuh-wena kumanga na mmawelu unavahaulila vanu kuyamba àlálá lavakojije.

³⁵ Vanu nkuhweneng’ana unalola lahumidile. Pavahwikile kwanga Yesu, nkumwona munu ausijwe anamindenga aikèlè pamadodo langa Yesu, akuno awètè dinguwo, na ding’ano dyake dimmuyidilè. Bahi vanu vammalele nkuyopa. ³⁶ Vanu vammalele valawène anelo, nkuvahaulila vanu vanji habali dyanga ayula munu ánavele na nanndenga namuna chalamijwe.

³⁷ Bahi vanu vammalele va chilambo cha Vagelasi, nkunnyuwa Yesu auke, ing’anya vânayopa namene. Anepo Yesu nkukwela ingalava nkuuka. ³⁸ Ayula munu anausijwe anamindenga nkunnyuwa namene Yesu apapatane navo.

Henga Yesu nkuhita kupapatana nawe, nkunyalila kuchidoni, ³⁹ “Uya uh-wene kukaya ukavahaulile vanu vitukutuku vyammalele vyakutendeledile Nnungu.” Ayula munu nkuuka nkuhweni imanga yammalele, wavahaulila vanu habali dya vitukutuku vyammalele vyatendewije na Yesu.

*Kulamywa kwa mmahe yumo na kufufulwa kwa piti Yailo
(Matayo 9:18-26, Mako 5:21-43)*

⁴⁰ Yesu paupyite kuhaloka m’bali unji wa litanda, likuwa lya vanu nkump-wechelela kwa kuhangalala, kwa kuva, vanu vammalele vávele nkun-nindilila. ⁴¹ Upala nkuida munu yumo lina lyake Yailo, nkulungwa wa ing’ande ya kunnyuwila Nnungu. Nkulimatoha pamadodo langa Yesu, nkunnyuwa Yesu apapatane nawe ahwene kukaya kwake, ⁴² ing’anya na-haku wake ánavele na vyaka malinga kumi na mbili ánaula na ávele pepi na kuhwa.

Yesu pachihwena, likuwa lya vanu nkuva uvan’gumaguma kila m’bali.

⁴³ Nnikuwa anelyo múvele na mmahe ánavele na ugonjo wa kuhuma myadi vyaka kumi na mbili. Mmahe aneyo ánisumisa vitukutuku vyake vyammalele na kuveng’a vaganga, henga nanga anahulwile kunnyama.

⁴⁴ Ayula mmahe nkumwidila Yesu nnyuma mwake nkugusa lupepe lwa lijoho lyawete Yesu. Upala myadi nkunyalala kuhuma. ⁴⁵ Yesu nkuiuja kuchidoni, “Nnani angugusije?” Vanu vammalele nkukana. Petulo nkuchi-doni, “Nang’olo, lola mmuluku wa vanu ukudingwike na kukubana-bana.”

⁴⁶ Henga Yesu nkuchidoni, “Pávele munu angugusije, kwa kuva, ngwòna di-mongo dyangu dinitumika.” ⁴⁷ Ayula mmahe pawene kuva ànimaikana, nkuli-humija akuno watetemela, nkulimatohija pamadodo langa Yesu, nkuli-haulanga muyo mwa vanu vammalele ing’anya intendile nang’e an’guse Yesu na kuva, nkulamywa upala. ⁴⁸ Yesu nkunyalila ayula mmahe kuchidoni, “Mwanangu, ing’ulupa yako inikulamywa, hwena kwa amani.”

⁴⁹ Yesu pánavele nkupwahika, nkwiða munu yumo kuhaloka kukaya kwanga Yailo. Nkunnyaulila Yailo kuchidoni, “Nahaku wako ànihila, unamkambye-kambye nkùhunda.”

⁵⁰ Yesu papilikene anelo nkunyaulila Yailo kuchidoni, “Unayope, wako kulupila chihi na mwanalo achialamywe.”

⁵¹ Yesu pahwikile kukaya kwanga Yailo, nkuvalimbija vanu vanji vanaingile nng'ande pamo na nang'e, henga áingidile chihi na Petulo na Yohana na Yakobo pamo na atatake na anyokwe mwana ahidíle. ⁵² Vanu vammalele vánakuta na kunkutangila ayula mwana. Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nyalala, munakute, kwa kuva, ayu mwana nanga pahidile ila álele chihi luwono!”

⁵³ Anevo vanu nkunnyeka Yesu ing'anya vánimala kuva mwana ànihila. ⁵⁴ Yesu nkukamula nkono wanga ayula mwana ahwíle nkunonoha lidi wachidoni, “Mwanangu, imuka!” ⁵⁵ Upala dimumu dyake nkummuila, nkutakatuka. Anepo Yesu nkuvahaulila vamwing'e chakulya. ⁵⁶ Bahi atatake na anyokwe ayula mwana nkukangana namene, Yesu nkuvahaulila vanannyaulile munu woheyo kwamba achila chihumidíle.

9

Yesu àvatuma mitume kumi na mbili (Matayo 10:5-15, Mako 6:7-13)

¹ Yesu nkuvachema pamo vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuveng'a dimongo na mamulaka la kuvasa anamindenga vammalele na kuvalamya vagonjo. ² Bahi nkuvatuma vakavayanjijje vanu habali dya Ufalume wanga Nnungu na kuvalamya vagonjo. ³ Nkuvahaulila kuchidoni, “Munanyakule chinu chohecho mmwanda, ata kuiva isimbo au mpatila au chakulya au dihela au nkogo wa akiba. ⁴ Ing'ande yoheyo imumbepwechelewa, ikalanga anemwo mpaka pamumbeukananga muimanga aneyo. ⁵ Na vanu va imanga fulani vakàhita kumpwechelanga, pamumbeuka paimanga aneyo vakanange vanu anevo kwa kulipumunanga litutungu mmadodo lenu ilangule kuva vene vånitandola kulahita malove langa Nnungu.” ⁶ Bahi vakuhundwa nkutandilika mwanda, nkuhwena ya kuvijiji uvayanjaja Malove Lambone na kuvalamya vagonjo kila pachinu.

Kupuwanyika kwa Helode ing'anya yanga Yesu (Matayo 14:1-12, Mako 6:14-29)

⁷ Nfalume Helode ánipilikana habali dya vitukutuku vyammalele vyachitenda Yesu. Bahi nkupuwanyika ding'ano ing'anya vanu vanji váhaua kuva, “Yohana ánífufuka kuhaloka kwa vanu vahwíle!” ⁸ Na vanu vanji váhaua kuva, Eliya àniida, na vanu vanji váhaua kuva, yumo wa manabii wa machedo ánífufuka. ⁹ Henga Helode nkuhaua kuchidoni, “Yohana ninchekete muti, hambani aneyo nnani ungumpilikana habali dyake?” Bahi Helode nkutaha namene kumwona Yesu.

Yesu àveng'a chakulya vanu vohe (Matayo 14:13-21, Mako 6:30-44, Yohana 6:1-14)

¹⁰ Bahi mitume pavauyite, nkunnyaulila Yesu kuyamba mambo lammalele lavatendile. Yesu nkuvatwala nkuhwena navo pachinu pakávele na vanu kuimanga ya ku Betisaida. ¹¹ Henga likuwa lyammalele lya vanu

pavamayite kwapite Yesu, nkumpapata. Yesu nkuvapwechelanga, nkuvahaulila habali dya Ufalume wanga Nnungu na nkuvalamya vammalele vachilembela kulamywa.

¹² Liduva palichiswa, avala vakuhundwa kumi na mbili nkummmwenela Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Valaile vanu vahweneng’ane ya kuvijiji na kumawelu vakalitamhije chakulya na pachinu pakulala, kwa kuva, apano patuvele palilanga.”

¹³ Henga Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Veng’e mwenu chakulya.”

Vanang’o nkuchidoni, “Tùvele chihi na mikate nnyano na ahomba vavili bahi. Dachi, wako ùlebela hwetu tukavasumile chakulya vanu ava vammalele?” ¹⁴ Na pachinu anepo pávele na valume vahwikila malinga alufu nnyano.

Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Vahaulile vanu vaikale matunji la vanu malinga amsini-amsini.” ¹⁵ Vakuhundwa nkutenda uchocho, na vanu vammalele nkuikala pahi. ¹⁶ Yesu nkuitwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkuvibaliki na kuvimeyanya, nkuveng’a vakuhundwa vavayavanyije vanu. ¹⁷ Vanu vammalele nkulya nkusiba, nkulokotanya vibeduli vya maisalilo la mikate na ahomba nkuumbajanga makalala kumi na mbili.

*Yesu njo Kilisto, na nni lasima abanihwe na kuhwa
(Matayo 16:13-28, Mako 8:27-9:1)*

¹⁸ Liduva limo Yesu pánavele nkuyuwa weka, vakuhundwa vake vávele pamo nanang’e. Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, vanu vâhaua kuva nangu nnani?”

¹⁹ Vakuhundwa nkunyang’ula kuchidoni, “Vanu vanji vâhaua kuva wako nni Yohana Nkúbatisa, na vanji vâhaua kuva wako nni Eliya na vanji vâhaua kuva wako nni yumo wa manabii va machedo afufwike.”

²⁰ Henga Yesu nkuvauja kuchidoni, “Na mwenu muchidachi, nangu nnani?”

Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Wako njo Kilisto* uhalêke kwanga Nnungu.”

²¹ Yesu nkuvaduma vakuhundwa vake vanannyaulile munu woheyo habali aneyo. ²² Nkuvahaulila kuchidoni, “Mwana wa Munu àmbebanika namene na kuhitwa na vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya. Vàmbe mmwalala, na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.” ²³ Anepo nkuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, “Munu woheyo akàlebela kungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, koka alitike nsalaba wake kila liduva, angupapate. ²⁴ Kwa kuva, munu alembêla kuupoha umi wake àmbeuyaha, henga munu ambeuyâha umi wake ing’anya yang’une, àmbeupoha. ²⁵ Dachi, munu àmbepata faida ntwani akàpata kila chinu cha pachilambo akuno auyahitè au awondongèngè mwalehu umi ukee na ntululilo? ²⁶ Kwa kuva, munu woheyo angwonêla nangu dihoni na mahundo langu, Mwana wa Munu àmbemwonela dihoni munu aneyo pambeida, akuno avèlè na ukulu wake na ukulu wa Atatake na ukulu wa malaika vake. ²⁷ Nangu nìnnya ulilanga uhiu kuva, vanu vanji vaimidile apano vakambekuhwa mpaka wavone Ufalume wanga Nnungu.”

*Kubadilika kwanga Yesu
(Matayo 17:1-8, Mako 9:2-8)*

* 9:20 Mana la Kilisto lola Luka 2:11

²⁸ Bada ya maduva nane kutandikila liduva lyanatangwele malove anelo, Yesu nkuntwala Petulo na Yohana na Yakobo, nkuhwena navo kulichinga unayuwa. ²⁹ Yesu pánavele nkuyuwa, kumeho kwake nkubadilika, na inguwo yake nkung'anyima namene muchi nng'anje wa ing'uva. ³⁰ Upala, nkuhumila vanu vavili, Musa na nabii Eliya. ³¹ Vanu anevo váonekene muukulu wa kulihunde uvalonjela na Yesu kuyamba kuhwa kwake kwambekutimisa aneko ku Yelusalemu mmaduva kadiki laída. ³² Muuhiku anewo Petulo na vavake vávele nnuwono, pavatakatwike, nkuwona ukulu wanga Yesu, na vanu vavili vaimidilè nawe. ³³ Anevo vanu pavachilekana na Yesu, Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nni chinu chambone namene hwetu tupwawe apano. Leka tudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wanga Musa na umo wanga Eliya." Henga Petulo akáchimala chachitangola.

³⁴ Petulo pánavele nkutangola, nkuhaloka lihunde nkuvahinika. Vakuhundwa nkuyopa namene palichivahinika lihunde anelyo. ³⁵ Nkupilikanika lidi kuhaloka kulihunde ulichidoni, "Ayuno njo Mwanangu unintandwele.† Mpilikanile nang'e."

³⁶ Palinyalalike anelyo lidi, Yesu nkwonekana avèlè chihi weka. Vakuhundwa vake nkulavika chihi munda anelo lavalawene na nanga pavanannyaulidile munu woheyo mmaduva anelo.

*Yesu ànnamya nnemba avèle na nanndenga
(Matayo 17:14-18, Mako 9:14-27)*

³⁷ Ulyamba wake, Yesu na avala vakuhundwa vake vatatu pavasulupwike nnichinga, nkulikoja likuwa likulungwa lya vanu. ³⁸ Munu yumo nnikuwa alila lya vanu nkunonoha lidi wachidoni, "Nkúhunda, chonde ndolele mwanangu, kwa kuva nang'e nni mwanangu wa weka! ³⁹ Myanda yohe nanndenga ànam'bebelua. Upala pam'bebelua, àntenda akute ding'uto na kukwijula na kuhuma chihulu nkanya. Aneyo nanndenga ànam'baniha namene na ànatima kunneka. ⁴⁰ Nnivayuwa vakuhundwa vako vammuse nanndenga, henga nanga pavahulwile."

⁴¹ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Mwenu mmanu mma chívelèkwà chikákulupila na chichochedile! Dachi, nímbeikala pamo na mwenu ungumpililila mpaka chakani?" Anepo nkunnyaaulila ayula munu kuchidoni, "Idanawe apano mwanalo."

⁴² Ayula nnemba pachihwena pávèlè Yesu, nanndenga nkummatoha nnemba na kuntenda akwijule. Yesu nkunkalipila ayula nanndenga, nkunnamya aneyo nnemba, nkummuyiha kwa atatake. ⁴³ Na vanu vammalele nkukangana namene kwa kudyona dimongo ding'ulu dya Nnungu.

*Yesu àlonjelela kavila kuyamba kuhwa kwake
(Matayo 17:22-23, Mako 9:30-32)*

Vanu pavanavele nkukangana vitukutuku vyatendile Yesu, Yesu nkuvahaaulila vakuhundwa vake kuchidoni, ⁴⁴ "Pilikanila sana alano malove lanimbennyaulila kuva, Mwana wa Munu àvele pepi uhwena unakamujwa mmakono la vanu." ⁴⁵ Henga vakuhundwa vake nanga pavanamayite chilachiyamba malove latangwele, kwa kuva lánipihwa kwa vanang'o uchinga vanalamale. Vanang'o nkuyopa kummuja Yesu mana lake.

† 9:35 Unintandwele ívele na mana kuva, vanu vánnolela Kilisto, na vino Nnungu àvenkumaiha kuva, Yesu njo Kilisto atondwelejijwe na Nnungu.

*Alida nkulu?**(Matayo 18:1-5, Mako 9:33-37)*

⁴⁶ Bahi vakuhundwa nkutandilika kutahukana vene kwa vene kuva, alida nkulu nnikuwa lyavo. ⁴⁷ Yesu palamaite àlalà lavachiliuja mmitima yavo, nkuntwala mwana n'joko nkummika pepi nanang'e. ⁴⁸ Anepo nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Munu woheyo ampwechelèla mwana n'joko malinga ayuno ing'anya yang'une, aneyo àngupwechelela nangu, na munu woheyo angupwechelèla nangu, aneyo àmpwechelela ayula angutumîle. Kwa kuva, munu woheyo n'joko kupunda vammalele, aneyo njo nkulu kupunda vammalele."

*Munu akátahukana na mwenu aneyo àvele m'bali wenu**(Mako 9:38-40)*

⁴⁹ Yohana nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, tummwene munu yumo wavausa anamindenga kwa lina lyako, hwetu nkunnimbija, kwa kuva nang'e akávele wa nnikuwa lyetu lya vakuhundwa."

⁵⁰ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Munannimbije, kwa kuva, munu woheyo akátahukana na mwenu, aneyo àvele m'bali wenu."

Vasamaliya vâhita kumpwechelela Yesu

⁵¹ Maduva la kutwaliwa kwa Yesu kuhwena kulihunde palanavele pepi kukamola, Yesu nkukudungila namene kuhwena ku Yelusalemu. ⁵² Bahi nkuvatuma vajumbe vannongolelee. Avala vajumbe nkuukananga, nkuhwena kuchijiji chimo cha Vasamaliya uchinga vamwandalile kila chinu nchijiji anecho. ⁵³ Henga vanu va chijiji anecho nanga pavanampwacheledile ing'anya vânimala kuva Yesu àkudungidile kuhwena kuimanga ya ku Yelusalemu. ⁵⁴ Henga Yohana na Yakobo vakuhundwa vanga Yesu, pavalawene anelo, nkummuja Yesu kuchidoni, "Nang'olo, dachi ùnalembela tuchemehije moto kuhaloka kulihunde uvapije vammalele?"

⁵⁵ Yesu nkuvalaukila vakuhundwa vake, nkuvakalipila. ⁵⁶ Bahi nkuukananga nkuhwena kuchijiji chinji.

*Galama ya kunnonbola Yesu**(Matayo 8:19-22)*

⁵⁷ Pavanavele mmwanda, munu yumo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nimbekulondola kwoheko kumbehwena."

⁵⁸ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Macheta làvele na vivava, na vyuni vîvele na vitehi, henga Mwana wa Munu akávele na pachinu pakuyewelela."

⁵⁹ Yesu nkunnyaulila munu yunji kuchidoni, "Ngupapate." Henga aneyo munu nkuhaua kuchidoni, "Nang'olo, nguleke hótî nguhwene kukaya nikansike atatangu." ⁶⁰ Henga Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Valeke vanu vavêle muchi vânihwa vavasike vahwîle vao, henga wako hwena ukauyanjaje Ufalume wanga Nnungu."

⁶¹ Munu yunji nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nangu nguchinikupapate, henga nguleke nahoti nikavalaile vanu va nng'ande mwangu." ⁶² Henga Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Munu woheyo atandilika kulima koka nkulola kunyuma, aneyo akálembelwa mu Ufalume wa Nnungu."

‡ 9:55 Malemba lanji la kala làniyenjeja kutangola kuva, "Mukámayite isungu imuvenayo, kwa kuva, Mwana wa Munu akáidile unaondonganga umi wa vanu, henga unaupoha."

10

Yesu àvatuma vakuhundwa sabini na mbili

¹ Bada ya anelo, Nang'olo Yesu nkuvatandola vanu vanji sabini na mbili* nkuvatuma vavili-vavili vannongolele kila imanga na kila pachinu pachilambela ahwene. ² Nkuvahaulila kuchidoni, “Mafuno làvele lohe, henga vakúfuna vâvele kadiki. Hambi, nnyuwange Nang'olo wa mafuno avatume vakúfuna mmwelu wake. ³ Bahi hweneng'ana! Lola, nangu nintumanga mwenu muchi angandolo ching'ati vanu vayôha muchi mahoha. ⁴ Munanyakule dihela wala mpatila wala vilatu. Na nndila munalitinique umuvasalimila vanu. ⁵ Pamuinjila muing'ande yoheyo ivambempwechelela, tandilika kuvabaliki kwa kuhaulila kuchidoni, ‘Mmanu mma ing'ande aino mùve na amani!’ ⁶ Akâpwawa munu wa amani, bahi amani yenu ichiive pamo nanang'e, henga akânapwawe, amani yenu imbemmuilanga mwenu mmene. ⁷ Ikalanga muing'ande aneyo, umulya na kukumbila chohecho chivambemwing'a, kwa kuva, kila munu akôla madengo àlembelewa apwechele nshahala wake. Ikalanga muing'ande imukamoledile, na munahame-hame kuuka ing'ande imo kuhwena ing'ande inji. ⁸ Imanga yoheyo imumbeinjila na vanu nkumpwachelelela, mwenu ilya chakulya chohecho chivambemwing'a. ⁹ Valamyé vagonjo vavelênge muimanga aneyo na muvahaulile kuchidoni, ‘Ufalume wa Nnungu ùvele pepi na mwenu.’ ¹⁰ Na imanga yoheyo imumbeinjila alafu vanu vake vanampwachelele, mwenu hweneng'ana n'dindila dya imanga aneyo mukahaule kuchidoni, ¹¹ ‘Litutunga lya imanga yenu livêle mmadodo letu tuvenkulipumunanga uchinga liive chimaiho kuva, mukávele na chinu mu Ufalume wa Nnungu. Henga mùlembelewa mumale kuva, Ufalume wa Nnungu ùvele pepi na mwenu!’ ¹² Nangu nînyaulila kuchidoni, liduva anelyo lya hukumu, vanu va imanga aneyo vâmbepata asabu ing'ulungwa namene kupunda vanu va imanga ya ku Sadoma.”

*Dimanga dihitile Malove Lambone
(Matayo 11:20-24)*

¹³ Yesu nkuhwenaha kutangola kuchidoni, “Ole wenu mwenu mmanu mma imanga ya Kolasini! Ole wenu mwenu mmanu mma imanga ya Betisaida! Kwa kuva, ikâchiva masaibu latendêke kwenu mwenu ulatendeka kuimanga ya Tilo na ku Sidoni, vanu vake vakaniikala pahi na kuwala magunila na kulipakalanga liu, kulanguja kuva vânilika kutenda masambi. ¹⁴ Bahi nniduva lya hukumu, mwenu mùmbepata asabu ing'ulungwa namene kupunda vanu va ku Tilo na ku Sidoni. ¹⁵ Na mwenu mmanu mma imanga ya Kapelinaumu, dachi mùtenda kuva mùmbekwejwa mpaka muha kulihunde? Nanga! Mùmbesulupuhwa mpaka pachinu pavanu vawhîle!”

¹⁶ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Munu ampi-likanila mwenu, àngupilikanila nangu, na munu annyîta mwenu, ànguhita nangu. Na munu anguhita nangu, munu aneyo ànnyita ayula angutumile nangu.”

Kuuya kwa vanu sabini na mbili

* **10:1** Malemba lanji la kala vâlembile kuva, vakuhundwa vâvele sabini.

¹⁷ Bahi avala vakuhundwa sabini na mbili nkuuya akuno uvahangalala, uvahaula kuchidoni, “Nang’olo, ata anamindenga vānatupilikana patuvaa-mulisa kwa lina lyako.”

¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nímmwene Nanchindenga wamatoka kuhaloka kulihunde muchi nng’anje wa ing’uva. ¹⁹ Lola, nangu nímpele mwenu mamulaka la kulivata mihongo na vivalavala na kudilema dimongo dya mmongo wenu Nanchindenga, na nanga chinu chohecho chimbem-menga. ²⁰ Bahi munahangalale ing’anya anamindenga vānampilikana, henga hangalala kwa kuva, malina lenu lānilembwa kulihunde.”

*Kuhangalala kwa Yesu
(Matayo 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Upala, Yesu nkuumbajwa ihangaladi kwa dimongo dya Umumu Wanaswe, nkuhaua kuchidoni, “Atata, Nang’olo wa kulihunde na pachil-ambo, nakulombolela kwa kuva vitukutuku anevyo ùvapihite vanu vavèle na lúnda na vavèle na elimu, nkuvahunukulila vanu vavèle na mitima ivèle muchi vana vajoko. Elo Atata, kwa kuva, njo chiukatapaliwije wako.”

²² Yesu nkuhweneha kuvahaulila vanu kuchidoni, “Atatangu àngupele nangu vitukutuku vyammalele. Nanga munu ammaíte Mwana ikānave chihi Atata, na wala nanga munu ammaíte Atata ikānave chihi Mwana chalumo na munu woheyo wanatandwele Mwana kunnyunukulila.”

²³ Anepo Yesu nkuvalaukila vakuhundwa vake akuno vavèlè chihi vanang’o weka nkuvahaulila kuchidoni, “Wasa mwenu muvyōna vitukutuku vimuvyona. ²⁴ Kwa kuva, nangu nínnyaulilanga kwa, manabii na vafalume vohe vānilembela kulona lamulona mwenu, henga nanga pavanalawene, na vānilembela kulapilikana alano lamupilikana mwenu, henga nanga pavanalopilikene.”

Nfano wanga Nsamaliya wambone

²⁵ Bahi nkúhunda yumo wa Sheliya nkuimila nkummuja Yesu wachinga anninge, nkuchidoni, “Nkúhunda, ngutende dachi uchinga ngupate umi ukee na ntululilo?”

²⁶ Yesu nkummuja kuchidoni, “Dachi, Sheliya yanga Musa ichidachi? Dachi, wako ùyelewa dachi?”

²⁷ Ayula munu nkuyang’ula kuchidoni, “Ntamwe Nang’olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele, na kwa isungu yako yammalele, na kwa dimongo dyako dyammalele, na kwa ding’ano dyako dyammalele. Na ntamwe nnyako malinga chulitamwa umwene.”

²⁸ Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Ùniyang’ula saana, bahi tēnda uchocho nawako uchiuve na umi ukávele na ntululilo.”

²⁹ Henga ayula nkúhunda Sheliya álembela aliyavile haki, bahi nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, nnyangu njo nnani?”

³⁰ Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Pávele na munu yumo achihelela kuhaloka ku Yelusalemu wahwena ku Yeliko. Pánavèlè nndila, vakúpalaula nkunkamula, nkummulanga ding’ano dyake na kumpanya, nkunneka avèlè pepi na kuhwa. ³¹ Kwa bahati nkuhumila kuhani yumo achihelela muindila uila, henga pammwene ayula munu uvampanyile, nang’e nkupita kunyenje. ³² Uchocho nkuida na Mlawi yumo, pahwikile apala nkumwona ayula munu, uchocho nanang’e nkupita kunyenje. ³³ Henga Nsamaliya yumo ánavele mmwanda, nkuhwika pachinu anepo, pammwene ayula munu nkummikila chididi. ³⁴ Nkunyenyelekela, nkuhahulanga vilonda kwa mahuta na divayi, nkuvihunga. Nkunkweja munnyama wake,

nkumpelekeja kuing'ande ya kulala vayeni, nkummuuja. ³⁵ Liduva lya vili, ayula Nsamaliya nkutwala dihela malinga dya nshahala wa maduva mavili nkumwing'a nkwi milila ing'ande ya vayeni. Nkunnya ulila kuchidoni, 'Mmuuje ayuno munu, na chohecho chumbeyenjeja muha, nakuuihija pan-imbeuya.'

³⁶ Bahi Yesu nkummuja ayula nkúhunda Sheliya kuchidoni, "Wako wona dachi, muanevo vanu vatatu, alida ánavele nnyake ayula munu uvampanyile vakúpalaula?"

³⁷ Ayula nkúhunda Sheliya nkuyang'ula kuchidoni, "Ayula ammikidile chididi na kunnyangata njo nnyake."

Yesu nkunnya ulila kuchidoni, "Na wako hwena ukatende uchocho."

Yesu ávaangela Masa na Maliya

³⁸ Yesu na vakuhundwa vake pavanavele mmwanda wa ku Yelusalemu, nkuhwika pachijiji chimo. Nchijiji anecho nkupwechelewa na mmahe yumo uvanchema Masa. ³⁹ Masa ávele na nnung'une uvanchema Maliya, anaikela pamadodo langa Nang'olo walapilikanila mahundo lake. ⁴⁰ Henga Masa ávenkudumba-dumba na madengo lohe. Bahi nkummwenele Yesu nkummuja kuchidoni, "Nang'olo, wako ukona kuva nnung'unwangu ándekedile madengo lohe ungutenda weka? Nnyaulile anguyangate."
⁴¹ Nang'olo nkunnya ulila kuchidoni, "Masa, Masa, wako únadumba-dumba na kuva na lipamba ing'anya ya vitukutuku vyohe. ⁴² Henga chilembelewa chihi chitukutuku chimo bahi. Na Maliya ástandwele chitukutuku chambone namene chakambepakanyolwa."

11

Yesu ávahunda vakuhundwa vake kuyuwa (Matayo 6:9-13, 7:7-11)

¹ Liduva limo Yesu ávele pachinu fulani ávenkuyuwa. Pamalidile kuyuwa nkuhundwa yumo nkunnya ulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, túkuyuwa utuhunde kuyuwa muchi Yohana Nkúbatisa chavahundile vakuhundwa vake."

² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Pamuyuwa tangola uvila, 'Atata wetu wa kulihunde, lina lyako litumbyangwe, Ufalume wako uide.

³ Kila liduva utwing'e chakulya chimbetutoleja.

⁴ Utusamehe masambi letu, kwa kuva, ata na hwetu tūnavasamehe vanu vatukoséla, na patulingwa, unatuleke ututenda masambi.'*,*"

⁵ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Ikáva munu yumo nnikuwa lyenu ávele na nnyanjawake, nkummwenela kukaya kwake ching'ati chilo nkunnya ulila kuchidoni, 'Nnyanjawangu, chonde njadike mikate mitatu nakuihija, ⁶ kwa kuva, nnyanjawangu ánavele mmwanda ánikamola kukaya kwangu na nangu níkávele na chakulya cha kumwing'a.'
⁷ Bahi ikáva aneyo nnyanjawake ámbeyang'ula chihi avèlè chihi nng'ande kuchi, 'Unangukambye-kambye! Nnango únichimwa, nangu na vana-vangu tūnilala, níkachinguhulule kutakatuka níkwing'e chakulya.'
⁸ Nangu nínnya ulilanga uhiu kuva, pamo na kuva akambetakatuka ing'anya ya

* **11:4** Pávele Malemba lanji láhaua kuva, "henga utupohe mmakono mwanga ayula nkútenda lahakalenge."

kuva nang'e nnyanjawake, henga àmbetakatuka na kumwing'a vyammalele vyasikikidile kwa kuva, ànitumbama kunnyuwa.

⁹ Bahi nangu ninnyaulilanga kuva, yuwanga na Nnungu achi-amwing'ange, tahanga na mwenu muchimupate, hodikanga na mwenu muchimuchimuliwe. ¹⁰ Kwa kuva, kila munu ayûwa ànapewa, na atâha ànapata, na ahodîka ànachimuliwa. ¹¹ Na mwenu anga atata, alida mmwenu mwanawe akânyuwa ihomba àmbemwing'a nnyongo? ¹² Au akânyuwa liye, àmbemwing'a chivalavala? ¹³ Ikâva mwenu mmakutenda masambi, mùnimala kuveng'a vana venu vitukutuku vikatapele, dachi, Atata wenu wa kulihunde akambepunda namene kuveng'a Òumu Wanaswe vanu vannûwa?"

Yesu na Nanchindenga

(Matayo 12:22-30, Mako 3:20-27)

¹⁴ Liduva limo Yesu àmmusa nanndenga anantendile munu ààve bubu. Nanndenga pammukile ayula munu nkutandilika kutangola, likuwa lya vanu nkukangana. ¹⁵ Henga vanu vanji nkuchidoni, "Nanchindenga†, nkulu wa anamindenga njo annyulûha nang'e kuvausa anamindenga." ¹⁶ Vanu vanji nkunninga Yesu kwa kunnyuwa alanguje chimaiho cha li-saibu chilangûja kuva dimongo dyake dîhaloka muha kulihunde. ¹⁷ Akuno Yesu alamaitê lavachiliuja mmitima yavo, nkuvahaulila kuchidoni, "Kila ufalume ulumbâna wene kwa wene ùmbematoka, na vanu va ing'ande imo vakâlumbana, ing'ande aneyo ìmbeondongeka. ¹⁸ Dachi, ikâva Nanchindenga àlilumbanya mwene, ufalume wake ùmbekwimila dachi? Nangu ngûtangola uchocho ing'anya mwenu mùhauila kuva ngûusa anamindenga kwa dimongo dya Nanchindenga‡. ¹⁹ Mwenu mùhauila kuva nangu ngûvauisa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga, dachi, nnani avêng'a vanu venu dimongo dya kuvausa anamindenga? Bahi vanu venu mmene njo vamben-nyukûmu mwenu ing'anya ya malove lamutangwele. ²⁰ Henga ikâva nangu ngûvauisa anamindenga kwa dimongo dyanga Nnungu, bahi mumale kuva Ufalume wanga Nnungu ùnimwidilanga.

²¹ Munu avêle na dimongo pailolihija ing'ande yake kwa vikomanilo, vitukutuku vyake vikâtwaliwa. ²² Henga akâida munu avêle na dimongo kumpunda nang'e nkupanyana nawe ing'ondo na kunnema, àmbempakanyola vikomanilo vyake vyachilisingila na kutwala litwala vitukutuku vyake.

²³ Munu woheyo akâvele pamo na nangu, aneyo ànangutahuka, na munu woheyo akâkunganya pamo na nangu, aneyo ànamwadilihanya."

Kuuya kwa nanndenga kwa munu

(Matayo 12:43-45)

²⁴ "Nanndenga pammuka munu, àpita wadinguka-dinguka pachinu pakâvele medi wataha pachinu pakuyewelega, henga nanga papata. Anepo àlihauilila mwene muntima kuva, 'Nimbeuya kavila kuing'ande yangu inguilekile.' ²⁵ Pâuyâ, àikoja aila ing'ande ipyailiwijê na kila chinu chivikwijê saana. ²⁶ Anepo ànauka, nkunavatwala anamindenga avake saba vabaya kumpunda nang'e, na vammalele vânahwena nkumwenda aneyo munu. Na hali ya kuntululilo ya munu aneyo ìiva ibaya kupunda hali yake inandi."

† 11:15 Luka àlembile Belisabuli, lina litumike kumwamba Nanchindenga. ‡ 11:18 Mana la Belisabuli lola Luka 11:15.

Wasa uhiu

²⁷ Yesu pachitangola uchocho, mmahe yumo nnikuwa alila lya vanu, nkunonoha lidi wachidoni, “Wasa mmahe ayula akuvalêke na kukuy-ong'eja!” ²⁸ Henga Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Wasa vanu avala vapi-likâna lilove lyanga Nnungu na kulikamuliha.”

Chimaiho cha Yona

(Matayo 12:38-42)

²⁹ Likuwa lya vanu palichihaliya kuyenjejeka, Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu nni mmanu mma chívelèkwâ cha vanu vakûtenda masambi, njo mana mùlembela ninnangujange chimaiho cha lisaibu, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho ikânavé chihî achila cha nabii Yona. ³⁰ Malinga nabii Yona chanavele chimaiho kwa vanu va ku Ninawi, njo uchocho Mwana wa Munu chambekuva chimaiho kwa vanu va chívelèkwâ achino. ³¹ Na liduva lya hukumu malukiya wa kusini, wa chilambo cha Sheba àmbeimila na kuvasitaki vanu va chívelèkwâ achino kuva vânikosela. Kwa kuva, nang'e àniida kuhaloka chilambo cha kulehu kwida unapilikanila malove la lúnda la Nfalume Selemani, na apano pàvele munu yumo nku- lungwa kumpunda Nfalume Selemani. ³² Nniduva anelyo lya hukumu vanu va ku Ninawi vâmbeimila na kuvasitaki vanu va chívelèkwâ achino kuva vânikosela. Kwa kuva, vanu va ku Ninawi vânilékanga kutenda masambi ing'anya ya mahubili la nabii Yona, na apano pàvele munu yumo nkulungwa kumpunda nabii Yona!”

Meho njo chibatali cha mmili

(Matayo 5:15, 6:22-23)

³³ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Nanga munu achâcha chibatali nkuchivika pachinu palipihite, au nkuchihinika libebe, henga àchivika muha chipanda wachinga vanu vainjila nng'ande vawone nng'anje. ³⁴ Meho lako njo chibatali cha mmili. Meho lako lakâva lumi, mmili wako wammalele ùmbeumbala nng'anje. Henga meho lako lakâondongeka, mmili wako wammalele ùmbeumbala lupi. ³⁵ Bahi lyongolele, uchinga nng'anje uvêle nkati mwako unapindikuke kuva lupi. ³⁶ Ikâva wako ùmbelwe na nng'anje nkati mwako bila kupwawa pachinu pohepo pavêle na lupi, anepo wako ùmbelola saana malinga pachikulangajija chibatali.”

Yesu àvasitaki Mafalisayo na Vakùhunda Sheliya

(Matayo 23, 1-36, Mako 12:38-40)

³⁷ Yesu pamalidile kutangola, Nfalisayo yumo nkunkumbula Yesu kukaya kwake akalye chakulya. Yesu nkuhwena, nkuikala kulya chakulya. ³⁸ Nfalisayo aneyo ànikangana namene kumwona Yesu walya bila kukalava. ³⁹ Bahi Nang'olo nkunnyaulila kuchidoni, “Mwenu Mafalisayo mùhahula chihî mwawo na nkungu pannima, henga nkati mwenu mwòmbele chihî kupakanyola na kutenda lahakalenge. ⁴⁰ Mavelu mwenu! Dachi, Nnungu akatapajije pawelu akee njo uyoyo akatapajije nkati? ⁴¹ Bahi hahulanga nkati mwenu kwa kuvayangata amahuvani, na mwenu muchimuhahuke mwalehu.

⁴² Ole wenu mwenu Mmafalisayo! Kwa kuva, mwenu mùnajali namene kuhumya asilimiya kumi ata kwa vitukutuku vijoko malinga vitakilo vya kukoleja muimbowa, akuno umulekanga vitukutuku vya muhimo vya Sheliya, yani kuvatendela vanji haki na kuntamwa Nnungu. Anelo njo lamulembelewa kulakamula bila kuleka kulatenda na anelo lanji.

⁴³ Ole wenu mwenu Mmafalisayo! Kwa kuva, m̀natamwa namene kuikala nafasi dya kweshimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na kusalimiwa kwa eshima kusakoni. ⁴⁴ Ole wenu! Kwa kuva, m̀landene na misati ikávele na alama, iluvátwa na vanu bila kumala kuva chinu chivéle nkati nni chibaya."

⁴⁵ Nkúhunda yumo wa Sheliya nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, pautangola uchocho, ututangolela na hwetu lahakalenge." ⁴⁶ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya! Kwa kuva, m̀vatika vanu misigo iidópa, akuno mmene mukábulula kuinyakula. Mwenu mmene mukányoloja kananga chala kuvayangata. ⁴⁷ Ole wenu! Kwa kuva, m̀dengela misati ya manabii uvanavawalele anyakala venu. ⁴⁸ Mwenu mmene nni mmashahidi mma álalá lvanatendenge anyakala venu na m̀nakubaliana navo, kwa kuva vanang'o vánivawalala manabii na mwenu m̀vadengela misati yavo. ⁴⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu kwa lúnda lwake átangwele kuchidoni, 'Nimbevapelekeja manabii na mitume, henga vanji vambewawalala na vanji vambewabaniha.' ⁵⁰ Bahi vanu va chívelèkwá achino valembelewa vahukumiwe asabu ing'anya ya kuwalalwa kwa manabii vammalele kutandikila pachiumbwije chilambo, ⁵¹ kutandikila kuwalalwa kwa Habilu mpaka kuwalalwa kwa Sakaliya anawalelwe nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, ching'ati Ing'ande ya Nnungu na chitala cha kuhumija sadaka. Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chívelèkwá achino vambehukumiwa asabu ing'anya ya kuwalalwa kwa vanu anevo vammalele.

⁵² Ole wenu mwenu Mmakuhunda Sheliya! Kwa kuva, m̀vapakanywele vanu ntukulo wa pachinu pakulihunda elimu. Na mwenu mmene mukáinjidile, na avala vachiinjila m̀nivadivila vanainjile."

⁵³ Yesu paukile apala, Mafalisayo na Vakúhunda Sheliya nkulindamuka kunnyongahonga kwa kumuja vitukutuku vyohe, ⁵⁴ uvachinga vapate kunkamula kwa lilove lyohelyo libaya lyambetangola.

12

Alembeléwa kuyopwa

(Matayo 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ Muuhiku uwowo mmuluku wa maelufu la vanu vákójene pamo mpaka kutandilika kukadambana. Yesu nkutandilika kutangola na vakuhundwa vake nahoti wachidoni, "Lyongolelana na hamila ya Mafalisayo, yani ulamba wavo. ² Kila chinu chihinikwije chimbehunukuliwa, na kila chinu chipihjwe chimbepihuliwa. ³ Bahi malove lamutangwele nnupi, vanu vambelapilikana chihi panng'anje, na achila chimunyinyite nng'ande, chimbeyanjajwa chihi palangele.

⁴ Nangu nínnyaulilanga mwenu mmayanjavangu kuva, munavayope avala vahulúla chihi kuuwalala mmili na lukoto nanga chinji chívahulúla kuchitenda. ⁵ Henga nguchininnanguje ayula alembeléwa kuyopwa, nnyopange Nnungu avéle na dimongo dya kummwalala munu, na akámalila kummwalala ánahulula kunnyaha munu mmoto wa Jihannamu. Nangu nínnyaulilanga kuva, nnyopange nang'e.

⁶ Dachí, vyuni vijoko nnyano vikásumiswa chihi kwa dihela kadiki? Henga wala nanga chuni kananga chimo chilivalíwa na Nnungu. ⁷ Henga mwenu

ata isabu ya ulindo wa myuti yenu Nnungu àniimala. Bahi munayope, kwa kuva, mwenu nni mma maana namene kupunda vyuni vyohe!

⁸ Nangu ninnyaulilanga mwenu kuva, munu woheyo anguyambukila nangu muyo mwa vanu kuva nang'e nni wang'une, Mwana wa Munu achiannyambukile munu aneyo muyo mwa malaika vanga Nnungu. ⁹ Henga munu angukana nangu muyo mwa vanu, Mwana wa Munu achiankane munu aneyo muyo mwa malaika vanga Nnungu.

¹⁰ Na munu woheyo antangolêla malove lahakalenge Mwana wa Munu, aneyo achiasamehewe. Henga munu ambenkufûlu Umumu Wanaswe, aneyo akambesamehewa.

¹¹ Pavambenkamulanga na kumpelekejanga unansitaki n'ding'umbi dya ing'ande ya kunnyuwila Nnungu na muyo mwa vajumbe na akûtawala, munave na lipamba namuna chimumbehwena unayang'ula au chimumbetangola. ¹² Kwa kuva, uhiku uwowo Umumu Wanaswe achiannyunde chimulembelewa kutangola.”

Nfano wa nkúpata livelu

¹³ Munu yumo nnikuwa alila lya vanu, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, nnyaulile nkulwangu tuyavane mapala latulekedile atata wetu.”

¹⁴ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Nnyanjawangu, nnani anguvikile nangu kuva nkúhukumu au kuva munu wa kunnyavanyija vitukutuku vyenu?” ¹⁵ Yesu nkuhweneha kuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, “Lyongolelange na mulinyemye na tama ya dimali, kwa kuva, umi wanga munu ukáhalokana na dimali dyohe dyavenadyo.”

¹⁶ Anepo Yesu nkuvahaulila nfano auno wachidoni, “Pávele na munu yumo nkúpata ánavele na welu uvêle vilyo vyohe. ¹⁷ Aneyo nkúpata nkua waliuja chimundamunda kuchidoni, ‘Vino ngutende dachi na nangu níkávele na pachinu pakuvika vilyo vyangu vyammalele?’ ¹⁸ Anepo aneyo nkulihaulila kuchidoni, ‘Nimbetenda uvila, nimbehadulanga makangala langu, koka ngudenge lanjji makulungwa namene, koka anemwo ngutaye vilyo vyangu na vitukutuku vyangu vyammalele. ¹⁹ Koka anepo niuhaulile ntima wangu kuva, hambi úvele na vitukutuku vyohe vyulivikidile akiba kwa vyaka vyohe, vino yewelega, ilya, kumbila na uhangelale.’ ²⁰ Henga Nnungu nkuchidoni, ‘Livelu wako, chilo chanelo umi wako ùmbetwaliwa. Dachi, vitukutuku anevyo vyulivikidile akiba vimbekuva vyanga nnani?’ ”

²¹ Yesu nkumalilila kwa kutangola kuchidoni, “Uvila njo chava munu alivikila akiba ya vitukutuku vyohe, henga pameho panga Nnungu akávalangiwa kuva nkúpata.”

Tandilika kuukambi-kambila Ufalume wa Nnungu nahoti (Matayo 6:19-21,25-34)

²² Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Bahi ing'anya ya anelyo, nangu ninnyaulilanga kuva, munàave na lipamba ing'anya ya maisha lenu, kuva mumbekulya chani au mumbewala chani. ²³ Kwa kuva, maisha lenu nni la mana namene, akee chihi kwajili ya chakulya weka. Na miili yenu nni ya mana namene akee chihi kwajili ya dinguwu weka. ²⁴ Valolange anamikonda, nanga pavapanda wala nanga pavafuna na wala nanga pavavele na lichehe wala likangala. Henga Nnungu ánavalisa. Mwenu ni mma mana namene kupunda vyuni! ²⁵ Alida mmwenu kwa kulikambya-kambya namene ánahulula kuyenjeja kananga lisaa limo mmaisha lake? ²⁶ Na ikáva mukábulula kutenda chinu chijoko malinga anecho, mwadachi

mùnalikambyakambya ing'anya ya vitukutuku vinji? ²⁷ Lalolange namuna mauwa chilakulumuka. Wala nanga palakola madengo na wala nanga palalitotela lene ding'wo. Henga nangu ninnyaulilanga kuva, ata Nfalume Selemani pamo na ukulu wake wanavele nawo, henga nanga panawahite kuwajwa saana muchi liuwa limo mmauwa anelo. ²⁸ Mwenu mmanu muvéle na ing'ulupa inyoko, ikáva Nnungu àlawaja uchocho mauwa la kumawelu lapwâwa chihi nelo, nundu nkuyahwa mmoto, dachi, Nnungu akambepunda kummwajanga mwenu saana?

²⁹ Bahi munalikambyekambye namene kutaha chakulya au chikumbilo.

³⁰ Kwa kuva, anevyo vyammalele njo vivatàhà namene vanu va pachilambo. Henga Atata wenu Nnungu ànimala kuva mùnisikikila anevyo. ³¹ Bahi tandilika kuukambi-kambila Ufalume wa Nnungu nahoti, na anelo lammalele Nnungu achiamwing'ange.

³² Mwenu likuwa lijoko, munayope! Kwa kuva, Atata wenu ànikatapaliwa kumwing'a mwenu Ufalume wake. ³³ Sumisanga vimuvenavyo koka dihela muveng'e amahuvani. Likatapajije mipatila ya dihela ikákandika, na kulikondidya dimali kulihunde, kudikambemalilika. Aneko nkwiva akáingila na wala nanga vakoko vaondongânga. ³⁴ Kwa kuva, apala padivele dimali dyako njo padimbeloleha ding'ano dyako."

Vatumishi vannolêla nang'olo wavo

³⁵ "Lihungange nkanda mmikundu vyenu uchinga mùùve tayali kutumika, na vibatali vyenu viive uviyaka. ³⁶ Mùùve muchi vanu vannolêla nang'olo wavo auye kuhaloka kuing'ole ya ulombi koka palambehodika, upopo vanchimulile. ³⁷ Wasa vatumishi avala Nang'olo wavo pambekamola nkuvakoya vavèlè meho! Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, nang'olo aneyo àmbelihunga nkanda nchikundu na kuvahaulila vaikalange uchinga vaye, koka aide avatumikile. ³⁸ Wasa vatumishi anevo, nang'olo wavo akávakoya vapanganikè ata kwauya ching'ati chilo au kulyamba! ³⁹ Henga mwenu mùnimala kuva, kuikave mwene ing'ande waumala uhiku wambekwida nkwiva unaiva, akáanneke nkwiva watutumula ing'ande yake. ⁴⁰ Na mwenu uchocho, lipanganihange kwa kuva, Mwana wanga Munu àmbekwida uhiku umukalolela mwenu."

Ntumishi akulupika na akákulupika

(Matayo 24:45-51)

⁴¹ Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nfano anewo ùtwamba chihi hwetu au ùvamba na vanu vanji vammalele?"

⁴² Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Dachi, ntumishi alida akulupika na avèle na ding'ano? Nni ayula wammikile nang'olo wake kuvaimilila vatumishi vanji na kunnaija aveng'e chakulya kwa uhiku ulembelêwa. ⁴³ Wasa ntumishi aneyo ikáva pambeida nang'olo wake àmbenkoja watenda chalajijwe.

⁴⁴ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, nang'olo aneyo àmbemmika ntumishi aneyo kuva nkwímilila wa dimali dyake dyammalele. ⁴⁵ Dachi, ìmbekuva dachi kwa ntumishi aneyo akàlihailila kuva, 'Nang'olo wangu ànatima kuuya,' nkutandilika kuvapanya vatumishi avake akuno walya na kukumbila na kukalewa? ⁴⁶ Nang'olo wa aneyo ntumishi àmbeuya nniduva lyakalolela na uhiku wakaumaite. Àmbencheketanya vibeduli vivili ntumishi aneyo na kummika pachinu pavikwije kwajili ya vanu vakákulupila.

⁴⁷ Bahi ntumishi amaite chalembela nang'olo wake, henga analipan-ganihe, na anatende chalembela nang'olo wake, aneyo ntumishi àmbeasibiwa namene. ⁴⁸ Henga ntumishi ayula akámaite saana chalembela nang'olo wake, henga nkutenda mambo lalembeléwa kuasibiwa, aneyo ntumishi àmbeasibiwa chihi kadiki. Kwa kuva, munu apewije vitukutuku vyohe àmbelongwa vyohe, na munu akamujjwe vitukutuku vyohe, àmbelongwa vyohe."

Yesu ávatenda vanu vahapukane
(Matayo 10:34-36)

⁴⁹ "Nangu ngúidile unakumbanya moto pachilambo, na nangu nikanitamwa namene niwone uyakile tayali! ⁵⁰ Henga ngúvele na ubatiso wa ibanihwi ungulembelewa ngubatiswe, na nangu nauhimukila namene mpaka panimbeutimisa. ⁵¹ Dachi, mwenu mütenda kuva nangu ñniida uchinga nguide na amani pachilambo? Nangu ñnnyaulilanga mwenu kuva, akee amani, henga ñniida uchinga nivatende vanu vayavanyike. ⁵² Kwa kuva, kutandikila vino, vanu nnyano va ing'ande imo vàmbehapukana, vatatu vàmbehapukana na vavili na vavili vàmbehapukana na vatatu. ⁵³ Atata àmbehapukana na mwanawe wa chilume, na mwana wa chilume àmbehapukana na atatake na mama àmbehapukana na mwanawe wa chimahe na mwana wa chimahe àmbehapukana na anyokwe, na mukwe àmbehapukana na nkawake na mmahe àmbehapukana na mukwe."

Kulamala mahiku
(Matayo 16:2-3)

⁵⁴ Yesu nkuvahaulila vanu kuchidoni, "Pamulona mahunde ulahaloka m'bali wa kundonde, mùhaua kuva, 'Imbula imbetonya,' na inatonya. ⁵⁵ Na pamulyona lipungo lya kusini ulipunga, mùhaua kuva, 'Kùmbekuva na chitukuta,' na njo chiiva. ⁵⁶ Mwenu mmakulilambilila! Mwenu mùnahulula kulauja hali ya hewa kwa kuchiloleha chilambo na kumahunde, vino mwadachi mukábulula kulamala mahiku alano la vino?"

Patana na mmongo mwalo
(Matayo 5:25-26)

⁵⁷ "Mwadachi mwenu mùnalemwa kuchimala chitukutuku chambone cha kuchitenda? ⁵⁸ Kwa kuva, ikáva mmongo mwalo àkupelekeja kulukumbi unakusitaki, tumbama kupatana nawe kabla mukànambihwika, ukanatende uchocho nkúhukumu àmbekupelekeja kwa litiyala, na litiyala nkunakuchimila nnilungu. ⁵⁹ Nangu nikuhaulila kuva, anemwo ukambehuma mpaka paumbemalilila ulipa senti ya ntululilo."

13

Lekanga kutenda masambi munahwa

¹ Mahiku anelo pávele na vanu vanannyaulidile Yesu habali dya vanu va Galilaya vanavawalele Pilato pavachinnyumija Nnungu sadaka. ² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Dachi, mwenu mütenda anevo Vagalilaya vawalelwe namuna aneyo ing'anya vátenda lahakalenge namene kupunda Vagalilaya vanji vammalele? ³ Nanga, akee uchocho! Henga nangu ñnnyaulilanga mwenu kuva, mukanaleke masambi, uchocho na mwenu muchimwondongwe. ⁴ Dachi, vanu kumi na nane vanamatokewije na nnala wa vakúlolihiya aneko ku Siloamu, nkuhwanga, mütenda kuva vanang'o vátenda lahakalenge kupunda vanu vanji váchiikala ku Yelusalemu? ⁵ Nanga, akee

uchocho! Henga nangu ninyaulilanga mwenu kuva, mukânaleke masambi, uchocho na mwenu muchimwondongwe.”

Nfano wa nnandi wa ntini ukâpa vihepo

⁶ Anepo Yesu nkuvahaulila auno nfano wachidoni, “Pávele na munu yumo ánaavele na nnandi wa ntini mmwelu wake wa misabibu. Munu aneyo nkuhwena unahepa vihepo munnandi anewo, henga nanga panachikojije chihepo kananga chimo. ⁷ Bahi aneyo munu nkunnyaulila nkúlolihiya welu kuchidoni, ‘Lola, achino chaka cha tatu unguida ungulembela nguhepe vihepo munnandi auno, henga nikápata chihepo. Vino uchehete! Mwadachi uhwehehe chihi kuutumila ulongo bule?’ ⁸ Henga nkúlolihiya welu nkunyang’ula kuchidoni, ‘Nang’olo, namwaka uleke nahoti, niulimile na kuutaila mbolea. ⁹ Na ukâpa vihepo mwaka uîda, ichiikatapale, na ukanape unaucheketa.’ ”

Yesu ánnamya mmahe Liduva lya Kuyewelela

¹⁰ Liduva limo lya Kuyewelela, Yesu ávenkuhunda muing’ande ya kunnyuwila Nnungu. ¹¹ Upala, nkuhaloka mmahe anavele na nanndenga anantendile ahuvange kwa vyaka kumi na nane. Mmahe aneyo álemele mongo na ikáchihululika kuudula wala kadiki. ¹² Yesu pammwene aneyo mmahe, nkunchema, nkunnyaulila uvila, “Mama, ùnihunguliwa kughaloka muhuvangi yako!” ¹³ Yesu nkummikila makono aneyo mmahe, upala mmili wake nkuudukanga kavila, nkutandilika kunnombolela Nnungu.

¹⁴ Nkulungwa wa ing’ande ya kunnyuwila Nnungu nkutunduwila ing’anya Yesu ánnamije aneyo mmahe Nniduva lya Kuyewelela. Bahi nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Mwenu mùvele na maduva sita la kukola madengo. Bahi kamolanga mmaduva anelo mukalamywe, henga munaide unalamywa Nniduva lya Kuyewelela.”

¹⁵ Anepo Nang’olo nkunyang’ula aneyo nkulu kuchidoni, “Mwenu mmakulilambilila! Dachì, alida mmwenu akánchimulila ung’ombe wake au punda wake nchitundu Nniduva lya Kuyewelela nkumpelekeja unankumbija medi? ¹⁶ Ayuno mmahe achibaníhwa na nanndenga kwa myaka kumi na nane nni munu wa nnitawa lya Iblahimu, dachi ikáchilembelewa alamywe ikánava Liduva lya Kuyewelela?” ¹⁷ Yesu patangwele anelo, vanu vammalele vachintahuka nkwonanga dihoni, henga vanu vanji nkhangalala ing’anya ya vitukutuku vyambone vya kukanganya vyatendile Yesu.

Nfano wa imbeyu inyoko ya haladali (Matayo 13:31, Mako 4:30-32)

¹⁸ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, Ufalume wanga Nnungu ùlandana na chani? Dachì, niulandanye na chamani? ¹⁹ Ûvele muchi imbeyu ya haladali yanatwete munu yumo nkuipanda mmwelu wake, nkumela na kukulumuka nkwa nnandi nkulungwa. Vyuni nkudenganga vitehi vyavo n’dinavi dyake.”

Nfano wa hamila (Matayo 13:33)

²⁰ Yesu nkuiuja kavila kuchidoni, “Dachi, Ufalume wanga Nnungu niulandanye na chamani? ²¹ Ùlandana na hamila yanatwete mmahe yumo, nkuikundanya na uhu wohe wa ngano, na lidonji lyammalele nkuumuka.”

*Nnango uhonene
(Matayo 7:13-14, 21-23)*

²² Yesu nkuhweneha mwanda wake kuhwena ya ku Yelusalemu wapitila n'dimanga na mmijiji, wawahunda vanu. ²³ Munu yumo nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang'olo, dachi vanu vambepôhwa vâmbekuva chihi kadiki?”

Yesu nkuyang'ula kuchidoni, ²⁴ “Tumbama namene, muinjilile kwa kupitila nnango uhonêne, ing'anya vanu vohe vâmbelumbela kwinjila, henga nanga pavambehulula. ²⁵ Mwene ing'ande palembeimila nkunachima nnango, mwenu mûmbeimila chihi pawelu na kutandilika kuhodikanga, umuchidoni, 'Nang'olo, tuchimulile nnango.' Henga nang'e âmbennyang'ula kuchidoni, 'Nikânkamekenge mwenu wala kumuhalokanga!' ²⁶ Anepo njo pamumbennyaulila kuchidoni, 'Hwetu njo tuvanu tuchilya na kukumbila chalumbe na wako, na wako wanihunda n'dindila dya mmijiji vyetu.' ²⁷ Henga nang'e âmbekuchidoni, 'Nikânkamekenge mwenu wala kumuhalokanga! Ukananga apano pang'une, mwenu mmammalele mmakutenda lahakalenge!' ²⁸ Mwenu mûmbekuta na kuhaya meno, kwa kuva, mûmbemwona Iblahimu na Isaka na Yakobo na manabii vammalele vavêle mu Ufalume wa Nnungu, akuno mwenu muyahijwê pawelu! ²⁹ Vanu vâmbaida kuhaloka mmipata yammalele ya chilambo, nkuikala na kulya paing'ole mu Ufalume wanga Nnungu. ³⁰ Anepo vanu vaonekâna hambu kuva vakulu, vâmbekuva va pahi, na vanu vohe vaonekâna hambu kuva va pahi, vâmbekuva vakulu.”

*Yesu chavatamwa vanu va imanga ya Yelusalemu
(Matayo 23:37-39)*

³¹ Upala, Mafalisayo vanji nkummwenela Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Apano uka uhwene pachinu panji, kwa kuva Nfalume Helode âlembela akuwalale.”

³² Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Hwena mukannyaaulile Helode, akalamwike muchi nancheta kuva, 'Nelo na nundu nîvauisa anamindenga na kuvalama yagonjo, na palyamba nîmbemalila madengo langu.' ³³ Nelo na nundu na palyamba, nangu ngûlembelwa nguhwenehe na mwanda wangu wa ku Yelusalemu, kwa kuva, ikâhululika nabii vammwalalile pachinu panji ikânave chihi ku Yelusalemu.

³⁴ Mwenu mmanu mma ku Yelusalemu, mmanu mma ku Yelusalemu! Mwenu mûvawalala manabii na kuvapanya mayanga avala vatumwije kwenu mwenu. Myanda yohe nînilinga kuvalepoleta pamo vana vemu muchi ung'uku chavautamila vana vake paliungu dimapa dyake, henga mwenu nanga pamutamwije. ³⁵ Lola, Ing'ande yenu ya Nnungu îmbekuva lihame.* Na nangu nînnyaaulilanga kuva, mukambengwona kavila mpaka pamumbehaula kuva, 'Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang'olo.' ”

14

Yesu ânnamya munu áchiuula ugonjo wa kuvimbanga

¹ Liduva limo lya Kuyewelega, Yesu ápite unalya chakulya kukaya kwanga nkulungwa yumo ya Mafalisayo, vanu nkuva uvannoleha namene Yesu. ² Muyo mwanga Yesu, múvele na munu ánavele na ugonjo wa kuvimbanga mmili. ³ Yesu nkuvauja vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo

* **13:35** Munsitali auno Luka âlembile “ing'ande yenu,” inahululika âyamba Ing'ande ya Nnungu au imanga ya Yelusalemu.

kuchidoni, “Dachi, ìnaluhusiwa au ikáluhusiwa kunnamya, munu Nniduva lya Kuyewelega?”

⁴ Henga vanang’o nkunyalala chihi. Yesu nkunkamula ayula n’gonjo, nkunnamya, nkunnuhusu ahwene. ⁵ Anepo nkuvauja avala vanu kuchidoni, “Ikáva munu yumo mmwenu, mwanawe au ung’ombe wake àmatokedile nchihima Nniduva lya Kuyewelega, dachi akambemmusu nniduva anelyo?” ⁶ Henga vanang’o nanga pavanahulwile kunnyang’ula.

Yesu àvahunda vanu kuyamba kulisulupuha

⁷ Yesu pavawene vayeni vakumbuliwije uvalitandolela viteng’u vya muyo, nkuvahaulila kuchidoni, ⁸ “Munu akàkukumbula kuing’ole ya ulombi, un-aikale chiteng’u cha muyo, uyopa ànahaloka munu wa kwesimika namene kukupunda wako. ⁹ Mukànatende uchocho, àmbeida ayula ankumbwile mmammalele mmavili nkukuhaulila kuchidoni, ‘Mpishe ayu aikale.’ Anepo ùlembekwona dihoni paumbekuva uhwena unaikala chiteng’u cha nnyuma. ¹⁰ Wako ukàkukumbulwa kuing’ole, ikala chiteng’u cha nnyuma, uchinga ayula ankumbwile pambehaloka akuhaulile kuchidoni, ‘Nnyanjawangu, ida uikale mmiteng’u vya muyo.’ Anepo njo paumbetumbyangika pameho pavanu vammalele vavèle anepo. ¹¹ Kwa kuva, kila munu alitumbyànga mwene àmbesulupuswa, na munu alisulupùha, àmbetumbyangwa.”

¹² Anepo Yesu nkunnyaulila ayula munu ankumbwile kuchidoni, “Pauteleka chakulya cha muhi au nalyulo, unavakumbule ayanjavako wala anung’unuvako wala alangavako wala avandikani mwalo vakúpata, kwa kuva, ukàtenda uchocho navanang’o vambekukumbula wako kumakande lavo na kukulipa malinga chunavatendedile vanang’o. ¹³ Henga wako pauteleka chakulya cha ing’ole, vakumbule amahuvani na vanu valamele na vikwava na vaputèle meho. ¹⁴ Ukàtenda uchocho, uchiubalikiwe, ing’anya vanang’o vakambehulula kukuuihija. Kwa kuva, Nnungu achiakuuihije nniduva alila livambefufuliwa vanu vambone pameho panga Nnungu.”

Nfano wa ing’ole ing’ulungwa (Matayo 22:1-10)

¹⁵ Munu yumo anaikete pachakulya pamo na Yesu papilikene malove anelo nkuhula kuchidoni, “Wasa munu ayula ambekúlya chakulya cha ing’ole mu Ufalume wa Nnungu.”

¹⁶ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Munu yumo áteleke chakulya cha ing’ole ing’ulungwa nkuvakumbula vanu vohe. ¹⁷ Pauhwikile uhiku wa kulya chakulya cha ing’ole, ayula munu nkuntuma ntumishi wake akavahaulile vakumbuliwije kuva, ‘Idang’ana, kila chinu chivele tayali.’ ¹⁸ Henga vammalele nkuhitang’ana ing’anya kila munu ávele na madengo lake. Munu ntandi nkunnyaulila ayula ntumishi kuchidoni, ‘Nangu nikambeida, ing’anya ngùsumile welu, na ngùlembelwa nguhwene nikaulole, chonde ngùyuwa ungasamehe.’ ¹⁹ Munu wavili nkuchidoni, ‘Nangu nikambeida ing’anya nìvasumile ang’ombe kumi va kulimila, vino ngùvele nndila ngùhwena unavalinga, chonde ngùyuwa ungasamehe.’ ²⁰ Na munu yunji watatu nang’e nkuhula kuchidoni, ‘Nangu nikambeida, ing’anya ngùlombile uvino.’

²¹ Ayula ntumishi nkuuya nkunnyaulila nang’olo wake àlalá malove. Ayula nang’olo papilikene uchocho nkuvisa, nkunnyaulila ntumishi wake kuchidoni, ‘Piyanya kuhwena n’dibalabala na n’dindila dya imanga ukaide na amahuvani na vanu valamele na vaputèle meho na vikwava.’ ²² Ayula

ntumishi nkuchidoni, ‘Nang’olo, lammalele lungulaijije ñnilatenda, henga mpaka vino nafasi ya kuikala ivechinkupwawa.’ ²³ Ayula nang’olo nkunnyaulila ntumishi wake kuchidoni, ‘Hwena n’dibalabala na n’dindila divêle pawelu imanga ukavakolokohe vanu vaide vainjile, uchinga ing’ande yangu iumbale. ²⁴ Nangu ñnnyaulilanga kuva, muvanu avala vanakumbuliwije patandi, wala nanga munu kananga yumo ambeyêja chakulya cha ing’ole yangu.’”

*Galama ya kumpapata Yesu
(Matayo 10:37-38)*

²⁵ Anepo makuwa makulungwa la vanu nkuva uvalondojana na Yesu. Yesu nkupindikuka, nkuvahaulila kuchidoni, ²⁶ “Munu woheyo alembêla kuva nkuhundwa wangu, henga akávele tayali kuhapukana na atatake na anyokwe na mmahe wake na anavake na anung’unúvake na alumbuvake na ata maisha lake, aneyo akáhulula kuva nkuhundwa wangu. ²⁷ Yani munu woheyo akánatamwe kuunyakula nsalaba wake na kungupapata, aneyo akáhulula kuva nkuhundwa wangu.

²⁸ Dachì, munu ntwani mmwenu alembêla kudenga nnala wa vakúlolihiya, akámbeikala pahi nahoti nkutenda isabu ya galama ya nnala wammalele, uchinga amale ikáva achiave na dihela dya kumalilila? ²⁹ Kwa kuva, akàtandilika chihi kuudenga nsingi koka anahulule kuumalilila nnala anewo, vanu vammalele valôla vâmbennyeka, ³⁰ uvachidoni, ‘Munu ayu àtandilike kuudenga nnala, henga nanga pahulwile kuumalilila.’

³¹ Dachì, nfalume alida ahwêna unapanyana ing’ondo na nfalume yunji, akáikala pahi hoti nkukumbukilanya, ikáva matiyala lake alufu kumi lânahulula kupanyana na ayula nfalume annyidîla avèlè na matiyala alufu ishilini? ³² Bahi akàona kuva akambe hulula, àmbevatuma vajumbe vake vahwene kwanga ayula nfalume yunji avèlè chihi kulehu, vakannyuwe pàave na amani. ³³ Uchocho, nanga munu mmwenu ambe hulûla kuva nkuhundwa wangu, akànaleke kila chinu chavenacho.”

*Munyu wondongêke
(Matayo 5:13, Mako 9:50)*

³⁴ “Munyu nni chinu chambone. Henga inowi yake ikâhang’uka, dachì, ùmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila? ³⁵ Ukáfala kavila kananga kootaya muulongo wala kuukundanya na mbolea. Henga ùyahwa chihi kulehu.

Avèle na makutu la kupilikana, apilikane!”

15

*Nfano wa ungangolo ayahike
(Matayo 18:12-14)*

¹ Liduva limo akútuala kodi vohe na vanu vohe vahaulîka kuva nni vakútenda masambi, vâmmwenedile Yesu uchinga vampilikanile. ² Henga Mafalisayo na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkulindamuka kuhinginika uvachidoni, “Nnolange munu ayu àvapwechelela vakútenda masambi na kulya navo!” ³ Yesu nkuvahaulila auno nfano wachidoni,

⁴ “Dachì, alida mmwenu akáva na angandolo myamoja, nkumala kuva ungangolo yumo ànyahika, akambevaleka avala tisini na tisa kulilanga uvalya, nkuhwena unantaha ayula ayahike mpaka amwone? ⁵ Na akâmwona àmbennyakula mmavala, akuno wahangalala. ⁶ Akâhwika kukaya,

àmbevachema ayanjavake pamo na avandikani mwave, avahaulile kuchi-doni, 'Hangalala pamo na nangu, ing'anya ñnimwona ungandolo wangu anayahike.' ⁷ Uchocho, na mwenu ñinnyaulilanga kuva, uvila njo chivam-behangalala aneko kulihunde ing'anya ya nkútenda masambi yumo alekîle kutenda masambi. Vàmbennyangalalila namene aneyo munu kupunda vanu tisini na tisa valyóna kuva vambone, na vakálebelewa kuleka masambi."

Hela ya nnyoyo iyahîke

⁸ "Dachi, ikáva mmahe yumo ávele na dihela kumi dya nnyoyo, nkun-nyahika imo, àmbetenda dachi? Àmbechacha chibatali, apyaile ing'ande yammalele waitaha mpaka ayone. ⁹ Akàyona aneyo hela, àmbevachema ayanjavake na avandikani mwave na kuvahaulila kuchidoni, 'Hangalala pamo na nangu ing'anya hela yangu inayahike ñniyona!' ¹⁰ Uchocho na mwenu ñinnyaulilanga kuva, uvila njo chivahangalala malaika va Nnungu ing'anya ya munu yumo alekîle masambi."

Nfano wa mwana ayahîke

¹¹ Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, "Pávele na munu yumo ánavele na vana vavili vachilume. ¹² Ayula mwana n'joko nkunnyaulila atatake kuchidoni, 'Atata, ning'e mapala langu.' Bahi atata wavo nkuvaya-vanyija. ¹³ Palapite maduva kadiki, ayula n'joko nkusumisanga mapala lake lammalele nkuuka kuhwena chilambo cha kulehu, aneko nkudyondonga di-hela dyake kwa maisha la uwaamba. ¹⁴ Pamalidile kila chinu chanavenacho, nkuhaloka indala ing'ulungwa nchilambo achila chammalele, nanang'e nkulindamuka kubanika.

¹⁵ Bahi nkuhwena kwanga mwenedi yumo wa aneko unayuwa chibaluwa, nanang'e nkumpelekeja kumawelu kwake unavachunga anguluve. ¹⁶ Aneyo mwana ánitamwa namene kulya makahi lavachilya anguluve, henga nanga munu anamwing'ile. ¹⁷ Bahi nkutandilika kulihimukila mwene, nkulihaulila kuchidoni, 'Amadengo vangapi va atatangu vâlya, nkutolejwa na kulekelela, na nangu apano unguhwa na indala? ¹⁸ Ñimbeuka, nguhwene kwa atatangu nikannyaulile kuva, atata, nangu ñinkosedile Nnungu na wako mwalehu. ¹⁹ Nangu nikálebelewa kavila kuchemwa nimwanalo. Ngútende muchi yumo wa vatumishi vako.' ²⁰ Bahi nkutakatuka, nkuhwena kwa atatake.

Pánavele kulehu, atatake nkumwona, nkummikila chididi, nkuntuku-tila nkunkumbatila na kum'busu. ²¹ Ayula mwana nkunnyaulila atatake kuchidoni, 'Atata, nangu ñinkosedile Nnungu na wako mwalehu. Nangu nikálebelewa kavila kuchemwa nimwanalo.' ²² Henga atatake nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, 'Piyanya kwida na inguwo ikatapêle na pete na vilatu mummwajange! ²³ Koka muntwale ung'ombe anunîle mun-sinje, uchinga tulye na kuhangalala! ²⁴ Kwa kuva, kwang'une mwanangu ávele muchi ànihila, henga vino mumi, na ávele muchi ànyiahika, henga vino ànioneka.' Bahi nkutandilika kuhangalalila.

²⁵ Palachitendeka anelo, mwanawe nkulungwa ávele kumawelu. Pah-wikile pepi na ing'ande, nkupilikana dihimu na vanu uvavina. ²⁶ Nang'e nkunchema ntumishi yumo nkummuja kuchidoni, 'Pávele chinu chihu-midîle?' ²⁷ Ayula ntumishi nkunyang'ula kuchidoni, 'Nnung'uno àniuya, na atatako ànsinjidile ung'ombe anunîle kwa kuva, mwanawe ànimmuila akuno avèlè mumi.'

²⁸ Ayula mwana nkulungwa nkuvisa, nkuhita kwingila nng'ande. Bahi atatake nkuhuma pawelu nkunyuwa aingile nng'ande. ²⁹ Nang'e nkunyang'ula atatake kuchidoni, 'Lola, nangu ñnikutumikila muchi ntumwa kwa vyaka vyammalele, na ñnidikamula amuli dyako dyammalele. Henga ukánaning'a kananga imbudi yamwana nguhangalale chalumo na ayanjavangu! ³⁰ Henga páidilè ayu mwanalo aondongenge dihela dyako kwa makahaba, ùnsinjidile ung'ombe anunile.' ³¹ Atatake nkunyang'ula kuchidoni, 'Mwanangu, wako ùvele pamo na nangu maduva lammalele, na kila chinu chinguvele nacho, nni chako. ³² Hwetu tùlembelwa tuhangelale na kushangilila kwa kuva, nnung'uno ávele muchi ànihwa, henga vino mumi na ávele muchi ànyahika, henga vino ànioneka.' "

16

Nfano wa nkwímilila akalamwíke

¹ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Pávele na nkúpata yumo ánavela na nkwímilila wake. Aneyo nkúpata ványaulidile kuva nkwímilila wake àondonganga dimali dyake. ² Aneyo nkúpata nkunchema nkwímilila wake nng'ande, nkummuja kuchidoni, 'Malove ntwani ala lan-gupilikana kukwamba wako? Humya isabu ya dimali dyangu dyammalele, kwa kuva, wako ukambekuva nkwímilila wangu kavila.' ³ Ayula nkwímilila nkuliuja kuva, 'Vino ngutende dachi? Kwa kuva, nang'olo wangu àmbenguinganga madengo, na dimongo dya kulima níkávenajo, na kuyuwayuwa nangu ngwòna dihoni. ⁴ Vino ñnimala chakutenda uchinga panimbevingangwa madengo vanu vàngupwechelele mmakande lavo.'

⁵ Anepo nkuvachema yumo-yumo vanu vammalele vachivalonga nang'olo wake. Nkutandilika kummuja ntandi kuchidoni, 'Nguhaulile, nang'olo wangu àkulonga chinu ntwani?' ⁶ Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, 'Milengelo myamoja ya mahuta la seituni.' Ayula nkwímilila nkunnyaulila kuchidoni, 'Ikala pahi utwale baluwa yako ya mapatano la lideni, uleembe kuva ùlongwa milengelo amsini.' ⁷ Nkummuja wavili kuchidoni, 'Wako ùlongwa chinu ntwani?' Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, 'Magunila myamoja la ngano.' Ayula nkwímilila nkunnyaulila kuchidoni, 'Ikala pahi utwale baluwa yako ya mapatano la lideni, uleembe kuva ùlongwa magunila samanini.'

⁸ Bahi ayula nang'olo nkunnombolela namene ayula nkwímilila akákulupika, ing'anya ya lúnda lwake. Kwa kuva, vanu va chilambo achino vátumila namene lúnda pavakola madengo na avao, kupunda vanu va Ufalume wa Nnungu*."

⁹ Bahi Yesu nkuhwenaha kutangola kuchidoni, "Nangu ñinnyaulilanga kuva, tùmilinga dimali dya pachilambo kwa kuvatenda vanu kuva ayanjavenu, uchinga padimbehila, vanang'o vampwechelange mmakao lakávele na ntululilo. ¹⁰ Munu woheyo akulupika kwa lijoko namene, ànahulula kukulupika na kwa likulungwa mwalehu. Na munu woheyo akákulupika kwa lijoko namene, akáhulula kukulupika na kwa likulungwa. ¹¹ Mukánakulupike kwa dimali dya pachilambo, dachi, nnani ambehulúla kunkulupilanga mwenu, nkumwing'anga mali ya uhiu ya kulihunde?

* **16:8** Munsitali auno kwa Chigiliki Luka àlembile, vana va uhiku auno, na vana va nng'anje. Anepo Luka àvayamba vanu vakávele va Nnungu, na vanu va Ufalume wa Nnungu.

¹² Na ikáva mukáhulula kukulupika n'dimali dya munu yunji, dachi, nnani ambemwing'ánga mali yenu mmene?

¹³ Nanga ntumishi ahulúla kuvatumikila anang'olo vavili. Kwa kuva, akátenda uchocho, àmbemenga yumo na kuntamwa yunji au àmbekumulana na yumo na kunhebuta yunji. Mweni mukambehulula kuntumikila Nnungu akuno umuditumikila na dimali."

¹⁴ Bahi Mafalisayo pavapilikene malove anelo nkuntendela Yesu mang'wanyu kwa kuva, vanang'o nni vanu vadiámwa namene dimali.

¹⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mweni mùlilanguja kwa vanu kuva mmambone pameho pa Nnungu, henga Nnungu àniimala mitima yenu, kwa kuva, chinu chionekána kuva chambone pameho pavanu, pameho panga Nnungu nni chinu chichímwa namene."

Sheliya na Ufalume wa Nnungu

(Matayo 11:12-13, 5:31-32, Mako 10:11-12)

¹⁶ "Sheliya yanga Musa na malemba la manabii lánihubiliwa mpaka mmahiku langa Yohana Nkúbatisa. Bahi kutandikila mahiku anelo langa Yohana, Malove Lambone la Ufalume wanga Nnungu lànahubiliwa, na kila munu ànatumbama kuinjila muufalume anewo. ¹⁷ Henga ìnipeyapeya namene chilambo na lihunde kupita kuliko kuuka sehemu inyoko ya lilove mu Sheliya ya Musa.

¹⁸ Nnume woheyo annéka n'jawe, nkunannomba mmahe yunji, aneyo àlalá ugoni, na kila nnume annómba mmahe alekwíje, nanang'e àlalá ugoni."

Nfano nkúpata na Lasalo

¹⁹ "Pávele na munu yumo nkúpata, achiwala dinguvo digalíka namene na kupoka maduva lammalele. ²⁰ Na pávele na munu yunji mmahuvani lina lyake Lasalo. Munu aneyo ávele na vilonda mmili wammalele, na àlala chihi pannango wanga ayula nkúpata. ²¹ Aneyo munu ánatamwa namene kulya makombo lamatwéke pamesa yanga ayula nkúpata. Ata ang'avanga vánaida uvannamba vilonda vyake.

²² Bahi ayula mmahuvani nkuhila, malaika nkuntwala nkunammika pachinu pávèlè Iblahimu. Na ayula nkúpata nanang'e nkuhila, nkunsika.

²³ Ayula nkúpata pánavele nkubanihwa namene pachinu pavanu vahwíle, nkukusumbula meho, nkumwona Iblahimu kwa kulehú, akuno Lasalo avèlè pamo na Iblahimu. ²⁴ Bahi ayula nkúpata nkunonoha lidi wachidoni, 'Atata Iblahimu, ngùvikile chididi, ntùme Lasalo àchuvike chala chake mmedi, alupoje lulimi lwangu, kwa kuva, mbènkubanihwa namene mmoto auno.'

²⁵ Henga Iblahimu nkunyang'ula kuchidoni, 'Mwanangu, kumbukila kuva, wako punavele mumi pachilambo úpete mambo lambone, henga Lasalo ápete mambo lakávele lambone, henga vino àvenkutujwa ntima wake apano na wako ùvenkubanihwa namene. ²⁶ Pamo na anelo, aneko kumuvele mwenu na akuno kutuvelé hwetu paching'ati pàvikwije lipondo likulungwa namene, uchinga vanu valembéla kuuka akuno kwida aneko vanahulule, na valembéla kwida akuno kuhaloka aneko vanahulule.' ²⁷ Ayula nkúpata nkuchidoni, 'Hambi Iblahimu atatangu, nakuyuwa namene untume Lasalo ahwene kukaya kwa atatangu, ²⁸ aneko kùvele anung'unuvungu nnyano, nnuhusu ahwene akavadume uyopa vánaida pachinu apano pakubanihwa!'

²⁹ Henga Iblahimu nkuchidoni, 'Anung'unuvako vàvele na malemba langa Musa na manabii la kuvaduma, valeke valapilikanile anelo.' ³⁰ Ayula nkúpata nkuchidoni, 'Iblahimu atatangu, anelo weka lakátosa. Henga

akàhwena munu kuhaloka akuno kukuhwa vachivaleke masambi lavo.’
³¹ Iblahimu nkunnyaulila kuchidoni, ‘Vakanalapilikane malemba langa Musa na manabii, ata kwahwena munu kuhaloka kwa vanu vahwile, vakambempilikana.’ ”

17

Yesu àvahunda vanu kusamehe masambi (Matayo 18:6-7, 21-22, Mako 9:42)

¹ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi lasima laide, henga ole wake munu ambetendîha laide. ² Ikàvele wasa munu aneyo ahungwe liyanga likulungwa lya kuhayila muukoti na kuyahwa m’bahali, kuliko kuntenda yumo wa avano vajoko alikuvale kwa kutenda masambi. ³ Bahi ing’anya ya aneyo, lichungange!

Ikàva nnung’uno ànikukosela, n’dume, na akàleka kutenda makosa lake, nsamehe. ⁴ Ata kuiva àkukosedile myanda saba nniduva limo, nkukuidila kwa myanda saba wakuhaulila kuva, ‘Ngusamehe,’ wako nsamehe.”

Mahundo layâmba ing’ulupa

⁵ Mitume nkunnyaulila Nang’olo Yesu kuchidoni, “Tuyenjeje ing’ulupa.”
⁶ Nang’olo nkuvayang’ula kuchidoni, “Kuikavele umuva na ing’ulupa inyoko malinga imbeyu ya haladali, mukaniuhaulila nsulufaji auno kuva, ‘Daboka ukalipandikije m’bahali,’ na unang’o ukanimpilikana.”

Madengo la ntumwa

⁷ “Ikàva munu yumo mmwenu àvele na ntumwa wake alîma mmwelu au achûnga dingandolo, dachi, pauya kuhaloka kumawelu ànnyaulila kuva, ‘Ida chihi ukale uye chakulya?’ ⁸ Nanga! Henga àmbennyaulila kuva, ‘Tandilika kungutalakela chakulya nahoti, koka ulipanganihe uchinga ungutumikile panimbekuva ungulya na kukumbila, nikàmalila kulya koka uye wako.’
⁹ Dachi, wako ùtenda aneyo nang’olo achianshukulu ntumwa aneyo ing’anya ya kuva ànilatenda àlâlâ lannyaulidile alatende? ¹⁰ Bahi namwenu uchocho, mukàmalila kukola madengo lamutumwije kulatenda kachidoni, ‘Hwetu nni tuvatumishi chihi tukàlembelewa kutumbyangwa, tûtendile chihi madengo latulembelewa kulatenda bahi.’ ”

Yesu àvalamya amangundula kumi

¹¹ Yesu pánavele nndila kuhwena ku Yelusalemu nkupita ching’ati chilambo cha ku Samaliya na chilambo cha Galilaya. ¹² Pánavele nkuinjila pachijiji fulani, nkunnyidila vanu kumi vánavele na mangundula, nkuimilanga kulehu kadiki na pàvèlè nang’e, ¹³ nkunonohanga lidi uvachidoni, “Yesu, Nang’olo, tùvikile chididi!”

¹⁴ Yesu pavawene nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng’ana mukalilanguje kwa makuhani.”

Pavanavele nkuhwena, nkulamyangwa. ¹⁵ Munu yumo muavala kumi pawene kuva ànilama, nkuuya kwanga Yesu wanonoha lidi wannombolela Nnungu. ¹⁶ Nkuhunama muyo pamadodo langa Yesu akuno wanshukulu. Na munu aneyo àvele Nsamaliya. ¹⁷ Yesu nkuuja kuchidoni, “Dachi, vakanalamijwe vammalele kumi? Hambu vanji tisa vâvele kwachi? ¹⁸ Dachi, nanga vanu vanji vauyite unanshukulu Nnungu ila uyoyu mmidi bahi?”
¹⁹ Yesu nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Imila uhwene, ing’ulupa yako inikulamya.”

*Kuida kwa Ufalume wa Nnungu
(Matayo 24:23-28,37-41)*

²⁰ Mafalisayo fulani nkummuja Yesu kuchidoni, “Ufalume wa Nnungu ùmbeida chakani?” Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Ufalume wa Nnungu ukáida kwa namuna yonekana kwa meho. ²¹ Nanga munu ambebaùla kuva, ‘Ùvele apano!’ au, ‘Ùvele apala!’ Kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ùvele nkati mwenu*.”

²² Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mahiku làvenkwida lamumbelambela namene mumwone kavila Mwana wa Munu, henga mukambemwona mmahiku anelo. ²³ Vanu vanji vàmennyaulilanga kuva, ‘Àvele apala!’ au, ‘Àvele apano!’ Henga mwenu munauke na wala munavapapate. ²⁴ Kwa kuva, kwida kwanga Mwana wa Munu kùmbekuva muchi nng’anje wa ing’uva chuhumila gafula kumahunde na kulangaja kuhaloka m’bali umo mpaka unji. ²⁵ Henga àlembelewa atandilike kubanika namene hoti, na kuhitwa na vanu va chívelèkwà achino. ²⁶ Malinga chiinavele mmahiku langa Nuhu, njo chiimbekuva mmahiku la kwida kwanga Mwana wa Munu. ²⁷ Mahiku anelo vanu vánalya na kukumbila, vánalomba na kulombwa mpaka uhiku aula wanaingidile Nuhu musafina†, livambwe nkuida nkuvaondonganga mwalehu vanu vammalele. ²⁸ Mahiku anelo làmbekuva muchi chilanavele mahiku langa Lutu. Vanu vánalya na kukumbila, vánasuma na kusumisa, vánapanda dimbeyu na kudenga. ²⁹ Henga liduva alila lyanaukile Lutu ku Sadoma, moto na baluti iyàka vínisulupuka muchi imbula kuhaloka kulihunde nkuvaondonganga mwalehu vanu vammalele. ³⁰ Bahi uvila njo chiimbekuva nniduva anelyo lyambehunukuliwa Mwana wa Munu.

³¹ Liduva anelyo muni avèle muha ing’ande analitinike kwa kutukutula nng’ande unatwala vitukutuku vyake. Na avèle kumawelu nanang’e uchocho, anaue kukaya. ³² Kumbukilanga àlalá lanankojije n’jawe Lutu! ³³ Munu woheyo alembèla kuupoha umi wake, aneyo achiauyahe, na munu woheyo ambeuyàha umi wake, aneyo achiaupohe. ³⁴ Nangu nìnnyaullilanga kuva, chilo anecho vanu vavili vàmbekuva valèlè chinanda chimo, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa. ³⁵ Vamahe vavili vàmbekuva pamo uvahaya ntama nniyanga, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa. [³⁶ Vanu vavili vàmbekuva mmwelu, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa.]*”

³⁷ Vakuhundwa nkummuja Yesu kuchidoni, “Kwachi Nang’olo?” Nanang’e nkuvayang’ula kuchidoni, “Pauvele ntuhi, njo pavambekojana vipungo.”

18

Nfano wa nkúhukumu na nannidi

¹ Anepo Yesu nkutumila nfano kuvahunda vakuhundwa vake kuvalan-guja kuva vèlembelewa vannyuwe Nnungu uhiku wammalele bila kukata tama. ² Nkuvahaulila kuchidoni, “Muimanga fulani múvele na nkúhukumu yumo akáchinnyopa Nnungu wala kuvatamwa vanu. ³ Na muimanga uy-oyo múvele na mmahe nannidi. Mmahe aneyo áhwena-hwena kwanga ayula nkúhukumu bila kukata tama wannyuwa kuchidoni, ‘Chonde nangu

* **17:21** Kwa Chigiliki, “Ufalume wa Nnungu ùvele nkati mwenu,” inahululika kuva na mana kuva, tayali ùvele mmwenu. † **17:27** Kumala lohe namene kuyamba safina ya Nuhu, soma Ntandiliko 6:7

‡ **17:36** Malemba lanjji la kala lakávele nsitali wa 36.

nikuyuwa utende haki kati yangu na mmongo mwangu.’⁴ Kwa maduva lohe ayula nkúhukumu nkuva wahita kunnyangata ayula mmahe, henga kuntu-lulilo nkulitangolela mwene chimunda-munda wachidoni, ‘Pamo na kuva nangu nikánnyopa Nnungu na wala kuntamwa munu woheyo,⁵ henga kwa kuva ayu mmahe ànanguhopeja, nguchinimwing’e chivèle chake, uchinga anaide apano wanguhopeja!’ ”

⁶ Nang’olo Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Lola namuna chana-hawile ayula nkúhukumu akátenda haki. ⁷ Dachi, Nnungu akambevang’a haki yavo vanu vake vavatandwèle, vankutíla chilo na muhi? Dachi, achi-atime kuvayangata? ⁸ Nangu nínnyaulilanga kuva, achiapiyanye kuveng’a haki yavo. Henga dachi, Mwana wa Munu pambeida achiaikoje ing’ulupa pachilambo?”

Nfano wa Nfalisayo na nkútwala kodi

⁹ Yesu nkuvahaulila auno nfano vanu valyóna kuva vambone na kuva-hebula vanu vanji, ¹⁰ wachidoni, “Vanu vavili váníyomboka kuhwena ku Ing’ande ya Nnungu unayuwa, yumo ávele Nfalisayo na yunji ávele nkútwala kodi. ¹¹ Ayula Nfalisayo nkuimila, nkuyuwa chimundamunda wachidoni, ‘Wako Nnungu, nakushukulu kwa kuva nangu níkávele muchi vanu vanji, malinga vakwiva, vatènda lahakalenge na valâla ugoni, na wala níkávele muchi ayu nkútwala kodi. ¹² Nangu ngúfunga maduva mavili kwa lijuma, na nahumya asilimiya kumi ya vitukutuku vyangu vyammalele víngupàtà.’

¹³ Henga ayula nkútwala kodi nkuimila kulehu, na wala nanga panalingile kananga kulola meho lake kulihunde, henga alipanyile-panyile chihi pachihuva kwa kulihinginikila wachidoni, ‘Nnungu, ngúvikile chididi nangu nguvéle na masambi!’ ” ¹⁴ Yesu nkuchidoni, “Nangu nínnyaulilanga kuva, ayula nkútwala kodi ápite kukaya kwake akuno Nnungu wamwona kuva wambone, henga akee ayula Nfalisayo. Kwa kuva, kila munu alitumbýanga mwene, àmbesulupuswa, na munu alisulupûha, àmbetumbyangwa.”

Yesu àvabaliki vana vajoko (Matayo 19:13-15, Mako 10:13-16)

¹⁵ Vanu vanji nkuvapelekeja vana vajoko kwanga Yesu uchinga avabaliki kwa kuvavikila makono. Vakuhundwa vake pavalawene anelo nkuvakalipila avala vanu. ¹⁶ Henga Yesu nkuvachema vana vajoko vammwenele, nkuhaula kuchidoni, “Valekange anevo vana vajoko vaide kwang’une, wala munavadivile, kwa kuva, Ufalume wanga Nnungu nni wa vanu vavèle muchi vavana ava. ¹⁷ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akáupwechela Ufalume wanga Nnungu muchi mwana n’joko, nanga pam-beinjila mu Ufalume anewo.”

Kijana nkúpata (Matayo 19:16-30, Mako 10:17-31)

¹⁸ Nkulu yumo wa Chiyahudi nkummuja Yesu kuchidoni, “Nkúhunda wambone, ngutende chamani uchinga niupate umi ukee na ntululilo?”

¹⁹ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Ing’anya ntواني ùnguchema wambone? Nanga munu wambone íla Nnungu weka. ²⁰ Wako ùnidimala amuli dya Nnungu dihaûla kuva, ‘Unalale ugoni, unawalale, unaive, unahumye ushahidi wa kulambila na mweshimu atatako na anyoko.’ ”

²¹ Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, "Amuli anedyo dyammalele ñnidikamula kutandikila ujoko wangu." ²² Yesu papilikene anelo nkunnyaulila kuchidoni, "Wako ùisaliwije na chinu chimo chukanambitenda. Hwena ukasumise kila chinu chuchenacho, koka dihela uvayavile amahuvani, anepo unava na dimali kulihunde, koka uide ungupapate." ²³ Henga ayula munu papilikene anelo, nkupoyoka namene ing'anya ávele na dimali dyohe.

²⁴ Yesu pammwene ayula munu apoyweke nkuchidoni, "Ìnikamajanga namene vakúpata kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu! ²⁵ Kwa kuva, ñipepepeya namene kwa nnyama uvanchema ungamila kupita nchitonono cha chitotelo kuliko nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnungu."

²⁶ Vanu vammalele pavapilikene anelo nkuuja kuchidoni, "Ikáva uchocho, nnani bahi ambetulúla kupohwa?"

²⁷ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Lakáhululika kutendeka kwa dimongo dya chimunu, Nnungu ànahulula kulatenda lammalele."

²⁸ Anepo Petulo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Lola, hwetu tùlekile vitukutuku vyetu vyammalele nkukupapata!"

²⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu ñnnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo ailekile ing'ande yake au mmahe wake au anung'unuvake au vammaléke au vavana ing'anya ya Ufalume wa Nnungu, ³⁰ àmbepata vyohe namene mmaisha alano la vino, na mahiku laida àmbepata umi ukee na ntululilo."

*Yesu àtangola mwanda watatu kuyamba kuhwa na kufufuka kwake
(Matayo 19:17-20, Mako 10:32-34)*

³¹ Yesu nkuvatwala vakuhundwa vake kumi na mbili nkuhwena navo pannyenje, nkuvahaulila kuchidoni, "Pilikananga! Tuvengkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko kila chinu chilembwije na manabii kumwamba Mwana wa Munu chimbenatimiswa. ³² Ambekamujwa kwa vanu vakávele Vayahudi koka vantendele mang'wanyu na kuntangolela lahakalenge na kunsunila mata, ³³ na kunsulubula koka vammwalale, henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake ambefufuka."

³⁴ Henga vakuhundwa vake nanga pavanamaite chinu chohecho, kwa kuva, vánipihwa mana lake na nanga pavanamayite Yesu amba chamani.

*Yesu ànnyama munu aputéle meho
(Matayo 20:29-34, Mako 10:46-52)*

³⁵ Yesu pánavele pepi na imanga ya ku Yeliko, munu yumo anaputéle meho áikele nnyenje indila wayuwa nsada. ³⁶ Papilikene likuwa lya vanu ulipita nkuuja kuchidoni, "Kúvele chamani?" ³⁷ Nkunnyaang'ula, kuchidoni, "Yesu wa ku Nasaleti àvenkupita."

³⁸ Nang'e nkunonoha lidi wachidoni, "Yesu, n'dukuluwe Nfalume Daudi, ngúvikile chididi!"

³⁹ Vanu vannongoledíle Yesu nkunkalipila uvannyaulila anyalale, henga nang'e nkunanoha namene lidi wachidoni, "N'dukuluwe Nfalume Daudi, ngúvikile chididi!"

⁴⁰ Yesu nkuumila, nkuvalaija vanu vaidenawe. Ayula munu pahwikile pepi, Yesu nkummuja kuchidoni, ⁴¹ "Úlembela níkutendele chamani?"

Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, "Nang'olo, ngùlembela ngupate kulola."

⁴² Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Bahí uloole! Ing'ulupa yako ñikulamya."

⁴³ Upala ayula munu anaputele meho nkupata kulola, nkuva wannondola

Yesu akuno wantumbyanga Nnungu. Na vanu vammalele pavalawene anelo, navanang'o nkunombolela Nnungu.

19

Yesu na Sakayo

¹ Yesu painjidile muimanga ya Yeliko, nkuva walumulanya imanga aneyo. ² Muimanga aneyo múvele na munu yumo lina lyake Sakayo, nkulungwa wa vakútwala kodi, na ávele nkúpata. ³ Munu aneyo ánitumbama namene uchinga amwone Yesu kuva nni munu wa namuna ntwani, henga nanga panahulwile kumwona ing'anya ya likuwa likulungwa lya vanu na ániinjipala namene. ⁴ Sakayo nkutukutula muyo, nkunakwela munnandi nkulungwa uchinga amwone Yesu, kwa kuva, njo indila yambepita Yesu. ⁵ Yesu pahwikile apala nkulola muha, nkunnyaulila kuchidoni, "Sakayo, sulupuka upehi, kwa kuva, nelo ngùlembelawa nguyewelegele nng'ande mwako." ⁶ Sakayo nkupiyanya kusulupuka, nkunkalibisa Yesu kukaya kwake kwa kuhangalala.

⁷ Vanu pavalawene anelo, nkutandilika kutangodikanga uvachidoni, "Àpíte unakamolela kwa nkútenda masambi." ⁸ Henga Sakayo nkwmilila nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, pilikanila! Nusu ya dímalí dyangu nímbeveng'a amahuvani, na ikáva ngútwele chinu changa munu kwa ulamba, nímbe mmuihija myanda ncheche."

⁹ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Nelo upohi únivakamolela vanu va ing'ande aino, kwa kuva, ayuno nanang'e nni n'dukuluwe Iblahimu. ¹⁰ Kwa kuva, Mwana wa Munu áidile unavataha na kuvapoha vanu vayahíke."

Nfano wa dihela kumi (Matayo 25:14-30)

¹¹ Vanu pavachipilikanila malove anelo, Yesu nkuvahaulila nfano unji kwa kuva ávele pepi na imanga ya ku Yelusalemu, na anevo vanu vátenda kuva Ufalume wa Nnungu úvele pepi na kukamola. ¹² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Pávele na munu yumo wa nnitawa lya chifalume ánapíte chilambo cha kulehu uchinga akatandolwe na nfalume nkulu kuva nfalume wa chilambo chake, koka auye. ¹³ Bahi kabla akánambiuka, nkuvachema vatumishi vake kumi, nkuvayavanyija dihela kumi dya samani ing'ulungwa namene, nkuvahaulila kuchidoni, 'Dihela adino tendelanga uchuusi mpaka panimbeuya.' ¹⁴ Henga laiya avake vánammenga. Bahi anevo vanu nkuvatuma vanu vakahaule kuchidoni, 'Ayu munu tukántamwa ááve nfalume wetu.'

¹⁵ Pamo na anelo, ayula munu ániuya akuno atandolwejjè kuva nfalume. Pakamwele kukaya, nkuvatuma vanu vakavacheme avala vatumishi vake vanavayavidile dihela uchinga amale kila munu ápete faida ntwani.

¹⁶ Nkuhaloka ntumishi ntandi nkuchidoni, 'Nang'olo, hela imo yunaning'ile diyenjejeke dihela dinji mpaka kuhwikila dihela kumi.'

¹⁷ Nang'olo nkunnyaulila kuchidoni, 'Útendile sana, wako nni ntumishi wambone. Bahi kwa kuva únikulupika kwa vitukutuku vijoko, nímbe kuvika kuva nkútawala wa dimanga kumi!'

¹⁸ Nkuhaloka ntumishi wavili nkuchidoni, 'Nang'olo, hela imo yunaning'ile diyenjejeke dihela dinji mpaka kuhwikila dihela nnyano.'

¹⁹ Nang'olo nkunnyaulila kuchidoni, 'Na wako nímbe kuvika kuva nkútawala wa dimanga nnyano.'

²⁰ Nkuhaloka ntumishi yunji nkuchidoni, 'Nang'olo, hela yako yunaning'ile aino. Nangu únihutika saana nchitambala na kuikondya, ²¹ kwa kuva, únikuyopa ing'anya wako nni umunu ukalípa, utwála lakávele lako na ufúna chukapandile.' ²² Nang'olo wake nkunnyaulila kuchidoni, 'Wako ntumishi nkútenda lahakalenge, nimbekuhukumu ing'anya ya malove lako umwene! Kumbe nanimala kuva nangu nni munu ngukalípa, ngutwála vikávele vyangu na kufuna vinikapandile. ²³ Ing'anya ntwani ukanaivikile hela yangu benki uchinga panimbeuya nguipate hela yangu na inji iyenjêke?'

²⁴ Anepo ayula nang'olo nkuvahaulila vanu vanaimilenge apala kuchidoni, 'Mpakanyolange aneyo hela, mukamwing'ele ayula avêle na dihela kumi.' ²⁵ Vanang'olo nkuchidoni, 'Nang'olo, aneyo tayali ávele na dihela kumi!'
²⁶ Aneyo nang'olo nkuvayang'ula kuchidoni, 'Nangu ninnyaulilanga kuva, kila munu avêle na chinu àmbeyenjejwa. Henga munu akávele na chinu ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa. ²⁷ Na vino avala amongo vangu vakáchitamwa nangu ngùve nfalume wavo, idanavo apano, muvawalale pameho pangu.' "

*Yesu ànjila pa Yelusalemu kwa kuhangalala
(Matayo 21:1-11, Mako 11:1-11, Yohana 12:12-19)*

²⁸ Yesu pamalidile kutangola anelo, nkutandilika kuyomboka kuhwena ku Yelusalemu. ²⁹ Panavele pepi na kuhwika chijiji cha ku Betifage na ku Besaniya, palichinga lichêmwá Lichinga lya Miseituni, nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, ³⁰ nkuvahaulila kuchidoni, "Hwena mpaka chijiji chivêle muyo mwenu. Pamumbekamola, muchimumwone mwana wa punda akánambiikalwa na munu woheyo vampambilidilè. Nnyungulange muide nawe apano. ³¹ Munu woheyo ambemmúja kuva ing'anya ntwani mùnannyungula, nnyaulile kuva, 'Nang'olo ànannembela.' "

³² Avala vakuhundwa vatumwije nkuhweneng'ana, nkunakoja muchi chavahaulidile Yesu. ³³ Pavanavele nkunnyungula ayula punda, vene nkuvauja nkuchidoni, "Ing'anya ntwani mùnannyungula?"

³⁴ Vanang'olo nkuyang'ula kuchidoni, "Nang'olo ànannembela."

³⁵ Vakuhundwa nkuntwala, nkumpelekeja kwanga Yesu, nkulaja dinguwo dyavo muha mwa aneyo punda nkunnyikaja Yesu. ³⁶ Yesu panavele nkuhwená mwanda, vanu nkulaja dinguwo dyavo nndila.

³⁷ Yesu panavele pepi na ku Yelusalemu, pantelemuko wa Lichinga lya Miseituni, likuwa lyammalele lya vakuhundwa vake nkutandilika kuhangalalila na kunnombolela Nnungu kwa kunonoha lidi, ing'anya ya masaibu lavalawene, ³⁸ uvachidoni, "Ubalikiwe wako Nfalume, uída kwa lina lya Nang'olo. Amani iive kulihunde na atumbyangwe Nnungu avêle muha kulihunde!"

³⁹ Mafalisayo vanji vanavele nnikuwa alila lya vanu nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, vadume vakuhundwa vako!" ⁴⁰ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu ninnyaulilanga mwenu kuva, 'Ava vanu vakányalala, mayidona alano lachilanonohe malidi.' "

Yesu àvahinginikila vanu va imanga ya Yelusalemu

⁴¹ Yesu panavele pepi namene na ku Yelusalemu, na kuyona imanga muyo aneyo mwake nkutandilika kuvahinginikila vanu va pa Yelusalemu akuno wakuta, ⁴² wachidoni, "Nangu nikanitamwa namene mwenu mmammalele liduva lya nelo mulamale mambo lambeída na amani! Henga mambo anelo

lànìpìhwa pameho penu. ⁴³ Kwa kuva, maduva làvenkwida amongo mwenu pavamben'dinguhija lingongo, na kun'dingukanga na kum'bananga kila m'bali. ⁴⁴ Vambenkadambanga mwenu chalumo na vana venu nningongo lyenu, na wala nanga pavambeisaliya kananga ing'ande imo ikambe-bamolwa, ing'anya nanga pamunamaite uhiku wanaidile Nnungu unampohanga.”

Yesu àvavinganga vakúsumisa, nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu (Matayo 21:12-17, Mako 11:15-19, Yohana 2:13-22)

⁴⁵ Yesu nkuhwena ku Ing'ande yanga Nnungu, nkutandilika kuvavinganga vanu vachisumisa vitukutuku, ⁴⁶ wavahaulila kuchidoni, “Ìnilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, 'Ing'ande yangu imbekuva ing'ande ya kunnyuwila Nnungu.' Henga mwenu mùniipindikulanya nkuijuha kuva muchi lipanga lya kulipiha vakúpalaula.”

⁴⁷ Kila liduva Yesu nkuva wahunda mu Ing'ande yanga Nnungu. Henga makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa pamo na vakulu va vanu nkuva uvataha indila ya kummwalala Yesu, ⁴⁸ henga nanga pavanapete wasa wa kutenda uchocho, ing'anya vanu vammalele vávenkumpilikaniha.

20

Mamulaka langa Yesu làhaloka kwachi? (Matayo 21:23-27, Mako 11:27-33)

¹ Liduva limo Yesu panavele nkuvahunda vanu ku Ing'ande yanga Nnungu na kuvahubilila Malove Lambone, makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa pamo na vasele va Vayahudi vánimmwenela, ² nkummuja kuchidoni, “Tuhaulile! Wako ùlatenda alano kwa mamulaka ntwani? Na nnani akupéle mamulaka la kulatenda?”

³ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, “Nanani nìmbemmuja mwenu chinu chimo. Nguhaulile, ⁴ dachi, mamulaka langa Yohana Nkúbatisa la kubatisa làhaleke kulihunde au kwa vanu?”

⁵ Vanang'o nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, “Tukàyang'ula kuva làhaleke kulihunde, nang'e àmbetuuja kuva, 'Hambi mwadachi mukánankulupidile?’ ⁶ Na tukàyang'ula kuva làhaleke kwa vanu, vanu vammalele vàmbetuwalala kwa mayanga, ing'anya vanu vammalele vánakulupila kuva Yohana Nkúbatisa ávele nabii wa Nnungu.”

⁷ Bahi nkunnyang'ula kuchidoni, “Tukámaite kulahaleke.”

⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani nikambennyaulila kuva ngùlatenda alano kwa mamulaka ntwani.”

Nfano wa vakúlima vabaya (Matayo 21:33-46, Mako 12:1-12)

⁹ Yesu nkuhweneha kuvahaulila vanu nfano unji wachidoni, “Munu yumo álimite welu wake wa misabibu, nkuuyadikisa kwa vakúlima, mwene nkuhwena mwanda wa kulehu, aneko nkuikala vyaka vyohe. ¹⁰ Paukamwele nchela wa sabibu nkuntuma ntumishi wake ahwene kwa avala vakúlima urchinga akatwale sehemu ya vihepo vya mmwelu wake. Henga avala vakúlima nkumpanya ayula ntumishi, nkumminganga chihi makono weka. ¹¹ Mwene welu nkuntuma ntumishi yunji wavili, aneyo nanang'e nkumpanya na kuntendela lahakalenge na kumminganga chihi makono weka.

¹² Nkuntuma kavila ntumishi yunji watatu, aneyo nanang'e, nkummika vilonda na kumminganga.

¹³ Bahi ayula mwene welu nkuchidoni, 'Hambi ngutende dachi? Nimbentuma mwanangu unintamwa namene, panjika vachivamweshimu.'

¹⁴ Avala vakúlima pavammwene ayula mwana, nkuhulanila kuchidoni, 'Ayu njo mwene mapala la auno welu. Bahi leka tummwalale koka welu auno ùùve mapala letu.' ¹⁵ Bahi avala vakúlima nkunyahila kunyenje welu wa misabibu, nkummwalala."

Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, ayula mwene welu pambeida àmbevatenda dachi avala vakúlima? ¹⁶ Àmbeida koka avawalale anevo vakúlima, na anewo welu avayadikise vanu vanji." Bahi vanu pavapilikene anelo malove nkuchidoni, "Chonde inààve uchocho!"

¹⁷ Henga Yesu nkuvapalambahija meho, nkuchidoni, "Dachi, Malemba alano Lanaswe làvele na mana ntwani?

'Liyanga lihitwije na vakúdenga,

hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele!'

¹⁸ Kila munu ambeyangukila nniyanga anelyo àmbelumukana, na munu woheyo ulimbematokela, àmbetingindika mwalehu."

Yesu àujwa kuyamba kulipa kodi

(Matayo 22:15-22, Mako 12:13-17)

¹⁹ Vakúhunda Sheliya yanga Musa na makuhani vakulu nkuva uvataha namuna ya kunkamula Yesu upala, kwa kuva, vánimala kuva aula nfano ùvamba vanang'o, henga nkuva uvavayopa vanu. ²⁰ Bahi vanang'o nkuva uvannoleha saana na kuvatuma vanu vanalitendile kuva vambone uchinga vankamule Yesu kwa malove lake koka vankamuje muutawala na mamulaka la nkulu wa Chiloma. ²¹ Avala vanu nkunyahilila Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, tünimala kuva wako ùnatangola na kuhunda vitukutuku vya uhiu, na wala nanga paulola kumeho kwanga munu, henga wako ùhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila yanga Nnungu. ²² Hambi tuhaulile, dachi Sheliya ya Musa inatuluhusu au ikátuluhusu hwetu kulipa kodi kwa Nfalume wa Loma?"*

²³ Henga Yesu ánilamala lavachikudungila, nkuvahaulila kuchidoni, ²⁴ "Ngulangujange hela." Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, ing'ope aino na lina alino lilembwije apano lyanga nni?"

Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Vyanga Nfalume wa Loma."

²⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu." ²⁶ Bahi anevo vanu nanga pavanahulwile kunkamula kananga kwa lilove lyake limo pameho pavanu, henga nkukangana chihi chavayang'wile, nkunyalalanga.

Yesu àujwa kuyamba kufufuka

(Matayo 22:23-33, Mako 12:18-27)

²⁷ Masadukayo vanji vahaûla kuva vahwile vakáfufuka, nkumwenela Yesu nkummuja kuchidoni, ²⁸ "Nkúhunda, Musa átulembidile hwetu uvila, 'Nnume akáhila nkunneka mmahe wake bila kummelekele vana, nnung'une àlemelewa annombe aneyo mmahe, uchinga ammelekele nkuluwe vana.' ²⁹ Bahi pávele na vana saba wa chilume wa litumbo limo. Mwana ntandi

* **20:22** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

ánombile mmahe, henga nkuhila chihi bila kummelekela mwana. ³⁰ Na mwana wavili nkwenenda makande, nanang'e nkuhila bila kummelekela mwana, ³¹ na watatu nanang'e nkwenenda makande nanang'e nkuhila, vammalele saba nkuhilanga bila kummelekela ayula mmahe mwana. ³² Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila. ³³ Dachi, liduva livambe-fululiwa vanu vahwile ayula nkongwe àmbekuva wanga nnani? Kwa kuva, valume vammalele saba váníikalana nawe."

³⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Vanu va mahiku alano vânalomba na kulombwa, ³⁵ henga vanu avala vambevalangiwa kuva vânafala kufufulwa na kuva na umi mmahiku laida, anevo vakambelomba wala kulombwa. ³⁶ Kwa kuva, vanu anevo vakambekuhwa kavila, ing'anya vâmbekuva muchi malaika. Vanu anevo vâmbekuva vana vanga Nnungu, ing'anya vâniifulwa kuhaloka kwa vanu vahwile. ³⁷ Ata Musa ánimaiha kuva vanu vahwile vâmbefufuka. Na mmalemba lake latânga kuyamba chihole chichiyâka moto, Musa ântambulanga Nang'olo kuva nni, 'Nnungu wa Iblahimu, Nnungu wa Isaka, na Nnungu wa Yakobo.'† ³⁸ Nang'e akávele Nnungu wa vanu vahwile, henga nang'e ni Nnungu wa vanu vumi, kwa kuva, kwanga nang'e vanu vammalele vâáva vumi."

³⁹ Vakúhunda fulani va Sheliya yanga Musa nkuchidoni, "Anepo nkúhunda úniyang'ula sana." ⁴⁰ Anepo nkuva nanga munu analingile kummuja kavila.

Kilisto ni nnani?

(Matayo 22:41-46, Mako 12:35-37)

⁴¹ Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, "Ing'anya ntwani vanu vâhaua kuva Kilisto nni n'dukuluwe Nfalume Daudi? ⁴² Nfalume Daudi mwene ánitangola nchitabu cha Sabuli kuva, 'Nang'olo Nnungu áninnyaulila Nang'olo wangu kuva, 'Ikala mumamulaka langu, m'bali wangu wa kunkono, ⁴³ mpaka panimbevatenda amongo vako kuva muchi viteng'u vya kuvika makumbatu lako.'"

⁴⁴ Hambi ikáva Nfalume Daudi ànchema Kilisto 'Nang'olo,' ìmbehululika dachi Kilisto ààve n'dukuluwe?"

Yesu ávaduma vanu kuyamba vakúhunda Sheliya yanga Musa

(Matayo 23:1-36, Mako 12:38-40)

⁴⁵ Vanu vammalele pavachimpilikanila Yesu, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, ⁴⁶ "Lyongolelange na vakúhunda Sheliya yanga Musa, vanang'o vânatamwa namene kwonga akuno vawètè dinguwo dindehu na kusalimiwa kwa eshima kusakoni na kuikalanga nafasi dya kwesimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na mmiteng'u vya muyo n'ding'ole. ⁴⁷ Vâvapakanyola dimali dyavo anannidi na kulitenda kuva vambone kwa kuyuwa namene! Bahi ing'anya ya anelyo, liduva lya hukumu vâmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu vanji!"

21

Sadaka yanga mmahe nannidi

(Mako 12:41-44)

¹ Yesu panavele mu Ing'ande ya Nnungu nkuvona vakúpata uvataya sadaka dyavo nnisanduku lya sadaka. ² Uchocho nkumwona nannidi yumo mmahuvani wataya disendi dibibili. ³ Yesu nkutangola kuchidoni, "Nangu

ninnyaulilanga uhiu kuva, ayuno nannidi mmahuvani àhumije sadaka ing'ulu namene kupunda vanu vammalele. ⁴ Kwa kuva, vanu vanji vammalele vàhumije chihi avila viyenjejêke n'dimali dyavo, henga ayu mmahe pamo na umahuvani wake, àhumije vyammalele vyavenavyo."

Yesu àhaua namuna chiimbekwondongwa Ing'ande yanga Nnungu (Matayo 24:1-21,29-35, Mako 13:1-19,24-31)

⁵ Vakuhundwa vanji nkuva uvalonjelela habali dya Ing'ande yanga Nnungu, namuna chiidengwiye kwa mayanga lakatapêle na kuipamba kwa dinujo dihumiye kwa Nnungu. Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, ⁶ "Maduva lachilahwike, palambemato hijwa pahi mayanga anelo lammalele lamulona, kwa kuva nanga liyanga limbeisalila muha liyanga linji."

⁷ Anepo vakuhundwa nkummuja Yesu kuchidoni, "Nkùhunda, vitukutuku anevyo vimbhumila chakani? Na chimaiho ntwani chibelangûja kuva vitukutuku anevyo vivele pepi kuhumila?"

⁸ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Lyongolelange uchinga munahochejwe. Kwa kuva, vanu vohe vàmbeida uvalitenda kuva vanang'o njo nangu, uvachidoni, 'Nangu njo Kilisto,' na kuhaua kuva, 'Mahiku làvele pepi.' Mwenu wala munavapapate vanu anevo. ⁹ Pamumbepilikana habali dya ing'ondo na kulumbana, munayope, kwa kuva, anelo lasima laide hoti, henga ntululilo ukambepiyanya kwida."

¹⁰ Yesu nkuhwenaha kutangola wachidoni, "Chilambo chimo chimbepanyana na chilambo chinji, na ufalume umo ùmbepanyana na ufalume unji. ¹¹ Sehemu dyohe dya chilambo òmbekuva na nndengendo nkulu, na indala ing'ulu na magonjo la kuwalala vanu vohe, na aneko kumahunde kùmbekwonekana vitukutuku vya kuyoha na vimaiho vikulu. ¹² Henga anelo lammalele kabla lakànambihumila, mùmbekamulwa na kubanihwa. Mùmbekamujwa mmakono mwa vakulu va òng'ande dya kunnyuwila Nnungu na kuntayanga mmalungu. Uchocho, mùmbepelekejwa unasitakiwa kwa vafalume na kwa vakulu ing'anya yang'une, ¹³ na uhiku anevo ùmbekuva wasa kwenu mwenu kuva mmashahidi vangu muyo mwavo. ¹⁴ Henga mwenu kudungilanga mmitima yenu kuva, mukambekambikambila namuna chimumbehwena unavayang'ula, ¹⁵ kwa kuva, nangu nguchinimwing'ange malove la kutangola na lúnda luvakambehulula amongo venu kutahukana nalwo wala kuluhita. ¹⁶ Mùmbetengelekwa na atata venu na ayuvenu na akuluvenu na alangavenu na ayanjavenu, na vanu vanji mmwenu vàmbevalalwa. ¹⁷ Vanu vammalele vàmbe mmenganga ing'anya yang'une. ¹⁸ Henga nanga ulindo kananga umo wa myuti yenu umbeyahika. ¹⁹ Kwa kuva, kwa kupililila kwenu muchimuupohe umi wenu.

²⁰ Henga pamumbeyona imanga ya Yelusalemu uidingukwa na makuwa la matiyala, bahi mumale kuva kwondongeka kwake kùvele pepi. ²¹ Anepo vavêle nchilambo cha ku Yudeya vatukutile kumachinga na avala vambekûva muimanga ya Yelusalemu vauke, na avala vambekûva kumawelu vanauye muimanga anevo. ²² Kwa kuva, mahiku anelo nni mahiku la Nnungu kuvahukumumu asabu vanu vake Isilaeli uchinga vitukutuku vyammalele vilembwîje Mmalemba Lanaswe vitimiswe. ²³ Ole wavo amahe vavêle na vitumbo na vayong'éja mmahiku anelo! Kwa kuva, kùmbekuva na ibaniki ing'ulu pachilambo na asabu ing'ulu kwa vanu va chilambo

achino cha Vayahudi. ²⁴ Vanu anevo vambewalalwa kwa upanga, na vanji vambetwaliwa litwala na kumwadilihanywa mmilambo vyammalele, na imanga ya Yelusalemu imbetawaliwa kwa dimongo na vanu vakávele Vayahudi, mpaka palambemalilika mahiku lávapèlè Nnungu kuitawala imanga aneyo.

²⁵ Kumbekuva na vimaiho nniduva na mmwedi na n'dinondwa. Na vanu va pachilambo vambekuva na lipamba ing'anya ya iungulumi na nkuchukuchu wa m'bahali. ²⁶ Vanu vambedilikanga ing'anya ya kuyopa namene, pavambekuva uvalolela kulona àlálá lambelumila pachilambo, kwa kuva, vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivèle na dimongo, vimbetikinyika. ²⁷ Anepo njo pavambemwona Mwana wa Munu avèlè mmahunde waida, akuno avèlè na dimongo na ukulu nkulu. ²⁸ Pavimbetandilika kutendeka vitukutuku anevyo, changamukanga na munyanjulange myuti yenu, kwa kuva, upohi wenu úvele pepi."

²⁹ Anepo Yesu nkuvahaulila nfano auno wachidoni, "Lola nnandi wa ntini na milandi inji yammalele. ³⁰ Pamulona mahamba lake ulahipuka, mùnamala kuva chihuku chivele pepi. ³¹ Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo laninnyaulidile, bahi mumale kuva Ufalume wanga Nnungu úvele pepi.

³² Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chívelèkwà achino vakambepita mpaka palambetimila anelo lammalele. ³³ Kumahunde na chilambo vimbepita, henga malove langu lakambepita mwiko."

³⁴ "Bahi lyongolelange uyopa mitima yenu inatemwa na maisha la uwamba na kukalewa na kukambikambila maisha la apano pachilambo, na anelyo liduva nkunnyidilanga kwa gafula muchi lutambo chiluhatika. ³⁵ Kwa kuva, liduva anelyo limbevidila kwa gafula vanu vammalele vaikála pachilambo. ³⁶ Bahi mùúve meho maduva lammalele akuno umuyuwa, uchinga mupate dimongo dya kulinyemya na vitukutuku vyammalele vimbehumila, na kuimila muyo mwanga Mwana wa Munu."

³⁷ Kila liduva Yesu ávahunda vanu ku Ing'ande yanga Nnungu, henga chilo áhwena kulichinga Iya Miseituni unalala. ³⁸ Vanu vammalele váyumuka ulyamba na mambumbu uhweni ku Ing'ande ya Nnungu unampilikanila Yesu.

22

Ntemelo wa kummwalala Yesu

(Matayo 26:1-5, 14-16, Mako 14:1-2, 10-11, Yohana 11:45-53)

¹ Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila, ichémwa Pasaka yavele pepi. ² Bahi makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkuvu uvataha indila ya kummwalala Yesu, henga nkuvu uvavayopa vanu.

³ Nanchindenga nkumwingila Yuda uvanchemu Isikaliote, yumo wa vakuhundwa vake kumi na mbili. ⁴ Anepo Yuda nkuuka, nkuhwena unatanga na makuhani vakulu na vakulu va vakúlolihiya Ing'ande ya Nnungu, namuna chambentengeleka Yesu. ⁵ Vanang'o nkuhangalala namene, nkuyambukilana kuva vambemwing'a dihela. ⁶ Yuda nkukubali, nkutandilika kutaha wasa wa kuntengeleka Yesu pachinu pakávele vanu.

*Yesu na vakuhundwa vake vátayalisha chakulya cha Pasaka
(Matayo 26:17-25, Mako 14:12-21, Yohana 13:21-30)*

⁷ Bahi liduva lya Sikukuu ya Mikate Ikátajwe Hamila nkukamola, liduva lyasinjwa ungandolo wamwana wa Pasaka. ⁸ Yesu nkuntuma Petulo na Yohana, nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng’ana mukatwandalile chakulya cha Sikukuu ya Pasaka tupate kulya.”

⁹ Vanang’o nkummuja kuchidoni, “Dachi, ùlembela tukakwandalile kwachi?”

¹⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Pilikanila! Pamumbekuva umuinjila muimanga, muchimukojane na munu yumo anyakwile chilongo cha medi. Mpatatange munu aneyo mpaka paing’ande yambeinjila. ¹¹ Nnyaulile mwene ing’ande kuva, ‘Nkúhunda ànauja kuva, chivele kwachi chumba chin-imbelila chakulya cha Sikukuu ya Pasaka chalumona vakuhundwa vangu?’

¹² Nanang’e achiannangujange chumba chikulu cha muha na anecho chivele na kila chinu, na mwenu andalila anemwo chakulya.”

¹³ Bahi avala vakuhundwa nkuhwena, nkunakoja kila chinu chivèle muchi chavahaulidile Yesu, na vanang’o nkwandaa chakulya cha Sikukuu ya Pasaka anemwo.

Chakulya cha Nang’olo

(Matayo 26:26-30, Mako 14:22-26, 1 Vakolinso 11:23-25)

¹⁴ Uhiku pauhwikile, Yesu nkuikala pachakulya chalumona avala mitume vake. ¹⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Kutandikila tangu nangu nnaembela namene kulya chakulya cha Pasaka aino pamo na mwenu kabla nikànambibanihwa. ¹⁶ Nangu ninnyaulilanga kuva, nikambekulya kavila chakulya cha Pasaka mpaka mana ya Pasaka paimbetimiswa mu Ufalume wa Nnungu.”

¹⁷ Yesu nkutwala chikombe, nkunshukulu Nnungu, nkuchidoni, “Twalanga chikombe achino mulemejane mmammalele. ¹⁸ Nangu ninnyaulilanga kuva, kutandikila hambì, nikambekumbila kavila divayi mpaka Ufalume wanga Nnungu paumbeida.”

¹⁹ Uchocho, nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya nkuveng’a wachidoni, “Auno njo mmili wangu uhûmywa kuva sadaka kwajili yenu mwenu. Bahi tendanga uvila kwa kunguhimukila nangu.”

²⁰ Pavamalidile kulya, Yesu nkutwala chikombe chivèle divayi nkuhuala kuchidoni, “Chikombe achino nni lilailano lyahambi lya Nnungu, limaihwa kwa myadi yangu imwadilika kwajili yenu.

²¹ Henga nkono wa ayula ambengutengelêka ùvele upano pamesa pamo wangu. ²² Kwa kuva, Mwana wa Munu àhwena unahwa malinga chapangile mwene Nnungu, henga ole wake munu ayula antengelêka!”

²³ Vakuhundwa vake nkutandilika kuujana vene kwa vene kuva alida nnikuwa lyavo ambentengelêka.

Vakuhundwa vânatahukana kuva alida nkulu

²⁴ Uchocho vakuhundwa nkutandilika kutahukana vene kwa vene kuva alida nkulu nnikuwa lyavo. ²⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vafalume va vanu vakávele Vayahudi vâvatawala vanu kwa dimongo, na vanu vavèle na mamulaka navanang’o vâlichema kuva, ‘Vanu vavayangâta vanu vao.’

²⁶ Henga kwenu mwenu inave uchocho. Ila nkulungwa mmwenu àlembelwa àave muchi n’joko kupunda mmammalele, na nkútawala àlembelwa àave muchi ntumishi. ²⁷ Dachi, alida nkulu? Ayula aikêle pamesa walya chakulya au ayula annyudumila ayula âlya? Nkulu nni ayula aikêle pamesa. Henga nangu ngúvele nnikuwa lyenu malinga ntumishi.

²⁸ Na mwenu njo muhwenehije kuva chalumo na nangu muuhiku ungul-ingwa. ²⁹ Bahi malinga Atata chaning'ile nangu mamulaka la kutawala, nanani uchocho nimwing'anga mwenu, ³⁰ uchinga mupate kulya na kukim-bila chalumo na nangu mu Ufalume wangu. Uchocho, mùmbeikala mmiteng'u vya chifalume umuvahukumu vanu va matawa kumi na mbili la Isilaeli."

*Yesu àlauja namuna chambekanwa na Petulo
(Matayo 26:31-35, Mako 14:27-31, Yohana 13:36-38)*

³¹ Yesu nkuchidoni, "Simoni, Simoni, ngupilikanile! Nanchindenga àyuwite wasa wa kunninganga mwenu uchinga annyapulanyange mwenu na Nnungu malinga munu chapepeta ngano na mahahi. ³² Henga nangu ñnikuyuwila wako Simoni uchinga unaleke kunkulupila Nnungu. Na wako paumbenguuyila kavila nangu, uvahwingihe anung'unuvako."

³³ Petulo nkuchidoni, "Nang'olo, nangu ngùvele chihi tayali kuhwena na wako kulilungu au ata kuhwa pamo na wako."

³⁴ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Petulo nangu ñkuhaulila kuva, chilo uchino cha nelo, * kabla ung'uku akànambikongovela, wako ùmbekuva un-gukanilè myanda mitatu kuva ukàng'ameka."

Mpatila wa dihela

³⁵ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Pangunantumenge bila kunyakula dihela wala mpatila wala vilatu, dachi músikikidile chinu ntwani?"

Vanang'o nkuyang'ula kuchidoni, "Tukanasikikidile chinu chohecho."

³⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Henga hambu, munu avèle na dihela aditwale na munu avèle na mpatila nanang'e aunyakule, na munu akávele na upanga asumise lijoho lyake akasume. ³⁷ Kwa kuva, nangu ñnnyaulilanga kuva, Malemba Lanaswe lalembwije kungwamba nangu lasima latimiswe, na làvele pepi kutimiswa. Malemba anelo làhauila kuva, 'Ávalangiwiye kuva nntunji limo chalumo na vakútenda lahakalenge.' "

³⁸ Vakuhundwa nkuchidoni, "Nang'olo, lola apano tùvele na mapanga mavili."

Nang'e nkuchidoni, "Bahi!"

*Yesu ànayuwa aneko ku Lichinga lya Miseituni
(Matayo 26:36-46, Mako 14:32-42)*

³⁹ Anepo Yesu nkuuka, nkuhwena ku Lichinga lya Miseituni muchi chiunavele nnyambo wake, na vakuhundwa vake nkupapatana nawe.

⁴⁰ Pahwikile aneko nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Yuwanga, uchinga pamumbelingwa munatende masambi."

⁴¹ Anepo Yesu nkuvaleka, nkuhwena ulehu wa kuyela liyanga, nkutin-divala malundi, nkuyuwa wachidoni, ⁴² "Atata, ukàlambela ngunyemye na ibaniki ìda! Henga unatende muchi chingulembela nangu, ìla tènda muchi chulembela wako umwene."

⁴³ Bahi nkuhaloka malaika wa kulihunde, nkuntaya dimongo. ⁴⁴ Panavele muuchungu, nkutumbama namene kuyuwa, nkuwiduka namene na mandondo la medi lànavele muchi myadi nkuva ulasululila pahi.†

⁴⁵ Pamalidile kuyuwa, nkuimila, nkuhwena pavavele vakuhundwa vake, nkuvakoja valelèngè luwono kwa kuva, vávele na nnihindambi likulu. ⁴⁶ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Mbona

* **22:34** Kwa Vayahudi, liduva lyahambi litandilika paliswa liduva. † **22:44** Malemba lanji la kala lakávele na nsitali wa 43 na 44.

mùlalenge luwono? Imukanga muyuwe, uchinga pamumbelingwa munatende masambi.”

Kukamulwa kwanga Yesu

(Matayo 26:47-56, Mako 14:43-50, Yohana 18:3-11)

⁴⁷ Yesu panavele nkutangola, nkuida likuwa lya vanu ulilojwa na Yuda, yumo wa vakuhundwa vake kumi na mbili. Yuda nkunyenyelekela Yesu uchinga àm'busu. ⁴⁸ Henga Yesu nkummuja kuchidoni, “Yuda, dachi, wako ùntengeleka Mwana wa Munu kwa kum'busu?”

⁴⁹ Vakuhundwa vake pavalawene anelo nkuchidoni, “Nang'olo, dachi tuvachekete mapanga?” ⁵⁰ Yumo wa vakuhundwa, nkutwala upanga nkunchekeka likutu lya kunkono ntumwa wanga Kuhani Nkulu.

⁵¹ Henga Yesu nkuchidoni, “Bahi leka.” Nkuligusa likutu lyanga ayula ntumishi, nkunnanya.

⁵² Anepo Yesu nkuvauja makuhanu vakulu na vakulu va valinsi va Ing'ande ya Nnungu na vasele va Vayahudi vanaidile unankamula kuchidoni, “Mwadachi mùidile unangukamula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkùpalaula? ⁵³ Maduva lammalele nangu ngùvele pamo na mwenu nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu unguhùndà, henga nanga pamunangukamwile. Henga aunò nni uhiku wenu, uhiku wa nkùtawala wa lupi.”

Petulo ànkana Yesu

(Matayo 26:57-58, Mako 14:53-54,66-72, Yohana 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Bahi anevo vanu nkunkamula Yesu nkumpelekeja kuing'ande yanga Kuhani Nkulu. Henga Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu. ⁵⁵ Valinsi nkukumbanya moto ching'ati luwani lwa lukumbi lwa kuhani nkulu, nkuva uvayota moto, Petulo nanang'e nkuhwena unaikala upala. ⁵⁶ Bahi ntumishi yumo mmahe nkumwona Petulo aikèlè pepi na aula moto, nkumpalam-bahija meho, nkuhula kuchidoni, “Ayu munu nanang'e ávele pamo na Yesu.”

⁵⁷ Henga Petulo nkukana wachidoni, “Wako mmahe, nangu nikámmaite munu aneyo!”

⁵⁸ Lukoto kadiki, munu yunji nkumwona Petulo, nanang'e nkuchidoni, “Na wako uchocho úvele nkumbo umo na Yesu.”

Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Wako munu, nangu nikee nkumbo umo nanang'e!”

⁵⁹ Palipitile lisaa limo, munu yunji nkuhimya wachidoni, “Muhiu ayu munu ávele nkumbo umo na Yesu, kwa kuva, nanang'e N'galilaya.”

⁶⁰ Henga Petulo nkuchidoni, “Wako munu, nangu nikálamaite anelo lutan-gola!”

Upopo panavele nkutangola, ung'uku nkukongovela.

⁶¹ Nang'olo nkulauka, nkunnola Petulo. Anepo Petulo nkulahimukila malove lanahawile Nang'olo kuva, “Chilo uchino cha nelo, kabla ung'uku akànambikongovela, wako ùmbekuva ungukanilè myanda mitatu.” ⁶² Bahi Petulo nkuhuma nnuwani, nkuhwena pawelu unatumbula chitangelo kwa uchungu.

Yesu àtendewa mang'wanyu na kupanywa

(Matayo 26:67-68, Mako 14:65)

⁶³ Vanu vachinchûnga Yesu nkutandilika kumpanya na kuntendela mang'wanyu Yesu. ⁶⁴ Nkun'diva chitambala kumeho, nkummuja kuchidoni,

“Lauja, nnani akupanyile!” ⁶⁵ Vanu anevo nkuntongolela Yesu malove lanji lohe lahakalenge.

*Yesu muyo Lukumbi Lukulu lwa Chiyahudi
(Matayo 26:59-66, Mako 14:55-64, Yohana 18:19-24)*

⁶⁶ Uhiku pauchele, vasele va Vayahudi pamo na makuhani vakulu na vakuhunda Sheliya yanga Musa nkukojana pamo. Nkumpelekeja Yesu ku Lukumbi lwao Lukulu. ⁶⁷ Nkummuja kuchidoni, “Tuhaulile, dachi, wako njo Kilisto?”

Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ata kuninnyaulilanga, mukambengukulupila, ⁶⁸ na nikammujanga mukambenguyang'ula. ⁶⁹ Henga kutandikila hambi, Mwana wa Munu ambekuva aikèlè m'bali wa kunkono wanga Nnungu Avèle na Dimongo.”

⁷⁰ Vanu vammalele nkummuja kuchidoni, “Vino wako wamba dachi, wako njo Mwana wa Nnungu?”

Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu munihaula kuva nangu njo nang'e.” ⁷¹ Vanang'o nkuchidoni, “Mpaka anepo hwetu tuvene tünimpilikana watangola kwa kanya yake. Dachi, tüvele na ing'anya ntwani ya kutaha ushahidi unji?”

23

*Yesu àpelekejwa kwanga Pilato, nkulu wa Chiloma
(Matayo 27:1-2, 11-14, Mako 15:1-5, Yohana 18:28-38)*

¹ Bahi vanu vammalele va Lukumbi Lukulu vanakojene apala, nkuimila, nkumpelekeja Yesu kwanga Pilato. ² Nkutandilika kunsitaki uvachidoni, “Ayuno munu tüninkojija wavahocheja vanu vetu, wavahaulila vanu vanahumye kodi kwanga Nfalume nkulu wa Loma, na kulichema kuva Kilisto, Nfalume.” ³ Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?”

Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Wako ùnihaula.” ⁴ Anepo Pilato nkuvahaulila makuhani vakulu pamo na likuwa lya vanu kuchidoni, “Nangu nikáchona chinu chakosedile ayu munu.” ⁵ Henga vanang'o nkuhalija kuhimya uvachidoni, “Nang'e àvachonjela vanu vammalele va nchilambo cha Yudeya kwa mahundo lake uchinga vautahuke utawala wa Chiloma. Àtandikidile chilambo cha ku Galilaya na hambi àvele apano pa Yelusalemu.”

Yesu àpelekejwa kwanga Helode

⁶ Pilato papilikene anelo, nkuuja kuchidoni, “Dachi, kwani ayuno munu N'galilaya?” ⁷ Pilato pakameke kuva Yesu nni munu wa chilambo chatawala Helode, bahi nkumpelekeja kwanga Helode, kwa kuva, maduva anelo Helode ávele upopo pa Yelusalemu.

⁸ Helode pammwene Yesu nkuhangalala namene, kwa kuva, kwa maduva lohe Helode álebela amwone Yesu ing'anya ánipilikana habali dyake, na álebela amwone Yesu watenda lisaibu. ⁹ Helode nkummuja Yesu malove lohe, henga Yesu nanga panayangw'ile lilove lyohelyo. ¹⁰ Makuhani vakulu pamo na vakuhunda Sheliya yanga Musa nkuimila, nkunsitaki Yesu kwa dimongo. ¹¹ Anepo Helode pamo na matiyala lake nkunhebulu Yesu na kuntendela mang'wanyu. Nkummwaja inguwo ya chifalume, nkumpelekeja kavila kwanga Pilato. ¹² Liduva ulyolyo, Helode na Pilato nkupatana kuva munu na nnyanjawake, kwa kuva, anepo patandi vávele amongo.

Yesu ahukumiwa kuhwa

(Matayo 27:15-26, Mako 15:6-15, Yohana 18:39-19:16)

¹³ Bahi Pilato nkuvachema pamo makuhani vakulu na vakulu vanji na vanu, ¹⁴ nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu muidile na munu ayuno kwang'une umuhaula kuva avachonjela vanu uchinga vantahuke ufalume wa Loma. Nangu nimmujiha muyo mwenu kwamba mambo anelo, henga nikammwene kuva avele na likosa lya kusitakiwa, ¹⁵ na ata Helode nanang'e nanga paliwene likosa lyohelyo lyakosedile, njo mana ammuyihe kwe-tuhwe. Lola, ayu munu nanga patendile likosa lyohelyo lyalembelwa kuhukumiwa kuhwa. ¹⁶ Bahi nangu nimbemulisa chihi asulubulwe mijeledi, koka ninneke ahwene.” ¹⁷ Pilato avele na nnyambo wa kuvahungulilila vanu nfungwa yumo kila sikukuu ya Pasaka.*

¹⁸ Anepo vanu vammalele nkutaya lwasu uvachidoni, “Mmwalale aneyo munu, utuhungulile Balaba!” ¹⁹ Balaba ahungwiye nnilungu ing'anya ya kuvachonjela vanu kuutahuka utawala wa Chiloma na ing'anya ya kuwalala.

²⁰ Kwa kuva Pilato alembela aneke Yesu ahwene, bahi nkutangola na vanu kavila, ²¹ henga vanang'o nkutaya lwasu uvachidoni, “Mmambe munsalaba, mmambe munsalaba!”

²² Pilato nkuvauja mwanda watatu kuchidoni, “Kwani ayu munu atendile lilida lihakalenge? Nangu nikalyona likosa lyohelyo lyatendile lyalembelwa ahukumiwe kuhwa. Nimbemulisa chihi asulubulwe mijeledi, koka ninneke ahwene.”

²³ Henga vanang'o nkuhalija kutaya lwasu uvalembela Yesu avambwe munsalaba. Bahi anelwo lwasu nkuntenda Pilato avayambukilile. ²⁴ Anepo Pilato nkvamula atende muchi chivachilonga vanang'o. ²⁵ Bahi nkunyunyungulila ayula uvachinnembela, munu anahungwiye nnilungu ing'anya ya kuvachonjela vanu vautahuke utawala wa Chiloma na ing'anya ya kuwalala. Henga nkunkamuja Yesu kwa matiyala uchinga atendewe muchi chivalembela Vayahudi.

Yesu avambwa munsalaba

(Matayo 27:31-44, Mako 15:21-32, Yohana 19:17-27)

²⁶ Bahi pavachimpelekeja Yesu unavambwa, nndila nkukojana na munu yumo achihaloka kumawelu, lina lyake Simoni, mwenedi wa imanga ya ku Kilene. Nkunkamula, nkunnyakuja nsalaba na kunnamatija annondole Yesu pachikundu. ²⁷ Likuwa likulungwa lya vanu nkuva ulinnondola Yesu. Nnikuwa anelyo muvele na vamahe vachinhinginikila Yesu na kunkutangila. ²⁸ Yesu nkulauka nkuvalola, nkuchidoni, “Mwenu mmamahe mma pa Yelusalemu, munangukutile nangu, henga likutile mwenu mmene na vavana venu. ²⁹ Kwa kuva, mahiku lavenkwida lavambetangola vanu kuchidoni, ‘Wasa amahe mitonga, vakavaleke na kuyong'eja!’ ³⁰ Mahiku anelo vanu vambelaulila machinga kuchidoni, ‘Tuyangukilange na kutubulikija!’ ³¹ Kwa kuva, ikava vanu vautendela uvila nnandi mmihi, imbekuwa dachi kwa nnandi uyumile?”

³² Uchocho, pavele na vanu vanji vavili, vakutenda lahakalenge, navanang'o nkupelekeja chalumo na Yesu uchinga vakavambwe.

³³ Pavahwikile pachinu pavachema, “Libadang'a,” anepo nkummamba Yesu chalumo na avala vanu vanji vavili, yumo m'bali wa kunkono na yunji m'bali wa kunchinda. ³⁴ Anepo Yesu nkuchidoni, “Atata, vasamehe

* 23:17 Malemba lanji la kala lakavele na nsitali wa 17.

kwa kuva, vakálimate livalitenda.”† Vanu nkuyavana dinguwo dyake kwa kuyela indingi. ³⁵ Bahi vanu nkuva vaimilèngè uvalola. Vakulu va Vayahudi nkuva uvantendela Yesu mang'wanyu uvachidoni, “Ávapohije vanu vanji, hambu alipohe mwene ikáva nang'e njo Kilisto, atandolwejiye na Nnungu!” ³⁶ Na matiyala navanang'o nkuntendela Yesu mang'wanyu, vánimmwenela nkumwing'a divayi diháhâma, ³⁷ uvachidoni, “Ikáva wako njo Nfalume wa Vayahudi, lipohe umwene.”

³⁸ Na pachanya muti wake vâkomedile chibao chinalembwije kuva, “AYUNO NJO NFALUME WA VAYAHUDI.”

³⁹ Yumo wa avala vakútenda lahakalenge vanavambwije mmisalaba nkuntongolela Yesu malove lahakalenge wachidoni, “Dachi, kwani wako tenda Kilisto? Bahi lipohe umwene na utupohe na hwetu!”

⁴⁰ Henga ayula wavili nkunkalipila nnyake wachidoni, “Kwani wako ukánnyopa Nnungu kananga kadiki ikánava na wako ùvenkupata asabu malinga yanga nang'e? ⁴¹ Nangu na wako tûhukumiwa chihi kwa haki, kwa kuva, kupapatana na matendo letu lahakalenge, hwetu inituvaikila kuhwa. Henga ayu munu nanga likosa lyohelyo lyatendile.” ⁴² Ayula munu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Chonde Yesu, ngûyuwa ungukumbukile paumba njila mu Ufalume wako.” ⁴³ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Nangu nikuhaulila uhiu kuva, unelo wako ùmbekuva pamo na nangu ku Paladiso.”

Kuhila kwanga Yesu

(Matayo 27:45-56, Mako 15:33-41, Yohana 19:28-30)

⁴⁴ Yavele malinga sasita ya muhi, chilambo chammalele nkuva na lupi mpaka satisa, ⁴⁵ ing'anya liduva línileka kuvala. Lipasiya linahungwije paching'ati mu Ing'ande ya Nnungu nkudaluka vipande vivili. ⁴⁶ Yesu nkunonoha lidi wachidoni, “Atata, nangu ngûvika isungu yangu mmakono lako,” Pamalidile kutangola anelo, nkuhila.

⁴⁷ Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma palawene anelo lahumidile, nkunombolela Nnungu wachidoni, “Muhiu ayu munu akanavele na likosa.”

⁴⁸ Vanu vammalele vanapwawije apala uvalola mambo anelo, pavalawene anelo lahumidile, nkuhweneng'ana kukaya kwavo uvahinginika. ⁴⁹ Ayanjavake vammalele chalumo na avala amahe vanapatatene nawe kuhlaloka ku Galilaya, nkuva vaimilenge kulehu uvalola mambo anelo.

Kusikwa kwanga Yesu

(Matayo 27:57-61, Mako 15:42-47, Yohana 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Pávele na munu yumo uvanchema Yusufu, mwenedi wa ku Alimataya, chilambo cha ku Yudeya. Munu aneyo ávele wambone na átenda àlalá lalalembela Nnungu, na álolela kwida kwa Ufalume wa Nnungu. Nang'e ávele n'jumbe wa Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, henga nanga panakubaliene na àlalá lanakudungiwije na avake palukumbi. ⁵² Bahi Yusufu nkuhwena kwanga Pilato, nkunnyuwa autwale mmili wanga Yesu. ⁵³ Na pausulupusije mmili wa Yesu munsalaba, nkuudingilija sanda, nkunausika munsati unavedwije nniyanga likulungwa namene, uvakanambikunsika munu. ⁵⁴ Na liduva anelyo lívele liduva lya kulipanganiha kwajili ya Liduva lya Kuyewelega, na uhiku wa kutandilika kwa Liduva lya Kuyewelega wavele pepi.

† 23:34 Mmalemba lanji la kala, malove anelo látangwèlè Yesu munsitali auno lakapali.

⁵⁵ Avala amahe vanalongene na Yesu kuhaloka ku Galilaya nkuva uvanondola Yusufu, nkuwona anewo nsati na namuna mmili wanga Yesu chiusikwije. ⁵⁶ Bahi nkuuyang'ana kukaya, nkunaandaa manukato na malashi la kuupaka mmili wanga Yesu.

Henga Liduva lya Kuyewelega navanang'o nkuuyewelega malinga chiilajije Sheliya yanga Musa.

24

Kufufuka kwa Yesu

(Matayo 28:1-10, Mako 16:1-8, Yohana 20:1-10)

¹ Liduva lya Jumapili, ulyamba na mambumbu, avala amahe nkuhwena kunzati akuno vanyakwile manukato lavanaandee. ² Pavahwikile pansati, nkukoja liyanga livanavikile pannango wa nsati lihingiliwijiwe kunyenje nnango. ³ Pavainjidile nkati nanga pavanaukojije mmili wa Nang'olo Yesu. ⁴ Na pavanavele nkukangana chinu anecho, upala nkuhumila vanu vavili vawete dinguwo dya kung'anyima namene nkuimilanga pepi na vanang'o. ⁵ Bahi ing'anya ya kuyopa, avala amahe nkuhunama mpaka pahi. Henga avala vanu nkuchidoni, "Ing'anya ntwan muntaha munu mumi pachinu pavanu vahwile?" ⁶ Yesu akapali apano, anifufuliwa. Himukilanga malove lanannyaulidile panavele ku Galilaya kuva, ⁷ 'Mwana wa Munu alembelewa akamujwe mmakono la vanu vavile na masambi uchinga avambwe munsalaba, henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake ambefufuliwa.' "

⁸ Anepo avala amahe nkuhimukila alala malove lanatangwele Yesu. ⁹ Nkuukananga pansati, nkuhwena kukaya, nkunavahaulila mambo anelo avala mitume kumi na moja pamo na vakuhundwa vanji vammalele. ¹⁰ Amahe vanahawile habali anedyo kwa mitume nni, Maliya wa imanga ya ku Magidala na Yoana na Maliya anyokwe Yakobo pamo na vakongwe vanji uvanapapatene navo. ¹¹ Henga avala mitume nanga pavanalakulupidile malove la amahe anevo, kwa kuva, valawene chihhi kuva lakee mana. ¹² Henga Petulo nkuuka watukuta kuhwena ya kunzati. Pakamwele nkutepa uchinga alole nkati, palolite nkuyona chihhi sanda. Anepo Petulo nkuuka akuno wakangana na kuliuja muntima mwake ing'anya ya mambo lahumidile.

Yesu avahumila vakuhundwa vavili

(Mako 16:12-13)

¹³ Liduva ulyolyo, vakuhundwa vavili va Yesu vavele nndila uvahwena chijiji chimo chivachema Emau, chinavele malinga ulehu wa kilomita kumi na moja kuuka pa Yelusalemu. ¹⁴ Vakuhundwa anevo vavele nkulunjela kuyamba mambo lammalele lahumidile pa Yelusalemu. ¹⁵ Bahi pavanavele nkulunjela na kuujana, Yesu mwene nkuvaidila, nkulondojana navo. ¹⁶ Henga Nnungu anivapumbaja uchinga vanammale. ¹⁷ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Mulongelela chani amuno nndila akuno mmenkuhwena?"

Vanang'o nkuimilanga, akuno vayundele. ¹⁸ Bahi nkuhundwa yumo, uvanchema Kileopa nkuyang'ula kuchidoni, "Kwani wako unnyeni pa Yelusalemu mpaka unalamale mambo lahumidile mmaduva alano matatu?"

¹⁹ Nang'e nkuvauja kuchidoni, "Mambo ntwan?"

Vanang'o nkunnyaulila kuchidoni, "Mambo lankojije Yesu wa ku Nasaleti. Nang'e animaihwa na Nnungu na vanu vammalele kuva avele nabii avele na dimongo kwa mambo lachilatenda na kulatangola. ²⁰ Makuhani vakulu na vakulu vetu vannyumya uchinga ahukumawe kuhwa, na vanang'o

nkummamba munsalaba. ²¹ Hwetu túvele na lilolelo kuva nang'e njo ambevakombôla Vaisilaeli. Henga nelo nni liduva lya tatu kutandikila mambo anelo palatendeke. ²² Pamo na anelo, amahe fulani va nnikuwa lyetu nelo vânitusususa. Amahe anevo nelo vâpíte kunsati wake ulyamba na mambumbu, ²³ henga nanga pavanaukojije mmili wake. Bahi nkuuyang'ana nkunatuhaulila hwetu kuva, malaika vânivahumila nkuvahaulila kuva, Yesu mumi. ²⁴ Anepo vanu vanji va nnikuwa lyetu nkuhwena kunsati. Na vanang'o uchocho nanga pavanauwene mmili wanga Yesu, malinga chivanahawile avala amahe."

²⁵ Bahi Yesu nkuvahaulila avala vakuhundwa vavili kuchidoni, "Mwenu ni mmanu mukávele na lúnda na mitima yenu ininonopa kulakulupila mambo lammalele lavanatangwele manabii! ²⁶ Dachí, ikáchilembelewa Kilisto aban-ihwe namuna aneyo na kuinjila muukulu wake?" ²⁷ Bahi Yesu nkuvafafanulila saana mambo lammalele lamwâmba mwene, lalembwíje Mmalemba Lanaswe, kutandikila vitabu vya Musa mpaka vitabu vya manabii vamalele.

²⁸ Pavanavele pepi na chijiji chivachihwena, Yesu nkulitenda kuva muchi àmbehweneha na mwanda. ²⁹ Henga vanang'o nkunnyuwa namene uvachidoni, "Ikala chalumo na hwetu apano kwa kuva, vino nni chinalyulo na liduva liniswa." Bahi Yesu nkuinjila nng'ande, nkuikala navo. ³⁰ Yesu panaikele kulya chakulya pamo na anevo vakuhundwa, nkuutwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya, nkuvayavila. ³¹ Upala, ding'ano dyavo nkuvauila, nkupata kummala Yesu, henga Yesu nkuwalawala pameho pavo. ³² Bahi anevo vakuhundwa nkuva uvahaulanila kuva, "Dachí, tenda mitima yetu inahangalala apala pachitangola na hwetu nndila na kutufafanulila Malemba Lanaswe?" ³³ Uhiku uula anevo vakuhundwa nkuukananga, nkuhwena ku Yelusalemu. Aneko nkuvakvoja avala vakuhundwa kumi na moja vanga Yesu chalumo na vanu vanji vanavelenge pamo na vanang'o. ³⁴ Anepo vanu nkuvahaulila avala vakuhundwa vavili kuchidoni, "Muhiu Nang'olo ànifufuka, na ànnyumidile Simoni."

³⁵ Na avala vakuhundwa vavili navanang'o nkuvahaulila anevo vanu mambo lammalele lanahumidile nndila na namuna chivanapete kummala Yesu panaumeite nkate.

Yesu àvahumila vakuhundwa vake

(Matayo 28:16-20, Mako 16:14-18, Yohana 20:19-23, Matendo 1:6-8)

³⁶ Bahi pavachilonjelela mambo anelo, upala Yesu mwene nkuimila paching'ati pavo, nkuvahaulila kuchidoni, "Amani ìive pamo na mwenu." ³⁷ Vammalele nkususuka na kuyopa namene kwa kuva, vâtenda kuva vâliwene lihoka lyake. ³⁸ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Ing'anya ntwni mûnayopa na kuva na lipamba mmitima yenu? ³⁹ Lolanga makono na madodo langu, mumale kuva nangu njo nimwene. Ngupamepame mulole, kwa kuva, lihoka nanga paliva na mmili wala mawangwa muchi chimungwona nangu."

⁴⁰ Patangwele malove anelo, nkuvalanguja makono na madodo lake. ⁴¹ Pavanavele bado vakânambukukulupila ing'anya ya ihangaladi na ikangani ivanavenayo, Yesu nkuvauja kuchidoni, "Mûniva na chakulya chohecho apano?" ⁴² Vanang'o nkumwing'a chipande cha uhomba anayanikwije pamoto. ⁴³ Yesu nkuchitwala, nkuchilya, akuno vammalele vavenkunnòlà. ⁴⁴ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Pannavele pamo na mwenu naninnyaulilanga kuva, mambo lammalele langwâmba nangu lalembwíje

mmitabu vya Sheliya yanga Musa na mmitabu vya manabii na mu Sabuli, lasima latimiswe.”

⁴⁵ Bahi Yesu nkudilangajija ding'ano dyavo uchinga vapate kulamala Malemba Lanaswe. ⁴⁶ Nkuvahaulila kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, Kilisto ambebanihwa mpaka kuhwa, na liduva lya tatu lya kuhwa kwake ambefufuliwa. ⁴⁷ Uchocho, inilembwa kuva, kutandikila pa Yelusalemu, vanu va vilambo vyammalele vambhubiliwa kuyamba kuleka masambi na kusamehewa masambi kwa mamulaka la lina lyake. ⁴⁸ Na mwenu njo mumbehūmya ushahidi wa mambo anelo lammalele. ⁴⁹ Na nangu ninwene nguchinimpelekejije mwenu ahadi aila yaahidite Atatangu kwenu mwenu. Henga ikalanga upano pa Yelusalemu mpaka pamumbepwechelela dimongo dihalōka muha kulihunde.”

*Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena muha kulihunde
(Mako 16:19-20, Matendo 1:9-11)*

⁵⁰ Bahi Yesu nkuvalodya vakuhundwa vake kuhwena pepi na chijiji cha ku Besaniya, aneko nkunyoloja makono lake muha, nkuvabaliki. ⁵¹ Panavele nkuvabaliki nkuhapukana navo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena muha kulihunde. ⁵² Vanang'o nkumwabudu, anepo nkuuyang'ana ku Yelusalemu akuno uvahangalala namene. ⁵³ Bahi anevo vakuhundwa maduva lammalele nkuva uvatimba pa Ing'ande ya Nnungu uvannombolela Nnungu.

Malove lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Yohana Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Yohana, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano lya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chichemwa “Injili” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Chitabu cha Yohana chîlembwije mmwaka fulani, pepi na mmwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Ikânava chitabu achino chikâhaua kuva Yohana njo achilembîle, henga namuna ya ilembi yake îlandana namene na ilembi aila ilembwîje m’baluwa inandi ya Yohana na baluwa yavili ya Yohana na baluwa yatatu ya Yohana. Vakûlemba vanji va kala vânnyaula Yohana kuva, mmahiku anelo áikala muimanga ya ku Efeso. Bahi ing’anya ya anelyo, inahululika kuva chitabu achino chilembwije muimanga ya Efeso.

Yohana 20:31, Yohana àhaua chihi mwandu kuva, makudungilo la chitabu achino nni kuvayangata vanu vapate kukulupila kuva, Yesu njo Kilisto, Mwana wa Nnungu, na kwa kukulupila vapate umi kupitila kulundana nawe. Chitabu achino chîlembwije kwajîli ya vakûsoma va Chiyahudi na avala vakávele Vayahudi. Chitabu cha Yohana chikálandana namene na vitabu vinji vya Injili. Yohana ànihimya namene kuyamba àlalâ masaibu lalatendîle Yesu, na akálembile namene kuyamba mifano yanahumije Yesu. Na habali dinji dya muhimu, diyâmba kubatiswa na kulingwa kwake akula kulilanga, nalanang’o nanga palalembwije nchitabu achino chilembwije na Yohana.

Uinjipîhi wa chitabu cha Yohana

1. Sula ya 1:1-18, Yohana àtandiliha chitabu chake kwa kulonjelela kuva, Yesu nni lilove lya Nnungu.
2. Sula ya 1:19-12:50, Yohana àlemba kuyamba masaibu fulani lalatendîle Yesu.
3. Sula ya 13:1-20:31, Yohana àtana kuyamba mambo lohe lanahumidile mmaisha langa Yesu, panavele mmwanda wa kukuhwa na kufufuka kwake. Na Yohana 20:31, Yohana àmalilila kwa kutanga likudungilo lyake lya kulemba chitabu achino.
4. Sula ya 21, Yohana àmalilila chitabu kwa kutanga kuyamba uhiku aula Yesu wanavahumidile vanu bada ya kufufuka kwake.

Lilove nkujuka munu

¹ Anepo patandi, chilambo kabla chikànambiumbwa, Lilove ávele apwawîije, na Lilove ávele pamo na Nnungu. Malinga chanavele Nnungu na Lilove ávele uchocho. ² Kutandikila anepo patandi anepo Lilove ávele pamo na Nnungu. ³ Vitukutuku vyammalele víumbwije kupitila nang’e, na wala nanga chinu chimo chinaumbwije bila nang’e. ⁴ Nang’e ávele chitandikilo cha umi na umi anewo úvele nng’anje kwa vanu. ⁵ Nng’anje anewo ùlangaja nnupi, na lupi nanga palunahulwile kuudimanga nng’anje.

6 Pávele na munu yumo anatumwije na Nnungu, lina lyake Yohana. 7 Nang'e áidile unavahaulila vanu kuyamba aneyo nng'anje, uchinga kwa malove lake, vanu vammalele vapate kukulupila. 8 Yohana mwene akánavele aneyo nng'anje, henga áidile chihi unavahaulila vanu uhiu wa habali dya aneyo ánavele nng'anje. 9 Ayuno njo nng'anje uhiu uida apano pachilambo, uvalangajja vanu vammalele.

10 Aneyo nng'anje ánipwawa pachilambo, na kupitila nang'e chilambo chíniumbwa, henga vanu va pachilambo nanga pavanammaite kuva nang'e ni nnani. 11 Nang'e áidile kwa vanu vake, henga vanu vake nanga pavanampwechedile. 12 Henga avala vammalele vampwechedile na kunkulupila, ávatendile vajuke kuva vana vanga Nnungu.* 13 Vana aneyo vakávele vana vanga Nnungu kwa kuvelekwa muchi chivavelekwa vanu, na wala nanga pavavelekwejiye malinga chutamwa mmili, na wala akee malinga chatamwa munu, henga kwa kutamwa kwa mwene Nnungu.

14 Lilove nkujuka munu, nkuikala pamo na hwetu, akuno aombèèle inema na uhiu. Na hwetu tûniwona ukulu wake, ukulu wanga Mwana wa weka ahalêke kwa Atata Nnungu.

15 Yohana Nkúbatisa pammwene Yesu, nkuvahaulila vanu habali dyanga munu aneyo, wanonoha lidi wachidoni, "Ayuno njo unichimwamba panichihaula kuva, 'Áida nnyuma mwangu nni nkulu kungupunda nangu kwa kuva, nang'e ánipwawa kabla nangu níkánambivelekwa.' "

16 Ing'anya ya ukulungwa wa chididi chake ánitubaliki na kutubaliki. 17 Nnungu áhumije Sheliya yake kupitila Musa, henga Yesu Kilisto áidile na chididi na kuuhunukula uhiu. 18 Nanga munu awahíte kumwona Nnungu. Henga Mwana wa weka wa Nnungu, nang'e njo Nnungu muhiu, avêle pamo na Atata Nnungu, aneyo njo atumaihiye chavele Atata Nnungu.

Kuyang'ula kwanga Yohana Nkúbatisa kuva nang'e akee Kilisto (Matayo 3:1-12, Mako 1:1-8, Luka 3:1-18)

19 Auno njo ushahidi wanga Yohana Nkúbatisa wakati Vakulu va Vayahudi va ku Yelusalemu pavanavatumile makuhani na Valawi vahwene vakamuje Yohana kuva nang'e nni nnani. 20 Yohana akanahitile kuvayang'ula, nkuvahaulila chihi bila kuvapiha kuchidoni, "Nangu níkávele Kilisto alolêwa kwida." 21 Vanang'o nkummuja kavila kuchidoni, "Hambi wako nnani? Dachí, wako njo Eliya?" Yohana nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu níkávele Eliya." Nkummuja kavila kuchidoni, "Dachí, wako njo ayula nabii?" Yohana nkuvayang'ula kuchidoni, "Nanga." 22 Vanang'o nkummuja kavila kuchidoni, "Vino wako nnani? Tuhaulile, wako umwene úlitanga dachí uchinga tukavahaulile avala vatulajijje tukakuuje?" 23 Yohana nkuvayang'ula kwa malove langa nabii Isaya wachidoni, "Nangu njo mwene lidi lipilikanika kulilanga ulichidoni, 'Nyoshanga indila ya Nang'olo.' "

24 Aneyo vanu vanalajijwe na Mafalisayo, 25 nkummuja kavila Yohana kuchidoni, "Ikáva wako úhauila kuva ukávele Kilisto, na ukávele Eliya, na wala ukávele ayula nabii, hambi mwadachi únabatisa?" 26 Yohana nkuvayang'ula

* **1:12** Apano Yohana álembile "vakulupila mulina lyake." Kwa vanu va mahiku anelo aneyo yavele itangodi ya kawaida kuhaula kuva, munu átanda chinu mulina lya nkulu fulani. Na ívele na mana kuva ánilundana na aneyo nkulu na átanda mambo kwa niaba yake na kwa mamulaka lake. Bahi kukulupila mulina lyake ívele na mana ya kunkulupila mwene, na akee chihi kulikulupila lina.

kuchidoni, “Lola, nangu nìmb'batisa mwenu kwa medi, henga pàvele munu yumo mmwenu umukammaite. ²⁷ Nang'e njo ayula ungunannyawile kuva, àvenkwida nnyuma mwangu, na nangu wala nikáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake.”

²⁸ Vitukutuku anevyo vítendeke aneko ku Besaniya†, kung'ambo luhunde lwa Yoludani, pachinu pachivabatisa vanu Yohana.

Ungandolo wamwana wa Nnungu

²⁹ Liduva lipapête Yohana nkumwona Yesu wahaloka, Yohana nkuva-haulila vanu kuchidoni, “Nnole ungandolo wamwana wa Nnungu avausija masambi vanu va pachilambo! ³⁰ Ayu njo unichimwamba panichihaula kuchidoni, ‘Nnyuma mwangu àvenkwida munu nkulu ungupunda nangu, kwa kuva nang'e ánipwawa kabla nangu nikánambiveleka!’ ³¹ Nangu nimwene nikanammaite kuva nnani, henga ngúidile unabatisa vanu kwa medi uchinga amaikane kwa vanu va Isilaeli.”

³² Anepo Yohana nkuhumya ushahidi wachidoni, “Nímmwene Umumu Wanaswe achionekána muchi umunda wasulupuka kuhaloka kulihunde, nkutulila muha mwake. ³³ Nangu nikánammale kuva nang'e nnani, bila ayula angutumile unabatisa vanu kwa medi unguhaulila anepo patandi kuva, ‘Aneyo umbemwôna Umumu Wanaswe wansulupukila, na kutulila muha mwake, aneyo njo abatísa kwa Umumu Wanaswe.’ ³⁴ Nangu nimwene únivyona vitukutuku anevyo, na mbènkushuhudila kuva, ayu nni Mwana wa Nnungu.”

Vakuhundwa vatandi vanga Yesu

³⁵ Liduva lipapête, Yohana ávele pamo na vakuhundwa vake vavili. ³⁶ Yohana pammwene Yesu wapita, nkuhauila kuchidoni, “Nnolange ungandolo wa mwana wa Nnungu.” ³⁷ Avala vakuhundwa vavili vanga Yohana pavapilikene malove anelo, nkumpapata Yesu. ³⁸ Yesu nkulauka, nkuvona vakuhundwa uvampapata, Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùtaha chamani?” Vanang'o nkuyang'ula kuchidoni, “Labi ùikala kwachi?” Labi mana lake Nkúhunda. ³⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Idang'ana mupone.” Bahi avala vakuhundwa nkumpapata, nkupona pachinu páikàlà, nkuikala nawe liduva alila lyammalele. Na uhiku anewo wávele malinga sakumi china-lulo.

⁴⁰ Anduleya nnung'une Simoni Petulo ávele yumo wa avala vakuhundwa vavili vanampilikene Yohana pachitangola malove àlàlà, nkunnondola Yesu. ⁴¹ Chinu chitandi chatendile Anduleya, ni kuntaha Simoni nkuluwe nahoti, nkunnyaulila kuchidoni, “Tùnimwona Masiya,” yani Kilisto.‡ ⁴² Anepo Anduleya nkumpelekeja Simoni kwanga Yesu. Yesu nkunnola Simoni, nkuchidoni, “Wako nni Simoni mwana wanga Yohana, henga hambí ùmbechemwa Kefa.” Kefa nni lina linji lyanga Petulo, Petulo mana lake, “liyanga.”

Yesu ànchema Filipo na Nasanieli

⁴³ Liduva lipapête, Yesu ákudungidile kuhwena ku Galilaya. Bahi nkumwona Filipo, nkunnyaulila kuchidoni, “Ngupapate.” ⁴⁴ Filipo áhaleke ku

† 1:28 Besaniya Chijiji achino cha Besaniya chitambulengwe apano akee achila chivachiikala vanga Lasalo na Maliya. ‡ 1:41 Vayahudi válolela kumpwechela mpohi kuhaloka kwa Nnungu.

Mpohi aneyo kwa Chieblaniya vánchema “Masiya,” na kwa Chigiliki vánchema “Kilisto,” mana lake, atandolwejje na Nnungu.

Betisaida, imanga yachiikala Anduleya na Petulo. ⁴⁵ Filipo nanang'e nkukojana na Nasanieli, nkunnyaaulila kuchidoni, "Tunimwona ayula uvannembile mmitabu vya Sheliya yanga Musa na mmitabu vya manabii, Yesu wa ku Nasaleti, mwana wanga Yusufu." ⁴⁶ Nasanieli nkummuja Filipo kuchidoni, "Imbehululika dachi chinu chambone chihaloke ku Nasaleti?" Filipo nkunnyaaulila kuchidoni, "Ida ulilolee umwene." ⁴⁷ Yesu pammwene Nasanieli wahaloka, nkuhaua kuchidoni, "Lolanga! Ayu nni Mwisilaeli muhiu, wala kulambila kukapali nkati mwake." ⁴⁸ Nasanieli nkummuja Yesu kuchidoni, "Wako ungumaite dachi nangu?" Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, "Apala punavele pahi nnandi wa vihepo vya tini, Filipo akanakuchema, nangu nanikwona." ⁴⁹ Anepo Nasanieli nkuchidoni, "Nkúhunda, wako nni Mwana wanga Nnungu, wako njo Nfalume wa Isilaeli." ⁵⁰ Yesu nkunnyaaulila Filipo kuchidoni, "Dachi, wako uningukulupila ing'anya nikuhaulidile kuva nanikwona uikèle pannandi? Nikuhaulila kuva, uchiuvyone vitukutuku vikulu kupunda avi." ⁵¹ Yesu nkunnyaaulila kavila Nasanieli kuchidoni, "Nangu ninnyaaulilanga uhiu kuva, muchimukwone kulihunde ukuhunukuka na malaika uvakwela na kusulupuka muha mwanga Mwana wa Munu."

2

Yesu kuing'ole ya ulombi aneko Kana

¹ Bada ya maduva mavili, nkuva na ing'ole ya ulombi aneko kuimanga ya Kana, chilambo cha ku Galilaya, na anyokwe Yesu ávele ukoko. ² Yesu pamo na vakuhundwa vake navanang'o vánikumbulwa kuing'ole aneyo. ³ Padimalilike divayi divanaandee paing'ole, anyokwe Yesu nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Divayi dinivahilila." ⁴ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Mama, yetuhwe ilida? Uhiku wangu bado ukánambikamola." ⁵ Anyokwe Yesu nkuvahaulila vatumishi kuchidoni, "Lyohelyo lyambenyaaulila mukole, mwenu likole." ⁶ Na pachinu anepo pávele na vilongo vikulu sita vikatapajijwe kwa mayanga, kila chilongo chénda milengelo mivili au mitatu ya medi. Vilongo anevyo vívele apala kupapatana na nnyambo wa Vayahudi wa kulihahula. ⁷ Yesu nkuvahaulila avala vatumishi kuchidoni, "Umbajanga medi vilongo vyammalele." Vanang'o nkwombajanga, toopu. ⁸ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Hambi tekanga mukamwing'e nkwímilila ing'ole." Vanang'o nkuteka, nkumpelekejija. ⁹ Nkwímilila ing'ole nkuyeja adila divayi dinavele medi anepo patandi. Nang'e nanga panamaite kudihaleke adila divayi, henga avala vatumishi vanatekile medi vánimala. Nkwímilila ing'ole nkunchema nnombi, ¹⁰ nkunnyaaulila kuchidoni, "Vanu vammalele vátandilika kuveng'a vakumbuliwije divayi dinôwa nahoti, na vakákalewa nkwiwa na divayi dikánwoma. Henga wako mpaka vino uvechinkukondya divayi dinôwa namene kupunda dyammalele."

¹¹ Achino nni chimaiho chitandi cha lisaibu, chandatendile Yesu kuimanga ya Kana, chilambo cha ku Galilaya. Bahi Yesu nkulanguja ukulu wake na vakuhundwa vake nkunkulupila.

¹² Pavaukile apala, Yesu na anyokwe na anung'unuvake pamo na vakuhundwa vake nkuhelela kuhweneng'ana ku Kapelinaumu, aneko nkuikala maduva kadiki.

*Yesu pa Ing'ande ya Nnungu
(Matayo 21:12-13, Mako 11:15-17, Luka 19:45-46)*

¹³ Sikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka* painavele pepi, Yesu nkuyamboka kuhwena ku Yelusalemu. ¹⁴ Painjidile nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, nkuvakoja vanu vohe uvasumisa ding'ombe, na vanji uvasumisa dingandolo na vanji uvasumisa dimunda. Na vanu vanji vachibadilana dihela navanang'o vávele umwomwo vaikalêngè n'dimesa dyavo. ¹⁵ Bahi Yesu nkupota n'didi, nkujuha isimbo nkuvavingangila pawelu vanu vammalele pamo na dingandolo na ang'ombe vao. Anepo nkudibinula dimesa dya akúbadili dihela na dihela dyavo dya nnyoyo nkumwadilikana. ¹⁶ Nkuvahaulila avala vachisumisa dimunda kuchidoni, "Usang'anya vitukutuku vyenu apano. Ing'ande ya Atatangu munaijuhe kuva ing'ande ya kusumisija vitukutuku!" ¹⁷ Vakuhundwa vake nkulahimukila malove lalembwíje Mmalemba Lanaswe làhauila kuva, "Itamwi iniitamwa ing'ande yako ìmbengutenda nguwalalwe."

¹⁸ Bahi vakulu va Vayahudi nkummuja Yesu kuchidoni, "Ùmbetenda chimaiho ntwani cha lisaibu kumaiha kuva ùnilembelewa utenda vitukutuku avino?" ¹⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Iyondongange Ing'ande aino ya Nnungu, nanani nguchiniidenge mmaduva matatu." ²⁰ Vayahudi nkunnyaaulila kuchidoni, "Ing'ande aino ya Nnungu ídengwile kwa vyaka alubaini na sita. Wako ùmbehulula dachi kuidenga mmaduva matatu?"

²¹ Henga Ing'ande ya Nnungu yachiiyamba Yesu úvele mmili wake. ²² Bahi Yesu pafufuliwije, vakuhundwa vake nkuhimukila kuva ánitangola anelo. Nkulakulupila Malemba Lanaswe na malove àlálá lanatangwele Yesu.

Yesu ànimala chiiwele mitima ya vanu vammalele

²³ Uhiku aula Yesu pánavele ku Yelusalemu kusikukuu ya Pasaka,† vanu vohe vánívyona vimaiho vya masaibu vyatendile, bahi nkunkulupila. ²⁴ Henga Yesu nanga panalilekeledile kwa vanu anevo ing'anya ánimala mitima yavo. ²⁵ Nang'e nanga panalembedile vanu vanyaulile chinu chohecho chimwâmba munu yunji, kwa kuva mwene ánimala lavéle mmitima ya vanu vammalele.

3

Yesu nawi Nikodemo

¹ Pávele na munu kumo lina lyake Nikodemo, wa nnikuwa lya vakulu va lukumbi lwa Vayahudi, ánavele nnikuwa lya chidini lya chiyahudi lichichêmwa Mafalisayo. ² Aneyo munu nkummwenela Yesu nachilo, nkunnyaaulila kuchidoni, "Nkúhunda, hwetu tûnimala kuva wako ùlájijwe na Nnungu, kwa kuva nanga munu ahulúla kutenda chimaiho cha lisaibu malinga chutenda wako, ikánave chihi Nnungu ávele pamo na wako."

³ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Nangu níkuhaulila uhiu kuva, nanga munu ambehulúla kuinjila mu Ufalume wa Nnungu akánavelekwé mwanda wavili." ⁴ Nikodemo nkummuja Yesu kuchidoni, "Ìmbehululika dachi munu nkulungwa avelekwé mwanda wavili? Àmbehulula dachi kwenda nni-tumbo lya anyokwe nkuvelekwé mwanda wavili?" ⁵ Yesu nkunnyang'ula

* **2:13** Pasaka yavele Sikukuu ya Chiyahudi kukumbukila uhiku aula Nnungu pavapohije Vaisilaeli kahaloka muutumwa nchilambo cha Misili, mmahiku àlálá langa Musa. Nnungu ántumile Malaika Nkúwalala uchinga akahukúùmù n'ding'ande dyammalele dya ku Misili, na kila ing'ande inapakwíje myadi ya undangolo munnango, vánípohwa kahaloka muhukumu ya Nnungu. † **2:23** Maeleso layâmba Pasaka, lola Yohana 2:13.

kuchidoni, “Nangu nìkuhaulila uhiu kuva, munu akànavelkwe kwa medi na kwa Umumu Wanaswe, akambeinjila mu Ufalume wa Nnungu. ⁶ Munu àvelekwa chimmili kuhaloka kwa atatake na anyokwe, henga imumu ìvelekwa kuhaloka kwa Umumu Wanaswe. ⁷ Bahi unakangane ing’anya inguhawile kuva mùlembelewa muvelekwe mwanda wavili. ⁸ Mpapa ùnapunga kuhwena kuulembela, na unaupilikana lidi lyake, henga ukámala kuuhaloka wala kuuhwena. Uvila nni chiikamajanga kuhauliliha namuna chavelekwa munu kwa Umumu Wanaswe.”

⁹ Nikodemo nkummuja Yesu kuchidoni, “Vitukutuku avino v̄ihululika dachi?” ¹⁰ Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Wako nni nkúhunda wa Vaisi-laeli, ìvadachi unalamale alano? ¹¹ Nangu nìkuhaulila uhiu kuva, hwetu tùhula malove latulamaite na kushuhudila àlalá latulawene, henga mwenu nkatamwanga kupwechelela ushahidi wetu. ¹² Nangu n̄nnyaulidile vitukutuku vya pachilambo, henga nkángukulupidile, mùmbengukulupila dachi pan-imbennyaulila vitukutuku vya kulihunde? ¹³ Nanga munu woheyo ap̄ite kulihunde, ikà nave chihi Mwana wa Munu ahalêke kulihunde.

¹⁴ Malinga Musa chanannyanywile nnyongo anakatapajijwe kwa shaba, nkumpatika muha luhichi akula kulilanga, nni uchocho chalembelewa Mwana wa Munu kunyanyuliwa muha, ¹⁵ uchinga munu woheyo ambenkulupila ààve na umi ukee na ntululilo. ¹⁶ Kwa kuva, Nnungu ánivatamwa namene vanu va pachilambo, nkunnyumya Mwanawe wa weka uchinga kila munu ambenkulupila anahwe, henga ààve na umi ukee na ntululilo. ¹⁷ Nnungu akanantumile Mwanawe pachilambo uchinga avahukumu vanu, henga ánintuma uchinga avapohe.

¹⁸ Munu woheyo ankulupila Mwana wa Nnungu akambehukumiwa, henga ayula akánkukulupila, tayali ánihukumiwa, ing’anya akánkukulupidile Mwana wa weka wa Nnungu.* ¹⁹ Na hukumu aneyo ihalokana na alano, nng’anje ùniida pachilambo, henga vanu nkulutamwa namene lupi kupunda nng’anje, kwa kuva, látatendàngà lànihakalanga. ²⁰ Kila munu at̄enda lakánkatapalila Nnungu ánauchima nng’anje, na akátamwa kwida kunng’anje, wayopa lánaphuliwa àlalá lakánkatapalila Nnungu lat̄enda. ²¹ Na munu at̄enda lalalembela Nnungu, nang’e àida kunng’anje, uchinga àlalá lat̄enda lamaike kuva Nnungu nni antend̄ile alatende anelo.”

Malove langa Yohana Nkúbatisa lamwâmba Yesu

²² Bada ya anelo, Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuhwena chilambo cha ku Yudeya. Nkuikalana aneko akuno wavabatisa vanu. ²³ Yohana nanang’e ávele aneko ku Ainoni pepi na ku Salemu, wabatisa vanu, ing’anya aneko kúvele medi lohe, na vanu nkummwenela, nanang’e nkuvabatisa. ²⁴ Na maduva anelo Yohana ávele bado akànambitaywa nnilungu.

²⁵ Bahi vakuhundwa vanga Yohana na Nnyahudi yumo v̄anatahukana kuyamba mihambo yavo ya kulihahula. ²⁶ Bahi avala vakuhundwa nkummwenela Yohana nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, ayula munu ùnavenawe pamo kung’ambo luhunde lwa Yoludani na kutanga habali dyake, hambì nanang’e àvenkubatisa, na vanu vohe namene v̄anammmwenela.”

²⁷ Yohana nkuvahaulila kuchidoni, “Munu akáhulula kuva na chinu chohecho ikà nave chihi achila chahumije Nnungu kuhaloka muha kulihunde. ²⁸ Mwenu mmene mùnahulula chihi kushuhudila kuva naninnyaulila kuva,

* 3:18 Maeleso layâmba lina lola Yohana 1:12.

‘Nangu nikee Kilisto, henga ñnilaijwa uchinga ninnongolelee!’ ²⁹ Nang'e nni malinga nnombi na nangu nni malinga nnyanjawake nnombi. Nnyanjawake nnombi ànaimila wanninda nnombi akamole, nang'e ànahangalala akàpilikana lidi lya nnombi pakamola. Uchocho nni nangu chinguhangalala namene kupilikana anelo lamunguhaulidile. ³⁰ Ìlembelwa nang'e ààve nkulu, na nangu ngùlembelwa ngùùve nin'joko.

³¹ Aneyo ahalôka kulihunde nni nkulu kupunda vitukutuku vyammalele, na munu wa pachilambo asili yake nni pachilambo na àtangola chihi vitukutuku vya pachilambo. Henga aneyo ahalôka kulihunde nni nkulu kupunda vitukutuku vyammalele. ³² Na àtangola àlalá lalawene na kulapilikana, henga nanga munu alakulupila malove lake. ³³ Na kila munu apwechelêla malove lake, nang'e ànamaiha kuva Nnungu nni uhiu. ³⁴ Ayula atumwîjwe na Nnungu, àtangola malove la Nnungu, ing'anya Nnungu àmwing'ile Umumu wake bila chipimo. ³⁵ Atata Nnungu ànantamwa Mwanawe, bahi àvikile vitukutuku vyammalele mmakono lake. ³⁶ Munu woheyo ankulupila Mwanawe, nang'e ààva na umi ukee na ntululilo. Na ayula akánkulupila Mwanawe, akambekuwa na umi ukee na ntululilo, na gasabu ya Nnungu ìmbemwikalila.”

4

Yesu na mmahe wa Chisamaliya

¹ Mafalisayo nkupilikana kuva Yesu àvatenda vanu vohe namene kuva vakuhundwa na kuvabatisa, kumpunda Yohana Nkúbatisa. ² Yesu mwene nanga panam'batisije munu, henga vakuhundwa vake nni vachibatisa. ³ Bahi Yesu pamaite anelo, nkuuka chilambo cha ku Yudeya nkuhwena kavila chilambo cha ku Galilaya, ⁴ na mwanda anewo àlembelwa apitiile chilambo cha ku Samaliya.

⁵ Anepo Yesu nkuhwika imanga imo ya chilambo cha ku Samaliya ichêmwa Sikali, imanga inavele pepi na welu wanga Yusufu wanauhumiye atatake uvanchema Yakobo anepo kala. ⁶ Pachinu apala pávele na chihima cha Yakobo. Yávele malinga uhiku wa sasita ya muhi. Kwa kuva, Yesu ánihopela na mwanda, nkuikala nnyenje chihima.

⁷ Anepo nkuida mmahe yumo Nsamaliya unateka medi. Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Mbayele medi la kukumbila.” ⁸ Uhiku anewo vakuhundwa vake vápíte kumanga unasumà chakulya.

⁹ Henga ayula mmahe nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Wako Unnyahudi na nangu Nsamaliya! Ûmbenguywa dachi medi na nangu ngùvele Nsamaliya?” Átangwele uchocho ing'anya Vasamaliya na Vayahudi vakáchikundanika. ¹⁰ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Kuikavele umalà inujo yahumya Nnungu, na nnani akuhaulila kuva mbayele medi la kukumbila, wako ukaninnyuwa nang'e, nanang'e akanikwing'a medi lahúmya umi.” ¹¹ Ayula mmahe nkuchidoni, “Nang'olo, wako ukee na mpowola, na chihima chinilepa, dachi ùmbepata kwachi medi lahúmya umi? ¹² Anakulwetu Yakobo nni atwing'ile hwetu chihima achino, ata mwene Yakobo pamo na vana vake na vannyama vake vammalele vákumbila medi la chihima uchino. Dachi, wako ùlilambilila kuva nkulu kumpunda anakulwetu Yakobo?” ¹³ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Kila munu akumbila medi la chihima achino, àmbekuwa na inyota kavila. ¹⁴ Henga munu woheyo ambekumbila medi lanimbemwing'a nangu, akambekuwa na inyota kavila.

Medi lanimbemwing'a nangu lâmbekuva muchi chimbwimbwi chikulûla medi lahûmya umi ukee na ntululilo nkati mwake.”¹⁵ Ayula mmahe nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, mbayele nangu anelo medi uchinga n nave na inyota kavila na wala nnaide kavila apano unateka medi.”¹⁶ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Hwena ukancheme ntvalo koka uide nawe apano.”

¹⁷ Ayula mmahe nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, “Nangu nikee na nt-wangu.” Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Ûyangw'ile saana, kuva ukee na ntvalo.”¹⁸ Kwa kuva, ùlombwije na valume nnyano na aneyo uikalâna nawe vino akee ntvalo halali, anepo ùtangwele uhiu.”¹⁹ Ayula mmahe nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, nangu ngwòna wako nni nabii.”²⁰ Anakuluvetu Vachisamaliya vânyyuwa Nnungu nnichinga alino, henga mwenu Mmayahudi mùhauila kuva, pa Yelusalemu nni pachinu pakun-nyuwila Nnungu.”

²¹ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Mama, ngukulupile, kùmbekuva na mahiku lamukambennyuwa Atata nnichinga alino wala kananga aneko ku Yelusalemu.”²² Mwenu Mmasamaliya, mukâmmaite umunnyuwa, henga hwetu tuvayahudi tûnnyuwa utummaite, kwa kuva upohi wa Nnungu ùmbekwida kupitila kwa Vayahudi.”²³ Henga mahiku lâvenkwida, na hambi lânikamola, avala vamwabûdu Nnungu kwa uhiu, pavambemwabudu Atata kwa kulojwa na Umumu Wanaswe na uhiu. Kwa kuva, Atata àvalembela vanu vamwabûdu namuna aneyo.”²⁴ Nnungu nni imumu, na avala vamwabûdu vâlembelwa vamwabûdu kwa kulojwa na Umumu Wanaswe na uhiu.”²⁵ Ayula mmahe nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nangu ñnimala kuva, àvenkwida Masiya, yani Kilisto.* Na pambekwida àmbetuhailila kila chinu.”²⁶ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nangu ngulonjêla na wako, ‘Nangu nni Unene.’†”

²⁷ Anepo vakuhundwa vake nkuuyananga, pavammwene Yesu walonjela na ayula mmahe nkukangana namene. Henga nanga munu anammujije kuva, “Ûlembela chamani kwanga aneyo mmahe?” au, “Mwadachi ùlonjela na ayu mmahe?”

²⁸ Bahi ayula mmahe nkuleka nnengelo wake wa medi, nkuhwena ku-manga na kuvahaulila vanu kuchidoni,²⁹ “Tuhweneng'ane mukannole munu anghaulidile nangu lammalele langûtendile! Dachì, inahululika kuva nang'e njo Kilisto?”³⁰ Bahi vanu va imanga aila nkuukananga, nkummwênela Yesu.

³¹ Uhiku uwowo vakuhundwa vake nkuva uvannyuwa Yesu uvachidoni, “Chonde Nkùhunda, ilya chakulya.”³² Henga Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu ngùvele na chakulya chimukamaite mwenu.”³³ Bahi vakuhundwa vake nkuva uvaujana kuchidoni, “Dachi, pàvele munu ampelekejje chakulya?”³⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Chakulya changu nni kulatenda àlalá lalalembela ayula angutumile na kulamalila madengo lake.”³⁵ Mwenu mùnjivelele kuhauila kuchidoni, ‘Ìsalidile chihi myedi ncheche ukamole nchela!’ Henga nangu ñnnyaulila kuva, valolange ava vanu, vâvele muchi vilyo mmwelu, vilyo vilembelêwa vifunwe hambi.”³⁶ Nkùfuna àpwechelela nshahala wake, na vilyo vyafuna nni vanu vaidanavo

* **4:25** Maeleso layâmba Masiya na Kilisto lola Yohana 1:41. † **4:26** Kwa kutangola malove alano “Nangu nni Unene,” Yesu ànalitambulanga kwa kutumila lina lyanatumidile Nnungu kulitambulanga nchitabu cha Kuuka 3:14.

muumi ukee na ntululilo, uchinga ayula apânda na ayula afûna vammalele vahangalale pamo. ³⁷ Kwa kuva, itangodi aino nni ihu kuva, ‘Munu yumo ânâpanda na munu yunji ânâfuna.’ ³⁸ Nangu nintumile mwenu mukafune vilyo vimukatendiledile madengo la kulima, vanji nni vatendile madengo la kukamajanga, henga mwenu mûpita chihi mmadengo lavatendile avenu.”

³⁹ Vasamaliya vohe va imanga aila nkunkulupila Yesu ing’anya ya malove lanatongwele ayula mmahe kuva, “Âninguhaulila lammalele langutendenge.”

⁴⁰ Vasamaliya vânimmwênela Yesu nkunnyuwa aikale navo, nkwikala aneko kumanga maduva mavili. ⁴¹ Na vanu vohe namene vânikulupila Yesu ing’anya ya malove lake mwene. ⁴² Vanang’o nkunnyaaulila ayula mmahe kuchidoni, “Hambi tûnikulupila akee chihi ing’anya ya malove lako, henga hwetu tuvene tûnipilikana na kumala kuva muhiu ayu nni Mpohi wa vanu va pachilambo.”

Yesu ànnamya mwana wanga nkulu yumo

⁴³ Bada ya maduva mavili, Yesu nkuuka anepo nkuhwena chilambo cha ku Galilaya, chilambo chavelekwejiye. ⁴⁴ Yesu mwene áhawile kuchidoni, “Nabii nanga paesimika nkaya yake.” ⁴⁵ Henga pakamwele ku Galilaya, vanu vohe va aneko, nkumpwechelela, ing’anya vanang’o vânilona lammalele lanatendile Yesu chipindi cha sikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka aneko ku Yelusalemu, kwa kuva na vanang’o vávelenge ukokwo.

⁴⁶ Bahi Yesu pachipita nchilambo cha Galilaya, nkuhwika kavila muimanga ya Kana, pachinu panapindikulanyije medi kuva divayi. Na aneko ku Kapelinaumu kúvele na nkulu yumo wa ufalume wa Loma ánavele na mwana achiuula. ⁴⁷ Ayula nkulu papilikene kuva Yesu ànikamola aneko ku Galilaya kuhaloka ya kuchilambo cha ku Yudeya, nkummwênela nkunnyuwa ahwene ku Kapelinaumu akannamye mwanawe achiuula namene, kwa kuva ávele pepi na kuhwa. ⁴⁸ Yesu nkunnyaaulila ayula nkulu kuchidoni, “Mwenu mmanu mukânavyone vimaiho vya masaihu na lakukanganya, mwiko nkambehulula kukulupila!” ⁴⁹ Ayula nkulu nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nang’olo, nakuyuwa, tuhwene kukaya kabla mwanangu akânambikuhwa.” ⁵⁰ Yesu nkunnyaaulila ayula nkulu kuchidoni, “Wako hwena chihi mwanalo mumi.” Ayula munu nkûkulupila malove lavannyaulidile na Yesu, nkupindikuka uhwena ya kwavo. ⁵¹ Pánavele ndila wahwena ya kwavo, nkukojana na vatumishi vake, nkunnyaaulila kuva, mwanawe mumi. ⁵² Anepo ayula nkulu nkuvauja disaa dyalamile mwanawe. Vanang’o nkunnyaaulila kuchidoni, “Nang’e àlamile lido sasaba ya muhi.” ⁵³ Ayula nkulu nkuhimukila kuva, dívele disaa udila dyanannyaulidile Yesu kuva, “Mwanalo mumi.” Bahi nang’e pamo na vanu vammalele va nng’ande mwake nkunkulupila Yesu. ⁵⁴ Auno wávele mwanda wavili, Yesu kuhaloka ku Yudeya nkuhwena ku Galilaya, na kutenda chimaiho cha lisaibu.

5

Yesu ànnamya munu palitanda lya medi

¹ Bada ya anelo, Yesu nkuhwena ku Yelusalemu kusikukuu ya Vayahudi. ² Aneko ku Yelusalemu, pepi na nnango wa imanga uchêmwa, “Nnango wa Angandolo,” pávele na litanda lijoko lya medi lichêmwa kwa Chieblaniya “Betisata,” na litanda anelyo lívele na dimenu nnyano. ³⁻⁴ N’dimenu anedyo múvele na vagonjo vohe vachilalanga, vapatêle meho na vanji vikwava na

vanji vadidimênge.* ⁵ Pachinu anepo pávele munu yumo achiuvanga kwa chipindi cha myaka salasini na nane. ⁶ Yesu pammwene ayula munu alèle apala na kumala kuva álele apala kwa mahiku lohe, nkummuja kuchidoni, “Dachi, ùnalembela kulama?” ⁷ Ayula munu nkunyang’ula Yesu kuchidoni, “Nang’olo, nangu nikee na muno wa kunguinjija nnitanda palatibuliwa medi. Na kila pangulinga kwenda mmedi, munu yunji ànangulongolelela.” ⁸ Yesu nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Imila, utwale chinanda chako, uhwene.” ⁹ Úpala ayula munu nkulama, nkutwala chinanda chake, nku-tandilika kuhwena. Na liduva anelyo lívele Liduva lya Kuyewelega. ¹⁰ Bahi Vayahudi nkunnyaulila ayula munu alamíjwe kuchidoni, “Nelo nni Liduva lya Kuyewelega, wako ukáluhusiwa kunyakula nkeka wako.”

¹¹ Nang’e nkuvayang’ula kuchidoni, “Ayula munu angulamíje nni anghaulidíle kuva, ‘Twalá nkeka wako uhwene.’ ” ¹² Vanang’o nkummuja kuchidoni, “Aneyo munu akughaulidíle kuva, ‘Twalá nkeka wako uhwene,’ nnani?” ¹³ Ayula munu nanga pannammaite munu annamíje, kwa kuva, Yesu ávele atividíile nnikuwa likulu lya vanu. ¹⁴ Anepo Yesu nkunkoja ayula munu alamíjwe avèlè nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu, nkunnyaulila kuchidoni, “Lola, wako vino ùnilama. Bahi unauyile kavila kutenda masambi, uchinga lanakukoje la kuhakalanga namene kupunda alano.” ¹⁵ Ayula munu nkuhwena kwa vakulu va Vayahudi, nkuvahaulila kuva, Yesu nni annamíje.

¹⁶ Kwa kuva, Yesu ánnamíje ayula munu Liduva lya Kuyewelega, bahi Vayahudi nkulindamuka kunkambyakambya Yesu. ¹⁷ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Atatangu ávele chihi nkukola madengo mpaka nelo, nanani uchocho mbènkukola madengo.”

¹⁸ Malove anelo lanatangwele Yesu lavatendile Vayahudi kukudungila namene kummwalala Yesu, akee chihi ing’anya ya kutenda lakáluhusiwa Nniduva lya Kuyewelega, íla na kwa kunchema Nnungu kuva Atatake, nang’e àlilinganyanga na Nnungu.

Mamulaka langa Yesu, Mwana wa Nnungu

¹⁹ Bahi Yesu nkuhweneha kuvahaulila Vayahudi kuchidoni, “Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, Mwana wa Nnungu akábulula kutenda chitukutuku chohecho kwa ding’ano dyake mwene, henga àtenda chihi achila chamwona Atatake watenda. Ing’anya, achila chachitenda Atatake nanang’e àchitenda uchila. ²⁰ Kwa kuva, Atata ànantamwa Mwanawe, na àninnanguja kila chinu chachitènda mwene. Na achiannanguje mambo makulu kupunda alano uchinga mwenu mukangane. ²¹ Kwa kuva, malinga Atata chavafufula vanu vahwíle na kuveng’a umi, nni uchocho Mwanawe chaveng’a umi avala vávalembèla. ²² Atata akányukumu munu woheyo, henga hukumu yammalele ànkamujije Mwanawe, ²³ uchinga vanu vammalele vawwesimù Mwanawe, malinga chivamweshimu Atata. Na munu akámweshimu Mwanawe, akámweshimu na Atata antumíle.

²⁴ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, ayula apilikána lilove lyangu na kunkulupila ayula angutumíle, ànipata umi ukee na ntululilo. Nang’e

* **5:3-4** Mmalemba matandi-matandi, malove la ntululilo la nsitali wa 3 na malove lammalele la nsitali wa 4, lakapali. Henga mmalemba lanjé lakávele matandi-matandi làlembwije malove lahaúla kuva, “Vanu anevo válindilila medi latibuliwe. Kwa kuva, myanda yohe malaika ánakamola nnitanda anelyo watibulanya medi. Na n’gonjo woheyo áchiva ntandi kwenda nnitanda anelyo, medi palatibuliwa ánalama ugonjo wake.”

akambehukumiwa asabu, kwa kuva, ìmbekuva ànihama mukuhwa, nkwenenda muumi. ²⁵ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, pàmbekuva na uhiku, na uhiku anewo ùnikamola, vanu vahwìle uvambelìpilikana lidi Iya Mwana wa Nnungu, na vanu vambelìpilikàna, vàmbekuva vumi. ²⁶ Malinga Atata chavele na umi nkati mwake, nni uchocho chantendile Mwanawe kuva chitandikilo cha umi. ²⁷ Na àmpele mamulaka la kuhukumu, ing'anya nang'e nni Mwana wanga Munu. ²⁸ Mwenu munakangane malove anelo, ing'anya pàmbekuva na liduva, vanu vammalele vahwìle livambelìpilikana lidi lyake, ²⁹ na vanang'o vàmbehuma mmisati yavo. Avala vatendìle lambone vàmbeufuka na kupata umi, henga avala vatendìle lahakalenge vàmbeufuka uchinga vahukumiwe asabu."

Ushahidi unnyàmba Yesu

³⁰ "Nangu nikáhulula kutenda chinu chohecho kwa ding'ano dyangu nimwene. Nangu ngùhukumu chihi malinga chingupilikana kuhaloka kwa Atata, na hukumu yangu ni ya haki, kwa kuva nangu nikákudungila chihi kutenda chingulembela nangu nimwene, henga kutenda chalembela ayula angutumìle. ³¹ Nangu nikàlishuhudila nimwene, ushahidi anewo ukambekubaliwa kuva wa uhiu. ³² Henga pàvele na munu yunji angushuhudila nangu, na aneyo nni Yohana, na nangu nìmala kuva ushahidi wake kwamba nangu ni wauhiu. ³³ Mwenu mwavatumile vanu kwa Yohana Nkúbatisa, nang'e nkuushuhudila chihi uhiu kungwamba nangu. ³⁴ Nangu nikàlisingila ushahidi wa vanu, henga ngùtangola malove alano uchinga mupate kupohwa. ³⁵ Yohana ávele muchi chibatali chichiyaka na kulanguja, na mwenu múnitandola kuuhangalalila nng'anje wake kwa chipindi. ³⁶ Henga nangu ngùvele na ushahidi nkulu namene kupunda aula wahumijile Yohana Nkúbatisa. Kwa kuva, mambo langùtèndà vïno njo lánguhaulidilè Atata nilatende, nalanang'o nni langushuhudila na kulanguja kuva nang'e àningutuma. ³⁷ Atata angutumìle nanang'e uchocho ànangushuhudila. Mwenu mukanawahi kupilikana lidi lyake wala kumwona chavele. ³⁸ Na malove lake lakáikala mmitima mwenu, kwa kuva nanga pamungukulupila nangu wangutumile. ³⁹ Mwenu mùloleha Malemba Lanaswe umutenda kuva nkati mwake mùmbepata umi ukee na ntululilo. Malemba anelo njo lángushuhudilà nangu, ⁴⁰ henga mwenu nkátamwanga kwida kwang'une uchinga mupate umi.

⁴¹ Nangu nikákudungidile kupata imbili kuhaloka kwa vanu. ⁴² Nangu ñnimmala kuva mwenu nanga pamuntamwa Nnungu. ⁴³ Lola! Nangu ñniida kwa mamulaka la Atatangu, henga nkángupwecheledile, ìla munu yunji akàida kwa mamulaka lake mwene, mwenu muchimumpwechele.† ⁴⁴ Bahi ikàva mwenu mùtaha kupwechela imbili kuhaloka kwenu mmene na akee kuhaloka kwanga Nnungu wa weka, hambi mùmbehulula dachi kukulupila? ⁴⁵ Mwenu munatende kuva nangu nìmbensitaki kwa Atatangu. Ambensitáki mwenu nni Musa umunolela kuva àmbekuva m'bali wenu. ⁴⁶ Mukáchinkulupila Musa, nkaningukulupila na nangu mwalehu, kwa kuva Musa ànilemba habali dinguyàmba nangu. ⁴⁷ Henga ikàva nanga pamulakulupila àlalà lalèmbìle Musa, mùmbehulula dachi kukulupila malove lángutangòlà?"

† 5:43 Maeleso layàmba lina, lola Yohana 1:12.

6

*Yesu àveng'a chakulya vanu alufu nnyano
(Matayo 14:13-21, Mako 6:30-44, Luka 9:10-17)*

¹ Bada ya anelo, Yesu nkuyamboka Litanda lya Galilaya, yani Litanda lya Tibeliya. ² Likuwa likulu lya vanu nkumpapata Yesu, ing'anya vanu anevo vaviwene vimaiho vya masaibu vyachivitenda kwa kuvalamya vagonjo. ³ Yesu nkukwela nnichinga, nkuikala aneko pamo na vakuhundwa vake. ⁴ Na Sikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka* ívele pepi kukamola. ⁵ Bahi Yesu palolite na kulyona likulu lya vanu ulihaloka, nkummuja Filipo kuchidoni, “Tukasume kwachi mikate uchinga ava vanu valve?” ⁶ Yesu átangwele uchocho wanninga chihi Filipo, kwa kuwa mwene ánimala lyambelitenda. ⁷ Filipo nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Ata kututumila dihela malinga dya nshahala wa malipo la maduva myambili kusuma mikate, ikambeoneleja kananga kumupa kila munu chipande chijoko!” ⁸ Nkúhundwa yumo wa Yesu uvannchema Anduleya, nnung'une Simoni uvannchema Petulo, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, ⁹ “Apano pávele kijana yumo avêle na mikate nnyano ya shayili† na dihomba ðimbili. Dachí, vitukutuku avino vimbetoleja chani kwa vanu vohe malinga ava?”

¹⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vahaulile vanu vaikalange pahi.” Pachinu anepo pávele na wahi wohe, bahi vanu nkuikalanga, na isabu ya valume weka vánavele anepo yávele malinga alufu nnyano. ¹¹ Yesu nkuitwala aila mikate, nkunshukulu Nnungu na kuvayavanyija vanu vammalele vanaikalenge apala, na dihomba na dinang'o nkutenda uchocho. Na kila munu nkúpata malinga chanalembedile. ¹² Vammalele pavasibile, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Lokotanga víbeduli vyammalele viisalidile vya mikate, uchinga vitumike kavila.” ¹³ Bahi vakuhundwa nkulokotanya maisalilo la vibeduli vya mikate, nkwombaja makalala kumi na mbili.

¹⁴ Vanu pavachiwene achila chimaiho cha lisaibu chatendile Yesu, nkuchidoni, “Múhiu ayu munu nni ayula nabii utuchinolela kwida pachilambo.” ¹⁵ Yesu pamaite kuva vámbeida unantwala kwa dimongo uchinga vankan'juhe kuva nfalume, nang'e nkuuka nkuhwena kavila kulichinga weka.

*Yesu àonga muha medi
(Matayo 14:22-33, Mako 6:45-52)*

¹⁶ Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa va Yesu nkuhelelekelela ya kuli-tanda. ¹⁷ Nkukwelanga muingalava, nkutandilika kuyomboka litanda kuhwena kuimanga ya Kapelinaumu. Chipindi anecho lupi lúvele lwendilè, na Yesu ávele bado akánambivakoja. ¹⁸ Lipungo likulu nkutandilika kupunga namene na litanda nkutibuka mawimbi. ¹⁹ Bahi pavapite mwanda wa kilomita malinga nnyano au sita, nkumwona Yesu avèlè pepi na ingalava, waonga muha medi, vakuhundwa vake nkuyopa namene. ²⁰ Henga Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ni nangu, munayope!” ²¹ Bahi vakuhundwa vake kwa kuhangalala, nkumpwechelela Yesu muingalava, upala ingalava nkuhwika kunnyangi, pachinu pavachihwena.

Vanu vântaha Yesu

* **6:4** Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13. † **6:9** Shayili ni dimbeyu dilandána na utani, na nkate ukatapajjwe na shayili nanga pauchigalika.

²² Ulyamba wake, likuwa lya vanu vanaisalidile m'bali wavili wa litanda, vánikameka kuva pachinu anepo ípwawije chihi ingalava imo bahi. Na vánimala kuva Yesu akanainjidile muingalava aila pamo na vakuhundwa vake, ila vakuhundwa vake vápite chihi vanang'o weka. ²³ Na dingalava dinji nkukamola kusaloka kuimanga ya Tibeliya, nkuhwika pachinu apala pavanalile vanu aila mikate, bada ya Nang'olo Yesu kunshukulu Nnungu. ²⁴ Bahi avala vanu pavamaite kuva Yesu na vakuhundwa vake vakapali pachinu apala, nkukwelanga n'dingalava dyavo nkuhwena kuimanga ya Kapelinaumu unantaha Yesu.

Yesu njo nkate úvatèndà vanu vâàve na umi

²⁵ Avala vanu pavankojije Yesu ng'ambo ya vili ya litanda, nkummuja kuchidoni, "Nkúhunda, wako úkamwele chakani apano?" ²⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, mwenu mùngutaha nangu ing'anya ya aila mikate imunalile na kusiba, henga akee ing'anya ya kwelewa mana ya avila vimaiho vya masaibu vingunatendile. ²⁷ Munatumbamile kupata chakulya chondongeka, ila tumbamila kupata chakulya chikóndongeka na chíida na umi ukee na ntululilo. Na Mwana wa Munu njo ambemwíng'a mwenu chakulya anecho, kwa kuva nang'e njo walimaihijije Atata Nnungu." ²⁸ Vanang'o nkummuja kuchidoni, "Hwetu tutende dachi uchinga tukole madengo lalalembela Nnungu?" ²⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Madengo lalalembela Nnungu mulatende nni alano, munkulupile chihi ayula wantumile."

³⁰ Avala vanu nkummuja Yesu kuchidoni, "Dachi, wako úmbelanguja chi-maiho ntwani cha lisaibu, uchinga tuchone na tupate kukukulupila? Dachi, úmbetenda chinu ntwani?" ³¹ Aneko kulilanga akuluvetu váliile chakulya chichémwa 'Mana,' chakulya chilandéne na nkate, malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva, 'Ávalisije nkate uhaléke kulihunde.' "

³² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, Musa nanga panampele mwenu nkate uhalóka kulihunde, henga Atatangu nni amwíng'a mwenu nkate uhiu uhalóka kulihunde. ³³ Kwa kuva, nkate wauhumya Nnungu nni ayula asulupúka kusaloka kulihunde, na nni avéng'a vanu va pachilambo umi." ³⁴ Avala vanu nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, hwetu túnakuyuwa utwing'e nkate anewo maduva lammalele." ³⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu njo nkate wene uvatènda vanu vâàve na umi. Aida kwang'une akambekuva na indala mwiko, na angukulupila nangu akambekuva na inyota mwiko. ³⁶ Henga nangu naninnyaaulilanga mwenu kuva, ikánava múnngwona, wala nanga pamungukulupila. ³⁷ Vanu vammalele váníng'à Atata vâmbeida kwang'une, na ayula aida kwang'une mwiko nikambemminganga. ³⁸ Kwa kuva, nangu nínnyaulupuka kusaloka kulihunde uchinga ngutende álalá lalalembela ayula angutumile, akee unatenda langúlembèlà nangu nimwene. ³⁹ Lalalembela ngulatende ayula angutumile nni alano, avala vanu vângupèlè nnannyahe kananga yumo, henga nivafulule vammalele nniduva lya ntululilo wa chilambo. ⁴⁰ Kwa kuva, chalembela Atatangu nni achino, kila munu ambe-mwóna Mwana wa Nnungu na kunkulupila ààve na umi ukee na ntululilo, na nangu nguchininfufule munu aneyo nniduva lya ntululilo wa chilambo."

⁴¹ Bahi Vayahudi pavapilikene uchocho nkutandilika kuhinginika ing'anya Yesu áhawile kuva, "Nangu njo nkate usulupwike kusaloka kulihunde." ⁴² Vanang'o nkuva uvatangola kuchidoni, "Kwani ayu tenda

Yesu mwana wa Yusufu? Atatake na anyokwe hwetu tûnivamala! Vino nang'e àhulula dachi kuhaula kuva, 'Ñnisulupuka kuhaloka kulihunde?' ”⁴³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Lekanga kuhinginikilanila mmene kwa mmene. ⁴⁴ Nanga munu àhulula kwida kwang'une akanachemwe na Atatangu angutumîle, na nangu nguchininfufule munu aneyo liduva lya ntululilo wa chilambo. ⁴⁵ Mmalemba la manabii ìlembwije kuva, 'Vanu vammalele vàmbehundwa na Nnungu.' Kila munu ampilikàna Atatangu na kulihunda kuhaloka kwanga nang'e, aneyo àida kwang'une. ⁴⁶ Aino ikee na mana kuva ànipwawa munu awahîte kumwona Atata, ikà nave chihi nangu nguhalêke kwa Nnungu, nangu njo nimmwêne Atata. ⁴⁷ Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akulupîla àpata umi ukee na ntululilo. ⁴⁸ Nangu njo nkate uvatênda vanu vâave na umi. ⁴⁹ Aneko kulilanga anakuluvenu vânyila nkate[‡] uhalêke kulihunde, henga vânihwa. ⁵⁰ Henga nangu njo nkate usulupûka kuhaloka kulihunde, uchinga munu woheyo ambeûlya anahwe. ⁵¹ Nangu njo nkate uvatênda vanu vâave na umi, nkate usulupwîke kuhaloka kulihunde. Munu woheyo akâulya nkate auno, àmbekuva na umi ukee na ntululilo. Na nkate auno ni mmili wangu, unimbehumya kwajili ya vanu wa pachilambo uchinga vapate umi.”

⁵² Bahi Vayahudi pavapilikene uchocho nkutandilika kutahukana vene kwa vene uvachidoni, “Munu ayu àmbehulula dachi kutwing'a mmili wake tuulye?” ⁵³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, mwenu nkanauye mmili wanga Mwana wa Munu na kukumbila myadi yake, bahi nkambekuva na umi nkati mwenu. ⁵⁴ Na munu woheyo aûlya mmili wangu na kukumbila myadi yangu, àava na umi ukee na ntululilo, na nangu nguchininfufule munu aneyo nniduva lya ntululilo wa chilambo. ⁵⁵ Kwa kuva, mmili wangu nni chakulya cha uhiu, na myadi yangu nni chikumbilo cha uhiu. ⁵⁶ Munu woheyo aûlya mmili wangu na kukumbila myadi yangu, aneyo ànakumilana na nangu na nangu nakumilana na aneyo munu. ⁵⁷ Malinga Atata angutumîle chavele na umi, na nangu ngûuva na umi ing'anya yanga nang'e, uchocho munu woheyo angûlya nangu àmbekuva na umi ing'anya yang'une. ⁵⁸ Bahi auno nni nkate usulupwîke kuhaloka kulihunde, henga ukee muchi chakulya chichêmwà 'Mana' inasulupwike kuhaloka kulihunde, ivachilya anakuluvenu akula kulilanga. Pamo na kulya Mana aneyo, vammalele vânihwanga, henga munu ambeûlya nkate auno àmbekuva na umi ukee na ntululilo.” ⁵⁹ Yesu átangwele malove anelo pânavele nkûhunda muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, aneko ku Kapelin-aumu.

Malove lavêle na umi ukee na ntululilo

⁶⁰ Bahi vanu vohe muavala vakuhundwa vake pavapilikene uchocho, nkulapula kuchidoni, “Malove ala lànikamajanga! Munu ntواني ambehulûla kuhapwechela?” ⁶¹ Yesu nkumala kuva vakuhundwa vake vânahinginika ing'anya ya malove anelo, nkuvauja kuchidoni, “Dachi, malove alano lànanchima? ⁶² Bahi ìmbekuva dachi pamumbemwona Mwana wa Munu wakwela kavila kulihunde, pachinu panavele mwanda ntandi? ⁶³ Umumu Wanaswe nni avêng'a vanu umi, vanu nanga pavahulula kutenda uchocho. Na malove laninnyaulidile mwenu nni la Umumu Wanaswe, na làvele na

[‡] 6:49 Apano Yohana àlèmbile Mana, na aneyo mana yalandene na nkate, njo mana Yesu àlilorjeledile mwene kuva nang'e nni nkate usulupwîke kuhaloka kulihunde.

umi. ⁶⁴ Henga pàvele vanu vanji mmwenu vakákulupila.” Na Yesu átangwele uchocho kwa kuva ánivamala chíandilikè vanu avala vakambenkulupila na ayula ambentengelèka. ⁶⁵ Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, “Njo mana nangu nínnyaulidile kuva, nanga munu àhulula kwida kwang'une bila kuhululihwa na Atatangu.”

⁶⁶ Ing'anya ya malove anelo, vanu vohe vachinkulupila nkunnekanga, na nanga pavanannonndwele kavila Yesu. ⁶⁷ Anepo Yesu nkuvauja avala vakuhundwa kumi na mbili kuchidoni, “Dachi, na mwenu uchocho ñembeukananga?” ⁶⁸ Petulo nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Nang'olo, hwetu tùmbehwena kwakinani? Wako nni uvêle na malove lavêng'a vanu umi ukee na ntululilo. ⁶⁹ Hwetu tûnimala na kukulupila kuva wako nni ayula Wanaswe ahalêke kwa Nnungu.” ⁷⁰ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, nangu nikee nintandwêle mwenu kumi na mbili? Henga yumo mmwenu àlojwa na Ibilisi!” ⁷¹ Yesu átangwele malove anelo wamwamba Yuda mwana wanga Simoni Isikaliote, kwa kuva nang'e nni ambentengelèka ikàna ávele yumo wa avala kumi na mbili.

7

Yesu na anung'unuvake

¹ Bada ya anelo, Yesu nkupita waonga nchilambo cha ku Galilaya. Akanatamwije kwonga chilambo cha ku Yudeya, ing'anya vakulu va Vayahudi vakudungidile kummwalala. ² Bahi Sikukuu ya Vayahudi ichêmwa, Sikukuu ya Migongwe, yávele pepi kukamola, ³ bahi anung'unuvake Yesu nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Úka apano uhwene ya ku Yudeya, uchinga vakuhundwa vako vakalone lutenda. ⁴ Munu alembêla amaikane, akátenda vitukutuku vyake kwa sili. Bahi ikàva ùtenda vitukutuku avi, bahi lilanguje kwa vanu va pachilambo.” ⁵ Ata anung'unuvake Yesu navanang'o nanga pavanankulupidile. ⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Uhiku wangu ulembelêwa, ukánambikamola. Henga kwenu mwenu kila uhiku ùnafala. ⁷ Vanu va pachilambo vakáhulula kummenga mwenu, henga vânguvenga nangu ing'anya nangu nashuhudila kuva, lavatendanga lánihakalanga. ⁸ Mwenu hweneng'ana kusikukuu aneyo. Henga nangu nikambekwida kusikukuu aneyo, kwa kuva uhiku ukatapêle kwang'une ukánambikamola.” ⁹ Yesu patangwele malove anelo, nkuisalila chihi nchilambo uchila cha ku Galilaya.

Yesu àhwena ku Yelusalemu ku Sikukuu ya Migongwe

¹⁰ Anung'unuvake pavaukile uhwena ya kusikukuu, Yesu nanang'e nkuh-wena, henga ápite chihi kwa sili bila kulilanguja kwa vanu. ¹¹ Aneko kusikukuu, vakulu va Vayahudi nkuva uvantaha Yesu akuno uvaujana kuchidoni, “Kwani ayu munu ávele kwachi?”

¹² Mmakuwa àlalá la vanu múvele na manyinyi lachinnyamba Yesu. Vanu vanji váhaua kuchidoni, “Yesu nni munu wambone.” Na vanu vanji váhaua kuva, “Yesu akávele munu wambone! Nang'e ávalambila chihi vanu.” ¹³ Henga nanga munu analingile kutangola habali dyanga Yesu palangele, kwa kuva vávayopa vakulu va Vayahudi.

¹⁴ Bahi paihwikile ching'ati sikukuu, Yesu nkuinjila nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu nkutandilika kuhunda. ¹⁵ Anepo Vayahudi pavapilikene mahundo lake, nkukangana namene uvachidoni, “Munu ayu àpete dachi elimu malinga ayi akuno akasomilè?” ¹⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni,

“Mahundo lánguhûnda nangu lakávele langu, ila ni la ayula angutumîle. ¹⁷ Munu woheyo akàlambela kutenda lalalambela Nnungu, achiamale kuva mahundo langu làhaleke kwanga Nnungu, au ngútangola chihi kwa ding'ano dyangu nimwene. ¹⁸ Munu atangôla chihi kwa ding'ano dyake mwene, aneyo àtaha chihi imbili yake mwene. Henga munu ayula atâha imbili ya ayula antumîle, aneyo nni wa kukulupika, na wala nanga palambila. ¹⁹ Dachi, Musa akanampele mwenu Sheliya? Henga wala nanga munu yumo mmwenu aikamûla Sheliya aneyo. Ing'anya ntwani mùlambela munguwalale?” ²⁰ Bahi avala vanu nkunyang'ula kuchidoni, “Wako ùvele na nanndenga! Nnani akudungidîle ukuwalala?”

²¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu ngútendile lisaibu limo, na mwenu mmammalele mmenkuhemwa. ²² Mwenu mùvayalula vanu ata Liduva Iya Kuyewelega ing'anya Musa ámpele mwenu amuli ya kuyalula. Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, amuli aneyo ikanahaleke kwanga Musa, ila íhaleke kwa anakuluvenu. ²³ Bahi ikáva mùnahulula kunnyalula munu Liduva Iya Kuyewelega uchinga Sheliya yanga Musa inalumulwe, mwadachi mùnguisija nangu ing'anya ya kunnanya munu Liduva Iya Kuyewelega? ²⁴ Lekanga kuhukumu kwa kupamipamila, henga ìlebelewa muhukumu kwa haki.”

*Dachi, Yesu njo Kilisto?**

²⁵ Bahi vanu vanji va ku Yelusalemu nkuhula kuchidoni, “Dachi, ayu munu akee uvantaha uchinga vammwalale? ²⁶ Hambi lola, àtangola chihi palikuwa Iya vanu na wala nanga munu annyaulila lilove lyohelyo! Dachi, ìnahululika kuva vakulu navanang'o vânimala kuva, muhiu ayuno njo Kilisto? ²⁷ Henga kwahaloka ayu munu hwetu tûnikumala. Na Kilisto pambeida nanga munu ambemâla pachinu páhalèkè!”

²⁸ Bahi Yesu pânavale nnuwani Iwa Ing'ande yanga Nnungu wahunda, nkunonoha lidi nkuhula kuchidoni, “Mwenu mùningumala, na kunguhaleke mùnikumala! Nangu nìkaidile kwa mamulaka langu nimwene, henga ayula angutumîle nni wauhiu, na mwenu nanga pamummaite. ²⁹ Henga nangu ñimmala, kwa kuva ngùhaleke kwanga nang'e, nanang'e nni angutumîle nangu.”

³⁰ Anepo vanu nkulembela vankamule Yesu, henga nanga munu analingile kunkamula, kwa kuva uhiku wake wa kukamulwa wávele ukânambikamola. ³¹ Vanu vohe nnikuwa Iya vanu vânavele apala, nkukulupila Yesu, nkuva uvahula kuchidoni, “Pámbeidâ Kilisto tuchitummale, kwa kuva àmbetenda masaibu lohe. Na ayu munu àtenda masaibu lohe, bahi ìnahululika kuva ayu njo Kilisto.”

³² Mafalisayo nkupilikana malove lavachitangola vanu kumwamba Yesu. Bahi makuhani vakulu na Mafalisayo nkuvatuma valinsi vakankamule Yesu. ³³ Yesu nkuhula kuchidoni, “Nangu nìmbekuva pamo na mwenu kwa mahiku kadiki, koka nguhwene kwanga ayula angutumîle. ³⁴ Mùmbengutaha, henga nkambengwona, kwa kuva pachinu panimbekuva mwenu nkambehulula kuhwika.” ³⁵ Vakulu va Vayahudi nkutandilika kuujana vene kwa vene, uvachidoni, “Ayu munu àmbehwena kwachi kutukambehulula kumwona? Dachi, àmbehwena kwa Vayahudi vamwadilikène mmilambo Iya vanu vakávele Vayahudi, akavahunde vanu vakávele Vayahudi? ³⁶ Àvele

* 7:24 Maeleso layâmba Kilisto, Iola Yohana 1:41.

na mana ntwani páhaùlà kuva, ‘Mùmbengutaha, henga nanga pamumbeng-wona, na pachinu panimbekuva nangu, mwenu nanga pamumbehulula kuhwika?’”

³⁷ Liduva lya ntululilo lya sikukuu aneyo, liduva líva likulu namene musikukuu aneyo, Yesu nkuimila nkunonoha lidi wachidoni, “Munu woheyo avêle na inyota aide kwang'une akumbile. ³⁸ Malinga Malemba Lanaswe chilahaula kuva, munu woheyo angukulupíla nangu, dihunde dya medi lavêng'a vanu umi dimbekulula kuhaloka muntima mwake!” ³⁹ Yesu átangwele malove anelo wamwamba Umumu Wanaswe kuva, avala vankulupidíle nang'e vachivampwechelele. Mahiku anelo, Umumu Wanaswe ávele akánambikamola, kwa kuva Yesu ávele akánambikwinjila muukulu wake.

⁴⁰ Vanu vanji nnikuwa alila pavapilikene malove anelo nkuhula kuchidoni, “Muhiu, ayuno munu nni nabii achilolêwa kwida!” ⁴¹ Vanu vanji nkuhula kuchidoni, “Ayuno nni Kilisto!” Henga vanu vanji nkuhula kuchidoni, “Nanga, ìmbehululika dachi Kilisto ahaloke ku Galilaya? ⁴² Dachi, Malemba Lanaswe lakáhawile kuva, Kilisto àmbevele kwa muudukulu wa Nfalume Daudi, muimanga ya Betelehemu, imanga yavelekwejije Daudi?” ⁴³ Bahi vanu vánavele apala palikuwa nkutandilika kuyavanyika ing'anya ya Yesu. ⁴⁴ Vanu vanji nkulembela vankamule Yesu, henga nanga analingile kunkamula.

Vakulu va Vayahudi vakánkulupila Yesu

⁴⁵ Bahi avala valinsi pavauyang'ene, makuhani vakulu na Mafalisayo, nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya ntwani mukáidinawe?” ⁴⁶ Valinsi nkuyang'ula kuchidoni, “Hwetu tukánambimwona munu atangôla muchi chatangola ayula munu!” ⁴⁷ Bahi Mafalisayo nkuvauja kuchidoni, “Dachi, na mwenu uchocho mùnikumbika? ⁴⁸ Dachi, alida muvakulu vetu au Mmafalisayo ankulupidíle nang'e? ⁴⁹ Henga likuwa alino lya vanu vakaimaíte Sheliya ya Musa vánílaniwa na Nnungu!”

⁵⁰ Nfalisayo yumo uvanchema Nikodemo, anammwenedile Yesu nachilo, nkuvahaulila kuchidoni, ⁵¹ “Dachi, Sheliya yetu inatuluhusu kunnyukumu munu kabla tukánambimpilikanila hoti na kumala chatendile?” ⁵² Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Dachi, na wako uchocho ùhaleke ku Galilaya? Bahi hwena ukatahe Mmalemba Lanaswe, uchiulole kuva nabii akambelhaloka ku Galilaya!”

⁵³ Bahi nkuukananga, kila munu nkuhwena kukaya kwake.

8

*Mmahe uvankamwile ugoni**

¹ Yesu nkuhwena ku Lichinga lya Miseituni. ² Bahi liduva lipapete, ulyamba na mambumbu Yesu nkuhwena kavila nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu. Vanu vammalele nkumwenedile, nang'e nkuikalala, nkutandilika kuvahunda. ³ Vakúhunda Sheliya yanga Musa na Mafalisayo, nkumpelekejija Yesu mmahe yumo uvankamwile ugoni, nkumwimija muyo mwa vanu vammalele. ⁴ Bahi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, ayuno mmahe vánkamwile ugoni. ⁵ Mu Sheliya yetu, Musa ánituumulisa kuva, nkongwe malinga ayu apanywe mayanga, mpaka ahwe. Hambi wako wamba dachi?” ⁶ Avala vanu vátangwele malove anelo uvanninga chihhi Yesu,

* 8: Mmalemba la kala namene, misitali ya 7:53-8:11 ikapali.

uchinga vapate ing'anya ya kunsitaki. Henga Yesu nkutepa na kulemba muulongo kwa chala chake. ⁷ Pavahalijije kummuja, Yesu nkuhinamuka, nkuvahaulila kuchidoni, “Munu woheyo akávele na sambi nnikuwa lyenu, bahi áàve ntandi kunnyelangila mmahe ayu liyanga.” ⁸ Anepo Yesu nkutepa kavila nkuva walemba muulongo. ⁹ Pavapilikene malove anelo, vanu vammalele nkutandilika kuukananga yumo-yumo, na vasele nni vánavele vatandi kuukananga. Vammalele nkuukananga nkuisalila chihi Yesu na ayula mmahe anaimidíle muyo mwake. ¹⁰ Yesu painamwike nkummuja ayula mmahe kuchidoni, “Vanu vanaimilenge apa vavelenge kwachi? Dachi, nanga munu ahawíle kuva ùlembelwa uhwe?” ¹¹ Ayula mmahe nkuyang'ula kuchidoni, “Wala nanga munu, Nang'olo!” Bahi Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Na nangu uchocho níkákuhukumu. Wako hwena chihi, henga unauyile kavila kutenda sambi.”

Yesu njo nng'anje wa chilambo

¹² Yesu nkuvahaulila kavila vanu kuchidoni, “Nangu nni Unene† nguhúmya nng'anje kwa vanu va pachilambo. Ambengupapáta nangu akambekwonga nnupi, ila àmbekuva na nng'anje uhúmya umi.”

¹³ Bahi Mafalisayo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Ushahidi wako ukákulupilwa kuva wa uhiu, kwa kuva wako ulishuhudila chihi umwene.”

¹⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ata kungulishuhudila nimwene, henga ushahidi wangu nni wauhiu, kwa kuva, nangu ñnipamala pachinu panguhaleke na panguhwena. Henga mwenu mukámaite pachinu panguhaleke wala panguhwena. ¹⁵ Mwenu mùhukumu chihi kwa ding'ano dya chimunu, henga nangu nanga paninnyukumu munu. ¹⁶ Ata níkáhukumu, hukumu yangu ni ya uhiu, kwa kuva, nangu níkáhukumu weka, ila Atata angutumíle ávele pamo na nangu. ¹⁷ Na mu Sheliya yenu ñilembwa kuva, ushahidi wa vanu vavili ùnakulupilwa kuva nni wa uhiu. ¹⁸ Nangu ngùlishuhudila nimwene, na Atata angutumíle nanang'e uchocho ànangushuhudila.” ¹⁹ Bahi vanang'o nkummuja kuchidoni, “Atatako wako ávele kwachi?”

Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu nanga pamungumaite nangu, na wala nanga pamummaite Atatangu. Henga kuikavele umungumala nangu, bahi mukámmala na Atatangu.”

²⁰ Yesu átangwele malove anelo pachihunda nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu pepi na pachinu palavele masanduku la sadaka. Na wala nanga munu anahulwile kunkamula, ing'anya uhiku wake wa kukamulwa wávele bado ukánambikamola.

Kunguhwena nangu mwenu nkábulula kuhwika

²¹ Bahi Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, “Nangu mbènkuhwena, na mwenu mùmbengutaha, henga mwenu mùmbekuhwa ing'anya ya masambi lenu. Na kunguhwena nangu, mwenu mukábulula kuhwika.” ²² Bahi vakulu va Vayahudi pavapilikene malove anelo nkuchidoni, “Patangola kuva, ‘Kunguhwena nangu mwenu mukábulula kuhwika.’ Dachi, àlembela aliwalale mwene?” ²³ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùhaleke upano pahi, henga nangu ngùhaleke muha. Mwenu ni mmanu mma-pachilambo achino, henga nangu níkávele wa pachilambo achino. ²⁴ Njo mana nínnnyaulidile kuva, mùmbekuhwa ing'anya ya masambi lenu. Na ikáva

† 8:12 Maeleso layámba Nangu nni Unene, lola Yohana 4:26.

nanga pamumbekulupila kuva, ‘Nangu nni Unene,’[‡] muhiu mumbekuhwa ing’anya ya masambi lenu.”²⁵ Bahi vanang’o nkummuja kuchidoni, “Kwani wako nnani?” Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Nangu njo ayula uninannyaulidile kutandiki patandi.”²⁶ Nangu ng’uvele na malove lohe la kutangola kumwamba mwenu na la kunnyukumu mwenu. Henga ayula angutumile nangu nni wauhiu, na nangu n’vahaulila vanu va pachilambo alalá langupilikene kahaloka kwanga nang’e.”

²⁷ Henga avala vanu wala nanga pavanaelewije kuva Yesu atangonavo kumwamba Atatake wa kulihunde. ²⁸ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Pamumbennyanyula Mwana wa Munu muha munsalaba, anepo njo pamumbemala kuva, ‘Nangu nni Unene,’[§] na nni pamumbemala kuva, nanga chinu chingutenda kwa ding’ano dyangu nimwene, ila ngutangola chihi alalá languhundile Atata.” ²⁹ Na ayula angutumile avele pamo na nangu, wala akangulekile weka, ing’anya maduva lammalele ngutenda lankatapaŵila.”³⁰ Bahi pachitangola malove anelo, vanu vohe vaninkulupila.

Vana vanga Nanchindenga

³¹ Bahi Yesu nkuvahaulila avala Vayahudi vankulupidile kuchidoni, “Mwenu mukalakamula mahundo langu, muhiu mumbekuva mmakuhundwa vangu.”³² Anepo njo pamumbeumala uhiu, na anewo uhiu umbentenda mukombolewe.”³³ Bahi avala vanu nkunnyang’ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nni tuvanu t’vá lukolo lwanga Iblahimu, na tukánambikua tuvatumwa t’vá munu woheyo. Hambi wako úvele na mana ntwanipauhaua kuva, tuchitukombolewe?”³⁴ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Nangu n’nyaulilanga uhiu kuva, kila munu atenda sambi ni ntumwa wa sambi.”³⁵ Ntumwa nanga pavalangiwa kuva mwanafamiliya maduva lammalele, henga mwana anavalangiwa kuva mwanafamiliya maduva lammalele.”³⁶ Mwana wa Nnungu akankombola mwenu, bahi muchimukombolewe mwalehu.”³⁷ Nangu n’nimala kuva, mwenu ni mmanu mma lukolo lwa Iblahimu. Henga mukudungila munguwalale ing’anya mwenu nkálatamwanga mahundo langu laikale mmitima yenu.”³⁸ Nangu ngulatangola chihi alalá lanilawene kwa Atatangu, henga mwenu mulatenda alalá lamupilikene kwa atatawenu.”

³⁹ Bahi avala vanu nkunnyang’ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nni tuvanu t’vá lukolo lwanga Iblahimu.” Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Mwenu mukachiva mmanu mma lukolo lwanga Iblahimu, mukanilatenda alalá lachilatenda Iblahimu.”⁴⁰ Hambi nangu n’nyaulidile uhiu unguupilikene kwa Nnungu, pamo na anelo mwenu mukudungila mumbwalale. Henga Iblahimu nanga panatendile uchocho!”⁴¹ Mwenu mulatenda alalá lalatenda atatawenu.” Vanang’o nkunnyang’ula Yesu kuchidoni, “Hwetu tukee tuvana tuva halamu! Hwetu t’uvele chihi na atata yumo bahi, yani Nnungu.”⁴² Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Kwikavele Nnungu wava Atatawenu, mukaningutamwa nangu, kwa kuva, nangu ng’uhaleke kwa Nnungu, na hambu ng’uvele apano. Nangu nanga panguidile kwa mamulaka langu nimwene, ila kwa mamulaka la ayula angutumile.”⁴³ Mwadachi mwenu makálaelewa malove langutangóla? Mwenu mukálaelewa malove

[‡] 8:24 Kwa kutangola malove alano “Nangu nni Unene,” Yesu analitambulanga kwa kutumila lina lyanatumidile Nnungu kulitambulanga nchitabu cha Kuuka 3:14. [§] 8:28 Maeleso layamba Nangu nni Unene, lola Yohana 4:26.

langu ing'anya mukáhulula kulapwechela mahundo langu. ⁴⁴ Mwenu njo mmana mma atata wenu Ibilisi na mülembela chihi kutenda àlalá lalalem-bela atatawenu. Nang'e nni nkúwalala maduva lammalele kutandikila patandi, nang'e nanga paendána na uhiu, kwa kuva uhiu ukapali nkati mwake. Palambila, átangola chihi itangodi yavelekwejije nayo, kwa kuva, nang'e ni nkúlambila na nni atata wa aneko kulambila. ⁴⁵ Henga nangu ngútangola chihi uhiu, na njo mana mwenu nkángukulupila! ⁴⁶ Alida mmwenu ahulúla kumaiha kuva nangu ngúvele na sambi? Na ikáva ngútangola uhiu, mwadachi nkángukulupila? ⁴⁷ Munu wanga Nnungu ànalapilikanila malove langa Nnungu. Henga mwenu nanga pamupilikanila ing'anya mwenu mukee mmanu mma Nnungu."

Iblahimu kabla akànambivelekwa Yesu ànipwawa

⁴⁸ Vayahudi nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Dachi, hwetu tukáhawile uhiu kuva wako ni Nsamaliya na kuva wako úvele na nanndenga?" ⁴⁹ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu nikávele na nanndenga, ila nímweshimu Atatangu, henga mwenu ñnanguvenga. ⁵⁰ Nangu nikálitahija ukulu wangu nímwene, ila ànipwawa yumo autáha ukulu anewo kwajili yangu, nanang'e nni nkúhukumu. ⁵¹ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akálakamulila malove langu, aneyo munu akámbekuhwa." ⁵² Bahi Vayahudi nkuhaua kuchidoni, "Hambi hwetu túnimala kuva wako úvele na anamindenga! Iblahimu ánihwa, na manabii na vanang'o váníhwa, na wako úhaua kuva, 'Munu woheyo akálakamulila malove langu, aneyo akámbekuhwa mwiko!' ⁵³ Dachi, wako ni nkulu kumpunda anakulwetu Iblahimu? Nang'e na manabii váníhwa. Dachi, wako úlitenda kuva nnani?" ⁵⁴ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu nikálitumbyanga nímwene, ukulu wangu ukee na mana. Henga Atatangu umumwamba mwenu kuva Nnungu wenu, aneyo nni angutumbyánga nangu. ⁵⁵ Mwenu nanga pamummaite, henga nangu ñnimmala. Na níkahaua kuva, nanga pangummaite, nímbelambila muchi mwenu. Henga nangu ñnimmala na nalakamula malove lake. ⁵⁶ Anakulwenu Iblahimu ánilulutila namene, akuno walolela kulyona liduva linimbekwida nangu, na paliwene liduva anelyo, ánihangalala." ⁵⁷ Bahi Vayahudi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Wako wala ukánambikuva na vyaka amsini, hambi úhau dachi kuva únimwona Iblahimu?" ⁵⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, Iblahimu kabla akànambivelekwa nangu nanipwawa, kwa kuva, 'Nangu nni Unene.'** " ⁵⁹ Bahi Vayahudi nkulokotanga mayanga uchinga vammwalale Yesu kwa kunnyalangila mayanga, henga Yesu nkupihwa, nkuhuma nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu.††

9

Yesu ànnamya munu aputéle meho

¹ Bahi Yesu pachipita, nkumwona munu yumo aputéle meho kutandikila pavelekwejije. ² Vakuhundwa vake nkummuja kuchidoni, "Nkúhunda, alida atendile sambi, nni ayuno aputéle meho au vammaléke, mpaka avelekwe aputélè meho?" ³ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Ayu munu

** 8:58 Maeleso layámba Nangu nni Unene, lola Yohana 4:26. †† 8:59 Vayahudi vambényalangila Yesu mayanga ing'anya ya kulitambulanga nang'e kuva Nnungu, apala patangwele kuva, "Nangu nni Unene." Lola nchitabu cha Kuuka 3:14.

akávelekwejiye aputèle meho ing'anya ya sambu yake au sambu ya vammalêke. Henga ávele uchocho uchinga matenda Nnugu laonekane kupitila nang'e. ⁴ Kwa kuva, muhi úvechinkuhweneha, bahi túlembelwa tulakole madengo la ayula angutumíle, kwa kuva, chilo chívenkwida, uhiku wakahulula munu kukola madengo. ⁵ Pangupwawije pachilambo, nangu nni ng'anje wa pachilambo." ⁶ Bahi Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkusuna mata pahi, nkulamunyanga na ulongo kuva litope, nkumpakala ayula munu aputèle, mmeho. ⁷ Pamalidile kumpakala, nkunnyaulila kuchidoni, "Hwena ukakalave medi nnitanda lya Siloamu," mana ya lina alino ni "Atumwije." Bahi ayula munu aputèle, nkuhwena kulitanda unakalava medi, nkuuya aneko akuno walola.

⁸ Bahi avandikani mwave na avala vachimwóna anepo patandi wayuwayuwa, nkuva uvatangola kuchidoni, "Kwani ayu munu akee ayula achiikâla pahi wayuwayuwa?" ⁹ Vanji nkuchidoni, "Nni nang'e." Na vanji nkuchidoni, "Valandene chihi akee nang'e." Henga mwene nkuchidoni, "Nni nangu!" ¹⁰ Bahi vanu nkummuja kuchidoni, "Hambi úpete dachi kulola?" ¹¹ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Ayula munu uvanchema Yesu, ámunyenge litope, nkungupaka mmeho, nkunguhaulila kuchidoni, 'Hwena ukakalave medi kulitanda lya Siloamu.' Nangu nkuhwena unakalava, na pangukalave álalá medi, nkúpata kulola." ¹² Bahi avala vanu nkummuja kavila kuchidoni, "Munu wene ávele kwachi?" Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu níkámaite kwavele!"

Mafalisayo vâuja namuna chalamile ayula munu anaputele meho

¹³ Bahi vanang'o nkumpelekeja kwa Mafalisayo ayula munu anaputele meho. ¹⁴ Na anelyo liduva lyanamunyenge Yesu litope nkunnanya ayula munu anaputele meho, lívele Liduva lya Kuyewelega. ¹⁵ Mafalisayo nanang'o nkutandilika kummuja ayula munu anaputele meho namuna chapete kulola. Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Ángupakele litope mmeho, nangu nkunakalava medi, na hambu mbènkulola." ¹⁶ Bahi Mafalisayo vanji nkuhaua kuchidoni, "Aneyo munu nanga pahalèkè kwa Nnugu, kwa kuva, nanga paikamula sheliya ya Liduva lya Kuyewelega." Na vanji nkuva uvachidoni, "Íhululika dachi munu avèle na masambu kutenda vimaiho vya masaibu malinga ala?" Nkutandilika uyavanyika. ¹⁷ Bahi Mafalisayo nkummuja kavila ayula munu kuchidoni, "Kwa kuva nang'e nni akutandile ulole, hambu wako uchidachi kwamba aneyo munu?" Nang'e nkuvahaulila kuchidoni, "Nang'e ni nabii!"

¹⁸ Henga vakulu va Vayahudi vanang'o nanga pavanakulupidile kuva munu aneyo áputele meho na hambu ánalola, bahi nkubidi vavacheme vammalêke ayula munu apête kulola. ¹⁹ Pavakamwele, nkuvauja kuchidoni, "Dachi, ayuno nni mwanawenu umunnyaula kuva ávelekwejiye akuno aputèle meho? Hambu, ápete dachi kulola?" ²⁰ Bahi avala vammalêke nkuyang'ula kuchidoni, "Hwetu túnimala kuva ayuno nni mwanawetu anavelekwejiye aputèle meho. ²¹ Henga hwetu nanga patumaite namuna chapete kulola, na wala nanga patummaite aneyo munu antandile alole. Na kwa kuva nang'e nkulungwa, bahi mmujange achiayang'ule mwene." ²² Avala vammalêke, vátangwele uchocho ing'anya ya kuvayopa vakulu va Vayahudi, kwa kuva, vakulu va Vayahudi vánipatana kuva, munu woheyo

ambennyambukila Yesu kuva njo Kilisto*, àmbevingangwa muing'ande ya kunnyuwila Nnungu. ²³ Njo mana avala vammalêke, vahawile kuva, "Nang'e nni munu nkulungwa, mmujange mwene."

²⁴ Bahi vanang'o nkunchema kavila ayula munu anaputele meho, nkunnyaulila kuchidoni, "Hambi tangola uhiu kwa kunnyopa Nnungu. Hwetu tûnimala kuva ayuno munu àvele na masambi." ²⁵ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu nikákameke kuva nang'e nni munu avêle na masambi. Henga nangu ngûmaite chihi chinu chimo, kuva ngûputele meho, na hambi mbènkulola." ²⁶ Bahi vanang'o nkummuja kavila kuchidoni, "Àkutendeledile chamani? Àkulamije dachi meho lako?" ²⁷ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu tayali ñninnyaulilanga, henga mwenu nkanatamwije kungupilikanila. Hambi mwadachi mùlebela ninnyaulile kavila? Dachi, na mwenu mùlebela mùtve mmakuhundwa vake?" ²⁸ Bahi vanang'o nkuntangolela malove lahakalenge na nkuchidoni, "Wako nni nkuhundwa wake, henga hwetu nni tuvakuhundwa vanga Musa! ²⁹ Hwetu tûnimala kuva Nnungu átangwele na Musa, henga ayuno munu tukámaite kwahaleke!" ³⁰ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Achino nni chinu cha kukanganya! Mwenu mùhauila kuva mukámaite kwahaleke, henga nang'e nni angutendile nangu ngulole! ³¹ Hwetu tûnimala kuva Nnungu akávapilikanila vanu vavêle na masambi, henga àvapilikanila vanu vammalele vammweshîmu Nnungu na kutenda lalalembela. ³² Kutandikila pachiumbwije chilambo tukánambipilikanila kuva, ànipwawa munu awahîte kuntenda munu avelekwejje aputèle meho, alole. ³³ Kwikavele ayuno munu akáhaloka kwanga Nnungu, akanahulule kutenda chinu chohecho!" ³⁴ Bahi vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, "Wako nni umunu wa masambi kutandikila kuvelelele kwako, hambi ùmbetuhunda dachi hwetu?" Bahi nkumminganga muing'ande ya kunnyuwila Nnungu.

Munu anaputèle meho ànkulupila Yesu

³⁵ Yesu nkupilikanila kuva ayula munu anaputele meho ànivingangwa muing'ande ya kunnyuwila Nnungu. Bahi Yesu pakojene nawe nkummuja kuchidoni, "Dachi, wako ùnankulupila Mwana wanga Munu?" ³⁶ Ayula munu nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Nang'olo, wako nguhaulile chihi, nang'e ni nnani uchinga ngupate kunkulupila." ³⁷ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Wako ùnimwona, na aneyo alonjêla na wako vino nni nang'e." ³⁸ Ayula munu nkuchidoni, "Nang'olo, nangu nakulupila!" Bahi ayula munu nkunyunamila Yesu, nkumwabudu.

³⁹ Bahi Yesu nkuchidoni, "Nangu ngûdile apano pachilambo unahukumu, uchinga vanu vaputèle meho valole, na valôla vaputale meho." ⁴⁰ Mafalisayo vanji vânavele pamo na nang'e vânipilikanila malove anelo, nkummuja Yesu kuchidoni, "Mwadachi wako ùhauila kuva hwetu tûputele meho?" ⁴¹ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mukáchiva mmanu muputèle meho, mukánave na hatiya. Henga kwa kuva mùlyona kuva mùnalola, bahi masambi lenu làvechinkupwawa."

10

Yesu àhumya nfano wa nchungu wambone

* 9:22 Maeleso layâmba Kilisto, lola Yohana 1:41.

1 Yesu nkuhaua kuchidoni, “Nangu nĩnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akáinjila nchitundu cha dingandolo kwa kupitila pannango, ila áchitikila chihi kwa kukwela nchitundu, nang'e nni nkwiwa na nkupalaula. 2 Henga ayula ainjila kwa kupitila pannango wa chitundu, aneyo nni nchunga wa angandolo. 3 Nlinsi wa chitundu ánanchimulila nnango nchunga, na angandolo vānapilikana lidi lya nchunga. Nchunga ánavachema angandolo vake kila ungandolo kwa lina lyake, na kuvalodya pawelu. 4 Pāvahũmyā pawelu, ánavalongolelela, na angandolo vānampapata ing'anya vānilimala lidi lyake. 5 Anevo angandolo mwiko vakambempapata nnyeni, ila vānantukuta kwa kuva nanga pavalimaite lidi lya nnyeni.” 6 Yesu ávahaulidile nfano anewo, henga vanang'o nanga pavanamaite mana lake.

Yesu njo nnango wa kuinjilila na nni nchunga wambone

7 Bahi Yesu nkuhweneha kavila kutangola wachidoni, “Nangu nĩnyaulilanga uhiu kuva, nangu ngũvele muchi nnango wa chitundu cha angandolo. 8 Vammalele vangulongoledile nni vakwiwa na vakupalaula, henga angandolo nanga pavanavapilikanidile. 9 Nangu nni nnango wa angandolo. Munu woheyo ainjila kwa kupitila kwang'une, ámbepohwa. Ámbeinjila nchitundu na kuhuma, na ámbepata vilyo. 10 Nkwíwa páidà, áida chihi unaiva na kuwalala na kwondonganga. Henga nangu ñniida uchinga vanu vāpate umi, umi wa uhiu mwalehu.

11 Nangu ngũvele muchi nchunga wambone. Nchunga wambone àáva tayali kuhwa ing'anya ya angandolo vake. 12 Munu wa chibaluwa, nang'e akee nchunga na wala akee mwene angandolo. Bahi palyona lihoaha ulihaloka, ánavaleka angandolo, mwene nkutukuta. Anepo lihoaha ánavabwilangila angandolo na kuvatenda vanji vahangalavane. 13 Aneyo munu ánatukuta kwa kuva, nang'e nni munu chihi wa chibaluwa na wala nanga pavajali angandolo. 14 Nangu njo nchunga wambone. Ñnivamala angandolo vangu, na vanang'o vāningumala, 15 malinga Atata changummaite nangu, na nangu chingummaite Atatangu. Uchocho nangu ngũvele tayali kuhwa ing'anya ya angandolo vangu. 16 Nangu ngũvele na angandolo vanji vakávele wa chitundu achino, na ngũlembelawa nguidentavo, na vanang'o vāmbepilikana lidi lyangu, na kũmbekuva na likuwa limo lya angandolo na nchunga yumo.

17 Atatangu ánantutamwa, kwa kuva ngũvele tayali kuhwa uchinga nguutwale umi wangu kavila. 18 Nanga munu áhulula ungupakanyola umi wangu, nangu ngũhumya umi wangu kwa kulembela chihi nimwene. Na ngũvele na mamulaka la kuuhumya umi wangu na kuutwala kavila. Uvila nni changulaijije Atatangu ngutende.”

19 Bahi ing'anya ya malove anelo, Vayahudi nkuyavanyika kavila. 20 Vanu vohe muanevo nkuchidoni, “Muhiu ayu munu ávele na nanndenga na nni n'ding'apedi! Mwadachi mmenkupilikanila?” 21 Henga vanu vanji nkuchidoni, “Malove latángôla ayu munu lakávele la munu avéle na nanndenga. Dachi, nanndenga ánahulula kulakusumbula meho la vanu vaputéle meho?”

Vayahudi vānnyita Yesu

22 Bahi aneko ku Yelusalemu kúvele na Sikukuu ya Kuhimukila Kulimbuliwa kwa Ing'ande ya Nnangu. Na maduva anelo lávele maduva la chipwepwe. 23 Bahi Yesu nkuva waonga nnupenu lwa Ing'ande ya Nnangu, luvachema Lupenu lwa Selemani. 24 Bahi Vayahudi nkun'dinguka Yesu, nkummuja kuchidoni, “Dachi, hwetu tũmbekuva utukwaliha mpaka

chakani? Ikàva wako njo Kilisto, bahi tuhaulile unatupihe.”²⁵ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu naninnyaulilanga mwenu, henga nkákulupila. Vitendo vya masaibu vingútênda nangu kwa mamulaka la Atatangu nni uvyovyo vinguhumîja nangu ushahidi.”²⁶ Henga mwenu nanga pamungukulupila ing'anya nanga pamuvele mmangandolo vangu.²⁷ Angandolo vangu vânalipilikana lidi lyangu, na nangu ânivamala, na vanang'o vânangupapata.²⁸ Nangu niveng'a angandolo anevo umi ukee na ntululilo, na vanang'o mwiko vakambeyahika maduva lammalele, na nanga munu ambehulûla ungupakanyola mmakono mwangu.²⁹ Atatangu angupêle anevo angandolo nni nkulu kupunda vammalele, na nanga munu ahulûla kuvapakanyola mmakono mwa Atatangu.³⁰ Nangu na Atata nni chinu chimo.”

³¹ Bahi Vayahudi pavapilikene malove anelo nkulokotanga kavila mayanga uchinga vammwalale Yesu kwa kumpanya mayanga.³² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ninnangujije mwenu masaibu lohe lambone kuhaloka kwa Atatangu. Bahi nguhaulile, lisaibu ntwani limumbengupanyila nangu mayanga?”³³ Vayahudi nkunyang'ula kuchidoni, “Hwetu tukákupanya mayanga ing'anya ya masaibu lambone lutendile, ila ing'anya ya kunkufulu Nnungu! Wako nni munu chihi, henga ùlitenda kuva Nnungu.”³⁴ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Înilembwa Mmalemba lenu kuva, Nnungu áhawile kuva, 'Mwenu ni milungu.’”³⁵ Bahi Malemba Lanaswe lakáhululika kupukutangwa. Ikàva Nnungu ávachemile milungu vanu avala vânapete lilove lyake,³⁶ hambu mwadachi mùhauila kuva nangu ninkufulu Nnungu panguhauila kuva nangu nni Mwana wa Nnungu? Atata àningutandola nangu kuva niwake na kungutuma pachilambo.³⁷ Bahi ikàva nangu nanga pangukola madengo la Atatangu, bahi nnangukulupile.³⁸ Henga ikàva ngúkola madengo la Nnungu, na mukátamwanga kungukulupila, bahi lakulupilange anelo masaibu uchinga mupate kumala na muhwenehe kumala kuva, Atata àvele nkati mwangu na nangu ngúvele nkati mwake.”³⁹ Bahi Vayahudi nkulinga kavila kunkamula Yesu, henga Yesu nkuvapolonyoka mmakono lavo.

⁴⁰ Bahi Yesu nkuhwena kavila kung'ambo luhunde Iwa Yoludani, pachinu pachivabatisija vanu Yohana Nkúbatisa, nkuikala aneko.⁴¹ Vanu vohe nkummwanela Yesu, nkuva uvahauila kuchidoni, “Yohana Nkúbatisa nanga panatendile lisaibu lyohelyo, henga malove lammalele lánatangwele Yohana kumwamba ayu munu nni muhiu.”⁴² Na vanu vohe vânafele pachinu apala, nkukulupila Yesu.

11

Kuhwa kwanga Lasalo

¹ Bahi pávele na munu yumo achiuûla, lina lyake Lasalo. Munu aneyo ákala chijiji cha ku Besaniya, chijiji chivachiikala anga Maliya na Masa alumbuvake Lasalo.² Maliya ayuno njo anampakele Nang'olo Yesu mahuta na kumpukutanga mmadodo kwa ulindo wake. Na Lasalo nkuluwe Maliya nni ánafele n'gonjo.³ Bahi alumbuvake Lasalo nkutuma ujumbe kwanga Yesu kunnyaulila kuchidoni, “Nang'olo, nnyanja wako ayula untamwa namene, ànaula!”

* **10:25** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

⁴ Bahi Yesu papilikene uchocho, nkuhaua kuchidoni, “Ntululilo wa ugonjo anewo ikambekuva chihi kuhwa, henga anewo ugonjo ùnimpata uchinga wonekane ukulu wanga Nnungu na kwa kupitila ugonjo anewo, Mwana wa Nnungu atumbyangwe.”

⁵ Yesu àntamwa namene Masa na Maliya na Lasalo. ⁶ Henga Yesu papilikene kuva Lasalo ànauula, nkuhwenaha kwikala maduva lanji mavili pachinu anepo. ⁷ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Tuhweneng’ane kavila chilambo cha ku Yudeya!” ⁸ Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, hambihambi Vayahudi vákudungidile vakupanye mayanga, vino mwadachi ùhaua tuhwene kavila ukwokwo?” ⁹ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Dachi, liduva limo tenda livele na masaa kumi na mbili? Bahi munu akàonga muhi akambelikuvala. Munu aneyo àmbelola ing’anya pàvele na nng’anje wa chilambo achino. ¹⁰ Henga munu akàonga chilo àmbelikuvala kwa kuva pakàvele na nng’anje.” ¹¹ Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkuvahaulila kuchidoni, “Nnyanja wetu Lasalo ànilala, henga nangu ngúhwena ùnamwimula.” ¹² Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, “Nang’olo, ikàva ànilala, bahi achialame” ¹³ Vanang’o vátenda kuva kulala luwono, kumbe nang’e áyamba kuhwa kwa Lasalo. ¹⁴ Bahi Yesu nanga panavapihite, nkuvahaulila chihi mwandu kuva, “Lasalo ànihila, ¹⁵ henga nangu nahangalala kwajili yenu kuva, nangu nikanapwawije aneko, uchinga mwenu mupate kukulupila. Hambi tuhweng’ane kukaya kwake.” ¹⁶ Bahi Tomaso, uvanchema Didimasi, nkuvahaulila vakuhundwa avake kuchidoni, “Na hwetu tuhweng’ane tukahwe pamo na nang’e!”

Yesu njo Ufufulo na Umi

¹⁷ Bahi Yesu pahwikile aneko, nkukoja Lasalo avèlè munsati, na anelyo lívele liduva lya ncheche kutandikila liduva livansikile. ¹⁸ Chijiji cha ku Besaniya chívele pepi na ku Yelusalemu, mwanda wa kilomita dinatu. ¹⁹ Na Vayahudi vohe vánikamola kukaya kwanga Maliya na Masa unavatuja ntima kwa nsiba wa Lasalo, nnumbwao.

²⁰ Bahi Masa papilikene kuva Yesu àvenkwida, nang’e nkuhwena unachingamila, henga Maliya áisalidile chihi kukaya. ²¹ Masa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang’olo, kwikavele ùtva upano, nnumbwangu akanahile. ²² Henga ñmimala kuva, ata vino chinu chohecho chumbennyuwa Nnungu, achiaakwing’e.” ²³ Yesu nkunnyaulila Masa kuchidoni, “Nnumbulo achiafufuke.” ²⁴ Masa nkuyang’ula kuchidoni, “Ñmimala kuva, àmbefufuka liduva lya ntululilo, pavambefufuliwa vanu vammalele.” ²⁵ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nangu njo ufufulo na umi. Munu woheyo angukulupila nangu, àmbekuva mumi ata kwahwa. ²⁶ Kila munu aikála nkati mwangu na kungukulupila, mwiko akambekuhwa. Dachi, ùnalakulupila alano?” ²⁷ Masa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Elo Nang’olo, nangu nakulupila kuva wako njo Kilisto, Mwana wanga Nnungu, ayula achilolewa kwida pachilambo.”

Yesu ànfufula Lasalo

²⁸ Masa pamalidile kutangola malove anelo, nkuhwena unanchema Maliya adadaye, nkunnyaulila paweka kuchidoni, “Nkúhunda ànikamola, na anakuchema.” ²⁹ Maliya papilikene uchocho, nkupiyanya kutakatuka, nkummwenele Yesu. ³⁰ Na Yesu ávele bado akànambikamola pachijiji, ávele chihi upala panapite Masa unachingamila. ³¹ Avala Vayahudi vánavele kukaya pamo na Maliya uvantuja ntima, pavammwene Maliya wapiyanya

kutakatuka na kuhuma pawelu, nkunondola. Vanang'o vátenda kuva àhwena kunsati unakuta.

³² Bahi Maliya pakamwele apala pávèlè Yesu, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu, nkunnyaulila kuchidoni, "Nang'olo, kwikavele uuva upano nnumbwangu akanahile!" ³³ Bahi Yesu pammwene Maliya na avala Vayahudi vánapapatene navo uvakuta, isungu nkumpwateka na kuhinginika muntima mwake. ³⁴ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Mùmmikile kwachi?" Vanang'o nkunnyaulila, "Nang'olo, ida upalole." ³⁵ Yesu nkukuta wahumya mihodi. ³⁶ Bahi Vayahudi vánalongene na Maliya nkuhaua kuchidoni, "Lolanga namuna chantamwije!" ³⁷ Henga vanji nkuhaua kuchidoni, "Ayu munu ànnamije ayula munu anaputele meho. Dachi, akanahulwile kuntenda na Lasalo anahwe?"

³⁸ Bahi Yesu nkuhwika kunsati akuno isungu yake uimpwatèkà. Na anewo nsati wávele lipanga, linahinikwije na liyanga likulungwa. ³⁹ Yesu nkuhaua kuchidoni, "Liusang'anye anelyo liyanga!" Masa, nnumbuwe aneyo ahidile, nkuhaua kuchidoni, "Nang'olo, hambì ànanung'a, kwa kuva nelo nni liduva lyancheche kutandikila pahidile!" ⁴⁰ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Dachi, níkákuhaulidile kuva ukákulupila uchiuwone ukulu wanga Nnungu?" ⁴¹ Bahi vanang'o nkuliusa alila liyanga. Yesu nkulola muha kulihunde, nkuhaua kuchidoni, "Atata, nakushukulu kwa kuva wako ùnangupilikana. ⁴² Ñnimala kuva ùnangupilikana maduva lammalele. Henga ngùtangwele malove anelo kwajili ya àáva vanu vavéle apano, uchinga vapate kukulupila kuva wako nni ungalaijje."

⁴³ Pamalidile kutangola malove anelo, Yesu nkunonoha lidi wachidoni, "Lasalo, huma pawelu!" ⁴⁴ Bahi ayula munu anahwile, nkuhuma pawelu, akuno adingilijjwè sanda mmadodo na mmakono, na kumeho kwake kuhinikwije chitambala. Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "N'dingulange, munneke alihwenele."

*Ntemelo wa kummwalala Yesu
(Matayo 26:1-5, Mako 14:1-2, Luka 22:1-2)*

⁴⁵ Bahi Vayahudi vohe vánapite kwanga Maliya, pavachiwene chitendo anecho chatendile Yesu, nkunkulupila. ⁴⁶ Henga vanu vanji nkuhwena kwa Mafalisayo unavahaulila kuyamba achila chachitendile Yesu. ⁴⁷ Bahi makuhani vakulu pamo na Mafalisayo nkutenda lilonji lya Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, nkuhaua kuchidoni, "Tutende dachi? Lola ayuno munu chātenda vimaiho vyohe namene vya masaibu. ⁴⁸ Tukàneka chihi wahweneha, vanu vammalele vàmbenkulupila, na Valoma navanang'o vàmbekwida unaondonganga Ing'ande yetu ya Nnungu na vanu vetu!" ⁴⁹ Bahi munu yumo nnikuwa anelyo uvanchema Kayafa, ànavele Kuhani Nkulu wa mwaka anecho, nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu nanga pamumaite chinu chohecho!" ⁵⁰ Dachi, mwenu mukóna kuva nni wasa munu yumo ahwe kwajili ya vanu vammalele, kuliko kuhwa vanu vammalele va chilambo achino?" ⁵¹ Nang'e nanga panatangwele malove anelo kwa ding'ano dyake mwene, ila kwa kuva mwaka anewo nang'e àvele Kuhani Nkulu, ànilauja kuva, Yesu àmbekuhwa kwajili ya Vayahudi, ⁵² na akee chihi kwajili ya Vayahudi weka, henga pamo na vana va Nnungu vammalele vamwadilikène pachilambo, uchinga avahimananye pamo na kuva chinu chimo.

⁵³ Bahi kutandikila liduva anelyo, vakulu va Vayahudi nkuva uvatenda mitemelo ya kummwalala Yesu. ⁵⁴ Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu nanga

panaongile kavila kwa kulilanguja kwa Vayahudi, ila ániuka anepo pamo na vakuhundwa vake nkuhwena pachinu pánavele pepi na lilanga, chijiji chimo chichémwa Efulaimu. Nkuikala aneko pamo na vakuhundwa vake. ⁵⁵ Na kwa kuva Sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka* yávele pepi, bahi vanu vohe kuhaloka mmijiji, nkuhwena ku Yelusalemu uchinga valihahule, kabla ikánambikamola sikukuu. ⁵⁶ Bahi vanu nkuva uvantaha Yesu. Na pávanavele pamo nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, nkuva uvaujana kuchidoni, “Mwenu mwòna dachi? Dachi, nni muhiu kuva nanga pambeida kusikukuu aino?” ⁵⁷ Makuhani vakulu pamo na Mafalisayo váhumije amuli kuva, munu woheyo ambepamâla pachinu pavêle Yesu, avahaulile uchinga vankamule.

12

Yesu àpakwa mahuta

(Matayo 26:6-13, Mako 14:3-9, Luka 7:36-50)

¹ Palanaisalidile maduva sita kuhwika Sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka*, Yesu nkuhwena ku Besaniya, chijiji chachiikala Lasalo, ayula wananfufwile Yesu kuhaloka kukuhwa. ² Aneko nkwandaliwa chakulya cha lyulo kwa eshima yanga Yesu. Masa nkuva wavahudumila, na Lasalo ávele yumo wa vanu vachilya pamo na Yesu. ³ Bahi Maliya nkutwala nusu lita ya mahuta lakunung'ila, lagalika namene, nkulapaka mmadodo langa Yesu na kulapukutanga madodo kwa ulindo wake. Na ing'ande yammalele nkunung'ila chihi mahuta anelo. ⁴ Bahi nkuhundwa yumo wanga Yesu uvanchema Yuda Isikaliote, ayula anantengeleke Yesu lukoto, nkuhaua kuchidoni, ⁵ “Mwadachi mahuta ala lakásumisijwe kwa dihela dyohe namene, nkuveng'a amahuvani dihela anedyo?”† ⁶ Yuda átangwele uchocho akee kuchi ávavikila chididi amahuvani, henga ing'anya ávele nkwiwa. Na nang'e njo achichunga mpatila wa dihela, akuno wadakola dihela dichivikwa mumpatila anowo. ⁷ Henga Yesu nkuhaua kuchidoni, “Nnekange, kwa kuva ávendile uchocho kwajili ya kuutayalisha mmili wangu kwa kungusika. ⁸ Anevo amahuvani mumbekuvanavo maduva lammalele, henga mukámbekuva na nangu maduva lammalele.”

Ntemelo wa kummwalala Lasalo

⁹ Vayahudi vohe vánípilikana kuva Yesu ávele ku Besaniya. Bahi nkuhweng'ana ukwokwo, akee chihi ing'anya ya Yesu, henga pamo na kunannola na Lasalo anafufuliwije na Yesu kuhaloka kukuhwa. ¹⁰ Bahi makuhani vakulu nkutenda ntemelo wa kummwalala na Lasalo, ¹¹ kwa kuva, ing'anya ya Lasalo, Vayahudi vohe vánílinyemya na vakulu vao, nkunkulupila Yesu.

Yesu àinjila muimanga ya Yelusalemu kwa kuhangalala

(Matayo 21:1-11, Mako 11:1-11, Luka 19:28-40)

¹² Lidukuva lipapete, likuwa likulu lya vanu vanaidile ku Yelusalemu kusikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka‡ vánípilikana kuva, Yesu ávele nndila kwida ya ku Yelusalemu. ¹³ Bahi nkutwalanga dinavi dya mitende, nkuhwena unanchingamila, akuno uvanonoha lidi uvachidoni,

* **11:55** Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13. * **12:1** Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13. † **12:5** Munsitali auno Yohana àlembele “dinali 300.” Munu álipwa dinali imo kwa madengo la kawaida la liduva limo. Hambi dinali 300 nni sawa na nshahala wa kawaida wa malipo la maduva 300. ‡ **12:12** Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13.

“Atumbyangwe Nnungu! Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang'olo! Ubalikiwe wako Nfalume wa Isiraeli!”

¹⁴ Yesu ankujije mwana wa punda, nkumwikala, malinga chiilembwije Mmalemba Lanawe kuva,

¹⁵ “Munayope, mwenu mwenedi mma imanga ya ku Yelusalemu! Lola, Nfalume wenu avenkwida, ankwedile mwana wa punda.”

¹⁶ Anepo patandi vakuhundwa vake nanga pavanamaite mana la mambo anelo, henga Yesu patumbyengwe kwa kuhwa kwake nni pavakumbukidile kuva malove anelo lanilembwa Mmalemba Lanawe kumwamba nang'e, na njo vanu chivantendedile.

¹⁷ Vanu vammalele vanaevele pamo na Yesu wakati pananchemile Lasalo kuhaloka munsati na kunfufula kuhaloka kukuhwa, vanishuhudila anelo lanatendile Yesu. ¹⁸ Bahi ing'anya ya anelyo, vanu vohe namene vanihwena unanchingamila Yesu, kwa kuva vanipilikana kuva Yesu njo atendile chimaiho cha lisaibu anelyo. ¹⁹ Bahi Mafalisayo pavalawene anelo, nkuhauanila kuchidoni, “Wala nanga chinu chitumbebulula kutenda. Lola, vanu vammalele vanituleka nkumpapata nang'e.”

Yesu alauja kuyamba kuhwa kwake

²⁰ Pavele na Vagiliki fulani vanaidile ku Yelusalemu unnannyuwa Nnungu mahiku la Sikukuu ya Vayahudi ya Pasaka**. ²¹ Bahi vanu anevo nkumwenela Filipo anavele mwenedi wa ku Betisaida chilambo cha ku Galilaya, nkunnyaulila kuchidoni, “Nang'olo, hwetu tulembela tumwone Yesu.” ²² Filipo nkuhwena unannyaulila Anduleya, bahi vammalele vavili nkuukananga nkuhwena unannyaulila Yesu. ²³ Yesu nkuvhaulila kuchidoni, “Uhiku wa kutumbyangwa kwa Mwana wa Munu tayali unikamola. ²⁴ Nangu nannyaulilanga uhiu kuva, imbeyu ya ngano ikanamatokele muulongo nkuhwa, iisalila chihhi uchocho kuva imbeyu imo. Henga ikamatokela muulongo nkuhwa, inamela na kuhumya vihepo vyohe. ²⁵ Munu woheyo autamwa namene umi wake nchilambo achino kupunda chantamwa Nnungu, aneyo akambekuva na umi ukee na ntululilo, na munu woheyo akautamwa namene umi wake nchilambo achino, aneyo ambekuva na umi ukee na ntululilo. ²⁶ Munu woheyo akalembela ungutumikila nangu alembekewa angupapate nangu, na pachinu pohepo panimbekuva nangu njo upopo pambekuva ntu-mishi wangu. Na munu akangutumikila nangu, bahi Atata achiamweshimu munu aneyo.

²⁷ Hambu isungu yangu inakambakamba. Dachi, ngutangole chinu ntwani? Dachi, ninnyuwe Atata angupohe muuhiku auno wa kubanika? Nanga, nangu nniida kwajili ya alala lambetendeka muuhiku auno. ²⁸ Atata, litumbyange lina lyako!” Bahi nkupilikanika lidi kuhaloka kulihunde ulichidoni, “Nnilitumbyanga, na nguchinilitumbyange kavila.”

²⁹ Likuwa lya vanu vanaimidile pachinu apala pavapilikene lidi anelyo nkuchidoni, “Anelyo nni lidi lya ing'ova!” Vanji nkuchidoni, “Malaika anitangonawe!” ³⁰ Henga Yesu nkuvhaulila kuchidoni, “Lidi alino likapilikanike ing'anya yang'une, henga kwajili yenu mwenu. ³¹ Uhiku wa kuhukumiwa kwa chilambo achino unikamola. Hambu

§ 12:15 Auno nsitali ulembwije “Sayuni” na Vayahudi vatumila lina anelyo uvamba imanga ya Yelusalemu. Na maeleso layamba Sayuni, lola Matayo 21:5. ** 12:20 Maeleso layamba Pasaka, lola Yohana 2:13.

Nanchindenga ntawala wa chilambo achino àmbeyahwa. ³² Henga nangu panimbenyanyuliwa muha chilambo, nìmbvatenda vanu vammalele vaide kwang'une." ³³ Yesu átangwele uchocho kulanguja namuna chambekuhwa muha nsalaba.

³⁴ Bahi likuwa lya vanu nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Hwetu tünipilikana Mmalemba Lanaswe kuva, Kilisto àmbekuwa na umi ukee na ntululilo. Hambi wako ùhaua dachi kuva Mwana wa Munu àlembelewa anyanyuliwe muha? Na aneyo Mwana wa Munu ni nnani?" ³⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nng'anje bado ùvele pamo na mwenu kwa uhiku kadiki. Bahi onganga upopa pamuvele na nng'anje, uchinga lupi lunannyunike, kwa kuva, aõnga nnupi akápamaite pachinu pahwena. ³⁶ Bahi upopa paupwawije nng'anje, ukulupilange anewo nng'anje, uchinga mùùve mmana mma nng'anje." Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkuuka, nkuhwena unalipiha kulehu na alila likuwa.

Vayahudi vakákulupila

³⁷ Ikànavá Yesu átendile vimaiho vya masaibu anelo lammalele pameho pavo, henga nanga pavanankulupidile. ³⁸ Anelo lánitendeka uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

"Nang'olo, nnani akulupidile habali ituyanajijje?

Nnani ahunukuliwije matendo la dimongo dyanga Nang'olo?"

³⁹ Nangu uchocho, vakanahulule kukulupila kupapatana na malove la Isaya kuva,

⁴⁰ "Nnungu ànilaputaja meho lavo, na kudiidyopya ding'ano dyavo, uchinga vanahulule kulola kwa meho lavo, au kumala kwa ding'ano dyavo, uyopa vànannaukila Nnungu, nanang'e nkuvalamya."

⁴¹ Isaya átangwele malove anelo kwa kuva ániwona ukulu wa Yesu na kuhaua habali dyake.

⁴² Anepo vakulu vohe va Vayahudi váninkulupila Yesu. Henga ing'anya ya kuvayopa Mafalisayo, nanga pavanahawile kuva vánikulupila uvayopa vànavingangwa n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. ⁴³ Vanang'o vánitamwa namene kulombolewa na vanu kuliko kulombolewa na Nnungu.

Munu ankulupila Yesu, ànkulupila na ayula antumile

⁴⁴ Yesu nkunonoha lidi nkuchidoni, "Munu woheyo angukulupila nangu, akángukulupila chihi nangu, henga ànkulupila na ayula angutumile. ⁴⁵ Na munu woheyo angwóna nangu, uchocho àmwona na ayula angutumile.

⁴⁶ Nangu ngùidile pachilambo uchinga ngùùve muchi nng'anje, uchinga ayula angukulupila anaikale nnupi. ⁴⁷ Munu akàlapilikana malove langu koka analakamule, anepo nike nangu nimbennyukumu. Kwa kuva, nangu nikáidile unavahukumumu vanu va pachilambo, henga ngùidile unavapoha.

⁴⁸ Munu anguhíta nangu na malove langu, malove àlálá langutangwele nni lambennyukumu munu aneyo liduva lya ntululilo. ⁴⁹ Kwa kuva, nangu nikanatangwele kwa mamulaka langu nimwene, henga Atata angutumile nni angulaijje malove lammalele langutangola. ⁵⁰ Nangu ñnimala kuva, amuli dyake njo divatènda vanu vààve na umi ukee na ntululilo. Bahi uchila changuhaulidile Atata njo uchila chingutangola nangu."

13

Yesu àvakalavya vakuhundwa vake madodo pachakulya cha Pasaka

1 Bahi uhiku wa Sikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka* wavele pepi kuhwika. Na Yesu ánimala kuva uhiku wake wa kuuka pachilambo na kuhwena kwa Atatake ùnikamola. Na ánívatamwa namene vanu vake vavêle pachilambo, na ánívatamwa mpaka kuntululilo.

2 Yesu pamo na vakuhundwa vake pavanavenkulya chakulya chalyulo, Ibilisi ávele antadilè Yuda mwana wanga Simoni Isikaliote makudungilo la kuntengeleka Yesu. 3 Na Yesu ánimala kuva Atatake ànkamujije vitukutuku vyammalele, na ánimala kuva áhaleke kwanga Nnungu na áuya kwanga Nnungu. 4 Bahi Yesu, nkutakatuka pamesa, nkuula likoti lyake, nkutwala litaulo nkulihunga nchikundu. 5 Anepo nkutaya medi nchikalango, nku-tandilika kuvakalavya vakuhundwa vake madodo na kuvapukutanga kwa alila litaulo lyanahungile nchikundu.

6 Paikamwele samu yanga Petulo,† nang'e nkummuja Yesu kuchidoni, "Nang'olo, muhiu wako ùmbengukalavya nangu madodo?" 7 Yesu nkuhula kuchidoni, "Chíngutèndà wako ukambechimala hambi, henga uchiuchi-male lukoto." 8 Petulo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Mwiko wako ukambengukalavya nangu madodo!" Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Nikanakukalavye, wako ukee chinu chimo na nangu." 9 Petulo nkuhula kuchidoni, "Nang'olo ngukalavye, henga akee chihi madodo weka, ila ngukalavye makono na mmuti mwalehu." 10 Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, "Munu alihingile àlembelewa chihi akalave mmadodo bahi, kwa kuva mmili wake wammalele ùnihahuka. Na mwenu mùnihahuka, henga akee mwenu mmammalele muhahwike." 11 Yesu ánimala ayula ambentengelêka, njo mana áhawile kuva, "ake mwenu mmammalele muhahwike."

12 Yesu pamalidile kuvakalavya madodo, nkuwala kavila likoti lyake, nku-naikala pachinu panaikete kanandi, nkuvauja kuchidoni, "Dachi, mùnimala mana la alino lingulitendile? 13 Mwenu munguchema nangu kuva, 'Nkúhunda' na 'Nang'olo,' na mwenu mùtangola uhiu, kwa kuva nni chinguvele. 14 Bahi ikáva nangu ngujukile Nang'olo na Nkúhunda wenu, nínkalavije mwenu madodo lenu, bahi na mwenu uchocho mùlembelewa mukalavyane madodo mmene kwa mmene. 15 Nangu nímpele mwenu nfanu, uchinga na mwenu mutende malinga nangu chinintendeledile mwenu. 16 Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, ntumwa nanga pávâ nkulu kumpunda nang'olo wake, wala n'jumbe nanga pávâ nkulu kumpunda ayula antumile. 17 Bahi ikáva mùnilamala anelo, mùmbekuva na wasa mukátatenda."

*Yesu àlauja kuva Yuda àmbentengeleka**(Matayo 26:20-25, Mako 14:17-21, Luka 22:21-23)*

18 "Alano làngutangola lakánnyamba mwenu mmammalele. Nangu ñnivamala avala univatandwele. Henga lasima latimile Malemba Lanaswe lahaùla kuva, 'Ayula alife chakulya pamo na nangu, àningupindikuka kuva mmongo wangu.' 19 Nangu nínnyaulila mwenu vino, kabla anelo lammalele lakánambihumila, uchinga palambehumila, mukulupile kuva, 'Nangu nni Unene.' 20 Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, ampwechelêla ayula

* **13:1** Maeleso layâmba Pasaka, lola Yohana 2:13. † **13:6** Mmisitali aino ìlembwije "Simoni Petulo," malina anelo mavili lávele la munu yumo, yani Petulo. Simoni lyávele lina linji lyanga Petulo.

unguntumîle, àngupwechelela na nangu, na munu angupwechelêla nangu, àmpwechelela na ayula angutumîle.”

²¹ Yesu patangwele malove anelo isungu yake nkukambakamba, nkuchidoni, “Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu àmbengutengeleka.” ²² Vakuhundwa nkulolana, kwa kuva nanga pavachimmala ayula wachimmwamba. ²³ Na nkúhundwa yumo muavala vakuhundwa vake, anatanwíjwe namene na Yesu, áyamene na Yesu pavanavele nkulya. ²⁴ Bahi Petulo nkunkapila ayula nkuhundwa, nkunnyaulila kuchidoni, “Mmuje àmwamba nnani.” ²⁵ Bahi ayula nkuhundwa nkuntepela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nang’olo, ùmwamba nnani?” ²⁶ Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Ayula unimbemwing’a chibeduli cha nkate chinimbechuvika m’bakuli, nni uyoyo.” Bahi Yesu nkuchuvika chibeduli cha nkate m’bakuli nkumwing’a Yuda mwana wanga Simoni Isikaliote. ²⁷ Yuda papwecheledile chihi achila chibeduli, Nanchindenga nkumwenda. Bahi Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Anecho chumbetenda, piyanya kuchitenda!” ²⁸ Henga wala munu yumo muavala vanaikele pachakulya anamaite ing’anya ntwani annyaulidile uchocho. ²⁹ Yuda kwa kuva ávele nkúkondya dihela, vakuhundwa vanji vátenda kuva Yesu nìnyaulidile akasume vitukutuku vilembelêwa kwajili ya sikukuu, au akaveng’e amahuvani chinu chohecho. ³⁰ Bahi Yuda papwechedile achila chibeduli cha nkate, upala nkuhuma pawelu. Na uhiku wene anewo, wávele chilo.

Amuli yahambi

³¹ Yuda paukile, Yesu nkuchidoni, “Hambi Mwana wa Munu ànitumbyangwa, na Nnungu ànitumbyangwa kupitila Mwana wa Munu. ³² Na ikáva Nnungu ànitumbyangwa kupitila nang’e, bahi na Nnungu mwene àmbentumbyanga nang’e, na akambetima kuntumbyanga.

³³ Mmanavangu, nangu ngúvele pamo na mwenu kwa mahiku kadiki. Mùmbengutaha, henga malinga chinivahaulidile vakulu va Vayahudi, hambi nìnyaulilanga na mwenu kuva, kunguhwena nangu, mwenu mukambehulula kwida. ³⁴ Nangu nìmwing’anga amuli yahambi kuva, tamwana. Malinga nangu chinintamwije mwenu, na mwenu tàmwana uchocho. ³⁵ Mwenu mukátamwana, vanu vammalele vachivamale kuva mwenu nni mmakuhundwa vangu.”

Yesu àlauja kuva Petulo àmbenkana (Matayo 26:31-35, Mako 14:27-31, Luka 22:31-34)

³⁶ Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang’olo, ùhwena kwachi?” Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Kunguhwena nangu, kwa hambi ukambehulula kungupapata, henga uchiungupapate paida.” ³⁷ Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang’olo, ing’anya ntwani níkahulula kukupapata hambi? Nangu ngúvele chihi tayali kuhwa ing’anya yakuwe.” ³⁸ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Dachi, muhiu kuva ùvele tayali kuhwa ing’anya yang’une? Nangu níkuhaulila uhiu kuva, ung’uku nannume kabla akànambikongovela, wako ùmbekuva ungukanile myanda mitatu.”

¹ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwenu wala mu-nakambekambe mmitima mwenu. Nkulupilange Nnungu, na ngukulupilange na nangu mwalehu. ² Nng'ande mwa Atatangu mùvele nafasi yohe, kwikavele ikáva uchocho nikàvele nìnnyauidile. Na hambi ngùhwena un-amwandalila anepo pachinu. ³ Nikàmalila kumwandalila mwenu pachinu, nguchinguuye nikantwalange, uchinga apala panimbekuva nangu na mwenu mùvele upopo. ⁴ Na mwenu mùniimala indila ihwena aneko kunguhwena nangu.”

⁵ Tomaso nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang'olo, hwetu tukámaite kuhwena, hambi tùmbehulula dachi kuimala aneyo indila?” ⁶ Yesu nkun-nyang'ula kuchidoni, “Nangu njo Indila, na Uhiu na Umi. Nanga munu ahulùla uhwena kwa Atata Nnungu bila kupitila kwang'une. ⁷ Ikàvele umungumala nangu, mukanimmalà na Atatangu mwalehu. Na kutandikila hambi mùniimala, na tayali mùnimwona.”

⁸ Filipo nkunnyauidila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, tulanguje Atata Nnungu, na hwetu tuchitutolele.” ⁹ Yesu nkunnyauidila Filipo nkuchidoni, “Filipo, ngùtandilike machedo kwikala na mwenu mpakà hambi, dachi kuva ukàngumala? Anguwène nangu, àmmwene na Atata Nnungu. Hambi wako ùhulula dachi kuhaula kuva, ‘Tulanguje Atata Nnungu?’ ¹⁰ Dachi, wako ukàkulupila kuva nangu ngùvele nkati mwa Atata Nnungu na Atata Nnungu àvele nkati mwangu? Malove laninnyauidila mwenu lakáhaloka chihi kwang'une, ila Atata Nnungu àvele nkati mwangu nni akòla madengo lake kupitila nangu. ¹¹ Ngukulupilange nangu, panguhaula kuva, nangu ngùvele nkati mwa Atata Nnungu na Atata Nnungu àvele nkati mwangu. Ikáva nkátamwanga kukulupila uchocho, bahi kulupilanga ing'anya ya masaiibu langulatenda. ¹² Nangu nìnnyauidilanga uhiu kuva, angukulupila nangu, nang'e achialatende àlàlà langulatenda nangu, na achiahaliye kutenda makulu kupunda ala, ing'anya nangu ngùhwena kwa Atata Nnungu. ¹³ Na chinu chohecho chimumbeyuwa kwa lina lyangu, nguchinguchitende, uchinga Atata Nnungu apate kutumbyangwa kupitila Mwanawe. ¹⁴ Na nkànguyuwa chinu chohecho kwa lina lyangu, nguchinguchitende.”

Umumu Wanaswe

¹⁵ “Mukàngutamwa nangu, muchimudikamule amuli dyangu. ¹⁶ Na nangu nguchininnyuwe Atata Nnungu, nanang'e achiamwing'e mwenu Nkúyangata yunji, aikale na mwenu bila ntululilo. ¹⁷ Nang'e nni Umumu wa uhiu. Vanu va pachilambo vakábulula kumpwechela, kwa kuva vakámwona na wala vakámmaite. Henga mwenu mùniimala kwa kuva àikala pamo na mwenu na àmbekuva nkati mwenu.

¹⁸ Nikambenekanga mwenu mùvele muchi mmana vachiva, henga nguchinimwidile mwenu. ¹⁹ Ùsalidile chihi uhiku kadiki, vanu va pachilambo vakambengwona, henga mwenu muchimungwone. Kwa kuva nangu nimumi, na mwenu uchocho mùmbekuva mmumi. ²⁰ Na palimbekamola anelyo liduva muchimumale kuva nangu ngùvele nkati mwa Atatangu, na mwenu mùvele nkati mwangu na nangu ngùvele nkati mwenu. ²¹ Munu woheyo adipwechèla amuli dyangu na kudikamula, nang'e nni angutámwa. Na munu angutámwa nangu, Atatangu achiantamwe munu aneyo, na nangu nguchinguntamwe na kulilanguja kwa munu aneyo.”

²² Bahi Yuda, akee ayula Yuda Isikaliote, nkunnyauidila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, imbehululika dachi ulimaihe kwetu hwetu na akee kwa vanu

va pachilambo?”²³ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Munu akàngutamwa nangu achialakamule mahundo langu, na Atatangu achiantamwe munu aneyo, na hwetu tuchituide kwanga nang'e na kwikala nawe.²⁴ Munu akàngutamwa nangu, nang'e akálakamula malove langu. Na mahundo lamupilikene lakávele langu, ila ni la Atata Nnungu angutumile.

²⁵ Nangu nínnyaulidile alano vino, panguvele pamo na mwenu.²⁶ Henga Atata Nnungu àmbentuma Nkúyangata kwa niaba yangu, yani Umumu Wanaswe. Na aneyo Umumu achiannyunde kila chinu na kunkumbusanga lammalele laninnyaulidile.*

²⁷ Nangu nínnekela amani, amani yangu nímwing'anga mwenu. Nangu níkámwing'a mwenu amani aino muchi chilambo chichihumya. Munakambekambe mmitima yenu na wala munayo. ²⁸ Múningupilikana panichinnyaulila kuva, 'Nangu ngukenhweni, na nguchinguuye kavila kwenu mwenu.' Na mwenu mukáchiva umungutamwa nangu, bahi nkanihangalala ing'anya ngúhweni kwa Atata Nnungu, kwa kuva, nang'e njo nkulu upunda nangu.²⁹ Nangu nínnyaulidile malove alano hambu kabla lakánambihumila, uchinga palambhumila mupate kukulupila.³⁰ Nangu níkambetangola kavila malove lohe na mwenu, kwa kuva, Nanchindenga ntawala wa chilambo achino àvenkwida. Na nang'e akee na dimongo kwang'une,³¹ henga vanu va pachilambo valembelewa vamale kuva nangu nántamwa Atata Nnungu, na njo mana ngútenda kila chinu malinga changulaijije. Hambu imilanga, tuukanange apano!”

15

Yesu njo nsabibu uhiu

¹ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nangu njo nsabibu uhiu, na Atatangu njo nkúluma. ² Na kila lutavi lulundéne na nangu lukánape vihepo, nang'e analucheketa, na kila lutavi lúpa vihepo, nang'e ànaluhunila uchinga luhaliye kupa namene. ³ Mwenu tayali munihunwa na kuhahulwa kupitila mahundo laninnyaulidile. ⁴ Hweneha kulundana na nangu, na nangu nguchinguhwenehe kulundana na mwenu. Malinga lutavi chilukahulula weka kupa vihepo lukanalundane na nsabibu, uchocho na mwenu nkáhulula weka kupa vihepo mukanahwenehe kulundana na nangu.

⁵ Nangu njo nsabibu na mwenu njo dinavi. Munu woheyo ahwenéha kulundana na nangu, na nangu níkáhweneha kulundana nawe, munu aneyo àpa vihepo vyohe, kwa kuva, bila nangu mwenu nanga chimumbehulula kuchitenda. ⁶ Munu woheyo akáhwenéha kulundana na nangu, aneyo àvele muchi lutavi luyáhwa pawelu, nkuyuma. Dinavi malinga anedyo, dinalokotanywa na kuyahwa mmoto, nkupya. ⁷ Mukáhwenéha kulundana na nangu na malove langu lakàikala nkati mwenu, yuwanga chinu chohecho chimulembela, na muchimutendewe. ⁸ Mwenu mukàpa vihepo vyohe, mùva mmakuhundwa vangu mma uhiu, na mukàva uchocho Atatangu achiatumbyangwe. ⁹ Malinga Atata changu tamwije nangu, uchocho na nangu nni chinguntamwije mwenu. Bahi hweneha kuikalanga muitamwi yangu. ¹⁰ Mukàdikamula amuli dyangu muchimuhwenehe kuikalanga muitamwi yangu, malinga nangu chinidikamwile amuli dya Atatangu na kuhweneha kuikalanga muitamwi yake. ¹¹ Nangu nínnyaulidile mwenu malove alano uchinga

* **14:26** Nsitali auno ùlembwije “àmbentuma mulina lyangu.” Kuntuma munu mulina, mana lake, ahwene kwa niaba ya munu mwene lina aneyo.

muhangalale malinga chinguhangalala nangu, na ihangaladi yenu ìve ing'ulu. ¹² Aino njo amuli yangu inimwing'anga mwenu, Tamwana, malinga nangu chinintamwanga mwenu. ¹³ Nanga munu avèle na itamwi ing'ulu kupunda aino ya munu kukubali kuhwa kwajili ya ayanjavake. ¹⁴ Mwenu nni mmayanjavangu, mukátenda àlálá laninnaija. ¹⁵ Nangu níkáńchema mwenu kuva mmatumwa, kwa kuva, ntumwa nanga pamaite lalatenda nang'olo wake. Henga nangu ñínchema mwenu kuva ayanjavangu kwa kuva ñínnyaulilanga lammalele langupilikene kwa Atatangu. ¹⁶ Akee mwenu mungutandwèle nangu, henga nangu njo nintandwèle mwenu na kuntuma muhwe ne mukape vihepo na vihepo vyenu vihwehe kupwawa, uchinga Atata Nnungu amwing'e mwenu chinu chohecho chimumbennyuwa kwa lina lyangu. ¹⁷ Bahi amuli inimwing'anga mwenu nni aino, Tamwana.”

Vanu va pachilambo vàmmenta Yesu na vakuhundwa vake

¹⁸ Bahi Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Vanu va pachilambo vakàmmenta mwenu, mumale kuva vátandilike unguvenga nangu kabla vakánambimmenga mwenu. ¹⁹ Kuikavele umuva mmanu mmapano pachilambo, vanu va pachilambo vakanintamwa malinga chivavatamwa vanu vake. Henga nangu nintandwele mwenu kuhaloka nchilambo achino, na mwenu mukée mmanu mmachilambo achino kavila, njo mana vanu va pachilambo vànammenga. ²⁰ Himukila malove laninnyaulidile kuva, ntumwa nanga pávâ nkulu kumpunda nang'olo wake. Ikáva vângulagihije nangu, na mwenu uchocho muchimulagihwe. Na ikáva vânilakamula mahundo langu, bahi vachivalakamule na mahundo lenu. ²¹ Henga anelo lammalele vâmbentendela mwenu, ing'anya yang'une, kwa kuva, nanga pavammaite ayula angutumile. ²² Ikáchiva níkáida únatangonavo, wala vakánave na masambi, henga hambi vakee na mwakukanila masambi lavo. ²³ Munu anguvênga nangu, aneyo àmmenga na Atatangu mwalehu. ²⁴ Kuikavele níkáinda kwavo mambo lakánambitendwa na munu woheyo vakánave na masambi. Henga hambi vânilona mambo anelo, na vâvechinkutuvenga, nangu pamo na Atatangu mwalehu. ²⁵ Henga vátendile uchocho uchinga latimile Malemba Lanaswe lalembwíjwe mu Sheliya yavo kuva, ‘Vânguvengile chihi bila ing'anya!’

²⁶ Na pámbèidâ aneyo Nkúyangata unimbentuma kwenu mwenu kuhaloka kwa Atata Nnungu, nang'e àmbengushuhudila nangu. Nang'e nni Umumu wa uhiu ahâlôka kwa Atata Nnungu. ²⁷ Na mwenu uchocho, muchimungushuhudile nangu, kwa kuva mùvele pamo na nangu kutandikila patandi.”

16

¹ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Nangu ñínnyaulidile malove anelo lammalele uchinga munaleke kukulupila. ² Mùmbevingangwa n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. Na ùmbehwika uhiku, munu woheyo akàmwalala mwenu àmbetenda kuva àntumikila Nnungu. ³ Vâmbetendanga mambo anelo ing'anya nanga pavammaite Atata Nnungu na wala nanga pavangukameke nangu. ⁴ Nínnyaulidile anelo, uchinga paumbewwika uhiku anewo muhimukile kuva, nangu naninnyaulila.”

Madengo la Nkúyangata, yani Umumu Wanaswe

“Nangu, nikanannyaulidile malove alano patandi ing'anya nangu ngúvele pamo na mwenu. ⁵ Henga hambi ngúhwena kwanga ayula angutumile

na wala nanga munu angûja kuva, ‘Ûhwena kwachi?’ ⁶ Henga ing'anya nînyaulidile malove anelo, mitima yenu ìvele nnihindambi likulu. ⁷ Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, wasa kwenu mwenu nangu nikàhwena, kwa kuva, nangu nikànahwene, aneyo Nkúyangata, yani Umumu Wanaswe akambekwida kwenu mwenu. Henga nangu nikàhwena nguchinguntume aide kwenu. ⁸ Nang'e pámbèidà àmbevamaihija vanu va apano pachilambo kuva nanga pavaelewije kuyamba masambi na haki yangu na hukumu yanga Nnungu. ⁹ Vanang'o nanga pavaelewije kuyamba sambu ing'anya nanga pavangukulupila nangu. ¹⁰ Na àmbevamaihija kuyamba haki yangu ing'anya ngùhwena kwanga Atata Nnungu, na mwenu nkambengwona kavila. ¹¹ Na àmbevamaihija kuva vànikosela kuyamba hukumu, ing'anya Nanchindenga, ntawala wa chilambo achino ànihukumiwa tayali.

¹² Nangu ngùvele na malove lohe lakunnyaaulila mwenu, henga kwa vino nkambehulula kulapililila. ¹³ Henga pámbekamòlà aneyo Umumu wa uhiu, nang'e àmbennodya mwenu kupapata uhiu wammalele. Nang'e akambetangola kwa mamulaka lake mwene, henga àmbetangola chihi àlàlà lambepilikàna, nanang'e àmbentangila mwenu habali dya mambo lambekwida. ¹⁴ Nang'e àmbengutumbyanga nangu kwa kunnyaaulila mwenu malove àlàlà lápwechedilè kahaloka kwang'une. ¹⁵ Vyammalele vyavele navyo Atata nni vyang'une, na njo mana ngùhawile kuva malove lambennyaulila aneyo Umumu làhaloka kwang'une.”

Lihindambi limbepindikuka kuva ihangaladi

¹⁶ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ûsalidile chihi uhiku kadiki nkambengwona, na bada ya uhiku kadiki muchimungwone kavila!” ¹⁷ Bahi vakuhundwa vake vanji nkutandilika kuujana kuva, “Àvele na mana ntwani patuhaulila kuva, ‘Ûsalidile chihi uhiku kadiki nkambengwona, na bada ya uhiku kadiki muchimungwone kavila?’ Na àvele na mana ntwani pahaula kuva, ‘Ngùhwena kwanga Atata Nnungu?’ ” ¹⁸ Bahi nkuva uvaujana kavila kuchidoni, “Àvele na mana ntwani pahaula kuva, ‘uhiku kadiki?’ Tukámaite àyamba chamani.” ¹⁹ Yesu ànimala kuva vachivamuje, bahi nkuvahaulila kuchidoni, “Dachi, mwenu mùujana kuyamba àlàlà langútangwèlè kuva, ‘Ûsalidile chihi uhiku kadiki nkambengwona, na bada ya uhiku kadiki muchimungwone kavila?’ ” ²⁰ Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, mwenu mùmbekuta na kulikutangila, henga vanu va chilambo achino vàmbehangelala. Na mwenu mùmbekuva nnihindambi, henga lihindambi lyenu limbepindikuka kuva ihangaladi. ²¹ Nkongwe pávà na uchungu wa kuveleka, àona kupwateka kwa kuva uhiku wake ùnihwika. Henga akàmmaleka mwana, akàhimukila kavila ipweteki yammalele ing'anya ya ihangaladi ya kuveleka kwa mwana pachilambo. ²² Na mwenu uchocho hambu mùnayuvala, henga nguchinimwonange kavila, na mùmbehangelala mmitima yenu, na ihangaladi yenu nanga munu ambemmusija. ²³ Na kutandikila nniduva aneyo nanga chinu chimumbenguuja. Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, chinu chohecho chimumbennyuwa Atata Nnungu kwa lina lyangu, nang'e achiamwing'ange. ²⁴ Mpaka hambu mukànambiyuwa chinu chohecho kwa lina lyangu. Mwenu yuwa chihi, na muchimupate, uchinga ihangaladi yenu itimilike.”

Nangu ñnichilema chilambo

25 “Ninnyaulidile malove anelo kwa mifano. Henga uchiukamole uhiku unikambetangola na mwenu kavila kwa mifano, henga nimbennyaulila chihi bila kumpiha chinu chohecho kunnyamba Atata Nnungu. 26 Na kutandikila nniduva anelyo, mumbeyuwa kwa lina lyangu, na nangu nikannyaulila kuva nimbennyuwa Atata Nnungu kwajili yenu mwenu. 27 Kwa kuva, Atata Nnungu mwene anantamwanga mwenu. Anantamwanga mwenu ing'anya ng'utamwije nangu na kukulupila kuva ng'uhaleke kwa Nnungu. 28 Nangu ng'uhaleke kwa Atata Nnungu, nkuida pachilambo, na hambi ng'uchileka chilambo, ng'uuya kwa Atata Nnungu.”

29 Vakuhundwa vake nkunnyaaulila kuchidoni, “Enhee! Hambi uhaula chihi mwandu wala nanga pautangola kwa mifano. 30 Hambi hwetu tunimala kuva wako unimala kila chinu, na wala ukannindilila munu akuuje chinu. Bahi ing'anya ya anelyo, tunakulupila kuva uhaleke kwa Nnungu.” 31 Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, hambi muna kulupila? 32 Uhiku uvenkwida, na uhiku wene unikamola, uhiku anewo nni umumbemwadilihanywa, kila munu walihwenela kukaya kwake, na mwenu mumbenguleka chihi weka. Henga nangu nikavele weka, kwa kuva Atata Nnungu avele pamo na nangu. 33 Nangu ninnyaulidile malove alano uchinga muuve na amani kwa kulundanywa na nangu. Mwenu mumbebanihwa apano pachilambo, henga likamyange mitima, kwa kuva nangu nnichilema chilambo.”

17

Yesu avayuwila vakuhundwa vake

1 Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkulola muha kulihunde nkuchidoni, “Atata, hambi uhiku unikamola. Ntumbyanze Mwanalo uchinga nanang'e akutumbyange wako. 2 Kwa kuva, umpele mamulaka pachanya pavanu vammalele, uchinga vanu vammalele vumpele aveng'e umi ukee na ntululilo. 3 Na umi ukee na ntululilo nni auno, vakumale wako Nnungu wa uhiu wa weka, na vammale na Yesu Kilisto untumile. 4 Nangu nnikutumbyanga wako apano pachilambo, kwa kuva, madengo lungupele kulatenda nnilamalila. 5 Hambi Atata, ngutumbyange pameho pako, kwa aula ukulu unnavela nawo pannavele kwakuwe, kabla chilambo chikanambiumbwa.

6 Nangu nnikumaiha* kwa vanu vungupele namuna chuvele, vanu avala vuvatandwele kuhaloka pachilambo. Vanang'o vavele vanu vako, na wako nkuning'a vave vangu, na vanang'o vanilakamula mahundo lako. 7 Na hambi vanimala kuva, vyammalele vyungupele vihaloka kwakuwe. 8 Kwa kuva, malove lungupèle nivapele vanang'o, na vanilapwechela na kumala kuva muhiu ng'uhaleke kwakuwe na kukulupila kuva wako njo ungutumile.

9 Nangu nivayuwila vanang'o. Wala nanga panguvayuwila vanu va chilambo, henga nivayuwila avala vungupele, kwa kuva vanang'o nni vako. 10 Vammalele vavele vangu nni vako, na vavele vako nni vangu, na nangu nnitumbyangwa kupitila vanang'o. 11 Nangu nikambeisalila chihi pachilambo, henga vanang'o vavele upano pachilambo na nangu ngwida kwakuwe. Atata Wanaswe, uvachunge mumamulaka la lina lyako lungupele, uchinga vave chinu chimo muchi hwetu chituvele chinu

* 17:6 Munsitali auno Yohana alembile, “nnilimaiha lina lyako.” Na vanu va chipindi achila valitambulanga lina kwa kumwamba munu mwene na mamulaka lake, bahi apano Yesu ammaihiye Nnungu mwene akee chihi lina.

chimo.[†] ¹² Nangu ñniva pamo na vanang'o, ñnivachunga, nkuva salama mumamulaka la lina lyako lyangupele. Na wala nanga ayahike, ikà nave chihi ayula alembelêwa kuyahika, uchinga Malemba Lanaswe làtimile. ¹³ Henga hambu ngwida kwakuwe, na ngulatangola malove alano akuno ngùvele upano pachilambo, uchinga mitima yavo iumbajwe na ihangaladi yangu. ¹⁴ Nangu ñvayanjajijije lilove lyako, na vanu va pachilambo vànivavenga kwa kuva, vanang'o nanga pavavele va pachilambo achino, malinga nangu chinikavele wa pachilambo achino. ¹⁵ Nangu nikákuyuwa uvause pachilambo, ila ngùyuwa uvachunge na Nanchindenga, Nkútenda lahakalenge. ¹⁶ Vanang'o nanga pavavele va pachilambo achino, malinga nangu chinikavele wa pachilambo achino. ¹⁷ Uvahahule vâave vanu vako kwa indila ya uhiu, na lilove lyako nni uhiu. ¹⁸ Malinga wako chungutumile pachilambo, nanani uchocho, ñvatuma vanang'o. ¹⁹ Nangu ngùlihumya nimwene kwakuwe kwajili ya vanang'o, uchinga na vanang'o vahahulwe kuva vanu vako kwa indila ya uhiu.”

Yesu àvayuwila vanu vammalele vambenkulupîla

²⁰ “Nangu nikávayuwila chihi vanang'o, henga ñvayuwila na vanu vammalele vambenkulupîla kupitila mahundo lavo. ²¹ Nangu mbènkuyuwa uchinga vammalele vâave chinu chimo malinga wako Atata chuve nkati mwangu na nangu chinguvele nkati mwako. Na vanang'o vâave nkati mwetu, uchinga vanu va pachilambo vakulupile kuva wako nni ungutumile. ²² Aula ukulu ungupêle, ñvapele vanang'o, uchinga vâave chinu chimo malinga hwetu chituvele chinu chimo. ²³ Nangu ngùvele nkati mwavo na wako ùvele nkati mwangu, uchinga vâave chinu chimo mwalehu, na vanu va pachilambo vamàle kuva wako njo ungutumile, na vamale kuva ùnavatamwa malinga chungutamwa nangu.

²⁴ Atata, nangu ngùlebela avala vungupele vâave pamo na nangu pachinu panimbekuva, uchinga vawone ukulu wangu, aula ùngupêle, kwa kuva, ùningutamwa ata kabla chilambo chikànambiumbwa. ²⁵ Atata Umwene Haki, vanu va pachilambo nanga pavakumaite, henga nangu ñnikumala, na avano vakuhundwa vànimala kuva wako njo ungutumile. ²⁶ Nangu ñnikumaiha[‡] kwa avano vakuhundwa namuna chuvele, na nguchinguhwenehe kukumaiha, uchinga itamwi aila yungutamwije nangu ìve nkati mwavo na nangu ngùvele nkati mwavo.”

18

Kutengelekwa kwanga Yesu

(Matayo 26:47-56, Mako 14:43-50, Luka 22:47-53)

¹ Bahi Yesu pamalidile kuyuwa, nkuuka pamo na vakuhundwa vake nkuyomboka Lubobolo lwa Kediloni. Mpata wavili wa lubobolo anelwo, kùvele na welu wa miseituni, bahi Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuinjilanga anemwo mmwelu. ² Na Yuda ayula antengelêke Yesu, ánipamala pachinu anepo kwa kuva myanda yohe Yesu ánakojana na vakuhundwa vake pachinu anepo. ³ Bahi Yuda nkulitwala likuwa lya matiyala va Chiloma na valinsi fulani vanatumwije na makuhani vakulu na Mafalisayo. Nkuhwena navo kuwelu akuno vanyakwilè vibatali na myenje na vikomanilo.

[†] 17:11 Maeleso layamba lina lyako, lola Yohana 17:6.

[‡] 17:26 Maeleso layamba lina lyako, lola Yohana 17:6.

⁴ Akuno Yesu amaitè lammalele lambempâta, nkulihumija muyo mwavo, nkuvauja kuchidoni, “Mùntaha nnani?” ⁵ Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Yesu wa ku Nasaleti!” Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nni Unene.” Na Yuda ayula nkútengeleka, áimidile pamo na vanang'o.

⁶ Bahi Yesu pavahaulidile kuva, “Nangu nni Unene,” vanang'o nku-uyang'ana nnyuma nkumatoka pahi. ⁷ Yesu nkuvauja kavila kuchidoni, “Mùntaha nnani?” Nkunnyang'ula kuchidoni, “Yesu wa ku Nasaleti!” ⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ñninnyaulila kuva, ‘Nangu nni Unene.’ Na ikáva mùngutaha nangu, bahi valekange ava vahweneng'ane.” ⁹ Yesu átangwele malove anelo uchinga látimile malove álalá lanatangwele kuva, “Avala vungupele nikanannyahite wala yumo.” ¹⁰ Petulo ávele na upanga, nkuluhalamola, nkuncheketa likutu lya kunkono Mako, ntumwa wanga Kuhani Nkulu. ¹¹ Bahi Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Ludisha upanga m'benda yake. Dachì, nangu nikálembelwa ngupitile ibaniki yangutay-alishijje Atata Nnungu?”

Yesu àpelekejwa kwanga Anasi

¹² Bahi alila likuwa lya matiyala va Chiloma na nkulu wavo na avala valinsi va Chiyahudi va Ing'ande ya Nnungu nkunkamula Yesu, nkun-nyunga. ¹³ Nkutandilika kumpelekeja Yesu kwanga Anasi hoti, nkawake Kayafa, Kayafa ánaavele Kuhani Nkulu mwaka anewo. ¹⁴ Kayafa njo anava-haulidile Vayahudi kuva, wasa munu yumo ahwe kwajili ya vanu vam-malele.

Petulo ànkana Yesu

(Matayo 26:69-70, Mako 14:66-68, Luka 22:55-57)

¹⁵ Bahi Petulo pamo na nkuhundwa yunji, vanang'o nkunnondola Yesu. Aneyo nkuhundwa yunji kwa kuva ánamaikana kwanga Kuhani Nkulu, bahi nkunijila pamo na Yesu nnuwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu. ¹⁶ Henga Petulo áimidile chihi pawelu pepi na nnango. Ayula nkuhundwa yunji achi-maikana kwanga Kuhani Nkulu, nkuhuma pawelu, nkutangola na mwali achilolihiya pannango, nanang'e nkunnuhusu Petulo kwenda nkati. ¹⁷ Bahi ayula mwali nkummuja Petulo kuchidoni, “Kwani na wako ukee yumo wa avala vakuhundwa va ayula munu?” Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Wala nikee nangu!”

¹⁸ Bahi kwa kuva pávele na imepo, vatumishi na valinsi nkukumbanya moto uchinga vayote. Petulo nanang'e áimidile pamo na vanang'o wayota moto.

Anasi àmmuja Yesu

(Matayo 26:59-66, Mako 14:55-64, Luka 22:66-71)

¹⁹ Bahi Anasi, ánaavele Kuhani Nkulu anepo machedo, nkummuja Yesu kwamba vakuhundwa vake pamo na mahundo lake. ²⁰ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Maduva lammalele, nangu ngútangola na kila munu bila kulipi-ihà, na myanda yohe ngúhunda n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, pachinu pavakojana Vayahudi vam-malele. Na wala nanga chinu chingutangwele kwa sili. ²¹ Ing'anya ntwani ùnguuja nangu? Kavauje avala vapilikene lanichitangola, vanang'o vàmimala sana álalá lanichitangola.” ²² Bahi Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nlini yumo anaimidile apala nkumpanyaula Yesu likofi, wahaula kuchidoni, “Mwadachi wako ùnnyang'ula uchocho Kuhani Nkulu?” ²³ Yesu nkun-nyang'ula kuchidoni, “Ikáva ñnihakajanga kutangola, bahi shuhudila anelo

lañguhakajije. Henga ikàva ngùtangwele lambone, mwadachi unangupanya?"
²⁴ Bahi Anasi nkumpelekeja Yesu kwanga Kayafa, Kuhani Nkulu, akuno ahungwijè.

Petulo ànkana Yesu kavila

(Matayo 26:71-75, Mako 14:69-72, Luka 22:58-62)

²⁵ Uhiku anewo Petulo áimidile chihi upala wayota moto. Bahi vanu vanji vánavele anepo nkummuja kuchidoni, "Kwani na wako ukee yumo wa vakuhundwa vake?" Nang'e nkukana wachidoni, "Wala níkee nangu!"

²⁶ Ntumwa yumo wa Kuhani Nkulu, nnung'une ayula ánacheketwe likutu na Petulo, nkummuja Petulo kuchidoni, "Kwani nangu nikanakuwene wako akula kuwelu ùvele pamo na Yesu?" ²⁷ Bahi Petulo nkukana kavila, upopo ung'uku nkukongovela.

Yesu muyo mwanga Pilato

(Matayo 27:1-2, 11-31, Mako 15:1-20, Luka 23:1-5, 13-25)

²⁸ Bahi ulyamba na mambumbu Vayahudi nkuntwala Yesu kwanga Kayafa nkumpelekeja kuing'ande ya Pilato, nkulu wa Chiloma wa chilambo achila. Henga Vayahudi vene nanga pavanainjidile nng'ande ya chifalume ing'anya ya sheliya dya Chiyahudi, kwa kuva vakàchiingila anemwo vakani-valangiwa kuva najisi ing'anya ya kuinjila nng'ande mwa munu akávele Nnyahudi na vakanaluhusiwe kuchilya chakulya cha Sikukuu ya Pasaka.*
²⁹ Bahi Pilato ayula nkulu wa Chiloma, nkuvahwenela upala pawelu nkuvauja kuchidoni, "Múvele na mashitaka ntwani kunnyamba ayu munu?"

³⁰ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Ayu munu kwikavele akátenda lahakalenge, hwetu tukanankamuje kwakuwe." ³¹ Pilato nkuvahaulila kuchidoni, "Ntwale mmene mukánnnyukumu kupapatana na sheliya yenu." Vayahudi nkunyang'ula kuchidoni, "Hwetu tukee na mamulaka la kummalwala munu woheyo." ³² Anelo lánitendeka uchinga latimile malove lánatangwele Yesu kwamba namuna chambekuhwa.

³³ Bahi Pilato nkuinjila kavila nnuwani lwa nkati lwa ing'ande ya chifalume, nkunchema Yesu nkummuja kuchidoni, "Ati wako nni Nfalume wa Vayahudi?" ³⁴ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Malove anelo ùtangola umwene au ànipwawa munu akuhaulidile habali dyangu?" ³⁵ Pilato nkunyang'ula kuchidoni, "Kwani nangu Nnyahudi? Vanu vako na makuhani vakulu njo vakupelekejije kwang'une. Kwani ùtendilechi?" ³⁶ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Ufalume wangu ukee wa apano pachilambo. Ufalume wangu ukàchiva wa apano pachilambo, valinsi vangu vakaningupanyanila uchinga Vayahudi vanangukamule. Henga hambu, Ufalume wangu ukee wa apano pachilambo." ³⁷ Bahi Pilato nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Dachi, wamba wako nfalume?" Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Wako ùnihaula kuva nangu nfalume. Nangu ñnivelekwa na ngùidile pachilambo uchinga nivashuhudile vanu kwamba uhiu. Na kila munu autámwa uhiu ànangupilikanila." ³⁸ Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, "Uhiu njo chamani?"

Pilato pamalidile kutangola malove anelo, nkuvahwenela kavila Vayahudi pawelu, nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu níkályona likosa lya kunnyukumu munu ayu. ³⁹ Henga mwenu múvele na nnyambo wakuchimuliwa nfungwa yumo mahiku la Sikukuu ya Pasaka. Dachi, múnalembela ninchimulile Nfalume wa Vayahudi?" ⁴⁰ Anepo nkutayanga

* 18:28 Maeleso layámbe Pasaka, lola Yohana 2:13.

Iwasu uvachidoni, “Tukántamwa munu aneyo! Hwetu tûlembela utuchimulile Balaba!” Na aneyo Balaba ávele muasi achilinga kuutahuka utawala wa Chiloma.

19

Yesu àhukumiwa kuhwa

¹ Bahi Pilato nkuvaamulisa matiyala vantwale Yesu na kunsulubula. ² Kwa mang'wanyu, matiyala nkudinga lutavi lwa miva malinga kofiya ya chifalume, nkummwaja mmuti. Nkummwaja na likoti lya langi ya chifalume. ³ Nkuva uvahwena muyo mwake uvachidoni, “Utumbyangwe, Nfalume wa Vayahudi,” akuno uvampanya makofi. ⁴ Pilato nkuhuma kavila pawelu nkuvahaulila Vayahudi kuchidoni, “Lola, nangu nîmbeida nawe pawelu, uchinga mumale kuva nangu nikályona likosa lya kunnyukumu.” ⁵ Bahi Yesu nkuhuma pawelu, akuno awètè kofiya ya miva na alila likoti lya langi ya chifalume. Pilato nkuvahaulila kuchidoni, “Munu wene nni ayuno!” ⁶ Bahi makuhani vakulu na valinsi va Ing'ande yanga Nnungu pavammwene Yesu, nkutaya Iwasu uvachidoni, “Mmambe munsalaba! Mmambe munsalaba!” Pilato nkuvahaulila kuchidoni, “Ntwalange mmene mukammambe, kwa kuva nangu nikályona likosa lya kunnyukumu.” ⁷ Vayahudi nkunyang'ula kuchidoni, “Hwetu tûvele na sheliya yetu, na kupapatana na sheliya aneyo, ayu munu àlembelewa kuhwa, kwa kuva álichemile Mwana wanga Nnungu.”

⁸ Pilato papilikene malove anelo, nkuhalija kuyopa. ⁹ Pilato nkuinjila kavila nnuwani lwa nkati lwa ing'ande ya chifalume, nkummuja Yesu kuchidoni, “Kwani wako kwenu kwachi?” Henga Yesu nkunyalala chihi. ¹⁰ Bahi Pilato nkunyang'ula kuchidoni, “Dachi, ukátamwa kutangola na nangu? Dachi, wako ukámaite kuva nangu nguvele na mamulaka la kukuhungula au kukuvamba munsala?” ¹¹ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Wako ukee na mamulaka lohelo kwang'une, ikà nave chihi àlalá lakupêle Nnungu. Bahi ing'anya ya anelyo, ayula angukamujje kwakuwe àtendile sambu ing'ulu namene kupunda yakuwe.” ¹² Bahi kutandikila anepo, Pilato nkuva wataha indila ya kunnyungula Yesu. Henga Vayahudi nkutaya Iwasu, uvachidoni, “Ukànnyungula munu ayu, wako ukákumilana na Nfalume wa Loma* . Kwa kuva, kila munu alitênda kuva nfalume, àntahuka Nfalume wa Loma!” ¹³ Pilato papilikene malove anelo nkunnyumya kavila Yesu pawelu, nkuikala pachiteng'u chake cha hukumu, pachinu pachêmwa, “Sakafu ya Mayanga,” na Vaebianiya vâchema, “Gabata.”

¹⁴ Ávele malinga sasita muhi, nniduva lya kulipanganiha kwajili ya Sikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka, † Pilato nkuvahaulila Vayahudi kuchidoni, “Nnolange nfalume wenu!” ¹⁵ Henga vanang'o nkutayanga Iwasu uvachidoni, “Mmwalale! Mmwalale! Mmambe munsalaba!” Pilato nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùlembela nimmambe nfalume wenu?” Makuhani vakulu nkuyang'ula kuchidoni, “Hwetu tukávele na nfalume yunji ikà nave chihi Nfalume wa Loma.” ¹⁶ Bahi Pilato nkuvakamuja Yesu, uchinga vakammambe munsalaba, anepo matiyala nkuntwala Yesu.

Yesu àvambwa munsalaba

(Matayo 27:32-44, Mako 15:21-32, Luka 23:26-43)

* **19:12** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma. † **19:14** Maeleso layâmba Pasaka, lola Yohana 2:13.

¹⁷ Yesu nkuuka paimanga akuno anyakwilè nsalaba wake mpaka pachinu pachêmwa, “Pachinu pa Libadang’a,” kwa Chieblaniya pàchemwa, “Goligota.”
¹⁸ Matiyala nkummamba Yesu munsalaba. Nkuvambwa na vanu vanji vavili, yumo m’bali wake wa kunkono na yunji m’bali wa kunchinda, na Yesu paching’ati. ¹⁹ Pilato nkulajia lalembwa malove koka lavikwe munsalaba. Anelo malove lálambwije uvila, “YESU WA NASALETI, NFA LUME WA VAYAHUDI.” ²⁰ Bahi Vayahudi vohe vánilasoma malove anelo kwa kuva, pachinu apala panavambwije Yesu pávele pepi na imanga na malove anelo lálambwije kwa Chieblaniya na Chilatini na Chigiliki. ²¹ Bahi makuhani vakulu va Vayahudi nkunnyaaulila Pilato kuchidoni, “Unalembe, ‘Nfalume wa Vayahudi,’ ila lemba uvila, ‘Ayuno munu áhawile kuva, nangu njo Nfalume wa Vayahudi!’ ” ²² Pilato nkuyang’ula kuchidoni, “Langulembile, ñnilalembe!”

²³ Matiyala pavamalidile kummamba Yesu, nkuditwala dinguvo dyake, nkuyavanya matunji ncheche, kila litiyala litunji lyake. Nkupatana vanaipapule kansu yake kwa kuva ikánavele na pachinu patotwije ila ifumwije chihi kutandikila muha mpaka pahi. ²⁴ Avala matiyala nkuhulanila kuchidoni, “Tunaipapule kansu aino, henga tuyele indingi uchinga tumale kuva imbekuva yanga nnani.” Anelo lánitendeka uchinga latimile Malemba Lanaswe lahaúla kuva, “Vániyavana dinguvo dyangu, na inguvo yangu nkuyelela indingi.” Bahi anelo njo lavanatendile anevo matiyala.

²⁵ Pepi na nsalaba wanga Yesu áimidile anyokwe Yesu, na anyokwe nkulu na Maliya n’jawe Kileopa na Maliya wa imanga ya ku Magidala. ²⁶ Bahi Yesu pammwene anyokwe aimidilè pepi na ayula nkuhundwa wanantamwije namene Yesu, nkunnyaaulila anyokwe kuchidoni, “Mama! Aneyo vino njo mwanalo.” ²⁷ Anepo nkunnyaaulila ayula nkuhundwa kuchidoni, “Aneyo vino njo anyoko.” Na kutandikila liduva anelyo, ayula nkuhundwa nkuntwala Maliya, nkunaikala nawe kukaya kwake.

*Kuhwa kwanga Yesu
(Matayo 27:45-56, Mako 15:33-41, Luka 23:44-49)*

²⁸ Bada ya anelo, akuno Yesu wamala kuva lammalele lánitimila na uchinga Malemba Lanaswe latimile, nkuchidoni, “Ngúvele na inyota.”[‡] ²⁹ Pachinu anepo pávele na chombo chínavele na divayi dihaháma. Bahi matiyala nkuchuvika siponji n’divayi adila, nkupatika nnufito lwa nnandi wa hisopo, nkummika Yesu pakanya pake uchinga ahonde. ³⁰ Yesu pamidile adila divayi nkuchidoni, “Lammalele lánitimila!” Anepo nkutepya muti wake, nkuhila.

Yesu àhomekwa nkuchi nnuvau

³¹ Liduva alila lívele lya kulipanganíha kwajili ya Liduva lya Kuyewelega, na liduva anelyo lya Kuyewelega lívele likulu kwa kuva lívele liduva lya Sikukuu ya Vayahudi ya Pasaka.[§] Ing’anya ya anelyo, Vayahudi vakanaembedile miili ya avala vavambwije mmisalaba iisalile chihi umula muha. Bahi nkunnyaaulila Pilato avaluhùsú kovalumula madodo vanu avala vanavambwije mmisalaba uchinga vapiyanye kuhwa na miili yavo iuswe. ³² Bahi matiyala nkuhwená unalumula madodo la avala vanu

[‡] 19:28 Sabuli 69:21. [§] 19:31 Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13.

vanavambwíjwe pamo na Yesu munsalaba, nkunnumula ntandi na wavili. ³³ Henga pavakamwele kwanga Yesu nkunkoja ahidilè, bahi nanga pavanannumwile madodo. ³⁴ Henga litiyala yumo nkunnyoma nkuchi nnuvau, upala nkuhuma myadi na medi. ³⁵ Munu alawêne mambo anelo nni ahũmya ushahidi, na ushahidi wake nni wauhiu. Na animâla kuva àtangola uhiu, uchinga na mwenu mupate kukulupila. ³⁶ Alano líánitendeka uchinga latimile Malemba Lanaswe lahaũla kuva, “Wala nanga liwangwa lyake limo limbelumũlwa.”** ³⁷ Na Malemba Lanaswe lanji làhaua kuva, “Vàmbennola ayula uvannyomile nkuchi.”††

Kusikwa kwanga Yesu

(Matayo 27:57-61, Mako 15:42-47, Luka 23:50-56)

³⁸ Anepo Yusufu mwenedi wa ku Alimataya, nkunnyuwa Pilato luhusa lwa kuusa mmili wanga Yesu. Na aneyo Yusufu ávele nkuhundwa wa sili wanga Yesu, ing'anya ávayopa vakulu va Vayahudi. Bahi Pilato nkunnuusu, na Yusufu nkuhwena unauusa mmili wanga Yesu. ³⁹ Nikodemo, ayula anamwenedile Yesu nachilo nanang'e ániida. Nang'e ányakwile malinga kilo salasini dya mahuta la manemane lakundanyike na ubani. ⁴⁰ Bahi vammalele vavili nkuutwala mmili wanga Yesu, nkuudingilija sanda ivapakile mahuta lakunung'ila. Vátendile uchocho kupapatana na mihambo ya Vayahudi ya kuuandaa mmili kwajili ya kuusika. ⁴¹ Pepi na pachinu apala pávambwije Yesu, pávele na welu, na mmwelu anewo múvele na nsati wahambi, uvakanambi kunsika munu. ⁴² Na kwa kuva lívele liduva lya kulipanganaha kwajili ya Liduva lya Kuyewelega lya Vayahudi, na kwa kuva nsati úvele pepi, bahi nkunansika Yesu anemwo.

20

Nsati ukávele chinu

(Matayo 28:1-8, Mako 16:1-8, Luka 24:1-12)

¹ Liduva lya Jumapili, ulyamba na mambumbu akuno kuvèlè na lupi, Maliya wa imanga ya Magidala ápite kunsati, aneko nkulyona liyanga livanadivite pannango wa nsati liuswije. ² Bahi nkutukuta nkuhwena kwanga Petulo na kwanga ayula nkuhundwa yunji wanantamwíjwe namene na Yesu, nkuvahaulila kuchidoni, “Nang'olo vànimmusa munsati na wala nanga patumaite kuvammikile.” ³ Bahi Petulo pamo na ayula nkuhundwa yunji nkuuka nkuhwena kunsati. ⁴ Vammalele vavili nku-tukuta, henga ayula nkuhundwa yunji nkutukuta namene kumpunda Petulo, nkulongolela kuhwika pansati. ⁵ Pakamwele, nku-tepa nkupenekela nkati munsati, nkuyona sanda, henga nanga panainjidile. ⁶ Anepo Petulo nkukamola pachikundu pake, nkuinjila mwalehu munsati. Nkuyona sanda ívele panyenje, ⁷ pamo na chitambala chivanavimbile mmuti wanga Yesu. Anecho chitambala nanga pachinavikwije pamo na vinji, íla chínipindanywa na kuvikwa pachinu panji paweka. ⁸ Bahi ayula nkuhundwa yunji analongoledile kukamola pansati nanang'e nkuinjila nkati. Nkulilolela mwene, nkukulupila. ⁹ Kwa kuva, vávele bado vakànkambikwelewa àlálá Malemba Lanaswe lahaũla kuva, lasima Yesu afufuke kahaloka kwa vahwíle. ¹⁰ Bahi anevo vakuhundwa nkuuka, nkuuya kukaya.

** 19:36 Kuuka 12:46, Isabu 9:12, Sabuli 34:20. †† 19:37 Sakaliya 12:10.

*Yesu ànhumila Maliya wa ku Magidala
(Matayo 28:9-10, Mako 16:9-11)*

¹¹ Henga Maliya wa imanga ya ku Magidala áimidile pawelu nsati wakuta. Pánavele nkukuta, nkutepa kupenekela munsati, ¹² nkuvona malaika vavili vanawete dinguwo dyanaha, vaikalèngè apala paunalajijwe mmili wanga Yesu, yumo m'bali wa kumuti na yunji m'bali wa kumadodo. ¹³ Anevo malaika nkummuja Maliya kuchidoni, “Mama, ùkuta chani?” Nang'e nku-vayang'ula kuchidoni, “Nakuta ing'anya vànimmusa Nang'olo wangu na nangu nikámaite pachinu pavammikile.”

¹⁴ Pamalidile kutangola malove anelo, nkulauka kunyuma, nkumwona Yesu aimidilè, henga nanga panammaite kuva nni Yesu. ¹⁵ Yesu nkummuja kuchidoni, “Mama, mwadachi unakùtà? Ûntaha nnnani?” Maliya nkutenda kuva walonjela nawe nni nkúlima wa aula welu, bahi nkunnyaaulila kuchidoni, “Nang'olo, ikàva wako njo ummusije, ngùhaulile kuummikile, nguhwene nikantwale.” ¹⁶ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Maliya!” Maliya nkulauka, nkutangola kwa Chieblaniya, kuchidoni, “Laboni!” Mana lake, Nkúhunda. ¹⁷ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Unangukamule, kwa kuva nikanahwena kwa Atatangu. Henga hwena kwa anung'unuvangu ukava-haulile kuchidoni, 'Ngùhwena muha kwa Atatangu, nanang'e nni Atatawenu, Nnungu wangu na nni Nnungu wenu.’ ” ¹⁸ Bahi Maliya wa imanga ya ku Magidala nkuhwena unavahaulila vakuhundwa vanga Yesu wachidoni, “Ñnimwona Nang'olo!” Na nkuvahaulila lammalele lannyaulidile Yesu.

*Yesu àvahumila vakuhundwa vake
(Matayo 28:16-20, Mako 16:14-18, Luka 24:36-49)*

¹⁹ Yávele chinalyulo cha liduva ulila lya Jumapili, vakuhundwa Yesu vávele pamo nng'ande na milango ínichimwa ing'anya vávayopa vakulu va Vayahudi. Bahi upala Yesu nkuvahumila, nkuimila paching'ati, nkuvahaulila kuchidoni, “Amani ìive pamo na mwenu!” ²⁰ Patangwele malove anelo, nkuvanguja makono lake na nnuvau. Bahi anevo vakuhundwa nkuhangalala namene pavammwene Nang'olo. ²¹ Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, “Amani ìive pamo na mwenu! Malinga Atata Nnungu changutumile nangu, nanangu uchocho nìntuma mwenu.” ²² Pamalidile kutangola malove anelo, nkuvavehija dimumu, nkuvahaulila kuchidoni, “Mpwechelange Umumu Wanaswe. ²³ Munu woheyo umumbensamehe masambi lake, achiasamehewe, na munu woheyo umukambensamehe masambi lake, akambesamehewa.”

Yesu ànnyumila Tomaso

²⁴ Henga Tomaso, uvanchema Didimasi, mana lake nnyapule, nkuhundwa yumo muavala kumi na mbili, akánavele pamo na avake panaidile Yesu. ²⁵ Bahi avala vakuhundwa vanji nkunnyaaulila kuchidoni, “Tùnimwona Nang'olo.” Tomaso nkuvahaulila kuchidoni, “Nikànadyone alama dya misumali mmakono lake na kutaya chala changu n'dyalama anedyo na kutaya nkono wangu nnuvau lwake, mwiko nikambekulupila kuva münimwona.”

²⁶ Bahi nniduva lya nane, vakuhundwa vanga Yesu vávele kavila pamo nng'ande, Tomaso nanang'e ávele pamo na vanang'o. Bahi Yesu nku-vaídila, akuno milango ichimijwè, nkuimila paching'ati, nkuhaura kuchidoni, “Amani ìive pamo na mwenu!” ²⁷ Anepo nkunnyaaulila Tomaso kuchidoni, “Vika chala chako apano, na ulalole makono langu, na unyoloje nkono wako uutaye nnuvau lwangu. Unave umunu ukákulupila, henga

kulupila.” ²⁸ Tomaso nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo wangu na Nnungu wangu.” ²⁹ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Wako ùnikulupila kwa kuva ùningwona, henga wasa avala vakulupila bila ungwona.”

Chinu chin'tendile Yohana alembe chitabu achino

³⁰ Yesu átendile vimaiho vya masaibu vinji vyohe muyo mwa vakuhundwa vake vikálembwijwe nchitabu chino. ³¹ Henga alano lánilembwa uchinga mupate kukulupila kuva Yesu njo Kilisto, Mwana wanga Nnungu, na kwa kukulupila mupate umi kwa kulundana nawe.*

21

Yesu àvahumila vakuhundwa vake saba

¹ Bahi palapitile anelo, Yesu nkuvahumila kavila vakuhundwa vake kunyenje Litanda lya Tibeliya, yani Litanda lya Galilaya. Kuvahumila kwake kwávele uvila, ² liduva limo, Petulo na Tomaso uvanchema Didimasi, mana lake nnyapule, na Nasanieli mwenedi wa Kana ya chilambo cha ku Galilaya na vana vavili va Sebedayo pamo na vakuhundwa vanji vavili, vávelenge pamo. ³ Petulo nkuvahaulila avake kuchidoni, “Nangu ngùhwena unaupa dihomba.” Vanang'o nkunnyaulila kuchidoni, “Na hwetu tùmbelongana na wako.” Bahi nkukananga, nkunakwelanga ingalava, henga chilo anecho nanga pavanapete chinu chohecho. ⁴ Na uhiku pauchicha, Yesu nkuimila nnyenje litanda, henga vakuhundwa nanga pavachimmala kama nni nang'e. ⁵ Bahi Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mmanavangu, dachi mùnipata dihomba?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Waalá.” ⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Tayanga dinjau m'bali wa kunkono wa ingalava na muchimupate dihomba.” Bahi nkuyahanga dinjau, nachihambi nkupata dihomba dyohe namene mpaka nkuvalema kuantangila nkati ingalava, adila dinjau díumbele dihomba.

⁷ Anepo ayula nkuhundwa wanantamwije namene Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Ayu nni Nang'olo!” Bahi Petulo papilikene kuva nni Nang'olo, nkuwala inguwo yake ya pannima kwa kuva nanga panaiwete, nkuliyela mmedi. ⁸ Na avala vakuhundwa vanji nkuva uvaida kunyangi na ingalava, akuno uvautanga lwau luombêle dihomba, kwa kuva nanga pávanavele kulehu na kunnyangi ila vávele chihi malinga mita myamoja uvila. ⁹ Na pavahwikile kunnyangi, nkuwona nkate na uhomba ayanikwije pamakala la moto.

¹⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Idanadyo apano dihomba dinji dimuupile.” ¹¹ Bahi Petulo nkuinjila muingalava, nkuutangila kunnyangi lwau alula luombêle dihomba ding'ulungwa myamoja amsini na tatu. Pamo na dihomba kuva dyohe, henga lwau nanga palunakadwike. ¹² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Idang'ana mulye.” Na wala nanga nkuhundwa analingile umuja kuva, “Wako nnani?” Kwa kuva, vánimala kuva nni Nang'olo. ¹³ Yesu nkwidá, nkutwala nkate, nkuveng'a, nkutenda uchocho na adila dihomba.

¹⁴ Auno wávele mwanda watatu Yesu kuvahumila vakuhundwa vake bada ya kufufuka.

Yesu nawi Petulo

* **20:31** Apano Yohana àlembile “mulina lyake,” na mmahiku anelo vanu vátumila malove “lina lyake” kumwamba munu mwene. Bahi kuva mulina lyake ìvele na mana kuva, wako unilundana nawe. Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

¹⁵ Bahi pavamalidile kulya, Yesu nkummuja Petulo kuchidoni, “Petulo,* mwana wanga Yohana! Dachì, muhiu ùnangutamwa kupunda ava?” Nang’e nkunyang’ula kuchidoni, “Elo, Nang’olo, wako ùnimala kuva nangu nakutamwa.” Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Valise vanu vangu unguvalandenye na angandolo.”

¹⁶ Nkumuja kavila mwanda wavili kuchidoni, “Petulo, mwana wanga Yohana, dachi ùnangutamwa?” Petulo nkunyang’ula kuchidoni, “Elo, Nang’olo, wako ùnimala kuva nangu nakutamwa.” Yesu nkunnyaulila kavila kuchidoni, “Vachunge vanu vangu unguvalandenye na angandolo.”

¹⁷ Anepo Yesu nkummuja mwanda watatu kuchidoni, “Petulo mwana wanga Yohana, dachi ùnangutamwa?” Bahi Petulo nkutandilika kuyuvala ing’anya áujijwe mwanda watatu kuva, “Dachi, ùnangutamwa?” Petulo nkunyang’ula Yesu kuchidoni, “Nang’olo, wako ùnimala lammalele, na ùnimala kuva nangu nakutamwa.” Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Valise vanu vangu unguvalandenye na angandolo vangu! ¹⁸ Nangu ñikuhaulila uhiu kuva, púnavele kijana úliwaja chihi umwene na kuhwena chihi kwoheko kulembela. Henga paumbekongopala ùmbenyoloja chihi makono lako, na munu yunji akuwaje na kukupelekeja pachinu pukatamwa.” ¹⁹ Yesu átangwele malove anelo ùlanguja namuna Petulo chambekuhwa na kuntumbyanga Nnungu. Pámalidile kutangola uchocho, Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Ngupapate.”

Yesu nawi Yohana

²⁰ Anepo Petulo nkulauka, nkumwona ayula nkuhundwa atamwíjwe namene na Yesu wavalandola. Nkuhundwa aneyo nni ayula anayamene na Yesu pavachilya chakulya cha lyulo, na nkummuja kuchidoni, “Nang’olo, nnani ambekutengelêka?” ²¹ Bahi Petulo pammwene aneyo nkuhundwa, nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang’olo, na ayu dachi?” ²² Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Ikàva ngùlebela ààve chihi mumi mpaka panimbeida kavila yakuwe ilida? Wako ngupapate chihi nangu.” ²³ Bahi aila habali nkupilikanika kwa vakúlupila vanji va Yesu kuva ayula nkuhundwa nanga pambekuhwa. Henga Yesu nanga panahawile kuva aneyo nkuhundwa nanga pambekuhwa, ila áhawile kuva, “Ikàva ngùlebela ààve chihi mumi mpaka panimbeida kavila yakuwe ilida?”

²⁴ Nkuhundwa aneyo njo ayula ahûmya ushahidi wa mambo alano, na nni uyoyo alembile habali adino. Na hwetu tûnimala kuva ushahidi wake nni muhiu.

Ntululilo

²⁵ Na pàvele na mambo lanji lohe lalatendíle Yesu. Henga kwikavele uchilembwa kila chinu chachitendile Yesu, ngwóna ata chilambo chammalele chikánaoneleje kuvika vitabu vichichivilembwe.

* **21:15** Mmalemba ilembwíjwe Simoni, lina lyake linji Petulo

Chitabu cha Matendo la Mitume Ulongoledi

Chitabu cha Matendo la Mitume chitana namuna likuwa lya vanu vankulupila Yesu chilitandilike aneko ku Yelusalemu na namuna chilyenjejele aneko ku Yudeya na ku Samaliya na kuvilambo vya kulehu, kupapatana na malaijo langa Yesu kwa vakuhundwa vake kabla ya kutwaliwa kuhwena kulihunde (Matendo 1:8). Chitabu achino cha Matendo la Mitume chilembwije na Luka, ayula alembile chitabu cha Luka. Luka ávele n'ganga, na ákudungidile alembe saana uhiu wa maisha langa Yesu kwa kutana saana namuna chilanavele. Munu wachinnembila vitabu avino vivili, yani chitabu cha Luka na chitabu cha Matendo la Mitume nni nkulu yumo wa Chiloma uvanchema Teofili. Henga pamo na anelo, ñahululika kuva vitabu avino vilembwije kwajili ya vakúkulupila va Chiyahudi na Chigiliki (Matendo 1:1).

Chitabu cha Matendo la Mitume chilembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 60 mpaka wa 64 kutandikila mwaka wavelekwijejeje Yesu Kilisto. Anelyo ñinamaikana ing'anya chitabu achino chímalilike kulembwa kabla Paolo akánambihuma nnilungu aneko Loma. Uchocho, Luka ápatatana na Ntume Paolo mmyanda yake, na myanda aneyo, myanda yohe itandikila aneko ku Antiyokiya. Njo mana vanu vanji vátenda kuva chitabu achino chilembwije ku Antiyokiya na vanji vátenda kuva chilembwije aneko ku Loma. Chitabu cha Matendo la Mitume nni mwendeleso wa chitabu cha Luka. Chitabu achino chitandilika kwa kutana habali ya kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena kulihunde malinga chamalilidile nchitabu cha Luka. Makudungilo la Luka la kulemba chitabu achino lávele ulala lanavenalo pachilemba chitabu cha Luka. Luka ákudungidile Teofili na vakúkulupila vachihalija kuyenjejeke vapate kumala saana namuna chiutandilike ukilisto na namuna chiuyenjeje. Kwa kuva, Luka ánitana saana kwamba maisha langa Yesu nchitabu cha Luka, na ánitana saana habali dya kuyanjala kwa ukilisto, nchitabu cha Matendo la Mitume.

Chitabu cha Matendo la Mitume chitwing'a hwetu nfano wa vakúkulupila vatandi namuna chivachiikala kwa ing'ulupa na kulisingila Yesu. Maisha la mitume látuhunda hwetu namuna ya kulisingila uweso wa Umumu Wanaswe patuyanjava Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto kwa vanu vanji.

Uinjipihwa wa chitabu cha Matendo la Mitume

1. Sula ya 1:1-8:1, Luka átana bahali dya kuida kwa Umumu Wanaswe kwa vakuhundwa na kuyenjejeke kwa vakúkulupila.
2. Sula ya 8:2-12:23, Luka átana habali dya kulagihwa na kubanihwa kwa vakúkulupila, kunavatendile vauke pa Yeluselemu na kuhwena unayanjava Malove Lambone ata kwa vanu vakávele Vayahudi.
3. Sula ya 12:24-14:28, Luka átana habali dya mwanda ntandi wanga Paolo kuhwena unayanjava Malove Lambone.
4. Sula ya 15:1-35, Luka átana habali dya kukojana kwa vajumbe va lukumbi lwa vakulu va vanu vankulupila Yesu kwajili ya kwamula mambo muhimu lavalembewa kutenda vakúkulupila vahambi.

5. Sula ya 15:36-18:22, Luka àtana kwamba mwanda wavili wa Paolo wa kunahubili Malove Lambone lamwâmba Yesu.
6. Sula ya 18:23-20:38, Luka àtana habali dya mwanda watatu wanga Paolo wa kunahubili Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto.
7. Sula ya 21-26, Luka àtana habali dya kukamulwa kwanga Paolo aneko ku Yelusalemu.
8. Sula ya 27-28, Luka àtana habali dya kupelekejwa kwanga Paolo aneko ku Loma.

¹ Somo Teofili,

Nchitabu changu chitandi, ñnikulembila vitukutuku vyammalele vyatendile Yesu na kuvihunda kutandilika patandilike kukola madengo lake, ² mpaka liduva alila lyatwaliwije na Nnungu kuhwena kulihunde. Kabla akànambitwaliwa, Yesu áñivalaia kupitila Umumu Wanaswe, mitume vake vavatandwêle. ³ Bada ya kuhwa kwake, Yesu áñililanguja kwa mitume vake kwa namuna dyohe kumaiha kuva nang'e áñifufuka. Mmaduva alubaini Yesu ánavahumila na kulonjenavo kuyamba Ufalume wa Nnungu. ⁴ Panavenkulya navo nkuvalaia kuchidoni, “Munauke pa Yelusalemu, ikalanga upano muilindilile aila ahadi yaahidite Nnungu Atata, imunangupilikene nangu ungunjelela. ⁵ Kwa kuva, Yohana ávabatisije vanu kwa medi, henga mwenu mûmbebatiswa kwa Umumu Wanaswe mmaduva kadiki laida.”

*Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena kulihunde
(Mako 16:19-20, Luka 24:50-53)*

⁶ Bahi mitume pavakojene pamo na Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nang'olo, dachi auno njo uhiku úmbevaahijâ Vaisilaeli ufalume wavo?” ⁷ Anepo Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Aneyo ikee kasi yenu kumala mahiku na maduva latatandwele Atata kwa mamulaka lake mwene. ⁸ Henga mûmbepwechela dimongo, pambennyidila Umumu Wanaswe, na mwenu mûmbekuva mmashahidi vangu kutandikila apano pa Yelusalemu na chilambo chammalele cha Yudeya pamo na Samaliya, mpaka mmilambo vyammalele vya pachilambo.” ⁹ Pamalidile kutangola anelo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena kulihunde, na pavachihweneha kunnola, nkutitimila mmahunde.

¹⁰ Pavanavele nkupalambahija meho kumahunde akuno Yesu avenkuhwènà, gafula nkuhumila malaika va Nnungu vavili vavêle muchi valume, vawête dinguvo dyanaha, nkuimila pamo na vanang'ò, ¹¹ nkuchidoni, “Amanganya mmanu mma pa Galilaya, mwadachi mùniimila umulola kumahunde? Ayu Yesu atwaliwije kwenu mwenu kuhwena kulihunde, àmbeida kavila malinga chimummwene wahwena kulihunde.”

Kutandolwa kwanga Matiya

¹² Anepo mitume nkuuya ku Yelusalemu kuhaloka ya kulichinga lichêmwa Lichinga Iya Miseituni livêle pepi na pa Yelusalemu, malinga ulehu uluhusiwije kwonga Nniduva Iya Kuyewelega. ¹³ Pavahwikile kumanga, nkukwela n'galofa, nkunaingila nchumba chivachiikala. Vanu vánavele anepo nni Petulo na Yohana na Yakobo na Anduleya na Filipino na Tomaso na Batolomayo na Matayo na Yakobo mwana wanga Alufayo na Simoni ánavele nnikuwa Iya Vaselote, pamo na Yuda mwana wanga Yakobo. ¹⁴ Vanu anevo vammalele chalumô na anyokwe Yesu na anung'unuvake Yesu vachilume pamo na vakongwe vanji vánakojana pamo uvannyuwa Nnungu kwa ntima umo.

¹⁵ Mmaduva anelo, liduva limo Petulo nkuimila ching'ati pa avake vankulupila Yesu, vánavele malinga myamoja na ishilini, Petulo nkuchidoni, ¹⁶ “Mmalangavangu, inilebelewa Malemba Lanaswe latimile, àlálá lanalaujije Umumu Wanaswe kala kupitila malove lanatangwele Daudi, kuyamba habali dyanga Yuda, anavalodyije vanu vanankamwile Yesu. ¹⁷ Yuda ávele nnikuwa lyetu, na ánitandolwa ouchinga akole madengo pamo na hwetu.”

¹⁸ Dihela dyanapwecheledile Yuda kwa kutenda lahakalenge la kuntegeleka Yesu, vanu vanji nkunasumila luhundu. Pachinu anepo nni panalipambilidile Yuda muha, pakandike nkumatoka pahi nkutumbukana, utumbo wake nkuhuma pawelu. ¹⁹ Vanu vammalele va pa Yelusalemu nkupilikana habali dya kuhwa kwanga Yuda. Bahi apala pachinu nkupachema, Akelidama, mana lake, “Luhundu lwa myadi.” ²⁰ Petulo nkuhweneha kutangola wachidoni, “Kwa kuva, inilembwa nchitabu cha Sabuli kuva,

‘Nafasi yake ìve uchiva,

Wala anapawe munu wa kuikala nafasi yake.’

Ìnilembwa kavila kuva,

‘Munu yunji akole madengo lachikola nang’e.’

²¹ Bahi tùlebelewa tuntandole munu yumo muavala vachipapatana na hwetu mahiku lammalele latuchionga na Nang’olo Yesu. ²² Munu anepo àlebelewa ààve munu anapawije kutandikila liduva alila Yohana lyam’batisije Yesu mpaka liduva lyatwaliwije Nang’olo Yesu kuhwena kulihunde. Ìlebelewa munu yumo muanevo ààve shahidi pamo na hwetu wa kufufuka kwanga Yesu.”

²³ Bahi nkutambulanga malina la vanu vavili, Yusufu uvanchema Balisaba, lina linji vánchema Yusto, na yunji wavili lina lyake Matiya. ²⁴ Anepo nkuyuya uvachidoni, “Nang’olo, wako ùnimala mitima ya vanu vammalele. Tulanguje muavano vanu vavili, alida untandwele, ²⁵ ouchinga akole madengo la chitume lalalekile Yuda nkuhwena pachinu palembelewa.”

²⁶ Anepo nkuyela indingi, indingi nkummatokela Matiya, nang’e nkuyenjewa nnikuwa lya mitume kumi na moja.

2

Umumu Wanaswe àingila mmitima ya vakúkulupila

¹ Palihwikile liduva lya Sikukuu ya Lichela, ivachema Pentekoste, vakuhundwa vammalele vavelenge pamo. ² Upala nkupilikanika lidi kuhaloka kulihunde, lidi livêle muchi lidi lya lipungo likulu, na alila lidi nkuumbala muing’ande yammalele muvanaikele. ³ Nkuhumila dindimi dinayavanyike, dinavele muchi dya moto, nkunatulila mmuti mwa kila munu. ⁴ Bahi vammalele nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkutandilika kutangola kwa luga dinji malinga Umumu Wanaswe chanavahululihije.

⁵ Mmaduva anelo, pa Yelusalemu páikala Vayahudi vachikamula amuli dya Chiyahudi vachihaloka mmilambo vyammalele. ⁶ Pavapilikene anelyo lidi, likuwa likulu namene lya vanu nkuhimana pamo. Vanu vammalele nkuhemwa, ing’anya kila munu ávapilikana vanu vankulupila Yesu uvatangola kwa luga ya kila munu. ⁷ Pavanavele nkuhemwa na kukangana, nkuva uvatangola kuchidoni, “Dachi, ava vanu utuvapilikana uvatangola uvila, akee venedi va ku Galilaya? ⁸ Mwadachi kila munu muhwetu ávapilikana uvatangola kwa luga yake yavelekwejije nayo? ⁹ Muhwetu mùve vanu vahalôka mmilambo vya ku Pati na ku Mede na ku Elamu na vanji venedi

va ku Mesopotamiya na ku Yudeya na ku Kapadokiya na ku Ponto na ku Asiya, ¹⁰ na ku Filigiya na ku Pamfiliya na ku Misili na vanji vâhaleke mipata ya ku Libiya pepi na ku Kilene, na vayeni vanji vâhaleke ku Loma. ¹¹ Uchocho, pávele Vayahudi na vanu vanji vapapête dini ya Chiyahudi na vanji vâhaleke ya ku Kilete na ku Alabiya. Tuvenkuvapilikana vanu ava uvatangola kwa luga dyetu tuvene kuyamba matenda Nnungu makulu.” ¹² Vanu vammalele nkukangana na kuhwang'anyika ding'ano akuno uvaujana kuchidoni, “Vitukutuku avino mana lake chamani?” ¹³ Henga vanu vanji nkuva uvavatendela mang'wanyu uvachidoni, “Ava vanu vakelewije wala!”

Petulo àpwahika na vanu

¹⁴ Anepo Petulo nkuimila pamo na avala mitume kumi na moja nku-tandilika kupwahika na vanu, Petulo nkunonoha lidi wachidoni, “Mmalan-gavangu Mmayahudi pamo na mmanu mmammalele muikalanga pa Yelusalemu, pilikanila sana alano lanimbennyaulila. ¹⁵ Ava vanu nanga pavakelewije muchi chimuhaula mwenu, kwa kuva, aino nni satatu chihi ya ulyamba. ¹⁶ Henga alino nni alila lyanatangwele nabii Yoweli wachidoni, ¹⁷ Nnungu àhaua kuchidoni, mmaduva la kuntululilo nimbeng'a Umumu Wanaswe vanu vammalele. Nnungu àmbevalululiha vana venu vachilume na vachimahe kuhumya un-abii,

na Nnungu àmbevalanguja vijana venu maono,
na àmbevatenda vasele venu valote.

¹⁸ Mmaduva anelo, nimbeng'a vatumishi vangu,
valume na vamahe Umumu Wanaswe,
na vanang'o vachivahumye unabii.

¹⁹ Nimbetenda masaibu kumahunde,
na vimaiho apano pachilambo,
kùmbekuva na myadi na moto na lyohi lya kwidopa.

²⁰ Liduva limbekuva na lupi,
na mwedi ùmbekuva wanahuvi muchi myadi,
kabra likànambikamola liduva alila likulu lyanga Nang'olo, liduva lya kukan-ganya.

²¹ Na kila munu ambennyûwa Nang'olo, achiapohwe.*

²² Mwenu Mmaisilaeli avangu, pilikanila malove alano! Yesu wa ku Nasaleti ávele munu anamaihijwe na Nnungu kwenu mwenu kwa masaibu na lakukanganya na vimaiho vyanatendile Nnungu kwenu kupitila kwanga Yesu, malinga mwenu mmene chimumaite. ²³ Kutandikila patandi Nnungu mwene ánimala na ánikudungila kuva Yesu àlembelewa ataywe mmakono la vanu vakápapata Sheliya ya Nnungu, na mwenu mùnimwalala kwa kum-mamba munsalaba kupitila kwa vanang'o. ²⁴ Henga Nnungu ánimfufula, wammusija ihwi, ing'anya nanga painahululike kuhwa kunnyunge. ²⁵ Kwa kuva, Nfalume Daudi ánitangola kunnyamba Yesu pachihaula kuchidoni, 'Ñnimwona Nang'olo pameho pangu maduva lammalele.

Ing'anya ávele m'balí wangu wa kunkono, bahi nimbewinga.

²⁶ Bahi ntima wangu unahangalala,
na lulimi lwangu lunalulutila.

* **2:21** Apano Yohana alembite kulichema lina lyanga Nang'olo wayamba kunnyuwa Nang'olo nsada. Na maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

Kavila, nimbekuva na lilolelo kuyamba mmili wangu.

²⁷ Kwa kuva, Nnungu ukambenguleka pachinu pavanu vahwile, wala kunneka ntumishi wako wanaswe akandike.

²⁸ Uningulanguja indila ya umi uhiu,

na kwa kupwawa kwako nìmbeumbajwa ihangaladi!

²⁹ Mmalangavangu Mmaisilaeli, nangu nàhulula kutangola kwa uhiu habali dya anakulwetu Daudi. Nang'e ànihwa nkunsika, na nsati wake ùvele upano petu mpaka nelo. ³⁰ Henga Daudi ávele nabii na ánimala kuva Nnungu ánimwapilila liapilo lya kuva, nnukolo lwake àmbentandola munu yumo uchinga atwale mapala la ufalume. ³¹ Na ánilona àlálá lambelumila paida, njo mana átangwele malove kuyamba kufufuka kwanga Kilisto kuva, 'Nnungu nanga panannekile pachinu pavanu vahwile na mmili wake nanga paunakandike.' ³² Bahi Nnungu ánimfufula Yesu, na hwetu tuvammalele nni tumashahidi tuva chinu anecho. ³³ Nnungu ánitumbyanga Yesu pankweji nkummika m'bali wake wa kunkono. Anepo Yesu nkumpwachelela Umumu Wanaswe kuhaloka kwa Nnungu Atatake muchi chanamwahidite. Na nang'e ánitwing'a aneyo Umumu malinga chimwona na kupilikana. ³⁴ Kwa kuva, mwene Daudi nanga panakwedile mpaka kulihunde, henga nang'e mwene áhawile kuchidoni,

'Nang'olo ányaulidile Nang'olo wangu kuva,

"Ikala m'bali wangu wa kunkono,

³⁵ mpaka panimbevatenda amongo vako kuva muchi viteng'u vya kuvika makumbu lako."

³⁶ Bahi vanu vammalele va Isilaeli vàmbelewa vamale kwa uhiu kuva Nnungu ántendile Yesu umunammabile kuva Nang'olo na Kilisto."

³⁷ Bahi vanu pavapilikene anelo, mitima yavo nkuhukumika, nkumuja Petulo na mitume vanji kuchidoni, "Hambi, mmalangavetu tutende dachi?" ³⁸ Petulo nkuvahaulila kuchidoni, "Lekanga masambi na kila munu abatiswe kwa lina lyanga Yesu Kilisto, uchinga Nnungu ansamehe masambi lenu. Na mwenu mùmbepwechelela inujo ya Umumu Wanaswe. ³⁹ Kwa kuva, ahadi aino nni yenu mwenu na vana venu pamo na vanu vammalele vavele kulehu, yani vammalele vàmbechemwa na Nang'olo Nnungu wetu."

⁴⁰ Petulo nkuhwenaha kuvaduma kwa malove lanji lohe na kuvayuwa namene wachidoni, "Lipohange kuhaloka kwa vanu va chívelèkwà achino chitènda lahakalenge."

⁴¹ Avala vakulupidile malove lake váníbatsiwa, nniduva alila vanu malinga alufu tatu váníyenjejeka nnikuwa lya vakúkulupila. ⁴² Vammalele vánílihuma mwalehu, kulihunda kuhaloka kwa mitume na kukumilana kwa itamwi na kulya chakulya cha pamo kwa kukumbukila sadaka ya Nang'olo Yesu na kuyuwa pamo.

Chivachiikala vanu vankulupíla Yesu

⁴³ Vanu vammalele nkunnyopa Nnungu, na mitume nkutenda masaibu na vimaiho vyohe. ⁴⁴ Vakúkulupila vammalele vavele chinu chimo na kila chinu chivanavenacho chiva chavaivohe. ⁴⁵ Vánasumisa vitukutuku vyao na dimali dyao na kunnyavila kila munu malinga chachisikikila.

⁴⁶ Maduva lammalele vánakojana nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, na válya chakulya pamo mmakande lao kwa ihangaladi na kwa ntima helele.

⁴⁷ Vánnombolela Nnungu, na vanu vanji vávona vakúkulupila kuva vambone. Kila liduva Nang'olo nkuva wavayenjeje vanu vachipohwa, nnikuwa lya vanu vankulupíla Yesu.

3

Petulo ànamya munu nkwava

¹ Liduva limo Petulo na Yohana vánayomboka kuhwena ku Ing'ande ya Nnungu malinga satisa muhi, vanu pavahwena unayuwa. ² Bahi pávele na munu yumo analamele kutandikila nnitumbo lya anyokwe. Kila liduva vanu vanannyakula uvammika pannango wa kuingilila mu Ing'ande ya Nnungu uvauchema, “Nnango Ukatapele,” uchinga ayuwe dihela kwa vanu vachiingila mu Ing'ande ya Nnungu. ³ Pammwene Petulo na Yohana vavele pepi kuingila nng'ande, nkuvayuwa vamwing'e chinu chohecho. ⁴ Vanang'o nkumpalambahija meho, Petulo nkuchidoni, “Tulole hwetu!” ⁵ Ayula nkwava nkulauka nkuvalola, walolela kupwechelela chinu kuhaloka kwa vanang'o. ⁶ Henga Petulo nkunnyaulila uvila, “Nangu níkávele na hela yoheyo, henga chimbenacho njo chinikwing'a. Kwa lina lya Yesu Kilisto wa ku Nasaleti, nikuhaulila imila uhwene!” ⁷ Petulo nkunkamula nkono wa kunkono nkuntakatuha, upala madodo na makumbatu lake nkupata dimongo. ⁸ Nkupiyanya kutakatuka, nkuimila, nkutandilika kwonga, nku-naingila mu Ing'ande ya Nnungu pamo na vanang'o, waonga na kuchitika-chitika akuno wannombolela Nnungu.

⁹ Vanu vammalele vanapawije anepo vánimwona waonga na wannombolela Nnungu. ¹⁰ Pavankameke kuva ayu nni ayula achiikala pannango wa Ing'ande ya Nnungu uvauchema, “Nnango Ukatapele,” wayuwayuwa nkukangana namene na wala nanga pavanamaite lankojije.

Mahubili langa Petulo

¹¹ Bahi ayula munu pachipapatana na Petulo na Yohana, vanu vammalele nkuvatukutula mpaka palupenu lwa Ing'ande yanga Nnungu luvachema, “Lupenu lwa Selemani,” akuno uvakangana namene. ¹² Bahi Petulo palawene anelo nkuvahaulila avala vanu kuchidoni, “Mwenu mmanu mma pa Isilaeli, mwadachi mùlakangana alano? Ing'anya ntwani mùtupalambahija meho hwetu, kuva muchi ayu munu àpete kuhwena kwa dimongo dyetu tuvene au kwa uwanaswe wetu pameho pa Nnungu? ¹³ Nnungu wa anakulwetu Iblahimu, Isaka na Yakobo, ànintumbyanga Yesu ntumishi wake umunankamujije kwanga Pilato, na kunnyita muyo mwa Pilato pamo na kuva Pilato álembedile anneke mwalehu. ¹⁴ Henga mwenu nkunnyita aneyo wanaswe na wambone pameho pa Nnungu, umunkolokohija Pilato anchimulile ayula nkúwalala. ¹⁵ Mwenu nkummwalala ayu anavele chidandikilo cha umi. Henga Nnungu áninfulula, na hwetu njo mashahidi va kufufuka kwake. ¹⁶ Ayu munu umummayite na kumwona, àpete dimongo kwa ing'ulupa ihalokâna na kunkulupila Yesu. Na ing'ulupa aneyo ìnnnamya mwalehu malinga mwenu mmammalele chimulyonela vino.*

¹⁷ Hambi mmalangavangu, nangu ñnimala kuva mwenu pamo na vakulu venu mùntendeledile Yesu anelo lammalele kwa kuva nkanamaite limuchilitenda. ¹⁸ Henga uvila njo Nnungu chatimisije malove lanalaujije machedo kupitila manabii vake kuva, Kilisto wake àmbebanika. ¹⁹ Bahi lekanga kutenda masambi, na munnaukile Nnungu uchinga ammusije masambi lenu. ²⁰ Tendanga uchocho uchinga Nang'olo Nnungu ampelekejije mahiku la kutujwa mitima na kuntuma kavila Kilisto wantandwele kutandiki patandi kwajili yenu, na aneyo njo Yesu. ²¹ Yesu álembelwa aikale kuli-hunde mpaka palambehwika mahiku lambetenda Nnungu vitukutuku

* **3:16** Maeleso layámba “mulina lya Yesu,” lola Yohana 1:12.

vyammalele kuva vyahambi, muchi Nnungu chantangwele kupitila kwa manabii vake vanaswe kutandikila patandi. ²² Kwa kuva, Musa áhawile kuchidoni, 'Nang'olo Nnungu wenu ámben'juha munu yumo kuva nabii muchi nangu kuhaloka nnitawa lyenu mmene. Mpilikanile nang'e kwa kila chinu chambennyaulila. ²³ Na uvila nni chiimbekuva, munu woheyo akambempilikanila nabii aneyo, Nnungu ámbemusa mwalehu nnikuwa lya alangavake.' ²⁴ Na manabii vammalele kutandiki Samwili, vammalele válaujanga habali dya vitukutuku vihumila maduvano. ²⁵ Mwenu nni mmavana mma manabii, na nni mmavana mma lilailano lyanatendile Nnungu na atata venu. Kwa kuva, Nnungu ányyaulidile Iblahimu kuchidoni, 'Kupitila lukolo lwako, ding'olo dyammalele dya pachilambo ðimbebalikiwa.' ²⁶ Bahi Nnungu panfufwile ntumishi wake, nkuntuma kwenu hoti uchinga ám'baliki kwa kunnyerna kila munu mmwenu anatende lahakalenge."

4

Petulo na Yohana vâpelekejwa ku Lukumbi Lukulu

¹ Petulo na Yohana pavanavele nkutangola na avala vanu, nkukamola makuhani na nkulu wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na Masadukayo.* ² Anevo vanu vânisunala namene ing'anya Petulo na Yohana vâvahunda vanu na kuvahaulila kuva, Yesu áñifufuka na anelyo limaiha kuva vanu vahwile vâmbefufuka. ³ Anepo Petulo na Yohana nkukamulwa, bahi kwa kuva ívele chinalyulo, nkunavataya nnilungu mpaka ulyamba. ⁴ Henga vanu vohe muvanu vanapilikene mahundo langa Petulo na Yohana nkukulupila, na isabu ya valume nkuyenjejeka kuhwikila malinga vanu alufu nnyano.

⁵ Liduva lipapête ulyamba, vakulu va Vayahudi na vasele va Vayahudi pamo na vakúhunda Sheliya ya Musa, nkukojana ku Yelusalemu. ⁶ Uchocho, pávele na Anasi Kuhani Nkulu na Kayafa na Yohana na Isikanda pamo na vanu vanji vohe va nnukolo Iwa Kuhani Nkulu. ⁷ Nkuvaimija Petulo na Yohana muyo mwavo nkuvauja kuchidoni, "Mwenu mùlatendile alano kwa ðimongo ntwani au kwa mamulaka ntwani?"†

⁸ Anepo Petulo akuno aumbajjwê Umumu Wanaswe nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mmakulu na mmasele mma vanu vetu, ⁹ ikáva nelo mùnatulinga kwa kutuuja kwamba habali yambone yatendewije ayu munu alamêle na namuna chapete kulama, ¹⁰ bahi, mwenu na Vaisilaeli vammalele mùlembelewa mumale kuva, ayu munu aimidíle muyo mwenu àpete umi kwa mamulaka langa Yesu Kilisto wa ku Nasaleti umunammabile, henga Nnungu nkunfufula.‡ ¹¹ Ayu Yesu njo ulamwamba Malemba Lanaswe kuva, 'Liyanga limunahitile mwenu mmakudenga, hambi lijukile kuva liyanga lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele.'

¹² Upohi nanga paupatikana kupitila kwa munu yunji woheyo. Kwa kuva, pachilambo chammalele vanu nanga pavapewije lina lya munu woheyo ahulûla kutupoha, ila Yesu weka."

¹³ Bahi anevo vakulu na vasele va lukumbi vânikangana namene kumwona Petulo na Yohana uvatangola bila kuyopa na vâñivamala kuva, ava vanu

* **4:1** Masadukayo lívele likuwa lya vanu vakákulupila kuva vanu vahwile vânanufuka. † **4:7** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12. ‡ **4:10** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

vakávele na elimu ing'ulu na vakanalihundile elimu ya Malemba Lanaswe. Nkuhimukila kuva vávele pamo na Yesu. ¹⁴ Henga kwa kuva vávenkumwona ayula munu alamíjwe aimidilè pamo na vanang'o, bahi vakanavele na lilove lyohelyo lya kuvatahuka. ¹⁵ Bahi nkumwamulu Petulo na Yohana vahume Nnukumbi Lukulu lwa Vayahudi vahwene pawelu, vene nkuisalila nnukumbi uvaujana lúnda vene kwa vene, ¹⁶ uvahaula kuchidoni, "Ava vanu tuvatende dachi? Kwa kuva, vanu vammalele va pa Yelusalemu vánimala kuva, lisaibu ali likulu vátendile vanang'o, na hwetu kuchikana chinu achi ikáhululika. ¹⁷ Henga uchinga alino linayanjale kwa vanu, bahi tuvadume ava vanu vanalonjele kavila na munu woheyo kwamba mamulaka la Yesu."

¹⁸ Bahi nkuvachema kavila nnukumbi, nkuvaduma vanalonjele, na wala vanahunde kwamba mamulaka la Yesu. ¹⁹ Henga Petulo na Yohana nkuvayang'ula kuchidoni, "Hukumu mweni mmene ikáva inavaila pameho panga Nnungu kumpilikanila mweni au kumpilikanila Nnungu. ²⁰ Kwa kuva, hwetu tukambehulula kuleka kutanga mambo latulawene na kulapilikanana." ²¹ Pavamalidile kuvayoha kwa kuvakalipila, nkuvaleka vahwene. Nanga pavanapete indila yoheyo ya kuvaasibu, ing'anya vanu vammalele vánnombolela Nnungu ing'anya ya chinu anecho chihumidile. ²² Ayula munu analamíjwe kwa alila lisaibu ávele na vyaka vipundile alubaini.

Vakúkulpila vannyuwa Nnungu avakamyange mitima

²³ Petulo na Yohana pavachimuliwije, nkuhweneng'ana kwa avao, nkuvahaulila malove lammalele lavatangwele makuhani vakulu na vasele va Vayahudi. ²⁴ Pavalapilikene anelo, vammalele nkunyuwa Nnungu kwa ntima umo uvachidoni, "Nang'olo Nkulu, wako njo Nnungu uumbile chilambo na kulihunde na bahali na vyammalele vipawíje anemwo. ²⁵ Wako njo unatangwele kwa indila ya Umumu Wanaswe kupitila kwa ntumishi wako, atata wetu Daudi, wachidoni,

'Mwadachi vanu vamatawa la pachilambo vánisunala?

Na ing'anya ntwani vanu vakudungidile kutenda vitukutuku vikee mana?

²⁶ Vafalume na vakulu va pachilambo vánilipanganila

na vakojene pamo uchinga vapanyane ing'ondo

na Nang'olo Nnungu pamo na Kilisto wake wantandwele.'

²⁷ Kwa kuva, nni muhiu Helode na Pontio Pilato pamo na vanu vakávele Vayahudi na va Isilaeli vánikojana muimanga aino, nkukudungila kuntendela lahakalenge Yesu ntumishi wako wanaswe untandwele. ²⁸ Uvila njo chivatimisije lammalele lunakudungidile kutandikila kala kwa dimongo dyako na kwa kutamwa kwako. ²⁹ Hambi Nang'olo Nnungu, lola chivatuyoha. Bahi tuhululihe hwetu tuvatumishi vako tutange malove lako bila kuyopa chinu chohecho. ³⁰ Nyoloja nkono wako vanu valame na vitendeke vimaiho na masaibu kwa mamulaka la Yesu ntumishi wako wanaswe."§

³¹ Bahi pavamalidile kunyuwa Nnungu, apala pachinu pavanavele nkuitikinywa. Vammalele nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkuhwenaha kutanga lilove lya Nnungu bila kuyopa.

Kukumilana kwa vakúkulpila

³² Vakúkulupila vammalele vávele na ntima umo na kukudungila chinu chimo. Wala pakanavele na munu woheyo achilikweta chitukutuku chohecho weka, henga kila chitukutuku chíva chavammalele. ³³ Mitume nkuhweneha kuhumya ushuhuda wavo kwa dimongo ding'ulu kwamba vitukutuku vivaviwene na kuvipilikana kuyamba kufufuka kwanga Nang'olo Yesu, na Nnungu nkuvabaliki namene vammalele. ³⁴ Wala nanga munu woheyo nnikuwa lyavo achisikikila chinu chohecho, kwa kuva, vanu vanavele na mawelu au ding'ande vânasumisa, ³⁵ dihela nkunaveng'a mitume, na mitume nkuyava kulingana na chasikike munu.

³⁶ Pávele na munu yumo wa nnitawa Iya Lawi, mwenedi wa chisiwa cha ku Kiplo, lina lyake Yusufu, mitume vanchemile lina Banaba, lina anelyo mana lake, “Mwana wa kutuja ntima.” ³⁷ Munu aneyo ávele na welu wake nkuusumisa, nkuida na dihela, nkuveng'a mitume.

5

Kulambila kwa Ananiya na Safila

¹ Pávele na munu yumo uvanchema Ananiya pamo na n'jawe uvanchema Safila, vanu anevo vâsumisije welu wavo. ² Ananiya nkupatana na n'jawe, nkudiyavanya adila dihela, dinji nkuisalinadyo na dinji nkuveng'a mitume. ³ Bahi Petulo nkummuja Ananiya kuchidoni, “Mwadachi Nanchindenga ákuingidile uvila muntima mwako mpaka unnambile Umumu Wanaswe na kuisalinadyo dihela dinji dyupete pusumisije welu? ⁴ Kwani kabla ukanausumisa aula welu tenda úvele wako? Na pauusumisije, dihela dyupete tenda ukanitendela chihi chinu chulembela umwene? Hambi chinu nt-wani chikutendile utende uvila? Bahi ukánnambidile munu, wako únnambidile Nnungu!” ⁵ Ananiya palapilikene malove anelo, upala nkuhwa, nkumatoka pahi. Na vanu vammalele vanapilikene mambo anelo lahumidile, nkuyopa namene. ⁶ Vijana nkuida, nkuudingilija sanda mmili wake, nkunhumya pawelu, nkunansika.

⁷ Bada ya kupita masaa malinga matatu, nkukamola n'jawe Ananiya, akuno akamaitè chinu chihumidile, nkuingila amula nng'ande. ⁸ Petulo nkummuja Safila kuchidoni, “Nguhaulile! Dach, adino njo dihela dyam-malele dimupete pamusumisije welu wenu, wako na n'jalo Ananiya?” Nange nkuyang'ula kuchidoni, “Elo, njo udyodyo.” ⁹ Bahi Petulo nkuchidoni, “Yavele dachi mupatane wako na n'jalo kunninga Umumu wa Nang'olo? Hambi pilikanila, vanu uvala vanapite unansika n'jalo, hambi vávele upano pannango na wako uchocho vâmbekunyakula.” ¹⁰ Upala Safila nkuhwa, nkumatoka pahi muyo mwa Petulo. Avala vijana pavaingidile, nkunkoja Safila ahwilè, nkunhumya pawelu, nkunnyakula, nkunansika pepi na pachinu pavansikile ntwave. ¹¹ Likuwa lyammalele Iya vanu vankulupila Yesu pamo na vanu vanji vanapilikene mambo anelo nkuyopa namene.

Nnungu átenda masaibu na vimaiho vyohe kupitila kwa mitume

¹² Anepo Nnungu nkutenda vimaiho na masaibu lohe pameho pavanu kupitila kwa mitume. Na vakúkulupila vávele na nnyambo wa kukojana pa Lupenu Iwa Selemani lunavele mu Ing'ande ya Nnungu. ¹³ Na nanga munu woheyo akanavele wa nnikuwa lyavo analingile kulitenda kuva nkúkulupila, ikánava vanu vânavalombolela. ¹⁴ Henga valume na vamahe vohe nkunkulupila Nang'olo, na likuwa nkuyenjejeke namene. ¹⁵ Kupapatana

na mambo lammalele lahumidile, bahi vanu nkuva uvavapelekeja vagonjo n'dindila, uvavalaja mmikeka na mminanda uvachinga Petulo pambekuva wapita, uvahwikile kananga mmbweha wake. ¹⁶ Nkuidang'ana vanu vohe kuhaloka dimanga divêle pepi na pa Yelusalemu, uvaida na vagonjo vao pamo na vanu vabanîhwa na anamindenga, vammalele nkulamywa.

Kubanihwa kwa mitume

¹⁷ Henga Kuhani Nkulu na vavake vâna vele nnikuwa lya dini ya Chiyahudi lichêmwa Masadukayo, nkuvavikila wiu namene. ¹⁸ Nkuvakamula mitume, nkunavataya nnilungu likulu. ¹⁹ Henga chilo, malaika wa Nang'olo nkuchimula milango ya lilungu, nkuvahumya pawelu, nkuvahaulila kuchidoni, ²⁰ "Hweneng'ana mukaimile pa Ing'ande ya Nnungu mukavahaulile vanu malove lammalele layâmba umi auno wahambi" ²¹ Bahi ulyamba na mambumbu mitume nkuhweneng'ana ku Ing'ande ya Nnungu nkutandilika kuvahunda vanu, malinga chivatumwije.

Pakamwele Kuhani Nkulu na avake, nkuchemeheja nkojano wa Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi pamo na vasele vammalele va Vaisilaeli, nkuvahaulila vanu vahwene kulilungu vakavatwale mitume vaidenavo. ²² Henga avala matiyala valaijijwe, pavahwikile aneko nanga pavanavakojije mitume nnilungu. Bahi vanang'okuuya, nkunavahaulila vanu vavêle palukumbi habali aneyo, ²³ uvachidoni, "Tulikojije lilungu lichimwije kila m'bali, na valinsi vaimidilê mmilango uvalindilila. Henga patuchimwile nanga patunkojije munu woheyo nkati." ²⁴ Nkulu wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na makuhani vakulu pavapilikene anelo nkuhemwa, uvakangana kuva imbekuva dachi. ²⁵ Nkukamola munu yumo nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu, pilikanila! Avala vanu amunavachimidile nnilungu, hambu vavele mu Ing'ande ya Nnungu vâvenkuvahunda vanu." ²⁶ Anepo nkulu wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na matiyala vanji nkuhwena ku Ing'ande ya Nnungu, nkunavatwala mitume, nkuidanavo. Henga nanga pavanavakamwile kwa dimongo, kwa kuva vâvayopa vanu vanavayalangila vene mayanga nkuvawalala.

²⁷ Bahi pavaidinavo, nkuvaimija muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, Kuhani Nkulu nkuvauja kuchidoni, ²⁸ "Dachi, mwenu tukanan'dumile kuva munavahunde vanu kwa mamulaka la munu ayuno? Hambu lola, mûumbajije mahundo lenu Yelusalemu yammalele na mûmbetutenda twambike kwamba kuhwa kwa munu aneyo."

²⁹ Anepo Petulo pamo na mitume avake nkuyang'ula kuchidoni, "Hwetu tûlembelawa tutende chatamwa Nnungu akee chivatamwa vanu. ³⁰ Nnungu wa atata vetu âninfufula Yesu umunammwalele mwenu kwa kummamba munsalaba. ³¹ Nnungu ânintumbyanga munu aneyo kwa kummika m'bali wa kunkono mumamulaka lake na kun'juha kuva Nkulodya na Mpohi uchinga avatende Vaisilaeli vadileke disambi dyavo na kuvasamehe masambi lavo. ³² Na hwetu njo mashahidi tuva mambo anelo pamo na Umumu Wanaswe wanhumije Nnungu kwa vanu vatênda chatamwa Nnungu."

³³ Alukumbi vammalele vanapawije apala pavapilikene anelo, nkusunala namene, nkwanula vavawalale avala mitume. ³⁴ Henga Nfalisayo yumo uvanchema Gamalieli anavele nkûhunda wa Sheliya ya Musa, uvachimwesimu namene vanu vammalele, nkuimila pa Lukumbi Lukulu, nkuamulisa avala mitume vapelekejwe pawelu hoti vakalindilile kadiki. ³⁵ Anepo nkuvahaulila vajumbe va Lukumbi kuchidoni, "Mwenu mmanu mma Isilaeli, lyongolelange saana kwamba chinu chimumbevatenda anevo vanu! ³⁶ Lola,

vyaka vipitile pahumudile munu yumo uvanchema Teuda, analilambidile kuva munu nkulu. Malinga vanu mamiya ncheche vánílilunda kwanga nang'e kupanyana na Valoma. Henga kuntululilo ániwalalwa, na vanu vammalele vanalilundile kwanga nan'ge nkumwadilikana na vakanapilikanike kavila. ³⁷ Bada ya kupita vyaka fulani, mmahiku álalá la kusalangwa kwa vanu, nkuhumila munu wa ku Galilaya lina lyake Yuda. Aneyo nanang'e nkupata vanu vachivalodya kupanyana na Valoma. Henga nanang'e uchocho ániwalalwa, na vammalele vanampapete nkumwadilikana. ³⁸ Hambu nangu nínnyaulila uvila, mwenu linyemyange na vanu anevo na valekange vahwene. Kwa kuva, ikáva lavakudungila na lavalatenda láhaloka kwa vanu lachilahwe. ³⁹ Henga ikáva láhaleke kwa Nnungu, mwenu mukambehulula kuvadivila, uyopa munaonekana dahu kuva mítahukana na Nnungu."

⁴⁰ Bahi vajumbe vammalele va lukumbi nkukubaliana na Gamalieli. Anepo nkuvachema mitume nkati, nkukasulubula, nkuvamulisa vanahwene unavahunda vanu kavila kwa mamulaka la Yesu, nkuvaleka vahweneng'ane.* ⁴¹ Bahi avala mitume nkuhumananga nnukumbi akuno uvahangalala namene, kwa kuva, Nnungu ániyatumbiyanga kwa kupata dihoni kwa kubanika ing'anya ya Yesu. ⁴² Bahi kutandikila anepo nanga pavanalekile kuhunda na kutanga malove lambone mu Ing'ande ya Nnungu na n'ding'ande dinji uvahaula kuva Yesu njo Kilisto, mmaduva lammalele.

6

Vakúvayangata mitume

¹ Bahi mmaduva anelo vakuhundwa pavachipunda kuyenjejeka, pávele na mahinginiko. Vayahudi vankulupíla Yesu vachitangola Chigiliki vávahinginika Vayahudi vankulupíla Yesu vatangóla Chieblaniya. Kwa kuva, Vayahudi vatangóla Chigiliki vánahinginika ing'anya vanannidi vao vánílivaliwa pavayava vilyo na vitukutuku vya kila liduva. ² Bahi avala mitume kumi na mbili nkuvachema vakuhundwa vammalele nkuchidoni, "Ikávaila hwetu tuleke kutanga lilove lya Nnungu koka tuve utuyava vitukutuku na vilyo. ³ Hambu mmalangavetu, vatandole vanu saba mmwenu vakulupíka kuva vambone na vaumbajijwe Umumu Wanaswe na vavêle na lúnda koka hwetu tuveng'e madengo anelo. ⁴ Tütendile uvila uchinga hwetu tulihumye mwalehu kunnyuwa Nnungu na kutanga Lilove lya Nnungu."

⁵ Anelwo lúnda nkuvakatapalila vanu vammalele. Nkuntandola Stefano munu avêle na ing'ulupa ing'ulu anaumbajijwe Umumu Wanaswe, uchocho nkuntandola na Filipo na Plokolo na Nikanoli na Timoni na Pamena na Nikolao wa ku Antiyokiya anaingidile dini ya Chiyahudi machedo. ⁶ Bahi nkuvavika muyo mwa mitume, na mitume nkuvayuwila akuno vavavikidile makono.

⁷ Bahi Lilove lya Nnungu nkupunda kuyanjala pa Yelusalemu na likuwa lya vakuhundwa nkahalija kuyenjejeka namene, na makuhani vohe nkunkulupila Yesu.

Kukamulwa kwa Stefano

⁸ Bahi Nnungu nkum'baliki namene Stefano, na Stefano nkuva na dimongo dya Nnungu, nkutenda masaibu na vimaiho vikulu ching'ati vanu. ⁹ Henga nkuhumila vanu fulani vachitahukana na Stefano, vanu va ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ichêmwa, "Ing'ande ya vanu vavêle na uhulu." Vanu

* 5:40 Maeleso layámba lina, lola Yohana 1:12.

anevo vávele Vayahudi vahalôka imanga ya ku Kilene na ku Alekisandiliya na vanji kuhaloka chilambo cha ku Kilikiya na chilambo cha ku Asiya. ¹⁰ Henga vakanahulwile kunnema ing'anya ya lúnda lwake na Umumu Wanaswe achimwongôsa kutangola. ¹¹ Bahi nkuvakumba vanu fulani vahaule kuva, "Hwetu tünimpilikana Stefano watangola malove la kunkufulu Musa na Nnungu." ¹² Pavatangwele uchocho, anelo malove nkuvachonjela vasele va Yahudi na vakúhunda Sheliya ya Musa. Bahi nkuhwena unankamula Stefano nkumpelekeja ku Lukumbi Lukulu. ¹³ Nkwidanavo mashahidi vakúlambila nkunavaimija uvatangola malove lakúlambila uvachidoni, "Ayu munu akáleka kuikufulu Ing'ande ai yanaswe ya Nnungu na Sheliya dya Musa. ¹⁴ Kwa kuva, hwetu tünimpilikana watangola kuva, aneyo Yesu wa ku Nasaleti àmbeyondonganga Ing'ande ya Nnungu pamo na kuipindikulanya mihambo yanatwing'ile Musa." ¹⁵ Anepo, vanu vammalele vanaikalenge palukumbi nkumpalambahija meho Stefano, nkukwona kumeho kwa Stefano ukung'anyima muchi kumeho kwa malaika.

7

Hutuba ya Stefano

¹ Anepo Kuhani Nkulu nkummuja Stefano kuchidoni, "Dachi malove alano lavakusitaki muhiu?" ² Stefano nkuyang'ula kuchidoni, "Mwenu mmakuluvangu pamo na atavangu, ngupilikanile! Nnungu wa ukulu ányumidile atata wetu Iblahimu panavele akula ku Mesopotamiya mahiku anelo kabla akánambihwena unaikala ku Halani. ³ Nnungu nkunyaulila kuchidoni, 'Uka nchilambo chuwikala, valeke alangavako, uhwene chilambo chinimbekulanguja.' ⁴ Bahi Iblahimu nkuhama chilambo cha va Kaludayo nkunaikala imanga ya Halani. Atatake Iblahimu pahwile, Nnungu nkumpelekeja Iblahimu nchilambo achino chimuikala vino. ⁵ Nnungu nanga panamwing'ile Iblahimu kananga chipande chijoko cha chilambo achino kuva mapala lake. Henga Nnungu ánimwahidi kuva àmbemwing'a chilambo achino kuva mapala lake, nang'e chalumo na vanu va nnukolo lwake, ikánava mmaduva anelo Iblahimu nanga panavele na mwana. ⁶ Nnungu nkutangola nawe wahaula kuchidoni, 'Vanu va nnukolo lwako vàmbekuva vayeni nchilambo cha vanu vanji na aneko vàmbekuva vatumwa na vàmbetendewa lahakalenge kwa uhiku wa vyaka mamiya ncheche. ⁷ Henga nangu nimbekiasibu chilambo chimbenténda kuva mmatumwa. Anepo vanu vangu vàmbeuka nchilambo anecho vaide vakangwabudu apano pachinu.' ⁸ Anepo Nnungu nkutenda lilailano na Iblahimu. Kwa m'bali wake Iblahimu, valume vammalele nnitawa lyake ílembelewa vacheketwe mambende la chilume. Bahi Iblahimu nkunyalula Isaka mwanawe nniduva lya nane lya kuvelekwa kwake. Isaka nanang'e uchocho nkunyalula Yakobo mwanawe. Yakobo nanang'e nkuvayalula vana vake kumi na mbili, anevo njo anakuluvetu.

⁹ Avala anakuluvetu nkummikila wiwu Yusufu nnung'unwao, nkunsumisa uchinga akave ntumwa kuchilambo cha Misili. Henga Nnungu nkuva pamo na Yusufu, ¹⁰ nkumpoha na ibaniki yammalele. Nkunwing'a lúnda na kuntenda akubalike pameho panga Falao, Nfalume wa Misili.* Bahi Falao nkuntenda Yusufu kuva nkulu wa chilambo chammalele cha Misili pamo na ing'ande yake ya chifalume. ¹¹ Bahi nkukamola indala ing'ulu nchilambo

* **7:10** Lina Falao, lyavele lina lya cheo cha nfalume wa Misili.

chammalele cha Misili na chilambo cha Kanaani, nkuva na siki ing'ulu. Na anakuluvetu vakanavele na chakulya. ¹² Yakobo papilikene kuva ku Misili kúvele vilyo, nkuvatuma anakuluvetu kwa mwanda ntandi. ¹³ Mmwanda wavo wavili Yusufu nkulitambulanga kwa akuluvake, kutandikila anepo Nfalume wa Misili nkuvamala alangavake Yusufu. ¹⁴ Bahi Yusufu nkuvalaia vanu vakantwale Yakobo atatake na alangavake vammalele vaide ku Misili. Na isabu ya vanu vammalele yavele sabini na nnyano. ¹⁵ Bahi Yakobo nkuhwena ku Misili, nkuikala aneko nang'e na anakuluvetu mpaka kuhwa kwavo. ¹⁶ Miili yavo nkunyakulwa, nkupelekejwa ku Shekemu, aneko nkunaisika munsati unavedwije nniyanga, wanausumile Iblahimu kihaloka kwa vana vanga Hamoli.

¹⁷ Bahi mahiku la Nnungu la kuitimisa aila ahadi yanamwahidite Iblahimu palanavele pepi, isabu ya vanu vetu vavêle ku Misili ívele iyenjeje kè namene. ¹⁸ Aneko ku Misili nkutawala Nfalume yunji akanammaite Yusufu. ¹⁹ Aneyo Nfalume nkuvakumba anakuluvetu na kuvatendela lahakalenge namene kwa kuvalasimisa vavayahe vakanunu vao uchinga vahwe. ²⁰ Mmaduva anelo njo lanavelekwije Musa. Na Nnungu ánikatapaliwa na Musa, na Musa álelewije chihí kwa myedi mitatu bahi nng'ande mwa atatake. ²¹ Bahi payahijwe pawelu, mwana wa chikongwe wanga Nfalume wa Misili nkunnakota, nkunnela muchi mwanawe. ²² Musa nkuhundwa mihambo yammalele ya lúnda lwa va Misili, nkuva munu wa kupwahika saana na kutenda saana.

²³ Bahi Musa panavele na vyaka alubaini, nkukudungila uhwene unavaongela alangavake Vaisilaeli na kumala hali dyavo. ²⁴ Aneko nkumwona Mmisili yumo wantendela lahakalenge nnangawake Musa, nang'e nkuhwena unannyunila ayula atendêwa lahakalenge, nkumpindikula kwa kummwalala ayula Mmisili. ²⁵ Musa átenda kuva alangavake Vaisilaeli vachivamale kuva Nnungu ámbevapoha kupitila nang'e, henga alangavake vakanamaite anelyo. ²⁶ Liduva lya vili nkuvakoja Vaisilaeli vavili uva-panyana, nkulinga kuvahapulanya wachidoni, 'Amanganya, mwenu um-mamo. Ing'anya ntwani mítendelana lahakalenge mmene kwa mmene?' ²⁷ Henga ayula achimmenga nnyake nkun'gong'olela Musa kunnyenje wachidoni, 'Nnani akuvikile wako kuva nkulu na nkuhukumu wetu?' ²⁸ Dachi, úlembela umbwalale muchi chummwalele ayula Mmisili lido?' ²⁹ Musa palapilikene malove anelo nkutukuta, nkutukutula chilambo cha ku Midiani, nkuikala aneko muchi mmidi, nkuvaveleka vana vavili vachilume.

³⁰ Bahi pavipitile vyaka alubaini, malaika wa Nnungu nkunnyumila Musa nchihole chichiyaka muchi moto aneko kulilanga pepi na Lichinga lya Sinayi. ³¹ Musa palawene anelo nkukangana namene, nkuhengelekela pepi uchinga alole saana, nkupilikana lidi lya Nang'olo Nnungu ulichidoni, ³² 'Nangu njo Nnungu wa anakulwenu Iblahimu na Isaka na Yakobo!' Musa nkutetemela kwa kuyopa na wala nanga panalingile kuhweneha kulola. ³³ Nang'olo Nnungu nkunnyaulila Musa kuchidoni, 'Ulanga vilatu vyako kwa kuva anepo puwimidile nni pachinu panaswe. ³⁴ Nni muhiu kuva, ñniyona ibaniki ya vanu vangu vavêle ku Misili. Na ñnipilikana chitengelo chavo, nanani ngúidile unavapoha. Bahi hambí, hwena kwa kuva nikutuma ku Misili.'

³⁵ Aneyo Musa njo ayula uvanannyitile uvachidoni, 'Nnani akuvikile wako kuva nkulu na nkuhukumu wetu?' Nnungu áníntuma uchinga ave nkulu na mpohi, kwa kupitila kwa malaika wa Nang'olo Nnungu anannyumidile

kuhaloka nchihole chichiyaka muchi moto. ³⁶ Patendile masaibu na vi-maiho, aneyo Musa nkuvalodya Vaisilaeli kuuka nchilambo cha Misili na kuvalodya kuyamboka Bahali ya Shamu na kupita nnilanga kwa uhiku wa vyaka alubaini. ³⁷ Uyoyo Musa njo anavahaulidile Vaisilaeli kuchidoni, 'Nnungu àmben'juha munu yumo kuva nabii muchi nangu kuhaloka nnitawa lyenu.' ³⁸ Aneyo Musa njo anavele pamo na likuwa lya vanu va Nnungu akula kulilanga pamo na ayula malaika wa Nnungu achitangôla na Musa ku Lichinga lya Sinayi. Na nni nang'e anapwechedile malove latwîng'a umi uchinga atwîng'e hwetu.

³⁹ Henga anakuluvetu nanga pavanatamwije kumpilikanila Musa, nkun-nyita na kulembela vauyile kavila ku Misili. ⁴⁰ Nkunnyaulila Haluni kuchidoni, 'Tukatapajije disanamu ditumbedyabudu, ditumbeditenda kuva milungu imbetulôdya, kwa kuva tukalimaite linkojije Musa, munu achit-ulodya kutandikila patuukile ku Misili!' ⁴¹ Anepo njo pavalikatapajijije sanamu ya kuyabudu ilandêne na ung'ombe wa mwana, nkuva uvaihumija sadaka na kuitendela ing'ole sanamu ivaikatapajije vene kwa makono lavo.

⁴² Bahi Nnungu nkulinyemya navo, nkuvaleka vaabudu dinondwa na liduva na mwedi kuva milungu, malinga chiilembwije nchitabu cha man-abii kuva,

'Mwenu mmanu mma Isilaeli,
dachi, nangu njo umuchinguhumija sadaka
kwa vyaka alubaini akula kulilanga?

⁴³ Nanga, mwenu múnyakwile n'gongwe wa Moleki, nnungu wenu akave muhiu,

na sanamu ya inondwa ya Lefani, nnungu wenu akave muhiu.

Múlikatapajije sanamu aneyo uchinga muyabudu aneyo milungu.

Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nimbempelekeja kuutumwa kulehu, kupunda ku Babeli.'

⁴⁴ Akula kulilanga anakuluvetu vávele na N'gongwe wa Nnungu uchimaiha kuva Nnungu ávele pamo na vanang'o. N'gongwe anewo ukatapajijwe malinga Nnungu chanannaidile Musa na ulandene na aula wauwene.

⁴⁵ Bahi anakuluvetu pamo na Yoshuwa nkuupewechelela anewo N'gongwe na kuingila nawo mmilambo vya vanu vakávele Vayahudi, vanu vanavavin-geenge Nnungu muyo mwa anakuluvetu pavachitwala chilambo chavo. Aneko, anewo N'gongwe nkuuchunga mpaka mmaduva langa Daudi.

⁴⁶ Bahi Nnungu nkumpendelela namene Daudi, Daudi nkunyuwa Nnungu wa Yakobo ankubalile kun'dengela Ing'ande. ⁴⁷ Ikánava Selemani njo anan'dengedile Nnungu Ing'ande.

⁴⁸ Henga Nnungu Nkulu akáikala n'ding'ande didengwije na makono la vanu, malinga chanatangwele nabii kuva,

⁴⁹ 'Nang'olo Nnungu àhaua kuchidoni,

"Kulihunde njo chiteng'u changu cha Ufalume,
na pachilambo njo pachinu pakuvika madodo langu.

Hambi ñnembengudengela ing'ande ivedachi?

Na pachinu ntwani panimbeyewelela?

⁵⁰ Dachi, nikee nangu nguumbile vitukutuku vyammalele kwa makono langu?"'

⁵¹ Mwenu mmakutahuka, mitima na makutu lenu làvele muchi la vanu vanji vakánkulpila Nnungu. Maduva lammalele muntahuka Umumu Wanaswe malinga chivanatendile anakuluvenu. ⁵² Dachi, pàvele nabii woheyo akanalagihijwe na anakuluvenu? Vánivawalala avala vanalaujije

kwamba habali ya kwida kwanga ayula Mwene Haki. Na mwenu hambu münintengeleka na kummwalala. ⁵³ Mwenu múpwechedile Sheliya ya Nnungu kupitila malaika va Nnungu, henga nanga pamunaikamwile!”

Stefano àpanywa mayanga

⁵⁴ Bahi avala vajumbe va Lukumbi Lukulu pավapilikene malove anelo langa Stefano, nkusunala namene, nkun'gegedulila meno. ⁵⁵ Henga Stefano akuno aombèlè Umumu Wanaswe, nkupalambahija meho kulihunde, nkuwona ukulu wa Nnungu na Yesu aimidilè m'bali wa kunkono mumamulaka la Nnungu. ⁵⁶ Stefano nkuchidoni, “Lola, nikwona kulihunde kuhunukwike na Yesu aimidilè m'bali wa kunkono mumamulaka la Nnungu.”

⁵⁷ Bahi vajumbe vammalele va lukumbi nkutaya lwasu na kudiva makutu lavo. Vammalele nkunnyapatani kwa pamo. ⁵⁸ Nkunkwekwelehija panda imanga, aneko nkumpanya mayanga. Na avala mashahidi nkuulanga makoti lavo nkunavika kwanga kijana yumo uvanchema Sauli. ⁵⁹ Pavachimpunya mayanga Stefano, Stefano nkuva wayuwa wachidoni, “Nang'olo Yesu, ipwachele isungu yangu.” ⁶⁰ Anepo nkutindivala malundi, nkunonoha lidi wachidoni, “Nang'olo, unavavalangile sambu aino ivaitenda.” Patangwele malove anelo nkuhila.

8

Sauli àlibaniha likuwa lya vanu vankulupila Yesu

¹ Bahi Stefano pawalelwe, Sauli ànipwawa nanang'e nkwna kuva kuwalalwa kwanga Stefano nni chinu chambone.

Liduva ulyolyo likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Yelusalemu nkutandilika kubanihwa namene. Vakúkulupila vammalele nkumwadilikana, nkutukutula chilambo cha ku Yudeya na ku Samaliya. Henga mitume nanga pavanamwadilikene.

² Vanu vamweshimu Nnungu nkunsika Stefano na kunkutangila namene.

³ Henga Sauli nkutandilika kulyondonganga likuwa lya vanu vankulupila Yesu, waingila kila ing'ande wavakamula valume na vamahe na kuvataya nnilungu.

Filipo aneko ku Samaliya

⁴ Henga avala vakúkulupila pavamwadilikene, kila pachinu pavachihwika nkuva uvahubili Malove Lambone. ⁵ Bahi Filippo nkuheleleleka imanga fulani ya chilambo cha Samaliya, na aneko nkuvahubili vanu habali dya Kilisto. ⁶ Makuwa la vanu pavachipilikana malove lachitangola Filippo na kuvyona vimaiho vya masaibu vyachitenda, vammalele nkupilikanisha kwa bidi namene. ⁷ Kwa kuva, vanu vanaukwa na anamindenga na anevo anamindenga vávauka uvanyakonya, na vanu vadidiméngé na vikwava nkupata kulama. ⁸ Bahi nkuva na ihangaladi ing'ulu namene muimanga aneyo.

⁹ Bahi paimanga aneyo pávele na munu yumo uvanchema Simoni. Munu aneyo ávele nyavi kwa vyaka vyohe na átenda vitukutuku vyakukanganya na kuvahaulila vanu va Samaliya kuva nang'e nni munu nkulu, amaikána namene. ¹⁰ Vanu vammalele, vakulu na vakávele vakulu, nkuva uvampilikanisha saana uvachidoni, “Ayu munu nni aila imongo ya chinnungu ichémwa, ‘Imongo Ing'ulu.’ ” ¹¹ Vanu nkumpapata kwa kuva, kwa vyaka vyohe ánivakanganya kwa uhavi wake. ¹² Henga vanu pavakulupidile Malove Lambone lachihubili Filippo, lachiyamba Ufalume wa Nnungu na mamulaka la Yesu Kilisto, vamahe na valume nkubatiswa. ¹³ Anepo Simoni nanang'e

nkukulupila na kubatiswa, nkuva wampapata Filipino, wakangana pachilona masaibu na vimaiho vikulu vyachitenda Filipino.

¹⁴ Bahi mitume vanavele ku Yelusalemu pavapilikene kuva venedi va ku Samaliya vānilikulupila Lilove Iya Nnungu, nkuntuma Petulo na Yohana. ¹⁵ Pavakamwele ku Samaliya nkuvayuwila vanu vakūkulupila uchinga vampechelele Umumu Wanaswe. ¹⁶ Kwa kuva, uhiku anewo Umumu Wanaswe ávele bado akānambiinjila mmitima yavo, ila vābatisijwe chihi kwa lina lyanga Nang'olo Yesu. ¹⁷ Bahi Petulo na Yohana nkuvavikila makono avala vakūkulupila, navanang'o nkumpwechela Umumu Wanaswe. ¹⁸ Simoni nkuva avenkuvalola vanu pavachimpwechelela Umumu Wanaswe kupitila mitume kuvavikila makono. Bahi nang'e nkulinga kuhumya dihela amwing'e Petulo na Yohana wachidoni, ¹⁹ "Nanani uchocho ning'e anedyo dimongo uchinga kila munu unimbemmikila makono langu apate kumpwechelela Umumu Wanaswe."

²⁰ Henga Petulo nkunyang'ula wachidoni, "Dihela dyako dyondongeke pamo na wako mwene, kwa kuva ūtenda kuva unahulula kusuma dimongo dya Nnungu! ²¹ Wako ukávele na sehemu mmadengo alano, kwa kuva, ntima wako ukávele wambone pameho pa Nnungu. ²² Bahi pindikuka kuuka mmawaso lako lahakalenge na unnyuwe Nang'olo Nnungu, panjika achiakusamehe kwa anelo mawaso luvenalo. ²³ Kwa kuva, ngwōna kuva wiu unikuumbala namene na sambu inikukamula." ²⁴ Anepo Simoni nkuchidoni, "Chonde, nguyuwile mwenu mmene kwa Nang'olo Nnungu uchinga linang'oje lilove lyohelyo mmalove anelo lamutangwele."

²⁵ Pavamalidile kushuhudila na kutanga Lilove Iya Nang'olo Nnungu, Petulo na Yohana nkuuya ku Yelusalemu. Pavanavenkuuya nkuva uvatanga Malove Lambone mmijiji vyohe vya ku Samaliya.

Filipo na Nkulu yumo wa chilambo cha Isyopiya

²⁶ Malaika wa Nang'olo Nnungu nkunyalila Filipino kuchidoni, "Hwena m'bali wa kusini uilondole indila iūka ku Yelusalemu uhwena ku Gaza." Aneyo indila ipita nnilanga. ²⁷ Bahi Filipino nkuuka. Panavele nndila, nkukojana na towashi yumo wa chilambo ku Isyopiya. Munu aneyo áimilila dimali dyammalele dya Kandake,* malukiya wa chilambo chammalele cha Isyopiya. Towashi aneyo ápite ku Yelusalemu unamwabudu Nnungu. ²⁸ Aneyo munu panavele nndila wahwena ku Isyopiya áikele munkokoteni wake uchiutangwa na vanyama akuno wasoma chitabu changa nabii Isaya. ²⁹ Bahi Umumu Wanaswe nkunyalila Filipino, "Hengelekela pepi na nkokoteni aula na ulondoJane nawo." ³⁰ Filipino nkuutukutula aula nkokoteni, nkumpilikana aneyo munu wasoma chitabu cha nabii Isaya. Anepo Filipino nkummuja kuchidoni, "Dachi, unalaelewa anelo lulasoma?" ³¹ Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, "Nimbekwelewa dachi akānapwawe munu wa kungwelekesa?" Nkunkalibisa Filipino akwele munkokoteni akaikale nawe.

³² Malemba Lanaswe lachisoma nni alano,

"Ávele muchi ungandolo apelekéjwa kumasinjilo.

Na malinga chanyalala ungandolo wa mwana muyo mwa nkúcheketa maleha,

uchocho nanang'e nanga panatangwele chinu chohecho.

³³ Átajjwe dihoni na kuimwa haki.

Nnani ambehulūla kulonjelela kwamba vavana vake?

* **8:27** Kandake, nni lina Iya cheo cha malukiya.

Kwa kuwa, umi wake uniuswa apano pachilambo.”

³⁴ Aneyo towashi nkummuja Filipo kuchidoni, “Nguhaulile, ayu nabii àlonjelela kwamba chani? Àlonjelela habali dyake mwene au habali dyanga munu yunji?” ³⁵ Bahi Filipo nkunyunyunda kwa kutandikila Malemba ulala Lanaswe, nkunnyubilila Malove Lambone lamwamba Yesu. ³⁶ Pavanavele mmwanda, nkuhwika pachinu pavèle medi, ayula towashi nkuchidoni, “Lola, apano pàvele litanda Iya medi. Dachi, chinu ntwan chimbenenda nangu nnabatiswe?” [³⁷ Anepo Filipo nkuchidoni, “Ikàva unakulupila kwa ntima wako wammalele, ìnahululika.” Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, “Nangu nakulupila kuwa Yesu Kilisto njo Mwana wa Nnungu.”]† ³⁸ Anepo nkuimija nkokoteni nkusulupukanga. Filipo na ayula towashi nkuhelelekela mmedi, na Filipo nkum’bata ayula towashi. ³⁹ Pavahumile mmedi, upala Umumu wa Nang’olo Nnungu nkuntwala Filipo, anepo ayula towashi nkua nanga pammwene Filipo kavila. Henga ayula towashi nkuhwena na mwanda wake akuno wahangalala. ⁴⁰ Filipo nkulikoja avèle kuimanga ya Asoto. Anepo nkua wapita dimanga dyammalele watanga Malove Lambone, mpaka pahwikile imanga ya Kaisaliya.

9

Kupindikuka kwa Sauli (Matendo 22:6-16, 26:12-18)

¹ Mmaduva ulala Sauli nkuhwenaha uvayoha namene kuvawalala vakuhundwa vanga Nang’olo. Nkummwenela Kuhani Nkulu, ² nkunnyuwa ahumye dibaluwa dya kummaiha Sauli n’ding’ande dya kunnyuwila Nnungu dya ku Dameski, uchinga akankoja munu woheyo wa nnikuwa Iya vanu vankulupila Yesu lichêmwa, “Indila Aila,”* akàva nnume au mmahe ankamule na kumpelekeja ku Yelusalemu.

³ Henga panavele mmwanda pepi na kuhwika ku Dameski, upala nng’anje kuhaloka muha kulihunde nkunnangajija kila m’bali. ⁴ Paolo nkuhunamila pahi, nkupilikana lidi ulinnyaulila kuchidoni, “Sauli, Sauli! Mwadachi ùnangubaniha?” ⁵ Sauli nkuuja kuchidoni, “Nkulu, wako nnani?” Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, “Nangu nni Yesu ùngubanihà. ⁶ Henga hambì, imila uingile muimanga, na aneko uchiuhauliwe lyulembelewa kulitenda.” ⁷ Avala vanu vanavele mmwanda pamo na Sauli nkuimila akuno vanyalike uvakangana kwa kuwa, vánalipilikana alila lidi, henga vakachimwona munu achitangôla. ⁸ Sauli nkuimila, pahunukwile meho lake nanga kuchona chinu chohecho, avala vanu nkunkamula nkono nkunnodya mpaka kuimanga ya ku Dameski. ⁹ Sauli áikele maduva matatu kabla akànambilola, na maduva anelo nanga pachilya wala kukumbila chinu chohecho.

¹⁰ Bahi akula ku Dameski kúvele na munu yumo ankulupila Yesu lina lyake Ananiya. Nang’olo Yesu nkunnyaulila mmaono kuchidoni, “Ananiya!” Ananiya nkuyambukila kuchidoni, “Nang’olo, nangu apano.” ¹¹ Nang’olo nkunnyaulila kuchidoni, “Uka uhwene indila ichêmwa, Indila Inyokile, muing’ande yanga Yuda ukammuje munu yumo uvanchema Sauli wa imanga ya ku Taso. Aneyo Sauli vino àvenkunnyuwa Nnungu. ¹² Nang’e àmmwene munu yumo uvanchema Ananiya mmaono waida kwake na kummikila

† 8:37 Malove la nsitali wa 37 lakapali mmalemba lanji matandi-matandi. aneyo yàvele namuna ya kuvatambuliha vanu vachimpapata Yesu.

* 9:2 “Indila aila,”

makono uchinga apate kulola kavila.” ¹³ Henga Ananiya nkuyang'ula kuchidoni, “Nang'olo Yesu, nangu ñnipilikana kwa vanu vohe kwamba mambo lohe lahakalenge lavatendile vakúkulupila vako va ku Yelusalemu. ¹⁴ Na apano pa Dameski ñnikamola akuno avèlè na mamulaka lahalôka kwa makuhani vakulu uchinga avakamule vanu vammalele vakuyûwa kwa lina lyako.” ¹⁵ Henga Nang'olo Yesu nkunnyaaulila Ananiya kuchidoni, “Wako hwena chihi, kuwa kwa ayuno munu ñmintandola uchinga angutumikile, akaliyanjaje lina lyangu kwa vanu vakávele Vayahudi na kwa vafalume vao na kwa va Isilaeli. ¹⁶ Nangu nimwene nguchinnanguje namuna chalembelewa kubanika ing'anya yang'une.”

¹⁷ Bahi Ananiya nkuhwena. Pakamwele n'ng'ande yanavele Sauli, nkummikila makono Sauli, nkuchidoni, “Nkulwangu Sauli, Nang'olo Yesu anakuhmidile paunavele ñndila uida apano, ñningutuma uchinga upate kulole kavila na kuumbajwa Umumu Wanaswe.” ¹⁸ Upala vitukutuku vivèle muchi makakamba nkuhuma mmeho mwa Sauli, nkupata kulola kavila. Anepo Sauli nkuimila, nkuhwena unabatiswa. ¹⁹ Bahi nkulya chakulya, nkupata dimongo kavila. Aneko ku Dameski, Sauli nkuikala maduva kadiki pamo na vakuhundwa.

Kuhubili kwanga Sauli aneko ku Dameski

²⁰ Sauli nanga panatimile kutandilika kuhubili n'ding'ande dya kunyuwila Nnungu dya pa Dameski wachidoni, “Yesu nni Mwana wa Nnungu.” ²¹ Vanu vammalele vanampilikene vânikangana uvachidoni, “Dachi, ayu munu akee ayula achivabaniha vanu va ku Yelusalemu vayûwa kwa lina lya Yesu? Dachi, na apano pa Dameski akâkamwele uchinga avakamule anevo vanu na kuvapelekeja ku Yelusalemu kwa makuhani vakulu?”

²² Sauli nkuhalija kuwa na dimongo dya kuhubili na kuvatahuka Vayahudi vachiikala ku Dameski wamaiha kuwa Yesu njo Kilisto atandolweji na Nnungu. ²³ Bada ya kupita maduva lohe, Vayahudi nkutenda ntamelo uchinga vammwalale Sauli. ²⁴ Henga lammalele lavanakudungidile pantemelo nkummwikila mwene Sauli. Bahi chilo na muhi Vayahudi nkuva uvaikalanga mmilango ya kuingilila muimanga uvavetela kummwalala Sauli. ²⁵ Henga liduva limo vakuhundwa va Sauli nkuntwala Sauli ching'ati chilo nkummika nnikalala nkumpelehija pachitonono cha lingongo lya imanga, nkunsulupuhija pawelu imanga.

Sauli aneko ku Yelusalemu

²⁶ Sauli pahwikile ku Yelusalemu nkulinga kulikundanya pamo na vakuhundwa va Yesu. Henga vammalele nkunnyaopa kwa kuwa vakanakulupidile kuwa muhiu Sauli ñnkulupila Yesu. ²⁷ Henga Banaba nkuntwala nkumpelekeja kwa mitume. Nkuvahaulila namuna Sauli chammwene Nang'olo Yesu panavele ñndila na namuna Nang'olo Yesu chatangwele na Sauli. Uchocho, nkuvahaulila namuna Sauli chahubilita aneko ku Dameski kwa mamulaka la Yesu bila kuyopa. ²⁸ Bahi Sauli nkuikala pamo na mitume akuno wahubili kwa mamulaka la Nang'olo Yesu kila pachinu aneko ku Yelusalemu bila kuyopa. ²⁹ Pamo na anelo, Sauli nkuva walonjela na kutahukana na Vayahudi vatangôla Chigiliki, henga vanang'o nkulembela vammwalale. ³⁰ Bahi vakúkulupila avake pavapilikene habali aneyo, nkuntwala Sauli, nkuhwenawe ku Kaisaliya, aneko nkunnyaaulila ahwene kuimanga ya Taso.

³¹ Mahiku anelo vanu vammalele vankulupila Yesu va ku Yudeya na va ku Galilaya na va ku Samaliya nkuva na amani. Uchocho, váníhalija kuhwínga disungu na kuhweneha kumweshimu Nang'olo na kutujwa mitima na Umumu Wanaswe, bahi ing'anya ya anelo vanu nkupunda kuyenjejeke.

Petulo ànnanya Ineya

³² Petulo pánavele wadingukadinguka n'dimanga, liduva limo nkuvaongela vakúkulupila vachiikala ku Lida. ³³ Aneko nkunkoja munu yumo lina lyake Ineya analele kwa vyaka nane pachinanda kwa kuva ánididimanga. ³⁴ Bahi Petulo nkunnyaulila Ineya kuchidoni, "Ineya, Yesu Kilisto avenkukulupila. Takatuka ulitike nkeka wako." Upala Ineya nkuimila. ³⁵ Vanu vammalele va ku Lida na ku Saloni pavammwene Ineya waonga, nkunkulupila Nang'olo.

Petulo ànfufula Dokasi

³⁶ Paimanga ya Yafa pávele na nkúkulupila yumo mmahe avanchema Tabisa, kwa Chigiliki Dokasi. Mmahe aneyo átenda lambone pamo na kuvayangata amahuvani. ³⁷ Bahi mmađuva anelo, aneyo mmahe nkuu-ula, nkuhila. Vanu nkuuhinga mmili wake, nkunaulaja nchumba chivêle n'galofa. ³⁸ Imanga ya Yafa ívele pepi na ku Lida. Vakúkulupila nkupilikana kuva Petulo ávele aneko ku Lida, bahi nkuvatuma vanu vavili vahwene kwanga Petulo vakannyaulile kuchidoni, "Chonde, piyanya kwida." ³⁹ Upala Petulo nkuuka nkupapatana navo. Pakamwele, nkupelekejwa kuchumba cha n'galofa chivannajije Dokasi. Anannidi vohe vanavele nchumba anecho nkuimilanga akuno van'dingwike Petulo uvakuta na kunnanguja makansu na dinguwo dyanavatotedile Dokasi panavele mumi. ⁴⁰ Petulo nkuvahaulila vanu vammalele vahume pawelu, nkutindivala malundi, nkuyuwa. Anepo nkuupindikukila aula ntuhi, nkuchidoni, "Tabisa, takatuka." Tabisa nkukusumbula meho lake, pammwene Petulo, nkutakatuka, nkuikala. ⁴¹ Petulo nkunkamula nkono nkumwimija, anepo nkuvachema avala vakúkulupila chalumo na anannidi, nkumpelekeja ayula mmahe muyo mwavo akuno avêle mumi. ⁴² Habali aino nkuyanjala muimanga yammalele ya Yafa, na vanu vohe nkunkulupila Nang'olo Yesu. ⁴³ Bahi Petulo nkuikala maduva lohe aneko ku Yafa kwanga munu yumo uvanchema Simoni akatapája mambende la kukatapajija vitukutuku.

10

Petulo na Konoliyo

¹ Aneko ku Kaisaliya kúvele Mloma yumo uvanchema Konoliyo. Nang'e ávele nkulu wa likuwa lya matiyala va Chiloma myamoja lichichêmwá, "Likuwa lya Chiitaliya." ² Munu aneyo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake váníalimumya kwanga Nnungu na kumweshimu namene. Nang'e ánaveng'a sadaka amahuvani vohe na kunnyuwa Nnungu maduva lammalele. ³ Liduva limo, malinga satisa muhi nkulona maono. Mmaono anelo ámmwene malaika wa Nnungu wamwidila na kunnyaulila kuchidoni, "Konoliyo!" ⁴ Konoliyo nkumpalambahija meho ayula malaika wanga Nnungu kwa kuyopa, nkunnyaulila kuchidoni, "Nang'olo, nangu apano uchidachi?" Malaika wa Nnungu nkunnyaulila kuchidoni, "Maombi lako na sadaka dyako dyuchiveng'a amahuvani Nnungu ánidipwechelela na akambedilualila. ⁵ Hambi vino, vatume vanu ku Yafa vakancheme munu yumo uvanchema Simoni, lina lyake linji Petulo. ⁶ Nang'e áikala muing'ande yanga

Simoni nkúkatapaja vitukutuku vya mambende, na ing'ande aneyo ìvele pepi na bahali.” ⁷ Ayula malaika wa Nnungu achitangôla nawe paukile, Konoliyo nkuvachema vatumishi vake vavili pamo na litiyala yumo muavala vachintumikila, analihumije namene kwa Nnungu. ⁸ Nkuvahaulila mambo lammalele lahumidile na kuvatuma kuhwena ku Yafa.

⁹ Liduva lya vili malinga sasita, anevo vanu vatatu pavanavele pepi kuhwika ku Yafa, Petulo nkukwela muha ing'ande unannyuwa Nnungu. ¹⁰ Panavele nkuyuwa nkwona indala, nkulembela apate chakulya. Henga pavachintelekela, nkulona maono. ¹¹ Ákuwene kulihunde kuhunukwike na chinu chinavele muchi inguwo ing'ulu uchisulupuhwa pahi akuno chikamwilwé n'dindumba dyake ncheche. ¹² Nkati múvele na kila namuna ya anyama vavéle na madodo ncheche, na vakwava na vyuni. ¹³ Anepo nkupilikana lidi ulinnyaulila kuchidoni, “Petulo, imila, usinje koka utang'une.” ¹⁴ Henga Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Wala, Nang'olo! Nangu nikanalinga kulya chinu chohecho chikáluhusiwa kuliwa, wala kulya chinu chohecho chivalang'wa kuva najisi.”

¹⁵ Henga alila lidi nkuvangulila mwanda va vili, ulinnyaulila kuchidoni, “Vitukutuku vyavihahwile Nnungu, wako unavicheme najisi.” ¹⁶ Álalá malove nkupilikanika myanda mitatu, upala aila inguwo nkuyihwa muha kulihunde.

¹⁷ Petulo panavele nkuliuja mana la maono anelo, avala vanu vatumwije na Konoliyo nkuhwika paing'ande yanga Simoni akatapâja vitukutuku vya limbende kwa kuva, vánílangujwa paivele ing'ande aneyo. ¹⁸ Nkuimila pannango wa lingongo nkuhodika, nkuuja kuchidoni, “Dachi, amuno njo mwaikala nnyeni yumo uvanchema Simoni, lina linji Petulo?”

¹⁹ Petulo panavele chihi nkuliuja mana la maono álalá, Umumu Wanaswe nkunnyaulila kuchidoni, “Simoni, apano pàvele vanu vatatu vánakutaha. ²⁰ Bahi imila, usulupuke koka upapatane navo wala unalipwalele kwa kuva nìvatumile nangu.” ²¹ Petulo nkusulupuka, nkuvahaulila avala vanu kuchidoni, “Nangu njo aneyo munu umuntaha. Chinu ntwani chintendile muide apano?” ²² Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Hwetu tütumwije na Konoliyo, nkulu wa matiyala la Chiloma. Nang'e nni munu wambone na ànamweshimu Nnungu, na ànalombolewa na Vayahudi vammalele. Malaika wa Nnungu àninyumila nkunnaija akucheme wako kukaya kwake uchinga apilikane malove lumbennyaulila.” ²³ Petulo nkuvakalibisa nng'ande, nkualanguja pachinu pakulala. Liduva lya vili, Petulo na avala vanu vatatu nkutandilika mwanda. Nkupapatana na vanu vanji vankulupîla Yesu vaikála ku Yafa.

²⁴ Liduva lipapête nkuhwika imanga ya ku Kaisaliya. Na aneko Konoliyo ávele nkualinda pamo na alangavake na ayanjavake vanavakumbwile. ²⁵ Petulo panavele nkuinjila nng'ande, Konoliyo nkuhwena unanchingamila, nkutindivala malundi muyo mwake, nkunyunamila. ²⁶ Henga Petulo nkuntakatuha nkunnyaulila kuchidoni, “Imila, kwa kuva, nangu nni munu chihi muchi wako.” ²⁷ Petulo nkuingila nng'ande akuno watangola na Konoliyo, anemwo nkuvakoja vanu vohe vaveléle pamo. ²⁸ Petulo nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmene mûnimala kuva Sheliya ya dini yetu ikáluhusu Nnyahudi kukumilana na munu akávele Nnyahudi, kananga kumwongela. Henga Nnungu àningulanguja kuva ikálembelwa kummalangila munu woheyo kuva akáfala

kwa Nnungu au kuva najisi kwa Nnungu. ²⁹ Njo mana puvatumile vanu unanguchema nikánatahwiwe kwida. Hambi vino, ngüyuwa munguhaulile chimunguchemedile.” ³⁰ Konoliyo nkuchidoni, “Maduva matatu lapitile malinga disadino, satisa ya muhi, nangu navele nng’ande unguyuwa. Upala, nkumwona malaika wa Nnungu anawete dingwo ding’anyima namene aimidilè muyo mwangu. ³¹ Nkunguhaulila kuchidoni, ‘Konoliyo, Nnungu ànipilikana maombi lako na sadaka dyuveng’a amahuvani dijuka ukumbuso pameho pake. ³² Bahi vatume vanu vahwene ku Yafa vakancheme Simoni, lina linji Petulo. Aneyo Petulo àpangile muing’ande yanga Simoni nkúkatapaja vitukutuku vya mambende. Ing’ande yake ìvele pepi na bahali.’ ³³ Bahi upala nangu nkuvatuma vanu kwakuwe na wako ùtendile saana kuida. Hambi, hwetu tùvele apano muyo mwa Nnungu kupilikanila lammalele lakulaijje Nang’olo Nnungu unatuhaulila hwetu.”

Hutuba ya Petulo

³⁴ Bahi Petulo nkutandilika kutangola wachidoni, “Hambi nangu ñnimala kuva Nnungu nanga pannola munu kumeho. ³⁵ Henga mmilambo vyammalele, munu woheyo amweshimu Nnungu na kutenda lalalembela Nnungu, Nnungu ànampwechelela. ³⁶ Na mwenu mmene ñniumala aula ujumbe wanautumile Nnungu kwa Vaisilaeli, uchitanga Malove Lambone la amani ipatikâna kupitila kwa Yesu Kilisto. Na ayu Yesu njo Nang’olo wa vanu vammalele. ³⁷ Mwenu mùnilamala lanahumidile kutandikila ku Galilaya nkuyanjala chilambo chammalele cha Yudeya bada ya ubatiso wachihuahili Yohana. ³⁸ Kwa kuva, Nnungu ántandwele Yesu wa ku Nasaleti na kumwombaja Umumu Wanaswe na kumwing’a dimongo uchinga akole madengo la Nnungu. Yesu nkuhwena kila pachinu wavatendela vanu lambone na kuvalamya vanu vammalele vanavele mumamulaka langa Ibilisi. Yesu átendile uchocho kwa kuva, Nnungu ávele pamo nanang’e. ³⁹ Hwetu njo mashahidi tuva vitukutuku vyammalele vyavitendile Yesu nchilambo cha Vayahudi na pa Yelusalemu. Vánimmwalala kwa kummamba munsalaba. ⁴⁰ Henga Nnungu nkunfufula nnidua lya tatu lya kuhwa kwake, nkuntenda aoneke kwa vanu. ⁴¹ Vakanammwene vanu vammalele, henga hwetu tutandolwejje na Nnungu kuva mashahidi vake nni tunammwene. Hwetu njo tunalile na kukumbila pamo nanang’e bada ya kufufuka kwake. ⁴² Nkutulaija kulahubili Malove Lambone kwa vanu vammalele na kushuhudila kuva Yesu njo avikwije na Nnungu kuva Nkúhukumu wa vanu vumu na ahwíle. ⁴³ Na njo uvachimwamba manabii vammalele kuva kila munu ambenkulupîla àmbesamehewa masambi lake kwa mamulaka lake.”*

Vanu vakávele Vayahudi vâmpwechelela Umumu Wanaswe

⁴⁴ Petulo panavele nkutangola malove anelo, Umumu Wanaswe nkuingila mmitima ya vammalele vanavele nkupilikanila malove anelo. ⁴⁵ Na avala Vayahudi vankulupîla Yesu vanaidile pamo na Petulo kuhaloka ku Yafa nkukangana namene pavawene kuva Nnungu àvapele inujo ya Umumu Wanaswe vanu vakávele Vayahudi. ⁴⁶ Kwa kuva, vânivapilikana uvalonjela kwa luga dya kukanganya uvannombolela Nnungu. Anepo Petulo nkuchidoni, ⁴⁷ “Ava vanu vâmpwechedile Umumu Wanaswe malinga hwetu chitumpwechedile. Dachi, pâvele munu woheyo ambehulûla kuvadivila

* **10:43** Munsitali auno vâlembile “kusamehewa kwa lina lyake.” Henga maeleso layâmba lina, Iola Yohana 1:12.

vanabatiswe kwa medi?" ⁴⁸ Bahi anepo Petulo nk kwamulu vabatiswe kwa mamulaka la lina lya Yesu Kilisto. Anevo vanu nkunyuwa Petulo aikale navo kwa maduva kadiki.

11

Maeleso langa Petulo kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Yelusalemu

¹ Bahi mitume pamo na vanu vanji vankulupîla Yesu va aneko ku Yudeya vânipilikana kuva, vanu vakâvele Vayahudi vânilipwechela Lilove lya Nnungu. ² Bahi Petulo payombweke kuhwena ku Yelusalemu, avala Vayahudi vankulupîla Yesu vachilembela vanu vakâvele Vayahudi vayaluke nkutandilika kutahukana na Petulo uvachidoni, ³ "Wako úpite unaikala kwa vanu vakâyalwike na kulya navo!"

⁴ Anepo Petulo nkutandilika kuvahaulila saana kila chinu chihumidile wachidoni, ⁵ "Liduva limo ngúvele paimanga ya ku Yafa unguyuwa. Anepo nkulona maono. Ngúchiwene chinu muchi inguwo ing'ulu uisulupuka kuhaloka kulihunde akuno ikâmwilwe n'dindumba dyake ncheche, nkusulupukila upala pannavele. ⁶ Pangupenekedile nkati, nkuvona anyama vavêle na madodo ncheche na anyama va munnyitu na vakwava na vyuni. ⁷ Nangu nkupilikana lidi ulinguhaulila kuchidoni, 'Petulo, imila usinje koka utang'une.' ⁸ Nangu nkuchidoni, 'Wala Nang'olo! Nangu nikanalinga kulya chinu chohecho chikâluhusiwa kuliwa, wala kulya chinu chohecho chivalangîwa kuva najisi.' ⁹ Henga nangu nkupilikana kavila alila lidi kuhaloka kulihunde ulichidoni, 'Vyavihahwile Nnungu, unavicheme kuva najisi.' ¹⁰ Alalá malove nkupilikanika myanda mitatu, anepo aila inguwo pamo na vitukutuku vyammalele vinavele muinguwo nkuutwa kuhwena muha kulihunde. ¹¹ Bahi upala, vanu vatatu vanatumwije kwang'une kuhaloka ku Kaisaliya nkukamola paing'ande inichiikala. ¹² Umumu Wanaswe nkunguhaulila ngupapatane navo bila kulipwelela. Na vakúkulupîla avangu avano sita va ku Yafa nkupapatana na nangu, na patukamwele ku Kaisaliya, hwetu tuvammalele nkuingilanga nng'ande mwanga Konoliyo. ¹³ Konoliyo nktuhaulila namuna malaika chanannyumidile nng'ande mwake na kunnyaulila kuva, 'Vatume vanu ku Yafa vakancheme munu yumo uvanchema Simoni, uvanchema Petulo. ¹⁴ Nang'e achiakuhaulile malove lambekupoha wako pamo na vanu va nng'ande mwako.' ¹⁵ Pangutandilike kulonjela, Umumu Wanaswe nkuingila mmitima yavo muchi chanaingidile mmitima yetu anepo patandi. ¹⁶ Bahi nangu nkukumbukila àlalá malove lanatangwele Nang'olo kuva, 'Yohana àbatisa kwa medi, henga mwenu mùmbebatiswa kwa Umumu Wanaswe.' ¹⁷ Hambi ikâva Nnungu àveng'ile vanu avano uila inujo yanatwing'ile hwetu tunkulupîla Nang'olo Yesu Kilisto, dachi, nangu nni nnani mpaka nintahuke Nnungu?" ¹⁸ Pavalapilikene anelo nkuva nanga pavanavele na lilove lya kutahuka, anepo nkunnombolela Nnungu uvachidoni, "Bahi Nnungu ànivajalila vanu vakâvele Vayahudi wasa wa kulaleka masambi lavo uchinga vapate umi ukâvele na ntululilo!"

Vanu va ku Antiokiya vânkulupîla Yesu

¹⁹ Bahi kupapatana na ibaniki inahumidile ing'anya ya kuwalalwa kwa Stefano, vakúkulupîla nkumwadilikana. Vanji nkuhwena ku Foinike na ku Kiplo na ku Antiyokiya uvayanjaja aula ujumbe wa Nnungu kwa Vayahudi

weka. ²⁰ Henga vakukulupila vanji muanavo vanahaleke ku Kiplo na ku Kilene nkuhwena ku Antiyokiya nkuva uvalonjela na vanu vakávele Vayahudi kuyamba Malove Lambone lamwamba Nang'olo Yesu. ²¹ Dimongo dya Nnungu dívele pamo na vanang'o, vanu vohe namene nkukulupila na kumpindikukila Nang'olo. ²² Habali anedyo dya vanu anevo nkupilikanika kwa vanu va ku Yelusalemu vankulupíla Yesu, nkuntuma Banaba ahwene ku Antiyokiya. ²³ Banaba pahwikile aneko nkwna namuna vanu chivalikiwije na Nnungu, nang'e nkuhangelala na kuvakamya mitima wavahaulila vahaliye kukulupika kwanga Nang'olo kwa mitima yavo yammalele. ²⁴ Banaba ávele munu wambone na aumbajijwe Umumu Wanaswe na ing'ulupa, na likuwa likulu lya vanu nkuyenjeke kwanga Nang'olo. ²⁵ Bahi Banaba nkuhwena ku Taso unantaha Sauli, ²⁶ na pammwene nkuidanawe ku Antiyokiya. Kwa chaka chammalele, Banaba na Sauli nkuikala na avala vakukulupila na uvalihunda alila likuwa likulu lya vanu vankulupíla Yesu. Kwa mwanda ntandi aneko ku Antiyokiya njo kuvanachemijwe vakuhundwa va Yesu kuva Vakilisto.

²⁷ Mmaduva ulolo manabii nkuhwika ku Antiyokiya kuhaloka ya ku Yelusalemu. ²⁸ Bahi patukojene, nabii yumo muavala uvanchema Agabo nkuimila, na kwa kuhululihwa na Umumu Wanaswe nkulauja kuva, imbekamola indala ing'ulu nchilambo chammalele. Indala aneyo íhumidile mmaduva la utawala wanga Kilaudiyo. ²⁹ Avala vakuhundwa nkukudungila kila munu kwa chalihululila apelekeje chinu chochecho chambekuva nacho uchinga vavayangate vakukulupila avao va Chiyahudi vaikála ku Yudeya. ³⁰ Bahi vanang'o nkumwing'a Banaba na Sauli anewo nchango uchinga vaupelekeje kwa vasele va likuwa lya vanu vankulupíla Yesu lya aneko ku Yelusalemu.

12

Petulo àpohwa mmakono langa Nfalume Helode Agilipa

¹ Mmaduva ulala, Nfalume Helode Agilipa nkutandilika kuvatendela lahakalenge vanu vanji vankulupíla Yesu. ² Nkulaija awalalwe kwa upanga Ntume Yakobo anavele nkuluwe Yohana. ³ Pawene kuva anelyo lyalitendile linivakatapalila Vayahudi, nkuhweneha, nkunkamula na Petulo. Anelyo lítendeke nniduva lya Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila. ⁴ Pavankamwile Petulo, nkunantaya nnilungu akuno walolihijwa na matunji ncheche la matiyala lavêle na matiyala ncheche kila litunji. Helode ákudungidile ikámalilika sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka, ansitaki Petulo muyo mwa vanu. ⁵ Bahi Petulo ávele nnilungu, henga likuwa lya vanu vankulupíla Yesu nkuva uvatumbama kunnyuwila kwa Nnungu.

⁶ Kabla likánambihwika liduva lyanakudungidile Helode kunnyumya Petulo pawelu uchinga ansitaki, nachilo Petulo nkuva avenkwona luwono ching'ati matiyala vavili akuno atavijwè mididi mivili ya chitale, na matiyala vanji vavili uvalolihija pannango wa lilungu. ⁷ Upala, malaika wa Nang'olo Nnungu nkuhumila, nkuimila pepi na pavêle nang'e, nng'anje nkulangaja amula nchumba chivanavele. Malaika wa Nnungu nkun'gusa Petulo nnuvau wamwimula, wachidoni, "Takatuka upehi!" Upala aila mididi ya chitale nkuhunguka. ⁸ Anepo ayula malaika wa Nnungu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, "Lihunge nkaka na uwale vilatu vyako." Petulo nkutenda uchocho. Malaika wa Nnungu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, "Wala likoti lyako, koka umapate." ⁹ Petulo nkumpapata mpaka pawelu, henga akanamaite

kuva anelo lachitenda malaika lávele muhiu, nang'e átenda kuva àlona chihi maono. ¹⁰ Nkulipunda likuwa litandi lya matiyala na likuwa lya vili, nkuhwika pannango wa chitale wa kuingilila muimanga. Nnango anewo nkuchimuka wene, navanang'o nkuhumila pawelu. Nkuva uvaonga pamo m'balabala, upala ayula malaika nkuneka Petulo weka.

¹¹ Anepo njo Petulo pamaite kuva lammalele lankojije lávele muhiu, nkuchidoni, "Hambi ñnimala kuva muhiu Nang'olo ántumile malaika wake na àningupoha munkono wanga Helode na àningupoha na vitukutuku vyam-malele vivachilolela Vayahudi."

¹² Petulo palamayite àlalá lannyumidile, nkuhwena kukaya kwanga Maliya anyokwe Yohana. Aneyo Yohana lina linji vànchemá Mako. Anemwo nng'ande múvele na vanu vohe vanakojene uvannyuwa Nnungu. ¹³ Petulo nkuhodika pannango wa pawelu, na ntumishi yumo mmahe uvanchema Loda, nkuhwena pannango unapilikanila. ¹⁴ Pamaite kuva aneyo lidi lyalipilikene lyanga Petulo, nkuhangalala namene, nkuleka kuchimula nnango nkutukutula nng'ande nkunavahaulila avake kuva, "Petulo ávele pawelu." ¹⁵ Avake nkunnyaulila kuchidoni, "Wako úvele na ding'apedi!" Henga nang'e nkukamikila kuva nni muhiu. Vanang'o nkuchidoni, "Áneyo nni malaika wake." ¹⁶ Henga Petulo nkuhweneha kuhodika. Pavachimwile nnango, nkumwona, vammalele nkukangana. ¹⁷ Petulo nkuvapungila nkono vanyalale, nkuvahaulila namuna Nang'olo channyumije nnilungu. Nkuvahaulila vakannyaulile Yakobo na vakúkulupila avetu vanji. Anepo Petulo nkuuka nkuhwena pachinu panji.

¹⁸ Uhiku paचेले, avala matiyala vachinnolihiya Petulo nkuhwang'anyika ding'ano na kuyopa, nkutandilika kuujana kuva, chinu ntwani chihumidile kwa Petulo. ¹⁹ Bahi Helode pantahije-tahije Petulo anamwone, nkuvajauja avala matiyala vachinnolihiya, Helode nkuamulisa vawalalwe. Anepo Helode nkuuka pa Yudeya nkuhelelekelá ku Kaisaliya, nkunaikala aneko.

Kuhwa kwanga Nfalume Helode Agilipa

²⁰ Helode Agilipa átahukana na vanu va ku Tilo na ku Sidoni. Bahi avala vanu va dimanga adila dimbili nkulundana pamo kwa ntima umo uchinga vahwene vakakojane na Helode. Nkutandilika kuvika chinemba hoti na Blasto anavele ntumishi wa pepi achikulupika wanga Helode. Nkuyuwa mapatano la amani kwa Nfalume Helode kwa kuva, dimanga dyavo dílingila kupata vilyo kuhaloka nchilambo changa Nfalume Helode.

²¹ Bahi liduva limo lyanatandwele Helode nkukamola, áwete dinguo dyake dya chifalume nkuikala pachiteng'u chake cha chifalume nkuva wavahutubila vanu. ²² Avala vanu vanapawije apala nkukuta ding'uto uvantumbuja muti uvachidoni, "Ali lidi nni lya nnungu, líkee lidi lyanga munu." ²³ Upala malaika wa Nang'olo nkummwalala Helode kwa kuntenda aliwe na maledo kwa kuva, nanga panantumbuyenge Nnungu. ²⁴ Henga Lilove lya Nnungu nkuhalija kuyanjala na vanu vohe nkúkulupila.

²⁵ Banaba na Sauli pavamalidile kukola madengo lanavapelekejije ku Yelusalemu, nkuuka akuno vapapatènè na Yohana uvachinchemá Mako.

13

Kutumwa kwa Banaba na Sauli uvanchema Paolo

¹ Nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Antiyokiya múvele na vanu vanji vanavele manabii na vakúhunda, anevo nni Banaba na Sauli na

Simeoni uvachinchema wanapi, na Lukio wa ku Kilene pamo na Manaeni analelewiye pamo na Nfalume Helode. ² Bahi liduva limo pavanavele uvamwabudu Nang'olo na kufunga, Umumu Wanaswe nkuchidoni, "Nguhapulile Banaba na Sauli vakakole madengo lanivachemedile." ³ Bahi pavalidile kufunga na kuyuwa, nkuvavikila makono uvavabaliki, nkuvatuma vakakole madengo anelo.

Sauli nawi Banaba vānahubili aneko ku Kiplo

⁴ Bahi Banaba na Sauli pavatumwiye na Umumu Wanaswe, nkuhelela kuhwena ku Seleukiya. Aneko nkukwela mmeli, nkuhwena chisiwa cha ku Kiplo. ⁵ Pavakamwele imanga ya Salami, nkuvahubilila vanu Lilove Iya Nnungu n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu dya Chiyahudi. Aneko vāpapatene na Yohana uvanchema Mako anavele ntumishi wavo.

⁶ Pavapitile nchisiwa chammalele nkuhwika ku Pafo, aneko nkunkoja Nnyahudi yumo anavele nnyavi, lina lyake Bali-Yesu, lina linji Elima, achilil-ambilila kuva nabii. ⁷ Munu aneyo ávele na chinemba na Segiyo Paolo, nkulu wa chisiwa achila, munu anavele na ding'ano namene. Aneyo Segiyo Paolo nkunchema Banaba na Sauli ing'anya álebela apilikane Lilove Iya Nnungu. ⁸ Henga aneyo nnyavi, uvanchema kwa Chigiliki, Elima, nkulinga kutahukana na Banaba na Sauli wachinga ankumbe ayula nkulu wa chisiwa anakulupile. ⁹ Bahi Sauli uvachinchema Paolo, akuno aumbajjwé Umumu Wanaswe nkumpalambahija meho ayula nnyavi. ¹⁰ Nkuchidoni, "Wako nni mwana wanga Ibilisi, ùmbele ulamba wa kila namuna na lahakalenge lammalele! Wako nni mmongo wa kila chinu chambone! Indila ya Nang'olo nni muhiu, henga wako ukáleka kulinga kuitimbanga! ¹¹ Hambi pilikanila, Nang'olo ámbekuhukumu, ùmbeputala meho na ukambehulula kuwona nng'anje kwa mahiku fulani." Upala meho la Elima nkwennda litambwe na lupi, nkutandilika kupamipamila wantaha munu wa kunnodya.

¹² Ayula nkulu wa chisiwa palawene anelo, nkùkulupila kwa kuva, ánilakangana mahundo lalapilikene lamwamba Nang'olo.

Paolo nawi Banaba aneko ku Antiyokiya ya ku Pisidiya

¹³ Bahi Paolo na avake nkuuka pa Pafo nkukwela mmeli nkuhwena mpaka kuimanga ya Pega ivéle nchilambo cha ku Pamfiliya, aneko Yohana uvanchema Mako nkuvaleka nkuhwena ku Yelusalemu. ¹⁴ Henga vanang'oku nkuhweneha mwanda wavo kuuka ku Pega mpaka ku Antiyokiya ya ku Pisidiya. Liduva Iya Kuyewelega nkunainjila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuikala. ¹⁵ Pavamalidile kusoma nchitabu cha Sheliya ya Musa na Malemba la manabii, vakulu va aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu nkuntuma munu yumo kwavo avahaulile kuchidoni, "Mmalangavetu, ikáva mùtele na lilove lyohelyo Iya kuvahaulila vanu kwajili ya kuvakamya mitima, vahaulile."

¹⁶ Bahi anepo Paolo nkuimila, nkuvapungila nkono, nkutandilika kulonjela, "Mwenu mmanu mma pa Isilaeli na mmanu mukávele Mmayahudi, mumweshímu Nnungu, pilikanila! ¹⁷ Nnungu wa Vaisilaeli ávatandwele anakuluvetu, nkuvatenda vasitawi pavanavele kuyeni nchilambo cha ku Misili. Aneko Nnungu nkuvalodya kuuka, kwa dimongo dyake ding'ulu. ¹⁸ Pavanavele aneko kulilanga, Nnungu ánivapililila kwa vyaka alubaini. ¹⁹ Nnungu pavaondongenge vanu va matawa saba la ku Kanaani, nkuveng'a Vaisilaeli anecho chilambo kuva mapala lavo. ²⁰ Anelo lammalele látendeke kwa uhiku wa vyaka myanne na amsini. Bada ya anelo, Nnungu

nkuvavika vaamusi vanavalodidye Vaisilaeli mpaka mmahiku la nabii Samwili. ²¹ Anepo Vaisilaeli nkunnyuwa Nnungu aveng'e nfalume, na Nnungu nkuveng'a Sauli mwanawe Kisi, wa litawa Iya Benjamini, aneyo Sauli nkuva nfalume wavo kwa vyaka alubaini. ²² Nnungu pammusije Sauli, nkun'juha Daudi kuva nfalume wavo. Nnungu mwene ánihumya ushahidi wachidoni, 'Nangu nimmwene Daudi mwanawe Yese kuva nni munu auvaíla ntima wangu, munu ambelatênda lammalele langulambela latendeke.' ²³ Kuhaloka nnukolo Iwa munu aneyo, Nnungu ánivapelekejija Vaisilaeli Mpohi malinga chanavaahidite, na aneyo njo Yesu. ²⁴ Yesu kabla akánambitandilika madengo, Yohana ánilongolela hoti unavahubilila vanu vammalele va Isilaeli valeke masambi na vabatiswe. ²⁵ Yohana pachimalilila madengo lake nkuvahaulila vanu kuchidoni, 'Mwenu mítenda kuva nangu nnani? Nangu nikee aneyo umunnolela. Henga pilikanila, ayula áída nnyuma mwangu, nangu wala níkáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake.'

²⁶ Mwenu mmalangavangu, mmanu mma lukolo Iwa Iblahimu, na mwenu mmammalele mukávele Mmayahudi mumweshímu Nnungu! Auno ujumbe wa upohi úpelekejijwe kwetu hwetu. ²⁷ Kwa kuva, vanu vaikála pa Yelusalemu na vakulu vao nanga pavanammaite Yesu na wala nanga pavanamaite malove la Manabii lachihundwa kila Liduva Iya Kuyewelega. Henga vánilatimisa malemba la manabii kwa kunnyukumu Yesu ahwe. ²⁸ Pamo na kuva vakanapete ing'anya ya kunnyukumu kuhwa, nkunnyuwa Pilato annyukumu kuhwa. ²⁹ Pavamalidile kutenda lammalele lalembwije kumwamba Yesu, nkunsulupuha munsalaba, nkunsika munsati uvedwíje nniyanga. ³⁰ Henga Nnungu nkunfufula kuhaloka kwa vanu vahwíle. ³¹ Kwa maduva lohe nang'e nkuva wavahumila avala vanapapatene navo kuhaloka ku Galilaya mpaka ku Yelusalemu. Na aneyo vanu hambí njo mashahidi vake kwa vanu va Isilaeli. ³² Na hwetu túnnyubilila Malove Lambone kuyamba áila ahadi yanavaahidite Nnungu anakuluvetu. ³³ Hambí ániitimisa kwetuhwe tuvadukuluvao, kwa kunfufula Yesu, malinga chíilembwije nchitabu cha Sabuli yavili kuva, 'Wako njo Mwanangu, nangu nelo ngùjukile kuva Atatako.'

³⁴ Na kuyamba kufufuka kwanga Yesu uchinga anahwe kavila, Nnungu átangwele kuchidoni, 'Nimbenwing'a mwenu dibalaka dyanaswe dya kulisingila, dinnamwahidite Daudi.'

³⁵ Inilembwa kavila musabuli inji kuva, 'Ukambenneka Wanaswe wako akandike munsati.'

³⁶ Bahi Daudi pamalidile kutenda lalalembela Nnungu mmahiku lake, nkuhwa, nkunansika munsati unavedwíje nniyanga, uvanavasikile anakuluvake na mmili wake nkukandika. ³⁷ Henga ayula wananfufwile Nnungu, nanga panakandike. ³⁸ Bahi mmalangavangu, hwetu túvele apano tunnyubilile kuva kupitila ayuno Yesu pávele kusamehewa masambi lenu. ³⁹ Kila munu ankulupíla Yesu ávalangiwa kuva wambone pameho pa Nnungu, chinu chikáchihululika kutendeka kwa Sheliya ya Musa. ⁴⁰ Bahi lyongolelange uchinga lanankojange álalá lavanatangwele manabii kuva,

⁴¹ 'Pilikanila mwenu mutandánga mang'wanyu. Kangana na kuhwa, kwa kuva, nimbetenda chinu mmaduva lenu, chinu chimukambechikulupila,

ata kwapwawa munu ambennyaulila.' ”

⁴² Paolo na Banaba pavanavele nkuhuma muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, vanu nkuvayuwa vaide kavila Liduva lya Kuyewelega lichipapâta vakahunde ujumbe uula. ⁴³ Bahi pavamwadilikene, vanu vanavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu Vayahudi vohe pamo na vanu vakávele Vayahudi vanasilimukidile dini ya Chiyahudi nkuva uvampapata Paolo na Banaba. Paolo na Banaba nkupwahika na anevo vanu na kuvakamya mitima uchinga vahwenehe kulolela inema yanga Nnungu.

⁴⁴ Liduva lya Kuyewelega lipapête, vanu malinga vammalele va imanga aila vâniida uchinga vakapilikanile Lilove lya Nnungu. ⁴⁵ Henga Vayahudi pavalawene alila likuwa likulu lya vanu nkuva na wiu, anepo nkutandilika kulatahuka na kulahebula malove lalatangwele Paolo. ⁴⁶ Anepo Paolo na Banaba nkuvayang'ula Vayahudi bila kuyopa, uvachidoni, “Túlemelewa tunnyanjajije Lilove lya Nnungu mwenu hoti. Henga kwa kuva mûnilihita na kulivalangila mmene kuva mwenu mukáfala muumi ukee na ntululilo, bahi hwetu túvawhenela vanu vakávele Vayahudi. ⁴⁷ Kwa kuva uvila nni chatuhaulidile Nang'olo,

‘Nîntendile mwenu kuva nng'anje wa vanu vakávele Vayahudi, uchinga muvapelekejije vanu upohi nchilambo chammalele.’ ”

⁴⁸ Vanu vakávele Vayahudi pavalapilikene anelo malove nkuhangalala na kuhaula kuva Lilove lya Nang'olo nni lyambone. Na vammalele vanatan-dolewije vapate umi ukee na ntululilo, nkunkulupila Yesu.

⁴⁹ Lilove lya Nang'olo nkuyanjala nchilambo achila chammalele. ⁵⁰ Henga Vayahudi nkuvachonjela kwa vakulu va imanga na kwa vamahe vachieshimika na vachimweshimu Nnungu. Bahi Vayahudi nkuchonjela kubanihwa kwa Paolo na Banaba, nkuvavinganga vauke nchilambo chavo.

⁵¹ Bahi Paolo nawi Banaba nkuvakana kwa kupumuna litutunga mmadodo lavo, anepo nkuukananga nkuhwena ku Ikoniyo. ⁵² Vakuhundwa va ku Antiyokia nkuumbalwa na ihangaladi na Umumu Wanaswe.

14

Paolo na Banaba aneko ku Ikoniyo

¹ Bahi akula ku Ikoniyo vátendile muchi chivanatendile ku Antiyokiya. Paolo na Banaba nkuingila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Chiyahudi. Anemwo nkuhubili saana na likuwa likulu lya Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi nkukulupila. ² Henga Vayahudi vanahitile kukulupila nkuva uvavachonjela vanu vakávele Vayahudi uchinga vavasunalile alangavao vankulupila Yesu, Paolo na Banaba. ³ Bahi Paolo na Banaba nkuikala aneko kwa mahiku lohe uvahubili kwajili ya Nang'olo bila kuyopa. Na Nang'olo nkuveng'a dimongo dya kutenda vimaiho na masaibu. Na kwa indila aneyo Nang'olo ánimaiha kuva ujumbe wake uvachitanga kuyamba inema yake úvele muhiu. ⁴ Vanu va imanga aneyo nkuyavanyika, vanji nkuyambukilana na Vayahudi, na vanji nkuva m'bali wa mitume.

⁵ Vanu vakávele Vayahudi na Vayahudi pamo na vakulu vao nkuhata indila ya kuvatendela mitume lahakalenge na kuvawalala kwa kuvayalangila mayanga. ⁶ Paolo na Banaba pavamaite aneyo nkuhata chilambo cha Likoniya muimanga ya Lista na Debe na sehemu dinji dya nnyenje. ⁷ Aneko nkuva uvahweneha uhubili Malove Lambone.

Paolo na Banaba aneko ku Lista na ku Debe

⁸ Aneko ku Lista kúvele munu yumo analamele madodo kutandikila nnitumbo lya anyokwe. Na wala nanga pachihulula kuhwena. ⁹ Munu aneyo nkuva wampilikanila Paolo pachitanga Malove la Nnungu, Paolo nkumpalambahija meho nkumwona kuva ávele na ing'ulupa ya kulamya. ¹⁰ Paolo nkunonoha lidi wachidoni, "Imila kwa madodo lako!" Upala ayula munu nkuimila nkutandikila kuhwena-hwena. ¹¹ Mmuluku wa vanu pavalawene àlálá lalatendile Paolo, nkunonoha lidi kwa luga yavo ya Chilikoniya uvachidoni, "Milungu ìnitusulupukila malinga nfano wa vanu!" ¹² Nkunchema Banaba Sewu, lina lya nnungu wavo, na Paolo nkunchema Heme, lina lya nnungu wavo yunji kwa kuva, Paolo njo anavele nkútangola nkulu. ¹³ Bahi kuhani wa ing'ande ya nnungu wavo Sewu inavele kunyenje kadiki na imanga, nkuida na magogoma la ding'ombe na mauwa muyo mwa nnango wa kuinjilila. Áidile na vitukutuku anevyo kwa kuva nang'e pamo na likuwa lya vanu válembela vavahumije avala mitume sadaka ya anyama vasinjijwe.

¹⁴ Henga Banaba na Paolo pavalapilikene anelo lavachichivatende nkupwapulanga dinguvo dyavo, kulanguja kulekana na anelo. Nkupiyanya kuhwena ching'ati likuwa lya vanu, nkunonoha lidi uvachidoni, ¹⁵ "Mwenu mmanu, mwadachi mùtenda uchocho? Hwetu nni tuvanu chihi muchi mwenu, hwetu tùnnyubilila mwenu malove lambone kuva muleke kulisingila vitukutuku avino vikáfala na munnaukile Nnungu avéle na umi, Nnungu aumbile kulihunde na chilambo na bahali na vyammalele vipwawije nkati mwake. ¹⁶ Mmaduva lapitile Nnungu ánivaleka vanu va vilambo vyammalele vatende chivachilembela. ¹⁷ Henga Nnungu akanalekile kulilanguja kwa kuvatendela vitukutuku vyambone, wavatonyela imbula kuhaloka muha na kumwing'a mwenu mavuno kwa mahiku lake na kuveng'a chakulya chohe na kuiumbaja mitima yenu ihangaladi." ¹⁸ Pamo na malove anelo la mitume, henga ìnikamajanga namene kuvadivila avala vanu vanavahumije sadaka.

¹⁹ Henga pávele Vayahudi vanji vanakamwele kuhaloka ku Antiyokiya na ku Ikoniyo, nkuvakumba vanu valilunde m'bali wavo, nkumpanya Paolo mayanga na kunkwekweleha mpaka pawelu imanga uvatenda kuva ànihila. ²⁰ Henga vakuhundwa va Yesu pavakojene na kun'dinguka Paolo, nang'e nkutakatuka nkuhwena kumanga. Liduva lipapête, nang'e pamo na Banaba nkuhwena ku Debe.

Paolo na Banaba vâuya ku Antiyokiya ya Siliya

²¹ Bahi Paolo na Banaba nkuyanjaja Malove Lambone paimanga ya ku Debe na kuvapata vakuhundwa vohe. Anepo nkutenda mwanda wa kuuya mpaka ku Lista na ku Ikoniyo na ku Antiyokiya ya ku Pisidiya. ²² Aneko nkuva uvavadenga vakuhundwa na kuvakamya mitima uchinga vahwenehe kuikamulila ing'ulupa yavo. Uvavahaulila kuchidoni, "Tùlembelwa tuingile mu Ufalume wa Nnungu kwa kupitila tabu dyohe." ²³ Paolo na Banaba nkuvatandola vasele kwa kila likuwa lya vanu vankulupila Yesu, na kwa kuyuwa pamo na kufunga, nkuvavika kwanga Nang'olo uvachilisingila, uchinga avalôlihije.

²⁴ Bada ya kupita nchilambo cha ku Pisidiya, nkuhwika chilambo cha ku Pamfiliya. ²⁵ Pavamalidile kutanga Malove la Nnungu aneko ku Pega, nkuhelelekela ku Ataliya. ²⁶ Pavaukile ku Ataliya nkukwela mmeli nkuhwena ku Antiyokiya ya ku Siliya, aneko njo kuvanavavikile kwanga Nnungu

uchinga valolihijwe kwa inema yake ing'anya ya madengo lavamalidile hambi kukola.

²⁷ Pavahwikile aneko ku Antiyokiya, nkulichema likuwa lya vanu vankulupila Yesu, nkuvahaulila habali dya vitukutuku vyammalele vyatendile Nnungu kupitila vanang'o na namuna Nnungu chavachimulidile nnango vanu vakávele Vayahudi uchinga navanang'o vapate kukulupila.

²⁸ Na aneko ku Antiyokiya nkuikalanga maduva lohe pamo na avala vakúkulupila.

15

Lukumbi aneko ku Yelusalemu

¹ Bahi vanu vanji va ku Yudeya nkuhwena ku Antiyokiya, nkutandilika kuvahunda avala vakúkulupila uvachidoni, "Mwenu mukánayaluke malinga chilaijije Sheliya yanga Musa mukambepohwa." ² Bahi Paolo na Banaba nku-tahukana na anevo vanu kuyamba chinu anecho. Anepo vakúkulupila vanji nkuntandola Paolo na Banaba pamo na vanu vanji vahwene ku Yelusalemu vakalondele na mitume na vasele va alila likuwa lya vakúkulupila, kwamba malove anelo.

³ Bahi likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Antiyokiya nkumpan-ganiha Paolo na Banaba, na vanang'o pavachipita chilambo cha Foinike na Samaliya nkuva uvavahaulila vanu vanji namuna vanu vakávele Vayahudi chivannaukidile Nnungu. Habali aneyo nkuvahangaladya namene vakúkulupila vammalele. ⁴ Pavakamwele ku Yelusalemu, likuwa lya vanu vankulupila Yesu na mitume na vasele va likuwa lya vakúkulupila nkuvakalibisa, na vanang'o nkuvahaulila lammalele lalatendile Nnungu kupitila vanang'o. ⁵ Henga vakúkulupila vanji va nchama cha Mafalisayo váníimila nkuchidoni, "Vanu vakávele Vayahudi lasima vayaluke na kuika-mula Sheliya yanga Musa."

⁶ Anepo mitume na vasele va likuwa lya vakúkulupila nkukojana pamo uchinga valonjelele habali aneyo. ⁷ Bada ya kutenda mwaha nkulu, Petulo nkuimila nkuchidoni, "Anung'unuvangu, mwenu múnimala kuva, anepo patandi Nnungu áningutandola mmwenu uchinga nguhubili Malove Lam-bone kwa vanu vakávele Vayahudi uchinga vapate kupilikana na kukulupila.

⁸ Nnungu aimaite mitima ya vanu ánimaiha kuva ánivakubali vanu vakávele Vayahudi kwa kuvenga Umumu Wanaswe muchi chatwing'ile hwetu.

⁹ Nnungu nanga panabagwile kati yetu na vanang'o, nang'e ániiahula mitima yavo kwa kuva vánínkulupila. ¹⁰ Hambi mwadachi múnninga Nnungu kwa kuvatika vakúkulupila misigo ivakanahulwile kuinyakula anakuluvetu kananga hwetu tuvene? ¹¹ Inave uchocho, kwa kuva, hwetu pamo na vanang'o tuvammalele túnakulupila kuva túpohwa kwa inema yanga Nang'olo Yesu."

¹² Likuwa lyammalele nkunyalalika akuno uvavapilikanila Banaba na Paolo pavachivahaulila kuyamba vimaiho na masaihu lalatendile Nnungu kupitila vanang'o muvanu vakávele Vayahudi. ¹³ Pavamalidile kulonjela, Yakobo nkuchidoni, "Alangavangu, ngupilikanile! ¹⁴ Petulo ánituhaulila namuna Nnungu chahusike kwa mwanda ntandi kwa kulitandolela vanu kuhaloka muvanu vakávele Vayahudi uchinga vääve vanu vake. ¹⁵ Na chinu anecho chilandana na malove alano la manabii lalembwije Mmalemba Lanaswe kuva,

¹⁶ Bada ya kupita mambo alano nimbeuya,

na nangu nĩmbeumija kavila ufulume wanga Daudi uyangwĩke.

Nĩmbeudenga na kuuimija kavila aula uyangwĩke,

17 uchinga vanu vanji vammalele vantahe Nnungu Nang'olo chalum na vanu vammalele vakávele Vayahudi univachemile vávaave vang'une.

Anelo njo lalatangwele Nang'olo Nnungu, avitenda vitukutuku anevyo,

18 vímaikane kutandikila kala.'

19 Nangu ngwona kuva tunavakambyekambye vanu vakávele Vayahudi vannaukila Nnungu. 20 Henga tũlembewa tuvalembile kwa kuvahaulila kuva valinyemye na vilyo vivalang'wa kuva najisi ing'anya ya kuhumywa sadaka kudisanamu na valinyemye na umalaya na vanavalye anyama vadilihjwe na wala vanalye myadi. 21 Kwa kuva, kutandikila machedo Sheliya yanga Musa ínahubiliwa kila imanga na ínasomwa kila Liduva lya Kuyewelega n'ding'ande dyammalele dya kunnyuwila Nnungu."

Baluwa itumwije kwa vakukulupila vakávele Vayahudi

22 Mitume na vasele va likuwa lyammalele lya vanu vankulupila Yesu lya ku Yelusalemu nkwanula kuvatandola vanu nnikuwa lyavo, nkuvatuma ku Antiyokiya pamo na Paolo na Banaba. Bahi nkuntandola Yuda uvanchema Balisaba na Sila. Vanu anevo vavili vávele vakúlodya nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu. 23 Nkuveng'a baluwa ilembwije uvila, "Baluwa aino íhaloka kwetuhwe mitume pamo na vasele va likuwa lyetu apano pa Yelusalemu, hwetu tujukile kuva tuvakukulupila avenu. Hwetu tũnsalimilanga mwenu mmakukulupila avetu mukávele Mmayahudi, muvèle muimanga ya ku Antiyokiya na nchilambo cha ku Siliya na cha ku Kilikiya. 24 Tũnipilikana kuva vanu fulani vaikile akuno kwetu bila ulaijwa na hwetu, vāninkambyakambya kwa malove na kuntayanga lipamba. 25 Hambu, tuvammalele tũnipatana kuvatandola vanu na kuvatuma kwenu mwenu pamo na nnung'unwetu Banaba na Paolo, 26 vauhumiye umi wavo kwajili ya kuntumikila Nang'olo wetu Yesu Kilsto. 27 Bahi tũntuma Yuda na Sila kwenu mwenu, na anevo vachivamaihe kwa malove lavo kuyamba alano latulembile. 28 Bahi íninkatapalila Umumu Wanaswe pamo na hwetu kuva tunantikange nsigo unji nkulu ikānave chihi mambo alano la muhimu, 29 munalye vyakulya vihumijwe sadaka kudisanamu na wala munalye myadi na wala munalye anyama vadilihjwe na mulinyemye na umalaya. Mũmbetenda saana mukālinyemya na mambo anelo. Tũnnebelega kila lyambone!"

30 Bahi anevo vajumbe nkuhweneng'ana ku Antiyokiya. Aneko nkuvachema vakukulupila vammalele nkuveng'a aila baluwa. 31 Pavasomile aila baluwa, nkuhangalala ing'anya ya malove la kuvakamya mitima lalembwije m'baluwa aneyo. 32 Bahi kwa kuva Yuda na Sila vávele manabii, nkulonjela na vakukulupila avao kwa kuvakamya mitima na kuvadenga muing'ulupa. 33-34 Pavakele aneko ku Antiyokiya kwa maduva fulani, vakukulupila avao va aneko nkualaila na kuvalembelera amani uchinga vahwene kwa avala vanavatumile.*

35 Paolo na Banaba pamo na vanu vanji vohe nkuisalila ukoko ku Antiyokiya kwa maduva fulani, uvahũnda na kuyanajaja lilove lyanga Nang'olo.

Kuhapukana kwa Paolo na Banaba

* 15:33-34 Mmalemba lanji la kala lakulupika namene, malove alano lahaũla kuva, "Henga Sila áamwile kuisalila ukwoko," lakapali.

³⁶ Bada ya maduva fulani, Paolo nkunnyaulila Banaba kuchidoni, “Tuuyile kila imanga ituyanajijije Lilove lyanga Nang’olo, tukavalole vakúkulupila avetu chivaendelela.” ³⁷ Banaba álebela vapapatane na Yohana uvanchema Mako. ³⁸ Henga Paolo nanga panalembedile kupapatana na Mako ing’anya Mako ánvaleka alumi Paolo na Banaba akula ku Pamfiliya na kuhita uhwenaha unakola navo madengo. ³⁹ Bahi nkutahukana namene mpaka kuhapukana. Banaba nkuntwala Mako nkukwela meli nkuhwena ku Kiplo. ⁴⁰ Henga Paolo nkutandola kupapatana na Sila, na vakúkulupila avake nkunkabisi Paolo kwa Nang’olo uchinga anchunge. ⁴¹ Nkupitila nchilambo cha ku Siliya na cha ku Kilikiya walakamya mitima makuwa la vanu vankulupila Yesu.

16

Timoseo álundana pamo nawi Paolo na Sila

¹ Bahi Paolo nkuhwena ku Debe, na paukile aneko nkunahwika ku Lista aneko kúvele nkuhundwa yumo uvachinchemu Timoseo. Anyokwe ávele Nnyahudi ankulupila Yesu, henga atatake ávele N’giliki, vanu vakáyaluka. ² Vakúkulupila avake va ku Lista na ku Ikoniyo vánnombolela lambone Timoseo. ³ Paolo álembedile apapatane na Timoseo mmwanda wake, bahi nkunnyaalula. Áninnyalula kwa kuva, Vayahudi vachiikála apala vánimala kuva atatake Timoseo ávele N’giliki. ⁴ Pavachipita n’dimanga dyammalele nkuva uvavahaulila vakúkulupila malaijo lavahumije mitume na vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu va ku Yelusalemu, na kuvahimya valakamulihe. ⁵ Bahi makuwa la vanu vankulupila Yesu nkuhalija kuhwinga muing’ulupa na vanu nkuyenjejeke kila liduva.

Paolo álona maono la kuchemwa kuhwena ku Makedoniya

⁶ Kwa kuva Umumu Wanaswe nanga panavahululihije kutanga Lilove lya Nnungu nchilambo cha Asiya, bahi Paolo na avake nkupita nnipalu lya ku Filigiya na ku Galatiya. ⁷ Pavahwikile nnipalu lya ku Misiya na ku Bisiniya, nkulinga kuingila ku Bisiniya, henga Umumu wanga Yesu nanga panavahululihije. ⁸ Bahi nkupita ku Misiya nkunahwika kuimanga ya Tolowa. ⁹ Chilo, Paolo nkulona maono, ámmwene munu yumo wa ku Makedoniya aimidilè muyo mwake wannyuwa namene wachidoni, “Yomboka uide akuno ku Makedoniya ukatuyangate.” ¹⁰ Bahi Paolo palawene anelo maono, hwetu nkupiyanya kulipanganiha, nkuuka kuhwena ya ku Makedoniya, kwa kuva túnimala kuva Nnungu ánituchema tukavahubilile Malove Lambone.

Lidiya ánkulupila Nang’olo

¹¹ Bahi hwetu nkumwelanga mmeli, nkuuka pa Tolowa, nkuhwena mwalehu mpaka ku Samotalake, na liduva lipapète nkuhwika ku Neapoli. ¹² Patuukile aneko, nkuhwena ku Filipi, imanga ing’ulu nchilambo cha ku Makedoniya, imanga ivachiikala laiya va Chiloma. Hwetu nkuikalanga muimanga aneyo kwa maduva kadiki. ¹³ Liduva lya Kuyewelega túnihuma muimanga aneyo nkuhwena pepi na muto fulani, pachinu patunaloledile kuva tuchitupate wasa wa kunnyuwa Nnungu. Túniikala, nkulonjela na vamahe vanakojene pachinu anepo. ¹⁴ Nnikuwa lya avala vanu vachitupilikanila, ápwawije mmahe yumo uvanchema Lidiya wa imanga ya Tiyatila. Mmahe aneyo ásumisa dinguwu dya sambalau digalika namene na ánamweshimu namene Nnungu. Nang’olo ániuhungula ntima wanga Lidiya

uchinga apwechele malove lachitangola Paolo. ¹⁵ Anepo nang'e pamo na vanu va nng'ande mwake nkubatiswa. Nang'e nkutuyuwa namene wachidoni, "Ikàva mùnakubali kuva, muhiu nangu ñnkinkulupila Nang'olo, bahi idang'ana muikalange nng'ande mwangu." Nkutuyuwa namene tukubali.

Paolo na Sila nmlungu

¹⁶ Liduva limo, patuchihwena pachinu pakunnyuwila Nnungu, tukojene na mwali yumo ntumwa, anavele na nanndenga achinnyululiha kulauja. Mwali aneyo áveng'a anang'olo vake dihela dyohe kwa dihango dyake. ¹⁷ Bahi mwali aneyo nkuva wannondola Paolo na hwetu, wataya lwasu wachidoni, "Vanu avano nni vatumishi vanga Nnungu Nkulu. Vannyubilila mwenu indila ya upohi." ¹⁸ Aneyo mwali nkuva watenda uchocho kwa maduva lohe. Kuntululilo, Paolo nkutunuuka, nkulauka na kunnyaulila ayula nanndenga kuchidoni, "Nikuamulisa kwa mamulaka la lina lya Yesu Kilisto, mmuke ayuno munu!" Upala ayula nanndenga nkummuka.

¹⁹ Anang'olo va ayula mwali ntumwa pavawene kuva lilolelo lyavo lya kuhweneha kupata dihela linihila, nkuvakamula Paolo na Sila, nkuvakululuha mpaka muyo mwa vakulu, nnukumbi luvèle kusakoni. ²⁰ Pavavahwikihije kwa vakulu va Chiloma, nkuvasitaki uvachidoni, "Vanu ava nni Vayahudi na vátenda timbwili muimanga yetu. ²¹ Na váhunda mihambo itukaluhusiwa hwetu laiya tuva Chiloma kuikubali na kuitenda." ²² Bahi likuwa lya vanu vanavele apala nkuvahapatanila Paolo na Sila, na avala vakulu nkuamulisa vavaulange dinguwo Paolo na Sila na kuvasulubula. ²³ Pavamalidile kuvasulubula namene nkuvataya nnlungu, nkunnaija nkulu wa lilungu avalolihije saana. ²⁴ Palaijijwe uchocho, ayula nkulu wa lilungu nkuvataya nchumba cha nkati na kuvahunga madodo lavo kwa mbao ya kuvahungila vanu.

²⁵ Ching'ati chilo, Paolo na Sila nkuva uvannyuwa Nnungu na kwimba dihimu dya kunnombolela Nnungu akuno vafungwa vanji uvavapilikanila. ²⁶ Upala, nkuhumila nndengendo nkulu wa chilambo mpaka nsingi wa lilungu nkutikinyika. Upala, milango ya lilungu nkuchimuka na vihungo vivanahungwije vafungwa vammalele nkuhunguka. ²⁷ Ayula nkulu wa lilungu nkutakatuka, pawene milango ivèle mwandun, nkulamola upanga wake uchinga aliwalale kwa kuva átenda kuva vafungwa vånitaloka. ²⁸ Henga Paolo nkunonoha lidi wachidoni, "Unaliwalale kwa kuva hwetu tuvammalele tuvéle apano!"

²⁹ Ayula nkulu wa lilungu nkuyuwa vampelekejije chibatali, nkupiyanya kuingila nchumba cha lilungu, nkutindivala malundi muyo mwa Paolo na Sila akuno watetemela. ³⁰ Anepo nkuvahumya pawelu, nkuvauja kuchidoni, "Anang'olo vangu, ngutende dachi uchinga ngupohwe?" ³¹ Nkunyang'ula kuchidoni, "Nkulupile Nang'olo Yesu uchiupohwe, wako pamo na vanu vammalele va nng'ande mwako." ³² Anepo nkunnyubilila Lilove lya Nang'olo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake. ³³ Uhiku uula nkulu wa lilungu nkuvatwala, nkuvahahula vilonda vyavo, anepo nang'e pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake nkubatiswa. ³⁴ Anepo nkumpelekeja Paolo na Sila nng'ande mwake na kuveng'a chakulya. Nang'e nkuhangalala namene ing'anya nang'e pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake vankulupidile Nnungu.

³⁵ Ulyamba wake, avala vakulu nkuvatuma vakulu va matiyala vao kwa ayula nkulu wa lilungu vakannyaulile kuchidoni, "Vachimulile avala vanu." ³⁶ Ayula nkulu wa lilungu nkunnyaulila Paolo aila habali wachidoni,

“Vakulu vâlajije kuva nikuchimulile wako pamo na Sila. Hambi mûnahulula kuukananga. Bahi hweneng'ana chihi kwa amani.” ³⁷ Henga Paolo nkuvayang'ula avala vakulu va matiyala kuchidoni, “Ati chani? Vânitupanya muyo mwa vanu bila kutusitaki na kutuhoji, nkututaya nnilungu ikânava hwetu nni laiya va Loma. Mwadachi hambî vâmbetuhumya nnilungu kwa sili? Ikâhululika! Vaidang'ane vene vakatuchimulile!” ³⁸ Avala vakulu va matiyala nkuuyang'ana, nkunavahaulila vakulu malove anelo. Vanang'o pavapilikene kuva Paolo na Sila nni laiya va Loma nkuyopa namene. ³⁹ Bahi avala vakulu nkuhwena unavayuwa Paolo na Sila vavasamehe, nkuvahumya nnilungu na kuvayuwa vauke paimanga aneyo. ⁴⁰ Paolo na Sila pavahumile nnilungu, nkuhwena kukaya kwanga Lidiya. Aneko nkukojana na vakûkulupila avao, nkuvakamya mitima, anepo nkuukananga.

17

Paolo na Sila aneko ku Sesalonike

¹ Pavapitile ya ku Amfipoli na ku Apoloniya, nkunahwika ku Sesalonike kunavele ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Vayahudi. ² Malinga chiunavele nnyambo wake, Paolo nkuingila amula muing'ande ya kunnyuwila Nnungu na kwa Maduva matatu la Kuyewelega nkuva waujana navo kuyamba Malemba Lanaswe. ³ Ânivaesela na kumaiha kuva Kilisto ânilembelewa abanihwe na kufufuka. Nkuvahaulila kuchidoni, “Ayu Yesu uninnyaulila mwenu habali dyake njo Kilisto atandolweji na Nnungu.” ⁴ Bahi Vayahudi vanji na likuwa likulu lya Vagiliki vachimweshîmu Nnungu pamo na vamahe vohe vachiheshimika paimanga aneyo, vammalele nkunkulupila Yesu na kulundana pamo na Paolo na Sila.

⁵ Henga Vayahudi vanji nkuva na wiu, nkuhwena kusakoni nkuvatwala vanu vamavelu vatênda lahakalenge, nkuva likuwa. Anepo nkutaya timbwi paimanga. Nkuhavila ing'ande yanga Yasoni uvantaha Paolo na Sila uchinga vavapelekeje pawelu pavêle likuwa lya vanu. ⁶ Henga pavavakohije, nkunkukuluha Yasoni pamo na vakûkulupila avake muyo mwa vakulu va imanga, nkutaya lwasu uvachidoni, “Avano vanu vâtendile timbwili pachilambo pammalele na hambî vâvele apano. ⁷ Yasoni ânivakalibisa nng'ande mwake. Vanu anevo vammalele vâtindana na amuli ya Nfalume wa Loma,* vâhaua kuva pâvele nfalume yunji uvanchema Yesu.” ⁸ Pavapilikene malove anelo, likuwa lyammalele lya vanu pamo na vakulu va imanga nkuchonjewa kutaya timbwili. ⁹ Vakulu va imanga pavannipisije dihela Yasoni pamo na avake, nkuvaleka vahwene.

Paolo na Sila aneko ku Beloya

¹⁰ Chilo uchila, vakûkulupila avao nkumpelekelâ Paolo na Sila ku Beloya. Pavahwikile aneko, nkuhwena kuing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Vayahudi. ¹¹ Vanu va ku Beloya vâvele vakûpilikaniha saana kupunda avala va ku Sesalonike. Vânipwechela aula ujumbe kwa hamu ing'ulu. Nkuva uvaloleha saana Malemba Lanaswe kila liduva, uchinga vamale kuva âlalâ lavatangola anga Paolo na Sila nni muhiu. ¹² Bahi Vayahudi vohe na vamahe va Chigiliki vachiheshimika apala paimanga pamo na valume vohe va Chigiliki, vammalele vânikulupila.

* 17:7 Nsitali auno ûlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

¹³ Henga avala Vayahudi va ku Sesalonike pavapilikene kuva Paolo átanga Lilove Iyanga Nnungu aneko ku Beloya, nkuhwena ku Beloya, nkuvakumba vanu na kuvachonjela makuwa la vanu kutaya timbwili. ¹⁴ Anepo vakúkulupila avake nkumpelekela Paolo pwani, henga Sila na Timoseo váisalidlile ku Beloya. ¹⁵ Avala vanu vanampelekedile Paolo vápíte pamo na nang'e mpaka ku Asene. Aneko nkuuya na malaijo kuhaloka kwanga Paolo kuva, Sila na Timoseo vatende kila lihululika vapiyanye kunnondola.

Paolo aneko ku Asene

¹⁶ Bahi Paolo panavele nkuvalinda alumi Sila na Timoseo aneko ku Asene, nkunchima namene muisungu pawene namuna aila imanga chiiombele disanamu dya milungu. ¹⁷ Bahi nkuva wajadiliana na Vayahudi muing'ande ya kunnyuwila Nnungu pamo na vanu vakávele Vayahudi vamweshímu Nnungu. Na kila liduva ájadiliana na vanu vachikojána navo kusakoni. ¹⁸ Vakúhunda vanji va mahundo la Vaepikuleo na mahundo la Vastoiko vánitahukana na Paolo. Vanji nkuva uvachidoni, “Ayu munu wa liloko álinga kutangola chinu ntwani?” Vanji nkuchidoni, “Àonekana kuva áhubili habali dya milungu ya chiyeni.” Vátangwele malove anelo ing'anya Paolo áhubili habali dyambone kunnyamba Yesu na kuyamba ufufulo. ¹⁹ Bahi nkuntwala Paolo, nkumpelekeja ku lukumbi lukulu lwa aila imanga luvachema Aleopago, nkunnyaulila kuchidoni, “Hwetu túlumbela tumale mana la mahundo alano lahambi luhunda. ²⁰ Wako úida na mambo mayeni mmakutu letu. Hambi hwetu túlumbela tumale alano mambo láyamba chani.” ²¹ Kwa kuva, vanu va pa Asene na vanu vanji vayeni vachiikála anepo vakanatamwije kutenda chinu chohecho, ila kutanga mambo anelo na kupilikanila mawaso lahambi.

²² Bahi Paolo nkuimila muyo lukumbi lwa Aleopago, nkuchidoni, “Mwenu mmanu mma pa Asene! Kwa namuna yoheyo aneyo, nangu ngwóna kuva mwenu nni mmanu muditámwa namene habali dya dini. ²³ Kwa kuva, panichiongaonga paimanga yenu, unguloleha saana, níviwene vitukutuku vyenu vimuviabudu, na níchiwene chítala chenu chimo valemblé kuva, 'KWA NNUNGU AKÁMAIKANA.' Bahi aneyo Nnungu umunnyuwa manganya bila kummala njo ungunnyaulila mwenu habali dyake. ²⁴ Nnungu achiumbile chilambo na vyammalele vipawíje, nang'e njo Nang'olo wa kulihunde na pachilambo, nanang'e akáikala n'ding'ande dya Nnungu didengwíje na makono la vanu. ²⁵ Wala nanga patumikiwa kwa makono la vanu kuva muchi nang'e chínipwawa chalembela, kwa kuva, nang'e njo avèng'a vanu umi, na kuvahululiha kupumula pamo na kuveng'a kila chinu. ²⁶ Kutandilika na munu yumo, Nnungu ávaumbile vanu va vilambo vyammalele uchinga vaikale pachilambo chammalele. Na kabla akánambiumba, Nnungu ániamula mahiku na pachinu pavambeikala. ²⁷ Átendile uchocho uchinga vanu vantahe Nnungu ikánava kwa kupamapama, henga vapate kumwona. Na nni muhiu kuva, Nnungu nanga pava kulehu na munu woheyo muhwetu. ²⁸ Malinga chatangwele munu yumo kuchidoni, 'Kwa kulundana nawi nang'e tuva na umi, túnalihululila na tívachinkupwawa!' Malinga chivatangwele adihimu vanji kuva, 'Hwetu tuvammalele nni tuvana vake.'

²⁹ Bahi kwa kuva hwetu nni tuvana tuva Nnungu, tukálembelewa tutende kuva Nnungu ávele muchi sanamu ikatapajíwe kwa sahabu au dimiya au

liyanga, vitukutuku vikatapajjwe kwa ufundi na ding'ano dya vanu. ³⁰ Bahi mahiku alalá la ungamala, Nnungu ánalapililila masambi la vanu, henga vino ávalajja vanu vammalele va kila pachinu valekange masambi. ³¹ Kwa kuva, ánilivika liduva lyambevahukumu vanu va pachilambo chammalele kwa haki kupitila kwanga munu yumo wantandwele uchinga ahukumu. Nnungu ánivamaiha vanu vammalele chinu achino kwa kunfulula munu aneyo kuhaloka kwa vanu vahwile!"

³² Bahi pavampilikene Paolo watangola kwamba kufufuka kwa vanu vahwile, vanu vanji nkuntendele mang'wanyu, henga vanji nkuchidoni, "Tulembela tukupilikane kavila utangòla kuyamba chinu achino." ³³ Anepo Paolo nkuuka, nkuvaleka. ³⁴ Henga vanu vanji nkulundana pamo na Paolo na kukulupila. Na vanu vanapwawije nnikuwa anelyo lya vanu vanakulupidile nni Diyoniyo anavele n'jumbe wa Lukumbi Lukulu luvachema Aleopago, na mmahe yumo uvanchema Damali pamo na vanu vanji vohe.

18

Paolo aneko ku Kolinso

¹ Bada ya anelo, Paolo nkuuka pa Asene nkuhwena ya ku Kolinso. ² Aneko nkunankoja Nnyahudi yumo lina lyake Akila, mwenedi wa ku Ponto. Aneyo Akila pamo na n'jawe uvanchema Pilisila, vákamwele mmaduva ulolo kuhaloka ku Italiya, ing'anya Nfalume wa Loma uvanchema Kilaudiyo ávalajije Vayahudi vammalele vauke muimanga ya Loma. Na Paolo ápite unavalola, ³ na kwa kuva vanang'o vávele akútota dihema muchi nang'e, Paolo nkuva waikala kwavo akuno uvakola madengo. ⁴ Kila Liduva lya Kuyewelega, Paolo nkuva watenda navo lilonji muing'ande ya kunnyuwila Nnungu walinga kuvauta Vayahudi na Vagiliki.

⁵ Bahi pakamwele Sila na Timoseo kuhaloka ku Makedoniya, Paolo nku-tandilika kuutumila uhiku wake wammalele kwa kuhubili, wavamaiha Vayahudi kuva, muhiu Yesu njo Kilisto. ⁶ Henga Vayahudi pavantah-wike na kutandilika kuntangolela malove lahakalenge, nang'e nkuliula kwa kupumunanga litutunga n'dinguwo dyake muyo mwavo wachidoni, "Hukumu ya asabu yenu iive kwenu mmene! Nangu nikambekwambika ing'anya yenu mwenu, na kutandikila hambi nimbehwena kwa vanu vakávele Vayahudi." ⁷ Bahi Paolo nkuhuma, nkuhwena unaikala kuing'ande ya munu yumo akanavele Nnyahudi achimweshimu Nnungu, lina lyake Tito Yusto, na ing'ande yake ivele pepi na aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu. ⁸ Kilispo, nkulu wa aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nang'e nkukulupila Nang'olo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake. Vakolinso vohe pavapilikene malove la Paolo, nkukulupila na kubatiswa.

⁹ Liduva limo nachilo, Nang'olo nkunnyaulila Paolo mmaono kuchidoni, "Unayohe, wako hwenaha chihitungola wala unanyalale, ¹⁰ kwa kuva, nangu nimwene ngúvele pamo na wako. Na wala nanga munu woheyo ambetulúla ukuhavila na kukutendela lahakalenge, kwa kuva, apano pa-manga pávele vanu vohe vavéle m'bali wangu." ¹¹ Bahi Paolo nkuikala aneko wavahunda Lilove lya Nnungu kwa chaka chimo na myedi sita.

¹² Henga Galiyo panavele nkulu wa chilambo cha Akaya, Vayahudi vánilundana na kunnyapatani Paolo, nkunkamula na kumpelekeja kulukumbi. ¹³ Nkunsitaki uvachidoni, "Munu ayuno ávakumba vanu vámwabùdù Nnungu kwa indila itindána na sheliya." ¹⁴ Bahi Paolo pachichiatandilike kutangola, Galiyo nkuvahaulila Vayahudi kuchidoni,

“Kuikavele umunsitaki ing'anya ya kutenda likosa au kutenda lahakalenge, mukaniva na ing'anya ya kupilikanwa. ¹⁵ Henga kwa kuva nni matahukano chihi kuyamba malove na malina na sheliya yenu, bahi malilana mwenu mmene. Nangu nikátamwa kuva nkúhumu wa vitukutuku anevyo!” ¹⁶ Bahi Galiyo nkuvavinganga nnukumbi. ¹⁷ Anepo Vayahudi vammalele nkunkamula Sosisene anavele nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkumpanya upala palukumbi. Henga Galiyo nanga panajalite mambo anelo.

Paolo áuya ku Antiyokiya ya Siliya

¹⁸ Paolo nkuikala aneko ku Kolinso kwa maduva lohe. Anepo nkulailana na avake vankulupíla Yesu, nkuhwena ku Kenkileya, aneko Paolo nkumowa linolo ing'anya ánitimisa nasili yanavikile muyo mwa Nnungu. Anepo nkukwela mmeli ihwèna nchilambo cha ku Siliya akuno apapatènè na Pilisila na Akila. ¹⁹ Pavahwikile ku Efeso, Paolo na avake nkusulupuka, Paolo nkuvake avake Pilisila na Akila. Nang'e nkuhwena kuing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuva watenda lilonji na Vayahudi. ²⁰ Pavannyuwite aikale navo kwa maduva lohe namene, nang'e nanga panalembidile. ²¹ Henga panavele nkukwa, nkuvahaulila kuchidoni, “Nnungu akátamwa, nguchinguide kavila.” Anepo nkukwela mmeli nkuuka pa Efeso.

²² Pahwikile ku Kaisaliya, nkuhwena ku Yelusalemu unalisalimila likuwa lya vanu vankulupíla Yesu. Paukile anepo nkuheleleke ku Antiyokiya. ²³ Nkuikala aneko kwa maduva kadiki, paukile anepo nkuva wapita n'dimanga dya chilambo cha Galatiya mpaka chilambo cha ku Filigiya, wavakamyanga mitima vakuhundwa.

Apolo aneko ku Efeso na ku Kolinso

²⁴ Bahi Nnyahudi yumo lina lyake Apolo, mwenedi wa ku Alekisandiliya, nkukamola pa Efeso. Anepo ávele munu amaíte kulonjela saana na alamaíte saana Malemba Lanaswe. ²⁵ Munu anepo ánihundwa indila ya Nang'olo, bahi nang'e nkutanga habali dyanga Yesu kwa bidi na kwa uhiu, henga áumaíte chihi ubatiso wanga Yohana. ²⁶ Apolo nkutandilika kutangola bila kuyopa muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, Pilisila nawi Akila pavampilikene chachitangola nkuntwala nkuhwena nawe kwavo nkunhululiha kuyeleva saana indila ya Nnungu. ²⁷ Apolo pachichiahwene ku Akaya, vakúkulupila avake nkunkamya ntima kwa kuvalembila baluwa vakuhundwa va ku Akaya uchinga vampwechele. Apolo pakamwele aneko ánivayangata namene avala vanu vakulupidíle kwa inema ya Nnungu. ²⁸ Kwa kuva, ánitahukana na Vayahudi muyo mwa vanu na kuvalema, wavamaihija kwa Malemba Lanaswe kuva Yesu njo Kilisto atandolwejije na Nnungu.

19

Paolo aneko ku Efeso

¹ Bahi Apolo panavele ku Kolinso, Paolo nanga panapitile mmilambo vivèle nnyenje bahali, henga ápitile waonga mmilambo vya nkati-nkati nkunahwika ku Efeso. Aneko nkukojana na vanu fulani vankulupíla Yesu, ² Paolo nkuvauja kuchidoni, “Dachi, múnimpwechela Umumu Wanaswe pamukulupidile?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Nanga, kananga kupilikana kuva pàvele Umumu Wanaswe tukánapilikana.” ³ Nang'e nkuchidoni, “Hambi mwenu múbatsiwije ubatiso ntwaní?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Ubatiso wa Yohana.” ⁴ Paolo nkuchidoni, “Ubatiso wanga

Yohana únitendeka uchinga vanu valeke kutenda masambi. Yohana ávahaaulila vanu vankulupile ayula anavele nkwiða nnyuma mwake, yani Yesu.”⁵ Pavapilikene anelo, vammalele nkubatiswa kwa mamulaka la lina lya Nang'olo Yesu. ⁶ Bahi Paolo nkuvavikila makono, na Umumu Wanaswe nkuingila mmitima yavo, nkutandilikanga kutangola kwa luga dya kukanganya na kuhumya unabii. ⁷ Vanu anevo vammalele vávele malinga valume kumi na mbili.

⁸ Kwa myedi mitatu Paolo áva wahwena muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, wavahubilila vanu bila kuyopa. Nkuva watenda lilonji na kuvakumba vanu uchinga vadikulupile habali dya Ufalume wa Nnungu. ⁹ Henga vanji nkuva na mitima ya kunonopa, nkuhita kukulupila, nkutandilika kutangola malove lahakalenge kwamba Indila Aila muyo mwa mmuluku wa vanu. Bahi Paolo nkuvanyema, nkuvatwala panyenje avala vakuhundwa vake, nkuva walonjela na vanu kila liduva nnukumbi lwa kulihundila lwa Tilano. ¹⁰ Ánihweneha kutenda uchocho kwa vyaka vivili mpaka vanu vammalele vachiikála ku Asiya kulipilikana lilove lya Nang'olo, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi.

Vana vanga Sikewa vâlinga kuvausa anamindenga

¹¹ Nnungu nkutenda masaibu la kuyoha kwa makono langa Paolo. ¹² Vanu nkuva uvatwala vitambala na dinguvo dinagusije mummili mwa Paolo, nkudipelekeja kwa vagonjo, vagonjo nkulama na vanavele na anamindenga nkuvauka. ¹³ Bahi pávele na Vayahudi vanji vachionga-ônga uvavausa anamindenga, vanu anevo nkulinga kuvausa anamindenga kwa kulitambulanga lina lya Nang'olo Yesu, uvachidoni, “Nimwamulisa muuke kwa lina lya Yesu ayula ahubiliwa na Paolo.” ¹⁴ Vanatendile uchocho vávele vana saba vanga Skewa, yumo wa makuhani vakulu va Chiyahudi. ¹⁵ Henga aneyo nanndenga nkuvayang'ula kuchidoni, “Yesu nangu ñnimmala na Paolo ñnimmala, henga mwenu mmanani?” ¹⁶ Anepo ayula munu anavele na nanndenga nkuvaulukila vammalele, nkuvalema dimongo. Anevo vanu nkuhuma nng'ande uvatukuta akuno vavèlè lukundumwandu na vabwáng'wikenge.

¹⁷ Vanu vammalele va ku Efeso, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi nkumala habali aneyo. Vammalele nkukamulwa na lipamba, na lina lya Nang'olo Yesu nkutumbyangwa. ¹⁸ Vanu vohe vankulupila Yesu vániida, uvalitangolanga masambi lavo bila kupiha. ¹⁹ Vanu vohe vachitendanga mambo la chihavi vániida na vitabu vyavo vya chihavi nkuviyocha moto muyo mwa vanu. Pavatendile isabu ya galama ya avila vitabu, isabu yake ívele ing'ulu namene, íhwikila vipande alufu amsini vya madini la dihela. ²⁰ Uvula njo Lilove lya Nang'olo chilinalijije kuyanjala namene na kuva na dimongo.

Timbwili aneko ku Efeso

²¹ Bada ya anelo, Paolo ákudungidile kuhwena ku Yelusalemu kwa kupitila ku Makedoniya na ku Akaya. Nkuchidoni, “Nikáhwika aneko, ngùlembelewa ngwòngele na ku Loma.” ²² Anepo nkuvatuma vanu vake vavili muavala vantumikila, Timoseo na Elasto, valongolele kuhwena ku Makedoniya, nang'ewe mwene nkuisalila ku Asiya kwa maduva kadiki.

²³ Mmahiku ulolo nkuhumila timbwili ing'ulu aneko ku Efeso ing'anya ya Indila ya Nang'olo. ²⁴ Pávele na munu yumo nkúhana madini la dihela, lina lyake Demetiliyo. Munu aneyo ávele na madengo la kukatapaja

disanamu dya madini la dihela dilandâna na aila ing'ande ya nnungu fulani uvanchema Atemi. Anelo madengo lāveng'a faida ing'ulungwa akúhana. ²⁵ Bahi Demetiliyo nkuvakunganya anevo akúhana na vanu vanji vachikôla madengo malinga anelo, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmalume, mûnimala kuva kupata kwetu kuhalokana na madengo alano latukôla. ²⁶ Hambi mwenu mmene mmenkupilikana na kulyonela vitukutuku vyatenda Paolo, akee chihi apano pa Efeso weka, henga kila pachinu nchilambo chammalele cha Asiya. Nang'e ànivakumba vanu vohe na àhaua kuva milungu aila ivedwije na vanu ikávele milungu mihiu wala kadiki. ²⁷ Hambi pàvele hatali, akee chihi kuhebuliwa kwa madengo letu, henga mpaka ing'ande ya nnungu wetu Atemi ìmbevalangiwa kuva ikee mana. Na ukulu wake nnungu wetu aabudiwa na vanu vammalele va chilambo cha Asiya na chilambo chammalele, ukambepwawa.”

²⁸ Pavapilikene anelo, nkuvisa namene, nkutandilika kutaya lwasu uvachidoni, “Atemi nnungu wa Vaefeso nni nkulu!” ²⁹ Upala imanga yammalele nkuumbala timbwili. Avala vanu nkunkamula Gayo na Alistaliko vanu va ku Makedoniya vachipapatâna na Paolo. Vammalele nkupiyanya kutukutula kuchiwanja cha makojoano. ³⁰ Paolo nkulembela kulilanguja muyo mwa mmuluku wa vanu, henga vakuhundwa nkun'divila. ³¹ Vakulu vanji va chilambo anecho cha Asiya, vanavele ayanjavake Paolo, nkupelekejija Paolo ujumbe uvampembeja namene anainjile nchiwanja cha makojoano. ³² Likuva lyammalele lya vanu nkuhwang'anyika ding'ano, nangi nkuva uvahinginika uvila na vanji uvila, na vanji vakanamaite chivaidilidile apala. ³³ Vayahudi nkun'gong'olela Alekisanda muyo mwa vanu, na vanu vanji nnikuwa alila lya vanu nkunwing'a maeleso. Bahi Alekisanda nkuvapungila makono vanyalale uchinga alitetele muyo mwa vanu. ³⁴ Henga pavamaite kuva nang'e nni Nnyahudi, vammalele kwa pamo nkutaya lwasu kwa masaa mavili uvachidoni, “Atemi nnungu wa Vaefeso nni nkulu!”

³⁵ Kuntululilo, kalani wa imanga nkuvanyalaja vanu wachidoni, “Mwenu mmanu mma pa Efeso kila munu nchilambo chammalele ànimala kuva imanga aino ya Efeso njo ichûnga ing'ande ya nnungu Atemi na njo ichûnga alila liyanga lyake lyanaswe limatwêke kuhaloka kulihunde. ³⁶ Kwa kuva, nanga munu ambehulûla kukana malove alano, bahi mwenu nyalala, munatende chinu chohecho kwa halaka. ³⁷ Mwenu mùdile na avano vanu apano pamo na kuva nanga pavaivite vitukutuku vya muing'ande ya nnungu wetu na wala nanga pavankufwile nnungu wetu Atemi. ³⁸ Bahi ikàva Demetiliyo pamo na akúhana avake vâvele na lilove lya kuvasitaki avano vanu, lukumbi lûnipwawa na vakulu va chilambo vânipwawa, vanahulûla chihi unavasitaki aneko. ³⁹ Ikàva mùvele na lilove linji, bahi ilembelewa lipelikejwe pamakojoano palembelewa chisheliya. ⁴⁰ Kwa kuva, kupapatana na vitukutuku vihumidile nelo, selekali ya Chiloma ìnahulula kutasitaki kuva tûtendile timbwili. Na wala tukambehulula kuvayang'ula, ing'anya itutendile hwetu tutende timbwili.” ⁴¹ Pamalidile kutangola anelo, nkuuulaila nkojoano uchinga vamwadilikane.

20

Paolo àpita ku Makedoniya na ku Giliki

¹ Paimalilike aila timbwili ya pa Efeso, Paolo nkuvachema pamo avala vakuhundwa, nkuvakamya mitima. Anepo nkuvalaila, nkuhwena ya ku

Makedoniya. ² Nkupitila nchilambo achila watangola na vanu kwa malove lohe la kuvakamya mitima. Nkuhwena ku Giliki, ³ nkuikala aneko myedi mitatu. Panavele pepi kuuka kuhwena chilambo cha ku Siliya, nkupilikana kuva Vayahudi vakudungidile vantendela lahakalenge. Bahi nang'e nkwa-mula kuuya kwa kupitila chilambo cha ku Makedoniya. ⁴ Vanu vanapatene na Paolo nni Sapateli mwanawe Pilo wa ku Beloya na Alistaliko na Sekundo venedi va ku Sesalonike na Gayo mwenedi wa ku Debe na Timoseo na Tikiko na Tilofimo venedi va chilambo cha ku Asiya. ⁵ Vanu anevo vanitulongolela nkunatulinda kuimanga ya ku Tolowa. ⁶ Paimalilike Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila, hwetu nkukwela meli kuuka paimanga ya Filipi. Nkuonga kwa maduva nnyano, nkunavakoja akula ku Tolowa, aneko nkuikala kwa maduva saba.

Paolo ànfufula Eutiko

⁷ Liduva litandi lya lijuma túnikojana uchinga tulye chakulya cha pamo. Paolo nkulonjela na vanu mpaka ching'ati chilo, kwa kuva, ákudungidile auke ulyamba wake. ⁸ Nchumba cha n'galofa chitunavele, múvele na vibatali vyohe vichiyâka. ⁹ Nnemba yumo lina lyake Eutiko ávele aikèlè palidil-isha akuno Paolo avenkuhweneha kupwahika. Ayula kijana nkutandilika kuhindila na kuntululilo luwono nkuntwala mwalehu, nkumatokela pahi kuhaloka kugalofa ya tatu, vanu nkunannokota ahwilè. ¹⁰ Paolo nkusulupuka pahi, nkunanhunamila ayula kijana, nkunkumbatila nkuchidoni, "Munave na lipamba, momi." ¹¹ Paolo nkukwela kavila n'galofa, nkumeya nkate nkulya pamo na vanu vankulupîla Yesu. Nkuhweneha kupwahika na vanu kwa muda nnehu mpaka kulyamba, anepo nkuuka. ¹² Avala vanu nkuntwala ayula kijana nkumpelekeja kukaya akuno avèlè mumi, akuno vatujjwè mwalehu mitima.

Paolo àhwena ku Mileto

¹³ Hwetu nkukwela mmeli nkulongolela nkuhwena ya ku Aso. Aneko túlemelewa tuntwale Paolo malinga chanatulaijije, kwa kuva, ákudungidile uhwena aneko kwa madodo. ¹⁴ Bahi patukojene na Paolo aneko ku Aso, nkunkweja mmeli, nkuhwena nawe ku Mitilene. ¹⁵ Liduva lipapète, nkuuka pa Mitilene nkuhwika ku chisiwa cha Kiyu, na liduva lya vili nkunahwika chisiwa cha ku Samo, na liduva lya tatu nkunahwika ku Mileto. ¹⁶ Paolo álembedile tupulung'anye chihi pa Efeso uchinga tunatime namene nchilambo cha Asiya. Kwa kuva, kuikave uihululika Paolo ápiyanyanga ahwike ku Yelusalemu kabla ikànahwika Sikukuu ya Pentekoste.

Paolo àlailana na vasele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Efeso

¹⁷ Paolo panavele ku Mileto nkuvatuma vanu vahwene vakavacheme vasele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Efeso uchinga akojane navo. ¹⁸ Pavakamwele, Paolo nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mmene mûnimala namuna chinguikele na mwenu maduva lammalele kutandikila ntiduva litandi lingukamwele apano pa Asiya. ¹⁹ Nintumikidile Nang'olo kwa kulisulupuha namene na kwa kukuta mihodi ungupilililâ ibaniki na itahukwi ingupètè ing'anya ya hila ya Vayahudi. ²⁰ Mwenu mûnimala kuva nikanampihite kananga lilove limo lya kunfala mwenu, henga ñnivahubilila na kuvahunda muyo mwa vanu na n'ding'ande dyenu. ²¹ Ñnivaduma Vayahudi na Vagiliki kuva ñlemelewa vannaukile Nnungu kwa kuleka masambi na kunkulupîla Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ²² Hambu pilikanila! Kwa kuva ñnikolokohwa na Umumu Wanaswe, bahi nguchinguhwene ku

Yelusalemu bila kumala lãmbengupàtà aneko. ²³ Henga chingumaite nangu nni kuva, kila imanga Umumu Wanaswe ànangumaiha kuva vihungo na kubanika vivenkungulinda. ²⁴ Henga nangu nikãuvalangila umi wangu kuva chinu chamana namene, henga ngùlembela chihi ngumalile madengo langu na utumishi waning'ile Nang'olo Yesu, yani kushuhudila Malove Lambone la inema yanga Nnungu.

²⁵ Nangu ñnaongaonga mmwenu mmammalele unguhumbili Ufalume wa Nnungu. Henga hambì, ñnimala kuva wala nanga munu kananga yumo mmwenu ambengwõna kavila. ²⁶ Bahi ñinnyaulila kuva munu yumo mmwenu akãyahika nangu nikambekwambika. ²⁷ Kwa kuva, nangu nikanayopile kananga kadiki kunnyanjajija lammalele lalalembela Nnungu. ²⁸ Lyongolelange mwenu mmene na mulyongolele alila likuwa lyammikile mwenu Umumu Wanaswe kuva mmakulolihija. Vachunge vanu va Nnungu vavasumile kwa myadi yake mwene. ²⁹ Nangu ñnimala kuva nikãuka nangu, lãmbekwida mahoha nnikuwa lyenu na kum'bwilangilanga, na wala lakambelivikila chididi anelyo likuwa. ³⁰ Na nnikuwa lyenu mùmbehumila vanu vambehũnda mahundo la kulambila uchinga vavatindinganye vanu na kuvatenda vavapapate vanang'o. ³¹ Bahi lyongolelange! Himukilanga kuva kwa vyaka vitatu, chilo na muhi nikanahopedile kun'duma kila munu mmwenu kwa mihodi.

³² Bahi hambì, ñimmikanga mwenu muulinsi wanga Nnungu na wa lilove lyake liyamba inema yake lihulula kun'denga muing'ulupa na kumwing'a mapala pamo na vanaswe vake vammalele. ³³ Nangu nikanavele na tama ya hela yoheyo wala inguwo yanga munu woheyo. ³⁴ Mwenu mmene mùnimala kuva ngùkola madengo kwa makono langu nimwene uchinga ngupate vitukutuku vyammalele vinichisikikila, nangu chalumo na avangu. ³⁵ Kwa vitukutuku vyammalele vinguwendile, ñinnangujije nfano kuva kwa kutenda uchocho tũlebelewa kuvayangata vakãlihululila, akuno utulahimukila malove lanatangwene mwene Nang'olo Yesu kuchidoni, 'Wasa kuhumya kuliko kupwechela.' "

³⁶ Paolo patangwele malove anelo, nkutindivala malundi pamo na avala vanu vammalele, nkuyuwa. ³⁷ Vammalele nkukuta, nkunkumbatila Paolo na kum'busu. ³⁸ Chinavayundahije namene nni malove lanavahaulidile kuva vakambemwona kavila. Anepo nkumpelekela mpaka ku meli.

21

Paolo àhwena ku Yelusalemu

¹ Patulailene navo, hwetu nkukwela mmeli nkuhwena mwalehu mpaka ku Kosi. Liduva lya vili lyake nkuhwika ku Lodo, na patuukile aneko nkuhwena ku Patala. ² Aneko, nkuikoja meli ichihwena ku Foinike, nkukwela nkuhwena na mwanda. ³ Patukamwele pachinu patuchihulula kuchona chisiwa cha Kiplo, hwetu nkupita m'bali wa kunchinda nkuhwena chilambo cha ku Siliya. Nkunaimila imanga ya ku Tilo kwa kuva aila meli ñsulupuha nsigo unavele mmeli. ⁴ Aneko nkuvakoja vakuhundwa, nkuikala navo kwa maduva saba. Vanang'o kwa kulojwa na Umumu Wanaswe nkunnyaulila Paolo kuchidoni, anahwene ku Yelusalemu. ⁵ Henga palamalilike maduva letu, hwetu nkuuka. Vakuhundwa vammalele pamo na vamahe vao na vana vao nkutupelekela mpaka panda imanga. Patukamwele pwani, tuvammalele nkutindivala malundi, nkuyuwa. ⁶ Anepo nkulailana, hwetu nkukwela mmeli, vanang'o nkuuyang'ana kwavo.

⁷ Hwetu nkuhweneha na mwanda wetu, kuuka ku Tilo nkuhwika ku Tolemayi, aneko nkusalimilana na vakúkulupila avetu, nkuikala liduva limo. ⁸ Liduva lipapête hwetu nkuhwena ku Kaisaliya. Aneko nkuhwena kuing'ande yanga Filipo Nkúhubili Malove Lambone. Filipo nni yumo wa avala saba vanatandolwejiye kuyava chakulya akula ku Yelusalemu. ⁹ Munu aneyo ávele na vana va chimahe ncheche vakàambimwala nnume, vachihúmya unabii. ¹⁰ Patuikela aneko maduva lohe, nkukamola nabii yumo wa Nnungu kuhaloka ku Yudeya lina lyake Agabo. ¹¹ Pahwikile apala patuvele, nkutwala nkaka wanga Paolo, nkulihunga mmakono na mmadodo lake, nkuchidoni, "Umumu Wanaswe achidoni, Uvila njo Vayahudi chivambennyunga mwene nkaka auno, aneko ku Yelusalemu na kunkamuja mmakono mwa vanu vakávele Vayahudi.' "

¹² Patupilikene anelo, hwetu na vanu vanji vanapwawije apala nkumpembeja namene Paolo anahwene ku Yelusalemu. ¹³ Henga nang'e nkuyang'u kuchidoni, "Mwadachi múnakuta na kundumula ntima? Nangu ngúvele tayali, akee chi kutaywa nnilungu aneko ku Yelusalemu, henga ata kuhwa ing'anya ya Nang'olo Yesu." ¹⁴ Patuwene chihi ànihita chitunnyaulidile, hwetu nkuleka kun'duma, nkuchidoni, "Lalalembela Nang'olo latendeke."

¹⁵ Bada ya anelo, hwetu nkupanganika, nkuhwena ku Yelusalemu. ¹⁶ Vakuhundwa vanji kuhaloka imanga ya ku Kaisaliya nkupelekela mpaka kukaya kwanga Nnasoni, munu wa ku Kiplo uchinga tukave tuyayeni vake. Munu aneyo ávele yumo wa vakuhundwa vatandi vanga Yesu.

Paolo àmwongela Yakobo

¹⁷ Patuhwikile ku Yelusalemu vakúkulupila avetu vánítipwechela kwa ihangaladi ing'ulu namene. ¹⁸ Ulyamba wake Paolo nkupapatana na hwetu kuhwena unannola Yakobo, na vasele vammalele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu navanang'o vánípwwa. ¹⁹ Paolo pavasalimidile, nkuvahaulila kila chinu chatendile Nnungu muvanu vakávele Vayahudi kupitila utumishi wanga Paolo. ²⁰ Bahi vanang'o pavapilikene malove anelo, nkuntumbyanga Nnungu. Anepo nkunnyaulila Paolo kuchidoni, "Nnung'unwetu, lola namuna maelufu la Vayahudi chivakulupidile, na vammalele vànalihumya kukamula Sheliya. ²¹ Vánípilikana habali kukwamba wako kuva, ùvahunda Vayahudi vammalele vaikála mmilambo vya vanu vakávele Vayahudi vanakamule Sheliya ya Musa. Ùnivalimbija vanavayalule vanavao na wala vanapapate mihambo yetu ya Chiyahudi. ²² Anevo vanu vambepilikana kuva úníkamola apano pa Yelusalemu. Vino tutende dachi? ²³ Bahi tènda malinga chitumbekuhaulila. Apano pàvele valume ncheche vavikile nasili muyo mwa Nnungu. ²⁴ Lùndana na valume anevo muibada ya kulihahula na uvalipile galama yavo uchinga vamowe ulindo. Kwa kutenda uchocho vanu vammalele vachivamale kuva habali divapilikene dívele dya kulambila. Pamo na anelo vachivamale kuva unakamula Sheliya yanga Musa. ²⁵ Henga kuyamba avala vanu vakávele Vayahudi vankulupila Yesu tùnivaumbila kuyamba vitukutuku vituamwile. Tùnivaamulu vanalye vyakulya vihumíjwe sadaka kudisanamu na vanalye myadi na vanyama vapopotwije na valinyemye na amalaya." ²⁶ Bahi liduva lipapête Paolo nkuvatwala avala valume nkutenda ibada ya kulihahula pamo na anevo. Anepo nkuingila mu Ing'ande ya Nnungu, nkutambulanga kwamba ntululilo wa maduva la kulihahula na kuvahumija sadaka, kila munu muanevo nchenche.

Kuhungwa kwa Paolo

²⁷ Æalalá maduva saba palanavele pepi kumalilika, Vayahudi fulani vana-haleke ku Asiya vámmwene Paolo avèlè mu Ing'ande ya Nnungu. Nku-vachonjela vanu vammalele, nkunkamula Paolo. ²⁸ Nkutayanga lwasu uvachidoni, “Mmaisilaeli avetu, tuyangate! Ayu njo ayula munu avahúnda vanu vammalele kila pachinu kwa kuvatangolela lahakalenge vanu vetu na Sheliya yanga Musa pamo na Ing'ande aino ya Nnungu wetu. Henga pamo na kulatenda anelo, àvainjijije vanu vakávele Vayahudi mu Ing'ande ya Nnungu na kupahakajanga pachinu apano panaswe.” ²⁹ Vátangwele uchocho ing'anya vámmwene Paolo kumanga pamo na Tilofimo mwenedi wa ku Efeso, na vanang'o vátenda kuva Paolo àmwingijije Tilofimo mu Ing'ande ya Nnungu.

³⁰ Imanga yammalele nk wombala chihi timbwili na vanu nkuhaloka mi-pata yammalele uvatukuta chimbamba, nkunkamula Paolo, nkummutanga na kunnyumya mu Ing'ande yanga Nnungu. Na milango ya Ing'ande ya Nnungu nkuchimwa. ³¹ Pavachichivammwalale Paolo, nkulu wa matiyala la Valoma nkupilikana habali aneyo kuva imanga yammalele ya Yelusalemu yòmbele timbwili. ³² Upala ayula nkulu wa matiyala nkuvatwala vakulu vanji va matiyala nkupiyanya kuhwena akula kuvèle likuwa lya vanu. Bahi pavammwene ayula nkulu wa matiyala pamo na matiyala vake, nkulekanga kumpanya Paolo.

³³ Bahi ayula nkulu wa matiyala nkummwenela Paolo, nkunkamula na kwamulu ahungwe mididi mivili ya chitale. Anepo nkuuja kuchidoni, “Ayu nnani? Na àtendile chani?” ³⁴ Vanu vanji palikuwa alila lya vanu vátaya lwasu uvatangola uvila na vanji uvila. Bahi ing'anya ya alula lwasu, nkulu wa matiyala nanga panahulwile kumala uhiu wa habali aneyo. Bahi nkulajja Paolo apelekejwe m'boma lya matiyala. ³⁵ Paolo pahwikile padingasi, matiyala nkunnyakula ing'anya ya timbwili dya likuwa lya vanu. ³⁶ Kwa kuva, likuwa lya vanu vammalele vánnonbola pachikundu uvachidoni, “Mmwalale!”

Kulitetela kwanga Paolo

³⁷ Matiyala pavachichivamwingije Paolo m'boma lya matiyala, Paolo nkunnya ulila ayula nkulu wa matiyala kuchidoni, “Dachi, ùnguluhusu nikuhaulile lilove limo?” Nkulu wa matiyala nkunnyang'ula kuchidoni, “Ùnimala kutangola Chigiliki? ³⁸ Kwani wako ukávele ayula Mmisili anatandilijije ing'ondo mmaduva ulola lapitíle na kувalodya vakúwalala alufu ncheche kuhwena kulilanga?” ³⁹ Paolo nkunnyang'ula kuchidoni, “Nangu ni Nnyahudi, nimunu wa imanga ya ku Taso chilambo cha Kilikiya, imanga ya muhimu namene. Chonde ngúluhusu ngutangole na ava vanu.” ⁴⁰ Ayula nkulu wa matiyala nkunnuhusu. Bahi Paolo nkuimila paingasi, nkuvapungila nkono avala vanu uchinga vanyalale. Vammalele pavanyalalike, Paolo nkutangola navo kwa luga yavo ya Chieblaniya.

22

¹ Paolo nkuchidoni, “Mmalangavangu pamo na atatavangu, ngupilikanile panilitetela muyo mwenu!” ² Pavapilikene watangola navo kwa Chieblaniya, nkuhalija kunyalalika namene kupita patandi. Anepo Paolo nkuchidoni, ³ “Nangu Ninnyahudi, nguvelekwejje ku Taso chilambo cha Kilikiya, henga ngúlelewije upano pamanga pa Yelusalemu. Nangu ngúvele nkuhundwa wanga Gamalieli, na áninguhunda saana namuna ya kudipapata Sheliya dya atatavetu. Ñnilihunya mwalehu kuntumikila Nnungu malinga

mwenu mmammalele chimuvele nelo. ⁴ Nnivabaniha mpaka kuvawalala vanu vachiipapâta Indila ya Nang'olo. Nnavakamula valume na vamahe na kuvahunga nnilungu. ⁵ Kuhani Nkulu pamo na lukumbi lukulu lwa vasele, vammalele vanahulula chihi kungushuhudila. Ngúpwechedile na baluwa kuhaloka kwa vanang'o, ilembwije na alangavetu Vayahudi va ku Dameski. Nangu nkuhwena ku Dameski uchinga nivahunge vanu vankulupila Yesu va aneko koka nguide navo mpaka pa Yelusalemu uchinga vaasibiwe.

⁶ Bahi pannavele nndila pepi na kuhwika ku Dameski, malinga saa sita muhi, upopo nkuhumila nng'anje kuhaloka kulihunde, ung'anyîma namene nkungulangajija mipata yammalele. ⁷ Anepo nangu nkuhunamila pahi, nkupilikana lidi ulinguhaulila kuchidoni, 'Sauli, Sauli! Mwadachi unangubaniha?' ⁸ Nangu nkuuja kuchidoni, 'Nang'olo, wako nni?' Nang'e nkunguhaulila kuchidoni, 'Nangu nni Yesu wa ku Nasaleti úngulagihâ.' ⁹ Avala vanu vanavele pamo na nangu vâniwona aula nng'anje, henga nanga pavanalielewije lidi lya ayula achilonjêla na nangu. ¹⁰ Bahi nangu nkuuja kuchidoni, 'Hambi Nang'olo ngutende dachi?' Nang'olo nkunguhaulila kuchidoni, 'Imila, uhwene ku Dameski na aneko vachivakuhaulile lamalele lapangwije ulatende.' ¹¹ Nangu nikanahulwile kulola ing'anya ya ing'anyimi ya aula nng'anje, bahi avangu nkungukamula nkono nkungulodya mpaka ku Dameski.

¹² Aneko ku Dameski kúvele na munu yumo uvachinchema Ananiya, munu achimweshîmu Nnungu na kukamula Sheliya ya Musa, na kulombolewa lambone na Vayahudi vammalele vachiikâla ku Dameski. ¹³ Nang'e nkunguidila, nkuimila pepi nanangu nkuchidoni, 'Nnangawangu Sauli, ulole kavila!' Upala nangu nkupata kulola kavila, nkumwona aneyo munu. ¹⁴ Anepo Ananiya nkuchidoni, 'Nnungu wa anakuluvetu ànikutantola uchinga ulamale lalalembela Nnungu na umwone ayula Wambone pameho pa Nnungu na umpilikane mwene walonjela na wako. ¹⁵ Kwa kuva, úmbekuva shahidi wake kwa vanu vammalele kuyamba àlalâ lulawene na kulapilikana. ¹⁶ Hambi úlindilila chani? Imila ubatiswa, uhahulwe masambi lako akuno uyûwâ kwa lina lya Nang'olo.'

¹⁷ Bahi nangu nkuuya ku Yelusalemu, panichiyuwa mu Ing'ande yanga Nnungu, nkulona maono. ¹⁸ Nimmwene Nang'olo Yesu, nkunguhaulila kuchidoni, 'Piyanya! Uka pa Yelusalemu upehi, kwa kuva vanu va apano vakambeukubali usuhuda wako kungwamba nangu.' ¹⁹ Nangu nkuyang'ula kuchidoni, 'Nang'olo, vanang'o vânimala kuva ngúpita kila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu unguvataya nnilungu na kuvapanya avala vakukulupila wako. ²⁰ Na vanu pavammwalele shahidi wako Stefano, nangu nimwene ñnipwawa upala, ñnikubaliana navo kuyamba kuwalalwa kwake. Na nangu njo nichilolihija makoti la avala vammwalele.' ²¹ Anepo Nang'olo nkunguhaulila kuchidoni, 'Hwena, ñimbekutuma uhwene kulehu, kwa vanu vakávele Vayahudi.'

²² Alila likuwa lya vanu nkumpilikanila Paolo mpaka patangwele malove anelo. Anepo nkunonohanga lidi uvachidoni, "Mmwalale aneyo munu, kwa kuva akálembelwa kuva mumi!" ²³ Nkuhweneha kutaya lwasu akuno uvayahanga makoti lavo na kuululuha litutunga muha.

Paolo àupisula ulaiya wake wa Chiloma

²⁴ Nkulu wa matiyala nkuvahaulila matiyala vampelekeje m'boma lyavo. Nkulaija vammujeuje kwa kunsulubula mijeledi uchinga vamale ing'anya

ivatendile vanu vataye lwasu ing'anya yanga nang'e. ²⁵ Henga pavan-nyungile Paolo uchinga vansulubule, nang'e nkummuja nkulu yumo wa matiyala myamoja anavele apala kuchidoni, "Dachi, sheliya inannuhusu kunsulubula laiya wa Loma kabla akānambihukumiwa?" ²⁶ Ayula nkulu palapilikene malove anelo, nkuhwena kwa nkulu wa matiyala, nkunnyaulila kuchidoni, "Ūmbetenda chani? Ayu munu nni laiya wa Loma!" ²⁷ Bahi nkulu wa matiyala nkumwenela Paolo, nkummuja kuchidoni, "Nguhaulile, wako nni laiya wa Loma?" Paolo nkunyang'ula kuchidoni, "Elo." ²⁸ Anepo nkulu wa matiyala nkuchidoni, "Nangu ngūsumile haki ya kuva laiya wa Loma kwa dihela dyohe." Paolo nkuchidoni, "Henga nangu ni laiya wa Loma kwa kuveleka." ²⁹ Bahi avala vachichivamujeje Paolo, nkupiyanya kuukananga. Na ayula nkulu wa matiyala nkuyopa namene pamaite kuva Paolo wannyungile kwa mididi ya chitale ni laiya wa Loma.

Paolo àimijwa muyo Lukumbi Lukulu

³⁰ Liduva lipapēte, nkulu wa matiyala álabwela amale uhiu wa masitaka lasitakiwije Paolo na Vayahudi. Bahi nkunnyungula, nkuvalaija makuhani vakulu na vajumbe va Lukumbi Lukulu vakoJane. Anepo nkwiwa nawe Paolo na kumwimija muyo mwavo.

23

¹ Paolo nkuvapalambahija meho avala vajumbe va Lukumbi Lukulu, nkuchidoni, "Mmalangavangu, mpaka nelo ntima wangu ukāguhukumu kwa chinu chohecho kuyamba maisha langu pameho pa Nnungu." ² Bahi ing'anya ya kutangola uchocho, Ananiya kuhani nkulu nkuvalaija avala vanaimidile pepi na Paolo vampanye likofi. ³ Anepo Paolo nkunnyaulila kuchidoni, "Nnungu mwene achiakupanye likofi, wako uvēle muchi libaka lya ing'ande livapakile chokaa! Wako ūikele anepo unguhukūmū nangu kwa kuipapata sheliya. Henga umwene uilumula sheliya kwa kulaija ngupanywe!" ⁴ Avala vanu vanaimidile pepi na Paolo, nkunnyaulila Paolo kuchidoni, "Wako untongolela malove lahakalenge Kuhani Nkulu wa Nnungu!" ⁵ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, "Mmalangavangu, nangu nikanamaite kuva nang'e nni Kuhani Nkulu. Kwa kuva, Mmalemba Lanaswe inilembwa kuva, 'Unantangolele lahakalenge nkulu wa vanu vako.'"

⁶ Akuno Paolo wamala kuva vanu vanji vávele Masadukayo na vanji vávele Mafalisayo, nkunonoha lidi muyo lukumbi wachidoni, "Mmalangavangu, nangu nni Nfalisayo mwana wanga Nfalisayo. Nangu ngūhukumiwa ing'anya ya lilolele limbenalyo kuva vanu vahwīle vāmbefulwā." ⁷ Pamalidile kutangola malove anelo, Mafalisayo na Masadukayo nkulindamuka kupwatana namene, anepo vanu va lukumbi nkuyavanyika mipata mivili. ⁸ Anelo lānihumila ing'anya Masadukayo vāhaua kuva nanga ufufulo wa vanu vahwīle, na wala nanga malaika na wala mahoka, henga Mafalisayo vānalakulupila anelo lammalele. ⁹ Bahi pávele na lwasu lukulu namene, vakūhunda va Sheliya va nnikuwa lya Mafalisayo nkuimila nkutahuka kwa dimongo uvachidoni, "Hwetu tukáchona chinu chohecho chihakalenge chachitendile ayu munu. Panjika malaika au mahoka vānipwahika nawe."

¹⁰ Matahukano palayenjejeke namene, nkulu wa matiyala nkuyopa kuva avala vanu vachivan'dalulange Paolo. Bahi nang'e nkuvaamulisa matiyala vahwene paching'ati pa aula mmuluku wa vanu vakammuse Paolo kwa dimongo koka vampelejeke m'boma.

¹¹ Chilo, Nang'olo nkuhumila na kwimila pepi na Paolo, nkunnyaulila kuchidoni, “Likamye ntima! Kwa kuva, malinga chushuhudidile habali dyangu apano pa Yelusalemu, ùlembelwa akatende uchocho na ku Loma.”

Mitemelo ya kummwalala Paolo

¹² Uhiku pauchele, Vayahudi nkutenda ntemelo chitinya. Nkulyapilila uvachidoni, “Tukachitulye na wala tukambekumbila mpaka tummwalale Paolo.” ¹³ Isabu ya vanu vanatendile ntemelo anewo yanipunda vanu alubaini. ¹⁴ Bahi vanang'o nkuhwena kwa makuhani vakulu na vasele va Vayahudi nkuchidoni, “Hwetu tùniapila kuva tukambeyeja chinu chohecho mpaka tummwalale Paolo. ¹⁵ Hambi, mwenu pamo na vajumbe va Lukumbi Lukulu làija ujumbe kwa nkulu wa matiyala uchinga ampelekeje Paolo kwenu mwenu umulambilila kuva mùlembela mumale saana habali dyake. Hwetu tùvele tayali kummwalala kabla akànambihwika pepi na mwenu.”

¹⁶ Henga mwipwawe Paolo ànipilikana habali dya mitemelo ya avala vanu ya kummetela Paolo vammwalale. Bahi nkuhwena, nkunainjila m'boma lya matiyala nkunnyaulila Paolo lammalele lavakudungidile. ¹⁷ Anepo Paolo nkunchema nkulu yumo wa matiyala myamoja nkunnyaulila kuchidoni, “Papatana na ayu kijana uhwele nawe kwanga nkulu wa matiyala kwa kuva àvele na lilove lya kunnyaulila.” ¹⁸ Bahi ayula nkulu wa matiyala myamoja nkumpelekeje mwipwawe Paolo mpaka kwa nkulu wa matiyala, nkuchidoni, “Ayula nfungwa uvanchema Paolo àninguchema nkunguyuwu nikupelekejije ayu kijana kwa kuva àvele na chinu chambekuhaulila.” ¹⁹ Bahi ayula nkulu wa matiyala nkunkamula nkono ayula kijana, nkuhwena nawe panyenje, nkummuja kuchidoni, “Ùbenguhauli chinu ntwani?” ²⁰ Ayula kijana nkuchidoni, “Vayahudi vànipatana vakuyuwe umpelekeje Paolo ku Lukumbi Lukulu nundu uvalilambilila kuva valukumbi vèlembela vapate habali dyake kwa uhiu namene. ²¹ Henga wako unakumbike kwa kuva pàvele vanu vapunda alubaini vammwèla. Na vànapiya kuva vakambekulya wala kukumbila chinu chohecho mpaka vammwalale hoti Paolo. Na vino vèle tayali, vèlindilila chihî chumbekwamula wako.” ²² Bahi nkulu wa matiyala nkunneka ayula kijana ahwene, nkun'duma wachidoni, “Unannyaulile munu woheyo kuva ùninguhaulila habali aino.”

Paolo àpelekeje kwanga Feliki

²³ Nkulu wa matiyala nkuvachema matiyala vavili, vakulu va matiyala myamoja nkuvahauli kuchidoni, “Vavikange tayali matiyala myambili, akúkwela falasi matiyala sabini na matiyala myambili va mikuchi uchinga vahwene ku Kaisaliya, muikale tayali kuuka satatu ya chilo. ²⁴ Vavike tayali falasi vambennyakùla Paolo uchinga akahwike kwanga Feliki, nkulu wa chilambo cha ku Yudeya, avèlè mumi.” ²⁵ Bahi nkulu wa matiyala nkulemba baluwa ya kumpelekejija nkulu Feliki, baluwa yene vèlembile uvila,

²⁶ “Nangu Kilaudiyo Lusiya, nkulembila baluwa aino wako Nkulu, Mweshimiwa Feliki.

Pwechelela disalamu dyangu.

²⁷ Nkulu, Vayahudi vàninkamula ayu munu na vèle pepi na kummwalala, nangu nkuhwena na matunji la matiyala nkumpoha, kwa kuva, vàningumaiha kuva nang'e nni laiya wa Loma. ²⁸ Bahi kwa kuva ngùlembela ngumale chinu ntwani chívátèndà Vayahudi vansitaki,

nangu nkunhwikiha ku Lukumbi lwavo Lukulu. ²⁹ Nangu nkumala kuva masitaka lene layamba chihi matahukano la sheliya dyavo. Bahi nangu nikawene kuva pavele chinu chohecho chakosedile chimbetendà afungwe nnilungu au kuwalalwa. ³⁰ Pangupulikene kuva Vayahudi vātenda ntemelo uchinga vammwalale, upopo nangu nkumpelekeja kwakuwe, na kuvalaija vanu vansitâki vaide na masitaka lavo kwakuwe.”

³¹ Bahi avala matiyala nkuntwala Paolo malinga chivalaijijwe, chilo uchila nkumpelekeja Paolo mpaka ku Antipatili. ³² Ulyamba wake avala matiyala vachiônga wamadodo nkuuya ku Yelusalemu, m'boma lya matiyala. Nkuvaleka avala matiyala akúkwela falasi vahwenehe na mwanda chalum na Paolo. ³³ Pavakamwele ku Kaisaliya nkumwing'a baluwa nkulu Feliki na kunkamuja Paolo kwanga ayula nkulu. ³⁴ Feliki paisomile aila baluwa, nkuvauja kuchidoni, “Ayu munu áhaloka chilambo ntwani?” Pavannyaulidile kuva áhaloka chilambo cha ku Kilikiya, ³⁵ Feliki nkuchidoni, “Nguchingupilikanile ing'anya yako pavambekamola vanu vakusitâki.” Anepo Feliki nkua-mulisa vammike Paolo muing'ande ya chifalume yanga Helode, vanchunge.

24

Vayahudi vânsitaki Paolo muyo mwa Feliki

¹ Bada ya maduva nnyano, Kuhani Nkulu Ananiya nkukamola ku Kaisaliya akuno apapatènè na vasele va Vayahudi pamo na mwanasheliya yumo wa Chilomá lina lyake Tetulo. Vanang'o nkwi na masitaka lavo lavansitaki Paolo muyo mwa ntawala. ² Bahi Paolo pachemwije, Tetulo nkutandilika kuhumya masitaka wachidoni, “Mweshimiwa Feliki, kupitila wako tûnikala maduva lohe kwa amani ihu. Na uongosi wako úidile na mabadiliko lohe lambone kwajili ya chilambo achino. ³ Anelo lammalele tûnilapwechelela kwa shukulani na lakambelualika kila pachinu mmahiku lammalele. ⁴ Henga kwa kuva nangu nikátamwa nikuhopeje, bahi kwa uwambone wako nikuyuwa utupilikanile kwa alano malove letu lainjipele latumbetangola. ⁵ Tûnimala kuva ayu munu ányakwile ihonjela. Nang'e átrandiliha timbwili kila pachinu pavéle Vayahudi pachilambo pammalele. Na uyoyo njo nkulu wa lisehebu lya Vanasaleti. ⁶ Na nang'e ánilinga kuitaya unajisi Ing'ande ya Nnungu, bahi hwetu nkunkamula. [Hwetu túlembela tunnyukumu kupapatana na sheliya dyetu. ⁷ Henga nkwi Lusiya, nkulu wa matiyala nkuntwala kwa dimongo mmakono letu. ⁸ Anepo Lusiya nkuvalaija vanu vansitâki Paolo vaide kwakuwe.]* Na wako umwene ukammujauja uchiumale uhiu wa masitaka latunsitaki.” ⁹ Vayahudi vam-malele nkulundana nawe kwa kunhapatanila Paolo uvachidoni, masitaka lammalele nni la uhiu.

Paolo álitetela muyo mwanga Feliki

¹⁰ Bahi Feliki nkumpungila nkono Paolo uchinga atangole. Paolo nkuchidoni, “Nahangalala kulitetela muyo mwako akuno ungumálà kuva wako újukile kuva mwamusi nchilambo achino kwa vyaka vyohe. ¹¹ Wako umwene únahulula kumaiha kuva lakanapunda maduva kumi na mbili kutandikila pangupite ku Yelusalemu unannyuwa Nnungu. ¹² Ava vanu nanga pavangukojije unguhukana na munu woheyo mu Ing'ande ya

* **24:8** Mmalemba lanjila kala malove anelo lavéle mmabano lakapali.

Nnungu wala kuvachonjela vanu n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu au pachinu panji pohepo muimanga aino. ¹³ Wala nanga pavahulula kumaiha uhiu wa masitaka lavangusitaki nangu. ¹⁴ Nangu nakubali muyo mwako kuva, nangu ngùmwabudu Nnungu wa anakuluvetu, na nni nkuhundwa wa Indila aila, ivahaûla vanang'o kuva lisehebu lya kulambila. Nangu nakulupila malove lammalele lalembwije mmitabu vya Sheliya na mmitabu vya manabii. ¹⁵ Nangu ngùvele na lilolelo kwanga Nnungu malinga vanang'o chivalolela kuva, Nnungu àmbevafufula vanu vambone pameho pake na avala vatênda lahakalenge. ¹⁶ Bahi ing'anya ya anelyo nangu natumbama kuikala saana maduva lammalele uchinga ntima wangu unanguhukumu kwa chinu chohecho pameho pa Nnungu na pavanu.

¹⁷ Bahi bada ya kuikala aneko kulehu kwa vyaka vyohe, nangu nkuida ku Yelusalemu uchinga nivapelekejije alangavangu Vayahudi nsada kwajili ya amahuvani na kuhumya sadaka kwa Nnungu. ¹⁸ Pavangukojije mu Ing'ande ya Nnungu ungalatenda anelo, nangu ngùvele ngumalidilè aila ibada ya kulihahula. Wala nikanavele na likuwa lya vanu na wala pakanavele na timbwili. ¹⁹ Henga apala pávele na Vayahudi vanahaleke kuchilambo cha ku Asiya, anevo njo vachilebelewa vapwawe apano uvahumya masitaka lavo ikàva vavêle na lilove lyohelyo au chinu chohecho chakungusitaki. ²⁰ Au, ava vanu vavêle apano vahaule chinu ntwani chihakalenge chivachiwene kwang'une pannaimidile pa Lukumbi Lukulu, ²¹ ikànavé chihii malove ulala lannatangwele pannaimidile muyo mwavo kuva, 'Mùnguhukumu nelo ing'anya ya lilolelo linguvenalyo kuva, vanu vahwile vàmbeufuliwa!' "

²² Anepo Feliki, anaimate Indila aila saana, nkuiimija aila ing'anya hoti. Nkuvahaulila kuchidoni, "Nahumya hukumu ya ing'anya aino pambeida apano Lusiya nkulu wa matiyala." ²³ Bahi nkumwamulisa nkulu wa matiyala myamoja anchunge Paolo na kumwing'a wasa kadiki, na ayanjavake vanalimbijwe kumwing'a vitukutuku vyasikikila.

Feliki na n'jawe vàmplikaniila Paolo

²⁴ Bada ya maduva kadiki, Feliki nkukamola na Dulusila n'jawe, anavele Nnyahudi. Nkulaija Paolo achemwe, nkumpilikanila pachitangola kuyamba ing'ulupa ya kunkulupila Yesu Kilisto. ²⁵ Henga Paolo pachilonjelela kuyamba haki na uweso wa kulikamulanga na kuyamba hukumu ya Nnungu ifda, Feliki nkuyopa, nkunnyauli Paolo kuchidoni, "Vino hwena hoti, nguchinikucheme kavila panimbepata wasa." ²⁶ Henga pamo na anelo Feliki álolela kuva, Paolo achiamwing'e dihela. Bahi ing'anya ya anelyo, Feliki nkuva wanchemachema Paolo myanda yohe wapwahika nawe.

²⁷ Bada ya vyaka vivili, Polikiyo Festo nkutwala chiteng'u cha ukulu changa Feliki. Bahi kwa kuva Feliki álembela alipakahe kwa Vayahudi, nkunneka Paolo avèlè nnilungu.

25

Paolo muyo mwanga Festo

¹ Bahi Festo pakamwele ku Kaisaliya, nkupita maduva matatu, nkuyomboka kuhwena Ku Yelusalemu. ² Aneko makuhani vakulu na vakulu va Vayahudi nkunnyaulila Festo habali dyanga Paolo. ³ Nkuva uvampembeja Festo uchinga avatendele lyambone kwa kuvapelekejija Paolo ku Yelusalemu, kwa kuva, válembela vammetele na kummwalala pambekuwa nndila. ⁴ Henga Festo nkuvayang'ula kuchidoni, "Paolo àvenkuchungwa

nnilungu aneko ku Kaisaliya, na nimwene ngùvele pepi kuhwena ukwoko. ⁵ Bahi vakulu venu vapapatane na nangu vakansitaki, ikàva pàvele chinu chohecho chihakalenge chachitendile.”

⁶ Bahi Festo paikela navo malinga maduva nane au kumi uvila, nkuhelelekela ya ku Kaisaliya. Liduva lya vili nkui kala pachiteng'u cha hukumu, nkuamulisa vaidinawe Paolo. ⁷ Paolo pakamwele, avala Vayahudi vahalêke ku Yelusalemu nkun'dinguka na kutandilika kunsitaki masitaka lohe la kwidopa lavakanahulwile kananga vene kulamaiha. ⁸ Anepo Paolo nkulitetela wachidoni, “Nangu nanga chinu chingukosedile kwamba sheliya ya Vayahudi wala kwamba Ing'ande ya Nnungu na wala nikâkosedile Nfalume wa Loma.” ⁹ Henga kwa kuva Festo âlebela alipakahe kwa Vayahudi, nkummuja Paolo kuchidoni, “Dachi, ûnalembela uhwene ku Yelusalemu ukahukumiwe aneko muyo mwangu kwajili ya masitaka alano lavakusiteke?” ¹⁰ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu ngùimidile muyo lukumbi luvêle mumamulaka la Nfalume wa Loma, na apano njo pangulembelewa nguhukumiwe. Nikâvakosedile Vayahudi chinu chohecho malinga wako umwene chiumaite saana. ¹¹ Bahi ikàva ngwònekene kuva ngùtendile chinu chihakalenge chilembelêwa nguhukumiwe kuhwa, nangu nikâhita kuhwa. Henga ikàva nanga uhiu wohewo wa masitaka lavangusitaki, bahi nanga munu woheyo ahulûla kungukamuja kwa Vayahudi. Nangu ngùlebela haki yangu ya kunahukumiwa kwa Nfalume wa Loma!”

¹² Bahi Festo pamalidile kutangola na vasauli vake nkuchidoni, “Ûyuwite ukahukumiwe kwa Nfalume wa Loma, bahi uchiuhwene kwa Nfalume wa Loma.”

Festo àyuwa lúnda kwa Nfalume Agilipa

¹³ Bada ya maduva kadiki, Nfalume Agilipa na Beneke nkuhwika ku Kaisaliya unammuja habali Festo. ¹⁴ Na pavaikela aneko kwa maduva lohe, Festo nkunnyaulila nfalume kwamba ing'anya yanga Paolo wachidoni, “Apano pàvele munu yumo wannekile Feliki ahungwijè nnilungu. ¹⁵ Nangu pannavele ku Yelusalemu, makuhani vakulu na vasele va Vayahudi vânsitaki na kunguyuwa ninnyukumu kuhwa. ¹⁶ Nangu nkuvayang'ula kuva, aneyo ikee mihambo ya Chiloma kunnyukumu munu woheyo kuwalalwa kabla akânambikojana meho kwa meho na vanu vansitêke uchinga nanang'e apate wasa wa kulitetela kwamba masitaka lavansiteke. ¹⁷ Bahi pavakamwele apano nangu nikanatimile. Liduva lipapête, nangu nkuchemehija lukumbi, nkuikala pachiteng'u cha hukumu nkuamulisa aneyo munu vaide nawe. ¹⁸ Pavaimidile vanu vansitêke Paolo, nanga pavanahawile lilove lyohelyo lihakalenge lyatendile malinga chinichilolela nangu. ¹⁹ Henga vâtahukana nawe kwamba dini yao vene na kuyamba munu yumo uvanchema Yesu anahidile, henga Paolo átumbamila kuva Yesu mumi. ²⁰ Anepo nangu nikanamaite namuna ya kupata uhiu wa malove anelo. Nangu nkummuja Paolo ikàva achiatamwe kuhwena ku Yelusalemu uchinga ing'anya yake ikahukumiwe aneko. ²¹ Henga Paolo palembedile haki yake ya kunahukumiwa kwa Nfalume wa Loma, nangu nkuamulisa vanchunge nnilungu mpaka panimbempelekeja kwa Nfalume wa Loma.” ²² Anepo Agilipa nkunnyaulila Festo kuchidoni, “Nanani uchocho ngùlebela nimpilikanile ayu munu nimwene.” Festo nkuyang'ula kuchidoni, “Ûnampilikanila nundu.”

Paolo àpelekejwa muyo mwanga Agilipa

²³ Bahi liduva lipapête, Agilipa pamo nawi Beneke nkukamola kwa dihinji ding'ulu, nkuingila nnukumbi lwa makojano pamo na vakulu va matiyala na vakulu va imanga. Anepo Festo nkuamulisa vakantwale Paolo vaide nawe. ²⁴ Anepo Festo nkuchidoni, “Nfalume Agilipa, na mmammalele mmêle apano na hwetu, ayu munu umunwona muyo mwenu, Vayahudi vammalele va apano na va ku Yelusalemu vâningutongodikila akuno uvataya lwasu kuva, ayu munu àlembelwa ahwe. ²⁵ Nangu ngûwene kuva akâtendile chinu chohecho chimbentenda ahukumiwe kuhwa. Henga kwa kuva Paolo mwene àniyuwa akahukumiwe kwanga Nfalume wa Loma, nangu nkuamula nipelekeje ku Loma. ²⁶ Henga nikâvele na chinu chimaikâna cha kunnembila nkulu wetu, Nfalume wa Loma kumwamba Paolo. Bahi ngûidile nawe muyo mwenu, asa muyo mwako, wako Nfalume Agilipa uchinga akaujwaujwa ngupate masitaka la kulemba. ²⁷ Kwa kuva, ngwôna akee chinu chambone nangu kumpelekeja nfungwa bila kulatambulanga masitaka lavansiteke.”

26

Paolo àlitetela muyo mwa Nfalume Agilipa

¹ Bahi Agilipa nkunnyaulila Paolo kuchidoni, “Hambi unaluhusiwa kulitetela.” Anepo Paolo nkunyoloja nkono wake nkutandilika kulitetela, wachidoni, ² “Nfalume Agilipa, nangu nilyona kuva ngûpete wasa nkulu wa kulitetela muyo mwako kwamba àlâlâ masitaka lammalele lavangusiteke Vayahudi, ³ asa kwa kuva wako umwene ûnimala namene mihambo ya Vayahudi na matahukano lavo lammalele, bahi nakuyuwa ungupililile kwa kungupilikanila.

⁴ Vayahudi vammalele vânimala habali dya maisha langu kutandikila pannavele nin'joko na namuna chinguikele nchilambo changu na aneko ku Yelusalemu. ⁵ Vanang'o vâningumala kwa vyaka vyohe na vakâlembela vânahulula chihi kushuhudila kuva nangu ngûvele nimunu wa lisehebu lya Mafalisayo, lisehebu lipapâta namene sheliya dya dini yetu ya Chiyahudi. ⁶ Vino ngûvele apano, nguhukumiwe ing'anya ya kuva ngûilolela aila ahadi yanavaahidite Nnungu anakuluvetu. ⁷ Ahadi yene nni uila ilolêwa na matawa letu kumi na mbili la vanu vetu, uvamwabudu Nnungu kwa bidi chilo na muhi. Nfalume Agilipa, ing'anya ya lilolelo anelyo Vayahudi vânanngusitaki! ⁸ Ing'anya ntwani mwenu mûtenda kuva nni chinu chikâkulupika Nnungu kuvafufula vanu vahwile? ⁹ Nangu nimwene ngûtenda kuva ngûlembelwa ngutende lammalele lahululika uchinga ngutahuke habali dya Yesu wa ku Nasaleti. ¹⁰ Anelo njo langulatendile ku Yelusalemu. Ngûpete mamulaka kuhaloka kwa makuhani vakulu, nangu nkuvataya nnilungu vakûkulupila vohe. Na pavachihukumiwa kuwalalwa, nanani ngûtandola vawalalwe. ¹¹ Myanda yohe ñnahwena n'ding'ande dya kunnywila Nnungu univapaniha na kuvakolokoha vaikane ing'ulupa yavo. Ñnivasunalila namene mpaka kunavataha n'dimanga dya chiyeeni.”

Paolo àtana namuna chankulupidile Yesu

(Matendo 9:1-19, 22:6-16)

¹² “Bahi liduva limo ngûvele mmwanda unguhwenâ ku Dameski akuno nguvèlè na mamulaka na malaijo lahalôka kwa makuhani vakulu. ¹³ Nfalume Agilipa, pannavele nndila malinga sasita ya muhi,

nauwene nng'anje ung'anyîma kupunda wa liduva uhalòkà kulihunde. Nkungulangajija nangu na avangu vangupapatene navo. ¹⁴ Tuvammalele nkumatoka pahi, nangu nkulipikana lidi ulitangola na nangu kwa Chieblaniya kuchidoni, 'Sauli! Sauli! Mwadachi ûnangubaniha? Uliwalala chihi bule malinga ung'ombe apânya litapola isimbo ihongoleke ya nchunga wake.' ¹⁵ Nangu nkuuja kuchidoni, 'Nang'olo, wako nnani?' Nang'olo nkuyang'ula kuchidoni, 'Nangu nni Yesu ungubaniha. ¹⁶ Henga vino takatuka uimile. Ñnikuhumila uchinga nikuvike kuva ntumishi wangu na shahidi wangu. Uchiuvamaihe vanu vanji vitukutuku vyuviwene nelo na vinji vinimbekulanguja paida. ¹⁷ Nimbekupoha mmakono mwa Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi. Nikutuma kwa vanu anevo uchinga, ¹⁸ uvakusumbule meho lavo vapate kuuka nnupe vaide kunng'anje na kuuka muutawala wanga Nanchindenga, vannaukile Nnungu uchinga kwa kungukulupila nangu vasamehewe masambi lavo na vapate mapala pamo na vanu vahahuliwije kuva vanu va Nnungu.' "

Paolo àtongola kwamba madengo lake

¹⁹ "Bahi Nfalume Agilipa, nangu nkutenda malinga chingulaiijwe mmaono àlàlà lalahêke kulihunde. ²⁰ Henga ngûtandilike kuvahubilila vanu va ku Dameski hoti koka nkuhwena kunavahubilila vanu va ku Yelusalemu na chilambo chammalele cha Yudeya na kwa vanu vakávele Vayahudi, unguvahimya vanu valeke kutenda masambi na kunnaukila Nnungu na vamaihe kwa vitendo vyavo kuva vânnaukila Nnungu. ²¹ Bahi ing'anya ya malove anelo Vayahudi nkungukamula pannavele mu Ing'ande ya Nnungu nkulambela vambwalale. ²² Henga kwa kuyangatwa na Nnungu, nangu nimumi mpaka nelo. Nangu ñniimila kuhumya ushahidi kwa vanu vammalele, vakulu na vakávele vakulu. Wala nanga pangutangola malove lanji lalekêne na àlàlà lavanatangwele manabii pamo na Musa kuva lâmbehumila. ²³ Vanang'o vâtangwele kuva, Kilisto âmbebanihwa, na kuva, nang'e âmbekuva ntandi kufufulwa kuhaloka kwa vanu vahwile uchinga avayanjajije vanu vammalele nng'anje wa upohi, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi."

²⁴ Paolo pachilitetela uchocho, Festo nkunonoha lidi wachidoni, "Paolo ûvele na ding'apedi! Kusoma kuusomile namene kukutenda ûve n'ding'apedi!" ²⁵ Henga Paolo nkuyang'ula kuchidoni, "Mwenye Festo, nangu nikávele n'ding'apedi. Nangu ngûtangola malove mahiu na lamana. ²⁶ Kwa kuva, Nfalume Agilipa ànilamala alano, na nangu nâhulula chihi kutangola muyo mwake bila kulipwelela. Kwa kuva, ñnimala namene kuva wala nanga lilove lyohelyo mualano lyakalimaite kwa kuva chitukutuku chene achino chikátendeke kunamaweke. ²⁷ Nfalume Agilipa, dachi ûnakulupila malove lavatangwele manabii va kala? Nangu ñnimala kuva ûnalakulupila." ²⁸ Anepo Agilipa nkunnyaulila Paolo kuchidoni, "Dachi, wako útenda kwa malove lako kadiki ûnahulula kungutenda nangu kuva Nkilisto?" ²⁹ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, "Ikàva kwa malove kadiki au kwa malove lohe, henga nangu ñnnyuwa Nnungu uchinga wako na vanu vammalele vangupilikanila nelo vâave Vakilisto muchi nangu, henga bila uhungwa uvila mididi."

³⁰ Anepo Nfalume Agilipa na Festo, nkulu wa chilambo nawi Beneke na avala vammalele vanavele apala pamo na vanang'o, nkuimilanga.

³¹ Pavamwadilikene nkuva uvahaulanila kuva, “Ayu munu nanga patendile chinu chohecho chimbentenda ahukumwiwe kuhwa wala kuhungwa nnilungu.” ³² Anepo Agilipa nanang’e nkunnyaulila Festo kuchidoni, “Ayu munu akanihunguliwa kuikave akayùwà ing’anya yake ikapilikaniwe kwa Nfalume wa Loma.”*

27

Paolo àpelekejwa ku Loma

¹ Bahi paiamuliwije kuva tuhwene ku Italiya kwa indila ya bahali, Paolo na vafungwa vanji nkuvikwa kwa nkulu yumo wa matiyala myamoja lina lyake Yulio uchinga avachunge, nang’e àvele wa nnitunji lya matiyala lichichemwa “Litunji lya Nfalume wa Loma.” ² Hwetu nkukwela mmeli ichihalòka imanga ya ku Adilimitiyo inavele pepi kuuka kuhwena kubandali dinji dinavele pwani ya vilambo vya ku Asiya. Hwetu nkuuka anepo akuno tupapatènè na munu yumo wa ku Makedoniya uvachinchema Al-istaliko, áchihalòkà imanga ya ku Sesalonike. ³ Liduva lipapète, hwetu nkuhwika ku Sidoni, bahi Yulio nkuntendela Paolo uwambone nkulu namene, nkunnyaulila avaongele ayanjavake uchinga vamwing’e vitukutuku vyanasikikidile. ⁴ Patuukile anepo, nkukwela mmeli kavila, nkupita m’bali ukápunga namene lipungo wa chisiwa cha Kiplo kwa kuva lipungo línatutukuha kwa kuhalokela muyo mwetu. ⁵ Bahi patuyombweke bahali inavele m’bali wa chilambo cha ku Kilikiya na ku Pamfliya, nkunahwika kuimanga ichêmwa Mila, ívele chilambo cha ku Likiya. ⁶ Aneko ayula nkulu wa matiyala nkuikoja meli inji ya ku Aleksandiliya ichihwena ku Italiya, tuvammalele nkukwelanga anemwo.

⁷ Tútwete maduva lohe utwonga kadiki-kadiki akuno utubanika, henga kuntululilo nkunakamola pepi na imanga ya ku Nido. Kwa kuva lipungo lívele likulu, nkutudivila tunahulule kuhwena indila ituchilembela tuilon-dole. Anepo hwetu nkupita m’bali ukápunga namene lipungo wa chisiwa cha ku Kilete, pepi na Salimone. ⁸ Twóngà kadiki-kadiki utupita nnyenje medi akuno utubanika namene, nkunahwika pachinu pachemwa “Bandali Ikatapele,” pepi na imanga ichêmwa Laseya.

⁹ Maduva lohe lánipita, ata liduva lya kufunga nalinang’o línipita, na maduva láchipapàtà láva la hatali kwonga m’bahali. Bahi Paolo nkuvaduma wachidoni, ¹⁰ “Mmalangavangu, nangu ngwòna kuva auno mwanda úvele na hatali na asala yohe muyo mwetu, akee chihí meli na misigo bahi, henga pamo na umi wetu mwalehu.” ¹¹ Henga ayula nkulu wa matiyala myamoja nkuleka kupilikanila malove latangwele Paolo, nang’e nkupilikanila malove la mwene meli pamo na nkúlodya meli. ¹² Hambi kwa kuva apala pabandali pakanavele pachinu pakatapele kuikala kwa mahiku la imepo, vanu vohe nkuhumya ding’ano kuva vauke pachinu apala vahwenehe na mwanda wavo mpaka kuimanga ya ku Foiniki, koka vaikale aneko mpaka palambepita mahiku la imepo hoti. Foiniki ívele bandali inavele pachisiwa cha ku Kilete chichilola m’bali wa kusini-mangalibi na kasikasini-mangalibi kwa kuva aneko vakanihulula kuikala kwa mahiku la imepo.

Kutibuka kwa bahali

¹³ Pautandilike kupunga mpapa ukávele na dimongo namene uchihaloka m’bali wa kusini, vanang’o nkwnona kuva mpapa uvachilindilila ùnikamola,

* 26:32 Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

bahi nkuiusa naanga nkutandilika mwanda uvaonga mwitepa chisiwa cha Kilete. ¹⁴ Henga bada ya kupita uhiku kadiki nkuhaloka lipungo likulu lichêmwa, “Lipungo lya kasikasini-mashaliki,” kusaloka m'bali wa chisiwa cha Kilete. ¹⁵ Anelyo lipungo nkuitukuha meli, na kwa kuva tukanahulwile kwopotana nalyo, hwetu nkuileka meli itukuhwe na lipungo mpaka kumedi lohe kulichilodya anelyo lipungo. ¹⁶ Patuchipita m'bali ukápunga namene lipungo mwitepa chisiwa chijoko chichêmwa Kauda, tûnibanika namene kuinjija mashuwa inyoko mmeli. ¹⁷ Bahi avala vanu pavamallidile kuinjija, nkuitava mididi meli uchinga inahaduke. Na kwa kuva vâyopa vanaching'amwa muulongo uvêle pepi na pwani ya ku Siliti, bahi nkusulupuha matanga, nkuileka meli itukuhwe na lipungo. ¹⁸ Lipungo lînihwenêha kutwopota namene, na liduva lipapête nkututenda tutandilike kuyahanga misigo inavele mmeli. ¹⁹ Liduva lya tatu, nkutandilika kuyahanga mmedi vikolelo vya mmeli kwa makono lavo vene. ²⁰ Nkupita maduva lohe tukânambilyona liduva wala inondwa, na lipungo nkuhalija kupunga namene, kuntululilo lilolelo lya kupohwa nkuyahika mwalehu.

²¹ Vanu vâvele vaikêlê maduva lohe vakânambikulya chinu chohecho. Bahi Paolo nkumila ching'ati vanu nkutangola kuchidoni, “Mwenu mmanu, kuikavele umungupilikanila na kuyeweja mwanda wa kuuka ku Kilete, ibaniki aino na asala aino ikânatukoje. ²² Henga hambî nînyuwa mulikamyê mitima, kwa kuva, wala nanga munu kananga yumo ambekûhwa, îla meli bahi njo imbehadûka. ²³ Kwa kuva, chilo cha nelo malaika wa Nnungu, Nnungu ayula angutendîle nangu kuva wake na nni unguntumikila, ânînguhumila nkumila muyo mwangu, ²⁴ nkunguhaulila kuchidoni, 'Paolo, unayo! Kwa kuva, ûlembelêwa uimile muyo mwa Nfalume wa Loma, na Nnungu kwa uwambone wake ânivapoha vanu vammalele vaônga pamo na wako.' ²⁵ Bahi mmalangavangu, likamyange mitima kwa kuva, nangu nankulupila Nnungu na imbekuva muchi changuhaulidile. ²⁶ Henga lasima meli yetu iching'amwe munnyangi wa chisiwa fulani.”

²⁷ Pachikamwele ching'ati chilo cha liduva lya kumi na ncheche, patuchitukuhwa akuno na aneko na lipungo lya bahali ya Adiliya, amadengo vammeli nkutenda kuva vâvele pepi na kunnyangi. ²⁸ Nkusulupuhija n'didi uvahungile chinu cha kwidopa mmedi, ukuwona ulehu wake uchidika mita alubaini kwenda pahi. Nkuhwena muyo kadiki nkupima kavila nkupata mita salasini.

²⁹ Kwa kuyopa meli inaguma mmayanga, nkusulupuhija mmedi naanga ncheche kwa nnyuma meli uchinga ihwene kadiki-kadiki, nkuyuwa uhiku upiyanje kucha. ³⁰ Amadengo va mmeli nkulembela vatile, nkusulupuhija mashuwa m'bahali, uvalambilila kuva vâlembela vasulupuhe naanga m'bali wa muyo meli. ³¹ Paolo nkunnyauli nkulu wa matiyala na matiyala lake kuchidoni, “Ava vanu vakânaisalile umuno mmeli, mwenu mmammalele mukambepohwa.” ³² Anepo matiyala nkuicheketa mididi ichikamulila mashuwa, nkuileka imatokele m'bahali. ³³ Ulyamba na mambumbu Paolo nkuvakulumisa vanu vammalele vaye chakulya, wachidoni, “Nelo nni liduva lya kumi na ncheche muvêlê chihi nnipamba na mukatamwije kulya, na mukânakulya chinu chohecho. ³⁴ Bahi nînyuwa mulye chakulya, kwa kuva mûlembelêwa mulye uchinga munahwe. Kwa kuva, wala nanga munu mmwenu ambeliwalâla kananga kadiki.” ³⁵ Paolo pamalidile kutangola malove anelo nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu muyo mwavo, nkuumeya nkutandilika kuulya. ³⁶ Anepo vammalele nkulikamya mitima, navanang'o

uchocho nkutandilika kulya chakulya. ³⁷ Jumula ya tuvanu túnavele mmeli túvele myambili sabini na sita. ³⁸ Kila munu palile nkusiba, nkutandilika kuyaha misigo ya ngano m'bahali kupungula iidopi ya meli.

Kuhadukanga kwa meli

³⁹ Uhiku pauchele, vamadengo va mmeli nanga pavanachimaite achila chilambo, henga nkupona pachinu fulani bahali paiyendile kadiki nchisiwa na pachinu panavele nnyangi wohe. Bahi nkukudungila vahwene aneko uchinga ikàchihululika vaiimije meli yao aneko. ⁴⁰ Nkuhungulanga naanga dyammalele na kudileka dititimile m'bahali akuno uvahungulanga mididi ivanahungile mmilandi ivalodidya meli. Anepo nkukweja inguwo imo muyo uchinga ipapate mpapa na kutukuha meli kuhwena pwani. ⁴¹ Henga meli nkuguma nchisulu cha ulongo. M'bali wa muyo wa meli nkuhavikwa mwalehu muulongo na wala nanga kutikinyika, na m'bali wa nnyuma nkulumukana vibeduli kwa dimongo dya mawimbi.

⁴² Bahi matiyala nkulembela vavawalale vafungwa vammalele kuyopa vanaogelega dahu mpaka kunnyangi na kutaloka. ⁴³ Henga kwa kuva ayula nkulu wa matiyala álembela ampohe Paolo, nkuvadivila matiyala vanalata-tende anelo. Nkuvahauli vanu vahulúla kwogelega valiyahe mmedi vaogelegele mpaka kunnyangi. ⁴⁴ Na vanu vanji vahwene akuno valikamulidile n'dimbaò au mmibeduli vya meli ilumukene. Na uvila njo tuvammalele chitunahwikile pwani salama.

28

Paolo kuchisiwa cha Malita

¹ Patuhwikile kunnyangi salama, nni patukameke kuva achila chisiwa chíchemwa Malita. ² Venedi va anepo vátutendeledile lambone namene. Vákumbanyije moto nkutukalibisa tuvammalele kwa kuva imbula ínatonya na pávele na imepo. ³ Bahi Paolo álokwele nnyunda wa ding'uni, na pachidivika pamoto, nnyongo avéle na sumu nkuhuma n'ding'uni adila ing'anya ya ntukuta, nkuluma munkono wanga Paolo na kuning'inila upala. ⁴ Venedi va anepo pachisiwa pavammwene nnyongo waning'inila munkono wanga Paolo, nkuva uvahaulanila kuchidoni, "Hakika ayu munu nni nkúwalala, pamo na kuva ànipohwa kuhwa m'bahali, henga nnungu wetu wachimahe utunchema Haki, akambenneka ààve mumi!" ⁵ Bahi Paolo nkumpatulila pamoto ayula nnyongo na wala nanga paunammengile kananga kadiki. ⁶ Avala vanu válolela vamwone Paolo wavimbanga au wamatoka na kuhwa upala. Henga pavalindilidile kwa uhiku nnehu bila kuchona chinu chohecho uchinkoja Paolo, nkupindikulanya ding'ano dyao nkutandilika kutangola kuva Paolo nni yumo wa milungu.

⁷ Pepi na pachinu apala pávele na welu nkulungwa wanga nkulu wa achila chisiwa, lina lyake Publiyo. Munu aneyo ánitupwachelele saana kuva tuvayeni vake kwa maduva matatu akuno watutendela lambone. ⁸ Atatake Publiyo álele pachinanda kwa kuva ávele nchidumba na ádalola myadi. Paolo nkuinji nng'ande uchinga akannole, nkunnyuwila na kummikila makono na nkunnanya. ⁹ Bahi ng'anya ya anelyo lihumidile, vanu vammalele vachiuúla va apala pachisiwa nkuida, navanang'o nkulamywa. ¹⁰ Vanu nkutweshimu namene, na patunavele tayali kuuka mwanda kwa indila ya mmedi, venedi nkutwing'a vitukutukutu vyammalele vitunasikikidile, na kutupakilila mmeli.

Paolo na avake vâhwika ku Loma

¹¹ Paipitile myedi mitatu, hwetu nkutandilika kavila mwanda wetu mmeli ya ku Alekisan diliya inaimidile pachisiwa anecho uvalindilila lapite mahiku la imepo hoti. Na mmeli aneyo vâvedile disanamu dya milungu mavila vachêmwa, Kasta na Polukusi. ¹² Patuhwikile imanga ya ku Silakusa, nkuikala anepo maduva matatu. ¹³ Patuukile anepo, nkunahwika imanga ya Legiyo. Liduva lipapête, lipungo nkutandilika kupunga kuhlaloka m'bali wa kusini, na liduva lya vili nkunahwika paimanga ya Puteoli. ¹⁴ Aneko nkuvakojaja avetu vankulupîla Yesu, nkutuyuwa tuikale navo kwa lijuma limo. Anepo nkuhwena ku Loma. ¹⁵ Bahi vakúkulupila avetu ya ku Loma pavapilikene kuva tuvengkwi, vanji nkuida mpaka Palisoko lya Apiyo na vanji mpaka pachinu pachemwa, "Ding'ande Dinatu dya Vayeni," nkutup-wechela. Paolo pavawene nkunshukulu Nnungu, nkutujwa ntima.

Paolo àvahubila vanu ku Loma

¹⁶ Patukamwele ku Loma, Paolo vâmwing'ile luhusa lwa kunaikala ing'ande ya weka pamo na lityala yumo achinnolihija.

¹⁷ Bada ya maduva matatu, Paolo nkuvachema vakulu va Vayahudi. Pavakojene, Paolo nkuvahaulila kuchidoni, "Mmalangavangu, pamo na kuva nanga chinu chohecho chihakalenge chinivatendile Vayahudi avetu au kutahukana na mihambo ya anakuluvetu, henga nangu ñnikamulwa aneko ku Yelusalemu na kutaywa mmakono la Valoma. ¹⁸ Henga Valoma pavanguujije-ujije nkungwona nanga chinu chingukosedile chimbengutênda nguhukumiwe kuhwa, nkulembela vanguhungulange. ¹⁹ Henga pavaamwile uchocho, Vayahudi nkuhita, nangu nkuyuwa nikahukumiwe kwa Nfalume wa Loma pamo na kuva nikanavele na lilove lyohelyo lya kuvasitaki Vayahudi avangu. ²⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu ninchemenge apano nelo uchinga tupwahike na ninnyaulile kuva ing'anya ya lilolelo livavenalyo Vaisilaeli, nangu ngûtavijwe kwa mididi aino ya chitale."

²¹ Vanang'o nkunnyaaulila Paolo kuchidoni, "Hwetu tukanambipwachela baluwa yoheyo ihalôka ku Yudeya ikwâmba wako, na wala nanga munu woheyo akamwêle apano unatuhaulila habali dyako au kutuhaulila chinu chohecho chihakalenge chikwâmba wako. ²² Henga hwetu tûnatamwa namene tupilikane chiuwona wako umwene, kwa kuva, tûnimala kuva kila pachinu vanu vâtangola malove lahakalenge kuyamba lisehebu anelyo."

²³ Anepo vanang'o nkupanga liduva lya kukojana na Paolo. Liduva anelyo nkuida vanu vohe paing'ande yachiikala Paolo. Bahi Paolo, kutandikila ulyumba mpaka chinalyulo nkuva wavalesa vanu mambo lohe pamo na kuhumya ushuhuda kwamba Ufalume wa Nnungu. Nkuva walinga kuvakulupisa vanu habali dya Yesu kwa kutanga malove la mu Sheliya ya Musa na la mmitabu vya manabii. ²⁴ Bahi vanu vanapawije apala vanji vânilakulupila malove lake, henga vanu vanji nanga pavanakulupidile.

²⁵ Bahi vanu kabla vakânambiukananga akuno uvatahukana, Paolo nkuyenjeja kutangola wachidoni, "Umumu Wanaswe âtangwele muhiu panatangwele na anakuluvenu kupitila kwanga nabii Isaya kuva,

²⁶ "Hwena kwa ava vanu ukavahaulile kuva,
"Kupilikana mûmbepilikana, henga mukambekwelewa,
na kulola mûmbelola, henga mukambekameka.

²⁷ Kwa kuva, mitima ya ava vanu ininonopa,
na makutu lavo lânaidopa kupilikana
na meho lavo lânionija.

Kuikavele ikâva uchocho,

vakanilola kwa meho lao,
na vakanipilikana kwa makutu lao,
na vakanikameka kwa mitima yao,
vakaningulaukila,
nanani nikanivalamya.” ’

²⁸ Bahi imaike kwenu mwenu kuva auno upohi wa Nnungu ùpelekejijwe kwa vanu vakávele Vayahudi na anevo vachivapilikanile.” ²⁹ Paolo pama-lidile kutangola malove anelo, Vayahudi nkuukananga akuno uvatahukana vene kwa vene.

³⁰ Kwa uhiku wa vyaka vivili Paolo nkuikala kuing'ande yake yanapangile, wavapwechela vanu vammalele vachihwena unamwongela. ³¹ Nkuva wavahubilila vanu habali dya Ufalume wa Nnungu pamo na kuvahunda vanu habali dya Nang'olo Yesu Kilisto, bila kuyopa wala kudivilwa na munu woheyo.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Valoma Ulongoledi wa baluwa ya Valoma

Baluwa ya Valoma ilembwije na Ntume Paolo mmwaka fulani, panjika mmwaka wa 54 mpaka wa 58 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Uhiku auno Paolo avele akanambihwika ku Loma, bahi nkwanula atume baluwa aino kwa makudungilo la kuvaelekesa vakukulupila vaikala ku Loma nsingi wa ing'ulupa yavo kuva, vanu vammalele vatendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kupitila chihi Yesu Kilisto, ikava Vayahudi au vanu vakavele Vayahudi. Alembile baluwa aino akuno avèle muimanga ya ku Kolinso imanga yachiikala mmahiku anelo. Paolo alembile baluwa aino uchinga vanu vakavele Vayahudi vapate kunkulupila na kumpilikana Yesu Kilisto (16:26).

Baluwa ya Valoma nni baluwa muhimu namene kwa mahiku lammalele na kwa Vakilisto va kila pachinu, kwa namuna Paolo chafanula saana kwamba upohi upatikana chihi kupitila kwa Yesu Kilisto. Kwa kuva vanu vohe vapwechedile baluwa aino ya Valoma akee Vayahudi, bahi Paolo anilinga kueleza saana kwamba ulongo upwawije kati ya Lilailano Iya Kala na Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto. Na vatalamu wa Bibiliya vanakulupila kuva, nsitali ulonjeléla ujumbe wa baluwa aino kwa uinjipihii nni aula uhaloka sula 1:16, uhaula kuva, “Nangu wala nikáona dihoni kwamba Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto, kwa kuva nni dimongo dya Nnungu divapôha vanu vammalele vakulupila, kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakavele Vayahudi.” Sehemu inandi ya baluwa ya Valoma (sula ya 1-11) inyakwile mahundo la nsingi layamba namuna chitutendwa kuva tuvambone pameho pa Nnungu kwa kupitila kunkulupila Yesu. Na sehemu yavili ya baluwa aino (sula ya 12-15) inyakwile maeleso lohe layamba namuna ya kuikala maisha la Chikilisto.

Uinjipihii wa baluwa ya Valoma

1. Sula ya 1:1-15, Paolo atandilika baluwa yake kwa hali ya kawaida ya kulitambuliha mwene na kuvatambuliha avala vavalembila baluwa aino.
2. Sula ya 1:16-11:36, Paolo alembile kwamba habali dya kuhochela kwa vanu vammalele, na kuyamba upohi upatikana chihi kwa kunkulupila Yesu Kilisto.
3. Sula ya 12:1-15:13, Paolo aelesoa namuna ya kuikala maisha la Chikilisto.
4. Sula ya 16, Paolo amalilila kuilemba baluwa kwa kuvasalimila vanu fulani vavèle nnikuwa Iya vakukulupila va ku Loma.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo, ntumishi wanga Yesu Kilisto, ngutandolwejiye na Nnungu kuva ntume na kulaijwa kuyanajaja Malove Lambone la Nnungu.

² Malove anelo Lambone, Nnungu anilaahidi Mmalemba Lanaswe kutandikila machedo kupitila manabii vake. ³ Na Malove anelo Lambone lamwamba Mwanawe Nnungu, yani Yesu Kilisto Nang'olo wetu. Nang'e avelekwejiye chimmili kuhaloka nnitawa Iya Nfalume Daudi, ⁴ henga

kuyamba isungu yake yanaswe Yesu Kilisto Nang'olo wetu ánimaihwa kwa dimongo ding'ulu kuva Mwana wanga Nnungu kwa kupitila kufufuka kwake kuhaloka kwa vanu vahwile. ⁵ Bahi kwa kupitila Yesu, Nnungu átupele inema na átuwendile kuva mitume uchinga tuvalodye vanu vammalele vakávele Vayahudi vapate kunkulupila na kumpilikana, na kwa kutenda uchocho, lina lyake lipate kutumbyangwa. ⁶ Na mwenu uchocho nni mmanu muvanu anevo, mùtandolwejije na Nnungu uchinga mùùve mmanu mma Yesu Kilisto.

⁷ Bahi nangu ninnembila mwenu mmammalele muvèle ku Loma, mmanu mutámwa na Nnungu, mutandolwejije mùùve mmanu vake. Inema na amani ihalòka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo Yesu Kilisto ìive pamo na mwenu.

Paolo àvele na hamu ya kuvaongela vakúkulupila va ku Loma

⁸ Nándilika kunshukulu Nnungu wangu hoti kupitila Yesu Kilisto kwajili yenu mmammalele, ing'anya habali dya ing'ulupa yenu ðivechinkuyanajawa pachilambo pammalele. ⁹ Kwa kuva, aneyo Nnungu unintumikila kwa ntima wangu wammalele kwa kupitila kuyanajaja Malove Lambone lamwamba Mwanawe, nang'e nni shahidi wangu kwamba namuna chininkumbukilanga mwenu maduva lammalele, pangunyuwa Nnungu. ¹⁰ Nangu ninnyuwa Nnungu uchinga akátamwa, aning'e wasa wa kumwongela mwenu. ¹¹ Kwa kuva, ngùvele na hamu namene ya kwonana na mwenu uchinga ngupate kuyavana na mwenu inudyo ya chinnungu uchinga mupate kuhwina. ¹² Yani ngwamba uvila, nangu ngukamywe ntima kupitila ing'ulupa yenu na mwenu mupate kukamywa mitima kupitila ing'ulupa yangu.

¹³ Mmakukulupila avangu, nangu ngùlebela mumale kuva, myanda yohe ñnikudungila namene nimwongele, henga mpaka vino mbèchinkudivilwa. Makudungilo langu ni kukola madengo kwenu mwenu na kuvyona vihepo vya chinnungu malinga chiniviwene kwa vanu vanji vakávele Vayahudi. ¹⁴ Nangu ngùlebelewa nivahwenele vanu vammalele, Vagiliki na vakávele Vagiliki, vanu vavèle na lúnda na vakávele na lúnda. ¹⁵ Bahi ing'anya ya aneyo, nalembela namene kutanga Malove Lambone na kwenu mwenu, mmanu mma ku Loma.

Dimongo dya Malove Lambone

¹⁶ Nangu wala níkáona dihoni kwamba Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto, kwa kuva nni dimongo dya Nnungu divapòha vanu vammalele vakulupila, kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹⁷ Kwa kuva, Malove Lambone lálanguja namuna Nnungu chavatenda vanu kuva vambone pameho pake. Chinu anecho chikábululika kutendeka ikánave chihi kwa kupitila kukulupila, malinga chiilembwije Mmalemba Lanawe kuva, "Munu wambone pameho pa Nnungu ámbekuva na umi kupitila ing'ulupa."

Asila ya Nnungu kwa vanu vavèle na masambi

¹⁸ Henga kuhalokela kulihunde Nnungu álanguja asila yake kwa vanu vammalele vakámpapata Nnungu, na vaténda lahakalenge, vavadivila vanu kwa matendo lavo lahakalenge vanaumale uhiu. ¹⁹ Nnungu ánavivisija ing'anya, mambo lammalele lahululika kumaikana kumwamba Nnungu nanga palapihijwe kwa vanang'o, kwa kuva, Nnungu mwene álatendile lamaikane kwa vanang'o. ²⁰ Kwa kuva, kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo, dimongo dyake dikávele na ntululilo na ulungu wake, pamo na kuva nanga pavionekana kwa meho, ila vívechinkumaikana. Na vanu

vànahulula chihi kumala mambo anelo kupapatana na vitukutuku vyavi-umbile Nnungu. Bahi ing'anya ya anelo, vanu anevo vakambekuva na mwakukanila. ²¹ Ikànava vànimmala Nnungu, henga nanga pavantumikila wala kunshukulu malinga chalembelewa. Badala yake, mawaso lavo làlaukidile chihi mambo lahakalenge na mitima yavo ikámaite chinu ìvele chihi nnuپی. ²² Vanang'o vâlihaua vene kuva vanu vavêle na lúnda, kumbe mavelu chihi. ²³ Badala ya kumwabudu Nnungu avêle na umi ukee na ntululilo, vanang'o nkudiabudu disanamu divedjwe, dilandâna na munu áhwa, na vyuni na vanyama na vakoko valikululúha.

²⁴ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu ánivaleka vadipapate tama dibaya dya mitima yavo na kutendelana mambo la dihoni mmúli yavo, vene kwa vene. ²⁵ Vanang'o nkuleka kuukulupila uhiu umwâmba Nnungu, nkulakulupila mambo la kulambila, nkuviabudu na kuvitumikila vitukutuku viumbwije kuliko Mwene aviumbîle, alembelêwa kutumbyangwa maduva lammalele! Amina.

²⁶ Bahi ing'anya ya anelo, Nnungu ánivaleka vadipapate tama dyavo dya dihoni. Ata vakongwe vao navanang'o nkuleka kulalana na valume vao, nkulalana vakongwe kwa vakongwe. ²⁷ Na valume navanang'o uchocho, nkuleka kulalana na vakongwe vao, nkulalana valume kwa valume. Valume nkutendelana matendo la dihoni. Bahi ing'anya ya anelo, vâling'a vene asabu ivalembelewa ing'anya ya vitendo vyao vihakalenge.

²⁸ Bahi malinga chivawene kuva, kummala Nnungu chikee chinu chamana, bahi Nnungu nkuvaleka vadipapate ding'ano dyavo dya kuhocheja uchinga valatende mambo lavakalembelewa kulatenda. ²⁹ Maisha lavo làumbele kila namuna ya kuchinya, na matendo lahakalenge, na kung'unuka, na ubaya. Vâumbele wiu, na kuwalala, na kuchonjelana, na ulamba na makudungilo mabaya. Vanang'o nni vanu va kusenganya, ³⁰ na kulambililana, na nni vanu vanchîma Nnungu, na nni vanu vavêle na jeuli, na nni vanu vavêle na chibuli na nni vanu va kulyona. Vanang'o nni vanu vatandilîha kutenda lahakalenge lahambi, na nni vanu vakâvapilikana vavavalêke. ³¹ Vanang'o nni vanu va mavelu, na nni vanu vakâkulupika, na nni vanu vakátamwana na nni vanu vakávele na chididi. ³² Pamo na kuva vânimala kuva Sheliya ya Nnungu îhaua kuva, vanu vatendânga vitukutuku malinga anevyo vâlembelewa vahwe, henga vanang'o vavechinkuhweneha, akee chihi kulatenda, ila kuyambukilana na anevo valatênda.

2

Hukumu ya Nnungu

¹ Bahi wako umunu unnyukûmu munu yunji, wako umwene ukee na mwakukanila. Kwa kuva, punnyukumu munu yunji, ùlihukumu wako umwene, ing'anya wako uhukûmu, umwene ùtendanga vitukutuku uvoyovyoy. ² Hwetu tûnimala kuva, Nnungu àvahukumu kwa haki vanu vatendânga vitukutuku malinga anevyo. ³ Henga wako umunu uvahukûmu avala vatendânga vitukutuku anevyo, akuno wako umwene úlatênda ulolo! Dachì, ùtenda kuva uchiuhulule kuitila hukumu ya Nnungu? ⁴ Dachì, wako ùnausalau uwambone nkulu wa Nnungu na kupililila kwake na upole wake? Dachì, ukámaite kuva uwambone wa Nnungu ùnahulula kukulodya uchinga uleke masambi lako? ⁵ Henga wako ùninonopa na ùvele na ntima ukátamwa kuleka masambi. Kwa kutenda uchocho, ùlilundikila asabu ing'ulu nniduva anelyo Nnungu pambelangula asila yake na hukumu yake ya haki. ⁶ Kwa

kuva, Nnungu àmbennipa kila munu kupapatana na vitendo vyake. ⁷ Avala vatènda vitukutuku vyambone bila kuhopela akuno uvautaha ukulu na eshima na umi ukáondongeka kuhaloka kwa Nnungu, Nnungu achiaveng'e umi ukee na ntululilo. ⁸ Henga vanu avala vavèle na mitima ya kulikweta na kuhita kuupapata uhiu, akuno uvapapata chihhi matendo lahakalenge, anevo vàmbeyona gasabu na asila ya Nnungu. ⁹ Kila munu atendânga lahakalenge àmbelaga na kubanika, kutandikila kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹⁰ Henga Nnungu àmbemwing'a ukulu na eshima na amani kila munu atendânga lambone, kutandikila kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹¹ Kwa kuva, Nnungu nanga pannola munu woheyo kumeho.

¹² Vanu vakávele Vayahudi vakàtenda masambi, vàmbeondongwa, pamo na kuva nanga pavavele na Sheliya ya Musa. Na Vayahudi vatènda masambi akuno vavèlè na Sheliya ya Musa, vàmbehukumiwa kwa kutoipapata Sheliya aneyo. ¹³ Kwa kuva, vanu vaipilikanîla chihhi Sheliya akee njo vatèndwa kuva vambone pameho panga Nnungu, ila nni avala vaikamûla Sheliya. ¹⁴ Vanu vakávele Vayahudi nanga pavavele na Sheliya yanga Musa. Henga pavatenda malinga chiilembela Sheliya aneyo kupapatana na kuhukumika kwa mmitima mwavo, anevo vanu vâava muchi Sheliya kwajili yavo vene kulanguja àlalá lalalembela Nnungu, pamo na kuva nanga pavavele na Sheliya. ¹⁵ Kwa kuva, vâlanguja kuva malaijo la Sheliya làlembwije mmitima yavo, bahi mitima yavo na mawaso lavo vene lànavasitaki na mwanda unji lànavatetela. ¹⁶ Bahi nniduva lya hukumu, kwa kupitila Yesu Kilisto, Nnungu àmbehukumu mambo la sili la vanu, malinga chilahaula Malove Lambone lánguhubili.

Vayahudi na Sheliya

¹⁷ Mwenu mùlichema Mmayahudi na kulisingila Sheliya ya Musa na kuli-tapila uloongo wenu nawi Nnungu. ¹⁸ Mwenu mùlyona kuva mùnilamala lalalembela Nnungu na kukameka mambo lafala namene, ing'anya ya kuva mùnihundwa Sheliya. ¹⁹ Mwenu mùlikulupila mmene kuva mmakulodya mma vanu vapatèle meho na nng'anje kwa avala vavèle nnupi. ²⁰ Mwenu mùlyona kuva nni mmakuhunda mma vanu mavelu na mma vana vajoko, kwa kuva, mùvele na uhakika wa mambo lammalele la elimu na la uhiu mu Sheliya ya Musa. ²¹ Bahi mwenu muvahûnda vanu vanji, ing'anya ntwani mukálihunda mmene? Mwenu muvahubîlîla vanu kuva munaive, mwadachi mmene mùnaiva? ²² Mwenu mùhauila kuva munalale ugoni, mwadachi mmene mùlala ugoni? Mwenu mùnadichima namene disanamu dya milungu, hambi mwadachi mmene mwîva vitukutuku n'ding'ande dya milungu aneyo? ²³ Mwenu mùnalitapa kuva mùniimala Sheliya, henga mùntaya dihoni Nnungu kwa kutenda lalimbijîjwe na Sheliya! ²⁴ Kwa kuva, malinga chiilembwije Mmalemba Lanawe kuva, "Vanu vakávele Vayahudi vânilikufulu lina lyanga Nnungu ing'anya yenu mwenu." ²⁵ Kuyaluka kwako kumbekuva na mana ukâipapata Sheliya. Henga ukânaipapate Sheliya, wako ùvalangiwa chihhi kuva muchi munu akáyaluka, yani munu akávele Nnyahudi. ²⁶ Vanu vakávele Vayahudi vakàlakamula malaijo la Sheliya, dachi Nnungu akambevavalangila kuva vanu vake? ²⁷ Wako Nnyahudi, vanu vakávele Vayahudi vaikamûla Sheliya vàmbehukuhumu wako, ing'anya, ikànava ùvele na malemba la Sheliya na ùniyaluka, henga ukâikamula Sheliya. ²⁸ Kwa kuva, chaloleka Nnyahudi kwa pawelu ikee na mana kuva nang'e ni Nnyahudi

muhiu, na munu wala nanga pava Nnyahudi muhiu ing'anya ya kuyaluka.
²⁹ Nnyahudi muhiu nni ayula alimaiha kuva Nnyahudi kwa nkati, yani ayula ayalwike muntima. Na kuyaluka kwa uhiu nni achila chitendo chachitenda Umumu Wanaswe muntima mwanga munu, wala kukee akula kutendeka kupitila malemba la Sheliya. Munu wa namuna aneyo apata imbili, akee kuhaloka kwa vanu, ila kuhaloka kwa Nnungu.

3

¹ Dach, pàvele na faida ntwani munu kuva Nnyahudi? Au kuyaluka kùvele na mana ntwani? ² Pàvele na faida ding'ulu dya kila namuna. Kwansa, Vayahudi vānikulupilwa na Nnungu kwa kuveng'a malove lake. ³ Hambi imbekuwa dachi ikava vanu vanji muanevo nanga pavanakulupidile? Dach, ungakulupila wavo ùmbetenda kukulupilika kwanga Nnungu kuuswe? ⁴ Wala kadiki! Ata kuiva kila munu wava nkùlambila, Nnungu àisalisa chihi kuva nkùkulupilika maduva lammalele. Malinga Malemba Lanaswe chilahaula kumwamba Nnungu kuva, "Wako ùmbemaihua kuva ùvele na haki, kwa malove lutangola, na pavambekusitaki, wako ùmbeshinda ing'anya yako."

⁵ Henga hambu ngùtangola chihi chimunu kuva, ikava kwa kupitila lahakalenge látutendā, Nnungu àonekana kuva àvele na haki, dachi tùmbehaula kuva Nnungu akàvele na haki apala patwing'a asabu? ⁶ Wala kadiki! Kuikave uchocho, Nnungu àmbevahukumu dachi vanu va pachilambo?

⁷ Kapanji munu àmbehaula kuva, "Kwa kupitila kulambila kwangu, uhiu wa Nnungu ùnaonekana, na Nnungu ànalombolewa namene, bahi ing'anya ntwani nano nahukumiwa malinga munu avèle na masambi?" ⁸ Vanu vanji vānatulambilila kuva tūtangwele kuva, "Tutende lahakalenge uchinga laide lambone." Vanu vatangōla uchocho, vāmbehukumiwa malinga chivalembelewa!

Wala nanga munu woheyo wambone pameho panga Nnungu

⁹ Hambu tuhaule chamani nano? Dach, hwetu tuvayahudi nni tuvanu tuvamana namene kupunda vanu vakàvele Vayahudi? Wala kadiki! Kwa kuva, ùnimaiha kuva, Vayahudi na vanu vakàvele Vayahudi, vammalele vātawaliwa na sambu. ¹⁰ Malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva, "Wala nanga munu kananga yumo wambone pameho panga Nnungu!

¹¹ Wala nanga munu akamēka, na wala nanga munu antāha Nnungu.

¹² Vammalele vāninneka Nnungu, vammalele vakāfala.

Wala nanga munu kananga yumo, atēnda lambone.

¹³ Malove lavo làvele muchi nsati uvèle mwandu, làtendeha vanu vamatokele mukuhwa.

Na dindimi dyavo diumbele chihi kulambila, na dinjeje dyavo dihuma malove lavèle muchi sumu ya nachihungo.

¹⁴ Kanya dyavo diumbele chihi laana na malove lakukalala.

¹⁵ Vanang'o vānapeyapeya namene kuwalala.

¹⁶ Kila pachinu pavapita vānaondonga na kuvabaniha vanu,

¹⁷ na wala nanga pavamaite namuna ya kuidi na amani,

¹⁸ na wala nanga pavannyopa Nnungu wala kadiki."

¹⁹ Bahi tũnimala kuva, Sheliya ìvayamba avala vatawaliwa na Sheliya, uchinga vanu vammalele vanààve na namuna ya kulitetela kupitila Sheliya, na ichinga ilanguje kuva, vanu vammalele va pachilambo valembelewa vahukumiwe na Nnungu. ²⁰ Bahi nanga munu ambetẽndwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, kwa kuva, Sheliya innyangata chihi munu kwamala kuva àtendile masambi.

Namuna Nnungu chavatenda vanu kuva vambone pameho pake

²¹ Henga vino, Nnungu ànilanguja indila ya kuntenda munu kuva wambone pameho pake, ìla akee kwa indila ya Sheliya. Na malemba la Sheliya na malemba la manabii lànashuhudila kwamba chinu achino. ²² Nnungu àvatenda vanu kuva vambone pameho pake kwa indila ya kunkulupila Yesu Kilisto, àtenda uchocho kwa vanu vammalele vakulupila, kwa kuva, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi vammalele vànalinganana. ²³ Vanu vammalele vátendile masambi na kutuwiliwa na ukulu wa Nnungu. ²⁴ Henga kwa inujo ya inema ya Nnungu, Nnungu àvatenda vanu vammalele kuva vambone pameho pake. Àtenda uchocho kwa kuvakombola kupitila Yesu Kilisto. ²⁵ Nnungu ànnyumije Yesu kuva sadaka ya kusamehewa masambi. Na vanu vátendwa kuva vambone pameho panga Nnungu pavakulupila kuva, Yesu àlilumije sadaka kwa kumwadila myadi yake. Sadaka aneyo ilanguja kuva, Nnungu àtenda haki pachipililila masambi la vanu vånapwawije, kabla Yesu akånambilihunya sadaka, ²⁶ kwa kuva, Nnungu áchinga lyamuyo panavakundanyije aneyo vanu musadaka aneyo yaihumije maduvano. Àtendile uchocho uchinga alanguje kuva, nang'e nni mwene haki, nanang'e nni antẽnda kila munu ankulupila Yesu kuva wambone pameho pake.

²⁷ Dachi, hambu tũmbelyona ing'anya ntwani? Ikápali! Dachi, ing'anya ya kukamula Sheliya? Nanga! Henga tũmbelyona ing'anya ya kukulupila kuva Yesu ànatupoha. ²⁸ Kwa kuva, Nnungu àtenda munu kuva wambone pameho pake kwa kupitila kukulupila Yesu, akee kwa kukamula Sheliya. ²⁹ Dachi, Nnungu ni Nnungu wa Vayahudi weka? Dachi, nang'e tenda Nnungu na wa vanu vakávele Vayahudi? Elo, nang'e nni Nnungu na wa vanu vakávele Vayahudi, ³⁰ kwa kuva, pàvele chihi Nnungu yumo weka. Nang'e njo ambevatẽnda Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi kuva vambone pameho pake kupitila kukulupila kwavo. ³¹ Dachi, tũipukutanga Sheliya ing'anya ya ing'ulupa? Nanga, wala kadiki! Henga badala yake tũitimilisa Sheliya.

4

Nfano wa Iblahimu

¹ Vino, tutangole chamani nano kumwamba Iblahimu, anakulwetu wa pammili? Dachi, àng'amwile chinu ntwani kwamba ing'ulupa? ² Ikàchiva anakulwetu Iblahimu atendwĩjẽ kuva wambone pameho panga Nnungu kupitila matendo lake, bahi akànihilula chihi kulyona, henga akee pameho panga Nnungu. ³ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Iblahimu ànkulupidile Nnungu, na kwa kutenda uchocho Nnungu nkummalangila kuva wambone pameho pake." ⁴ Munu akòla madengo, nshahala wake ukávalangiwa kuva muchi inujo, henga ùvalangiwa kuva haki yake. ⁵ Henga vanu vávalangiwa kuva vambone pameho panga Nnungu akee ing'anya ya matendo, henga ing'anya ya kukulupila Nnungu avasamẽhe vanu masambi lavo. ⁶ Daudi nanang'e átangwele uchocho kwamba wasa kwa

munu ayula avalangiwa kuwa wambone pameho panga Nnungu bila kulolwa matendo lake. Átangwele kuchidoni,

⁷ “Wasa vanu avala vasamehewije makosa lavo la kulumula Sheliya, na kupukutiwa masambi lavo.

⁸ Wasa munu ayula, wakammalangila Nang’olo Nnungu masambi lake.”

⁹ Auno wasa ukee chihi kwa Vayahudi weka, vanu vayalúka, henga chalumo na vanu vakávele Vayahudi, vanu vakáyaluka. Kwa kuwa, tayali tûnihaula kuwa, Iblahimu ávalangiwiye kuwa wambone pameho panga Nnungu kupitila ing’ulupa yake. ¹⁰ Dachi, Iblahimu ávalangiwiye kuwa wambone pameho panga Nnungu kabla akánayaluka au áyalwike? Ávalangiwiye kuwa wambone pameho panga Nnungu kabla akánayaluka na akee bada ya kuyaluka. ¹¹ Iblahimu áyalwike bada ya kusalangiwa kuwa wambone pameho panga Nnungu, na kuyaluka kwake kúvele chimaiho cha kumaiha kuwa, Nnungu ámmalangidile Iblahimu kuwa wambone pameho panga Nnungu ing’anya ya kukulupila kwake. Bahi kupitila ing’ulupa, Iblahimu nkuva atata wa vanu vammalele vakulupíla, ikánava nanga pavayaluka, uchinga na vanang’o uchocho vavalangiwe kuwa wambone pameho panga Nnungu. ¹² Uchocho, nang’e nni atata wa avala vayalúka, henga ikee chihi ing’anya ya kuyaluka weka, ila kwa kuwa vâipapata indila uila ya ing’ulupa yanaipapete atata wetu Iblahimu pánavele bado akánayaluka.

Ahadi ya Nnungu ipwechelewa kwa ing’ulupa

¹³ Nnungu ámwahidite Iblahimu chalumo na vanu va nnukolo lwake kuwa ámbeveng’a chilambo chiive mapala lavo, akee ing’anya ya kuikamula Sheliya, henga ing’anya Nnungu ámmalangidile kuwa wambone pameho pake kupitila ing’ulupa yake. ¹⁴ Ikáva vanu vâipwachela ahadi ya Nnungu kwa kupitila Sheliya, bahi, ing’ulupa ikee na mana yoheyo, na ahadi ya Nnungu ikáfala chinu chohecho. ¹⁵ Kwa kuwa, Sheliya ìida na asabu ya Nnungu. Henga bila kupwawa Sheliya, kulumulwa kwa Sheliya kukánapwawe.

¹⁶ Bahi ahadi ya Nnungu ipwechelewa kwa kunkulupila Nnungu uchinga ahadi aneyo ionekane kuwa ihumijwe kwa inema ya Nnungu, na imaihe kuwa ahadi aneyo nni kwa vanu vammalele, akee chihi kwa avala vaikamúla Sheliya, henga na kwa vanu avala vavêle na ing’ulupa malinga Iblahimu. Kwa kuwa, Iblahimu nni atata wa tuvammalele tukulupíla. ¹⁷ Malinga chiilembwiye Mmalemba Lanawe kuwa, “Nnikuvika ùúve atata wa vilambo vyohe.” Iblahimu ánkulupila Nnungu, bahi nang’e nni atata wetu pameho pa Nnungu. Aneyo Nnungu njo avafufúla vahwíle, na kwa amuli yake átenda vitukutuku vikanapwawije vipate kupwawa. ¹⁸ Nnungu ányaulidile Iblahimu kuwa, lukolo lwako lumbekuva na vanu vohe namene. Bahi Iblahimu nkuva walolela kulona mambo lakáhululika, akuno wakulupila kuwa ámbekuva atata wa vilambo vyohe. ¹⁹ Iblahimu ávele nsele achitukutula malinga vyaka myamoja, henga ing’ulupa yake ikanapungwiye, ikánava mmili wake únikongopala namene, na Sala nkonge wake, ávele ntonga. ²⁰ Iblahimu nanga pánavele na lipamba kwamba aila ahadi yanapewije na Nnungu, henga ing’ulupa yake íntintaya dimongo, nkuntumbyanga Nnungu. ²¹ Átendile uchocho kwa kuwa ánimala kuwa, muhiu Nnungu ahumíje ahadi aneyo ánahulula kutenda aneyo lyaahidite. ²² Bahi ing’anya ya aneyo, Malemba Lanawe làhaua kuwa, “Ávalangiwiye kuwa wambone pameho panga

Nnungu.” ²³ Henga malemba anelo lakánalembwije kwajili yanga nang'e weka, ²⁴ henga, pamo na hwetu tuvalangíwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu, hwetu tunkulupíla Nnungu ánanfufwile Nang'olo wetu Yesu kuhaloka kwa vanu vahwíle. ²⁵ Nang'e ánihumywa uchinga awalalwe ing'anya ya masambi letu, na kufufuka kuhaloka kwa vanu vahwíle uchinga tutendwe kuva tuvambone pameho panga Nnungu.

5

Kilisto ánitupatanisa nawi Nnungu

¹ Bahi kwa kuva tûtendwije kuva tuvambone pameho panga Nnungu kupitila ing'ulupa, hambí túvele na amani na Nnungu kupitila Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ² Na kwa kunkulupíla Yesu, Yesu ánituhululiha kuinjila muinema ya Nnungu itúvenayo vino, na hwetu túnalisingíla lilolelo lyetu lya kukumíla ukulu wa Nnungu. ³ Akee chíhi anelyo bahi, henga túnalisingíla ata patubanika, akuno utumala kuva kubanika kúida na kupíllíla, ⁴ na kupíllíla kúida na kukulupíka na kukulupíka kúida na lilolelo. ⁵ Na lilolelo alino líkee lya kututaya díhoni, kwa kuva túnimala kuva Nnungu ánatutamwa, ing'anya átwing'ile Umumu Wanaswe uchinga aumbaje itamwí yake mmitima yetu.

⁶ Kwa kuva, patukachíhulula kulípoha, na paúkamwele uhíku ukudungíwíje, Kilisto ánihíla ing'anya yatuhwe tukáchímweshímu Nnungu.

⁷ Ínakamajanga namene munu kukubalí kuhwa kwajíli ya munu áténda chíilembela Sheliya. Panjika munu ánahulula usubutu kuhwa kwajíli ya munu áténda lambone. ⁸ Henga Nnungu ánilanguja mwalehu kuva ánatutamwa, kwa kuva patunavele tuvanú tuvamasambi, Kílisto ánihíla kwajíli yetuhwe. ⁹ Vínó, kwa kuva túnivalangiwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa indíla ya myadí ya Yesu, ílanguja mwalehu kuva achiatupohe uchinga asabu ya Nnungu inatumatokele hwetu. ¹⁰ Kwa kuva, patunavele amongo tuva Nnungu, Nnungu mwene ánitupatanisa hwetu na mwene kwa kuhwa kwa Mwanawe. Na kwa kuva víno túnípataniswa nawe, ílanguja mwalehu kuva tuchítupohwe, kwa kuva, Yesu Kílisto mumi. ¹¹ Henga tukálísingíla chíhi anelo weka, íla túnalisingíla kwa kulundana na Nnungu kupitíla Nang'olo wetu Yesu Kílisto, kwa kuva, kwa kupitíla nang'e, víno túnípataniswa na Nnungu.

Adamu nawi Kílisto

¹² Bahi Adamu patendíle sambí, sambí nkupata kuinjila pachílambo, na aneyo sambí nkúida na kuhwa. Na kwa namuna aneyo, kuhwa nkuvahúnika vanu vammalele, ing'anya vanu vammalele vátendíle sambí. ¹³ Kwa kuva, Sheliya ya Musa kabla ikánambípwawa, sambí yavele ípwawíjè pachílambo, henga sambí ikávalangiwa kuva sambí bíla kupwawa Sheliya ya Musa. ¹⁴ Henga pamo na anelo, vanu vanapwawíje mmahíku la Adamu mpaka mahíku lapwecheledíle Musa Sheliya, vammalele váníhwenéha kuhwa ikánava nanga pavanatendíle sambí ya kulumula amulí ya Nnungu malínga Adamu chánalumwíle amulí ya Nnungu. Chítendo chímo cha Adamu chítendíhíje kuhwa kwa vanu vammalele, na chítendo chímo cha kuhwa kwa Kílisto chítendíhíje umí.

¹⁵ Henga sambí yanga Adamu ikálingananywa na ínújo ya ínema ya Nnungu. Kwa kuva, sambí yanga munu yumo, yaní Adamu, ítendíhíje kuhwa kwa vanu vohe, henga túnimala kuva ínema ya Nnungu nni ing'ulu na ínújo

yake nni ing'ulu ing'anya ya kuvasamehe vanu vohe masambi lavo kupitila kwa munu yumo, yani Yesu Kilisto. ¹⁶ Kavila, inujo ya inema ya Nnungu ikálingananywa na mambo lanahumidile ing'anya ya sambu ya ayula munu yumo. Kwa kuva, sambu imo itendihije hukumu na asabu ya Nnungu, henga inujo ya inema ya Nnungu nkuvatenda vanu vavalangiwe kuva vambone pameho panga Nnungu ikánava masambi lávele lohe. ¹⁷ Ni muhiu kuva, kwa sambu ya munu yumo, kuhwa kúnitandilika kuvatawala vanu. Henga avala vapwechedile inema ya Nnungu na inujo ya kutendwa kuva vambone pameho pake, vambepunda namene kutawala muumi kwa indila ya munu yumo, yani Yesu Kilisto.

¹⁸ Bahi malinga sambu imo yanaitendile Adamu chiidile na hukumu ya asabu kwa vanu vammalele, nni uchocho kwa chitendo chimo cha haki chachitendile Kilisto, vanu vammalele vavalangiwiye kuva vambone pameho panga Nnungu na kuva na umi. ¹⁹ Na malinga chiivele kuva, kwa itahuki ya munu yumo, vanu vohe vâjukile kuva vanu va masambi, na njo uchocho, kwa ipilikani ya munu yumo, imbevatenda vanu vohe vavalangiwe kuva vambone pameho pa Nnungu.

²⁰ Sheliya paiinjidile, masambi nkuyenjejeke, henga masambi palayenjejeke, inema nkupunda kuyenjejeke namene. ²¹ Inema ya Nnungu iniyenjejeke uchinga itawale kwa kuvatenda vanu kuva vambone pameho pa Nnungu na kuidi na umi ukee na ntululilo kwa kupitila Yesu Kilisto Nang'olo wetu. Inema yanga Nnungu ikánavele muchi sambu inavatawele vanu na kuidi na kuhwa.

6

Sambu inààve na dimongo kavila kwenu mwenu

¹ Vino tuhaule dachi nano? Tuhwenehe kutenda masambu uchinga inema ya Nnungu ipunde kuyenjejeke? ² Nanga, wala kadiki! Kuyamba habali ya kutenda masambu, hwetu tûvele muchi mituhi, yani sambu ikee na dimongo dya kututawala kavila. Bahi ikáva tûvele muchi mituhi kuyamba sambu, tûmbewehene dachi kutenda masambu? ³ Mwenu mûnimala kuva, hwetu tuvammalele tûnilundana na Yesu Kilisto patunabatiswiye, bahi kwa kubatiswa, tûnihwa pamo na nang'e. ⁴ Bahi kwa indila ya ubatiso, tûnihwa na kusikwa pamo na nang'e, uchinga malinga Kilisto chafufuliwiye kuhaloka kwa vanu vahwile kwa dimongo ding'ulu dya Atata Nnungu, na hwetu uchocho tupate kuikala kwa namuna yahambi.

⁵ Ikáva kwa indila ya ubatiso tûnilundanywa na kuhwa kwake, bahi tûnimala kuva, tûmbelundanywa na kufufulwa kwake. ⁶ Kwa kuva, tûnimala kuva unu wetu wa kala únivambwa pamo na Kilisto, uchinga unu wa masambu uhwe na tunave kavila tuvatumwa tuva masambu. ⁷ Kwa kuva, munu ahidile ànitapulwa kuhaloka n'dimongo dya kutawaliwa na sambu. ⁸ Bahi ikáva tûhwile pamo na Kilisto, tûnakulupila kuva tûmbeikala pamo nanang'e. ⁹ Tûnimala kuva, Kilisto ànifufuliwa na akambekuhwa kavila, kwa kuva kwanga nang'e kuhwa kukee na dimongo kavila. ¹⁰ Bahi Yesu páhwilè, sambu ikánavele na dimongo kavila kwanga nang'e, na átendile uchocho mwanda umo bahi kwajili ya vanu vammalele, henga hambu nang'e mumi, na àikala kwajili ya ukulu wa Nnungu. ¹¹ Bahi na mwenu uchocho, kwa habali ya masambu, livalangilange kuva mûvele muchi mituhi, yani mûnileka mwalehu kutenda masambu, na livalangilange kuva mûikala pamo na Nnungu kwa indila ya kulundana na Yesu Kilisto.

¹² Bahi munaileke kavila sambi uitawala mmiili yenu na kuntendanga mudipapate tama dyake dibaya. ¹³ Wala munadilekelele kavila dimbandi dya miili yenu kuva muchi vyombo vya kutendela lahakalenge kwa kuitumikila sambi. Henga lilekelelange mwalehu kwa Nnungu, kwa kuva múvele muchi múnihwa, henga vino múpewijwe umi wahambi. Bahi dilekelele dimbandi dyenu dyammalele díive vyombo vya kutenda àlálá lalalembela Nnungu. ¹⁴ Kwa kuva, sambi ikámbe kuva na dimongo kavila kwenu mwenu, ing'anya mwenu nkátawaliwa na Sheliya, henga mùtawaliwa na inema ya Nnungu.

Vatumwa va àlálá lalalembela Nnungu

¹⁵ Vino tuhaule dachi nano? Dachi, tutende masambi ing'anya nanga patutawaliwa na Sheliya, ila tûtawaliwa na inema ya Nnungu? Nanga, wala kadiki! ¹⁶ Mwenu múnimala kuva mukátandola kumpilikana munu fulani, múnalilekelela kuva mmatumwa mma muna aneyo. Ikáva nni kwa utumwa wa sambi, ntululilo wake nni kuhwa, na ikáva nni kwa kumpilikana Nnungu, ntululilo wake nni kutendwa kuva mmambone pameho pa Nnungu. ¹⁷ Mwenu mwávele mmatumwa mma sambi. Henga tûnshukulu Nnungu, kwa kuva vino múnalopilikana kwa mitima yenu yamalele mahundo àlálá lamupwechedile. ¹⁸ Mwenu múnitapulwa muutumwa wa sambi, na vino mùjukile kuva mmatumwa mma kutenda àlálá lalalembela Nnungu. ¹⁹ Ing'anya ya idabadangi ya asili yenu ya chimmili, apano ngútumila nfano wa utumwa uchinga mulamale mambo alano. Anepo patandi, mwenu múnililekelela mwalehu kuva mmatumwa mma kutenda mambo la uhakwa na lahakalenge akuno umuleka kutenda àlálá lalalembela Nnungu. Bahi vino, lilekelele mùve mmatumwa mma kutenda àlálá lalalembela Nnungu uchinga mupate kuva mmanaswe.

²⁰ Kwa kuva, pamunavele mmatumwa mma sambi, mukáchitawaliwa na àlálá lalalembela Nnungu. ²¹ Dachi, mùpete faida ntwani kwa kutenda mambo àlálá lantayânga dihoni vino? Kwa kuva, ntululilo wa mambo anelo nni kuhwa! ²² Henga vino, kwa kuva múnitapulwa muutumwa wa sambi na mùjukile mmatumwa mma Nnungu, faida imupata vino nni uwanaswe, na ntululilo wake nni umi ukee na ntululilo. ²³ Kwa kuva, nshahala wa sambi nni kuhwa, henga inujo yahumya Nnungu nni umi ukee na ntululilo kwa kulundana kwetu na Yesu Kilisto, Nang'olo wetu.

7

Kuhunguliwa mmihungo vya Sheliya

¹ Mwenu mmakukulupila avangu muimaite Sheliya ya Musa, dachi mukámaite kuva Sheliya întawala chihi muni pava mumi? ² Kwa nfano, mmahe alombwije ànahungwa na sheliya ya ulombi maduva lammalele nng'andomwe pava mumi, henga nng'andomwe akáhila, aneyo sheliya ikánnyunga kavila mmahe aneyo. ³ Bahi aneyo mmahe akàlombwa na nnume yunji akuno nng'andomwe avèle mumi, àmbevalangiwa kuva àlálá ugoni. Henga nng'andomwe akáhila, aneyo mmahe akáhungwa kavila na sheliya ya ulombi, na akàlombwa na nnume yunji anepo nanga pàlálà ugoni. ⁴ Mmakukulupila avangu, uvila nni chiwa kwenu mwenu. Kwa kulundanywa na kuhwa kwanga Kilisto, na mwenu uchocho múnihwa uchinga Sheliya inantawale kavila. Vino mùuva mmanu mma Kilisto, afufuliwije, uchinga tupate kuntumikila Nnungu kwa kulatenda lambone.

⁵ Kwa kuva, anepo patandi patuchiikala kwa kuipilikanila asili yetu ya chimmili itawaliwa na masambi, tama dya kutenda masambi dichikonyelwa na Sheliya, dikola madengo mmiili yetu na kututenda tuhwe. ⁶ Henga vino, tûnihunguliwa kuhaloka nmihungo vya kutawaliwa na Sheliya, kwa kuva, hwetu tûvele muchi tûnihwa, na Sheliya ikâvele na dimongo dya kututawala kavila. Bahi kupapatana na anelo, tûnahulula kuntumikila Nnungu, akee kwa namuna ya anepo patandi ya kulojwa na malemba la Sheliya, henga kwa indila yahambi ya kulojwa na Umumu wake.

Sambi imaikana kwa kupitila Sheliya

⁷ Dachì, tuhaule chani nano? Dachì, Sheliya ya Musa nni masambi? Nanga, wala kadiki! Henga, Sheliya nni ingulangujije nangu masambi langu. Kwa nfano, nangu nikânamale kuva kung'unuka nni likosa bila Sheliya kuhaula kuva, "Unang'unuke." ⁸ Henga kupitila amuli aneyo ya Sheliya, sambì ipete indila ya kutakatuha kila namuna ya tama nkati mwangu. Henga bila kupwawa Sheliya, sambì ikânave na dimongo dya kutenda uchocho kwa kuva ikâvele muchi chinu chihwile. ⁹ Anepo patandi pannavele bado nikânaimala Sheliya, nangu navele nimumi. Henga pangudi-maite amuli dya Sheliya, sambì nkutandilika kukola madengo, na nangu nkuhwa. ¹⁰ Bahi adila amuli dya Sheliya dinakudungiwije dining'e umi, hambì dingupelekejijie kuhwa. ¹¹ Kwa kuva, kwa kupitila amuli anedyo, sambì ipete indila ya kungulambila na kumbwalala.

¹² Bahi Sheliya yene nni yanaswe na amuli na dinang'o nni dyanaswe na nni dya haki, tena nni dyambone. ¹³ Dachì, alino lyâmba kuva adila amuli dyambone nni dingupelekejijie nangu kuhwa? Wala kadiki! Henga uchinga sambì yonekane muhiu kuva sambì, ipitidile amuli aila yambone kungupelekejija kuhwa. Bahi kwa kupitila amuli anedyo dya Sheliya, sambì inipunda kuva ibaya namene.

Ing'ondo nkati mwa munu

¹⁴ Tûnimala kuva Sheliya nni ya chinnungu, henga nangu nni munu wa chimmili, ngûsumisijwe kuva nintumwa wa sambì. ¹⁵ Nni muhiu kuva nangu nikâchimaite chinu chinguchitenda, kwa kuva achila chingulembelâ ngutende, nikâchitenda, henga achila chinikatamwa kuchitenda njo chinguchitenda. ¹⁶ Bahi ikâva nikâtamwa kutenda achila chingutenda, aino imaiha kuva nakubali kuva Sheliya nni yambone. ¹⁷ Henga uhiu nni kuva, nikee nangu ngutênda chinu anecho chinikatamwa, ila nni aila sambì iikâla nkati mwangu. ¹⁸ Kwa kuva, ñnimala kuva muntima mwangu nanga chinu chohecho chambone, yani muasili yangu ya chimmili. Kwa kuva, kutenda lyambone nalembela, henga nanga panguhulula kulitenda. ¹⁹ Kutenda lahakalenge nikâtamwa, henga mbênkulatenda, na kutenda lambone nalembela, henga nikâlatenda. ²⁰ Bahi ikâva ngûtenda alila linikatamwa kutenda, akee nangu ngutênda, henga nni aila sambì iikâla muntima mwangu.

²¹ Bahi ñnikombelela nnyambo auno kuva, pangulembela kutenda lyambone, ngûlikoja ungukwekwelehwa kutenda lihakalenge. ²² Kwa kuva, muntima mwangu naihangalalila Sheliya ya Nnungu, ²³ henga mummili mwangu ngwôna kuva mùvele dimongo dinji dikôla madengo, dimongo dipanyâna ing'ondo na dimongo dya ding'ano dyangu. Dimongo anedyo dingutenda ngutwaliwe litwala na dimongo dya sambì dikôla madengo mummili mwangu. ²⁴ Ole wangu nangu chonde! Nnani ambengupôha kuhaloka

muhali aino ya mmili ingupelekêja kukuhwa? ²⁵ Ashukuliwe Nnungu kwa kuva, Yesu Kilisto Nang'olo wetu nni ambengupôha!

Bahi nikâtayanya anelo lammalele, nangu nimwene ngwòna kuva, kwa ding'ano dyangu nìtumikila Sheliya ya Nnungu, henga kwa asili yangu ya chimmili ngùditumikila dimongo dya sambì.

8

Kulojwa na Umumu Wanaswe

¹ Bahi vino nanga hukumu ya asabu kwa avala valundêne na Kilisto Yesu. ² Kwa kuva, kwa kulundana na Kilisto Yesu, dimongo dya Umumu Wanaswe ahûmya umi, dìnigukombola kuhaloka n'dimongo dya sambì na dya kuhwa. ³ Bahi ing'anya ya idabadangi ya asili yetu ya chimmili, Sheliya ya Musa ikanahulwile kutukombola, henga Nnungu ánihulula kutukombola kwa kuntuma Mwanawe avèlè muasili ya chimmili muchi yatuhwe tuvanu tuvèle na masambi, uchinga ààve sadaka ya kusamehewa masambi letu. Na kwa indila aneyo, Nnungu ániuondonganga utawala wa sambì, ⁴ uchinga àlálá lammalele lalalembela Nnungu mu Sheliya, lapate kutimiswa nkati mwetu, hwetu tulôjwa na Umumu Wanaswe, na wala akee kwa kuipilikanila chiilembela asili yetu ya chimmili. ⁵ Kwa kuva, avala vaikála kwa kuipilikanila chiilembela asili ya chimmili, anevo vátawaliwa chihi na mambo la chimmili, henga avala vaikála kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, anevo vátawaliwa na mambo lalembelêwa na Umumu aneyo. ⁶ Kwa kuva, ding'ano dya munu atawaliwa na asili ya chimmili, dîda na kuhwa, henga ding'ano dya munu atawaliwa na Umumu wa Nnungu, dîda na umi na amani. ⁷ Kwa kuva, vanu vavèle na ding'ano ditawaliwa na asili ya chimmili nni amongo va Nnungu, vakáipilikanila Sheliya ya Nnungu na wala nanga pavahulula kuipilikanila. ⁸ Vanu vatawaliwa na asili ya chimmili nanga pavahulula kunkatapalila Nnungu.

⁹ Henga ikáva Umumu wa Nnungu àikala mmitima yenu, mwenu nanga pamutawaliwa na asili ya chimmili. Munu woheyo akávele na Umumu wa Kilisto, aneyo akee wa Kilisto. ¹⁰ Mwenu mùmbekuhwa ing'anya ya sambì, henga ikáva Kilisto àikala mmitima yenu, bahi disungu dyenu dyumi, kwa kuva mùtendijwe kuva mmanu mmambone pameho panga Nnungu. ¹¹ Nnungu ánfufufile Yesu Kilisto, na ikáva Umumu wake àikala mmitima yenu, bahi Nnungu achiaing'e umi miili yenu imbekùhwa, na àmbetenda uchocho kwa indila ya Umumu wake aikála mmitima yenu.

¹² Bahi mmakukulupila avangu, hwetu tùvele na chinu chitungwa kuchitenda, henga akee kutenda chiilembela asili yetu ya chimmili. ¹³ Kwa kuva, mukàikala kwa kutenda chiilembela asili yetu ya chimmili, mùmbekuhwa, henga mukàlawalala matendo mabaya la mmili, kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, muchimuve na umi. ¹⁴ Kwa kuva, vammalele valôjwa na Umumu wa Nnungu njo vana va Nnungu. ¹⁵ Kwa kuva, Umumu Wanaswe umumpwecheledile, nanga pantendanga mwenu kuva mmatumwa na kuntendanga muyope kavila, ìla mùmpwecheledile Umumu Wanaswe antènda mwenu kuva mmana mma Nnungu. Na kwa kupitila Umumu aneyo, hwetu tùnahulula kunchema Nnungu, "Aba," yani "Atata!" ¹⁶ Na aneyo Umumu mwene, ànashuhudila mmitima yetu kuva hwetu nni tuvana tuva Nnungu. ¹⁷ Bahi ikáva hwetu nni tuvana tuva Nnungu, bahi hwetu njo tuvene mapala. Ni uhiu kuva, hwetu pamo na Kilisto nni tuvene mapala la ukulu

wa Nnungu. Henga ikàva tùmbepwechelela ukulu malinga aula wavenawo Kilisto, bahi na hwetu lasima tubanike muchi nang'e.

Ukulu uida

¹⁸ Nangu ngwòna kuva kubanika kwa mahiku alano la vino kukee chinu ukàlandanya na ukulu aula wambeuhunukula Nnungu kwetuhwe. ¹⁹ Kwa kuva, viumbe vyammalele vivenkulolela kwa hamu ing'ulu uhiku anewo Nnungu wambevamaiha vana vake. ²⁰ Kwa kuva, viumbe vyammalele vèvikwije muhali ikemana, henga akee kwa itamwi yavo. Henga Nnungu àvivikile muhali aneyo akuno walolela kuva, ²¹ viumbe vyammalele vimbekombolewa kuhaloka muhali ya utumwa wa kukandika, na kuvitenda vikumile uhulu wa ukulu wa vana vanga Nnungu. ²² Kwa kuva, tùnimala kuva, mpaka vino viumbe vyammalele vivenkuyaha mitima, malinga mmahe avèle na uchungu wa kuveleka. ²³ Akee chihi viumbe anevyo weka viyàha mitima, ila pamo na hwetu tuyêja ukulu wa Nnungu kwa kupwawa kwake Umumu Wanaswe kwetuhwe. Tùyaha mitima kwa kuva, tùvele na hamu ing'ulu kuyona miili yetu uikombolewa kuhaloka muhali ya utumwa wa kukandika, na kutendwa mwalehu kuva tuvana tuva Nnungu. ²⁴ Kwa kuva, hwetu tùnipohwa kupitila lilolelo anelyo. Henga munu akàchona chinu chalolela, anelyo likee lilolelo kavila, kwa kuva nnani ahulùla kuhweneha kulolela chinu chachona? ²⁵ Henga tukàlolela chinu chitukachona, bahi tùchilolela chinu anecho kwa kupililila.

²⁶ Uchocho, Umumu wa Nnungu ànatuyangata muhali ya idabadangi yetu, kwa kuva nanga patumaite kuyuwa chiilebelewa. Henga Umumu wa Nnungu mwene ànatuyuwila kwa Nnungu kwa ikuti ikàhaulika. ²⁷ Na Nnungu alòna mambo lavèle mmitima yetu, ànalamala mawaso la Umumu wa Nnungu, kwa kuva, aneyo Umumu àvayuwila vakùkulupila kupapatana na itamwi ya Nnungu.

²⁸ Hwetu tùnimala kuva, Nnungu àkola madengo mmambo lammalele uchinga aveng'e lambone vanu vantàmwa, yani vanu vachemwije kupapatana na makudungilo lake. ²⁹ Kwa kuva, avala vanu vávamaitè Nnungu kutandikila anepo patandi, njo vávatandwèlè Nnungu kutandikila anepo patandi apate kuvalandanya na Mwanawe, uchinga Mwanawe ààve chihungumikova muvana vohe va Nnungu. ³⁰ Bahi vanu avala wavatondwele Nnungu kutandikila anepo patandi, njo anevo wavachemile, na anevo wavachemile nni uvovo wavatendile kuva vambone pameho pake, na anevo wavatendile kuva vambone pameho pake, àniveng'a ukulu wake.

Ukulu wa itamwi ya Nnungu

³¹ Bahi kupapatana na anelo, tutangole chamani kwamba anelo? Ikàva Nnungu àvele m'bali wetu, nnani ambebulùla kulumbana na hwetu? ³² Nnungu nanga panannyemije Mwanawe wa weka na ibaniki, henga àninnyumya kuva sadaka kwajili yetuhwe tuvammalele. Ikàva àtendile uchocho, dachi àmbelema dachi kutwing'a na vitukutuku vyammalele, hwetu chalumo na Mwanawe? ³³ Nnani ambebulùla kuvasitaki vanu vâlitandoledilè Nnungu? Akapali! Nnungu weka njo avatènda kuva vambone pameho pake. ³⁴ Nnani ambebulùla kuvahukumu asabu? Akapali! Kwa kuva, Yesu Kilisto njo anahidile na kufufuka, na vino àikala m'bali wa kunkono wa Nnungu, mumamulaka lake Nnungu, nanang'e njo atuyuwila. ³⁵ Chinu ntwani chimbebulùla kutuhapulanyanga na itamwi ya Kilisto? Dachi, ni

kubanika, au kusikika, au kulaga, au indala, au uhou, au hatali, au kuyohwa na kuhwa? ³⁶ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Kwajili yakuwe tūvenkuwalalwa kila liduva, Tūvalangiwiye kuva muchi angandolo va kusinjwa.”

³⁷ Henga mmambo anelo lammalele hwetu tūnashinda mwalehu kupitila Kilisto atutamwije. ³⁸ Kwa kuva, ñnimala mwalehu kuva, nanga chinu chohecho chihulūla kutuhapulanyanga na itamwi ya Nnungu. Kuhwa wala kukambehulula kutuhapulanyanga na itamwi ya Nnungu, wala umi, wala malaika, wala vatawāla va kumahunde, wala mambo lahumīla maduvano, wala mambo lambehumīla mmaduva laida wala dimongo dyohedyo, ³⁹ wala lavēle muha, wala lavēle pahi, na wala nanga chiumbe chohecho chimbehulūla kutuhapulanyanga na itamwi yanga Nnungu yailangujije kwetu hwetu kupitila Yesu Kilisto Nang'olo wetu.

9

Nnungu na vanu vake

¹ Nangu ñnilundana na Kilisto. Umumu Wanaswe na ntima wangu vīnangushuhudila kuva, nangu ngūtangola chihi uhiu na wala nanga pangulambila, paninnyaulilanga kuva, ² ngūvele ñnihindambi likulu na ngūvele na uchungu ukee na ntululilo muntima mwangu. ³ Kuikavele kupata lana na kuhapulanywa na Kilisto ukuvapoha akuluvangu na alumbuvangu Vayahudi, bahi nangu nikaniva tayali kutendwa uchocho kwajili ya alangavangu Vayahudi, ⁴ yani vanu va Isilaeli. Vanang'o vānitandolwa na Nnungu kuva vana vake, na ānivalanguja ukulu wake, na kutenda malailano na vanang'o, na kuveng'a Sheliya, na kuvalanguja namuna ya kumwabudu, na kuveng'a ahadi dyake. ⁵ Iblahimu na Isaka na Yakobo njo anyakala vao. Na Kilisto nkuvelekwa chimmili kuhaloka nnukolo lwavo. Nnungu atawāla vitukutuku vyammalele atumbyangwe maduva lammalele! Amīna.

⁶ Nangu nanga panguhaula kuva ahadi ya Nnungu nanga paitimidile. Kwa kuva, akee vanu vammalele vavelēkwa kuhaloka nnukolo lwa Vaisilaeli njo Vaisilaeli vahiu. ⁷ Na wala akee vanu vammalele vavelēkwa kuhaloka nnukolo lwa Iblahimu njo vadukulu vahiu vanga Iblahimu. Kwa kuva, Nnungu ānimwahidi Iblahimu kuva, “Kwa kupitila chihi Isaka, ūmbepata vadukulu vambekūva vako.” ⁸ Aino ūvele na mana kuva, vavana vavalangīwa kuva vana vanga Nnungu akee avala vavelekwejiye chimmili, henga nni avala vavelekwejiye kupapatana na ahadi ya Nnungu. Anevo njo vavalangīwa kuva alukolo vahiu vanga Iblahimu. ⁹ Kwa kuva, aino njo ahadi yene imwāmba Isaka, “Mwakani mahiku malinga alano nguchinguide kavila, na Sala āmbekuva āmmelēkē mwana nnume.”

¹⁰ Na mwana aneyo wammeleke Sala njo anakulwetu Isaka, Isaka nkunnomba Labeka. ¹¹⁻¹² Na Labeka nkuvaveleka vana vavili va mavīla, henga aneyo vana kabla vakānambivelekwa au kutenda chinu chohecho, Nnungu ānnyaulidile Labeka kuva, “Mwana nkulungwa āmbentumikila n'joko.” Nnungu kutenda uchocho, īmaiha kuva, Nnungu akāvachema vanu kupapatana na matendo lavo, īla kupapatana na itandodi yake mwene uchinga atimise makudungilo lake. ¹³ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Yakobo ñnintamwa, henga Esau ñninnyita.”

¹⁴ Vīno tuchidachi nano? Nnungu akātenda haki? Wala kadiki! ¹⁵ Kwa kuva, Nnungu ānnyaulidile Musa kuchidoni, “Ñimbemikila chididi munu ayula unintandwele kummikila chididi, na ñimbemwoneka chididi munu

ayula unintangwele kumwonela chididi.” ¹⁶ Bahi anelo mambo, lakálingila itamwi ya munu wala kutumbama kwa munu, henga lammalele làlingila chididi cha Nnungu. ¹⁷ Kwa kuva, Nnungu ánnyauidile Nfalume wa ku Misili Mmalemba Lanaswe kuva, “Nikuvikile wako kuva Nfalume uchinga kwa kupitila wako ngulanguje dimongo dyangu na lina lyangu litumbyangwe pachilambo chammalele.” ¹⁸ Bahi ivele uvila, Nnungu ámmikila chididi munu woheyo wannembela kummikila chididi, na ánnonopya ntima munu woheyo wannembela anonope ntima.

¹⁹ Kapanji munu ámbenguja kuva, “Ikáva Nnungu ávatenda vanu vávè uchocho, ing’anya ntwani ánavalaumu? Dachì, nnani ahulúla kulatahuka àlalá lalalembela Nnungu?” ²⁰ Wako munu, wako ulyani mpaka utahukane na Nnungu? Dachì, inahululika chombo cha ulongo kunnyaulila ayula achi-umbile kuva, “Ing’anya ntwani ùnguumbile uvila?” ²¹ Nkúmba ánahulula chihi kuutumila ulongo malinga chalembela mwene. Lidonji limo lya ulongo ánahulula kuumba vyombo, chimo kwajili ya matumisi la eshima na chinji kwa matumisi chihi la kawaida.

²² Bahi uvila nni chiinavele kwanga Nnungu. Nnungu álembedile alanguje asila yake na kumaiha dimongo dyake. Henga ánvapililila namene avala váchilembelèwà vapate asabu yake, yani avala vachilôja unamatokela kuk-wondongwa. ²³ Uchocho, Nnungu álembedile alanguje ukulu wake nkulu kwa avala wavavikidile chididi, yani avala vanavakudungidile kuvatumbyanga kutandikila anepo patandi. ²⁴ Na hwetu túvele nnikuwa ulyolyo lya vanu wavavikidile chididi kwa kuvachema kuva vanu vake, akee kuhaloka chihi nnikuwa lya Vayahudi, henga kuhaloka na nnikuwa lya vanu vakávele Vayahudi. ²⁵ Kwamba vanu vakávele Vayahudi Nnungu ánitangola kupitila nabii wake Oseya kuva, “Avala vakanavele vanu vangu, vino nímbevachema kuva, vanu vangu! Na ayula unikachintamwa, vino ním bentamwa!”

²⁶ Na áhawile kuva, “Pachinu apala pavanavahaulidile kuva, ‘Mwenu mukee mmanu vangu,’ pachinu anepo vàmbechemwa, ‘Vana vanga Nnungu avèle na umi.’ ”

²⁷ Nabii Isaya áninonoha lidi watangola kuvayamba Vaisilaeli wachidoni, “Pamo na Vaisilaeli kuva vohe muchi nnyangi wa kubahali, henga vam-bepôhwa vàmbekuva chihi kadiki. ²⁸ Kwa kuva, Nang’olo ámbepiyanya kuitenda hukumu yake pachilambo bila kutimya.” ²⁹ Isaya ánilauja anepo patandi wachidoni, “Kuikavele Nang’olo wa Majeshi la Kulihunde akátulekela hwetu túvâ Isilaeli kananga vavana kadiki, lakanitukoja muchi la ku Sadoma na la ku Gamola.”

Vanu vátendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa indila ya ing’ulupa

³⁰ Dachì, anelo lammalele làvele na mana ntwani? Anelo làvele na mana kuva, vanu vakávele Vayahudi, yani avala vakáchilinga kutaha uwambone pameho panga Nnungu, vånivalangiwa kuva vambone pameho panga Nnungu kupitila ing’ulupa. ³¹ Henga Vaisilaeli vanatumbeme namene kupata wasa wa kutendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kukamula Sheliya, nanga pavanaupete. ³² Dachì, ing’anya ntwani nanga pavanaupete? Ing’anya vátaha kuva vambone pameho panga Nnungu kwa

kupitila matendo lavo na akee kupitila ing'ulupa. Nkulikuvala nniyanga alila, "liyanga lya kukuvaja," ³³ malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva,

"Lola, ngùvika pa Yelusalemu * liyanga limbevakuvája vanu, liyanga limbevátènda vanu vayanguke. Henga munu woheyo ambenkulupíla, akambepata dihoni!"

10

¹ Mmakukulupila avangu, chinu chingulembela kwa ntima wangu wammalele na chingunyuwa Nnunu kwajili ya Vaisilaeli nni kuva, vapohwe. ² Kwa kuva, nahulula chihi kushuhudila kuva, vânatamwa namene kuntumikila Nnunu, henga kuntumikila kwavo kukápatana na kuumala uhiu. ³ Kwa kuva, vanang'o vakánamala namuna Nnunu chavatenda vanu kuva vambone pameho pake, na vânihita kuipapata indila ya Nnunu ya kuvatenda vanu kuva vambone pameho pake, henga vâlitahijije chihi indila yavo vene kwa kuikamula Sheliya. ⁴ Henga Kilisto áitendile Sheliya ya Musa ihwikile ntululilo wake, uchinga kila munu ankulupíla nang'e apate kutendwa kuva wambone pameho panga Nnunu.

Upohi nni kwajili ya vanu vammalele

⁵ Alano nni malove lanalembe Musa kwamba kutendwa kuva wambone pameho panga Nnunu kwa indila ya kuikamula Sheliya kuva, "Munu woheyo aikamûla Sheliya, àmbelama kwa kupitila kuikamula Sheliya." ⁶ Henga kuyamba vanu vatèndwa kuva vambone pameho panga Nnunu kwa indila ya ing'ulupa vanaliuje mmitima yavo kuva, "Nnani ambehwèna kulihunde, yani unansulupuha Kilisto kuhaloka muha uchinga atupohe?" ⁷ Na wala vanaliuje kuva, "Nnani ambesulupûka kuhwena kwa vanu vahwíle, yani unankweja Kilisto kuhaloka pahi uchinga atupohe?" ⁸ Henga Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Lilove lya Nnunu livele pepi na wako, livele nkanya mwako na muntima mwako." Na lilove anelyo njo ujumbe utuuyanajaja kuyamba ing'ulupa. ⁹ Kwa kuva, ukâyambukila kwa kanya yako umwene kuva, Yesu njo Nang'olo na kukulupila muntima mwako kuva Nnunu àninfufula kuhaloka kwa vanu vahwíle, uchiupohwe. ¹⁰ Kwa kuva, kwa kukulupila kwa ntima, Nnunu àntenda munu kuva wambone pameho pake, na kwa kuyambukila kwa kanya, Nnunu ànampoha munu. ¹¹ Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Kila munu ankulupíla akambepata dihoni." ¹² Bahi Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi nanga pavalekanidile, kwa kuva, Nang'olo wa vanu vammalele nni yumo bahi, nanang'e ànavabaliki namene vammalele vannyûwa. ¹³ Bahi nni malinga chilahaua Malemba Lanaswe kuva, "Kila munu ambennyûwa Nang'olo, achiapohwe."

¹⁴ Dachí, vâmbennyuwa dachi ayula uvakankulupíla? Na vâmbenkulupíla dachi ayula uvakanambimpilikana habali dyake? Na vâmbepilikana dachi habali dyake ikàva nanga vanu vayanjâja? ¹⁵ Na vâmbeyanjaja dachi ikàva nanga pavatumwa? Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Nni chinu cha kuhangalaja namene kuida kwa vanu vayanjâja Malove Lambone." ¹⁶ Henga vammalele nanga pavanalapwecheledile àlalá Malove Lambone. Njo mana nabii Isaya áhawile kuva, "Nang'olo, nnani akulupidíle habali ituyanajije?"

* **9:33** Auno nsitali ùlembwije "Sayuni." Na Vayahudi vátumila lina anelyo kuyamba imanga ya Yelusalemu. Na maeleso layâmba Sayuni, lola Matayo 21:5.

17 Bahi ing'ulupa chitandikilo chake nni kupilikana ujumbe, na ipilikani ya ujumbe aneво lida kupitila kuyanajwa kwa habali dyanga Kilisto.

18 Henga nangu ngũuja kuva, dachi anevo Vaisilaeli nanga pavanaupi-likene anevo ujumbe? Nanga, váníupilikana! Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva,

“Lidi lyavo línipilikanika pachilambo pammalele, na malove lavo lánihwika mmipata yammalele ya pachilambo.”

19 Nangu ngũuja kavila kuva,

Dachi, vanu va Isilaeli nanga pavanaewije?

Nanga, váníelewa! Kwa kuva, ata mahiku langa Musa Nnungu ávahaulidile Vaisilaeli kuva,

“Nìmbentendanga mwenu múvavikile wiu vanu vakávele na chilambo.

Nìmbentendanga mwenu muvavisije vanu va chilambo cha vanu vakámaite chinu.”

20 Na Isaya bila kuyopa àtangola kuva,

“Ñnililanguja kwa vanu vakáchingutaha, na ñnilihunukula kwa vanu vakáchuija habali dyangu.”

21 Henga kwamba Vaisilaeli achidoni,

“Muhi wammalele ngũnyoloja makono langu kwa kuvachema vanu vatahũka na vakápilekana.”

11

Nnungu nanga pavayahite Vaisilaeli

1 Bahi nangu nauja kuva, dachi Nnungu ànivahita vanu vake Vaisilaeli? Wala kadiki! Nangu nimwene ni Mwisilaeli, munu wa nnukolo lwanga Iblahimu kuhaloka nnitawa lwa Benjamini. 2 Nnungu akanavahitile vanu vake vátatondwèlè kutandikila anepo patandi. Dachi, mùnahimukila chilahaua Malemba Lanaswe kumwamba Eliya namuna chanavahinginike Vaisilaeli pameho panga Nnungu? 3 Eliya áhawile kuchidoni, “Nang'olo, vånivawalala manabii vako na kwondonganga vitala vyako. Na nangu weka njo nguisalidile, na vånangutaha uchinga vanguwalale.” 4 Dachi, Nnungu ányang'wile dachi Eliya? Ányang'wile uvila, “Ngũlisalijijije vanu alufu saba vahitile kutindivala malundi kumwabudu Baali, nnungu akávele wauhiu.”

5 Bahi uchochi nni chiivele kwa mahiku alano la vino, váisalidile vanu kadiki vátatondwèlè Nnungu kupapatana na inema yake. 6 Vátandolwejjije kwa inema ya Nnungu, akee ing'anya ya matendo lavo. Kuikavele uiva ing'anya ya matendo lavo, bahi inema ikánave inema kavila.

7 Tuchidachi nano? Chinu achila chívachitumbamila Vaisilaeli kuchitaha, vohe nanga pavachipete. Ila vanu kadiki vátandolwejjè na Nnungu nni vachipète. Henga vanu vanji vaisalidile, mitima yavo ínionopywa, 8 malinga chilahaua Malemba Lanaswe kuva,

“Nnungu àniipumbaja mitima yavo. Mpaka nelo ànilahunika meho lavo uchinga vanalole, na àniladiva makutu lavo uchinga vanapilikane.”

9 Uchocho, Daudi àhaua kuchidoni,

“Ding'ole dyavo dipindikuke kuva dinambo dya kuvatanjika, vamatoke na kupata asabu ivalembelewa.

10 Meho lavo laputale, uchinga vanahulule kulola.

Na myongo yavo ingongomane ing'anya ya kulaga, maduva lammalele.”

¹¹ Bahi nangu ngùuja kavila kuva, dachi, Vaisilaeli vànyanguka na kwondongeka mwalehu? Nanga, wala kadiki! Henga kwa kuva, Vaisilaeli vànintahuka Nnungu, bahi Nnungu nkutumila kutahuka kwavo kuutenda upohi upatikane kwa vanu vakávele Vayahudi, uchinga Vayahudi vavonele wiu. ¹² Bahi ikáva Nnungu átumidile itahuki ya Vayahudi kuida na balaka ya upohi kwa vanu vakávele Vayahudi, dachi kupohwa kwa Vaisilaeli vamalele kukambepunda kuida na balaka dyohé namene kwa vanu vamalele va pachilambo?

Kupohwa kwa vanu vakávele Vayahudi

¹³ Vino ngùtangola na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Kwa kuva, nangu ñnitandolwa kuva nintume kwa vanu vakávele Vayahudi, bahi nalatumbyanga madengo langu. ¹⁴ Bahi kwa kulatumbyanga madengo langu, ngùlolola kuvatenda Vayahudi avangu vamwonele mwenu wiu uchinga ngupate kuvapoha vanu vanji muanevo. ¹⁵ Kwa kuva, kuhitwa kwa Vaisilaeli na Nnungu kùtendile vanu va pachilambo vapatane na Nnungu, bahi nni muhiu kuva kuyambukilwa kwavo na Nnungu, kùmbekuwa muchi kufufulwa kwa vanu vahwíle. ¹⁶ Alino lilandanywa na nfano wa nkate wa muing'ande ya Nnungu. Mikate yammalele ihalôka nnidonji limo lya uhu wa ngano ìvalangiwa kuva ya Nnungu ing'anya nkate ntandi ùhumijwe kwa Nnungu. Na ikáva lihina lya nnandi ìnihumywa kuva lya Nnungu, bahi na dinavi dyake nadinang'o ìvalangiwa kuva dya Nnungu. ¹⁷ Pávele na dinavi fulani dya nseituni dicheketwije mmwelu, na sehemu dicheketwije nkunyakuja dinavi dya nseituni wa munnyitu. Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, mwenu njo anedyo dinavi dya nseituni wa munnyitu, na vino mwenu mùnakumila dimongo na ulimbo wa nseituni wa mmwelu. ¹⁸ Bahi munadihebule anedyo dinavi dicheketwije. Kwa kuva, mwenu mukávele na chinu cha kulisingila, na akee mwenu mukamulidíle lihina ila lihina njo linkamulidíle mwenu.

¹⁹ Panjika muchimunguhaulile kuva, “Dinavi adila, ìnicheketwa uchinga nangu ngunyakuje pachinu pake.” ²⁰ Anepo, mùtangola muhiu. Dinavi anedyo, ìnicheketwa ing'anya ìnihita kukulupila, henga mwenu mùvechinkuhweneha kupwawa anepo ing'anya ya ing'ulupa yenu, bahi, munalinowe ila lyongolelange. ²¹ Ikáva Nnungu nanga panavavikidile chididi Vayahudi valandánywa na dinavi dya asili dya nseituni aula, dachi mùtenda kuva achiammikile mwenu chididi? ²² Lola namuna Nnungu chavele wachididi na chavele wakúkalipa. Nang'e ànakalipa kwa avala vanu vahíta kukulupila, henga mwenu mukáhwenaha kulisingila chididi chake, nang'e achiave wachididi kwenu mwenu. Henga mukànahwenehe kulisingila chididi chake, na mwenu uchocho muchimucheketwe. ²³ Na Vayahudi navanang'o vakátandilika kukulupila, Nnungu achivanyakuje kavila nni-hina, kwa kuva Nnungu ànahulula kuvanyakuja kavila nni-hina anelyo. ²⁴ Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, kwa asili mwenu mùvele muchi dinavi dya nseituni wa munnyitu, henga mùtwaliwije aneko nkunanyakuja munseituni ukánavele wenu kwa asili. Henga Vayahudi vavele muchi dinavi dya asili dya nseituni wa mmwelu, bahi Nnungu achiave tayali mwalehu kuvanyakuja kavila munseituni wavo vene.

Kupohwa kwa Vaisilaeli

²⁵ Mmakukulupila avangu, nangu ngùlembela muumale uhiu auno wa sili uchinga munalyone kuva mùvele na ñing'ano namene kupunda chimuvele.

Kunonopa kwa Vaisilaeli kùvele chihi kwa uhiku kadiki mpaka paimbetim-ila isabu ya vanu vakávele Vayahudi vambemmwikila Nnungu. ²⁶ Anepo njo pavambepohwa Vaisilaeli vammalele malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva,

“Mpohi àmbelaloka ku Yelusalemu,*

nanang'e àmbelausa lahakalenge lammalele kuhlaloka nnukolo lwanga Yakobo, yani Vaisilaeli.

²⁷ Na anelyo njo lilailano linimbetenda navo, panimbevausija masambi lavo.”

²⁸ Vayahudi vohe nni amongo va Nnungu ing'anya ya kulahita Malove Lambone, na chinu chene achino chijukile faida kwenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Henga Nnungu àvechinkuhweneha kuvatamwa Vayahudi ing'anya ya anyakala vao vatandi vanavatondwéle. ²⁹ Kwa kuva, Nnungu pahumya dinujo kuveng'a vanu na kuvatandola, nanga palihomola kuva ing'anya ntwani àtendile uchocho. ³⁰ Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, anepo patandi na mwenu mukáchimpilikana Nnungu, henga vino mùpete chididi ing'anya ya uwangapilikana wao. ³¹ Uchocho, Vayahudi vino nanga pavampilikana Nnungu njo mana chididi cha Nnungu chinnyidilidile mwenu úchinga Vayahudi navanang'o vapate kuvikilwa chididi muchi mwenu. ³² Kwa kuva, Nnungu àvatendile vanu vammalele kuva muchi vafungwa ing'anya ya uwangapilikana wavo, uchinga àvavikile chididi vanu vammalele.

Nnungu alombolewe

³³ Lola ukulu wa Nnungu na lúnda lwake na ding'ano dyake! Nnani ahulúla kuloleha hukumu ya Nnungu na dindila dyake?

³⁴ Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Nnani alamaíte mawaso la Nang'olo? Nnani ahulúla kumwing'a Nnungu lúnda?”

³⁵ “Nnani ahumíje chinu kumwing'a Nnungu hoti, na Nnungu nkulembelewa annipe?”

³⁶ Kwa kuva, vitukutuku vyammalele vihaloka kwanga nang'e, na vyammalele vinipwawa kwa uweso wake na kwajili yake. Nnungu atumbyangwe, vyaka na vyaka! Amina.

12

Kuntumikila Nnungu

¹ Bahi mmakukulupila avangu, kwa kuva Nnungu àvele na chididi chohe, nangu nimpembeja mwenu kwa ntima wangu wammalele, li-humyange mwalehu miili yenu kwa Nnungu kuva muchi sadaka ivéle na umi na yanaswe na ya kunkatapolila Nnungu. Na aneyo njo indila ihu ya kumwabudu Nnungu. ² Munailondoje kavila mihambo ya chilambo cha maduvano, henga nneke Nnungu ampindikulanye mwenu kwa kudipindikulanya ding'ano dyenu. Anepo njo pamumbahulula kumala lalalembela Nnungu na kukameka lambone na lankatapolila na lààva makamilifu.

³ Kupapatana na inema yaning'ile Nnungu, nìnnyautila mwenu mmammalele kuva, munu analyone kuva nkulu kupunda chiilembelewa ààve. Henga lapime saana mawaso lenu kupapatana na chipimo cha ing'ulupa

* **11:26** Nsitali auno ùlembwije “Sayuni.” Na Vayahudi vátumila lina anelyo kuyamba imanga ya Yelusalemu. Na maeleso layàmba Sayuni, lola Matayo 21:5.

yampele Nnungu. ⁴ Mmili ùvele na dimbandi dyohe, na dimbandi anedyo dikákola madengo ulamo, ⁵ na uvila njo chiivele kwetu hwetu, ikànavá hwetu ni tuvohe, henga tùjukile mmili umo kwa kulundana kwetu na Kilisto, na kila munu nni imbandi kwa nnyake. ⁶ Tùvele na dinudyo ditindene-tindéne kupapatana na inema yatwing'ile Nnungu. Apwecheledíle inujo ya unabii, àlembelewa ahumye unabii kupapatana na ing'ulupa yavenayo. ⁷ Apwecheledíle inudyo ya kuvatumikila vanji, bahi atumike. Na apwecheledíle inudyo ya kuhunda, ahunde. ⁸ Apwecheledíle inudyo ya kuvatuja vanji mitima, atuje, na apwecheledíle inudyo ya kuhumya, àlembelewa ahumye kwa ntima helele, na apwecheledíle inudyo ya kuvalodya vanu, àlembelewa alodye kwa bidi, na apwecheledíle inudyo ya kuvavikila vanji chididi, àlembelewa atende uchocho akuno wahangalala.

⁹ Kutamwana kwenu kunààve kwa kulilambilila. Chivenge chinu chohecho chibaya na muchipapate achila chinu chambone. ¹⁰ Tamwana mmene kwa mmene kwa itamwi malinga ya vana va litumbo limo. Vatumbyange vanji kwa kuvalongoleja. ¹¹ Munààve mmalemwa mmaadengo, ila tumbama kuntumikila Nang'olo kwa mitima yenu yammalele. ¹² Lilolelo lyenu lintende muhangalale maduva lammalele, na mmahuvilo lenu, pililila, akuno umulihumya mwalehu kunnyuwa Nnungu. ¹³ Vayangatange vakúkukupila kwa kuveng'a vitukutuku vivasikikidile, na muvapwechelele vayeni.

¹⁴ Nnyuwange Nnungu avabaliki avala vanu vam'baníha mwenu, elo, vayuwilange balaka wala munavalani. ¹⁵ Hangalala pamo na vahangalála. Na kuta pamo na vakúta. ¹⁶ Ikalanga kwa amani mmwenu. Munalyone, henga mùùve tayali kukumilana na vanu vakálihululila. Wala munààve mmanu mmakulyona kuva mùnimala kila chinu.

¹⁷ Munapindikule lahakalenge kwa kutenda lahakalenge. Tumbama kutenda vitukutuku vyambone pameho pavanu vammalele. ¹⁸ Bahi ikàhululika, kwa m'bali wenu ikalanga kwa amani na vanu vammalele. ¹⁹ Mmakukulupila avangu unintamwanga, munapindikule lahakalenge kwa kutenda lahakalenge, ila nnekele Nnungu wasa wa kupindikula, kwa kuva Nang'olo Nnungu ànitangola Mmalemba Lanaswe kuva, "Nangu njo mindikula, nangu nguchingupindikule." ²⁰ Henga pamo na anelo Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Mmongo mwalo akàva na indala, mwing'e chakulya, na akàva na inyota mwing'e medi akimbile. Kwa kuva, ukàtenda uchocho umpalila makala la moto layàka muha muti wake." ²¹ Unalemwe na lahakalenge, ila ulaleme lahakalenge kwa kutenda lambone.

13

Kuvapilikana vavêle na mamulaka

¹ Kila munu àlembelewa avapilikane vavêle na mamulaka, kwa kuva nanga mamulaka ikáhaloka kwa Nnungu, na anevo vavêle na mamulaka vavikwije na Nnungu. ² Bahi aneyo atahukàna na munu mwene mamulaka latawála àlatahuka malaijo la Nnungu, na anevo vatènda uchocho vâlichemehija vene hukumu. ³ Kwa kuva, vatawála nanga pavavayoha vanu valatènda lambone, ila avala valatènda lahakalenge. Dachi, ùnalambela unannyope mwene mamulaka? Kwa lambone nanang'e achiakulombolele. ⁴ Kwa kuva, nang'e àntumikila Nnungu kwa faida yakuwe. Henga ukàtenda lahakalenge nnyope, kwa kuva nang'e àvele na uweso wa kukwing'a asabu. Nang'e àntumikila Nnungu kwa kuveng'a asabu vanu vatènda lahakalenge. ⁵ Bahi ni lasima

kuvapilikana vavêle na mamulaka, akee chihi ing'anya ya kuiyopa asabu bahi, îla na ing'anya ya kuhukumika muntima.

⁶ Anecho njo chintenda mwenu nnipe kodi, kwa kuva, vatawâla anevo vântumikila Nnungu akuno uvalihumya kwa madengo anelo. ⁷ Mwing'e kila munu haki yake, ikâva ñnongwa kodi bahi lipa kodi, ikâva ñnongwa usulu bahi lipa usulu, na munu alembelêwa kweshimiwa aeshimiwe, na ayula alembelêwa kutumbyangwa na atumbyangwe.

Kutamwana chikukulupila

⁸ Munalongwe chinu chohecho na munu woheyo. Chinu chimulembelewa kulongwa ni kutamwana bahi, kwa kuva munu antâmwa nnyake, aneyo àniditimilisa mwalehu Sheliya dyammalele dya Nnungu. ⁹ Kwa kuva, amuli adino, “Unalale ugoni,” “Unawalale,” “Unaive,” “Unang'unukile,” na amuli dinji dyammalele ðivele nkati mwa amuli aino imo, “Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.” ¹⁰ Kwa kuva, munu antâmwa nnyake akântendela lahakalenge. Bahi kuvatamwa vanu vanji kütimilisa Sheliya dyammalele.

¹¹ Mwenu tendanga uchocho, akuno umumala mahiku latuvenalo ni mahiku ntwani. Uhiku wa kuyumuka nnuwono lwenu ùnikamola, kwa kuva vino uhiku wetu wa kupohwa ùvele pepi namene kupunda chinavele mahiku àlalá patutandilike kukulupila. ¹² Chilo chînihweneha namene, na liduva lyahambi livele pepi namene, bahi tulayahe kulehu matendo lammalele la palupi koka tunyakulange vikomanilo vya kupanyanila munng'anje. ¹³ Bahi tûùve na mihambo yambone ilembelêwa kutendwa muhi, na wala akee kwa kutenda ding'ole dya matendo lahakalenge, na wala akee kwa kukalewa, wala kutenda usalati, wala kulala ugoni, wala kupwatana, wala kuva na wiu. ¹⁴ Henga lilundanyange na Nang'olo Yesu Kilisto, na wala munahimukilanye namuna ya kunatimisa tama dya asili yenu ya chimmili.

14

Únannyukùmù nkúkulupila nnyako

¹ Mpwechelelange munu woheyo aonekâna kuva ànadabadanga muing'ulupa, bila kutahukana nawe wala kupwatana nawe kwamba mawaso lake lakâvele na umuhimu namene. ² Vanu vânatindana, kwa nfano munu yumo kupapatana na ing'ulupa yake àona kuva ànahululula chihi kulya kila chinu, henga yunji kupapatana na idabadangi ya ing'ulupa yake âlya chihi dimbowa dya mahamba. ³ Bahi ayula âlya vilyo vyammalele ananhebele aneyo akâlya vilyo vyammalele. Uchocho, kwa aneyo akâlya vilyo vyammalele ànannyukùmù aneyo âlya vilyo vyammalele kwa kuva Nnungu àninkubali. ⁴ Wako ulyani mpaka ulinge kunnyukumu ntumishi wanga munu yunji? Nang'olo Nnungu njo amaîte, ikâva àtenda saana au ànalikoha. Na kwa kuhululihwa na Nang'olo, ànayambukilwa.

⁵ Munu ànahululula kutenda kuva, liduva fulani lya chidini nni lya mana namene kupunda maduva lanji, henga munu yunji ànahulula kulavalanga maduva lammalele kuva lânalanganana. Bahi kila munu atende muchi chalojwa na ntima wake. ⁶ Munu woheyo amwabûdu Nnungu nniduva lyalyona nang'e kuva lya mana kupunda liduva linji, àtenda uchocho uchinga ankatapalile Nang'olo. Na munu âlya kila chakulya, àtenda uchocho uchinga ankatapalile Nang'olo, kwa kuva, ànshukulu Nnungu kwajili ya chakulya

chalya. Na munu alekile kulya chakulya fulani, àtenda uchocho uchinga ankatapalile Nang'olo, kwa kuva nanang'e uchocho ànshukulu Nnungu. ⁷ Kwa kuva, nanga munu woheyo muhwetu alàma kwajili yake mwene, na wala nanga munu àhwa kwajili yake mwene. ⁸ Ikàva tùnalama, tùlama kwajili ya Nang'olo, na ikàva tùnahwa, tùhwa kwajili ya Nang'olo. Na ikàva tùnalama au ikàva tùnahwa, hwetu tuvammalele nni tuvanu tùvá Nang'olo. ⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, Kilisto ànihwa na kufufuka uchinga apate kuva Nang'olo wa vanu vammalele, yani vomu na vahwile. ¹⁰ Hambi ing'anya ntwani nano wako ùnnyukumu nkúkulupila nnyako? Na ing'anya ntwani wako ùnhebula nkúkulupila nnyako? Kwa kuva, hwetu tuvammalele tùmbeimila muyo mwa chiteng'u cha Nnungu cha hukumu. ¹¹ Mmalemba Lanaswe, Nang'olo Nnungu achidoni, "Muhiu Nangu nni Nnungu nimwene umi, bahi, kila munu àmbetindivala malundi muyo mwangu, na kila munu achiayambukile kuva nangu nni Nnungu."

¹² Bahi kila munu muhwetu àmbelitetela mwene muyo mwa Nnungu.

Unankoheje nkúkulupila nnyako

¹³ Bahi tunahwenehe kuhukumilana kavila tuvene kwa tuvene. Henga amulanga kuleka kutenda vitukutuku vimbevakohêja vanu vanji au kuvayanguha mmasambi. ¹⁴ Kwa kuva ngùlundene na Nang'olo Yesu, nangu ñmimala mwelehu kuva nanga chakulya chohecho chíva najisi kupapatana na asili yake. Henga ikàva munu àchivalangila chakulya fulani kuva najisi, bahi kwanga nang'e chakulya anecho chíva najisi. ¹⁵ Ikàva wako ùmpwateha ntima nkúkulupila nnyako ing'anya ya chakulya chiulya, bahi wako ukálojwa na itamwi ya Nnungu. Únakubàli kuntenda nkúkulupila nnyako ahochele ing'anya ya chakulya chiuchona wako kuva halali kuliwa, kwa kuva Yesu Kilisto ànihila kwajili yake. ¹⁶ Bahi unavatende vanu vanji vakutongolele lahakalenge ing'anya ya kulya chakulya chiuchona wako kuva halali kuliwa. ¹⁷ Kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ukáyamba mambo la kulya na kukimbila, henga ùyamba haki na amani na ihangaladi yahumya Umumu Wanaswe. ¹⁸ Bahi munu woheyo antumikila Kilisto kwa kuvalongoleja vanji, aneyo ànkatapalila Nnungu na ànakubaliwa na vanu.

¹⁹ Bahi tukalehe namene kutenda vitukutuku viída na amani na kututenda tuhwingihane muing'ulupa. ²⁰ Unaondonge madengo la Nnungu la kun'denga munu muing'ulupa ing'anya ya chakulya. Vyakulya vyammalele halali kuliwa, henga nni ubaya kwakuwe kulya chakulya chimbentènda nkúkulupila nnyako ayangukile mmasambi. ²¹ Nni chinu chambone namene kuleka kulya inyama na kukumbila divayi na kutenda chitukutuku chohecho chimbentènda nkúkulupila nnyako ayangukile mmasambi. ²² Bahi chikamulihe muntima wako chinu anecho chukulupila kuyamba mambo anelo, umale chihi wako na Nnungu wako. Wasa munu ayula akáhukumika muntima mwake kwa chinu chachitenda. ²³ Henga munu avèle na lipamba kwa chakulya chalya, Nnungu ànannyukumu kwa kulya, kwa kuva kulya kwalya kukápatana na ing'ulupa yake. Na munu atènda chinu chohecho bila kupapata chakulupila, aneyo àtenda masambi.

¹ Hwetu tuhwingile muing'ulupa, tulembelewa tutwalilane na idabadangi ya avala vakávele na dimongo muing'ulupa. Tunatende chihi vitukutuku vitukatapalila tuvene. ² Henga kila munu muhwetu álembelewa ankata-palile nnyake kwa kuntendela lambone uchinga anhwingihe muing'ulupa. ³ Kwa kuva, ata Kilisto nanga panatendile vitukutuku vichinkatapalila chihi mwene, íla ávele muchi chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Kuhebula kwammalele kuvakuhebwile wako Nnungu, kungumatokedile nangu." ⁴ Na lammalele lalembwije kala Mmalemba Lanaswe, lánilembwa kwajili ya kutuhunda hwetu, uchinga kwa kupililila kwetu na kukamywa mitima kwa indila ya Malemba Lanaswe, tuhwenehe kuva na lilolelo. ⁵ Bahi Nnungu avêng'a vanu dimongo dya kupililila na kutujwa ntima, annyululihe mwenu kuva na likudungilo ulimo akuno umutenda chanatendile Yesu Kilisto. ⁶ Anepo nni mwenu mmammalele pamumbekuva na ntima umo na lidi limo lya kuntumbyanga Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

Malove Lambone kwa vanu vammalele

⁷ Bahi pwechelana mmene kwa mmene malinga Kilisto champwechedile mwenu kuva mmake, uchinga Nnungu apate kutumbyangwa. ⁸ Kwa kuva, ninnyaulilanga kuva, Kilisto ánavatumikila Vayahudi uchinga apate kulanguja ikulupiki ya Nnungu, na adila ahadi divanapewije anyakala va Chiyahudi dipate kutimila, ⁹ na uchinga na vanu vakávele Vayahudi vapate kuntumbyanga Nnungu kwa chididi chake, malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva, "Ching'ati vanu vakávele Vayahudi nimbekutumbyanga, na kukuimbila dihimu dya imbili ya lina lyako."

¹⁰ Uchocho, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, hangalala pamo na vanu vake."

¹¹ Kavila làhaua kuva, "Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, nnombolele Nang'olo, nnombolele nang'e mwenu mmanu mmammalele."

¹² Kavila Isaya àhaua kuchidoni, "Nnikolo lya Yese àmbehumila munu, ambevatawâla vanu vakávele Vayahudi, na anevo vanu vâmbekuva na lilolelo ing'anya yanga nang'e."

¹³ Bahi Nnungu wa lisingilo lyetu, ammumbajange mwenu ihangaladi yammalele na amani kwa kuva múnankulupila. Anepo njo pamumbeumbalwa mwalehu na lilolelo kupitila dimongo dya Umumu Wanaswe.

Kutumika kwanga Paolo

¹⁴ Mmakukulupila avangu, nangu nimwene ngúvele na uhakika kuva, mwenu múniumbalwa na uwambone na múnílamala lammalele lamulembelewa kulatenda, bahi múnahulula chihi kuhundana mmene kwa mmene. ¹⁵ Henga sehemu dyohe m'baluwa aino ñninembila bila kuyopa uchinga ninkumbusange kavila mambo fulani. Ngútendile uchocho ing'anya ya inema yaning'ile Nnungu, ¹⁶ ya kuva ntumishi wa Yesu Kilisto kwa vanu vakávele Vayahudi. Ngúkola madengo la chikuhani la kuyanajaja Malove Lambone uchinga vanu vakávele Vayahudi vapate kukubaliwa na Nnungu kwa kuhahulwa na Umumu Wanaswe. Na vâmbekuva muchi sadaka ikubaliwa na Nnungu. ¹⁷ Bahi kwa kulundana kwangu na Yesu Kilisto, nahulula chihi kulilombolela ing'anya ya madengo alano langunkolela Nnungu. ¹⁸ Henga nikambelinga kulilombolela kwamba chinu chohecho, chikánave

chihii achila chachitendile Yesu Kilisto kupitila nangu uchinga vanu vakávele Vayahudi vapate kumpilikana Nnungu. Átendile uchocho kupitila malove langu na matendo langu, ¹⁹ yani kupitila dimongo dya vimaiho vya masaibu na lakukanganya, na dimongo dya Umumu wa Wanaswe. Bahi kutandikila ku Yelusalemu mpaka chilambo cha ku Iluliko, ñnihubili kila pachinu Malove Lambone lamwâmba Kilisto. ²⁰ Na likudungilo lyangu ni kuyanjaja Malove Lambone kila pachinu pavakanambipilikana Malove Lambone lamwâmba Kilisto. Ngûkundungidile uchocho uchinga nnadenge munsingi waudengile munu yunji, ²¹ malinga chiilembwije Mmalemba Lanawe kuva, “Vanu vakánambijanajijwa Malove Lambone lamwâmba Yesu, vachivala-male.

Na vanu avala vakánambipilikana, vachivapilikane.”

Paolo ákundungila kuhwika ku Loma

²² Aneyo njo ing'anya inangutendile ngudivilwe kwida kwenu kwa kuvilinganya. ²³ Henga kwa vîno ñnimilila madengo langu kwa m'bali auno wa chilambo, na kwa kuva kwa vyaka vyohe ngûvele na hamu ing'ulu ya kwida ku Loma unannolanga. ²⁴ Ngûlolela kutenda uchocho panimbekuva unguhwenya ya ku Isipaniya. Natamwa namene kwonana na mwenu, koka nguhangalale pamo na mwenu kwa maduva kadiki, na natamwa namene kupata nsada wenu kwajili ya mwanda wangu. ²⁵ Henga vîno ngûhwenya ya ku Yelusalemu hoti unaveng'a nsada vakûkulupila va aneko. ²⁶ Kwa kuva, vakûkulupila va ku Makedoniya na va ku Akaya vâniamula kuhumya dimali dyao kwa kuveng'a nsada vakûkulupila vanji va aneko ku Yelusalemu, yani avala amahuvani. ²⁷ Vanang'o vânikatapaliwa kutenda uchocho, na anecho njo chivalongwa vanang'o, kwa kuva, ikáva vanu vakávele Vayahudi vâpwechedile dinujo dya chinnungu dya Vayahudi, bahi na vanang'o vâlembelwa vavahudumile Vayahudi kwa kuveng'a vitukutuku vya chimmili vivasikikidile. ²⁸ Bahi nikâmalila madengo anelo na kumala kuva vânipwechela kila chinu chichangwije, nguchingupitile kwenu mwenu panimbekuva nndila unguhwenya ya ku Isipaniya. ²⁹ Nangu ñnimila kuva panimbekwida kwenu mwenu, nimbekwida na dinujo dyohe namene dya chinnungu kuhaloka kwa Kilisto.

³⁰ Mmakukulupila avangu, nangu nannyuwanga namene kwajili ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto na kwajili ya itamwi ya Umumu Wanaswe, lundana na nangu kwa kunguyuwila kwa Nnungu. ³¹ Yuwanga uchinga panimbekwika ku Yelusalemu nnakumulwe na vanu vakâkulupila va nchilambo anecho cha ku Yudeya, na nsada ungupelekeja upate kupwechelewa na vakûkulupila va aneko. ³² Anepo Nnungu akâtamwa, nguchinguhulule kwida kwenu akuno unguhangalala na kutujana mitima pamo na mwenu. ³³ Bahi Nnungu wa amani, ààve pamo na mwenu mmammalele! Amina.

16

Paolo àvasalimila vanu

¹ Nangu ñimmaiha kwenu mwenu, nnumbwetu Foiibe ntumishi wa likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Kenkileya.* ² Ngûyuwa mumpwechelele kwajili ya Nang'olo, malinga chivalembelwa kutendewa vakûkulupila.

* **16:1** Apano pâlembwije “ntumishi,” lilove ulila litumike kumwamba shemasi mmalemba lanji la Paolo.

Nnyangatange kwa chinu chohecho chambesikikila, kwa kuva, nang'e àvayangete vanu vohe pamo na nangu mwalehu.

³ Nsalimile Pilisila nawi Akila, amadengo avangu mmadengo langa Yesu Kilisto. ⁴ Vanang'o vavele tayali kuhwa kwajili ya kuupoha umi wangu, na wala nikee chihi nangu weka nivashukûlu, ila pamo na makuwa lammalele la vanu vankulupîla Yesu, la vanu vakavele Vayahudi. ⁵ Vasalimile na vanu vankulupîla Yesu, vanu vakojâna nng'ande mwavo. Nsalimile nnyanjawagu Apaineto, munu ntandi kunkulupîla Yesu Kilisto nchilambo cha ku Asiya.

⁶ Nsalimile na Maliya, munu atumbême namene kukola madengo kwajili yenu. ⁷ Nsalimile na Andiloniko nawi Yuniya Vayahudi avangu vanahung-wije nnilungu pamo na nangu. Vanang'o vânalombolewa namene ching'ati mitume, vanu anevo vâningulongolela nangu kunkulupîla Yesu Kilisto, kabla nangu nikânambi.

⁸ Nsalimile na Ampiliato, nnyanjawangu unintamwa namene muilundani yetu na Nang'olo. ⁹ Nsalimile na Alubano, mmadengo nnyangu mmadengo la Kilisto, na nsalimile nnyanjawangu Sitakisi. ¹⁰ Nsalimile na Apele munu alangujje ikulupiki yake kwa Kilisto. Vasalimile na vanu vammalele vaikâla muing'ande yanga Alistobulo. ¹¹ Nsalimile na Helodioni Nnyahudi nnyangu, pamo na vanu vammalele vankulupîla Nang'olo, vanu va nng'ande mwanga Nalikiso.

¹² Nsalimile na Tilifaina nawi Tilifosa vamahe vatumbâma namene kuntumikila Nang'olo. Nsalimile na nnyanjawangu Pelisi, mmahe akodile madengo lohe kwajili yanga Nang'olo. ¹³ Nsalimile na Lufo, munu atandol-wejje na Nang'olo, nsalimile na anyokwe Lufo unimmalangila nangu kuva, nanani nnyuvangu. ¹⁴ Nsalimile na Asinkilito nawi Flegoni nawi Helime nawi Patiloba nawi Helima, pamo na vakûkulupîla vammalele vavêle pamo na vanang'o. ¹⁵ Nsalimile Filologo nawi Yulia nawi Neleya na nnumbuwe Neleya nawi Olimpa, pamo na vakûkulupîla avao vammalele vavêle pamo na vanang'o.

¹⁶ Salimilana mmene kwa mmene kwa itamwi yanga Kilisto. Makuwa lammalele la vanu vakulupîla lâansalimila.

¹⁷ Mmakukulupîla avangu, nangu nînyuwa mulyongolelange na avala vanu vatandîlîha mahapukano na kuvahocheja vanu vanji kwa kulatahuka mahundo lamulihundile. Linyemyange kulehu na anevo vanu. ¹⁸ Kwa kuva, vanu malinga anevo nanga pavantumikila Kilisto Nang'olo wetu, henga anevo vâlatumikila chihi matumbo lavo vene. Tena kwa malove lavo la kuutîla na la kukumba, vâvalambila vanu vakâmaite. ¹⁹ Vanu vammalele vânimala namuna chimumpilikana Nang'olo, bahi ing'anya ya anelyo nangu nahangalala kwajili yenu. Nangu nalembela namene mwenu mumale kutenda lambone, henga mulinyemye na mambo lahakalenge. ²⁰ Nnungu wa amani akambetima kunkadambanga Nanchindenga pahi madodo lenu.

Inema ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto îive pamo na mwenu.

²¹ Timoseo, mmadengo nnyangu ânansalimila. Lukio na Yasoni nawi Sosipatilo Vayahudi avangu navanang'o vâansalimilanga.

²² Nangu Telitio ngulembîle baluwa aino, nkûkulupîla nnyenu kwa kulundana na Nang'olo, nansalimilanga.

²³ Mwenedi wangu Gayo angukalibisije nangu nng'ande mwake, na avakalibîsa vakûkulupîla vammalele kukojana kwave, nanang'e ânansalimila. Nkûkulupîla nnyetu Kwalito pamo na Elasto ayula akôndya dimali dya imanga

aino, navanang'o vānansalimila. ²⁴ [Inema yanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto ñve pamo na mwenu mmammalele. Amina.]†

²⁵ Nnungu alombolewe! Nang'e ànahulula kuntendanga mwenu muh-winge muing'ulupa kwa kupitila Malove Lambone languyanjaja. Na ujumbe auno umwāmba Yesu Kilisto, ùnihunukula makudungilo la Nnungu kwenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Makudungilo anelo lánipihika kutandikila anepo patandi, ²⁶ henga vino lánipihuliwa malinga chivanalaujije manabii na kupapatana na amuli yanga Nnungu akávele na ntululilo. Makudungilo anelo lánipihuliwa uchinga vanu vakávele Vayahudi vapate kunkulupila na kumpilikana Nnungu.

²⁷ Bahi Nnungu weka avêle na lúnda, atumbyangwe kwa kupitila Yesu Kilisto vyaka na vyaka! Amina.

† 16:24 Nsitali auno ukapali Mmalemba lanji la kala.

Baluwa inandi yanga Paolo yavalembidile Vakolinso Ulongoledi wa baluwa inandi ya Vakolinso

Baluwa inandi ya Vakolinso ilembwije na Ntume Paolo mmwaka fulani, pepi na mwaka wa 55 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto (sula ya 1:1). Aino nni baluwa inandi n'dibaluwa dimbili dilembwije na Paolo kwa vakukulupila va imanga ya ku Kolinso. Yonekana kuva, Paolo alembile baluwa aino mmahiku lachiikala ku Efeso. Kwa kuva, m'baluwa aino ahawile kuva, ambeikala pa Efeso mpaka paimbehwika sikukuu ya Pentekoste koka avangele Vakolinso, bada ya kupitila chilambo cha Makedoniya (sula ya 16:5-9).

Baluwa aino nni majibu la Paolo kupapatana na ujumbe wanaupwechedile kuhaloka kwa vakukulupila fulani kwamba mambo lakafala lachitendeka nnikuwa lyavo, mambo anelo nni pamo na mahapukano na umalaya. Imanga ya ku Kolinso inimaikana namene kwa vitendo vya umalaya utolomedile, bahi nanga paikanganwa kwona kuva likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya anepo uliva na tabiya malinga anedyo. Uchocho, baluwa inandi ya Vakolinso ivele na sula imaikana namene ilonjelêla itamwi (sula ya 13).

Uinjipihwa wa baluwa inandi ya Vakolinso

1. Sula ya 1:1-9, Paolo avasalimila Vakolinso na kunshukulu Nnangu kwajili yavo.
2. Sula ya 1:10-4:21, Paolo asugulikila ujumbe waupwechedile wamba mahapukano nnikuwa anelyo la vanu vankulupila Yesu va ku Kolinso.
3. Sula ya 5-6, Paolo asugulikila swala lya mahapukano na vitendo vivatendelanila vya kusitakilana vene kwa vene.
4. Sula ya 7-15, Paolo ahumya maelekeso layamba ulombi na kudihumija sadaka disanamu na namuna ya kutenda ibada pamakojano na dinujo dya Umumu Wanaswe na mambo layamba kufufuliwa.
5. Sula ya 16, Paolo amalilila kwa kuhumya maeleso kwamba mambo fulani lavalembelewa vatende, na mambo lannyamba chihi mwene.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa nkukulupila nnyetu Sositene. Nangu nnitandolwa kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa kutamwa kwake mwene Nnangu. ² Ninnembilanga mwenu, mmanu mma Nnangu munkulupila Yesu mma aneko kuimanga ya ku Kolinso, mmanu muhahuliwije kwa kulundanywa kwenu na Yesu Kilisto, na mutandolwejiye na Nnangu kuva mmanu vake. Uchocho, baluwa aino nni kwajili ya vanu vammalele va kila pachinu vayüwa kwa lina lya Nang'olo wetu Yesu Kilisto, Nang'olo wa tuvammalele.

³ Ninnyuwilanga inema na amani kuhaloka kwa Atata wetu Nnangu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto diive pamo na mwenu.

Sukulani

⁴ Ninshukulu Nnangu maduva lammalele kwajili yenu mwenu ing'anya ya inema yake yampele mwenu kwa indila ya Yesu Kilisto. ⁵ Kwa kuva, kwa

kulundanywa kwenu na Yesu Kilisto mwenu münijaliwa kwa kila namuna, asa kila namuna ya itangodi na kila namuna ya imadi. ⁶ Anelyo limaiha kuva, achila chitunnyaulidile mwenu kumwamba Kilisto nni muhiu. ⁷ Bahi uhiku auno umuhweneha kulindilila kwa hamu ing'ulu kwonekana kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, nanga pamusikikila inujo yoheyo ya chinnungu. ⁸ Nang'e njo ambentênda mwenu muhwinge mpaka kuntululilo uchinga muonekane na likosa lyohelyo nniduva anelyo lyambekwida Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ⁹ Nnungu achiatende uchocho kwa kuva, nang'e ânakulupika, na njo anchemîle mwenu uchinga mukumilane na Mwanawe Yesu Kilisto Nang'olo wetu.

Kuyavanyika kwa vanu vankulupila Yesu

¹⁰ Mmakukulupila avangu, chonde mbênkunnyuwanga kwa lina lya Nang'olo wetu Yesu Kilisto, mupilikanane uchinga lanapwawe mahapukano kwenu mwenu. Mùve chinu chimo na kukudungila ulamo. ¹¹ Kwa kuva, nangu ñnipilikana habali dyenu kuhaloka kwa vanu vanji va nng'ande mwanga Koloe, kuva mmakukulupila avangu, munalumbana. ¹² Nangu ngütangola uchocho kwa kuva, kila munu mmwenu àhaua chihi chakameke mwene. Yunji àhaua kuva, “Nangu wanga Paolo,” na yunji àhaua kuva, “Nangu wanga Apolo,” na yunji àhaua kuva, “Nangu wanga Petulo,” na yunji àhaua kuva, “Nangu wanga Yesu Kilisto.” ¹³ Dachi, mùtenda kuva Kilisto àniyavanyika? Dachi, Paolo njo avambwije munsalaba kwajili yenu? Dachi, mùbatsiwe kwa lina lyanga Paolo? ¹⁴ Nangu nanshukulu Nnungu kwa kuva nikánam'batisije kananga munu yumo mmwenu ikà nave chihi Kilispo na Gayo. ¹⁵ Bahi nanga munu woheyo ambelulûla kuhaula kuva mwenu mùbatsiwe kwa lina lyangu. ¹⁶ Nni muhiu kuva, nangu nívabatisije vanu va nng'ande mwanga Stefana, henga upunda anepo nikámala kuva pàvele munu yunji ungum'batisije. ¹⁷ Kwa kuva, Kilisto akángutumile unabatisa, henga àngutumile unayanjaja Malove Lambone bila kutumila malove la kukumba la lúnda lwa vanu, uchinga ujumbe wàmba kuhwa kwanga Yesu Kilisto munsalaba unakohe dimongo dyake.

Kilisto nni Lúnda na dimongo ya Nnungu

¹⁸ Kwa kuva, ujumbe uyâmba kuhwa kwanga Yesu munsalaba, kwa avala vahochêla ùvalangiwa chihi kuva uvelu, henga kwetu hwetu tupôhwa nni dimongo dya Nnungu. ¹⁹ Kwa kuva, ñnilembwa Mmalemba Lanawe kuva, “Ñimbekwondonganga lúnda lwa vanu vavêle na lúnda, na kudiyahila kulehu ding'ano dya vanu vavêle na ding'ano.”

²⁰ Àvele kwachi nano munu avêle na lúnda? Àvele kwachi nano nkúhunda Sheliya ya Musa? Àvele kwachi ayula amaite namene matahukano mmahiku alano? Nnungu ànilanguja lúnda lwa chilambo achino kuva nni uvelu chihi!

²¹ Kwa kuva, kupapatana na ukulu wa lúnda lwa Nnungu, vanu nanga pavanahulwile kummala Nnungu kwa indila ya lúnda lwavo vene. Henga Nnungu ànikatapaliwa kuvapoha avala vankulupila kupitila ujumbe utyanjaja, ujumbe wonekâna kwa vanu vavêle na lúnda kuva nni chinu cha chivelu. ²² Ing'anya Vayahudi vâlebela valangujwe vimaiho vya masau bu na Vagiliki vâtaha lúnda, ²³ henga hwetu tûhubili kuva, Yesu Kilisto ànivambwa munsalaba. Ujumbe anewo kwa Vayahudi wònekana kuva chinu cha kusunaja na kwa vanu vakávele Vayahudi vòna chihi uvelu. ²⁴ Henga kwa avala vachemwije na Nnungu, ikàva Vayahudi au Vagiliki, Kilisto nni

dimongo na lúnda lwa Nnungu. ²⁵ Kwa kuva, chinu chivalangíwa kuva uvelu wa Nnungu, chivele na lúnda kupunda lúnda lwa vanu, na chinu chionekâna kuva nni ididimangi ya Nnungu, chivele na dimongo kupunda dimongo dya vanu.

²⁶ Mmakukulupila avangu, himukilanga chimunavele apala patandi pamunachemwije na Nnungu. Ukâpima kwa chipimo cha chimunu, akee vanu vohe mmwenu vanavele na lúnda, na akee vanu vohe mmwenu vâna vele na dimongo, na akee vanu vohe mmwenu vâna vele na vyeo. ²⁷ Henga Nnungu âvatondwele vanu va chilambo achino vaonekâna kuva mavelu uchinga avataye dihoni avala vavêle na lúnda. Na âvatondwele vanu va chilambo achino vaonekâna kwa vanang'o kuva vakâvele na dimongo dya kutawala, uchinga avataye dihoni vanu vavêle na dimongo dya kutawala. ²⁸ Nnungu âvatondwele vanu vaonekâna pameho pavanu kuva vakee vanu va hali-hali, vanu va kusalauliwa, vanu vakee vamaana, uchinga âvasulupuhe vanu vaonekâna kuva vamaana. ²⁹ Âtendile uchocho uchinga munu woheyo analilombolele muyo mwa Nnungu. ³⁰ Nnungu mwene njo ánnundanije mwenu na Yesu Kilisto, nanang'e ântendile Yesu Kilisto kuva lúnda lwetu. Kwa kupitila kwanga Yesu Kilisto, Nnungu âtuvalangidile hwetu kuva tuvambone pameho pake, na kututenda kuva tuvanaswe na kutukombola mmasambi. ³¹ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Munu alembêla kulyona, bahi alyonele Nang'olo."

2

Lúnda lwa Nnungu

¹ Mmakukulupila avangu, nangu pannaidile kwenu mwenu unannyu-bilila habali ya ujumbe wa Nnungu upihîke, nangu nanga pannatumidile malove la kukamajanga wala lúnda lwa vanu. ² Kwa kuva, pannavele pamo na mwenu ngwâmwile ngulekane na lammalele langulamaite, nkuhubili chihi habali dya Yesu Kilisto avambwîje munsalaba. ³ Nangu ngúvele pamo na mwenu akuno nguvêlè nimpole, ungunnyopa Nnungu na kutetemela. ⁴ Mahubili langu na ujumbe wangu nanga pavinavele na lúnda lwa chimunu wala malove la kuvakumba vanu, henga vímaihwa kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. ⁵ Ngútendile uchocho uchinga ing'ulupa yenu ilisingilè dimongo dya Nnungu, na akee lúnda lwa chimunu.

⁶ Pamo na anelo, hwetu tûtumila malove la lúnda kwa vanu avala vah-wingile muing'ulupa, henga lúnda anelwo akee lwa chilambo achino, na wala akee lúnda lwa vatawâla va chilambo achino vambekwondôngwa. ⁷ Hwetu tuyanjaja lúnda lwa Nnungu, lúnda lupihîke pameho pa vanu, lúnda lwanakudungidile Nnungu kwajili ya ukulu wetu kabla chilambo chikanaumbwa. ⁸ Wala nanga nkulu yumo muvakulu va chilambo achino anakameke lúnda anelwo. Kwa kuva, kuikave uvakameka lúnda anelwo vakanammambe munsalaba Nang'olo wa ukulu. ⁹ Malinga chivalembile Mmalemba Lanaswe kuva, "Wala nanga munu awahîte kuvyona, wala kuvipilikana, kananga kuvihimukila muntima mwake, vitukutuku avila Nnungu vyavavikidile avala vantâmwa."

¹⁰ Henga Nnungu ánitupihulila mambo anelo kupitila Umumu wake Wanaswe. Kwa kuva, Umumu Wanaswe ánaloleha kila chinu, ata makudungilo la Nnungu lapihike mwalehu. ¹¹ Nnani ahulúla kumala mawaso la munu yunji ikánave chihi isungu ivéle nkati mwake? Uchocho, nanga munu amála mawaso la Nnungu ikánave chihi Umumu wa Nnungu. ¹² Umumu Wanaswe utumpwechedile akáhaloka nchilambo achino, ila áhaloka kwanga Nnungu uchinga atuhululihe kumala álalá látwing'ile Nnungu.

¹³ Bahi patunnyaulila mwenu mambo anelo, nanga patutumila malove la lúnda lwa vanu. Henga tütumila malove latuhundwije na Umumu Wanaswe, utuhaulisa uhiu wa mambo la chinnungu kwa malove la chinnungu. ¹⁴ Bahi munu atawaliwa na mambo la pachilambo achino akábulula kulakubali mambo lahalôka kwa Umumu wa Nnungu kwa kuva, álonu kuva lachivelu. Munu aneyo akábulula kulamala mambo anelo ing'anya lakamekeka chihi chinnungu. ¹⁵ Munu wa chinnungu ánahulula kulaloleha mambo lammalele, henga nang'e nanga pahukumiwa na munu woheyo. ¹⁶ Kwa kuva, Malemba Lanaswe láhaua kuva, “Nnani aumaíte ntima wa Nang'olo? Nnani ahulúla kunnyunda?” Henga hwetu tünivanawo ntima wanga Yesu Kilisto.

3

Kuyavanyika kwa vanu vankulupíla Yesu

¹ Mmakukulupila avangu, pannavele pamo na mwenu, nangu nikanahulwile kutangola na mwenu muchi mmanu mma chinnungu. Henga ngúlebelewa ngutangole na mwenu muchi vanu vatawaliwa na mambo la pachilambo au malinga mmakanunu mmahundo langa Kilisto. ² Nínkumbijije mavele, na akee chakulya chikamile, kwa kuva, múvele mukánambichihulula anecho chakulya chikamile. Na ata vino mukáchiulula, ³ ing'anya bado ñmechinkutawaliwa na mambo la pachilambo. Kwa kuva, wiu na ing'ondo vívele chihi nkupwawa mmwenu. Dachì, mambo anelo lakálanguja kuva mwenu ñmechinkutawaliwa na mambo la pachilambo, na muikalanga muchi vanu vatawaliwa na mambo la pachilambo? ⁴ Kwa kuva, kila munu mmwenu átangola chihi lyake, yunji áhaua kuva, “Nangu wanga Paolo,” na yunji áhaua kuva, “Nangu wanga Apolo.” Dachì, chinu anecho chikálanguja kuva mwenu ñmechinkutawaliwa na mambo la pachilambo achino?

⁵ Dachì, Apolo nnani? Na Paolo nnani? Hwetu nni tuvatumishi chihi tuva Nnungu, tuntendíle mwenu mupate kukulupila Yesu. Kila munu muhwetu ákodile chihi madengo lapewije na Nang'olo. ⁶ Nangu napandíle dimebeyu, na Apolo nkumwadilangila medi, henga Nnungu nni aditendíle dimele na kukulumuka. ⁷ Bahi apánda dimebeyu na ayula amwadilíla medi, vammalele vakávele mana, wamana nni Nnungu ahululíha dimebeyu dimele na kukulumuka. ⁸ Ayula apánda dimebeyu na ayula amwadilíla medi vammalele nni chinu chimo, na Nnungu ámbemwing'a kila munu inudyo yake kupapatana na madengo lakodile. ⁹ Kwa kuva, nangu na Apolo nni amadengo tívá Nnungu, na mwenu mùlandanywa na welu wa Nnungu na ing'ande yake.

¹⁰ Kwa inema yaning'ile Nnungu, nangu ngúvele muchi nkúdenga kwenu mwenu. Ngúdengile nsingi malinga nkúdenga avéle na lúnda, akameke kudenga saana. Na hambi munu yunji ádenga muha mwa nsingi anewo, henga kila munu álebelewa alolehe saana namuna chadenga. ¹¹ Kwa kuva,

nanga munu ahulûla kudenga nsingi wohewo ikânave chihi aula udengwîje, na anewo nsingi nni Yesu Kilisto. ¹² Munu woheyo ànahulula kudenga muha nsingi anewo kwa kutumila sahabu au madini la dihela au mayanga lagalika au milandi au mahamba au wahi. ¹³ Henga liduva lya hukumu nni limbetênda uwonekane uwambone wa madengo la kila munu. Kwa kuva, liduva anelyo pambehumila moto, na anewo moto njo umbeipîma na kulanguja uwambone wa madengo la kila munu. ¹⁴ Ikâva anecho chadengile munu munsingi anewo chikambekupya moto, bahi munu aneyo àmbepwechela inujo. ¹⁵ Henga ikâva achila chadengile munu chimbekupya, bahi munu aneyo àmbepata asala, henga mwene àmbepohwa muchi munu apôhwa mmoto.

¹⁶ Dachî, nkâmaite kuva mwenu nni Ing'ande ya Nnungu, na kuva Umumu wa Nnungu àikala nkati mwenu? ¹⁷ Bahi munu akâyondonganga Ing'ande ya Nnungu, Nnungu nanang'e àmbemwondonganga munu aneyo, kwa kuva, Ing'ande ya Nnungu nni yanaswe, na ing'ande aneyo nni mwenu mmene.

¹⁸ Munalilambilange mmene, ikâva munu woheyo mmwenu àlyona kuva àvele na lûnda lwa chilambo achino, àlembelwa alitende kuva muchi livelu uchinga apate kuva na lûnda luhîu. ¹⁹ Kwa kuva, lûnda lwa chilambo achino nni uvelu chihi pameho pa Nnungu. Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Nnungu àtumila ulamba wa vanu valyôna kuva vâvele na lûnda kuva muchi lutambo lwa kuvatanjiha vene." ²⁰ Malemba Lanaswe làhaua kavila kuva, "Nang'olo ànimala kuva, mawaso la vanu vavêle na lûnda, lakemana." ²¹ Bahi munu woheyo analyone ing'anya ya kuva nang'e nni wa munu fulani! Kwa kuva, vitukutuku vyammalele nni vyenu, ²² ikâva Paolo au Apolo au Petulo* au chilambo au umi au kuhwa au vitukutuku vipawîje hambî na viîda, vyammalele nni vyenu. ²³ Na mwenu mma Yesu Kilisto, na Yesu Kilisto nni wa Nnungu.

4

Utumishi wa Mitume

¹ Bahi vanu vatuvalangile hwetu kuva tuvatumishi tûva Yesu Kilisto, tukamujîje disili dyanga Nnungu. ² Pamo na anelo, chilembelêwa kwa kila munu akamujîje madengo anelo nni kukulupika. ³ Henga kwang'une, nkânguhukumu mwenu au vanu vanji anecho chikee chinu, na ata nangu nimwene nikâlihukumu nimwene. ⁴ Muntima mwangu nanga chinu chohecho chinguhukûmu, henga alino likâmaiha kuva nangu nni wambone pameho pa Nnungu. Henga Nang'olo nni anguhukûmu nangu. ⁵ Bahi munâhukumu kabla uhiku ukânambikamola, lindilila mpaka Nang'olo pambêda. Nang'e àmbepisulanga lammalele lapihîje nnupi na kulavika palangele makudungilo la mitima ya vanu. Anepo njo kila munu pambepwechelela imbîli yalembelwa kuhaloka kwa Nnungu.

⁶ Mmakukulupila avangu, ngûtangwele malove anelo kwa kutwalila nfano wa Apolo na nangu nimwene, uchinga làave mahundo kwenu mwenu. Bahi kupapatana na nfano anewo nangu ngûlembela mulihunde mana la malove alano kuva, "Lapapate chihi àlalâ lalembwîje." Mukâtenda uchocho mukambelyonela munu fulani na kunhebula yunji. ⁷ Nnani akupêle wako haki ya kuvahukumu vanu vanji? Dachî, akee Nnungu akupêle vitukutuku

* 3:22 Apano pâlambwîje Kefa, kwamba lina linji lyanga Petulo.

vyammalele vyuvenavyo? Ikàva uchocho, mwadachi unalyôna nkuva muchi ukápewije?

⁸ Hambi mwenu mùlyona kuva tayali mùnipata vyammalele vimulembela! Mwenu mùlyona kuva tayali mùjukile mmakupata! Mwenu mùlyona kuva tayali mùjukile mmafalume, ikàna hwetu tukee tuvafalume! Wasa kuikave muhiu umuva mmakulu uchinga na hwetu uchocho tupate kutawala pamo na mwenu! ⁹ Kwa kuva, nangu ngwôna kuva Nnungu àtutendile hwetu mitume kuva tuvanu tuvantululilo mwalehu, muchi vanu vahukumîwa kuhwa muyo mwa vanu. Tùvikwije muchi chinu cha kukanganwa, chilôwa na vanu vammalele va pachilambo pamo na malaika. ¹⁰ Vanu vâtwona hwetu kuva muchi mavelu ing'anya yanga Kilisto, henga mwenu nni mmanu muvêle na lûnda ing'anya ya kulundanywa kwenu na Kilisto! Hwetu nni tuvanu tùvá kudabadanga, henga mwenu nni mmanu muvêle na dimongo. Mwenu nni mmanu mmakweshimika, henga hwetu nni tuvanu tùvá kuhebuliwa! ¹¹ Mpaka vino, tùvenkubanika na indala na inyota, tùvele na uhou, tùnapanywa na nanga patuvele na pachinu pakuikala. ¹² Tùkola madengo kwa bidi kwa makono letu tuvene. Pavatutangolela malove lahakalenge, hwetu tùnavabaliki na patubanihwa tùnapililila, ¹³ na pavatulambilila tùyang'ula chihi kwa upole. Mpaka hambi tùvalangiwá chihi muchi miswani ya pachilambo na kila munu àtulola muchi uchafu.

¹⁴ Nangu nikánsembila mwenu malove alano uchinga nintayange dihoni, henga nin'dumange muchi mmanavangu unintamwanga. ¹⁵ Ikàna muvele na vakunnela alufu kumi mmaisha lenu la Chikilisto, henga muvele chihi na atata yumo. Kwa kuva, mmaisha lenu la kuva pamo na Yesu Kilisto nangu nni nimmalêke mwenu kwa kunnyubilila mwenu Malove Lambone.

¹⁶ Chonde, mbènkunyuwanga, munguyejange nangu. ¹⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nintuma Timoseo kwenu mwenu. Nang'e nni mwanangu unintamwa na ànakulupika pameho panga Nang'olo. Nang'e achiankumbusange namuna chinimpapata Yesu Kilisto, malinga chinguvahunda vanu vankulupila Yesu va kila pachinu panguhwena.

¹⁸ Vanu vanji mmwenu vânalayona, uvatenda kuva nikámberwongela kavila mwenu. ¹⁹ Henga Nang'olo akátamwa, nikambetima kwida kwenu mwenu, na anepo nni panimbelyonela nimwene, akee chihi achila chivatangola anevo vanu valyôna, henga pamo na kumala dimongo dyavo. ²⁰ Kwa kuva, Ufalume wanga Nnungu ukálangujwa chihi kwa malove weka, ila kwa dimongo dya Nnungu. ²¹ Hambi mwenu mùlembela chani? Dachi, nguide kwenu na chiboko au nguide na ntima wa itamwi na upole?

5

Linyemyange na umalaya

¹ Nangu nakangana kupilikana kuva, kwenu mwenu kùvele umalaya wa kuyoha, na umalaya anewo kananga vanu vakámmaite Nnungu vakánambitenda. Vanguhaulidile kuva, munu yumo mmwenu àonga na mmahe wa atatake! ² Mwenu mùhulula dachi kulyona? Mwenu mùlembelwa mulikutangile, na mummuse mmwenu munu aneyo atendile chitendo anecho. ³ Ikàna kwa mmili ngùvele kulehu na mwenu, henga isungu yangu ìvele pamo na mwenu. Bahi mumale kuva, ñinnyukumu munu aneyo atendile chitendo anecho cha dihoni muchi ngùvele pamo na mwenu. ⁴ Bahi pamumbekojana pamo kwa lina lya Nang'olo wetu Yesu, nanani nimbekuva

pamo na mwenu kwa isungu, na dimongo dya Nang'olo wetu Yesu ðimbekuva pamo na mwenu. ⁵ Bahi pamumbekojana, mulembelewa munkamudye munu aneyo kwanga Nanchindenga kwa kummusa nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu, uchinga asili yake ya chimmili itawaliwa na sambu iondongwe, na isungu yake ipohwe, nniduva alila lyambeida Nang'olo Yesu Kilisto.

⁶ Kulyona kwenu kukee chinu chambone! Dach, mukamaite nfano uhaula kuva, hamila kadiki lumuha lidonji lyammalele lya uhu wa ngano? ⁷ Bahi lihahulange kwa kuiusa hamila ya machedo ya sambu uchinga mupate kuva muchi lidonji lyahambi likatajwe hamila, malinga chimulembelewa muve. Tendanga uchocho kwa kuva, Kilisto tayali anihumywa kuva sadaka kwajili yetu malinga ungangolo wa Sikukuu ya Pasaka. ⁸ Bahi tuihangalalile ing'ole aneyo bila kutumila mikate ivatadile hamila, yani hamila ya sambu na vitendo vihakalenge malinga chivachihangalalila ing'ole aneyo kwa kulya mikate ikatajwe hamila, yani kuva na ntima wambone na uhiu.

⁹ M'baluwa yangu ninnembidilenge mwenu kuva, munakundanyike na amalaya. ¹⁰ Nikamba kuva munakundanyike mwalehu na amalaya vammalele va pachilambo, wala vanu vakung'unuka, wala vakupakanyola, wala vakuyuwa disanamu. Kwa kuva, ikachiva uchocho, mwenu mulembelewa muuke nchilambo achino! ¹¹ Henga vino ninnembila kuva, munakundanyike na munu woheyo alichema kuva nkukulupila, akava mmalaya au akava nkung'unuka au nkuyuwa disanamu au munu avatongolela avake malove lahakalenge au munu akalewa, na munu wa kupakanyola. Munu wa uchocho, ata kulya munalye nawe.

¹² Akee madengo langu kuvahukumu vanu vakavele nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu. Nnungu njo ambevahukumu vanu anevo. Henga mwenu mulembelewa muvahukumu vanu vavele nnikuwa lyenu. ¹³ Malinga chilahaula Malemba Lanawe kuva, "Mmuse mmwenu munu ayula atenda lahakalenge."

6

Kusitakilana kwa vanu vankulupila Yesu

¹ Ikava munu woheyo mmwenu apwatene na nkukulupila nnyake, ivadachi akansitaki kwa vanu vakammaite Nnungu badala ya kuhwena kwa vanu vankulupila Yesu vakalamalile? ² Dach, mwenu mukakameke kuva vanu vankulupila Yesu njo vambevahukumu vanu va chilambo achino? Na ikava mwenu mumbechihukumu chilambo, dachi, mukalembelewa kulamalila mambo anelo majoko? ³ Dach, mwenu mukakameke kuva tumbevahukumu malaika? Bahi mwenu munahulula chihi namene kulamalila mambo la kawaida la mmaisha alano. ⁴ Bahi ikava pavele na ipwatani mmwenu ing'anya ya mambo la namuna aneyo, mwadachi nano mulapelekeja masitaka lenu kwa vanu vakavele na mamulaka nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu uchinga vakalamalile? ⁵ Ngulatangola anelo uchinga ngupate kuntayanga dihoni. Dach, nanga munu kananga yumo mmwenu avele na lunda lwa kuhulula kulamalila malove la vakukulupila avake? ⁶ Henga badala yake nkukulupila ansitaki nnyake, tena lyene alino litendeka muyo mwa vanu vakukulupila!

⁷ Uhiu ni kuva, aneko kusitakilana kwa mmene kwa mmene kumaiha kuva munilemwa mwalehu! Wasa mutendewe lahakalenge kuliko anelo! Wasa mupakanyolwe dimali dyenu kuliko kutenda anelyo! ⁸ Henga

mwenu mmene nni muvatendêla avenu mambo lahakalenge na kuva-pakanyola dimali dyavo, na vanu umuvatendela uchocho nni vakûlupila avenu! ⁹ Dachi, au mukákameke kuva vanu vatênda lahakalenge vakambeulisi ufalume wa Nnungu? Munahochejwe! Vanu vatênda umalaya na vayûwa disanamu na valâla ugoni, na valume valihûmya vene kulombwa na valume avao na valume vavalômba valume avao, ¹⁰ na vakwîva, na vakûng'unuka, na vakukalewa, na vanu vavatongolêla vanu vanji lahakalenge, na vakûpakanyola, vanu anevo wala nanga pavambeulisi Ufalume wa Nnungu. ¹¹ Mmanji múvele uchocho, henga vino mûnihahulwa mwalehu na kutendwa kuva mma Nnungu na kutendwa kuva mmambone pameho pa Nnungu kwa kulundanywa na Nang'olo Yesu Kilisto na Umumu wa Nnungu wetu.*

Miili ya vanu vankulupîla Yesu nni dimbandi dyanga Yesu Kilisto

¹² Munu ânahulula kuhaula kuchidoni, “Vitukutuku vyammalele kwang'une nni halali.” Elo, henga akee vitukutuku vyammalele vivêle na faida. Nangu nakubali kuva, “Vitukutuku vyammalele kwang'une nni halali,” henga nikambetawaliwa na chinu chohecho. ¹³ Mwenu muhaua kuchidoni, “Chakulya chinipwawa kwajili ya litumbo na litumbo linipwawa kwajili ya chakulya.” Elo, henga Nnungu âmbeyondonganga vyammalele vivili. Mmili wanga munu ukávele kwajili ya umalaya, ila ni kwajili ya kuntumikila Nang'olo, na Nang'olo njo aichûnga miili yetu. ¹⁴ Nnungu ánfufwile Nang'olo Yesu, uchocho achiatufufule na hwetu kwa dimongo dyake.

¹⁵ Dachi, mwenu mukákameke kuva miili yenu nni dimbandi dya mmili wa Yesu Kilisto? Dachi, mûtenda nahulula kutwala dimbandi dya mmili wanga Kilisto nkudilundanya na kahaba? Mwiko ikáhululika! ¹⁶ Dachi, mwenu mukákameke kuva ayula alundâna na kahaba àava mmili umo na nang'e? Kwa kuva, Malemba Lanaswe lâhaua kuva, “Na anevo vavili vâmbekuva mmili umo.” ¹⁷ Henga ayula alundanijwe na Nang'olo àava isungu imo na nang'e. ¹⁸ Vitukute vitendo vya chimalaya! Masambi lanji lammalele lalâtenda munu lakáukosela mmili wake, henga ayula atênda umalaya, áukosela mmili wake mwene. ¹⁹ Dachi, mukákameke kuva miili yenu nni ing'ande ya Umumu Wanaswe aikâla nkati mwenu umumpwechedile kuhaloka kwa Nnungu? Bahi mwenu mukee mali yenu mmene. ²⁰ Kwa kuva, mùkombolewije kwa galama ing'ulungwa namene. Bahi vino, itumile miili yenu kwa kuntumbyanga Nnungu.

7

Mambo layamba ulombi

¹ Bahi kwamba mambo àlalá lamulembile, wasa nnume analombe.* ² Henga kwajili ya kulinyemya na umalaya, bahi wasa kila nnume àave na mmahe wake mwene, na kila mmahe àave na ntwave. ³ Nnume amwing'e n'jawe ulombi, na mmahe nanang'e amwing'e ntwave ulombi. ⁴ Mmili wa mmahe ukávele wake weka, henga chalumo na ntwave, na mmili wa nnume naunang'o ukávele wake weka, henga chalumo na n'jawe. ⁵ Munaimane miili yenu mmene kwa mmene, ikânave chihi mûnipatana kutenda uchocho

* **6:11** Apano Paolo àlembile “mulina lya Nang'olo Yesu Kilisto.” Na maeleso layamba lina, lola 1:12.

* **7:1** Nsitali auno kwa chigiliki ùlembwijé kuva, “Wasa nnume anan'guse mmahe.”

kwa mahiku kadiki uchinga mupate wasa wa kulihumya, kwa kufunga na kuyuwa. Anepo munatime kuhimana kavila uyopa Nanchindenga ànapata wasa wa kunninganga ing'anya ya kudidimanga kwenu. ⁶ Malove laninnyaulilanga vino nni ushauri chihi akee amuli. ⁷ Nangu nikanita-mwa namene vanu vammalele vaikale chihi bila kulomba, vâàve chihi muchi chinguvele nangu. Henga kila munu àpwechedile inujo yake mwene kuhaloka kwa Nnungu, yumo inujo ya namuna ai na yunji inujo ya namuna inji.

⁸ Bahi avala vakànambilomba na vanannidi nivahaulila kuva, wasa vaikale muchi chinguikala nangu. ⁹ Henga vakànahulule kulichunga vene, bahi valombe, kwa kuva nni wasa munu kulomba kuliko kuukuta tama muntima mwake.

¹⁰ Kwa avala valombene, niveng'a amuli ihalôka kwa Nang'olo akee kwang'une kuva, mmahe anahapukane na ntwave. ¹¹ Henga akâhapukana nawe, analombwe kavila, na ikânave uchocho, bahi apatane kavila na ntwave. Uchocho, nnume nanang'e ananneke n'jawe.

¹² Henga vanu vanji nivahaulila nangu akee Nang'olo kuva, ikâva nnume akulupîla âvele na n'jawe akâkulupîla, na aneyo mmahe akâkubali kuikalana nawe, bahi ananneke mmahe aneyo. ¹³ Uchocho, ikâva mmahe akulupîla âvele na ntwave akâkulupîla, na aneyo nnume akâkubali kuikalana nawe, bahi aneyo mmahe anahapukane na aneyo nnume. ¹⁴ Kwa kuva, aneyo nnume akâkulupîla âvalangiwa kuva ànihahulwa kwa kupitila kwa n'jawe akulupîla. Na aneyo mmahe akâkulupîla âvalangiwa kuva ànihahulwa kupitila ntwave akulupîla. Kuikave ikâàva uchocho, vavana vao vâkavalangwije kuva najisi pameho pa Nnungu, henga hambu Nnungu âvalangila kuva vânihahulwa. ¹⁵ Bahi ikâva ayula akâkulupîla âlembela kunneka nnyake akulupîla, bahi ane-ke chihi. Anepo aneyo mmahe au nnume akulupîla nanga pambehungwa. Kwa kuva, Nnungu ànchemile mwenu uchinga muikale kwa amani. ¹⁶ Wako mmahe unkulupîla Yesu, dachi ukâkameke kuva ìnahululika wako kumpoha ntwalô? Na wako nnume unkulupîla Yesu, dachi ukâkameke kuva ìnahululika wako kumpoha n'jalo?

Kuikala malinga chimuchemwije nawi Nang'olo

¹⁷ Henga kila munu àlembelwa aikale kupapatana na chapangiwije na Nang'olo, na aikale uchila malinga chanavele pachemwije na Nnungu. Na aneyo njo lilaijo lyangu kwa makuwa lammalele la vanu vankulupîla Yesu. ¹⁸ Ikâva nnume àchemwije akuno ayalwikè uchinga ainjile n'dini ya Chiyahudi, bahi analilambilile kuva nanga payalwike. Na ikâva àchemwije akuno akânambiyaluka, bahi anayaluke uchinga ainjile n'dini ya Chiyahudi. ¹⁹ Kwa kuva, kuyaluka au kutoyaluka anecho chikee chinu, ila chilembelêwa nni kudikamula amuli dya Nnungu. ²⁰ Bahi kila munu aisalile chihi uchila muchi chanavele pachemwije na Nnungu. ²¹ Dachi, wako pauchemwije wavele ntumwa? Bahi unayuvale, henga ukâpata wasa wa kuva hulu, utumile. ²² Kwa kuva, munu woheyo achemwije na Nang'olo Yesu akuno avèlè ntumwa, aneyo munu ààva hulu kwa Nang'olo Yesu. Na munu woheyo anachemwije akuno avèlè hulu, aneyo munu ààva ntumwa kwa Yesu Kilisto. ²³ Mwenu mùkombolewije na Nnungu kwa galama ing'ulungwa namene, bahi munave mmatumwa mma vanu. ²⁴ Mmakukulupîla avangu, kila munu aisalile na Nnungu malinga chanavele apala panachemwije na Nnungu.

Vakâlombile na vakâlombwije

²⁵ Hambi, kwamba vanu vakánambiwahi kulomba wala kulombwa, nangu nikávele na amuli ihalóka kwa Nang'olo ila ngúhumya chihi ushauili malinga nimunu ngulembelêwa kukulupilwa kupapatana na chididi changing'ile Nang'olo. ²⁶ Bahi kupapatana na kulaga kupwawije maduva alano, nangu ngwóna kuva inikapatala munu aisalile chihi umwomwo mwavelelee. ²⁷ Ikáva ùnilomba, bahi unalekane na n'jalo. Na ikáva nanga pulombile, bahi unantahe mmahe. ²⁸ Henga ukálomba wala nanga paumbetenda sambi, na mwali akálombwa wala nanga pambetenda sambi. Na anevo valombâna vâmbekojana na ibaniki nchilambo achino, na nangu ngùlembela nin'dumange uchinga mulinyemye na ibaniki aneyo.

²⁹ Henga mmakukulupila avangu, nangu ngúhauila uvila, uhiku uisalidile ukee wohe. Bahi kutandikila vino vanu valombile vâlembelêwa vantumikile Nnungu malinga chivantumikila vanu vakálombile. ³⁰ Na vanu vakûta vâave muchi vakákuta, na vanu vahangalâla vâave muchi vakâhangalala, na vanu vasûma vâave muchi vakâsaliwije na chinu. ³¹ Na vanu vatumîla dimali dya nchilambo achino, vanatawaliwe na dimali anedyo. Kwa kuva, mambo la chilambo achino lânapita.

³² Nangu ngùlembela mwenu muikale bila kulikambyakambya na mambo la nchilambo achino. Munu akálombile àlikambyakambya na mambo la Nang'olo Nnungu wataha namuna chambenkatapalila. ³³ Henga nnume alombile àlikambyakambya na mambo la nchilambo achino wataha namuna chambenkatapalila n'jawe, ³⁴ bahi munu aneyo àlikambyakambya na mambo mavili. Na mmahe akálombwije au akánambiwahi kulombwa ànahulula chihi kulikambyakambya na mambo la Nang'olo uchinga apate kulihumya mwalehu kuva wanga Nang'olo, kwa mmili wake na isungu yake. Henga mmahe alombwije, àlikambyakambya na mambo la nchilambo achino, wataha namuna chambenkatapalila ntwave.

³⁵ Ngùtangola malove anelo kwa faida yenu, na akee kwa kulembela nin'divilange. Nangu ngùlembela ninnangujange namuna ya kuikala malinga chiilembelêwa uchinga mupate kuntumikila Nang'olo bila uutangwa na mambo lanjji.

³⁶ Ikáva nnume àona kuva nanga pantendela saana mmahe wake wamposa kwa kunnambela namene alale nawe, na akàona kuva inakamajanga kwanga nang'e kulipililila bila kulalana nawe, bahi apitise chihi ulombi na wala nanga pambekwonekana kuva àtendile sambi. ³⁷ Henga ikáva nnume àniamula muntima mwake bila kukolokohwa na munu woheyo kuva akambelomba, na ikáva ànahulula kuditawala tama dyake, bahi àtenda saana akanalombe. ³⁸ Bahi valume vaamûla kulomba vâtenda saana, henga valume avala vaamûla vanalombe vâtenda saana namene.

³⁹ Mmahe alombwije ànahungwa na ntwave kwa mahiku lammalele la umi wa ntwave. Henga ntwave akâhwa, mmahe aneyo akâhungwa, na akâlembela ànahulula chihi kulombwa na munu woheyo, nnadi àave chihi munu ankulupila Nang'olo Yesu. ⁴⁰ Henga nangu ngwóna kuva, wasa kwanga nang'e kuikala chihi bila kulombwa. Anecho njo chingwona nangu, nanangu ngwóna kuva ngùvele na Umumu wa Nnungu.

¹ Na vino kwamba habali ya chakulya chihumijwe sadaka kudisanamu, tûnimala kuva, hwetu tuvammalele tûvele na elimu, henga elimu aneyo ivatenda vanu valyone, ila itamwi ivatenda vanu vavahwingihe vanu vanji muing'ulupa. ² Munu alyôna kuva ànimala chinu, muhiu munu aneyo nanga pakameke chinu chohecho malinga chalembelewa amale. ³ Henga munu akântema Nnungu, aneyo ànimaikana na Nnungu.

⁴ Bahi kuyamba chakulya chihumijwe sadaka kudisanamu, tûnimala kuva disanamu akee chinu apano pachilambo, na nanga Nnungu yunji ila yumo weka bahi. ⁵ Ikànavà vânipwawa vachêmwa milungu pachilambo au kulihunde, na ikànavà vanu vanji vâona kuva milungu nni yohe na anang'olo ni vohe, ⁶ henga hwetu tûnimala kuva Nnungu àvele chihi yumo bahi, nanang'e njo Atata, aviumbile vyammalele, na hwetu tûvele na umi kupitila nang'e. Na pâvele chihi na Nang'olo yumo bahi, nanang'e nni Yesu Kilisto, na kupitila nang'e vyammalele vîniumbwa, na hwetu tûvele na umi kupitila nang'e.

⁷ Henga, akee vanu vammalele vamaîte elimu aino. Kwa kuva, vanu vanji vânijevelela kutenda kuva, disanamu nni chinu muhiu. Bahi pavalya chakulya malinga anecho, vâtenda kuva vâdiabudu disanamu anedyo, na kwa kuva vânahukumiwa mmitima yavo ididimânga, vâlyona kuva vâlîtaya unajisi kwa kulya chakulya anecho. ⁸ Henga chakulya nanga pachimbetutenda tûve pamo na Nnungu, na tukanalye wala nanga patupwelelewa na chinu chohecho, na tukâlya wala nanga patuyenjewa chinu chohecho.

⁹ Henga lyongolelange saana namuna chimuutumila uhulu wenu uyopa munavakoheja avala vadidimânga muing'ulupa. ¹⁰ Kwa kuva, ikàva munu adidimânga muing'ulupa akâkwona wako uvêle na elimu ûûlya chakulya muing'ande ya disanamu, dachi, ntime wake ukambentenda alye vyakulya vihujwe sadaka kudisanamu? ¹¹ Bahi ing'anya ya elimu yako, aneyo munu adidimânga muing'ulupa àmbeyahika, na Kilisto ànihila kwajili yanga nang'e. ¹² Pamuvakosela uchocho avenu vankulupîla Yesu kwa kuiondonganga mitima yavo ididimânga, anepo mùnkosela Kilisto mwene. ¹³ Bahi ikàva achila chingulya nangu chinkoheja nkûkulupîla nnyangu, bahi nangu nikambetang'una kavila inyama, uyopa nankoheja nkûkulupîla nnyangu.

9

Madengo la mitume na mamulaka lavo

¹ Dachi, nangu nikee nimunu nguvêle hulu? Dachi, nangu nikee nintume? Dachi, nangu nikâmmwene Yesu Nang'olo wetu? Dachi, mwenu mukee vihepo vyangu mmadengo langu kwanga Nang'olo? ² Ikànavà vanu vanji vâhaua kuva nangu nikee nintume, henga nikee na lipamba kuva mwenu mùnakubali kuva nangu nni ntume. Na kulundanywa kwenu na Yesu kumaiha kuva nangu nintume wanga Nang'olo Yesu.

³ Aino njo iyang'udi yangu kwa avala vatahûka mamulaka langu. ⁴ Dachi, hwetu tukee na haki ya kupwechela chakulya na kukumbila ing'anya ya madengo letu latukola? ⁵ Dachi, tukee na haki ya kunnomba mmahe ankulupîla Yesu na kupapatana nawe malinga chivatenda mitume vanji pamo na anung'unuvake Nang'olo Yesu na Petulo? ⁶ Au nangu na Banaba bahi njo tulembelêwa kukola madengo kwa makono letu uchinga tupate vitukutuku vitusikikila? ⁷ Dachi, litiyala ntwani ahwêna kuing'ondo kwa

* 9:5 Munsitali auno ûlembwije Kefa, kwamba lina linji lyanga Petulo.

kulilipila mwene? Na nkúlima ntwani akálya vihepo vya welu wake wa misabibu? Na nchungu ntwani akákumbila mavele la anyama vake?

⁸ Dachi, ngútangola malove alano malinga chivatangola chihi vanu? Dachi, Sheliya yanga Musa nainang'o ikáhaua uchocho? ⁹ Kwa kuva, inilembwa mu Sheliya yanga Musa kuva, "Unannyunge kanya ung'ombe puntumila kupulula vyakulya." Dachi, anepo Nnungu annyamba chihi ung'ombe weka? ¹⁰ Dachi, akátangwele malove anelo kwa kutuyamba hwetu namene? Muhiu alano malove lanilembwa ing'anya yetuhwe. Kwa kuva, munu alíma na aváya, vammalele vavili vavele na haki ya kulolela kupata chivechavo kuhaloka mmafuno anelo. ¹¹ Kwa kuva, hwetu tumpete mwenu mambo la chinnungu, dachi mwenu mwòna kuva chinu chikulungwa namene hwetu kupata vitukutuku vya pachilambo kuhaloka kwenu mwenu? ¹² Ikáva vanji vavele na haki ya kupata vitukutuku kuhaloka kwenu mwenu, dachi, hwetu tukee na haki aneyo na kupunda vanang'o?

Henga hwetu nanga patuchilisingila haki aneyo. Badala yake, hwetu tunapililila lammalele uyopa tunadivila Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto lanahwike kwa vanu. ¹³ Dachi, nkákameke kuva avala vakòla madengo mu Ing'ande ya Nnungu vapatu chakulya chavo mu Ing'ande ya Nnungu, na makuhani vatumika pachitala cha Nnungu kuhumya sadaka vava na lifungu lyavo lya vitukutuku vya pachitala? ¹⁴ Uchocho, Nang'olo anilaija kuva avala vahubili Malove Lambone valembelewa vapate mahitaji lavo kupitila kutanga kwa Malove Lambone.

¹⁵ Henga nangu wala nanga pangutumidile haki yoheyo, na nanga pangulemba baluwa aino uchinga nidipate haki anedyo. Kwa kuva, kwang'une nni wasa kuhwa kuliko kudivilwa na munu woheyo kuyamba kulilombolela kwangu kuva, nguhubili bila malipo. ¹⁶ Ikáva ngùlahubili Malove Lambone, anecho chikee chinu cha kulilombolela, kwa kuva, nni lijukumu lyaning'ile Nnungu. Na ole wangu nikánalahubili Malove Lambone! ¹⁷ Kwa kuva, kuikave ungukola madengo alano kwa kutamwa kwangu nimwene, nikanilolela kupata inujo. Henga kwa kuva nni madengo laning'ile Nnungu, bahi ngùlembelewa chihi ngulatende. ¹⁸ Bahi inujo yang'une nni chamani? Inujo yang'une nni aino, kulahubili Malove Lambone bila malipo, yani kulahubili bila kudai haki dyangu dilembelêwa kwa kuhubili Malove Lambone.

¹⁹ Kwa kuva, nangu nikee nintumwa wa munu woheyo, henga ngùlitenda kuva muchi nintumwa wa kila munu uchinga nivatende vanu vohe vankulupile Kilisto. ²⁰ Kwa Vayahudi, ngúvele muchi Nnyahudi, uchinga nivatende Vayahudi vankulupile Kilisto. Yani kwa avala valòjwa na Sheliya yanga Musa, ngùlitendile muchi ngùlojwa na Sheliya ya Musa uchinga nivatende avala valòjwa na Sheliya ya Musa. Henga nangu nimwene nikálojwa na Sheliya ya Musa. ²¹ Kwa avala vakálojwa na Sheliya, ngùlitendile muchi nikálojwa na Sheliya, uchinga nivatende anevo vakálojwa na Sheliya vankulupile Kilisto. Ikee na mana kuva nangu nikákamula Sheliya ya Nnungu, kwa kuva, nangu ngùlojwa na Sheliya ya Kilisto. ²² Kwa avala vadidimanga muing'ulupa ngùlitendile muchi wakudidimanga uchinga nivatende avala vadidimanga vankulupile Kilisto. Ngùlitendile munu wa kila namuna kwa vanu vammalele uchinga kwa indila yoheyo ngupate kuvapoha vanu.

²³ Ngùtenda alano lammalele ing'anya ya Malove Lambone uchinga ngupate kulakumila pamo na vanji. ²⁴ Dachi, mwenu mukákameke kuva mmasindano la kutukuta, vakútukuta vammalele vanatukuta, henga apata

inujo nni munu yumo tu bahi? Bahi tukutanga uchocho uchinga mupate inujo. ²⁵ Na kila munu apwâwa mmasindano àtenda masowesi lakamajanga, vâtendanga uchocho uchinga vapate litaji lyondongeka! Henga hwetu tûtenda uchocho uchinga tupate litaji likáondongeka. ²⁶ Bahi na nangu ngûtukuta uchocho, akee muchi munu atukûta bila likudungilo. Nangu nikee muchi nkúpanyana apânya ing'ondi pachinu pakee chinu. ²⁷ Nangu ngûulagha mmili wangu na kuutumikisa. Ngûtenda uchocho uchinga bada ya kuvahubilila vanu vanji, nangu nimwene nnavé nimunu nikálembelwa kupata inujo.

10

Kudumwa kwa Vaisilaeli ing'anya ya kudiabudu disanamu

¹ Mmakukulupila avangu, nangu nikátamwa muluvalile kuyamba àlalá lanavahumidile anakuluvetu machedo aneko kulilanga. Vammalele vâchungwa na alila lihunde lichivalongolelela, na vammalele váyombweke Bahali ya Shamu kwa madodo. ² Chitendo cha kulojwa na lihunde na kuyomboka bahali chívele muchi kubatiswa uchinga vâàve vanu vanga Musa. ³ Vanu vammalele vânyilanga chakulya uchimo cha chinnungu, ⁴ na kukumbila chikumbilo uchimo cha chinnungu. Kwa kuva, vâkumbidile medi lanalatendile Nnungu lahume nniyanga alila likulu lya chinnungu lichivapapata, na liyanga anelyo lívele Yesu Kilisto mwene. ⁵ Henga vanu vohe nnikuwa lyavo, Nnungu nanga panakatapaliwije navo, bahi nkuvawalala, na miili yavo nkuyanjala chihi nnilanga.

⁶ Bahi anelo lammalele ni nfano kwetu hwetu, làtuduma hwetu tunalatamwe lahakalenge muchi muvanatendiledile vanang'o. ⁷ Munadiyuwe disanamu muchi chivanatendile vanu vanji nnikuwa lyavo, malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Vanu vâniikalanga pahi, nkulya na kukumbila, nkuimila na kudivinila disanamu anedyo." ⁸ Wala tunatende umalaya muchi chivanatendile vanu vanji muvanang'o, nniduva limo nkuhwanga vanu alufu ishilini na tatu. ⁹ Tunanninge Nang'olo muchi chivatendile vanu vanji muvanang'o, nkuhwanga kwa kulumwa na mihongo. ¹⁰ Wala munahinginike muchi chivanahinginike vanu vanji muvanang'o, nkuwalalwa na malaika nkúwalala!

¹¹ Anelo mambo lammalele lávapete vanang'o uchinga lààve nfano kwe-tuhwe, na anelo lánilembwa uchinga latudume hwetu tuvêle kuntululilo wa mahiku. ¹² Bahi munu woheyo alyôna kuva àniimila saana, alyongolele uchinga anamotoke. ¹³ Kulingwa kumulingwa, njo kuvakojije vanu vanji vammalele. Henga Nnungu nni wakukulupika, nang'e nanga pambeleka mulingwe kupunda dimongo dyenu. Pamo na kulingwa, nang'e àmbemwing'anga mwenu indila ya kuhumila uchinga muhulule kupilila.

Mesa ya Nang'olo na chakulya chihumywa sadaka kwa disanamu

¹⁴ Bahi mmayanjavangu unintamwanga, linyemyange kudiyuwa disanamu. ¹⁵ Ngûtangola na mwenu mmanu muvêle na ding'ano. Amulanga mwenu mmene kwamba alano languhaua. ¹⁶ Hwetu tûnanshukulu Nnungu kwajili ya chikombe chituchitumila patulya Chakulya cha Nang'olo. Patu-chitumila chikombe anecho cha inema, dachi, tukálundanywa na myadi yanga Kilisto? Na patuumeya nkate, dachi, tukálundanywa na mmili wanga Kilisto? ¹⁷ Kwa kuva, nkate nni umo na hwetu tuvammalele tûnakumila anewo nkate umo, bahi hwetu tûvele muchi mmili umo, ikánava hwetu tûvele

tuvohe. ¹⁸ Lolanga nfano wa Vaisilaeli vene. Dachì, anevo vanu pavachilya sabihu, vakáchikumilana na chitala? ¹⁹ Ngùchidachi nano? Dachì, kwamba achila chihumijwe sadaka kudisanamu ni chinu chivèle na mana yoheyo? Na kwamba anedyo disanamu, dachi, nni chinu cha mana? ²⁰ Wala kadiki! Chinguhaula nni kuva, vitukutuku vivavihumya sadaka vanu vakánkameke Nnungu vāvahumija anamindenga, akee Nnungu. Nanani nikátamwa mwenu mukumilane na anamindenga. ²¹ Nanga pamuhulula kukumbila chikombe cha Nang'olo pamo na chikombe cha anamindenga, na nanga pamuhulula kukumila mesa ya Nang'olo na mesa ya anamindenga. ²² Au tûlebela tuntende Nang'olo ààve na wiu? Mûtenda tûvele na dimongo namene kumpunda nang'e?

Tendanga lammalele kwajili ya ukulu wa Nnungu

²³ Panjika pàvele munu ambehaùla kuva, “Vitukutuku vyammalele nni halali,” henga akee vyammalele vifâla. Nni muhiu kuva vitukutuku vyammalele halali, henga akee vyammalele vidênga ing'ulupa. ²⁴ Bahi munu anatahe faida yake mwene, îla faida ya nnyake.

²⁵ Kila chinu chivasumisa kusakoni mwenu ilya bila kuujauja ing'anya ya kuhukumika mmitima yenu. ²⁶ Kwa kuva, Malemba Lanaswe lâhaua kuchidoni, “Chilambo na vyammalele vivèle nkati mwake nni mali yanga Nang'olo.” ²⁷ Ikàva munu akákulupila àninkumbulanga mwenu, na mwenu nkukubali kuhwena, bahi ilyanga kila chinu chivambemwing'a bila kuujauja ing'anya ya kuhukumika mmitima yenu. ²⁸ Henga munu akànyaulila kuchidoni, “Chakulya achino chihumijwe sadaka kudisanamu,” bahi munalye ing'anya ya aneyo annyaulidîle uchocho, na ing'anya ya kuhukumika muntima. ²⁹ Nangu nikâhaua kuyamba kuhukumika kwa mitima yenu, henga ngùyamba kuhukumika kwa ntima wa aneyo munu annyaulidîle.

Panjika pàvele munu ambeùja kuva, “Ing'anya ntwani ngudivilwe kutenda vitukutuku kupapatana na uhulu wangu ing'anya ya kuhukumika kwa ntima wanga munu yunji? ³⁰ Ikàva nangu ngùlya chakulya anecho akuno ungunshukulu Nnungu, ing'anya ntwani ngwambike kwa chakulya chingunshukulite Nnungu?”

³¹ Bahi chinu chohecho chimutenda, ikàva kulya au kukimbila, tendanga lammalele kwajili ya ukulu wa Nnungu. ³² Munavakoheje Vayahudi wala Vagiliki wala vanu va Nnungu vankulupila Yesu. ³³ Mùùve muchi nangu ngulînga kuvakatapalila vanu vammalele kwa kila namuna, bila kutaha faida yangu nimwene îla faida ya vammalele, uchinga vapate kupohwa.

11

¹ Nguyejange nangu muchi nangu chingunnyeja Kilisto.

Kuhunika muti

² Nangu ninnombolelanga mwenu ing'anya mùnanguhimukila na kulakamuliha mahundo langu malinga chininnyundile. ³ Henga ngùlebela mumale kuva, Kilisto àvele na mamulaka kwa valume vammalele, na nnume àvele na mamulaka kwa nkongwe wake, na Nnungu àvele na mamulaka kwanga Kilisto. ⁴ Bahi nnume woheyo ahunika muti wake pannyuwa Nnungu au pahumya unabii, aneyo àntaya dihoni ayula avèle na mamulaka kwanga nang'e, yani Kilisto. ⁵ Na mmahe woheyo akanahunike muti wake pannyuwa Nnungu au pahumya unabii, aneyo àntaya dihoni ayula avèle na

mamulaka kwanga nang'e, yani ntwave. Na chitendo anecho chivalangiwa kuva muchi àmowite ulindo. ⁶ Kwa kuva, ikàva nkongwe akáuhunika muti wake, àlembelewa amowe ulindo wake. Henga ikàva mwòna dihoni nkongwe kuhengula ulindo wake au kumowa, bahi àlembelewa auhunike muti wake. ⁷ Nnume akálembelewa kuuhunika muti wake kwa kuva, nang'e nni nfano wa Nnungu na ukulu wa Nnungu, henga nkongwe nni ukulu wanga nnume. ⁸ Kwa kuva, nnume akáumbwije kuhaloka mwa mmahe, henga mmahe nni aumbwije kuhaloka mwa nnume. ⁹ Pamo na anelo, nnume nanga paumbwije kwajili yanga mmahe, henga mmahe àumbwija kwajili yanga nnume. ¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, na kwa kuva malaika vànalola, bahi mmahe àlembelewa ahunike muti wake kulanguja mamulaka lavèle muha mwake. ¹¹ Bahi kwa kulundanywa kwetu na Nang'olo, mmahe akálihululila bila nnume na nnume akálihululila bila mmahe. ¹² Kwa kuva, malinga mmahe chaumbwije kuhaloka mwa nnume, uchocho njo nnume chavelekwa kuhaloka mwa nkongwe. Henga vitukutuku vyammalele vihaloka kwanga Nnungu. ¹³ Bahi amulanga mwenu mmene lya kutenda, dachi inakatapala mmahe annyuwe Nnungu akuno akahunikè muti wake? ¹⁴ Ata maumbile lene la nnume làlanguja mwalehu kuva nni dihoni kwa nnume kuva na ulindo nnehu, ¹⁵ henga nni eshima kwa mmahe kuva na ulindo nnehu. Kwa kuva, mmahe àpewije ulindo nnehu uchinga ahunike muti wake. ¹⁶ Henga ikàva munu àmbetahuka malove anelo, bahi amale kuva, hwetu wala makuwa la vanu vankulupila Yesu nanga patuvele na mihambo inji.

*Ukumbuso wa chakulya cha Nang'olo
(Matayo 26:26-29, Mako 14:22-25, Luka 22:14-20)*

¹⁷ Henga mmalaijo alano lanimwing'anga mwenu, nikambennombolela, kwa kuva, pamukojana nanga pamuvatendela vanu vanji lambone, henga mùvatendela chihi lahakalenge. ¹⁸ Kwansa ngúpilikana kuva pamukojana mmanu munkulupila Yesu, mùnayavanyika. Nanani nakulupila kuva malove lanji muhiu, ¹⁹ kwa kuva, kutindana lasima kupwawe, uchinga vamaikane avala vakubaliwije na Nnungu. ²⁰ Bahi pamukojana, anecho chakulya chimulya chikee Chakulya cha Nang'olo. ²¹ Kwa kuva, pamulya, kila munu mmwenu àlya chihi chakulya chake bila kuvalindilila vanji, nku-tenda vanu vanji mmwenu kuva na indala na vanji kukalewa. ²² Dachi, mukáhulula kulya na kukumbila mmakande lenu? Au mùvahebula vanu va Nnungu vankulupila Yesu na kuvataya dihoni avala vakee na chinu? Dachi, mùlumbela ninnyaulilange chani? Dachi, mùlumbela ninnombolelange? Wala nikambennombolelanga ing'anya ya anelo.

²³ Kwa kuva, nangu ngúpwechedile kuhaloka kwa Nang'olo àlalá malaijo laninnekeledile mwenu kuva, chilo achila Nang'olo Yesu patengelekwije, átwete nkate, ²⁴ nkunshukulu Nnungu, nkuumeya nkuchidoni, "Auno njo mmili wangu uhúmywa kuva sadaka kwajili yenu mwenu. Bahi tendanga uvila kwa kunguhimukila nangu." ²⁵ Uchocho, pavamalidile kulya, nku-twala chikombe chivéle divayi, nkuchidoni, "Chikombe achino nni lilailano lyahambi lya Nnungu, limaíhwa kwa myadi yangu. Bahi tendanga uvila kila pamukumbila kwa kunguhimukila nangu." ²⁶ Kwa kuva, kila pamulya nkate auno na kukumbila nchikombe achino, mùtangasa kuhwa kwanga Nang'olo mpaka pambeida.

²⁷ Bahi kila munu aũya nkate auno au kukumbila nchikombe changa Nang'olo kwa namuna int̄aya Nang'olo dihoni, munu aneyo àmbevalangiwa kuva àvele na sambu kwa kuukosela mmili na myadi yanga Nang'olo. ²⁸ Henga kila munu na alyuje mwene hoti, koka aulye nkate auno na kukumbila nchikombe achino. ²⁹ Kwa kuva, munu aũya nkate na kukumbila nchikombe bila kueshimu mana la mmili wanga Nang'olo, munu aneyo àlapelekejija mwene hukumu ya asabu kwa kulya na kukumbila. ³⁰ Na anecho njo chivat̄enda vanu vohe mmwenu vadabadange na vanji kuuula na vanji kuhwa. ³¹ Henga kuikave utuliuja tuvene hoti, wala Nnungu akánatuhukumu asabu. ³² Henga ikàva Nang'olo àtuhukumu asabu, anepo t̄unadumwa uchinga tunahukumawe asabu pamo na vanu va chilambo achino. ³³ Bahi mmakukulupila avangu, pamukojana uchinga mulye, mùlebelewa mulindane. ³⁴ Na ikàva muhiu mùvele na indala, bahi ilyanga kukaya kwenu uchinga pamukojana munakojane kwa kulipelekejija hukumu ya Nnungu. Henga kwamba malove lanji laisalidile nguchinin-nyaulilange panimbeida.

12

Dinujo dya Umumu Wanaswe

¹ Bahi mmakukulupila avangu, nangu nikátamwa munamale kuyamba uhiu wa dinujo dya Umumu Wanaswe. ² Mwenu mùnimala kuva pamunavele bado kummala Nnungu, mùnikumbika na kuhochejwa kwa kudyabudu disanamu dikátangola. ³ Bahi ing'anya ya anelyo, ngùlebela mumale kuva, nanga munu alójwa na Umumu Wanaswe ahulùla kuhaula kuva, “Yesu alaniwe,” na nanga munu ahulùla kuhaula kuva, “Yesu nni Nang'olo,” akànalojwe na Umumu Wanaswe.

⁴ Pàvele dinujo dya namuna dyohe, henga Umumu wa Nnungu adihũmya dyammalele nni uyumo. ⁵ Pàvele na namuna dyohe dya kutumika, henga Nang'olo atumikíwa nni uyumo. ⁶ Pàvele madengo la namuna dyohe, henga Nnungu avahululíha vanu kulatenda nni uyumo. ⁷ Henga kila munu àpewa inujo imaiha kupwawa kwa Umumu Wanaswe, kwa faida ya vanu vammalele. ⁸ Kwa kuva, Umumu uyula Wanaswe nni amwíng'a munu yumo dimongo dya kuhunda malove la lúnda na munu yunji dimongo dya kuhunda malove la elimu. ⁹ Umumu uyoyo yumo, munu yunji àmwíng'a inujo ya ing'ulupa na yunji àmwíng'a inujo ya kuvalamya vagonjo. ¹⁰ Munu yunji àmwíng'a dimongo dya kutenda masaibu, na yunji àmwíng'a dimongo dya kuhumya unabii na munu yunji àmwíng'a dimongo dya kupembula mambo, ikàva àlatenda Umumu Wanaswe au nanga. Munu yunji àmwíng'a dimongo dya kutangola luga dya kukanganya na yunji àmwíng'a dimongo dya kutana luga anedyo. ¹¹ Mambo alano lammalele àlatenda Umumu uyoyo yumo, àmwíng'a kila munu inujo malinga chatamwa mwene Umumu.

Mmili umo, henga uũva na dimbande dyohe

¹² Kwa kuva, Kilisto àvela muchi mmili umo uvèle na dimbande dyohe. Ikànavu mmili úvele na dimbande dyohe, henga uũva chihi mmili umo. ¹³ Na hwetu tuvammalele uchocho, tukàva tuvayahudi au tuvanu tukee tuvayahudi, tukàva tuvatumwa au tuvanu tukee tuvatumwa, henga tuvammalele t̄ubatisijwe kwa Umumu yumo uchinga t̄uũve mmili umo na hwetu tuvammalele t̄upewije Umumu yumo.

¹⁴ Kwa kuva, mmili ukee chihi na imbande imo, henga ùvele na dimbande dyohe. ¹⁵ Ikàchiva likumbatu ulihaula kuva, “Kwa kuva nangu nikee liyanda, bahi nangu nikee wanga mmili,” henga pamo na anelo, likumbatu likánaleke kuva imbande ya mmili. ¹⁶ Na ikàchiva likutu ulihaula kuva, “Kwa kuva nangu nikee liso, bahi nangu nikee wanga mmili,” henga pamo na anelo, likutu likánaleke kuva imbande ya mmili. ¹⁷ Ikàchiva mmili wammalele ùùva liso, úmbepilikana dachi? Na ikàchiva mmili wammalele ùùva likutu, úmbenung'ija dachi? ¹⁸ Henga Nnungu àdivikile dimbande mummili na kila imbande àivikile malinga chatamwije. ¹⁹ Henga dimbande dyammalele dikàchiva imbande imo, mmili ukanapwawe! ²⁰ Henga ìvele uvila, dimbande dìvele dyohe, henga mmili ùvele umo.

²¹ Bahi liso likábulula kulihaulila liyanda kuva, “Wako nikákutamwa!” Wala muti ukábulula kulahaulila makumbatu kuva, “Mwenu nikántamwanga!” ²² Pamo na anelo, adila dimbande dya mmili dyonekâna kuva dya kudabadanga nni udyodyo divêle na mana. ²³ Na dimbande dya mmili ditudyona kuva dikee dya kutumbyangika njo udyodyo dituditumbyanga namene. Na dimbande ditulembela dinaonekane, njo ditudyongolela namene. ²⁴ Henga adila dimbande dyonekâna kuva dya kutumbyangika, anedyo njo dikálembelewa kwongolewa namene. Henga Nnungu mwene àniulundanya mmili, na kuditumbyanga namene adila dimbande dikátumbyangwa, ²⁵ uchinga panààve na kubagulana n'dimbande dya mmili, ìla dimbande dyammalele dichungane kila imbande na iyake. ²⁶ Ikàva imbande imo ìnilwalala, bahi dimbande dyammalele diùula pamo na inang'o. Imbande imo ikàlombolewa bahi dimbande dyammalele dihangalala pamo na inang'o.

²⁷ Bahi mwenu nni mmili wanga Kilisto na kila munu yumo mmwenu nni imbande ya mmili anewo. ²⁸ Na nnikuwa lya vanu vankulupîla Yesu, Nnungu àvavikile vanu, vatandi mitume na vapili manabii, na vatatu nni vakúhunda, koka vanu vavêle na dimongo dya kutenda masaibu na vanji vavêle na inujo ya kulamya na vanji kuvayangata vanu vanji, na vanji kulodya na vanji kutangola luga dya kukanganya. ²⁹ Dachi, vammalele nni mitume? Dachi, vammalele nni manabii? Dachi, vammalele nni vakúhunda? Dachi, vammalele nni vavêle na dimongo dya kutenda masaibu? ³⁰ Dachi, vammalele nni vavêle na inujo ya kulamya? Dachi, vammalele nni vavêle na dimongo dya kutongola luga dya kukanganya? Dachi, vammalele nni vavêle na dimongo dya kutana luga? ³¹ Bahi lambela namene kupata dinujo dya mana namene. Na vino ñimbennanguja indila yambone namene kupunda dyammalele.

13

Kutamwa

¹ Ata kunguhulula kutangola luga dya vanu na dya malaika, henga nikánavatamwe vanu, ngúvele chihi muchi kengele iúma au likungwa litâya lwasu. ² Nikàva na inujo ya unabii na kudimala disili dyammalele na kuimala elimu yammalele, na nikàva na ing'ulupa ing'ulu ihulúla kulausa machinga, henga nikánavatamwe vanu, nangu nikee chinu. ³ Uchocho, nikàhumya dimali dyangu dyammalele nkuveng'a amahuvani, na ku-humya mmili wangu uyochwe moto, henga nikánavatamwe vanu, nangu nanga chinu chingupàtà.

⁴ Kutamwa kùntenda munu avapililile vanu vanji, na kutamwa kùntenda munu avatendele vanu vanji lambone. Kutamwa kukántenda munu avaonele vanu vanji wiu, na kutamwa kukántenda munu alitumbyange kwa vanu vanji na kutamwa kukántenda munu alyone. ⁵ Kutamwa kukántenda munu avatendele vanu vanji vitukutuku vya dhioni na kutamwa kukántenda munu alikwete na kutamwa kukántenda munu apiyanye kusunala na kutamwa kukántenda munu alavalange lahakalenge latendewije na munu, ⁶ na kutamwa kukántenda munu ahangalalile lahakalenge, ila kùhangalalila vitukutuku vya uhiu. ⁷ Kutamwa kutuhululiha hwetu kuhweneha kupililila munamuna yoheyo, na kutamwa kutuhululiha kuhweneha kukulupila munamuna yoheyo, na kutamwa kutuhululiha kuhweneha kulolelâ munamuna yoheyo, na kutamwa kutuhululiha kuhweneha kulichikulila munamuna yoheyo. ⁸ Kuvatamwa vanu vanji kukee na ntululilo. Henga unabii ùmbekuva na ntululilo, na kutangola luga ya kukanganya kùmbekuva na ntululilo, na kumala elimu na kunang'o kùmbekuva na ntululilo. ⁹ Kwa kuva, imadi yetu na dimongo dyetu dya kuhumya unabii, vikákamilike. ¹⁰ Henga paumbewika uhiku wa mambo lammalele kukamilika, àlalâ lakákamilike lâmbepita.

¹¹ Nangu pannavele nimwana n'joko ngútangola muchi nimwana n'joko, ngámeka muchi nimwana n'joko, na ngúliuja muchi nimwana n'joko. Henga pangukulumwike, ñnilaleka mambo la chijokojoko. ¹² Namuna ítulòlà hambí, ìvele muchi tülola nchilolo chidiyêle, henga anepo païda, tûmbelola chihi mwandu. Vino ngùlamaite chihi mambo kadiki, henga anepo païda, ñmbelamala saana mambo lammalele, malinga Nnungu changumala nangu. ¹³ Bahi vino, ing'ulupa na lilolelo na itamwi, aneyvo vivele chihi nkupwawa, henga likulungwa kupunda lammalele nni itamwi.

14

Ibada itendeke muchi chiilembelewa na kwa mpangilio

¹ Tumbama namene kutamwana. Uchocho, lembela namene kupata dinujo dya Umumu Wanaswe na asa-asa inujo ya unabii. ² Munu atangôla luga ya kukanganya nanga patangola na vanu ila àtangola na Nnungu, kwa kuva, nanga amâla chatangola. Kwa kuhululihwa na Umumu Wanaswe nang'e àtangola mambo la sili. ³ Henga munu avêle na inujo ya unabii, nang'e àtangola na vanu kwajili ya kuvadenga muing'ulupa na kuvakamya mitima na kuvatuja mitima. ⁴ Munu atangôla luga ya kukanganya àlidenga mwene muing'ulupa. Henga munu ahûmya unabii, aneyo àvadenga muing'ulupa vanu vammalele vankulupila Yesu.

⁵ Bahi ngùlembela mwenu mmammalele mutangole luga ya kukanganya, henga nikanitamwa namene mùve na inujo ya unabii. Kwa kuva, munu avêle na inujo ya unabii nni wamana namene kupunda ayula atangôla luga ya kukanganya, henga vammalele vâmbelinganana akâpwawa munu ahulûla kutana anelo malove latangôla, uchinga vanu vankulupila Yesu vapate kudengwa muing'ulupa. ⁶ Bahi mmakukulupila avangu, nikâida kwenu mwenu na kutangola luga ya kukanganya, imbenfala chamani? Wala nanga faida inimbemwing'a, henga nimbemwing'anga faida nikâtana kuyamba uhunulo wanga Nnungu au elimu au unabii au mahundo fulani. ⁷ Tulole nfano wa vyombo vya musiki, malinga chichivele chimbeta au ching'wenyang'wenya. Ikâva iumani ya vyombo aneyvo ikâtindana, dachi,

munu àmbemala dachi luhimu luwombwa? ⁸ Lipenga likànaombwe kwa iumi ya kukumbula, dachi, nnani ambelipanganîha kwa ing'ondo? ⁹ Uvila nni chiivele kwenu mwenu. Mukatangola malove lakâmaika, nnani ambemâla chinu chimutangola? Malove lenu lâmbewhena chihi na lipungo. ¹⁰ Pachilambo pâvele luga dyohe dya tafauti, na wala nanga luga ikee na mana. ¹¹ Bahi ikâva nanga pangumala mana ya luga yatangola munu fulani, nangu nîmbekuva nimmidi kwanga nang'e nanang'e àmbekuva mmidi kwang'une. ¹² Nni uchocho chiivele kwenu mwenu. Kwa kuva, mûnalembela namene kupata dinujo dya Umumu Wanaswe, bahi tumbama namene kupata dinujo diyangâta kuvadenga muing'ulupa vanu vankulupîla Yesu. ¹³ Bahi munu atangôla luga ya kukanganya annyuwe Nnungu uchinga apate dimongo dya kutana malove latangwele. ¹⁴ Kwa kuva, nikâyûwa kwa luga ya kukanganya isungu yangu njo iyûwa, henga ding'ano dyangu nanga paditumika. ¹⁵ Ngutende dachi bahi? Nîmbeyuwa kwa isungu yangu, henga nîmbeyuwa kwa ding'ano dyangu mwalehu. Nîmbekwimba kwa isungu yangu, henga nîmbekwimba kwa ding'ano dyangu mwalehu. ¹⁶ Ikâva ûnnyuwa chihi Nnungu kwa isungu yako, na anepo pankojano pâvele munu akâkameke chutangwele mmaombi lako la kushukulu, àmbehulula dachi kuyambukila "Amina" akuno akâkameke luyuwite? ¹⁷ Nni muhiu kuva, maombi lako la kushukulu nni lambone, henga nanga palan'denga munu yunji muing'ulupa.

¹⁸ Nangu nînshukulu Nnungu kwa kuva ngûtangola kwa luga ya kukanganya kupunda mwenu mmammalele. ¹⁹ Henga palikuwa lya vanu vankulupîla Yesu nikanitamwa namene kutangola malove kananga nnyano la kweleweka uchinga nivahunde vanji, kuliko kutangola malove alufu kumi la luga ya kukanganya. ²⁰ Mmakukulupîla avangu, munave na mawaso muchi mmana mmajoko. Henga mawaso lenu lâlembelewa latandeki malinga mmanu mmakulungwa. Na kuyamba kutenda masambi, mwenu mùlembelewa mùûve muchi mmana mmajoko. ²¹ Mmalemba Lanaswe Nang'olo àhawile kuchidoni, "Nîmbetangola na vanu vangu, kupitila vamidi, vanu vakâvele va luga yavo, henga pamo na anelo nanga pavambengupilikana."

²² Bahi kutangola kwa luga ya kukanganya nni chimaiho cha dimongo dya Nnungu kwajili ya vanu vakânkulupîla Yesu, henga akee kwajili ya vanu vankulupîla Yesu. Na kuhumya unabii nni chimaiho kwajili ya vanu vankulupîla Yesu, henga akee kwajili ya vanu vakânkulupîla Yesu.

²³ Bahi ikâva vanu vammalele vankulupîla Yesu vânikojana pamo, na vanu vammalele nkutandilika kutangola luga dya kukanganya, koka nkwiwa vanu vakâkameke chimutangola au vanu vakânkulupîla Yesu, dachi, vakambehaulula kuva mwenu mùvele na ding'apedi? ²⁴ Henga vanu vammalele vakâva uvahumya unabii, koka nkwiwa munu akâkameke au munu akânkulupîla Yesu, àmbekulupihwa na vammalele kuva nang'e nni munu avêle na sambi. Na lammalele lambelapilikana lâmbennyukumu, ²⁵ na disili dya muntima mwake dîmbepihuliwa, nanang'e àmbetindivala malundi na kumwabudu Nnungu wachidoni, "Muhiu Nnungu àvele pamo na mwenu."

²⁶ Bahi mmakukulupîla avangu, tuhaule chamani nano? Pamukojana pamo kumwabudu Nnungu, yumo aimbe luhimu na yunji ahunde na yunji ahumye uhunulo uhalôka kwa Nnungu na yunji atangole kwa luga ya kukanganya na yunji atane àlalâ latangolewa. Lammalele latandeki

kwajili ya kuvadenga muing'ulupa vanu vankulupila Yesu. ²⁷ Vakàpwawa vanu vatangôla luga ya kukanganya, bahi vatangole vavili au vatatu na wala vanapunde, na tena atangole yumo-yumo, na apwawe na munu yunji wa kutana latangolewa. ²⁸ Henga akanapwawe munu wa kutana, bahi anevo vanu vatangôla luga ya kukanganya vanyalale pankojano wa vanu vankulupila Yesu, na vatangole chihi chimundamunda uvatangola na Nnungu. ²⁹ Na manabii vatangole chihi vavili au vatatu na vanu vanji valapime anelo malove latangolêwa. ³⁰ Henga ikàva pàvele munu ahumya unabii, na munu yunji nkuhunukuliwa lilove lya Nnungu, bahi ayula ahumya unabii, anyalale. ³¹ Kwa kuva, mwenu mmammalele mûnahulula yumo-yumo kuhumya unabii, uchinga vammalele vapate kuhundwa na kukamywa mitima. ³² Manabii vâlembelewa vaitawale inujo ya unabii ivapewije. ³³ Kwa kuva, Nnungu akee Nnungu wa timbwili, ila nni Nnungu wa amani. Malinga chuuvele nnyambo mmakuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu, ³⁴ vakongwe vâlembelewa vanyalale chihi nduu mmakojano la vanu vankulupila Yesu. Vakâluhusiwa kutangola, ila vâlembelewa valivike pahi mamulaka, malinga chiihaua Sheliya. ³⁵ Ikàva vâvele na chinu cha kuuja, bahi vavauje valume vao kukaya, kwa kuva, nni dihoni kwanga mmahe kutangola pankojano wa vanu vankulupila Yesu.

³⁶ Dachi, mùtenda lilove lya Nnungu litandikidile kwenu mwenu au limwidilidile chihi mwenu weka? ³⁷ Ikàva munu àlyona kuva nang'e nni nabii nni nni munu wa chinnungu, bahi amale kuva alano laninnembidile mwenu nni malaijo langa Nang'olo. ³⁸ Henga munu akanalapilikane malove alano, bahi nanang'e anapilikanwe.

³⁹ Bahi mmakukulupila avangu, lembela namene kuhumya unabii, na munavalimbije vanu kutangola luga dya kukanganya. ⁴⁰ Henga lammalele làtendeke muchi chiilembelewa na kwa kupangilila.

15

Kufufuka kwanga Kilisto

¹ Hambi mmakukulupila avangu, ngûlebela ninkumbusange àlalá Malove Lambone laninnyubilidile, na mwenu nkulapwechela na kulakulupila mwalehu. ² Na kwa kupitila Malove anelo Lambone mwenu mûnapohwa ikàva mûnahweneha kulakumuliha. Henga ikà nave uchocho, bahi múkulupidile chihi bule.

³ Kwa kuva, nangu nímwing'ile mwenu mahundo la muhimu kupunda lammalele, lannapwechedile nimwene kuhaloka kwa vanu vanji kuva, Kilisto ánihwa kwajili ya disambi dyetu malinga chilahaula Malemba Lanaswe, ⁴ na kuva, ánisikwa, na nniduva lya tatu nkufufuliwa, malinga chilahaula Malemba Lanaswe, ⁵ na kuva, ánililanguja kwa Petulo, koka nkunalilanguja kwa avala vakuhundwa kumi na mbili. ⁶ Na bada ya anelo, nkunalilanguja kwa vakúkulupila avetu vanapundile myatano kwa mwanda umo. Na vanu vohe muanevo vâvele chihi nkulama, henga vanji kadiki vânihwa. ⁷ Na bada ya anelo, nkunalilanguja kwa Yakobo, koka nkunalilanguja kwa mitume vammalele. ⁸ Pamalidile kulilanguja kwa vanu anevo, nkunalilanguja kwang'une, nangu ñnavele muchi mwana avelekwejje kabla myedi yake ikànambihwika.

⁹ Kwa kuva, mitume vammalele nni va muhimu namene kupunda nangu, na wala nikâlembelewa kuchemwa ntume, ing'anya ñnivalagihwa vanu va

Nnungu vankulupila Yesu. ¹⁰ Henga kwa inema yanga Nnungu, nangu nni ntume vino, na inema yake kwang'une ikánavele chihi chinu chikee na mana. Nangu ngùkodile madengo kupunda vammalele, na wala nikee nangu, ila nni inema yanga Nnungu ikòla madengo pamo na nangu. ¹¹ Bahi ikàva ngùhubili nangu au vanang'o, tuvammalele tùhubili chihi ujumbe uumo, na mwenu muniukulupila.

Kufufuliwa kwa vanu vahwile

¹² Hambi ikàva tùhubili kuva, Kilisto ánífufuliwa kuhaloka kwa vanu vahwile, ing'anya ntwani vanu vanji mmwenu vâhauila kuva, nanga ufufulo wa vanu vahwile? ¹³ Bahi ikàva nanga ufufulo wa vanu vahwile, bahi ata Kilisto nanang'e nanga pafufuliwije, ¹⁴ na ikàva Kilisto nanga pafufuliwije, bahi mahubili letu lakávele na mana na ing'ulupa yetu ikee mana. ¹⁵ Pamo na anelo, hwetu twònekana kuva tumasaidi tuvakulambila kumwamba Nnungu, kwa kuva tûnashuhudila kuva Nnungu ánínifula Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwile. Henga ikàva muhiu kuva vanu vahwile vakáfufuliwa, bahi muhiu kuva Nnungu nanga pananfufwile Kilisto. ¹⁶ Kwa kuva, ikàchiva muhiu kuva vanu vahwile vakáfufuliwa, bahi Kilisto nanang'e nanga pafufuliwije. ¹⁷ Na ikàva Kilisto nanga pafufuliwije, bahi ing'ulupa yenu ikee na mana, na mpaka hambu bado mmechinkuva na masambi. ¹⁸ Bahi ikàva uchocho, vanu vammalele vahwile akuno uvankulupila Kilisto, vânyahika mwalehu. ¹⁹ Na ikàva tûnolela Kilisto kwa maisha alano la vino weka, bahi hwetu nni tuvanu tuvakuvikiwa chididi kupunda vanu vammalele va pachilambo.

²⁰ Henga nni muhiu kuva, Kilisto ánífufuka kuhaloka kwa vanu vahwile, na alino limaiha kuva, avala vahwile navanang'o vâmbefufuliwa. ²¹ Malinga kuhwa kuchinaidile kupitila munu yumo, uchocho ufufulo wa vanu vahwile ùniida kupitila munu yumo. ²² Kwa kuva, malinga chiiwele kuva, kupitila Adamu vanu vammalele vânahwa, uchocho kupitila Kilisto vanu vammalele vâmbekuva na umi. ²³ Henga kufufuka aneko kùvele na mpango wake. Kilisto nni ntandi kufufuliwa koka vapapate vanu vake, anepo pambeida. ²⁴ Na bada ya anelo, ntululilo wa vitukutuku vyammalele ùmbewika. Anepo njo Kilisto pambewondonga utawala wammalele, na mamulaka na dimongo dyammalele, koka amwing'e Nnungu Atata Ufalume. ²⁵ Kwa kuva, Kilisto àlembelewa atawale mpaka Nnungu pambevalema amongo vake vammalele na kuvavika pahi madodo la Kilisto. ²⁶ Na mmongo wa ntululilo àmbeondongwa nni kuhwa. ²⁷ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhauila kuva, "Nnungu àmpele mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele." Henga Malemba Lanaswe palahauila kuva, "Nnungu àmpele mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele," malove alano làlanguja kuva Nnungu akávalangiwa mmitukutuku anevyo, kwa kuva nang'e njo amwing'ile Yesu mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele. ²⁸ Bahi vitukutuku vyammalele pavimbevika pahi mamulaka la Kilisto, anepo njo Mwana pambelivika pahi mamulaka la Nnungu amwing'ile mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele uchinga Nnungu avitawale vitukutuku vyammalele.

²⁹ Ikàva vanu vahwile vakáfufuliwa, dachi vanu avala vabatíswa kwajili ya vanu vahwile vâlòlela kupata chinu ntwani? Na ikàva vanu vahwile nanga pavafufuliwa, ing'anya ntwani vanu vânabatiswa kwajili yavo? ³⁰ Na hwetu tuvene, ing'anya ntwani tûlivika muhatali kila lisaa? ³¹ Mmakukulupila avangu, nni muhiu kuva kila liduva nangu ngùpatwa na hatali ya kuhwa!

Na ngũmaiha kuva chinu anecho nni muhiu malinga chingumaiha kuva nalinowela kwajili yenu mwenu kwa kulundanywa kwenu na Yesu Kilisto Nang'olo wetu. ³² Ngũpanyene na anyama vakúyoha, yani vanu va apano pa Efeso. Ikáva ngũpanyene kwa makudungilo la chimunu, dachi ngũpete faida ntwani? Na ikáva vanu vahwile vakáfufuka, bahi, “Leka tulye na kukimbila, kwa kuva nundu tũmbehila.”

³³ Munakumbike, “Kuvika chinemba na vanu vabaya, kũtimbanga tabia yambone.” ³⁴ Hihimukanga muchi chimulembelewa, na lekanga kutenda sambi, kwa kuva vanu vanji mmwenu nanga pavammaite Nnungu kananga kadiki. Ngũtongola uchocho uchinga nintayange dihoni.

Kufufuka kwa mmili

³⁵ Panjika munu yunji ànahulula kuuja kuva, “Vanu vahwile vambefufuliwa dachi? Vambekuva na mmili uvèle dachi?” ³⁶ Aneyo nni iuji ya chivelu! Pau-panda imbeyu pahi, aila imbeyu ikáhululika kumela ikànahwe hoti. ³⁷ Achila chiupanda pahi nni imbeyu weka, panjika imbeyu ya ngano au imbeyu chihi inji, na akee ntipu umbhumila lukoto. ³⁸ Henga Nnungu àing'a aneyo mitipu miili yalembela mwene, na kila aina ya imbeyu àhumija ntipu uvèle na mmili wa weka.

³⁹ Miili ya viumbe vyammalele nanga pailandana. Vanu vavele na miili yavo ya weka, na anyama vavele na miili yavo ya weka, na vyuni vavele na miili yavo ya weka, na ahomba na vanang'o vavele na miili yavo ya weka. ⁴⁰ Uchocho, pavele na miili ya kulihunde na miili ya pachilambo, na ikatapadi ya miili ya kulihunde ikálandana na ikatapadi ya miili ya pachilambo. ⁴¹ Ikatapadi ya liduva ikálandana na ikatapadi ya mwedi au ikatapadi ya dinondwa, na ata ikatapadi ya dinondwa nainang'o inatindana.

⁴² Uvila njo chiimbekuva pavambefufuliwa vanu vahwile. Malinga chivele imbeyu, mmili ùsikwa muulongo akuno uvèle na hali ya kukandika, henga paufufuliwa ùva na hali ikákandika. ⁴³ Mmili ùnasikwa akuno uvèle muhali ikákatapele, na ùfufuliwa akuno uvèle muhali ya kukatapala, ùsikwa akuno uvèle muhali ya kudidimanga, na ùfufuliwa akuno uvèle muhali ya dimongo. ⁴⁴ ùsikwa mmili wa chimunu, henga paufufuliwa ùva mmili wa chinnungu. Ikáva pavele mmili wa chimunu, bahi pavele na mmili wa chinnungu. ⁴⁵ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Munu ntandi, Adamu, nkutendeka kuva chiumbe chivèle na umi,” henga Yesu, Adamu wa ntululilo, nni imumu ivèng'a vanu umi. ⁴⁶ Henga mmili ulongoledile kwida akee aula wa chinnungu ila nni aula wa chimunu, koka nkwiida aula wa chinnungu. ⁴⁷ Munu ntandi Adamu, àumbwije kwa ulongo wa chilambo achino, henga Yesu, Adamu wavili, nang'e àhaleke kulihunde. ⁴⁸ Vanu vammalele va chilambo achino valandana na ayula aumbwije kwa ulongo, na vanu va kulihunde valandana na ayula ahaléke kulihunde. * ⁴⁹ Malinga chitulandene na ayula aumbwije kwa ulongo, nni uchocho chitumbelandana na mmili wa ayula ahaléke kulihunde.

⁵⁰ Mmakukulupila avangu, chinu chingulambèla kutangola nni achino, miili yetu iumbwije kwa inyama na myadi ikáhulula kutwala mapala la Ufalume wa Nnungu muhali aneyo, yani miili yetu ya kukandika ikáhulula kutwala mapala la Ufalume ukee na ntululilo.

* 15:48 Paolo pahaula vanu va kulihunde, àvayambá vanu vánkulupila Yesu.

⁵¹ Hambi pilikananga, nangu nĩnnyaulilanga mwenu sili kuva, pambeida Yesu hwetu tunkulupĩla Yesu, akee tuvammalele tumbekũhwa, henga tuvammalele tũmbepindikulanywa. ⁵² Kupindikulanywa aneko kumbetendeka kwa kupiyanya, malinga chilakapila meho, muuhiku aula ulimbeumana lipenga lya ntululilo. Kwa kuva, lipenga palimbeumana, vanu vahwĩle vambefufuliwa na kuva na hali ikáhululika kuhwa kavila, na hwetu tuvammalele tũmbepindikulanywa. ⁵³ Kwa kuva, lasima mmili wa kukandika upindikulanywe kuva mmili ukákandika, yani mmili wa kuhwa lasima upindikulanywe kuva mmili ukáhwa. ⁵⁴ Bahi mmili auno ukandika paumbepindikulanywa kuva mmili ukákandika, yani mmili wa kuhwa paumbepindikulanywa kuva mmili ukáhwa, anepo njo palimbetimila alila lilembwĩje Mmalemba Lanaswe kuva, “Kuhwa kunilemwa na ushindi.”

⁵⁵ “Wako kuhwa, ushindi wako ùvele kwachi?”

Wako kuhwa, dimongo dyako dya kuwalala ìvele kwachi?”

⁵⁶ Kuhwa kũpata dimongo dya kuwalala ing'anya ya kupwawa kwa sambi, na sambi ìpata dimongo dyake ing'anya ya kupwawa kwa Sheliya ya Musa.

⁵⁷ Henga ashukulwiwe Nnungu atwĩng'a ushindi kwa indila yanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto!

⁵⁸ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga, hwinganga wala mutatĩnyike. Hweneha kuntumikila Nang'olo maduva lammalele akuno umumala kuva madengo la kukamajanga lamukola kwajili ya Nang'olo lakambekuva muchi chinu chikee mana.

16

Nchango kwajili ya vanu vankulupĩla Yesu va ku Yelusalemu

¹ Hambi kuyamba aula nchango kwajili ya vanu vankulupĩla Yesu va imanga ya ku Yelusalemu, na mwenu tendanga uchocho malinga chinilalajije makuwa la vanu vankulupĩla Yesu la chilambo cha ku Galatiya. ² Kila liduva lya Jumapili, kila munu mmwenu ãlembelewa ahapule dihela kadiki kupapatana na chapata koka akondye, uchinga munalembelewe kutenda nchango kwa mwanda umo uhiku aula unimbekuva nangu ng'amwèlè. ³ Na nangu panimbeida, nĩmbeveng'a baluwa dya kuvamaiha vanu vamumbevatandola mmwenu, uchinga vapelekeje dinujo dyenu ku Yelusalemu. ⁴ Na ikãlembelewa na nangu nguhwene, bahi, vãnapapatana na nangu.

Makudungilo la Paolo

⁵ Nguchinguide unannolanga mwenu bada ya kupitila chilambo cha ku Makedoniya, kwa kuva ngũkudungila kupitila ku Makedoniya. ⁶ Panjika nĩmbeikala pamo na mwenu kadiki, na ikáhululika nĩmbeikala na mwenu mpaka kumalilika mahiku la chipwepwe, uchinga mupate kunguyangata kuhweneha na mwanda wangu kwoheko kunimbehwena. ⁷ Kwa kuva, nĩkátamwa kwonana na mwenu kwa kupita chihĩ, henga Nang'olo akátamwa, ngũlola kuikala na mwenu kadiki.

⁸ Henga nĩmbeikala apano pa Efeso mpaka palimbehwika liduva lya sikukuu ya lichela, ivachema Pentekoste. ⁹ Kwa kuva, apano ngũpete wasa nkulu wa kukola madengo lavèle na mana, ikànava vanu vangutahũka vavele vohe.

¹⁰ Henga Timoseo akàida kwenu, mpwechelange saana uchinga anayope mmwenu, kwa kuva nang'e àkola madengo la Nang'olo muchi nangu nĩmwene. ¹¹ Bahi anapwawe munu wa kunhebula, henga nnyangatange ahwenehe na mwanda wake kwa amani, uchinga ahulule kuuila kavila

kwang'une, kwa kuva mbènkindilila, nang'e pamo na vakulupila avetu vanji.

¹² Na kunnyamba nkúkulupila nnyetu Apolo, nangu ñninnyuwa namene aide kwenu mwenu, nang'e pamo na vakulupila avetu vanji, henga akanatamwije kwida vino, ila àmbeida pambejata wasa.

Malove la ntululilo

¹³ Mùùve meho, na imilanga dedede muing'ulupa, mulikamyange na mulihwingihe. ¹⁴ Tendanga mambo lammalele kwa kutamwana.

¹⁵ Mmakukulupila avangu, mwenu mùnimmla Stefana pamo na vanu va nng'ande mwake, vanang'o nni vanu vatandi kunkulupila Yesu nchilambo cha Akaya, anevo vànilihuma kuvatumikila vanu vankulupila Yesu. Bahi nannuwanga namene, ¹⁶ vapilikanile vanu malinga anevo, na vammalele vatumika mmadengo alano kwa kutumbama.

¹⁷ Nanani nahangalala kwa kupwawa kwa Stefana na Folitunato na Akaiko apano, kwa kuva kupwawa kwavo kùvele muchi kupwawa kwenu.

¹⁸ Vàniihangalaja ntima wangu na mitima yenu mwalehu. Bahi vèeshimu vanu malinga anevo.

¹⁹ Makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu la chilambo cha ku Asiya lànansalimila. Akila na Pilisila pamo na vanu vankulupila Yesu vakojàna nng'ande mwavo, vànansalimila namene, ing'anya hwetu nni utuvamo kwa kulundana na Nang'olo. ²⁰ Vakúkulupila avetu vammalele va apano, vànansalimilanga. Na mwenu uchocho, pamusalimiana langujanga kutamwana chinnungu.

²¹ Aino nni salamu ingulemba kwa nkono wangu nimwene, nangu Paolo.

²² Ikàva munu woheyo akántamwa Nang'olo, alanike! Nang'olo wetu, ida!

²³ Inema yanga Yesu Nang'olo ìve pamo na mwenu. ²⁴ Nantamwanga mwenu mmammalele, ing'anya hwetu nni utuvamo kwa kulundana na Yesu Kilisto.

Baluwa yavili yanga Paolo yavalembidile

Vakolinso

Ulongoledi wa baluwa yavili ya Vakolinso

Baluwa yavili ya Vakolinso ilembwije na Ntume Paolo mmwaka wa 55 au 56, kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto (sula ya 1:1). Aino nni baluwa yavili n'dibaluwa dituvenadyo dilembwije na Paolo kwa likuwa lya vakukulupila va ku Kolinso. Vatalamu va Bibiliya vakukulupila kuva, pàvele na baluwa inji ikàonekana kwa kuva Paolo ànilonjelela m'baluwa aino musula ya 2:3-4. Yònekana kuva, baluwa aneyo itumwije ching'ati baluwa inandi ya Vakolinso na baluwa aino yavili ya Vakolinso. Baluwa aneyo yònekana kuva yavele na malove la kukalipa namene, henga nanga patuvele na kumbukumbu yoheyo ya baluwa aneyo yaitambulenge Ntume Paolo musula ya 2:3-4. Baluwa aino yavili ya Vakolinso ìnahululika kuva àilembile panavele ku Makedoniya (sula ya 2:13).

Baluwa yavili ya Vakolinso nni baluwa ya namuna ya weka kabisa kwa kuva itanga namene kwamba mambo lohe lamwamba Paolo mwene na namuna chalapwechedile mambo anelo. Paolo àtanga kwamba ihangaladi yake ihalokene na habali dyambone dyadipwechedile kuhaloka kwa Tito, habali divayamba vakukulupila va ku Kolinso. M'baluwa aino tũpata mahundo la nkati namene kwamba swala lya kuhumya malinga chiinkat-apalila Nnungu. Musula ya 8 na 9 Paolo àhumya malaijo la kutendeka kwa michango ya dihela uchinga divayangate vakukulupila vavèle ku Yelusalemu. Yònekana kuva mitume fulani vakulambila vakanavele va nnikuwa anelyo lya vakukulupila vatumidile chuki ivanapandikijije nnikuwa lya vakukulupila uchinga Paolo anakulupilike. Anevo vanu vátendile uchocho uchinga vapate wasa wa kukubalika kwa Vakolinso. Vánilinga kuvatenda vanu kuva na lipamba na mamulaka lachitume langa Paolo, na chinu anecho njo chinantendile Paolo atangole malove lavele na dimongo kuntululilo wa baluwa aino kumaiha mamulaka lake kuva, nang'e nni ntume wanga Yesu Kilisto.

Uinjipihwa wa chitabu chavili cha Vakolinso

1. Sula ya 1:1-7, Paolo àtandilika kulemba baluwa yake kwa kuvasalimila vakukulupila.
2. Sula ya 1:8-7:16, Paolo àlonjelela kwamba mabadiliko la mwanda wake, na kwamba habali dyadipwechedile kwamba Vakolinso, na kwamba namuna Vakolinso chivaipwechedile baluwa aila ya ching'ati.
3. Sula ya 8:1-9:15, Paolo àhumya malaijo kwamba nchango wa dihela dya kuvayangata vakukulupila vavèle ku Yelusalemu.
4. Sula ya 10:1-13:10, Paolo àtetela utume wake, na kuvaduma Vakolinso kwamba mwanda wake unavele pepi.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa nkukulupila nnyetu Timoseo. Nangu Paolo ngujukile kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa kutamwa kwake mwene Nnungu, ninnembila mwenu mmanu munkulupila Yesu mma aneko kuimanga ya ku Kolinso pamo na vakukulupila vammalele vavèle chilambo chammalele cha ku Akaya. ² Nangu ninnyuwila mwenu inema na

amani ihalòka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Yesu Kilisto Nang'olo wetu, ðiive pamo na mwenu.

Paolo ànshukulu Nnungu

³ Alombolewe Nnungu, Atata wanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto, Atata avèle na chididi. Nang'e nni Nnungu wa kila namuna ya itujwi ya ntima. ⁴ Hwetu patulaga, nang'e ànatutuja mitima yetu, uchinga na hwetu tupate kuvatuja mitima vanu vanji pavalaga, kwa itujwi uila itupwecheledile kuhaloka kwa Nnungu. ⁵ Kwa kuva, malinga chitukumila mmaisha letu ibaniki yanabanike Kilisto, njo uchocho Nnungu chahalija kuituja mitima yetu kupitila kwa Yesu Kilisto. ⁶ Ikàva hwetu tùnalaga, bahi nni kwajili ya kutujwa na kupohwa kwenu. Na ikàva tùnatujwa, nni kwajili ya kutujwa kwenu, uchinga mupate dimongo dya kupililila kulaga ukula kutulaga hwetu. ⁷ Hwetu tùnimala kuva lilolelo lituvenalyo kwenu mwenu nni lya uhiu, kwa kuva, tùnimala kuva, malinga chimulagihwa muchi chitulagihwa hwetu njo uchocho chimumbetujwa mitima muchi hwetu chitujwa mitima na Nnungu.

⁸ Mmakukulupila avangu, hwetu tùlambela muimale ibaniki itunabanike kuchilambo cha ku Asiya. Ibaniki aneyo ìnitupunda changa, mpaka ukata tama ya kulama. ⁹ Nni muhiu kuva, hwetu tuvene túlyona kuva tùhwena unahwa. Bahi aneyo nkututenda hwetu tunalisingile tuvene, ila tulisingile chihi Nnungu ávafufula vanu vahwile. ¹⁰ Nnungu ànitupoha muhatali aneyo ing'ulu ya kuhwa, na achiatupohe kavila. Na hwetu tùnannolela kuva achiatupohe kavila, ¹¹ akuno mwenu umutuyangata kwa kutuyuwila. Bahi inema itumbepata kupapatana na kuyuwa kwa vanu vohe ìmbekuva ing'anya ya vanu vohe kunshukulu Nnungu kwajili yetu.

Paolo àhumya ing'anya ya kuyeweja mwanda wake

¹² Chinu chituhulula kulilombolela nni kuva, hukumu ya mmitima yetu ìnatumaiha kuva tùniikala pachilambo kwa kukulupika na kwa uhiu utujaliwije na Nnungu. Hwetu nanga patunalojijwe na lúnda lwa chimunu, henga kwa inema yanga Nnungu, na tùlatendile anelo lammalele asa kwenu mwenu. ¹³ Bahi n'dibaluwa dyetu tùnnembila mwenu vitukutuku vimumbeluhula kuvisoma na kuvyelewa. Nanani ngùlolela kuva muchimutwelewe mwalehu, ¹⁴ ikànavu kwa vino mùtwelewa chihi kadiki. Bahi nniduva alila lyambeuya Nang'olo wetu Yesu muchimulyone kwajili yetu malinga hwetu chitumbelyona kwajili yenu.

¹⁵ Kwa kuva, ñnimala kuva mwenu mùlinowela hwetu, bahi ngùkudungidile kwida kwenu mwenu hoti uchinga mupate faida myanda mivili. ¹⁶ Ngùkudungidile ngùpitile kwenu mwenu mmwanda wangu wa kuhwena kuchilambo cha ku Makedoniya, na panimbekuva unguuya nimpitile kavila, uchinga munguyangate kwajili ya mwanda wangu wa kuhwena kuchilambo cha ku Yudeya. ¹⁷ Dachì, pannayewejije mwanda wangu ngwónekene muchi nimunu wa kudumbadumba? Dachì, pangupanga mipango yangu mùtenda kuva nangu ngùlojwa na ding'ano dya chimunu mpaka nguhaule "Elo" na "Nanga" kwa mwanda uwowo umo? ¹⁸ Henga malinga Nnungu chakulupika, bahi, àlalá latunnyaulilanga mwenu nni lakukulupika, akee malove lakuhaula "Elo" na "Nanga" kwa mwanda uwowo umo. ¹⁹ Kwa kuva, Yesu Kilisto, Mwana wanga Nnungu,

anahubiliwije kwenu mwenu kwa indila yang'une na Sila* na Timoseo, nang'e akanavele munu wa "Elo" na "Nanga," ila nang'e maduva lammalele ávele chihi munu wa "Elo" ihalôka kwa Nnungu. ²⁰ Kwa kuva, nang'e njo atimîsa ahadi dyammalele dya Nnungu. Uchocho, patuyambukila "Amina," amina yetu înahwika kwa Nnungu kupitila Yesu Kilisto uchinga Nnungu atumbyangwe. ²¹ Bahi mwene Nnungu âtutenda tuhwinge pamo na mwenu kwa kulundanywa kwetu na Kilisto, nanang'e mwene njo atutondwêle. ²² Na âvikile chimaiho kwetuhwe chimaiha kuva hwetu nni tuvanu vake kwa kummika Umumu Wanaswe mmitima yetu kuva malinga chivikilo.

²³ Nnungu njo shahidi wangu, nang'e âniumala ntima wangu! Bahi ing'anya ya kummikilanga chididi, nangu ngúkudungidile nnauyile kavila ku Kolinso uyopa nankalipilanga namene. ²⁴ Hwetu tukátamwa tutumile dimongo kwamba ing'ulupa yenu, kwa kuva mùnihwanga muing'ulupa. Henga tûlebela tutumike pamo na mwenu uchinga mupate kuhangalala.

2

¹ Bahi ngúkudungidile nnapanganike kavila mwanda unji umbentênda mwenu muyuvale. ² Kwa kuva, ikâva nangu nîmbennyuvaja mwenu, hambî nnani ambenguhangalâja kavila nangu, ikânave chihi mwenu uninnyundahije? ³ Njo mana nînnembidile baluwa aila kwa kuva nikanatamwije kwida kavila kwenu mwenu koka nguyuvajwe na vanu vachilembelewa vanguhangalaje. Nangu nînimala kuva panguhangalala, na mwenu mmamalele mûnahangalala. ⁴ Kwa kuva, nînnembidile akuno isungu yangu uipwateka na kuhinginika muntima wangu akuno ungukuta mihodi. Nangu nanga pannakudungidile ninnyuvaje, henga ngûlebela mupate kumala namuna chinintamwanga.

Kusamehe

⁵ Pâvele munu atendile mambo la kuyuvaja, henga aneyo munu nanga panguyundahije nangu namene kupunda channyundahije mwenu mmamalele, na nangu nikátamwa ngukalipe namene. ⁶ Asabu yapete munu aneyo kuhaloka kwa vanu vohe mmwenu, înantosa. ⁷ Bahi vino, wasa kunsamehe na kuntuja ntima uchinga anakate tama mwalehu ing'anya ya kuyuvala namene. ⁸ Bahi nannyuwanga namene munnanguje aneyo munu itamwi yenu. ⁹ Makudungilo langu la kunnembila baluwa aila ngûlebela ninninge uchinga ngupate kumala ikâva mùvele tayali ungupilikana kwa kila chinu. ¹⁰ Mukânsamehe munu kwa chinu chohecho, nanani uchocho nînsamehe munu aneyo. Kwa kuva, ikâva pâvele chinu chohecho cha kusamehe, nasamehe muyo mwanga Kilisto kwa faida yenu, ¹¹ uchinga Nanchindenga anapate indila ya kutukumba. Kwa kuva, tûnimala makudungilo lake.

Vatumishi va lilailano lyahambi

¹² Bahi pangukamwele kuimanga ya ku Tolowa unahubili Malove Lambone langa Kilisto, Nang'olo áning'ile wasa ukatapele wa kutumika aneko. ¹³ Henga pamo na anelyo, âniyuvala namene ing'anya nanga pannankojije nkúkulupila nnyangu Tito. Bahi aneko nkulailana chihi na vanu va imanga aneyo, nangu nkuhwena chilambo cha ku Makedoniya.

¹⁴ Henga Nnungu ashukuliwe, kwa kuva kwa kulundanywa kwetu na Kilisto nang'e âtutendile hwetu kuva matwala vake na kutulongolelela mmaduva lammalele mmaandamano la ushindi wa Kilisto. Na nang'e

* **1:19** Nsitali auno ûlembwijé Silwano, kwamba lina linji Iya Sila

àtumila hwetu kuyanjaja habali dya kummala Kilisto kila pachinu, na habali anedyo òvele muchi liumba lya mahuta la kunung'ila. ¹⁵ Kwa kuva, Nnungu àtwona hwetu kuva muchi liumba lya mahuta la kunung'ila livatênda vanu vammale Kilisto. Henga vanu vapôhwa na vanu vayahika, vâpilikana chààke liumba anelyo. ¹⁶ Kwa vanu vayahika hwetu tùvele muchi liumba lya kuhwa liîda na kuhwa, henga kwa vanu avala vapôhwa hwetu tùvele muchi liumba lya umi liîda na umi. Bahi nanga munu ahulûla kutimisa madengo la namuna aneyo kwa dimongo dyake mwene. ¹⁷ Bahi hwetu tukee muchi vanu vanji valisumîsa lilove lyanga Nnungu kwa ulamba kwajili ya faida yao. Henga kwa kuva Nnungu nni atutumile, hwetu tûhubili chihi lilove lya Nnungu kwa tîma wambone na kwa mamulaka la Yesu Kilisto, akuno Nnungu watwona.

3

¹ Panjika mwenu mùtenda kuva hwetu tùlilombolela kavila kwenu mwenu, henga akee uchocho. Vanu vanji pavambeida kwenu mwenu vâlembelewa vâave na baluwa ya kulombolewa au kupata baluwa ya kulombolewa kwa vanu vanji kuhaloka kwenu mwenu, henga hwetu tukâlembelewa kuvanadyo. ² Mwenu mmene mùvele muchi baluwa yetu ya kulilombolela, ilembwije mmitima yetu imaikâna na kusomwa na vanu vammalele.

³ Ìmaikana mwalehu kuva mwenu nni baluwa ilembwije na Kilisto, kupapatana na utumishi wetu. Baluwa aino ikâlembwije kwa wino, henga ilembwije kwa Umumu wanga Nnungu avêle na umi. Na baluwa aneyo nanga pailembwije mmibao vya mayanga, henga ilembwije mmitima ya vanu.

⁴ Tùtangola malove anelo ing'anya ya lilolelo lituvenalyo kwa Nnungu kwa indila ya Kilisto. ⁵ Na tukâhaua kuva hwetu tùnalihululila tuvene kutenda chinu chohecho, henga dimongo dya kuhulula kwetu dihâlôka kwa Nnungu.

⁶ Nang'e njo atuhululiha hwetu kuva tuvatumishi tùvâ lilailano lyahambi. Lilailano anelyo likee lya Sheliya ilembwije, ila nni lilailano lya Umumu Wanaswe. Kwa kuva, Sheliya ilembwije liîda na kuhwa, henga Umumu Wanaswe àida na umi.

⁷ Sheliya ya Musa ilembwije mmibao vya mayanga. Ikânavâ ntululilo wake wâtendihije kuhwa, henga îhwikile kwa Vaisilaeli ivèlè na ukulu nkulu namene. Kwa kuva, Musa pâidile na Sheliya kwa Vaisilaeli, Vaisilaeli nanga pavanahulwile kulola kumeho kwa Musa ing'anya kumeho kwake kûnang'anyima. Na ing'anyimi aneyo yavele chihi ya uhiku kadiki. Bahi ikâva utumishi wa achila chinatendihije kuhwa kutendeke kwa ukulu nkulu namuna aneyo, ⁸ bahi, utumishi wa Umumu Wanaswe ùmbepunda kuva na ukulu nkulu namene. ⁹ Bahi ikâva utumishi uvapelekejîja vanu hukumu ya asabu ùvele na ukulu, dachi utumishi uvatênda vanu vavalangiwe kuva vambone pameho panga Nnungu ukambepunda kuva na ukulu nkulu namene? ¹⁰ Ni muhiu kuva, aula ukulu ùnang'anyime machedo ukâhulula kulingananywa na ukulu wa vino ùva nkulu namene. ¹¹ Bahi ikâva Sheliya ínavele chihi ya uhiku kadiki îpete ukulu, bahi àlalâ lakâvele na ntululilo lâvele na ukulu nkulu namene.

¹² Bahi kwa kuva tùvele na lilolelo anelyo, hwetu tùtangola bila kuyopa. ¹³ Hwetu tukâtenda muchi Musa chachihunika kumeho kwake kwa chitam-bala uchinga Vaisilaeli vanayone idiyali na imaliliki ya aila ing'anyimi.

¹⁴ Henga ding'ano dyavo òniidopywa kumala. Kwa kuva, mpaka nelo Vaisilaeli pavavisoma vitabu vya Lilailano lya Kala, ding'ano dyavo dihwenaha

chihi kuva muchi dihiniwije na chitambala uchila. Na chitambala anecho chĩmbeuswa chihi kwa munu alundánywa na Kilisto. ¹⁵ Na mpaka nelo, kila pavasoma mmitabu vya Sheliya ya Musa, mitima yavo iiva muchi inihiniwika na chitambala. ¹⁶ Henga munu pampindikukila Nang'olo, chitambala anecho chĩnauswa. ¹⁷ Bahi “Nang'olo” njo Umumu Wanaswe, na pachinu pávèle Umumu wanga Nang'olo, anepo njo pavèle na uhulu.

¹⁸ Bahi hwetu tuvammalele tuhunukuliwije kumeho, túlanguja ukulu wa Nnungu muchi chilolo chĩchilanguja chimbwehedi changa munu mwene. Bahi Nang'olo, yani Umumu Wanaswe ànatupindikulanya hwetu uchinga tulandane nawe, na kutupitisha kuuka muukulu umo mpaka ukulu unji úva nkulu namene.

4

Hasina ya kulihunde muvyombo vya ulongo

¹ Bahi Nnungu, kwa chididi chake, àtwing'ile utumishi auno, na ing'anya ya anelyo hwetu tukákata tama. ² Tùnilahita mambo la sili la dihoni, na wala nanga patuikala kwa ulamba, wala kulichenjeuha lilove lyanga Nnungu. Ila kwa kũumaiha uhiu palangele, hwetu túlombolewa muntima mwa kila munu, akuno Nnungu watwona. ³ Henga ikáva Malove Lambone latuyan-jaja lānihiniwika, lāhiniwije chihi kwa avala vahochēla. ⁴ Nanchindenga, nnungu wa chilambo achino ànidiputaja ding'ano dya vanu vakánkulupila Yesu, uchinga vanapate kuwona nng'anje nkulu wa Malove Lambone, yani ujumbe uyamba ukulu wanga Kilisto. Na Kilisto njo nfano uhiu wanga Nnungu. ⁵ Kwa kuva, nanga patuyan-jaja habali dyetu hwetu tuvene, ila túyanjaja kuva, Yesu Kilisto njo Nang'olo, na hwetu tuvene nni tuvatumishi venu kwajili yanga Yesu. ⁶ Kwa kuva, Nnungu anatangwele kuva, “Nng'anje ulangaje nnupi,” nang'e njo alangajije mmitima yetu uchinga tuumale ukulu wa Nnungu wonekana kumeho kwanga Yesu Kilisto.

⁷ Hwetu túvele chihi muchi vyombo vya ulongo, vyombo vitaĩjwe nng'anje anewo nkulu, uchinga imaike kuva dimongo anedyo ding'ulu dihaloka kwa Nnungu na wala akee kwetu hwetu tuvene. ⁸ Hwetu túnapambikijwa kwa kila namuna, henga nanga patubobana, na ikánava tukámala Iya kutenda, henga tukákata tama, ⁹ túnalumbatwa, henga Nnungu akátuleka weka, túnamatohijwa pahi, henga tukáondongeka. ¹⁰ Kupitila kubanika kwetu, kila uhiku miili yetu ihweneha chihi kukumila kuhwa kwanga Yesu uchinga vanu vanji vawone umi wanga Yesu kupitila miili yetu. ¹¹ Kwa kuva, kila uhiku hwetu tuvèle na umi wa Yesu, túúva muhatali ya kuhwa kwajili ya Yesu uchinga vanu vanji vawone umi wake kupitila miili yetu ya kuhwa. ¹² Aino ìvele na mana kuva, hwetu túvele tayali kuhwa uchinga mwenu mupate kuva na umi.

¹³ Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Ñnikulupila, njo mana ñnitangola.” Na hwetu uchocho, túúva na ing'ulupa uila, njo mana túnatangola. ¹⁴ Tùnimala kuva ayula anfufwile Nang'olo Yesu, àmbetufufula na hwetu uchinga túúve pamo na Yesu na kutuvika muyo mwake pamo na mwenu. ¹⁵ Anelo lammalele latendēka nni kwajili ya faida yenu. Lānatendeka uchinga inema yanga Nnungu ihaliye kuvahwikila namene vanu vohe. Na vanu vāmbenshukulu namene Nnungu, na Nnungu àmbelialja kutumbyangwa namene.

¹⁶ Bahi ing'anya ya anelo, hwetu tukákata tama. Ikánava miili yetu ìnaondongeka, henga disungu dyetu ditendwa kuva dyahambi kila liduva.

¹⁷ Hwetu twòna kuva kubanika kutubanika nni kujoko chihi na nni kwa maduva chihi kadiki, ing'anya kubanika anekwo kùmbetwing'a ukulu upíta lammalele látulolêla, ukulu ukávele na ntululilo. ¹⁸ Ing'anya hwetu tukávilolela avila vyonekâna, ila tûvilolela avila vikáonekana. Kwa kuva, vyonekâna nni vya maduva chihi kadiki, henga avila vikáonekana nni vya vyaka na vyaka.

5

¹ Kwa kuva, miili yetu ilandanywa na migongwe ituikala apano pachilambo kwa uhiku kadiki. Henga migongwe aino paimbekwondongwa, tûnimala kuva, Nnungu achiatwing'e ding'ande dya kuikala aneko kulihunde, yani miili yahambi. Ding'ande anedyo didengwa na Nnungu mwene, akee vanu. Na ding'ande anedyo nni dya vyaka na vyaka. ² Na hambu kwa kuva tûkala mmigongwe aino, tûyaha mitima akuno utulindilila kwa hamu ing'ulu kuikajwa n'ding'ande dyetu dya kulihunde. ³ Kwa kuva, tukâuwala mmili anewo wa kulihunde, tukambekwonekana kuva muchi disungu dikávele na mmili. ⁴ Nni muhiu kuva, kwa uhiku auno utuikala mun'gongwe auno wa pachilambo, tûyaha mitima kwa kutemwa. Hwetu tûyaha mitima, akee chihi ing'anya ya kuva tûlembela miili yetu ya pachilambo iuswe, henga tûlembela tuwale miili ya kulihunde, uchinga miili yetu ya kuhwa imilwe na umi ukee na ntululilo. ⁵ Nnungu mwene njo atutayalishije kwa mapindikulanyo anelo, na kummika Umumu Wanaswe nkati mwetu ààve chivikilo cha àlalá látuungulidilê.

⁶ Bahi maduva lammalele hwetu nanga patutikinyika. Tûnimala kuva patuikala mummili auno, nanga patuikala nkaya yanga Nang'olo. ⁷ Na lammalele látutêndà tûlatenda chihi kwa ing'ulupa akee kwa kulona. ⁸ Hwetu tukátikinyika, na tukanitamwa namene kuuleka mmili auno na kuhwena unaikala nkaya yanga Nang'olo. ⁹ Henga makudungilo letu ni kunkatapalila Nang'olo, ikáva tûkala mummili wa pachilambo apano au kulihunde. ¹⁰ Kwa kuva, hwetu tuvammalele lasima tûimile muyo mwa chiteng'u cha hukumu changa Kilisto, uchinga kila munu apwechele malipo kupapatana na matendo lake lambone au lahakalenge lalatendile panavele mummili wake.

Kupataniswa na Nnungu kwa indila yanga Kilisto

¹¹ Hwetu tûnimala kuva ni lasima kunnyopa Nang'olo, njo mana tûnatumbama kuvautanga vanu vanji. Nnungu ànitumala mwalehu, nanani ngùlolela kuva na mwenu mmene mûnitumala mwalehu. ¹² Hwetu tukávilombolela kavila kwenu mwenu, ila tûlembela tumwing'ange mwenu ing'anya ya kulyona kwajili yetu. Kwa kutenda uchocho, muchimuhulule kupata malove la kuvayang'ula avala valyôna ing'anya ya mambo laonekâna, na wala akee ing'anya ya àlalá lavêle mmitima yavo. ¹³ Ikáva twònekana kuva tûvele na ding'apedi, nni kwajili yanga Nnungu, na ikáva tûvele na ding'ano, bahi nni kwa faida yenu mwenu. ¹⁴ Kwa kuva, itamwi yanga Kilisto ituloja hwetu tukubâli kuva, munu yumo bahi nni anahwile kwajili ya vanu vammalele, na anelyo livele na mana kuva vammalele vâkumila kuhwa kwake. ¹⁵ Nang'e ánihwa kwajili ya vanu vammalele, uchinga avala vâva na umi, vanâave na umi kwajili yavo vene, henga kwajili ya ayula ahwile na kufufuka kwajili yavo.

¹⁶ Bahi kutandikila vino, hwetu nanga patunnoleha kavila munu woheyo kupapatana na ding'ano dyetu dya chimunu. Na ikánava tûnnoleha Kilisto

kupapatana na ding'ano dyetu dya chimunu, henga kwa vino tukánnoleha kavila kupapatana na hali aneyo. ¹⁷ Munu woheyo akálundanywa na Kilisto àáva chiumbe cha hambu. Mambo la kala lánipita, lola vino làidile lahambu! ¹⁸ Anelo lammalele àlatendile Nnungu atupatanisije hwetu na mwene kwa indila yanga Kilisto, na kutwing'a utumishi wa kuvapatanisa vanu na mwene. ¹⁹ Chitwamba apano nni kuva, Nnungu nni achivapatanisa vanu va pachilambo na mwene kupitila Kilisto, akuno waleka kuvavalangila masambi lavo. Nang'e àtupele ujumbe uyâmba kuvapatanisa vanu na mwene Nnungu.

²⁰ Bahi hwetu nni mabalosi vanga Kilisto, na Nnungu mwene ànchemanga mwenu kupitila hwetu. Hwetu tûtangola badala ya Kilisto akuno utun-nyuwanga namene mwenu mupataniswe na Nnungu. ²¹ Kwa kuva, Kilisto nanga pánavele na sambu, henga Nnungu ányakujije nsigo wa masambi letu, uchinga kwa indila yake tupate kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu.

6

¹ Bahi hwetu tukôla madengo pamo na Nnungu, tûnnyuwanga múnakubàli kuileka inema imupwechedile kuhaloka kwanga Nnungu uiyahika chihi bule. ² Kwa kuva, Nnungu àtangola uvila Mmalemba Lanawe, “Nangu naniyang'ula maombi lako muuhiku aula unavaikidile. Na nniiduva alila lya kupohwa, nangu nanikuyangata.” Bahi auno njo uhiku uvaikidile, na nelo njo liduva lya kupohwa!

³ Hwetu tukátamwa kunkoheja munu woheyo kwa chinu chohecho uchinga utumishi wetu unaambike. ⁴ Na badala yake, hwetu tûlimaiha kuva tuvatumishi tuvahiu tûvá Nnungu kwa lammalele látupitilâ na kulatenda. Tûnipililila namene muuhiku wa kubanika na kusikika na kulaga. ⁵ Tûnipaywa na kutaywa nnilungu na kutendewa timbwili na kukola madengo lakamajânga na kupimijwa luwono na kudoba indala. ⁶ Tûnilanguja kuva tûvele na mitima ihahwike na elimu ihalôka kwa Nnungu na tûnapililila, na tûvele na unu wambone na Umumu Wanaswe na itamwi ya uhiu. ⁷ Tûnihubili ujumbe wa uhiu na kulanguja dimongo dya Nnungu. Na mambo la haki nni latulatumila hwetu kuva muchi vikomanilo vya kupanyanila na kulichingila. ⁸ Tûnatumbyangwa na kuhebuliwa, tûtangolewa malove lahakalenge na kulombolewa. Tûvalangiwa kuva muchi vanu tûlambila, ikánava hwetu tûtangola uhiu, ⁹ muchi tuvanu tukámaikana, ikánava tûnamaikana namene. Tûúva muhatali ya kuhwa, henga tuvumi, tûnapanywa henga tukánakuhwa. ¹⁰ Tûnayuvajwa henga tûnahangalala maduva lammalele. Twònekana kuva muchi amahuvani, henga tûvatajilisa vanu vohe, twònekana kuva muchi tukávele na chinu, henga tûvele na vitukutuku vyammalele.

¹¹ Mwenu Mmakolinso, hwetu tûtangwele na mwenu bila kumpihanga, na mitima yetu ìvele chihi mwandu kwenu mwenu. ¹² Hwetu nanga patulidivila kuntamwanga mwenu, henga mwenu njo mulidivila kututamwa hwetu. ¹³ Hambu ngûtangola na mwenu malinga anavangu, tutamwange malinga hwetu chituntamwanga mwenu.

Kulihapula mulahakalenge

¹⁴ Munalihungananye likongwa pamo na vanu vakákulupila. Dachu mambo la haki lâmbekumilana dachu na mambo lahakalenge? Dachu, nng'anje ûmbekumilana dachu na lupi? ¹⁵ Dachu, pàvele na mapatano ntwani kati ya

Kilisto na Nanchindenga?* Au munu akulupila àmbepatana dachi na munu akákulupila? ¹⁶ Dachi, pàvele na mapatano ntwani kati ya Ing'ande ya Nnungu na disanamu? Kwa kuva, hwetu nni Ing'ande ya Nnungu avêle na umi, malinga Nnungu mwene chahawile kuva,

“Nimbeikala pamo navanang'o,
na kwonga pamo navanang'o.

Nimbekuva Nnungu wavo,
navanang'o vâmbekuva vanu vangu.”†

¹⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, Nang'olo àhaua kuchidoni,

“Ukananga nnikuwa lya vanu anevo,
mulinyemye navo.

Munakamule chinu chohecho chivalangiwa kuva najisi,
na nangu nguchinimpwechelange.”

¹⁸ Nang'olo Avêle na Dimongo Dyammalele, àhaua kuchidoni,

“Nangu nimbekuva Atata wenu,
na mwenu mumbekuva mmanavangu, mmachilume na mmachimahe.”

7

¹ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga namene, kwa kuva tûpewije ahadi adino dyammalele, bahi tulihahule uhakwa wammalele uhakajânga miili na disungu dyetu, na tutumbame kuva tuvanaswe mwalehu kwa kuikala kwa kunnyopa Nnungu.

Ihangaladi ya Paolo

² Hwetu tûnnyuwanga mwenu mutukusumbulile mitima yenu! Kwa kuva, hwetu nanga patunkosedile munu woheyo wala kuntimbanga munu woheyo na wala kunkumba munu woheyo. ³ Nangu nikátangola malove alano kwa kunnyukumu mwenu. Kwa kuva, ñnilongolela kutangola kuva, mwenu nni mmanu utuntamwanga namene. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tûvele tayali kuikala pamo na mwenu na ata kuhwa pamo na mwenu. ⁴ Nangu nankulupilanga namene mwenu, na nalyona kwajili yenu. Muibaniki yetu yammalele, natujwa namene ntima na kuumbajwa ihangaladi.

⁵ Kwa kuva, ata patukamwele ku Makedoniya nanga patunapumulidile wala kadiki. Tûnibanika kwa kila namuna, kwa pawelu tûtahukana na vanu vanji, na mmitima yetu, tûnayopa. ⁶ Henga Nnungu, avatûja mitima vanu vayundâla, nang'e ànitutuja mitima yetu kwa kukamola kwake Tito. ⁷ Na hwetu tukátujijwe chihi mitima yetu kwa kukamola kwake, henga pamo na namuna chimuntujije ntima. Nang'e ànituhaulila namuna chimuvele na hamu ing'ulu ya kungwona, na namuna chimuyuvala, na namuna chimulihumya kwajili yangu. Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nahangalala namene.

⁸ Bahi ikâna ninyuvajanga kwa baluwa yangu, nangu nanga pangulyamba vino. Henga ngûlyambile chihi apala pannamaite kuva baluwa aila ininnyuvajanga ikâna kwa uhiku chihi kadiki. ⁹ Hambi nangu nahangalala, akee ing'anya ya kuva múvele nnihindambi, henga nahangalala ing'anya lihindambi alila lîntendile muleke masambi. Kwa kuva, mûniyuvajwa kupapatana na makudungilo la Nnungu. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu nanga patunantendeledile mwenu chinu chohecho chihakalenge. ¹⁰ Kwa

* **6:15** Nsitali auno ûlembwije Beliali, lina anelyo kwa Chieblaniya mana lake “lahakalenge,” na lítumika kumwamba Nanchindenga. † **6:16** Valawi 26:12, Ezekieli 37:27

kuva, lihindambi lihalokâna na makudungilo la Nnungu linnyululiha munu kuleka masambi lake. Kuleka masambi kuntenda munu apohwe, na aneko kupohwa kukântenda munu alyambe. Henga lihindambi lihalokâna na chilambo lintenda munu ahwe. ¹¹ Bahi lolanga ntululilo wa lihindambi lihalokâna na makudungilo la Nnungu! Lihindambi anelyo lintendile mwenu mùve mmanu mma kutumbama, na mùve mmanu mma kulitetela na mùve mmanu mma kuisunalila sambi na mùve mmanu mma kupilikana, na kuva mmanu muvêle na hamu ing'ulu ya kungwona, na mùve mmanu mma kulihumya kwajili yangu, na mùve mmanu mma kulembela namene kaunuhukumu ubaya. Na mwenu mùnilanguja kwa kila namuna kuva nanga pamunavele na likosa kumwamba munu ayula atendile likosa.

¹² Bahi ikâna va ñnilemba aila baluwa, henga akee kwajili ya ayula atendile likosa au ayula wankosedile. Henga makudungilo langu lâvele mupate kumala itumbami imuvenayo pameho panga Nnungu kwajili yetu. ¹³ Bahi ing'anya ya anelo, hwetu tûnitujwa namene mitima.

Henga akee chihi kutujwa mitima yetu bahi, ila Tito nanang'e ànituhangalaja kwa ihangaladi yavenayo kupapatana na namuna mwenu mmammalele chimuntujije ntima. ¹⁴ Nangu ñninnombolelanga namene pameho panga Tito, na mwenu nanga pamungumatohije. Na kila chinu chitunannyaulidile mwenu Chávezi chihi cha uhiu, na akula kunnombolelanga kwetu pameho panga Tito kûnimaihwa kuva kuhii. ¹⁵ Bahi Tito ànantamwanga namene mwenu mmammalele, asa apala pakumbukila namuna chimunavele tayali kumpilikana na chimumpwechedile kwa kunnyopa Nnungu na kutetemela. ¹⁶ Nangu nahangalala namene ing'anya nankulupilanga kwa kila chinu.

8

Kuhumya sadaka kwa ntima wambone

¹ Mmakukulupila avangu, hwetu tûnatamwa namene mumale namuna Nnungu chalajalidile inema makuwa la vanu vankulupila Yesu la aneko ku Makedoniya. ² Vakúkulupila va aneko vânilingwa namene kupitila kubanika kwa namene. Henga vâniumbalwa namene na ihangaladi, ikâna va véle amahuvani namene, henga vávele na ntima wa kuhumya. ³ Nâshuhudila kuva, kwa kutama kwavo vene, vânihumya kupapatana na chivachilihululila, na ata kupunda chivachilihululila. ⁴ Vânituyuwa namene tuveng'e wasa wa kukumilana na hwetu muutumishi wa kuvayangata vakúkulupila va ku Yelusalemu. ⁵ Anecho Chávezi chinu chitukachilolela! Vâtandilike ulihumya vene kwajili ya Nang'olo, na nkulihumya kwajili yetu hwetu, kupapatana na chalembela mwene Nnungu. ⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, tûninnyuwa namene Tito amalilile utumishi anewo wa kunnoja mwenu mùve na ntima wa kuhumya malinga chatandilihije. ⁷ Mwenu mùniombalwa kila chinu, ing'ulupa na uweso wa kutangola na uweso wa kumala, na kila namuna ya kutumbama, na itamwi aila itunannyundile mwenu. Bahi kupapatana na anelo, uchocho tûlembela muumbajwe namene inema aino ya kuhumya.

⁸ Nangu nikátongola uvila kwa kumwamulu, henga ngûlembela ninningange mwenu kwa indila ya kulingananya itumbami yenu na ya vanu vanji, urchinga itamwi yenu ipate kumaikana kama nni ya uhiu. ⁹ Kwa kuva, mwenu mùnimala namuna chiinavele inema ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto, ikâna va véle na utajili, henga álitendile kuva mmahuvani kwajili yenu

uchinga mupate utajili wa chinnungu kupitila umahuvani wake. ¹⁰ Bahi kupapatana na anelyo, nangu nĩmwĩng'anga ushauili umbenfála namene mwenu. Mwaka upitĩle mwenu mwávele mmatandi, akee chihi kuhumya weka, ıla pamo na makudungilo la kutenda uchocho. ¹¹ Bahi vino, muh-wenehe kuhumya na kumalilila. Kupapatana na chimunavele na ntima wambone wa kukudungila kuhumya, bahi mũve na ntima wambone wa kumalilila kuhumya kupapatana na uweso wa dimali dimuvenadyo. ¹² Kwa kuva, ikáva munu ávele na ntima wa kuhumya, Nnungu ànapwechelela achila chahumya kupapatana na achila chavenacho, akee kupapatana na achila chakavenacho. ¹³ Nangu nĩkee na mana kuva, mwenu mũlembelwa mubanike kwajili ya kuvayangata vanu vanji, henga chingwamba nangu nni kuva, papwawe na kulinganana. ¹⁴ Bahi kwa kuva mwenu vino mũvele na dimali dipundile, mũnahulula chihi kuvayangata avala vakávele na chinu, uchinga navanang'o pavambekuva na dimali dipundile vapate kunnyangatanga mwenu mukásikika. Na kutenda uchocho, kumbekuva na kulinganana, ¹⁵ malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Ayula alopwéle vyohe namene nanga panaisaliwije vitukutuku vyohe namene, na ayula alopwéle kadiki nanga panapwelewejije."

Tito na vakúkulupila avake

¹⁶ Nangu nĩnshukulu Nnungu ampéle Tito ntima wa kutumbama kunnyangatanga mwenu, malinga chituvawo hwetu. ¹⁷ Patunnyuwite Tito, nang'e ànikubali kumwongelanga mwenu kavila, na ávele na hamu ing'ulu ya kuida unamwongelanga. ¹⁸ Pamo na Tito, tuntuma na nkúkulupila nnyetu, munu alomboléwa namene na makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu, ing'anya ya utumishi wake kwajili ya Malove Lambone. ¹⁹ Uchocho, munu aneyo ànitandolwa na makuwa la vanu vankulupila Yesu, uchinga apapatane na hwetu mmwanda wetu wa kupelekeja dinujo dyetu ku Yelusalemu, utumishi ututenda kwajili ya ukulu wanga Nang'olo na ulangúja hamu yetu ya kuvayangata vanu vanji va aneko.

²⁰ Tũnapapatana uchinga tulinyemye na masitaka la vanu vanji kuyamba dimali adino dyohe dítuchũgà. ²¹ Kwa kuva, hwetu tũnatumbama namene kutenda lambone, akee chihi pameho panga Nang'olo, henga na pameho pavanu.

²² Hwetu tuntuma kwenu mwenu nkúkulupila nnyetu yunji chalumo na alumi Tito. Nkúkulupila aneyo, hwetu tũninninga myanda yohe, na maduva lammalele ànilanguja kuva ànatumbama namene. Na hambi nang'e nni munu wa kutumbama namene kwa kuva ànankulupilanga namene mwenu. ²³ Na kwa habali ya Tito, nang'e nni nnyangu ungukola nawe madengo kwajili yenu. Na kuyamba avala vakúkulupila avetu vanji váida pamo nanang'e, aneyo nni vajumbe va makuwa la vanu vankulupila Yesu, vatumika kwajili ya ukulu wanga Kilisto. ²⁴ Bahi muvamaihe itamwi yenu ava vajumbe pamo na Tito, uchinga makuwa la vanu vankulupila Yesu vapate kuimala itamwi yenu, na ing'anya ya hwetu kunnombolelanga mwenu.

9

Nsada kwa vakúkulupila va ku Yelusalemu

¹ Akee lasima nangu ninnembile kuyamba nsada upelekéjwa kwajili ya vakúkulupila vaikála ku Yelusalemu. ² Nangu ñnimala namuna chimuvele na

hamu ya kuyangata, na nalyona kwajili yenu muyo mwa vanu va Make-doniya. Nnivahaulila kuva, mwenu mmakukulupila avetu mma chilambo cha ku Akaya mwávele tayali kuyangata kutandikila mwaka upitile. Bahi kwa kupitila itumbami yenu ya kuyangata, uchocho mùvatendile vanu vohe navanang'o vahumye. ³Bahi hambì nivatuma anevo vakúkulupila avetu uchinga kunnombolelanga kwetu kunàave kwa bule. Na nangu ngùlumbela mùùve tayali malinga chininnyaulidile. ⁴Kwa kuva, ikáva vanu va ku Makedoniya vâida pamo na nangu na tukànankojange mùvele tayali, hwetu tùmbe-pata dihoni namene kupapatana na chininkulupilanga, na nangu nikátangola chinu kuyamba dihoni dimumbepata. ⁵Bahi ngwónite kuva inakatapala kuvayuwa vakúkulupila avetu ava valongolele kuida aneko uchinga vapanganye vitukutuku avila vimulaidile kuhumya kwa kutamwa kwenu. Na kwa kutenda uchocho vimbekuva vivèlè tayali, na ìmbelanguja kuva mùvihumije kwa ntima wa kutamwa akee kwa kukolokohwa.

⁶Bahi kumbukilanga malove lahaûla kuva, “Ayula apânda kadiki àmbefuna kadiki, na ayula apânda vyohe àmbefuna vyohe.” ⁷Bahi kila munu ahumye muchi chakudungidile, akee kwa kuhinginika wala akee kwa kukolokohwa. Kwa kuva, Nnungu ànantamwa namene munu ahûmya kwa kuhangalala. ⁸Na Nnungu ànahulula kumwombajanga mwenu balaka na kupundiha, uchinga munasikikile chinu chohecho maduva lammalele, na muhalije kuyangata kila namuna ya madengo lambone. ⁹Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva,

“Àhumije vyohe,

na kuveng'a amahuvani,

Na uwambone wake ukee na ntululilo.”

¹⁰Nnungu njo amwîng'a nkúpanda dimbeyu na nkate wa kulya. Uchocho, nang'e achiamwing'ange mwenu na kuyenjeja achila chimuvenacho uchinga mùùve na ntima wambone wa kuhalija kuhumya. ¹¹Nang'e àmbentendanga mwenu kuva mmakupata mma kila namuna uchinga maduva lammalele mulanguje mitima ya kuhumya, na vanu vânshekùlù Nnungu kwajili ya nsada utuvapelekejija, kuhaloka kwenu mwenu. ¹²Kwa kuva, utumishi auno wa kuhumya nsada ukáfala chihi kwa kuvayangata vakúkulupila uchinga vapate vitukutuku vivasikikidile, henga na kwa indila aneyo vanu vohe vânshekulu Nnungu. ¹³Bahi kupapatana na namuna imumbelimaïha mmene kupitila utumishi auno, ichiintumbyange Nnungu. Kwa kuva, mwenu múnikulupila Malove Lambone lannyâmba Kilisto, na muchimulakamule kwa kukumilani dimali dyenu pamo na vanang'o na vanu vammalele. ¹⁴Bahi vachivannyuwilange namene mwenu ing'anya ya inema ing'ulu imujaliwije na Nnungu. ¹⁵Ashukuliwe Nnungu kwajili ya inju yake itukahulula kuihaulisa saana!

10

Paolo àutetela utumishi wake

¹Bahi nangu Paolo ninnyuwanga mwenu kwa upole na kwa uwambone malinga aula wanga Kilisto. Nangu nni ayula uvanguhaua vanu kuva ni mpole panguva pamo na mwenu, henga nakalipa panguva kulehu na mwenu.

²Nangu ninnyuwanga mwenu kuva, panimbekamola kwenu mwenu, munangutende ngukalipe. Kwa kuva, nni muhiu kuva, nimbevakalipila vanu avala vammalele vatênda kuva hwetu tûkâla kwa kuupapata mmili. ³Kwa

kuva, ikánava tùikalanga pachilambo, henga tukápanyana ing'ondo kwa namuna ya chimmili. ⁴ Na vikomanilo vitutumila muing'ondo vikee vya chimmili, ila vikomanilo vyetu nni dimongo dya Nnungu dihulúla kwondonganga mángongo, ⁵ yani twòndonganga mawaso lammalele la kulambila na kubamola vidivilo vyammalele vivalinowela vanu, vivadivíla kumala Nnungu. Tùlatwala litwala mawaso lammalele la vanu la kuntahuka Nnungu na kuvahunda vampilikane Kilisto. ⁶ Hwetu tùvele tayali kuchihukumu asabu kila chitendo cha kutahuka, apala pamumbelanguja kuva mùnapilikana mwalehu.

⁷ Mwenu mùlola chihi vitukutuku kwa pannima. Munu woheyo alikulupíla mwene kuva nang'e nni wa Kilisto, àlembelewa amale kuva na hwetu uchocho nni tuvano tùvá Kilisto. ⁸ Bahi ikánava nangu ñnipudiha kulyona ing'anya ya mamulaka latwing'ile Nang'olo, nangu nanga pangwona dihoni, kwa kuva mamulaka anelo nni kwajili ya kun'denganga mwenu muing'ulupa na akee kum'bamolanga. ⁹ Nangu níkatamwa ngwonekane kuva nannyopehanga kwa baluwa dyangu. ¹⁰ Kwa kuva, vanu vanji vâhaua kuva, "Baluwa dyanga Paolo dinayoha na ðivele na malove lavêle na dimongo. Henga pává pamo na hwetu, àonekana chihi kuva munu wa kudabadanga na itangodi yake ñva chihi ya kuhebuliwa." ¹¹ Munu atangôla malove malinga anelo, àlembelewa amale saana kuva, malove latulemba n'dibaluwa dyetu patuva kulehu na mwenu nanga palatindana na matendo latutenda patuva pamo na mwenu.

¹² Nni muhiu kuva, hwetu tukálinga kulilandanya au kulilingananya na vanu valilombolêla vene. Vanu anevo nni mavelu. Vâlipimanga vene kupapatana na chipimo chavo vene na kulilingananya na vene. ¹³ Hwetu tukambelyona kupunda chitulembelewa, henga tûlebela tulyone kwajili ya àlalá lahumidíle mmadengo àlalá latwing'ile Nnungu, na látutendíle hwetu kuhwika mpaka kwenu mwenu. ¹⁴ Hwetu twaniida kwenu mwenu unanryanjajija Malove Lambone lamwâmba Kilisto, tena twarele tuvatandi kutenda uchocho. Bahi patulyona kwajili ya mamulaka letu kwenu mwenu, nanga patuyomboka mikuka yetu. ¹⁵ Uchocho, hwetu nanga patulyona ing'anya ya madengo la vanu vanji. Henga tûlolela kuva, ing'ulupa yenu paimbekuva uiyenjejeka, tunahulula kukôla madengo makulungwa namene kwenu mwenu kupapatana na chipimo cha madengo latwing'ile Nnungu. ¹⁶ Anepo nni patumbehulula kuhubili Malove Lambone mmilambo vya kulehu namene, kupulung'anya kwenu mwenu. Kwa kuva, hwetu tukátamwa chihi kulilombolela ing'anya ya madengo lavakodile vanu vanji.

¹⁷ Henga Malemba Lanaswe lâhaua kuchidoni, "Munu alembêla kulyona, bahi alyonele Nang'olo." ¹⁸ Kwa kuva, munu akubalíwa, akee ayula alilombolêla mwene, henga nni ayula alombolêwa na Nang'olo.

11

Paolo na mitume va kulambila

¹ Bahi ikaniva saana mungupililile kadiki matangodi langu la chivelu! Chonde ñinnyuwanga mungupililile. ² Nangu ñimmikila mwenu wiu malinga Nnungu chammikila mwenu wiu. Kwa kuva, mwenu mùvele muchi bikila ahahwíke ungumposejije nnume yumo, yani Kilisto. ³ Henga nangu nayopa kuva, malinga ayula nnyongo chanannambidile Hawa kwa ulamba wake, ding'ano dyenu nadinang'o ðinahululika kuhochejwa, nkuleka kukulupika kwenu na ukamilifu wenu kwanga Kilisto. ⁴ Mwenu mùnapililila lammalele

lavannyaulila vanu vanji, ikànavà vannyubilila habali dya Yesu yunji utukan-nyubilate hwetu, au kunnyubilila habali dya Umumu Wanaswe yunji tafauti na ayula umunampwechedile au kunnyubilila Malove Lambone tafauti na àlàlà lamunayambukidile.

⁵ Nangu ngwòna kuva avala vavalangíwa kuva muchi mitume vakulu namene, anevo vakángupunda nangu. ⁶ Ìnahululika kuva nangu nikee nimunu ngumaíte kutangola saana, henga kuyamba elimu, nangu ñnivanayo namene. Na chinu anecho, hwetu tùnichilanguja kila pachinu na kila uhiku.

⁷ Nangu ñnilisulupuha kwa kunnyubilila mwenu Malove Lambone langa Nnungu bila kudai nshahala uchinga mwenu mupate kutumbyangwa. Dachì, nangu natendile likosa kutenda uchocho? ⁸ Panichikola madengo kwenu mwenu, makuwa lanjì la vanu vankulupìla Yesu nni vachinguhudu-mila. Yavele muchi ngùpakanywele ðimali dya vanu anevo na kuditumila kwa kunnyangatanga mwenu. ⁹ Pannavele kwenu mwenu, nangu nikanan-temile munu woheyo kwa àlàlà lannasikikidile, kwa kuva, vakùkulupila avetu vahalêke ku Makedoniya vâningupelekejija vitukutuku vyammalele vinnasikikidile. Nangu nanilinyemya uchinga nnanteme munu kwa na-muna yoheyo na nguchinguhwenehe kutenda uchocho. ¹⁰ Kupapatana na uhiu ungutangola malinga Kilisto, nangu ngùhaua kuva nanga munu ambehulùla kungudivila kulyona kuyamba chinu anecho, nchilambo cham-malele cha Akaya. ¹¹ Dachì, ing'anya ntwani nikántemanga mwenu? Dachì, ing'anya nikántamwanga mwenu? Nanga, Nnungu mwene ànimala kuva nantamwanga.

¹² Nìmbehweneha kutenda muchi chingutenda hambi, uchinga nivadivile avala valembeìla kulyona kuva, vâkola madengo muchi hwetu. ¹³ Vanu anevo nni mitume va kulambila, vâkola madengo kwa ulamba, na kulilambilila kuva mitume vanga Kilisto. ¹⁴ Chinu anecho chikee cha kukanganya, kwa kuva ata Nanchindenga mwene ànalilambilila kuva muchi malaika wa nng'anje. ¹⁵ Bahi chikee chinu cha kukanganya ikàva vatumishi vake vânalilambilila kuva muchi vatumishi va haki. Na ntululilo wavo, vâmbelipwa kupapatana na matendo lavo.

Kulyona kwanga Paolo ing'anya ya kubanika kwake

¹⁶ Nangu ngùhaua kavila kuva, munu woheyo anangutende nangu kuva livelu. Henga mukànutenda kuva livelu, bahi mwechelange malinga livelu uchinga nanani ngupate kulyona kadiki. ¹⁷ Malove anelo lángutangòlà kuyamba kulyona kwangu lakápatana na kutamwa kwanga Nang'olo, henga ngùtangola chihi muchi livelu. ¹⁸ Vanu vohe vânyalyona kwa namuna ya chimmili, bahi ing'anya ya anelyo, nanani nguchingulyone. ¹⁹ Mwenu mùlyona kuva mùvele na lúnda, njo mana mùnatamwa namene kuvapililila mavelu! ²⁰ Mwenu mùmpililila na munu antendânga mwenu kuva muchi mmatumwa au amwivìla ðimali dyenu au ankumbânga au antawalânga kwa mabafu au ampanyânga kumeho! ²¹ Nangu ngwòna dihoni kuhaua kuva, hwetu twanidabadanga namene mmambo anelo, yani nanga patunahul-wile kutenda muchi vanang'o!

Henga kwa chinu chohecho chivalinga kulyonela, nanani ngulyonela uchocho. Anepo nangu ngùtangola muchi livelu. ²² Dachì, vanang'o nni Vaebhaniya? Nanani uchocho. Dachì, vanang'o nni Vaisilaeli? Nanani uchocho. Dachì, vanang'o nni vanu va nnukolo lwanga Iblahimu? Nanani uchocho. ²³ Na vino nìmbetangola muchi nin'ding'apedi kuva, ikàva

vanang'o nni vatumishi vanga Kilisto, nanani nni ntumishi wake kupunda vanang'o. Kwa kuva, ngükodile madengo lanonôpa namene kupunda vanang'o, ñnitaywa ñnilungu myanda yohe namene kupunda vanang'o, na ñnipanywa myanda yohe namene kupunda vanang'o, na ngúvele muhatali ya kuhwa myanda yohe kupunda vanang'o. ²⁴ Kwa Vayahudi, nanisulubulwa myanda nnyano, mijeledi salasini na tisa. ²⁵ Nanipanywa dimalavala myanda mitatu, na mwanda umo vánilinga kunguwalala kwa kungupanya mayanga. Na myanda mitatu, ingalava innakwedile yanititimila ing'anya ya kulumukana. Na mwanda umo, ñniikala m'bahali liduva lyammalele. ²⁶ Mmyanda yangu yohe ngúkojene na hatali ya mavambwe la myuto, na hatali ya vakúpalaula, na hatali kuhaloka kwa Vayahudi avangu na hatali kuhaloka kwa vanu vakávele Vayahudi. Ngúvele muhatali n'dimanga na mwilanga na m'bahali, na hatali kuhaloka kwa vanu valilambilila kuva vakúkulupila. ²⁷ Ñniyakaduka na kukola madengo lanonôpa, na kucheja myanda yohe. Myanda yohe ñnibanika kwa indala na inyota, na myanda yohe ñnikolokohwa kuikala bila kulya. Ñnitetemela imepo kwa kukoha dinguwo dya kulivimba. ²⁸ Na ukálekana na anelo lammalele, kila liduva nangu ñlayanda makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu. ²⁹ Vakúkulupila avangu vakádidinga, uchocho nanani nadidinga. Na vakúkulupila avangu vakákohejwa kutenda sambu, nangu natunuuka namene.

³⁰ Nangu nikálebelewa nilyone, bahi ñimbelyona kwajili ya kudidinga kwangu. ³¹ Nnungu, Atata wa Nang'olo Yesu, alomboléwa vyaka na vyaka, nang'e ánimala kuva nanga pangulambila. ³² Pannavele ku Dameski, nkulu wa imanga aneyo, anavele pahina muutawala wanga Nfalume Aleta, nang'e ávavikile matiyala mmilango ya imanga aneyo uchinga vangukamule. ³³ Henga vakúkulupila avangu nkungutaya nnikalala likulungwa, nkungupeleha palidilisha lya lingongo lya imanga, nkungusulupuhija pahi, nanani nkúpata kupalanyoka mmakono lake.

12

Maono lamwámba Paolo na idabadangi yake

¹ Bahi nangu ñimbehwenaha kulilombolela ikánava nanga faida. Henga vino ñimbetangola kuyamba maono na mahunulo langupete kuhaloka kwa Nang'olo. ² Nangu ñnimimala munu yumo alundéne na Kilisto. Vyaka kumi na ncheche vipitíle, munu aneyo ánitwaliwa mpaka lihunde lya tatu. Nangu nikámaite ikáva ányanyuliwije kwa hali ya chimmili au ya chinnungu, Nnungu njo amaíte. ³ Nangu ngúuyila kavila kutangola kuva, ngúmaite kuva, munu aneyo ányanyuliwa mpaka Paladiso. Na nikámaite ikáva munu aneyo ányanyuliwije kwa hali ya chimmili au ya chinnungu, Nnungu njo amaíte. ⁴ Aneko ku Paladiso, aneyo munu nkupilikana habali dya mambo lakátangoleka, lakáluhusiwa munu kulahaulisa. ⁵ Bahi nangu ñimbelilombolela kwajili ya munu malinga aneyo, henga nikámbelilombolela kwajili yangu nimwene. Ñimbelilombolela chihi ing'anya ya idabadangi yangu. ⁶ Ikáchiva ungulembela kulilombolela ing'anya ya maono anelo, nangu nikánave livelu, kwa kuva, nikátangwele chihi uhiu. Henga nangu ngúnyema kulilombolela, uyopa vanu vánangwona kuva ninkulu kupunda álalá langulatenda na kulantangola.

7 Henga uchinga nnapunde kulilombolela namene ing'anya ya kupwechela anelo mahunulo, mummili mwangu ngùjaliwije hali ingusumbùla muchi mwiva. Hali aneyo ìvele muchi n'jumbe wanga Nanchindenga, ìnangubaniha na kungudivila kuchinga nnapundihe kulilombolela. 8 Bahi nangu naninnyuwa Nang'olo myanda mitatu uchinga anguusije hali aneyo. 9 Henga nang'e nkunguhaulila kuchidoni, "Inema yangu inatosa kwakuwe, kwa kuva dimongo dyangu ditimiswa kupitila idabadangi." Bahi nìmbelilombolela kwa kuhangalala kuyamba idabadangi yangu uchinga nguumbajwe dimongo dyanga Kilisto. 10 Bahi ing'anya ya aneyo, nangu nahangalalila idabadangi yangu, na kutongolwa malove lahakalenge, na kulagihwa na kubanihwa na kupatihwa siki kwajili ya Kilisto, kwa kuva pangudabadanga njo panguva na dimongo.

Paolo àvayanda Vakolinso

11 Ngùtangola muchi livelu, henga mwenu njo mungutendìle nangu ngùùve uvila. Mwenu njo muchilembelewa mungulombolele. Kwa kuva, nangu nìkee pahì pavanu anevo vavalangìwa kuva muchi mitume vakulungwa, ikànavà nangu nìkee chinu kwenu mwenu. 12 Matendo lamaiha kuva nangu nintume, lànitendeka mmwenu kwa ipilidi yohe, kwa kupitila vimaiho na lakukanganya na masaibu. 13 Dachi, mùpungukiwije na balaka ntwani kupunda makuwa lanjì la vanu vankulupìla Yesu ikànavè chihi aila ya kutemwa na nangu kwa kupata nsada kuhaloka kwenu? Mungusamehe kwa likosa aneyo. 14 Vingo nangu ngùvele tayali kwida kwenu mwenu mwanda watatu, na nangu wala nikambentemanga. Kwa kuva, nikambelambela chinu chohecho kuhaloka kwenu, henga nimbennembela chihi mwenu. Kwa kuva, akee madengo la vavana kuvavikila vavavelêke akiba, henga nni madengo la vakuvelêka kuvavikila vavana akiba. 15 Nangu nimbhangalala kutumila vyammalele vingavenavyo, na kulihumya nìmwene kwajili yenu. Dachi, mwenu mùmbengutamwa nangu kadiki ati ing'anya ya kuva nangu nìntamwanga mwenu namene?

16 Bahi mwenu muchimuyambukile kuva, nangu nanga pannantemenge mwenu. Henga vanu vanji vátenda kuva nangu ngùvele na ulamba na nìmpete mwenu kwa ulamba. 17 Dachi, nangu ñnimwivilanga kwa kupitila munu woheyo unantumile kwenu mwenu? 18 Nangu nìnyuwite Tito aide kwenu mwenu, na nìntumile pamo na nkùkulupila nnyetu yunji. Dachi, mùmbehaula kuva Tito ànimwivilanga? Nangu na Tito tùlojwa na Umumu Wanaswe uyumo na kwonganga umumo?

19 Dachi, mwenu mùtenda kuva mpaka hambì hwetu tùvechinkulitetela muyo mwenu? Nanga, henga hwetu tùtangola mambo anelo muyo mwanga Nnangu malinga tuvanu tulundanywìje na Yesu Kilisto. Mmakukulupila avangu, mambo anelo lammalele nni kwajili ya kundenganga mwenu muing'ulupa. 20 Kwa kuva, nalipwalela kuva, panjika panimbeida kwenu mwenu nikambenjojanga muchi chingulembela, na mwenu nkambengwona muchi chimulembela. Nalipwalela panjika pambekuva na mapwatano, na wiu na kusunala na kutahuka na kulambililana na kulambana vikohi na kulyona na timbwili, mmwenu. 21 Nangu nalipwalela panjika panimbeida kavila kwenu mwenu, Nnangu wangu àmbengutenda kavila kuva na dihoni muyo mwenu. Na nangu nimbekuta kwajili ya vanu vohe vatendile masambi, vanu vakánaleka kutenda lahakalenge na umalaya na kulavalava.

13

Idumi ya ntululilo na disalamu

¹ Auno umanganika nni mwanda wangu watatu wa kwida kwenu mwenu. Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Kila lisitaka lilembelewa li-maihwe kwa ushahidi wa vanu vavili au vatatu.” ² Nangu nanin'dumanga mwanda wavili pannavele pamo na mwenu. Na hambi panikavele pamo na mwenu ngũuila kavila kun'dumanga kuva, panimbeida kavila kwenu mwenu nimbevahukumu asabu avala vatendile sambi machedo na vanji vammalele. ³ Nimbetenda uchocho ing'anya mwenu mulembela mumaihwe kuva Kilisto anatangola kupitila nangu. Nanang'e akadabadanga kwenu mwenu muchi nangu, henga nang'e alanguja dimongo dyake kwenu mwenu. ⁴ Ikànavi Kilisto avambwiye munsalaba avèle muhali ya chimmili, ya kudabadanga, henga vino àikala kwa dimongo dya Nnungu. Uchocho, nangu na avangu, kwa kulundanywa nawe tũva tuvanu tũvá kudabadanga muchi chanavele Kilisto. Henga patumbensugulikilanga mwenu kwa kumwasibu, muchimumale kuva hwetu tuvumi kwa dimongo dya Nnungu malinga chavale nang'e.

⁵ Lilolehe mwenu mmene uchinga mupate kumala ikàva munihwina muing'ulupa. Lilingange mwenu mmene. Mwenu munimala kuva Yesu Kilisto àikala mmwenu, na ikànavi uchocho, ing'ulupa yenu ikee ya uhiu. ⁶ Henga ngũlolela kuva, mwenu muchimumale kuva, ing'ulupa yetu nni ya uhiu. ⁷ Hwetu tukannyuwa Nnungu uchinga vanu vanji vaone kuva ing'ulupa yetu nni ya uhiu, henga tũnyuwa Nnungu uchinga munatende chinu chohecho chihakalenge na muhwenehe kutenda lambone ata kuyonekana kuva ing'ulupa yetu ikee ya uhiu. ⁸ Kwa kuva, hwetu tukátamwa kutenda chinu chohecho chitahukàna na uhiu. Na chinu chituhulũla kuchitenda nni kuuhweneha uhiu. ⁹ Mwenu pamuva na dimongo, hwetu tũnahangalala ikànavi tuvene twònekana kuva tũnadabadanga. Na hwetu tũnannyuwilanga uchinga mukamilike. ¹⁰ Aino njo ing'anya ingutènda nangu ninnembile mwenu malove alano nguvèlè kulehu na mwenu, uchinga panimbekuva pamo na mwenu nnakalipe kupapatana na mamulaka lánìng'ìlè Nang'olo. Kwa kuva, mamulaka anelo nni kwajili ya kun'denganga mwenu muing'ulupa, akee la kum'bamolanga. ¹¹ Mmakukulupila avangu, nangu ngũmalilila baluwa aino kwa kutangola kuchidoni, hangalalanga. Tumbama namene kuva mmakamilifu na mutujane mitima mmene kwa mmene. Mukudungile ulamo na kuikalanga kwa amani, na Nnungu wa itamwi achieve pamo na mwenu.

¹² Musalimilane kwa itamwi ya Chikilisto. Vakúkulupila vammalele vànansalimilanga.

¹³⁻¹⁴ Hwetu tũnyuwila mwenu mmammalele inema ihalòka kwa Nang'olo Yesu Kilisto, na itamwi ya Nnungu na ilundanywi yenu na Umumu Wanaswe, vïve pamo na mwenu.*

* **13:13-14** Tafasili dinji malove alano lahaũla kuva, “Vanu vammalele va Nnungu vànansalimilanga,” làlembwiye munsitali wa 13. Na malove la nsitali wa 13 làlembwiye munsitali wa 14. Henga tafasili dinji vátendile muchi chitutendile hwetu.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vagalatiya Ulongoledi wa baluwa ya Vagalatiya

Baluwa ya Vagalatiya ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Paolo áilembile baluwa aino mmwaka fulani, kutandikila mwaka wa 48 mpaka wa 57 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Na ávalembidile vakúkulupila va chilambo cha Galatiya, sehemu ing'ulungwa ichitawaliwa na Valoma. Vatalamu va Bibiliya nanga pavamaite pachinu pachilembila Paolo baluwa aino, henga vohe vátenda kuva ilembwije muimanga ya Efeso au ku Kolinso.

Paolo áilembile baluwa aino wavalonda vakúkulupila vammalele va ku Galatiya, yani Vayahudi pamo na vakávele Vayahudi. Ánilemba uchinga avatahuke Vakilisto va Chiyahudi vachihunda mahundo la kulambila lachi-haula kuva, nni lasima vakúkulupila vadikamule Sheliya dya Chiyahudi divêle Nnilailano Iya Kala, asa-asa sheliya ichivalembela vanu va Nnungu vammalele vayaluke. Vanu anevo vávanamatija vakúkulupila vakávele Vayahudi vayaluke uchinga vâave Vakilisto. Uchocho, vanu anevo vátahuka utume wanga Paolo. Njo mana Paolo ániutetela utume wake kwa kulonjelela namuna chanavele munu wa mana namene n'dini ya Chiyahudi na namuna chajukile kuva ntume (sula ya 1:11-2:14). Na Paolo ánilatetela Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto kwa kueleza kuva, upohi upatikana chihi kwa kunkulupila Yesu Kilisto bahi, akee kwa kuikamula chihi Sheliya (sula ya 2:16). Upohi úhalokana chihi na uwambone wa Nnungu, na wala ukálingila matendo la vanu.

Uinjipihwa wa baluwa ya Vagalatiya

1. Sula ya 1:1-5, Paolo átandaika baluwa yake kwa kulasalimila makuwa la vanu vankulupila Yesu la chilambo cha ku Galatiya.
2. Sula ya 1:6-2:21, Apano Paolo anamaiha kuva vanu nanga pavapohwa kwa kuikamula Sheliya. Ánamaiha kwa áтана kuva, nang'e ávele munu wa mana namene n'dini ya Chiyahudi na ánitumbama namene kudikamula Sheliya dya Chiyahudi, henga nanga padinantendile atendwe kuva wambone pameho panga Nnungu. Na mitume vanji vánikubaliana nawe kwamba chinu anecho.
3. Sula ya 3-4, Paolo áeleza namene kwamba nafasi ya Sheliya na inema muupohi.
4. Sula ya 5-6:10, Paolo áeleza namuna ya kuikala maisha lambone la Chikilisto.
5. Sula ya 6:11-18, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kuvasalimila na kuvakumbusa kuva kupindikulanywa na kujuhwa kuva chiumbe chahambi nni chinu cha mana namene kuliko kudikamula Sheliya, malinga aila ya kuyalulwa.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹⁻² Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa vakúkulupila avetu vammalele vavêle pamo na nangu. Nangu Paolo ngúchemwije kuva ntume, akee kwa kutandolwa na vanu na wala akee kwa kupitila mamulaka la munu fulani. Henga nangu ngúchemwije na Yesu Kilisto na Nnungu Atata anfufwile

Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwîle. Hwetu tuvammalele tûnnembilanga baluwa aino mwenu makuwa la vanu vankulupîla Yesu la chilambo cha ku Galatiya. ³ Hwetu tûnnyuwilanga mwenu inema na amani ihalôka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, vîive pamo na mwenu.

⁴ Kilisto álihumije mwene kwajili ya masambi letu muchi chanalembedile Nnungu Atata wetu, uchinga atupohe kuhaloka nchilambo achino chihakapwêle mambo lahakalenge. ⁵ Nnungu atumbyangwe, vyaka na vyaka. Amina.

Malove Lambone la uhiu

⁶ Nangu nakangana, kumwonanga mwenu namuna chimupiyanyije kuneka Nnungu anchemênge mwenu kwa kupitila inema yanga Yesu Kilisto, na kupapata indila inji ililambilîla kuva nni Malove Lambone. ⁷ Nni muhiu kuva, nanga Malove lanji Lambone, henga pâvele vanu vantimbânga mwenu na valembêla kulapindikulanya Malove Lambone langa Kilisto. ⁸ Henga ata kuiva hwetu tuvene au malaika akânnuyibilila mwenu Malove Lambone latindâna na âlalâ latunnyubilidile hwetu, aneyo alaniwe na Nnungu. ⁹ Hwetu twaninnyaulilanga mwenu, na tûnnyaulilanga kavila kuva, munu woheyo ambennyubilîla Malove Lambone latindâna na âlalâ latunnyubilidile hwetu, aneyo alaniwe na Nnungu.

¹⁰ Dachi, nangu ngûtaha kukubaliwa na vanu au Nnungu? Au nangu ngûtaha kuvakatapalila vanu? Ikâchiva ungutâhâ kuvakatapalila vanu, nangu nikânave ntumishi wanga Yesu Kilisto.

Paolo chachemwije na Nnungu

¹¹ Mmakukulupila avangu, nangu ngûlembela mumale kuva, Malove Lambone laninnyubilidile mwenu lakâvele la chimunu. ¹² Nanangu nikânalapwechedile kuhaloka kwa munu woheyo, na wala nikânahundwije na munu, henga Yesu Kilisto njo alahunukwîle kwang'une.

¹³ Mwenu mûnipilikana namuna chinichiikala anepo machedo, panichiipapata dini yangu ya Chiyahudi. Mûnimala namuna chinnavalagihije namene vanu vankulupîla Yesu, na kulembela nivamalile mwalehu. ¹⁴ Nangu ñnivalongolelela Vayahudi avangu vohe va changa changu kwa kuipapata dini ya Chiyahudi, kwa kuva, ñnitumbama namene kulakamula mahundo la anyakala vetu.

¹⁵ Henga Nnungu ângutandwele nangu kabla nikânambivelekwa, nkunguchema kwa inema yake. Nang'e înikatapalila, ¹⁶ kunnyunukula Mwanawe kwang'une uchinga nilahubili Malove Lambone kwa vanu vakâvele Vayahudi. Anepo nangu nikanaujene na munu woheyo, ¹⁷ na wala nikanapite ku Yelusalemu kwa avala mitume vangulongoledîle kuva mitume, henga ngûtandilike kuhwena kuchilambo cha ku Alabiya hoti, koka nkuuya kavila ku Dameski. ¹⁸ Paipitile myaka mitatu, nangu nkuhwena ku Yelusalemu unamwona Petulo,* nkuikala aneko maduva kumi na nnyano. ¹⁹ Henga wala nanga ntume yunji unnamwonite, ila Yakobo nnung'une Nang'olo weka. ²⁰ Nangu nîmmaihija mwenu pameho panga Nnungu kuva, mmalove alano langunnembila mwenu, nangu nanga pangulambila.

²¹ Lukoto, nangu nkuhwena chilambo cha ku Siliya na chilambo cha ku Kiliikiya. ²² Mmaduva anelo makuwa la vanu vankulupîla Yesu la chilambo cha

* 1:18 Mmalemba matandi, nsitali auno ûlembwijé Kefa, yani lina linji Iya Petulo.

ku Yudeya vávele vakànamingwona, ²³ henga vápilikana chihi kuva, “Ayula achitubaniha anepo patandi, nelo àihubili ing’ulupa uila yachiitimbanga anepo patandi.” ²⁴ Bahi vanu anevo nkuntumbyanga Nnungu ing’anya yang’une.

2

Paolo na mitume vanji

¹ Paipitile myaka kumi na ncheche, nangu nkuhwena kavila ku Yelusalemu chalumo na Banaba, nkupapatana na Tito. ² Ngúpíte aneko ing’anya Nnungu áninguhunukulila nguhwene. Aneko nkunakojana na vakúlodya paweka, nkuvahaulila Malove Lambone languhubili kwa vanu vakávele Vayahudi. Ngútendile uchocho uchinga madengo langu langukodile na langukola, lanààve chihi la bule. ³ Henga Tito, ayula anapapatene na nangu nanga panamatijwe kuyaluka ikànavá nanga panavele Nnyahudi. ⁴ Henga vakúkulupila vanji va kulambila vanalundene na hwetu kwa sili, vanang’o válembela vannyalule. Vanu anevo váníjidile kwa ulamba nnikuwa lyetu uchinga vaulolehe uhulu utuvenawo kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilisto, koka vatutende kavila kuva tuvatumwa tívá sheliya dya Chiyahudi. ⁵ Henga, uchinga uhiu wa Malove Lambone uhwenehe chihi kukondwa kwenu mwenu, hwetu nanga patunavakubalidile wala kadiki.

⁶ Henga kuyamba avala vamaikâna kuva vakúlodya, vanang’o nanga pavanavele na chinu cha kuyenjeja mualala lanichihubili. Na ku-maikana kwavo kuva vakúlodya vakulu, chikánavele chinu kwang’une, kwa kuva, Nnungu akálola cheo cha munu. ⁷ Henga vanang’o vánípata kukameka kuva, Nnungu àngupele madengo la kuhubili Malove Lambone kwa vanu vakáyaluka, yaní vanu vakávele Vayahudi, malinga Petulo chapewije madengo la kuhubili Malove Lambone kwa vanu vayalúka, yaní Vayahudi. ⁸ Kwa kuva, ayula annyululihíje Petulo kuva ntume kwa Vayahudi, njo uyoyo anguhululihíje nangu kuva ntume kwa vanu vakávele Vayahudi. ⁹ Bahi Yakobo na Petulo na Yohana vamaikâna kuva vakúlodya vakulu, pavapete kuikameka inema aila yaning’ile Nnungu, vanang’o nkutukamula nkono nangu nawi Banaba, kulanguja kuva hwetu na vanang’o nni utuvamo. Bahi twanipatana kuva, hwetu tuhwene tukahubili kwa vanu vakávele Vayahudi na vanang’o vahwene vakahubili kwa Vayahudi. ¹⁰ Henga chinu chimo chivatuyuwite nni kuva, tuvakumbukile amahuvani vavêle mmakuwa lavo la vanu vankulupíla Yesu, na chinu anecho nni chingutumbama kuchitenda.

Paolo ànkaliyila Petulo aneko ku Antiyokiya

¹¹ Henga Petulo páidíle ku Antiyokiya, áníntahuka muyo mwa vanu, kwa kuva, ánikosela. ¹² Petulo álya chakulya pamo na vanu vakávele Vayahudi. Henga pavakamwele vanu vanatumwije na Yakobo kuhaloka ku Yelusalemu, Petulo nkuleka mwalehu kulya pamo na vanu vakávele Vayahudi, ing’anya ya kuvayopa avala Vayahudi vankulupíla Yesu vavanamatíja vanu vayaluke. ¹³ Na Vayahudi vanji vankulupíla Yesu, navanang’o nkutandilika kulilambilila muchi Petulo, ata Banaba nanang’e nkulundana navo kwa kulilambilila.

¹⁴ Panivawene kuva vakáupapata uhiu wa Malove Lambone, nangu nkun-nyaulila Petulo muyo mwa vanu vammalele kuva, “Ikáva wako Nnyahudi

ùpapata mihambo ya vanu vakávele Vayahudi, ùmbehulula dachi kuvanamatija vanu vakávele Vayahudi vaipapate mihambo ya Chiyahudi? ¹⁵ Hwetu nni tuvayahudi tùvá kuvelekwa, akee tuvanu tuvêle na masambi muchi vanu vakávele Vayahudi! ¹⁶ Henga tùnimala kuva, munu akátendwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya ya Musa, ila kwa kunkulupila Yesu Kilisto. Na hwetu uchocho tùnkulupidile Yesu uchinga tutendwe kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kunkulupila nang'e, akee kwa indila ya kukamula Sheliya ya Musa. Ìvele uchocho kwa kuva, nanga munu ambetêndwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya ya Musa. ¹⁷ Bahi patutaha kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kupitila kunkulupila Kilisto, vanu vanji vátwona nanga na hwetu nni tuvanu tuvêle na masambi muchi vanu vakávele Vayahudi, ing'anya ya kuileka Sheliya. Dachi, chinu achino chilanguja kuva Kilisto nni atutênda hwetu tutende masambi? Nanga, wala kadiki! ¹⁸ Henga níkálinga kuuuyila kavila ntindo unnaubamwele wa kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, anepo nangu nimbilanguja chihi kuva nangu nni munu nguvêle na masambi. ¹⁹ Kwa kuva, pannalingile kuikamula Sheliya ya Musa, inguhukumite chihi kuhwa. Bahi kuyamba Sheliya ya Musa nangu ngúvele muchi ñnihwa, yani Sheliya ikee na dimongo dya kungutawala kavila. Na Sheliya aneyo njo íngutendíle nangu ngúúve uchocho uchinga ngupate kulama kwajili ya Nnungu. ²⁰ Nangu ñnihwa pamo na Kilisto munsalaba, na hambí akee nangu nguláma, ila nni Kilisto aikála nkati mwangu. Nangu ngúíkala chihi kwa kunkulupila Mwana wanga Nnungu angutamwíje na kuuhumya umi wake kwajili yangu. ²¹ Nangu níkáitenda inema ya Nnungu kuva ikemana kwa kulinga kutendwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya. Kwa kuva, ikáva vanu vátendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, bahi Kilisto áhwíle chihi bule."

3

Ing'ulupa na Sheliya

¹ Mwenu Mmagalatiya mukávele na lúnda, nnani annowíte? Habali ya kuvambwa kwanga Yesu Kilisto yavele chihi palengele muyo mwenu. ² Nangu ngúlebela ngumale chinu chimo kuhaloka kwenu mwenu. Dachi, mwenu múmpwechedile Umumu Wanaswe kwa kuikamula Sheliya yanga Musa au kwa kupilikana Malove Lambone na kulakulupila? ³ Ìvele dachi mpaka mùúve mmanu mukávele na lúnda namuna aneyo? Mwenu mwatandilike kunnondola Kilisto kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. Dachi, hambí mùlebela mumalilile kwa dimongo dyenu mmene? ⁴ Dachi, kubanika kwammalele kumubanike, kwávele chihi kwa bule? Wala, kukánavele kwa bule! ⁵ Dachi, Nnungu ámwíng'ile mwenu Umumu Wanaswe na kutenda masaibu mmwenu ing'anya ya kukamula Sheliya yanga Musa au ing'anya ya kupilikana Malove Lambone na kulakulupila?

⁶ Lolanga nfano wa Iblahimu. Malemba Lanaswe làhauka kuva, "Iblahimu ánkulupidile Nnungu, na kwa kutenda uchocho Nnungu nkummalangila kuva wambone pameho pake." ⁷ Bahi mumale kuva vanu avala vammalele vankulupila Nnungu, aneyo njo vana va uhiu va Iblahimu. ⁸ Uchocho, Malemba Lanaswe lánitangola kutandikila machedo kuva, vanu vakávele Vayahudi vàmbevalangiwa kuva vambone pameho panga Nnungu ing'anya ya

ing'ulupa yavo. Kwa kuwa, Nnungu ánilongolela kutangola Malove Lambone kwanga Iblahimu kuwa, “Kupitila wako, vanu va vilambo vyammalele vàmbebalikiwá.”⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, vanu vammalele vankulupíla Yesu vàmbebalikiwa na Nnungu muchi chanabalikiwije Iblahimu, munu ánavele na ing'ulupa.

¹⁰ Kwa kuwa, vanu vammalele valisingíla chihi kulakamula àlálá lalembeléwa na Sheliya ya Musa, anevo vánilaniwa. Kwa kuwa, Malemba Lanaswe làhaua kuwa, “Ánilaniwa munu ayula alémwa kukamula kila chinu chilembwíje nchitabu cha Sheliya ya Musa.”¹¹ Nni muhiu kuwa, nanga munu avalangiwa kuwa wambone pameho panga Nnungu kwa kukamula Sheliya, kwa kuwa, Malemba Lanaswe làhaua kuwa, “Munu wambone pameho panga Nnungu àmbekwa na umi kupitila ing'ulupa.”¹² Henga kuyamba Sheliya, Malemba Lanaswe làhaua kuwa, “Munu aténda lammalele lalembeléwa na Sheliya, àlisingila kuwa àmbepata umi kupitila Sheliya aneyo.” Kwa kuwa, Sheliya ikálingila ing'ulupa.

¹³ Kilisto ánitukombola kuhaloka mulaana itendihíjwe na Sheliya. Ánitukombola kwa kulitika laana aneyo kwajili yetu, kwa kuwa Malemba Lanaswe làhaua kuwa, “Ánilaniwa munu woheyo avambwíje munnandi.”¹⁴ Yesu Kilisto álitikile laana aneyo uchinga vanu vakávele Vayahudi vabalikiwe kwa balaka uila yanabalikiwije Iblahimu nawi Nnungu. Bahi ing'anya ya anelyo, na hwetu kupitila ing'ulupa túpata kumpwechelela Umumu Wanaswe wanamwahidite Nnungu.

Sheliya na ahadi ya Nnungu

¹⁵ Mmakukulupila avangu, nangu nimbemwing'anga mwenu nfano kupapatana na maisha letu la kila liduva kuwa, vanu vakátenda lilailano nanga munu ahulúla kulitahuka au kuyenjeja lilove mulilailano anelyo.¹⁶ Bahi Nnungu áhumije ahadi kwa Iblahimu na kwa n'dukuluwe. Malemba Lanaswe nanga palahaua kuwa, “na kwa vadukulu vako,” kulanguja vanu vohe. Henga làhaua kuwa, “kwa n'dukululo,” kulanguja munu yumo, yani Kilisto.¹⁷ Chingulonjela apano nni achino, Nnungu átendile lilailano lyake na Iblahimu myaka myanne na salasini, kabla ikánambikamola Sheliya ya Musa. Na aneyo Sheliya ikáhulula kutengula lilailano lya Nnungu uchinga itimbanyike ahadi yake.¹⁸ Kwa kuwa, ikáchiva mapala la Nnungu ulalisingila Sheliya yanga Musa, bahi lakánahulule kavila kulisisingila ahadi ya Nnungu. Henga Nnungu kwa inema yake ámwing'ile Iblahimu mapala ing'anya ániahidi.

Makudungilo la Sheliya

¹⁹ Dachi, Sheliya ívele na madengo ntwani? Sheliya íniida uchinga imaihe makosa, na ílembelewa ihwenehe chihi kupwawa mpaka pámbèidà n'dukuluwe Iblahimu, ayula wanamwahidite Nnungu. Nà kwa kupitila malaike, Nnungu ámpéle Musa Sheliya yake, na aneyo Musa ávele mpatanishi kati ya Nnungu na vanu vake.²⁰ Henga mpatanissi nanga palembelewa ikáva aahídi nni munu yumo weka, na Nnungu nni yumo, nanang'e njo anamwahidite Iblahimu.

²¹ Dachi, makudungilo la Sheliya lanalatahuka makudungilo la ahadi dya Nnungu? Nanga! Kwa kuwa, ikáchiva Sheliya uihulula kutwing'a umi, tukanihulula kutendwa kuwa tuvambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya aneyo.²² Henga Malemba Lanaswe làhaua kuwa, vanu

vammalele vavele muutawala wa masambi uchinga ahadi yaahidite Nnungu ihumywe kwa avala vankulupila kwa kupitila kunkulupila Yesu Kilisto.

²³ Henga kabla ukànambikamola uhiku wa ing'ulupa, hwetu túchungwa na Sheliya muchi tuvafungwa, akuno utulindilila ing'ulupa ihunukuliwe.

²⁴ Bahi Sheliya yavele muchi yaya kwetuhwe, ìnitulela mpaka páidilè Kilisto, uchinga kwa indila ya ing'ulupa tupate kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu. ²⁵ Henga hambi kwa kuva aila ing'ulupa ìniida, bahi tukálelewa kavila na Sheliya.

Vavana vanga Nnungu

²⁶ Kwa kuva, kwa kupitila ing'ulupa, mwenu mmammalele mùjukile kuva mmana mma Nnungu kwa kunkulupila Yesu Kilisto. ²⁷ Na mwenu mulundanyijwe na Kilisto kwa kubatiswa, mùvele muchi mùmmwete Kilisto mwene.

²⁸ Bahi anepo nanga kubagulana kavila kati ya Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi, kati ya vatumwa na vanu vakávele vatumwa, kati ya nnume na mmanu, túvele tuvatumwa túvá mihambo na dimongo dya nchilambo achino. ²⁹ Ikáva mwenu nni mmanu vake Kilisto, bahi nni mmadukulu vake Iblahimu, na mwenu mùmbepwechela achila chaahidite Nnungu.

4

¹ Bahi nangu ngùhaua uvila, nkútwala mapala pávâ n'joko, akálekanila na ntumwa ata kuiva dimali dyammalele nni dyake. ² Maduva anelo lammalele átawaliwa na vanu vannèla na avala vachúnga dimali dyake mpaka palambekamola maduva àlálá lakudungiwíje na atatake. ³ Yesu kabla akànambikamola, na hwetu twavele uchocho. Twavele muchi tuvana tuvajoko, túvele tuvatumwa túvá mihambo na dimongo dya nchilambo achino. ⁴ Henga paukamwele uhiku ukudungiwíje, Nnungu nkuntuma Mwanawe, nkuvelekwa na mmahe, nanang'e nkuikala kwa kulojwa na Sheliya, ⁵ uchinga avapohe avala valójwa na Sheliya. Na átendile uchocho uchinga hwetu tutendwe kuva tuvana túvá Nnungu.

⁶ Bahi Nnungu ántumile Umumu wa Mwanawe mmitima yetu kumaiha kuva, mwenu nni mmana vake. Umumu ánatuyuwila kwa Nnungu, akuno wanchema Nnungu, “Aba” yani “Atata.” ⁷ Bahi wako ukee ntumwa kavila, henga nni umwana, na kwa kuva wako nni mwanawe, bahi Nnungu achiakwing'e mapala lavaahidite vana vake.

Lipamba lya Paolo kwa Vagalatiya

⁸ Anepo patandi pamunavele bado kummala Nnungu, mwávele mmatumwa mma milungu ikávele ya uhiu. ⁹ Henga hambi mùnimwala Nnungu, au tuhaule kuva mùnimaikana na Nnungu. Dachi, mùivangulidile dachi mihambo na dimongo dya nchilambo achino, didabadánga na díkee na mana? Dachi, mùlembela dintendange kavila kuva mmatumwa? ¹⁰ Mwenu mùlinga kunkat-apalila Nnungu kwa kulatumbyanga maduva fulani na myedi na mahiku na myaka. ¹¹ Nangu nalipwelela kuva, ìnahululika kuva madengo langukodile kwenu mwenu kuva chihi la bule.

¹² Mmakukulupila avangu, nangu ñinnyuwanga mùùve muchi nangu, kwa kuva ata nangu ngúikala muchi mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, yani níkahungwa na Sheliya. Panguidile kwenu mwenu, mwenu nanga pamunangutendeledile chinu chohecho chihakalenge. ¹³ Henga mùnimwala kuva, ugonjo nni unangutendile nangu ninnyubilile Malove Lambone

kwa mwanda ntandi. ¹⁴ Mwenu múnilingwa ing'anya ya ugonjo wangu. Henga pamo na anelo, mwenu nanga pamunanguhebwile wala kun-guhita. Múningupwechela muchi malaika au Yesu Kilisto mwene. ¹⁵ Mwenu múnahangalala. Hambi chinkojije chinu ntwani? Nangu nimwene nahulula kuhaula kuva, maduva àlálá mukanihulula ata kudabola meho lenu na kuning'a nangu. ¹⁶ Dachi, hambu nangu ñnipindikuka kuva mmongo wenu ing'anya ya kunnyaulila mambo la uhiu? ¹⁷ Vanu anevo vanji vānanng'unukila namene mwenu, henga makudungilo lavo lakávele lambone. Vālembela nangu na mwenu tuhapukane, uchinga mwenu muvang'unukile vanang'o. ¹⁸ Nni muhiu kuva, ñakatapala kung'unukila mambo lambone mahiku lam-malele, na akee chihu uhiku aula unguva pamo na mwenu. ¹⁹ Mmanavangu unintamwanga namene, malinga mmahe chapata uchungu wa kuvaleka, nanani uchocho, ngúvele na uchungu kavila kwajili yenu mpaka pamum-bekuva na hali ivéle muchi yanga Kilisto mmitima yenu. ²⁰ Natamwa namene ngúuve pamo na mwenu hambu. Na ikàchiva nguvèlè pamo na mwenu, nikanipindikulanya itangodi yangu, kwa kuva ngúvele na lipamba na mwenu.

Nfano wanga Hajili na Sala

²¹ Hambu nguhaulile, mwenu Mmagalatiya mulembèla kutawaliwa na Sheliya yanga Musa, dachi múnipilikana chihaula Sheliya? ²² Ìnilembwa mmitabu vya Sheliya kuva, Iblahimu ávele na vana vavili. Mwana yumo ávelekwejije kwanga Hajili, mmahe ntumwa, na mwana yunji ávelekwejije kwanga Sala, mmahe akávele ntumwa. ²³ Ishimaeli, mwana wanga mmahe ntumwa, nang'e ávelekwejije kupapatana na makudungilo la vanu, henga Isaka, ayula mwana wa mmahe akávele ntumwa, nang'e ávelekwejije kupatana na ahadi yanga Nnungu. ²⁴⁻²⁵ Mambo anelo lávele muchi nfano, kwa kuva vamahe anevo vavili vālanguja malailano mavili. Mmahe ntandi, yani Hajili, nang'e àlandanywa na lichinga Iya Sinayi, kulinatendeke lilailano alila Iya Sheliya ya Musa. Aneko vanu vāpwechedile Sheliya ivatendile kuva muhali ya utumwa. Na vino Yelusalemu ìlandanywa na lichinga Iya Sinayi livéle ku Alabiya, ing'anya Yelusalemu yene ívele muhali ya utumwa wa Sheliya pamo na vana vake. ²⁶ Henga Yelusalemu ya muha, yani kulihunde kukávele muhali ya utumwa. Na hwetu tukávele muhali ya utumwa wa Sheliya, ing'anya kulihunde nni kutuveleke hwetu. ²⁷ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Hangalala wako ntonga, ukáveleka.

Nonoha lidi kwa kuhangalala, wako ukànambiwona uchungu wa kuveleka! Kwa kuva, vavana vanga mmahe alekwîje na nng'andomwe nni vohe, kupunda va mmahe ayula avéle na nnume.”

²⁸ Hambu mmakukulupila avangu, mwenu mùjukile kuva mmana mma Nnungu kupapatana na ahadi, muchi chavelekwejije Isaka. ²⁹ Henga malinga chilanavele maduva àlálá, mwana ayula anavelekwejije kwa makudungilo la vanu chanam'banihije ayula anavelekwejije kwa dimongo dya Umumu Wanaswe, nni uchocho chiivele maduva alano. ³⁰ Henga Malemba Lanaswe làhaua dachi? Làhaua uvila, “Mmingange mmahe ntumwa pamo na mwanawe, kwa kuva mwana wa ntumwa akambet-wala mapala pamo na mwana wanga mmahe akávele ntumwa.” ³¹ Bahi mmakukulupila avangu, hwetu tukávele tuvana tùvá mmahe ntumwa, henga nni tuvana tùvá mmahe ayula akávele ntumwa.

5

Uchungange uhulu wenu

¹ Kilisto ánitukombola kuhaloka muutumwa wa Sheliya uchinga tùùve hulu mwalehu. Bahi likamyange, wala munákubali kavila kulitaya mmi-hungo vya utumwa wa Sheliya. ² Pilikanila! Nangu Paolo nínnyaulilanga kuva, mukákubali kuyalulwa, Kilisto akambenfala chinu chohecho mwenu. ³ Nangu níkámpihanga, nínnyaulilanga kavila kuva, kila munu alínga kunkat-
apalila Nnungu kwa kuyalulwa, aneyo àlemelewa akamule Sheliya yam-
malele ya Musa. ⁴ Mwenu mulínga kutendwa kuva mmambone pameho pa
Nnungu kwa kukamula Sheliya, múnihapulanywa na Kilisto, na múnipalanyoka
muinema yanga Nnungu. ⁵ Hwetu tuikâla kwa kulisingila Umumu
Wanaswe, tùlolele kwa hamu kutendwa kuva tuvambone pameho panga
Nnungu kupitila ing'ulupa. ⁶ Kwa kuva, kwa avala valundânywa na Yesu
Kilisto, kuyalulwa au kutoyalulwa chikee chinu chamana, henga chinu
chamana nni ing'ulupa yetu itutênda hwetu tuvatumwe vanu vanji.

⁷ Mwenu mwannondola saana Yesu! Nnani anhochejîje mwenu munauka-
mule uhiu wa Malove Lambone? ⁸ Kukumba aneko kukâhaleke kwanga
Nnungu anchemânga mwenu kuva mmanu vake. ⁹ Malinga chiluhaula lulili
aluno kuva, "Hamila kadiki ìumuja lidonji lyammalele lya uhu wa ngano!"
¹⁰ Nangu ngûvele na lîlolelo kuhaloka kwa Nang'olo kuva, mukambekuwa na
makudungilo latindâna na nangu. Henga munu ayula antimbânga mwenu
lasima ahukumiwe asabu ata akâvele nnani.

¹¹ Mmakukulupila avangu, ikâva nangu mbêchinkuhubili kuyamba
kuyalulwa, ing'anya ntwani mbêchinkubanihwa? Nikâchitenda uchocho,
vanu vakânachimwe na mahubili langu layâmba nsalaba wanga Kilisto.
¹² Wasa vanu anevo vantimbânga mwenu valichekete mwalehu vivelekelo
vyao!

¹³ Mmakukulupila avangu, mwenu mùnichemwa na Nnungu uchinga
mùùve hulu. Bahi munatumile uhulu anewo kuva ing'anya ya kuntenda
mutawaliwe na hali dyenu dya chimmili, henga mùlemelewa mutumiki-
lane mmene kwa mmene kwa itamwi. ¹⁴ Kwa kuva, Sheliya yammalele
ìtimiswa kwa kukamula amuli aino imo, "Ntamwe nnyako malinga chiulita-
mwa umwene." ¹⁵ Henga mukâlumana na kutang'unana muchi anyama va
mwilanga, lyongolelange uyopa mùnawalalana.

Kuikala kwa kulojwa na Umumu Wanaswe

¹⁶ Bahi nangu ngûhauila kuva, muikalange kwa kulojwa na Umumu
Wanaswe, wala munaditimise ditama dyenu dya chimmili. ¹⁷ Kwa kuva,
ditama dya chimmili ditahukana na àlâlâ lalalembela Umumu Wanaswe.
Na àlâlâ lalalembela Umumu Wanaswe lâtahukana na ditama dya chimmili.
Umumu Wanaswe na ditama dya chimmili vînatahukana. Bahi ing'anya ya
anelyo, mwenu mukâvele hulu kutenda àlâlâ lamulembela mmene. ¹⁸ Bahi
kwa kuva mwenu mùikala kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, mukâtawaliwa
na Sheliya.

¹⁹ Bahi matendo lahalokâna na hali ya chimmili nni alano, umalaya na
uhakwa na kulavalava, ²⁰ kudiyuwa disanamu, na uhavi na umongo na
kupwatana na wiu na kuvisa na fitina na kutahukana na kuhapukana, ²¹ na
kung'unukila na kukalewa na kutenda ding'ole dya matendo lahakalenge
na mambo lanji lalandâna na anelo. Nangu nín'dumanga kavila malinga

chingulongoledile kun'dumanga kuva, vanu vatendânga mambo malinga anelo vakambeupata Ufalume wa Nnungu.

²² Henga Umumu Wanaswe âvatenda vanu valôjwa nanang'e vâave vanu va kuvatamwa vanu vanji na vâave vanu va kuhangalala na vâave vanu vavêle na amani na vâave vanu va kupililila na vâave vanu vavêle na uwambone na vâave vanu va kuhumya na vâave vanu va kukulupika, ²³ na vâave vanu vapole na vâave vanu vahulûla kulikamulanga. Wala nanga Sheliya ilimbija mambo malinga anelo. ²⁴ Na vanu vanga Yesu Kilisto vânidwalala hali dyavo dya chimmili pamo na malembelo lake na ditama dyammalele dibaya. ²⁵ Bahi kwa kuva tûkala kwa kulisingila Umumu Wanaswe, bahi tulojwe nanang'e. ²⁶ Bahi tunalyone kwa kuva na chihongahonga na wiu.

6

Kuyangatana kuinyakula misigo

¹ Mmakukulupila avangu, nkûkulupila nnyenu akâkosela, mwenu mulôjwa na Umumu Wanaswe, n'dumange munu aneyo kwa upole. Henga lyon-golelange uyopa mûnalingwa mwenu mmene. ² Muyangatane kunyakulanila misigo yenu, na kwa kutenda uchocho muchimutimise sheliya yanga Kilisto.

³ Kwa kuva, munu akâlyona kuva nang'e nni wamana, akuno akâvele wamana, aneyo âlilambila chihi mwene. ⁴ Henga kila munu alilolehe mwene chaikala. Ikâva âvele na ing'anya ya kulyona, bahi aliyone kupapatana na chaikala mwene, na atende uchocho bila kulilingananya na munu yunji. ⁵ Kwa kuva, kila munu âmbenyakula nsigo wake mwene.

⁶ Kila munu ahûndwa lilove lya Nnungu âlembelewa annyavile nkûhunda wake âlalâ lambone.

⁷ Munalilambile mmene, Nnungu akâtendewa mang'wanyu. Kwa kuva, chinu chohecho chapanda munu njo uchocho chambefuna. ⁸ Kwa kuva, munu aikâla kwa kutenda chiilembela hali yake ya chimmili, âmbefuna kwondongeka. Henga munu aikâla kwa kutenda lalalembela Umumu Wanaswe, âmbefuna umi ukee na ntululilo. ⁹ Bahi tunahopele kutenda lambone, kwa kuva tukanahopele tuchitufune, mafuno la balaka kwa mahiku lakûdungwiye. ¹⁰ Bahi kupapatana na chitupata wasa, tutende lambone kwa vanu vammalele, asa kwa vakûkulupila avetu.

Chinu chamana nni kujuhwa kuva chiumbe chahambi

¹¹ Lolanga malemba alano makulu langutumila kulemba malove alano la ntululilo wa baluwa aino kwa nkono wangu nimwene. ¹² Vanu avala valembele vaonekane kuva vambone kwa pawelu, anevo njo valembele kunnamatija mwenu muyalulwe. Henga vâtanda uchocho uchinga vanabanihwe kwajili ya kuhubili habali diyamba nsalaba wanga Kilisto. ¹³ Kwa kuva, vanu anevo valisingila kuyalulwa, nanga pavaikamula Sheliya yanga Musa, henga vâlembela muyalulwe uchinga vapate kulyona kwajili ya chinu anecho chitendeke mmiili yenu. ¹⁴ Henga nangu nikâtamwa nilyone kwajili ya chinu chinji, ikânave chihi nsalaba wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto. Kwa kuva, ing'anya ya nsalaba anewo, nangu ngûvalangila kuva chilambo chivele muchi chinihwa, na pameho pa chilambo nangu ngûvalangiwa kuva muchi ñnihwa. ¹⁵ Kwa kuva, kuyalulwa au kutoyalulwa anecho chikee chinu chamana, chinu chamana nni kujuhwa kuva chiumbe chahambi. ¹⁶ Nangu nîvayuwila amani na chididi vanu vammalele vaikâla kwa kulojwa na mambo

anelo, pamo na vanu vammalele va Nnungu, vavalangîwa kuva Vaisilaeli vahiu.

¹⁷Na kutandikila vino, munu woheyo anangukambyekambye kavila, kwa kuva ngùvele na makwanda mummili wangu langulapete kwajili ya Yesu.

¹⁸Mmakukulupila avangu, nangu ninnyuwila mwenu mmammalele inema ihalôka kwanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto, ìve pamo na mwenu. Amina.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vaefeso Ulongoledi wa baluwa ya Vaefeso

Baluwa ya Vaefeso ilembwije muuhiku uumo na baluwa ya Vakolosayi, mmwaka fulani pepi na mwaka wa 60 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Na alembile baluwa aino anilitambulanga kuva nni Ntume Paolo (sula ya 1:1). Vatalamu va Bibiliya vanakubali kuva Paolo njo alembile baluwa ya Vaefeso, ikánava baluwa yene nanga paivele na disalamu dyake mwene malinga chiivele baluwa yavalembidile Vakolosayi. Bahi ing'anya ya anelyo, inahululika kuva, baluwa aino ikudungiwije ipelekejwe mmakuwa fulani la vanu vankulupila Yesu lavêle nchilambo anecho uchinga chika-somwe. Uchocho, Paolo ahaula kuva mmaduva lachilemba baluwa aino ávele nnilungu (sula ya 3:1, 4:1, na 6:20). Paolo ántumile Tikiko uchinga avangele vakúkulupila va ku Efeso na kuvapelekejija baluwa aino (sula ya 6:21-22).

Imanga ya Efeso ívele imanga ing'ulungwa namene na njo inavele lipanda likulu lya utawala wa Valoma nchilambo cha Asiya Inyoko. Imanga aneyo ya Efeso yanimaikana namene ing'anya ya ing'ande ya nnungu mmahe wa Chigiliki uvanchema Atemi, inavele muimanga aneyo (Matendo 19:23-31). Likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya pa Efeso litandilike na dimongo, henga lukoto nkuliluvaila (Uhunulo 2:1-7).

Sehemu inandi ya baluwa aino Paolo átanga namuna Nnungu chatandwele vanu kuva vake na kuvapoha kuhaloka mmasambi lavo kwa indila ya Yesu Kilisto. Paolo ávalandanya vanu vammalele vankulupila Yesu kuva nni mmili umo, na Yesu Kilisto njo muti wa mmili anewo. Uchocho, ávalandanya vanu vankulupila Yesu Kilisto na ing'ande, na Yesu Kilisto njo liyanga likulu lya pайдumbamba lya ing'ande aneyo. Sehemu yavili ya baluwa aino áhumya maeleso layámbe namuna ya kuikala maisha la Chikilisto.

Uinjipihhi wa baluwa ya Vaefeso

1. Sula ya 1:1-2, Paolo analitambulanga na kuvasalimila vakúkulupila va ku Efeso.
2. Sula ya 1:3-3:21, Paolo álonjelela kwamba ulongo upwawije kati ya vanu vammalele vankulupila Yesu na Yesu Kilisto mwene.
3. Sula ya 4:1-6:20, Paolo ávaelesa Vaefeso namuna chivalembelewa kwikala Vakilisto.
4. Sula ya 6:21-24, Paolo átangola malove la kumalilila baluwa.

Ntandiliko wa baluwanyanga Paolo

¹ Baluwa aino íhaloka kwang'une Paolo, ngutandolwejiye kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa kutamwa kwake mwene Nnungu. Ninnembila mwenu mmanu mma Nnungu muikála muimanga ya ku Efeso,* mmanu munkulupila namene Yesu Kilisto. ² Nangu ninnyuwilanga inema na amani íhalôka kwanga Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, viive pamo na mwenu.

Nnungu ánatubaliki kupitila Yesu Kilisto

* 1:1 Mmalemba lanji matandi lilove Efeso likapali.

³ Alombolewe Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto. Kwa kuva, kwa kulundanywa kwetu na Kilisto, Nnungu ànitubaliki kwa kutwing'a dinujo dya chinnungu dya kila namuna nchilambo chikáonekana. ⁴ Kabla chilambo chikàmbiambwa, Nnungu ànitutandola hwetu tùùve tuvanu vake kwa kulundanywa na Kilisto, uchinga tùùve tuvanaswe na tuvanu tukávele na chilema pameho pake. Bahi ing'anya ya itamwi yake, ⁵ Nnungu àniamula kutandikila anepo patandi kutujuha kuva tuvana vake kwa kupitila Yesu Kilisto. Àtendile uchocho kupapatana na chanatamwije mwene mmakudungilo lake. ⁶ Bahi tunnombotele Nnungu kwajili ya inema yake ing'ulungwa yatukung'unidile kwa kupitila Mwanawe wantamwije!

⁷ Kwa kuva, kupitila Yesu Kilisto, hwetu tùnikombolewa kwa myadi yake, yani masambi letu lànisamehewa, kupapatana na ukulu wa inema yake. ⁸ Nnungu ànitukung'unila inema yake kwa kutwing'a kila namuna ya lúnda na ding'ano. ⁹ Nnungu ànitumaiha makudungilo lake la sili. Àtendile uchocho kupapatana na chanatamwije mwene kutandikila anepo patandi. Na makudungilo anelo ákudungidile alatimise kupitila Kilisto, ¹⁰ uchinga latimile kwa uhiku ukudungiwije, yani kuvikundanya pamo viumbe vyammalele vivéle nchilambo chikáonekana na pachilambo apano, kwa kuvivika pahi utawala wanga Kilisto.

¹¹ Kwa kulundanywa kwetu na Kilisto, Nnungu ànitutandola hwetu kuva tuvanu vake kupapatana na àlálá lanakudungidile anepo patandi, na àkola madengo mmambo lammalele kupapatana na chatamwa mwene mmakudungilo lake. ¹² Nnungu àtendile uchocho uchinga hwetu Tu-vayahudi tulongoledile kulisingila Kilisto, tùùve ing'anya ya kutumbyangwa kwa ukulu wanga Nnungu.

¹³ Uchocho na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, pamunapilikene ujumbe uhiu wa Malove Lambone lantendéngé mwenu mupohwe, mwenu múnilundanywa na Kilisto kwa kupitila kunkulupila nang'e. Nnungu nanang'e nkumwing'anga mwenu Umumu Wanaswe wanamwahidite. Na kupwawa kwa Umumu Wanaswe kwenu mwenu kumaiha kuva mwenu nni mmanu vake mwalehu. ¹⁴ Na Nnungu ànituungulila mapala tuvanu vake. Na Umumu Wanaswe njo chivikilo chimaiha kuva, Nnungu achiatukombotele mwalehu hwetu tuvanu vake na kutwing'a mapala anelo. Àmbetenda anelo kwajili ya kutumbyangwa kwa ukulu wake.

Kuyuwa kwanga Paolo

¹⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, kutandikila pangupilikene namuna chimunkulupila Nang'olo Yesu na namuna chimuvatamwa vanu vammalele va Nnungu, ¹⁶ nangu nikánaleka kunshukulu Nnungu kwajili yenu. Nangu nankumbukilanga kila paninnyuwa Nnungu. ¹⁷ Nangu ninnyuwa Nnungu wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, Atata avéle na ukulu, amwing'ange mwenu Umumu wake Wanaswe ili mùùve na lúnda na uhunulo uchinga mupate kummala Nnungu. ¹⁸ Uchocho, nangu ninnyuwa Nnungu ailangaje mitima yenu uchinga mupate kulimala alila liloléle lyanchemedile Nnungu na kumala namuna mapala lake chilavele makulu namene kwa vanu vake, ¹⁹ na kumala namuna dimongo dyake chidivele ding'ulu namene kwetuhwe tunkulupila Yesu. Dimongo anedyo dikôla madengo nkati mwetu nni dimongo udila ding'ulu, ²⁰ dyananfululidile Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwile na kumwikaja m'bali wa kunkono wa Nnungu, mumamulaka lake Nnungu, nchilambo chikáonekana. ²¹ Aneko Kilisto ávele muha mwa

mambo lammalele lavêle pachilambo achino na chiîda. Àvatawala vakulu vammalele, na vammalele vavêle na mamulaka, na vammalele vavêle na dimongo, na vanang'olo vammalele, na âvele muha mwa vyeo vyammalele. ²² Nnungu âvikile vitukutuku vyammalele pahi utawala wanga Yesu Kilisto, na kun'juha kuva muti wa vanu vammalele vankulupîla Yesu. ²³ Na vanu vankulupîla Yesu nni mmili wanga Yesu, na vanang'o njo vantênda nang'e atimilike, nanang'e njo avitimilîsa vitukutuku vyammalele.

2

Kuhuma kukuhwa na kuinjila muumi

¹ Anepo patandi mwenu mwâvele muchi mûnihwa ing'anya ya makosa na masambi lenu. ² Múikalanga kwa kupapata mihambo mibaya ya chilambo achino, akuno umumpilikanîla Nanchindenga, nkulu wa dimongo dikâonekana, avatawâla vanu vakâmpilikana Nnungu. ³ Uchocho, anepo patandi na hwetu tuvammalele túikala muchi vanang'o, twapapata tama dya asili yetu ya chimmili na kutenda chiilembela mîli na disungu dyetu. Bahi kupapatana na asili yetu ya chimmili, hwetu túvele muchi vanang'o, twanilembelewa kupata gasabu ya Nnungu.

⁴ Henga Nnungu âvele na utajili wa chididi. Bahi ing'anya ya itamwi yake ing'ulu kwetuhwe, ⁵ ikânavâ twâvele muchi tûnihwa ing'anya ya masambi letu, nang'e ânitufufula pamo na Kilisto. Mwenu mûnipohwa kwa inema yanga Nnungu. ⁶ Bahi kwa kuva tûnilundanywa na Yesu Kilisto, Nnungu ânitufufula pamo na Yesu na kutuikaja pamo na nang'e nchilambo chikâonekana. ⁷ Âtendile uchocho uchinga mmahiku laîda apate kulanguja utajili wa inema yake ikâpimika yaimaihije kwa uwambone wake kwetuhwe kwa kupitila Yesu Kilisto. ⁸ Kwa kuva, mûnipohwa kwa inema yanga Nnungu, kwa indila ya ing'ulupa. Chinu anecho chikâhalokana na kutumbama kwenu, henga nni inujo ya Nnungu, ⁹ wala akee kwa matendo lenu, uchinga munu anapate kulyona. ¹⁰ Hwetu nni madengo latendwîje na makono langa Nnungu, na kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilisto, Nnungu ânituumba kwa namuna yahambi uchinga tupate kutenda lambone lanatutayalishijje Nnungu uchinga tulatende.

Ntima umo nkati mwanga Kilisto

¹¹ Mwenu mmanu mukâvele Mmayahudi, kumbukilanga kuva, anepo patandi mwenu mwâvele mmamidi. Vayahudi vanji vankulupîla Yesu vânychema mwenu kuva mmanu nkâyalwike, henga vanang'o vâlichema kuva vanu vayalwîke ing'anya chihi ya âlalâ lavalatendanga mmiili yavo kwa makono la vanu. ¹² Bahi kumbukilanga kuva, mmahiku anelo mwenu nanga pamunavele pamo na Kilisto. Na mwâvele mmamidi muvanu va Nnungu, yani Vaisilaeli. Na mukânavele na chinu chohecho mualala malailano la ahadi dyanahumije Nnungu kwa vanu vake. Múikalanga chihi pachilambo bila kuva na lilolelo lyohelyo na nanga pamunankameke Nnungu. ¹³ Henga kwa kuva mûnilundanywa na Yesu Kilisto, mwenu mmanu munavêle kulehu na Nnungu, hambi mûhengelekejijwe pepi na nang'e kwa indila ya myadi ya Yesu Kilisto. ¹⁴ Kwa kuva, Kilisto mwene nni atupelekejijje amani kwa kuvatenda Vayahudi na vanu vakâvele Vayahudi kuva uvamo. Kwa indila ya kuhwa kwake îvele muchi Yesu ânibamolanga lingongo lya mu Ing'ande ya Nnungu livahapulânya Vayahudi na vanu vakâvele Vayahudi. ¹⁵ Yesu âusije

Sheliya ya Chiyahudi pamo na amuli dyake na malaijo lake uchinga kwa kulundanywa nawe avaumbe Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi kwa namuna yahambi kuva muchi munu yumo. Bahi Yesu nkuida na amani muvanang'o. ¹⁶ Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi vájuhijwe kuva mmili umo, Yesu ánivapatanisa na Nnungu kwa indila ya kuhwa kwake munsalaba, na ániuusa umongo wammalele.

¹⁷ Bahi Yesu ániida nkhubili amani kwenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, múnavele kulehu na Nnungu, na kwa Vayahudi vanavéle pepi na Nnungu. ¹⁸ Kwa kuva, kwa kupitila Yesu, hwetu tuvammalele, tuvayahudi na vanu vakávele Vayahudi, túnichimuliwa indila ya kuhwika kwa Atata kwa Umumu Wanaswe uyoyo yumo.

¹⁹ Bahi hambi, mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, mwenu mukávele mmayeni kavila na wala mukávele mmamidi kwanga Nnungu. Henga hambi mwenu nni laiya pamo na vanu va Nnungu, na mùjukile mmalangavake Nnungu. ²⁰ Uchocho mwenu mùvele muchi ing'ande idengwíjwe munsingi udengwíjwe na mitume na manabii. Na Yesu Kilisto mwene nni liyanga likulu lya paindumba ya ing'ande aneyo. ²¹ Kwa kulundanywa kwetu na Yesu, ing'ande yammalele inalundanywa saana na kuyenjeka mpaka kuhwikila kuva Ing'ande yanaswe yanga Nnungu, kwajili ya Nang'olo. ²² Kwa kulundanywa na Kilisto, uchocho na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, munalundanywa na vakulupíla vammalele kuva kaya yaikala Nnungu kwa indila ya Umumu Wanaswe.

3

Madengo langu Paolo kwa vanu vakávele Vayahudi

¹ Bahi ing'anya ya anelo, nangu Paolo, ngùjukile ninfungwa ing'anya ya kuntumikila Yesu Kilisto kwajili yenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. ² Nangu ñimala kuva, mwenu mmene münipilikana namuna Nnungu changujalidile inema kwa kuning'a madengo lake nilakole kwajili yenu. ³ Nnungu áningumaiha kupitila uhunulo kuyamba makudungilo lake lanapihike. Na nangu ñinnembilanga mwenu kwa kuinjipiha kuyamba chinu anecho. ⁴ Na mwenu mukálasoma malove langu muchimumale namuna chinilakameke saana makudungilo la Nnungu lanapihike lamwamba Kilisto. ⁵ Mmivelekwa vipitile Nnungu nanga pánavamaihiye vanu kuyamba makudungilo anelo malinga chavamaihiye hambi mitume na manabii vake vanaswe kwa kupitila Umumu Wanaswe. ⁶ Na makudungilo anelo lanapihike nni alano, vanu vakávele Vayahudi vápwechele pamo na Vayahudi mapala kuhaloka kwanga Nnungu kupitila Malove Lambone. Avano vavili vammalele nni dimbande dya mmili umo na vákumila ahadi uila ya Nnungu ing'anya ya kulundanywa na Yesu Kilisto.

⁷ Kupapatana na inujo ya inema yaning'ile Nnungu kwa dimongo dyake, nangu ngùjuhijwe kuva ntumishi wa Malove Lambone. ⁸ Nangu njo nin'joko kupunda vanu vammalele va Nnungu, henga Nnungu áningujalila inema ya kutanga Malove Lambone kwa vanu vakávele Vayahudi, kuyamba balaka dyanga Kilisto, balaka dikáhululika kuvalangwa. ⁹ Na Nnungu áningujalila inema ya kumaiha namuna chilatimidile makudungilo anelo lanalaphite Nnungu kutandikila anepo patandi, Nnungu aumbíle vitukutuku vyammalele. ¹⁰ Na makudungilo la Nnungu kuyamba anelo lammalele nni kuva, vatawála na vammalele vavéle na dimongo va nchilambo chikáonekana,

vapate kumala lúnda lwa Nnungu lwa namuna dyohe kupitila likuwa lyammalele lya vanu vankulupila Yesu. ¹¹ Nnungu átendile uchocho kupapatana na makudungilo lake la maduva lammalele. Átendile uchocho kupitila Yesu Kilisto Nang'olo wetu. ¹² Bahi kwa kuva túlundanyijwe na Kilisto na ing'anya ya kunkulupila nang'e, hwetu tukálipwelela, túvele na indila ya kuhwika kwa Atata bila lipamba. ¹³ Bahi nínnyuwa munatenguke mitima ing'anya ya kubanika kungubanika, kwa kuva kubanika akuno nni kwajili yenu, mulyone kuva mũnitumbyangwa.

Kuyuwa kwanga Paolo kwajili ya Vaefeso

¹⁴ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu ngútindivala malundi muyo mwa Atata Nnungu na kunnyuwa. ¹⁵ Nang'e njo chitandikilo cha viumbe vyammalele vya kulihunde na vya pachilambo. ¹⁶ Nangu nínnyuwa Nnungu amwing'ange dimongo dya kuhwika n'disungu dyenu kwa indila ya Umumu Wanaswe, kupapatana na utajili wa ukulu wake. ¹⁷ Anepo njo Kilisto pambeikala mmitima yenu kwa indila ya ing'ulupa akuno muvèlè na nsingi wa itamwi na dinyiya munitamwi, ¹⁸ uchinga mwenu pamo na vanu vammalele na Nnungu muhulule kumala namuna itamwi yanga Kilisto chiiwele ing'ulu, yani chiidalambwike na chiilepile na changa chake na iyendehi yake. ¹⁹ Muchimuimale itamwi yanga Kilisto ipúnda imadi yammalele ya vanu uchinga muumbajwe itimiliki yammalele ya Nnungu.

²⁰ Bahi Nnungu atumbyangwe! Kupapatana na dimongo dikóla madengo nkati mwetu, nang'e ànahulula kutenda vitukutuku vikulu namene kupunda avila vituyuwa au kuvikumbukila. ²¹ Yesu Kilisto na vanu vankulupila Yesu vaàve ing'anya ya kutumbyangwa kwa Nnungu, vanu va vivelékwa vyammalele, vyaka na vyaka. Amina.

4

Mmili umo

¹ Bahi nangu ngujukíle nifungwa ing'anya ya kuntumikila Nang'olo, ngúmpembejanga mwenu muikalange malinga chimuchemwije na Nnungu. ² Lisulupusange na kuva mmapole na kuva mmanu mma kupililila, akuno umupililana mmene kwa mmene kwa itamwi. ³ Mutumbame namene kuchunga umoja kwa amani innundánya mwenu, umoja aula waidanawo Umumu Wanaswe. ⁴ Hwetu tuvammalele nni mmili umo, na Umumu Wanaswe nni yumo malinga chimuchemwije mùúve na lilolelo limo, apala pamunachemwije na Nnungu. ⁵ Pàvele chihi Nang'olo yumo na ing'ulupa imo na ubatiso umo. ⁶ Na pàvele chihi Nnungu yumo nanang'e njo Atata wa vanu vammalele, àtawala hwetu tuvammalele na àkola madengo kupitila hwetu tuvammalele na àikala nkati mwetuhwe tuvammalele.

⁷ Henga kila munu muhwetu àpewije dimongo kupapatana na chajaliwije na Kilisto kuva na inujo ya inema. ⁸ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva,

“Pakwedile muha kulihunde, ápatatene na vanu vávatwètè litwala, nkuveng'a vanu vake dinujo.”

⁹ Dachi, lilove alino, “Pakwedile muha kulihunde,” mana yake chamani? Mana yake nni kuhaula kuva, Kilisto átrandilike hoti kusulupuka pahi chilambo, kwa vanu vahwíle. ¹⁰ Ayula anasulupwike pahi chilambo, nang'e njo

akwedile muha namene kupunda kumahunde kwammalele uchinga aombaje mwammalele. ¹¹ Kilisto njo avapèle vanu dinujo. Vanji àvajuhiye kuva mitume na vanji kuva manabii na vanji kuva akutànga Malove Lambone na vanji kuva vachungaji na vanji kuva vakúhunda va Lilove Iya Nnungu. ¹² Àtendile uchocho uchinga avatayalise vanu va Nnungu kwa madengo la utumishi ili hwetu tuvano vake tupate kudengwa, yani hwetu tujukile kuva mmili wake Kilisto. ¹³ Anelo lachilahwenehe mpaka tuvammalele patumbeuhwikila umoja wa ing'ulupa yetu na kummala namene Mwana wanga Nnungu, uchinga tutandeke na kuhwikila chipimo cha utimilifu wanga Kilisto. ¹⁴ Bahi tukambekuva kavila muchi tuvakanunu, utuyahwa kila m'bali na kupepeluhwa na mpapa wa kila namuna wa mahundo lávahúnda vanu akuno uvavambila vanu vanji na kuvatindinganya kwa ulamba wavo. ¹⁵ Henga tukàhaulani uhiu kwa ntima wa itamwi, tuchitutandeke mmambo lammalele na kuhwikila kuva muchi Kilisto, ajukile kuva muti wa mmili wake, yani vanu vankulupíla. ¹⁶ Nang'e àditenda dimbande dyammalele dya mmili dilundanywe pamo na kuva mmili umo. Na kila imbandi ikákola madengo lake, ichikula dimbande dinji na kuuhululiha mmili kukulumuka na kulidenga wene kwa indila ya itamwi.

Kulundana na Kilisto kuntenda munu kuva wahambi

¹⁷ Bahi kwa mamulaka langa Nang'olo, nangu ninnyuwanga namene kuva, munaikalange kavila malinga chivaikalanga vanu vakámmaite Nnungu, vanu vapapáta mawaso lavo lakemana, ¹⁸ ing'anya ding'ano dyavo divele nnupi. Vanu anevo vavelenge kulehu na umi wanga Nnungu ing'anya ya uvelu wavo na kukamajanga kwa mitima yavo. ¹⁹ Vanu anevo vakóna dihoni kananga kadiki na vånilihumya mwalehu kutenda chidilembela ditama dyavo, akuno uvatenda kwa hamu kila namuna ya vitukutuku vihakalenge.

²⁰ Henga mwenu nanga pamulihundile anelo kunnyamba Kilisto. ²¹ Nni muhiu kuva mwenu múnipilikana habali dyake na kuhundwa uhiu upatikána kwanga Yesu. ²² Múnihundwa kuukudumbulanga unu wenu wa machedo, yani kuleka kuikalanga muchi chimuchiikalanga anepo patandi. Unu anewo ùnaondongeka ing'anya ya kupapata tama dyake dikumbya. ²³ Na múnihundwa kuva, disungu dyenu na ding'ano dyenu dilembelewa ditendwe kavila kuva dyahambi. ²⁴ Na múnihundwa kuva, mùlembelewa muliwajange unu wahambi wauumbile Nnungu kuva muchi mwene Nnungu, yani kuva na uwambone wa uhiu na uwanaswe wa uhiu.

²⁵ Bahi lekanga kulambila. Kila munu annyaulile nkúkulupila nnyake uhiu kwa kuva tuvammalele nni dimbandi mummili wanga Kilisto.

²⁶ Mukàsunala, munaleke isunadi yenu uintenda mutende masambi, na munahwenehe kusunala mpaka kuswa liduva. ²⁷ Na wala munanchimulile Ibilisi nnango. ²⁸ Munu woheyo aiva, anaive kavila, henga àlembelewa atumbame kukola madengo uchinga ààve na chinu cha kuvayavila amahuvani. ²⁹ Munatangole malove lávaondongàngà vanu, henga mùlembelewa mutangole chihhi malove lafála kuvadenga vanu vanji kupapatana na muvavelelee vanu vene uchinga malove anelo laveng'e inema anevo vanu valapilikána.

³⁰ Munannyuvaje Umumu Wanaswe wa Nnungu, kwa kuva aneyo nni chimaiho chivikwije kwenu mwenu wenu kumaiha kuva mwenu nni mmanu mma Nnungu na kuva àmbempohanga mwenu nniduva Iya kukombolewa. ³¹ Bahi yahililanga kulehu umongo na kusunala na kutunuuka na timbwili na kulambililana pamo na kila namuna ya lahakalenge. ³² Henga tendelanila

lambone na kuvikilanila chididi. Kila munu mmwenu ansamehe nnyake makosa lake malinga Nnungu chansamehite mwenu kupitila kwanga Kilisto.

5

Kuikala munng'anje

¹ Bahi nnyejeje Nnungu, kwa kuva mwenu nni mmana vake wantamwanga. ² Bahi muikalange kwa kutamwana malinga Kilisto chatutamwije hwetu na kuuhumya umi wake kwajili yetu kuva muchi sadaka ya kupija, inung'ila na inkatapalila Nnungu.

³ Kwa kuva, mwenu nni mmana mma Nnungu, bahi umalaya na kila namuna ya uhakwa na kung'unuka vinapwawe kwenu mwenu. ⁴ Uchocho, lanapilikanike malove la dihoni wala la uvelu wala la mang'wanyu lakáfala, kwa kuva anelo lakálembelwa lapwawe kwenu mwenu. Chilembelêwa kwenu mwenu nni kunnombolela Nnungu. ⁵ Bahi mumale mwalehu kuva, nanga mmalaya woheyo wala munu atênda lahakalenge wala ang'unûka ambekûva na mapala mu Ufalume wanga Kilisto na Nnungu. Kwa kuva, munu ang'unûka âlandana na munu ayûwa disanamu.

⁶ Munu woheyo anankumbange kwa malove lake lakemana. Kwa kuva, kwa makosa malinga anelo, gasabu yanga Nnungu imbevoidilila vanu vammalele vakâmpilikana. ⁷ Bahi munakumilane na vanu malinga anevo. ⁸ Anepo patandi mwenu múikalanga nnupi, henga hambu kwa kulundanywa na Nang'olo mùikalanga munng'anje. Bahi ikalanga malinga vana va munng'anje, ⁹ kwa kuva, vihepo vya munng'anje nni kuva na uwabone wa kila namuna na kutenda lâlalembela Nnungu na kuva munu wa uhiu. ¹⁰ Tumbama namene kumala vitukutuku vinkatapalila Nang'olo. ¹¹ Munakumile matendo la nnupi lakemana, henga mùlembelwa mulapisulange. ¹² Kwa kuva, nni dihoni kulatambulanga mambo âlalâ latendeka kwa sili na vanu vakâmpilikana Nnungu. ¹³ Henga matendo lammalele palapihuliwa na nng'anje, lânaonekana. ¹⁴ Kwa kuva, nng'anje nni utênda kila chinu chonekane. Njo mana tûhaua kuva, "Imuka wako ulêle, ufufuke kuhaloka kwa vanu vahwîle, na Kilisto achiakulangajije."

¹⁵ Bahi lyongolelange namuna chimuikalanga. Munaikalange muchi mavelu ila muikalange muchi mmanu mmêle na lûnda. ¹⁶ Utumile saana uhiku auno umuvenawo, kwa kuva, alano nni maduva la mambo la kuhakalanga. ¹⁷ Bahi munâave mavelu, henga mulamale âlalâ lâlalembela Nang'olo Nnungu. ¹⁸ Lekanga kukalewa divayi, kwa kuva, kukalewa kutendiha vanu vanahulule kulidivila, ila mwenu mùlembelwa muumbajwe Umumu Wanaswe, ¹⁹ akuno umutangojana kwa malove la Sabuli na dihimu dya kunnombolela Nnungu na dihimu dinji dya chinnungu. Mumwimbile Nang'olo na kunhangalalila mmitima yenu yammalele, ²⁰ na kunshukulu Nnungu Atata maduva lammalele kwa kila chinu, kwa lina lyanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

Mahundo kwa valombwîje na valombîle

²¹ Mupilikanane mmene kwa mmene kwa kumweshimu Kilisto.

²² Mwenu mmakongwe, vapilikane valume venu malinga chimumpilikana Nang'olo wetu. ²³ Kwa kuva, nnume âvele na mamulaka kwa n'jawe,

malinga Kilisto chavale na mamulaka kwa vanu vankulupîla. Kilisto mwene nni Mpohi wa mmili wake, yani vanu vankulupîla. ²⁴ Bahi malinga vanu vankulupîla Yesu Kilisto chivampilikana nang'e, uchocho vakongwe nanang'o vâlembelewa vavapilikane valume vao kwa kila chinu.

²⁵ Na mwenu mmalume vatamwange ajavenu malinga Kilisto chana-vatamwije vanu vankulupîla, nkuuhumya umi wake kwajili yavo. ²⁶ Âtendile uchocho uchinga avatende nku va Nnungu kwa kuvahahula kwa medi na kwa lilove lyake. ²⁷ Ânivahahula uchinga aling'e mwene vanu vankulupîla, akuno vavèlè muhali ya ukulu, yani bila kuva na madolidoli nnimbende wala likwinyansi nnimbende, au vitukutuku vinji vivèle malinga anevyo. Na badala yake vanu vankulupîla, vâava vanaswe na bila kuva na chilema chohecho. ²⁸ Uchocho, valume vâlembelewa vavatamwe ajavao malinga chivaitamwa miili yavo vene. Kwa kuva, ayula antâmwa n'jawe, âlitamwa mwene. ²⁹ Kwa kuva, nanga munu auvênga mmili wake mwene, henga ânaulisa na kuuchunga malinga Kilisto chavachunga vanu vankulupîla. ³⁰ Kwa kuva, hwetu nni dimbandi dya mmili wake. ³¹ Malinga chilahula Malemba Lanaswe kuva, "Ing'anya ya anelyo, nnume âmbenneka atatake na anyokwe koka alundane na n'jawe, na anevo vavili vâmbekuva mmili umo." ³² Ìnikamajanga namene kukameka sili aneyo, henga nangu ngûtangola mambo lannyâmba Kilisto na vanu vankulupîla nang'e. ³³ Pamo na anelo, kila nnume âlembelewa antamwe n'jawe malinga chalitamwa mwene, na kila nkongwe âlembelewa âmweshimù nng'andomwe.

6

Vavana na vavavelêke

¹ Mwenu mmavana, vapilikane vammelekenge, ing'anya mwenu ni mmanu vake Nang'olo, kwa kuva uvila nni chiilembelewa kutenda. ² "Mweshimu atatako na anyoko." Aino njo amuli inandi ivèle na ahadi, ³ "Mweshimu atatako na anyoko uchinga upate wasa na ûûve na vyaka vyoye pachilambo."

⁴ Na mwenu anga atata, munavasunaje anavenu, ila mùlembelewa muvalele kwa kuvaduma na kuvahunda mahundo langa Nang'olo.

Vatumwa na anang'olo vao

⁵ Mwenu mmatumwa, mùlembelewa muvapilikane anang'olo venu kwa eshima na kwa kuyopa. Tendanga uchocho kwa ntima wanaswe malinga chimumpilikana Kilisto. ⁶ Tendanga uchocho akee chihi pavannolanga umutaha kulipakaha kwa vanang'o, ila mùlembelewa mutumike malinga mmatumwa mma Kilisto akuno umulihumya kutenda àlàlà lalalembela Nnungu kwa mitima yenu yammalele. ⁷ Lihumyange kukola madengo lenu la utumwa kwa ntima helele kuva muchi muntumikila Nang'olo, akee vanu. ⁸ Mukumbukile kuva, Nang'olo âmbennipa kila munu kupapatana na matendo lake lambone, akâva ntumwa au akânavè ntumwa.

⁹ Na mwenu anang'olo, vatendelange lambone vatumwa venu kwa ntima helele, muleke kuvayoha. Mumale kuva na mwenu mùvele muchi vanang'o, mmammalele mùvele chihi na Nang'olo yumo avèle kulihunde, nanang'e nanga pannola munu woheyo kumeho.

Vikomani lo vya chinnungu

¹⁰ Bahi kwa kumalilila, nangu nĩnnyuwanga mùùve na dimongo kwa kulundanywa na Nang'olo na kwa kuyangatwa na dimongo dyake ding'ulu. ¹¹ Walilanga vikomanilo vyamwing'anga Nnungu uchinga muimile na kulumbana na njama dyanga Ibilisi. ¹² Kwa kuva, hwetu tukápanyana ing'ondo na vanu va nchilambo achino, ila tũpanyana ing'ondo na matiyala la anamin-denga vavêle nchilambo chikáonekana, yani vatawâla na vakulu na vavêle na dimongo, vavêle nchilambo cha lupi. ¹³ Bahi vino twalanga vikomanilo vyamwing'anga Nnungu. Kwa kutendâ uchocho, muchimuhulule kunnema mmongo mwenu muuhiku aula ulambelumila lahakalenge. Na pamumbemalila kupanyana, mùmbekuva chihi mmechinkuhwanga.

¹⁴ Bahi hwinganga kwa kulihunga uhiu wa Nnungu muchi nkaka mmikundu vyenu na kuwala uwambone wa Nnungu muchi likakamba lya kulichingila mmihuva vyenu, ¹⁵ na hamu ya kuvahubilila vanu Malove Lambone la amani iive muchi vilatu mmadodo lenu. ¹⁶ Maduva lammalele, ing'ulupa iive muchi ngawo mmakono lenu, uchinga muhulule kuidimanga myumba ya moto yanga Nanchindenga. ¹⁷ Na upohi uùve muchi kofiya ya kulichingila, na lilove lya Nnungu liive muchi upanga wamwing'anga Umumu Wanaswe. ¹⁸ Vilinganya kunnyuwa Nnungu kila uhiku akuno umulojwa na Umumu Wanaswe. Hwenehanga kunnyuwa Nnungu kwa kila namuna. Mùùve meho bila kuhopela akuno umuvayuwila vanu vammalele va Nnungu. ¹⁹ Uchocho, nguyuwile na nangu, uchinga pangulonjela na vanu, Nnungu aning'e cha kulonjela, ngulonjele bila kuyopa uchinga vanu vamale sili ya Malove Lambone la Nnungu. ²⁰ Nangu ñnihungwa nnilungu ing'anya ya kuva balosi wa Malove Lambone. Bahi yuwanga uchinga ngutangole Malove Lambone la Nnungu chinamilume malinga chingulem-belewa.

Disalamu dya ntululilo

²¹ Tikiko, nkúkukupila nnyetu utuntamwa namene, ntumishi akulupika mmadengo la Nang'olo, achiannyaulile habali dyangu dyammalele, uchinga mupate kulamala langulatenda. ²² Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nĩntuma kwenu mwenu uchinga mupate kumala habali dyetu na ankamyange mitima yenu.

²³ Mmakukulupila avangu, nangu nĩnnyuwila mùùve na amani. Uchocho, nĩnnyuwila itamwi pamo na ing'ulupa ihaloka kwanga Atata Nnungu na kwanga Nang'olo Yesu Kilisto, viive pamo na mwenu. ²⁴ Nĩnnyuwa Nnungu aveng'e inema vanu vammalele vantâmwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto kwa itamwi ikávele na ntululilo.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vafilipi Ulongoledi wa baluwa ya Vafilipi

Baluwa ya Vafilipi ilembwije na Ntume Paolo, na antambulanga na Timoseo ing'anya alembela vakukulupila va ku Filipi vampwechelele saana Timoseo malinga ntumishi wa Nnungu (sula ya 1:1, 2:19-24). Na yonekana kuva Paolo alembile baluwa avèle nnilungu (sula ya 1:13). Vatalamu va Bibiliya vatenda kuva baluwa aino Paolo alembile avèle nnilungu aneko ku Loma. Bahi ing'anya ya anelyo, vâona kuva baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, pepi na mwaka wa 61 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto.

Bahi tunahulula kulihunda mambo kadiki kwamba imanga ya ku Filipi kuhaloka nchitabu cha Matendo la Mitume. Imanga ya Filipi njo inavele lipanda likulu lya utawala wa Valoma nchilambo cha Makedoniya. Uchocho, likuwa lya vanu vankulupila Yesu litandi kutandilihwa nchilambo cha Makedoniya livele alino lya muimanga ya Filipi. Paolo na Sila vatandilihije chalumo likuwa anelyo, na kuhungwa nnilungu chilo chimo muimanga aneyo (Matendo sula ya 16).

Inahululika kuva Paolo avele na makudungilo lohe la kuilemba baluwa aino. Akudungidile avashukulu Vafilipi kwajili ya inudyo ivantumidile bada ya kupilikana kuva anihungwa (sula ya 4:10-14). Uchocho, akudungidile avamaihe Vafilipi namuna chaendelela aneko kulilungu, na akudungidile avatambulihe anga Timoseo na Epafilodito kwa vakukulupila va ku Filipi (2:19-30) uchinga vavakalibishe na kuvaeshimu malinga vakulu vao.

Uinjipihhi wa baluwa ya Vafilipi

1. Sula ya 1:1-11, Paolo atandilika kuilemba baluwa yake kwa kuvasalimila vakukulupila va imanga ya Filipi na kunshukulu Nnungu kwajili vao na kuvayuwila.
2. Sula ya 1:12-30, Paolo avakamya mitima Vafilipi kuva, ata swala lyanga nang'e kuhungwa nnilungu lijukile kuva faida mu Ufalume wa Nnungu. Bahi navanang'o valembelewa vapililile kwa kuva, ata kubanika kwavo kunahululika kuinda na faida mu Ufalume wa Nnungu.
3. Sula ya 2:1-30, Paolo alonjelela namuna chitulembelewa tûve muutumishi wa Nnungu.
4. Sula ya 3:1-4:9, Paolo avaelesa Vafilipi namuna ya kuikala maisha ya Chikilisto.
5. Sula ya 4:10-23, Paolo amalilila kwa kuvashukulu vakukulupila va Filipi kwa inudyo ivantumidile na kuhumya disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na Timoseo, hwetu tuvatumishi tûvá Yesu Kilisto. Tunnembilanga mwenu mmakukulupila mmammalele mulundanyijwe na Yesu Kilisto, muikâla ku Filipi, pamo na vakulôdya va likuwa lya vanu vankulupila Yesu na mashemasi va nnikuwa anelyo.

² Tunnyuwilanga inema na amani ihalôka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, vîive pamo na mwenu.

Kushukulu na kuyuwa kwanga Paolo

³ Nangu n̄nshukulu Nnungu wangu kwajili yenu kila paninkumbukilanga. ⁴ Kila pangunnyuwilanga mwenu mmammalele, nḡyuwa kwa kuhangalala, ⁵ kupapatana na namuna chimukumilana na nangu mmadengo la kuyan-jaja Malove Lambone kutandikila patandi mpaka vino. ⁶ Nangu nḡvele na uhakika kuva, Nnungu atandilih̄je madengo lambone mmitima yenu, nang'e àmbelaweneha mpaka lamalilikè, n̄niduva alila lya kuuya kwanga Yesu Kilisto. ⁷ Uvula njo chingulembelewa kunkumbukilanga mwenu, ing'anya mwenu mmammalele m̄vele muntima mwangu. Kwa kuva, vino panguvele nchihungo na ata muuhiku aula pannavele hulu kulatetela na kulamaiha Malove Lambone, mwenu mmammalele m̄kumilana pamo na nangu inema aila yaning'ile Nnungu. ⁸ Nnungu njo shahidi wangu, ànimala kuva, nantamwanga namene mwenu mmammalele kwa ntima wa itamwi uila ing'ulu yanga Yesu Kilisto.

⁹ Na chinu ch̄nguyùwà namene kwa Nnungu nni kuva, itamwi yenu ihaliye kuyenjejeke namene pamo na kuumala uhiu wammalele na kuva na l̄nda lwa kila namuna, ¹⁰ uchinga mupate kutandola achila chiv̄ele na mana namene. Na kwa kutenda uchocho, muchimuhahuke na bila kuva na likosa n̄niduva alila lyambeuya Kilisto. ¹¹ Muikalange kwa iikadi iumbajijwe matendo lalalembela Nnungu, lan'jalil̄anga Yesu Kilisto, kwajili ya ukulu na kutumbyangwa kwa Nnungu.

Kuikala kwajili yanga Kilisto

¹² Mmakukulupila avangu, nangu nḡulembela mumale kuva, mambo lammalele langukoj̄je l̄niyangata namene kulayanjaja Malove Lambone. ¹³ Kupapatana na anelo, matiyala vammalele va ing'ande yanga Nfalume wa Loma, pamo na vanu vanji vammalele, v̄animala kuva nḡvele nchihungo ing'anya ya kuntumikila Kilisto. ¹⁴ Na kuhungwa kwangu, k̄vatendile vak̄ukulupila avetu vohe v̄àave na dimongo dya kuyanjaja Lilove lya Nnungu bila kuyopa. ¹⁵ Nni muhiu kuva, vanu vanji muanevo v̄ayanjaja habali dyanga Yesu Kilisto kwa wiu na kulambela kutahukana, henga vanji v̄ayanjaja habali dyanga Kilisto kwa makudungilo lambone. ¹⁶ Vanu anevo vayanj̄aja kwa makudungilo lambone, v̄ahubil̄i chihi kwa itamwi, kwa kuva v̄animala kuva, nḡvele nchihungo ing'anya ya kulatetela Malove Lambone. ¹⁷ Na vanu avala vayanj̄aja kwa wiu, v̄ayanjaja habali dyanga Kilisto kwa kulikweta, na makudungilo lavo lakee lambone, v̄atenda kuva v̄ambenguyenjejiia kubanika nchihungo.

¹⁸ Bahi anecho chikee chinu! Ik̄ava habali dyanga Kilisto d̄nayananjawa kwa namuna yoheyo, yani kwa makudungilo mabaya au lambone, nangu nahangalala, na nguchinguhwenehe kuhangalala. ¹⁹ Kwa kuva, ñnimala kuva, ing'anya ya kuyuwa kwenu, na kwa kuyangatwa na Umumu wa Yesu Kilisto, nguchinguhunguliwe. ²⁰ Kwa kuva, hamu yangu ing'ulu na lilolelo lyangu nni kuva, kwa namuna yoheyo nikambepata dihoni kwa kulemwa kulatenda àlala langulembelewa kulatenda. Henga nimbetangola bila kuyopa malinga chinichitenda maduva lammalele. Na Kilisto achia-tumbyangwe kupitila nangu, ik̄ava n̄imbekuya nimumi au n̄imbekuhwa. ²¹ Kwa kuva, kwang'une, kulama nni kwajili ya kuntumikila Kilisto, na kwang'une, kuhwa nni faida. ²² Henga ik̄ava n̄imbehweneha kuva nimumi, nni kwajili ya kukola madengo lav̄ele na faida ing'ulu. Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nik̄amala ngutandole lilida, ²³ kwa kuva, nḡutangwa na mambo mavili. Nalembela namene nguuke nikaikale pamo na Kilisto, kwa kuva achino

nni chinu chambone namene. ²⁴ Henga chinu cha lasima namene kwajili yenu, nni nangu kuhweneha kuva nimumi. ²⁵ Kwa kuva, ngùvele na lilolelo anelyo, bahi ñnimala kuva, ñimbehweneha kuva nimumi na kuikala pamo na mwenu mmammalele uchinga mupate kukulumuka na kuva na ihangaladi muing'ulupa. ²⁶ Na panimbeida kavila kwenu mwenu, muchimuve na ing'anya ya kulyonela Yesu Kilisto kwa kupwawa kwangu.

²⁷ Henga kwa namuna chilalembela Malove Lambone lamwâmba Kilisto, mwenu mùlembelewa muikalange saana. Na kwa kutenda uchocho, ata nikàida unamwonanga au nikanaide, ngupate kananga kupilikana kuva, mmechinkuimila saana akuno muvèlè na likudungilo ulimo, na kuva, mmammalele kwa pamo mmechinkupanyana ing'ondo kwajili ya ing'ulupa ihalàkana na Malove Lambone. ²⁸ Munavayoepo amongo venu wala kadiki. Na anecho chimbekuva chimaiho kwavo, kuva, vanang'o vàmbekwondongwa, na mwenu mùmbepohwa, kwa kuva, Nnungu mwene nni ampoànga mwenu. ²⁹ Kwa kuva, Nnungu àmwing'enge mwenu inema ya kuntumikila Kilisto, na akee chihi kwa kunkulupila bahi, henga pamo na kubanihwa kwajili yake. ³⁰ Na kwa kubanihwa kwenu, mwenu mùkumilana pamo na nangu kupanyana ing'ondo. Mwenu mwaningwona ungupanyana ing'ondo aila, na mmechinkupilikana kuva, mbèchinkupanyana ing'ondo uila mpaka vino.

2

Kulisulupuha, na ukulu wanga Kilisto

¹ Dachì, kulundanywa kwenu na Kilisto tenda kùnkamyanga mitima? Dachì, itamwi yake tenda ìntujanga mitima? Dachì, tenda mùikalanga kwa kukumilana na Umumu Wanaswe? Dachì, tenda mùvele na ntima wambone na wachididi? ² Bahi nguumbajange ihangaladi muntima mwangu kwa kuva na likudungilo ulimo na itamwi uimo na isungu uimo na mawaso ulamo. ³ Munatende chinu chohecho kwa kulikweta au kwa kulyona, henga kila munu alisulupuhe kwa nnyake, akuno kila munu wamwona nnyake kuva wa mana kupunda nang'e. ⁴ Kila munu anatahe chihi faida yake mwene, henga atahe na faida ya vanu vanji. ⁵ Mùuve na isungu malinga aila yanavenayo Yesu Kilisto.

⁶ Kutandikila anepo patandi nang'e àvele mwavelelee Nnungu, henga nang'e kuva mwavelelee Nnungu nanga panawene kuva chinu cha kulikongonekela.

⁷ Henga kwa kutamwa kwake mwene, ànivileka anevyo vyammalele, nkulijuha mwavelelee ntumwa, nkuva mwavelelee munu.

⁸ Na páonekènè avèlè muchi mwavelelee munu, ànilisulupuha kwa kumpilikana Nnungu mpaka kukubali kuhwa, ata kuhwa munsalaba.

⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu ànintumbyanga namene kupunda vam-malele, nkumwing'a lina likulu kupunda malina lammalele,

¹⁰ uchinga viumbe vyammalele vya kulihunde na vya pachilambo na vya kuchilambo cha vanu vahwile, vitindivale malundi kwa kulieshimu lina anelyo lyahambi,

¹¹ na kila chiumbe chiyambukile kuva, Yesu Kilisto njo NANG'OLO,* na Nnungu Atata achiatumbyangwe kwa namuna aneyo.

Langajanga muchi nng'anje wa pachilambo

¹² Bahi mmakukulupila avangu, nangu pannavele kwenu mwenu, maduva lammalele mwenu mûnangupilikana, na vino chikavele chinu chambone namene muhwenehe kutenda uchocho ata mmaduvano languvele kulehu na mwenu. Bahi ikalanga muchi upohi wenu chunnembelanga muikalange kwa kunnyopa Nnungu na kutetemela, ¹³ kwa kuva, Nnungu njo akôla madengo nkati mwenu na kumwing'anga isungu ya kulambela na kutenda àlalá lankatapalila mwene.

¹⁴ Tendanga kila chinu bila kuhinginika wala kutahukana, ¹⁵ uchinga mùûve mmanu mukávele na likosa na mukávele na uhakwa. Na kwa namuna aneyo, muchimuve mmana mma Nnungu mukávele na likosa ching'ati vanu va chilambo achino, vatendânga lahakalenge na vahochedîle. Mûlembelawa mulangaje malinga dinondwa chidilangaja kumahunde, ¹⁶ akuno umulakamula malove laîda na umi. Na anepo nni panimbepata ing'anya ya kulyona nniduva alila lyambeuya Kilisto, kwa kuva chimbekuva chimaiho chimbemaiha kuva kutumbama kwangu na madengo langu vikanayahike chihi bule.

¹⁷ Kuhweneha kwenu kunkulupila Nnungu na utumishi umuutenda kwa Nnungu ùvele muchi sadaka. Na ata umi wangu kuuhumywa kuva muchi sadaka ya chikimbilo chalumo na ing'ulupa yenu, henga nîmbekuva chihi nkuhangalala, na nangu ngùlebela na mwenu mmammalele mukumile ihangaladi aneyo. ¹⁸ Bahi hangalalanga, na nangu nguchingukumile ihangaladi yenu.

Paolo ànnombolela Timoseo

¹⁹ Bahi Nang'olo Yesu akátamwa, ngùlolela nintume Timoseo kwenu mwenu, maduva kadiki laîda, uchinga pambeuya ngupate kutujwa ntima kwa habali dinimbepilikana kuhaloka kwenu mwenu. ²⁰ Nangu nikee na munu yunji avêle na isungu muchi yang'une, nang'e nni munu ambenkambikambila mwenu kwa uhiu. ²¹ Vanu vanji vammalele vâkambikambila chihi mambo lavo vene, akee langa Yesu Kilisto. ²² Mwenu mmene mûnimala namuna Timoseo chalilangujije kuva ànafala, kwa kuva ánitumika namene mmadengo la kuyanajaja Malove Lambone pamo na nangu, malinga mwana chakola madengo pamo na atatake. ²³ Bahi panimbemala mambo lambengukôja layâmba kuhungwa kwangu, ngùlolela nintume kwenu mwenu upehi. ²⁴ Na nangu nimwene ngùvele na lilolelo kwanga Nang'olo kuva, nikambetima kwida kwenu mwenu.

²⁵ Ngùwene kuva nni lasima nintume kwenu mwenu nkúkulupila nnyetu Epafilodito, akumilâna na nangu kukola madengo na muing'ondo ya Malove Lambone. Nang'e njo umuntumile anguyangate kupapatana na namuna chingusikike. ²⁶ Nang'e àvele na hamu namene ya kumwonanga mwenu mmammalele, na ntima wake ûnakambakamba kwa kuva, mwenu mwanipilikana kuva ánaula. ²⁷ Nni muhiu kuva, ánaula namene pepi na kuhwa, henga Nnungu nkummikila chididi, na akee chihi Epafilodito

* **2:11** Nnilailano Iya Kala vátúmílá lina "NANG'OLO" badala ya YAHWE, yani lina lyanalitambujije Nnungu kwanga Musa. Vayahudi vanji pavachisoma Malemba Lanaswe pachinu panalembwije YAHWE vakáchisoma uchocho ila vásómá ADONAYI, ing'anya ya kulieshimu lina anelyo YAHWE. ADONAYI mana lake NANG'OLO. Bahi munsitali auno Nnungu àmwing'á Yesu lina lyake mwene Nnungu, yani YAHWE.

weka anavikiwijwe chididi, henga pamo na nangu, uchinga nangu nnààve na nnihindambi linji. ²⁸ Bahi nangu nguvenkutumbama kuntuma kwenu mwenu, uchinga pamumbemwona mupate kuhangalala kavila, na lipamba lyangu kumwamba mwenu lipate kupungula. ²⁹ Bahi mpwechelange kwa ihangaladi ing'ulu namene malinga nkúkulupila nnyenu, kwa kulundanywa kwenu na Nang'olo. Mùlembelewa muvatumbyange vanu malinga aneyo, ³⁰ ing'anya, nang'e ávele pepi na kuhwa kwajili ya madengo langa Kilisto. Nang'e ásumisije umi wake kwa kwida unaníng'a nsada aula umukanahulwile mwenu mmene kuning'a ing'anya mwávelenge kulehu.

3

Tukálingila mambo la chimmili

¹ Bahi ntululilo, mmakukulupila avangu, hangalala kwajili ya kulundanywa kwenu na Nang'olo. Nangu níkáhopela kunnembilanga kavila mambo ùlalá laninnembidile patandi, kwa kuva lachilanchungange mwenu. ² Lichungange na anevo vanu najisi, vatendánga lahakalenge, vavanamatija vanu vayalulwe uchinga vapohwe. ³ Hwetu tunkulupila Yesu nni tuyalwíke chiuhui, kwa kuva tùmwabudu Nnungu kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, na kulyona kwajili ya Yesu Kilisto, akee kulisingila mambo la chimmili. ⁴ Ikánava nangu ngúvele na ing'anya ya kulisingila mambo la chimmili, henga nanga pangulisingila mambo anelo. Ikáva pávele munu ályona kuva ávele na ing'anya ya kulisingila mambo la chimmili, nangu ñnimpunda munu aneyo. ⁵ Kwa kuva, nangu ngúyalwike nguvèlè na changa cha maduva nane. Nangu nni Mwisilaeli wa litawa Iwa Benjamini, na nni Mweblaniya muhiu. Na kuyamba mambo la kukamula Sheliya ya Chiyahudi, nangu ngúvele Nfalisayo,* ⁶ na kuyamba kutumbama kwajili ya dini ya Chiyahudi, nangu ñnavabaniha namene vanu vankulupila Yesu. Na kuyamba mambo la kuvalangiwa uwambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, nangu níkánavele na likosa lyohelyo. ⁷ Henga mambo anelo lammalele lánavele na faida kwang'une, vîno ñlavalangila chihi kuva asala kwajili ya Kilisto. ⁸ Pamo na anelo, nangu ngúvalangila chihi vitukutuku vyammalele kuva vikee mana kwajili ya samani ing'ulu ya kummala Yesu Kilisto Nang'olo wangu. Kwajili yanga Yesu, nangu ñnikubali kupata asala ya vitukutuku vyammalele, unguvivalangila kuva muchi mavi uchinga ñmpate Kilisto, ⁹ na kulundanywa nawe mwalehu. Na hambu nangu níkávalangila kavila kuva wambone pameho panga Nnungu kupapatana na matendo langulatendile, yani uwambone aula upatikána kwa kuikamula Sheliya. Henga vîno ngúvalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa indila ya kunkulupila Kilisto, yani uwambone aula uhalòka kwanga Nnungu kupitila ing'ulupa. ¹⁰ Chinu chingulembela nangu nni kummala Kilisto na dimongo dya kufufuka kwake na kukumilana pamo nanang'e muibaniki yake, na kuhwa kwangu kulandane na kuhwa kwake, ¹¹ uchinga ngúùve na lilolelo lya kufufuka kuhaloka kwa vanu vahwíle.

Kutumbama mpaka kuntululilo

* ³⁵ Mafalisayo, Vávele vanu va lisehebu fulani lya dini ya Chiyahudi na vánimaikana kuva vanu vaikamulíha namene Sheliya ya Musa.

¹² Nikátamwa kuhaula kuva ñnihwikila kupata anelo lammalele au kuva ñnikamilika tayali. Henga mbechinkuhweneha kutumbama uchinga ngupwechele inujo, na njo mana Yesu Kilisto àningukamula ngùve wake. ¹³ Mmakukulupila avangu, nangu nikálivalangila kuva ñnipata inujo aneyo, henga chinu chingutèndà nni kulaluvalila lammalele lapitìle, na kutumbamila àlàl lavèle muyo mwangu. ¹⁴ Bahi mbechinkutumbama kuhwena muyo mpaka kuntululilo uchinga ngupate inujo aila yatuchemeledile Nnungu aneko kulihunde kwa indila ya Yesu Kilisto. ¹⁵ Hwetu tuvamalele tutolomedìle muing'ulupa, tùmbelewa tùùve na isungu aneyo. Henga ikàva vanu vanji mmwenu vavele na disungu dinji, bahi Nnungu achianyunukulilange. ¹⁶ Henga pamo na anelo lammalele, tuhwenehe muyo kutandikila anepo patuhwikidile.

¹⁷ Mmakukulupila avangu, nguyejange nangu, na valolehange saana vanu avala vaikalànga malinga chimutuwene hwetu utuikala. ¹⁸ Kwa kuva, nangu naninnyaulilanga myanda yohe, na hambi ninnyaulilanga kavila, tena kwa mihodi kuva, pàvele vanu vohe vaikalànga kwa kwona kuva, kuhwa kwanga Kilisto munsalaba nni chinu chakuchimwa. ¹⁹ Na ntululilo wavo ni kwondongeka, kwa kuva, nnungu wavo nni kutenda chiilembela miili yavo, vànalyona kuyamba mambo la dihoni lávatèndà, na vàhimukila chihi mambo la chilambo achino. ²⁰ Henga hwetu ni laiya tùvá kulihunde, na túnnolela Mpohi wetu, Nang'olo wetu Yesu Kilisto akamole kuhaloka kulihunde. ²¹ Nang'e àmbeupindikulanya auno mmili wetu wa kudabadanga na kuulandanya na mmili wake wa ukulu kwa dimongo dyake dinnyululihã kuvivika vitukutuku vyammalele pahi mamulaka lake.

4

Malaijo

¹ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu ngùvele na hamu namene ya kumwonanga kavila. Mwenu nni mujûka ihangaladi yangu na litaji lya ushindi wangu. Mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu ninnyuwanga muhwenehe kunkulupila Nang'olo.

² Nikuyuwa namene wako Evodiya na wako Sintike, mùùve na isungu uimo ing'anya mwenu nni mmanu mma Nang'olo. ³ Na wako ntumishi nnyangu ukulupîka,* nakuyuwa uvayangate vamahe anevo, kwa kuva vånilikambyakambya namene pamo na nangu mmadengo la kuyanjaja Malove Lambone. Vamahe anevo vavele pamo na Kelementi na vamadengo avangu vanji vammalele, na anevo vammalele malina lavo lànilembwa Nchitabu cha Umi.

⁴ Hangalalanga maduva lammalele ing'anya ya kulundanywa kwenu na Nang'olo. Na ngùhaua kavila kuva, hangalalanga! ⁵ Langujanga upole wenu kwa vanu vammalele, kwa kuva Nang'olo àvele pepi kuuya. ⁶ Munààve na lipamba kwamba chinu chohecho, henga kwa kila hali imuvenayo, nnyaulilange Nnungu àlàl lamusikikidile, kwa kunnyuwa na kumpembeja pamo na kunshukulu. ⁷ Na amani ya Nnungu ipùnda ding'ano dyammalele dya vanu, ichiichunge mitima yenu na disungu dyenu, ing'anya ya kulundanywa kwenu na Yesu Kilisto.

* **4:3** Nchigiliki ilembwijé “suzugos” mana lake ntumishi nnyangu, na ñnahululika kuva nni lina lya muni.

⁸ Na ntululilo, mmakukulupila avangu, lavikange muntima mambo lammalele la uhiu na la kweshimika na la haki na lahahwike na la kukatapala na àlalá lalembelêwa kulombolewa na la unu wambone na àlalá lalembelêwa kutumbyangwa. ⁹ Latendange àlalá lamulihundile na kulapwechela kuhaloka kwang'une, na kulapilikana na kulona kuhaloka kwang'une, na Nnungu wa amani achiave pamo na mwenu.

Paolo àvashukulu Vafilipi

¹⁰ Nang'olo àninguhangalaja namene kwa kuva, hambu mwenu mùningukumbukila kavila kunguyangata. Ñnimala kuva ñmechinkunguhimukila maduva lammalele, henga mukanapete chihi wasa wa kunguyangata. ¹¹ Nangu nikátangola uchocho ing'anya ya kuva ñnisikika, kwa kuva ñnilihunda kulisika na hali yoheyo imbenayo. ¹² Ñnimala kwikala muhali ya kusikika na ñnimala kwikala muhali ya kuva na vyohe. Nangu ñnikombelela namuna ya kulisika na kila hali, ikàva hali ya kusiba au ya indala, ikàva hali ya kuva na vitukutuku vyohe au kusikika. ¹³ Nadihulula hali dyammalele kwa kuva, Kilisto àngutaya dimongo. ¹⁴ Henga mwenu mwatendile saana kukumilana na nangu muilagi yangu.

¹⁵ Mwenu Mmafilipi mùnimala saana chiinavele apala pannatandilike kuyanaja Malove Lambone nchilambo chenu cha Makedoniya. Panguukile nchilambo anecho, mwenu bahi njo likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lichikumilana na nangu kwa kuning'a nsada. ¹⁶ Kwa kuva, ata mahiku lammalele lannavele ku Sesalonike, mwenu mùningupelekejija nsada kwa àlalá lannasikikidile, na mwatendile uchocho akee chihi mwanda umo. ¹⁷ Nangu nikátangola malove anelo ing'anya ya kuva ngùlebela ngupate dinudyo kuhaloka kwenu mwenu. Ila chingulembela nangu nni kuva, mwenu mupwechele dinudyo kuhaloka kwa Nnungu kupapatana na uwambone wenu kwang'une. ¹⁸ Ngùvele na vitukutuku vyohe, na ñniombalwa, kwa kuva Epafilodito àningupelekejija dinudyo dyenu dyammalele. Dinudyo adino ñvele muchi sadaka inung'ila saana pameho panga Nnungu, sadaka iyambukilwa na kunkatapalila Nnungu. ¹⁹ Bahi kwa indila ya Yesu Kilisto, Nnungu wangu achiamwing'ange vitukutuku vyammalele vimusikikidile, kupapatana na ukulu wa utajili wake. ²⁰ Atumbyangwe Nnungu Atata wetu, vyaka na vyaka. Amina.

Disalamu dya ntululilo

²¹ Vasalimile vanu vammalele vankulupîla Yesu Kilisto. Vakúkulupila avetu vapawije apano na nangu, vànansalimilanga. ²² Vakúkulupila vammalele vànansalimilanga, na asa avala vavêle muing'ande ya Nfalume wa Loma.†

²³ Nangu ñnnyuwilanga mwenu mmammalele inema ihalôka kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto ñive pamo na mwenu.

† 4:22 Nsitali auno ùlembwijé Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vakolosayi Ulongoledi wa baluwa ya Vakolosayi

Baluwa aino álembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Álembile baluwa aino akuno avèlè nnilungu, panjika yavele muimanga ya Loma, mmwaka fulani pepi na mwaka wa 60 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Baluwa ya Vakolosayi pamo na aila ya Vaefeso na Filimoni dichekwa baluwa dya nchihungo ing'anya ádilembile avèlè nnilungu. Baluwa aino Paolo alilembidile likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya imanga ya ku Kolosayi. Paolo nanga panalitandihije nang'e likuwa anelyo, henga àlyona kuva àvele na wajibu kwa likuwa anelyo (sula ya 1:7 na 2:1). Sula ya 1:7 yònekana kuva likuwa anelyo lítandilijwe na Epafila, mwenedi wa ku Kolosayi.

Paolo ánisusuhwa na mahundo fulani la kulambila lanapwawije nnikuwa anelyo lya Vakolosayi. Njo mana sehemu ing'ulungwa ya baluwa aino ilonjeledile swala anelyo. Ínahululika kuva, nnikuwa anelyo múvele na likuwa lya Vakilisto vavèle na asili ya Chiyahudi vachilinga kuvanamatiya Vakilisto vanji vadikamule Sheliya dya Chiyahudi dya Lilailano lya Kala, asa-asa swala lya kuyaluka. Paolo àhaua saana kuva, Vakilisto nanga pavavele na chinu chohecho cha kulisingila wala munu woheyo wakuvata tenda vakubaliwe na Nnungu, ila Kilisto weka (sula ya 1:5-20), na kuva mahundo lahalokàna na mawaso la chimunu nanga palavele na mana (sula ya 2:8).

Uinjipihwa ya baluwa ya Vakolosayi

1. Sula ya 1:1-2, Paolo àtandilika baluwa yake kwa kuvasalimila vakúkulupila va ku Kolosayi.
2. Sula ya 1:3-3:4, Paolo àhaua kuva, Kilisto njo nkulu wa viumbe vyamalele, nanang'e njo lisingilo lyetu. Kwa kutangola malove anelo, Paolo ayang'ula mahundo la kulambila layanjele ku Kolosayi lachihaula kuva, pàvele vitukutuku vinji vya kulisingila na akee chihi Kilisto weka.
3. Sula ya 3:5-4:6, Paolo àelesa namuna ya kuikala maisha ya Chikilisto, malinga chatenda n'dibaluwa dyake dyohe.
4. Sula ya 4:7-18, Paolo àmalilila kwa kuhumya disalamu na maeleso kuva, baluwa aino isomwe mmakuwa lanji la vakúkulupila la ku Laodikiya.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa nkúkulupila nnyetu Timoseo. Kwa kutamwa kwake mwene Nnungu, nangu ñnichemwa kuva ntume wanga Yesu Kilisto. ² Tùnnembilanga mwenu mmakukulupila avetu kupitila kulundanywa kwetu na Kilisto, mwenu mmanu mma Nnungu mukulupika, muikàla imanga ya ku Kolosayi. Tùnnnyuwilanga inema na amani ihalòka kwa Nnungu Atata wetu, ñive pamo na mwenu.

Paolo ànshukulu Nnungu kwajili ya Vakolosayi na kuvayuwila

³ Tùnshukulu Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, kila patunyuwilanga mwenu, ⁴ kwa kuva, tùnipilikana namuna chimunkulupila Yesu Kilisto na namuna chimuvatamwa vanu va Nnungu. ⁵ Mwanda ntandi pamunahubiliwije ujumbe aula wa uhiu uyamba Malove Lambone, mwenu

mwanipilikana kuyamba lilolelo liyamba àlálá lamuvikiwije kulihunde. Lilolelo anelyo njo nsingi wa ing'ulupa yenu na itamwi yenu. ⁶ Malove alano Lambone làvenkuhalija kuhumya vihepo na kuyanjala pachilambo cham-malele malinga chiitendeke kwenu mwenu kutandikila liduva alila limupilikene na kuumala mwalehu uhiu uyamba inema ya Nnungu. ⁷ Mùnilihunda uhiu anewo uyamba inema ya Nnungu kuhaloka kwa Epafila, ntumishi nnyetu. Nang'e nni ntumishi akulupika wanga Kilisto, akòla madengo kwajili yenu, ⁸ na njo atuhaulidile kuyamba itamwi yenu imujaliwije na Umumu Wanaswe. ⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu nanga patuhopela kunnyuwilanga mwenu, kutandikila liduva alila litupilikene habali dyenu. Tùnyuwa Nnungu annyululihe kumala mwalehu àlálá lalalembela, na kumwombajanga lúnda na ding'ano dya chinnungu. ¹⁰ Tùnyuwilanga anelo uchinga mupate kuikalanga kwa namuna intumbyànga Nang'olo, na kunkat-apalila kwa mambo lammalele. Na kwa kuikala uchocho, muchimupe kila namuna ya vihepo vyambone na kuhalija kummala mwalehu Nnungu, ¹¹ na Nnungu achiantayange dimongo dya kila namuna kwa uweso wake nkulu, uchinga mupate kuva na ilindilidi na ipililidi. Na kwa kuhangalala, ¹² muchimunshukulu Nnungu Atata, annyulihije mwenu kuva mmanu mulembelêwa kupwechela sehemu yenu ya mapala lavaungulidile vanu vake vaikalânga munng'anje wa Nnungu. ¹³ Kwa kuva, nang'e ànitupoha kuhaloka muutawala wa lupi nkutuingija mu Ufalume wanga Mwanawe wantamwije. ¹⁴ Na kwa kupitila kwa Mwanawe, hwetu tûnikombolewa kwa kusamehewa masambi letu.

Kilisto nni nkulu wa viumbe vyammalele

¹⁵ Kilisto nni nfano uhiu wa Nnungu akáonekana, nanang'e ánipwawa kabla viumbe vyammalele vikànambipwawa na nni nkulu wa viumbe vyammalele.*

¹⁶ Kwa kupitila nang'e, viumbe vyammalele víniumbwa, viumbe vya nchilambo achino na nchilambo chikáonekana, viumbe vyonekâna na vikáonekana, ikâva nni vafalume au vakulu au vatawâla au vavêle na mamulaka va nchilambo chikáonekana.

Na Nnungu ànivumba viumbe vyammalele kwa kupitila nang'e na kwajili yake.

¹⁷ Nang'e ánipwawa kabla viumbe vyammalele vikànambipwawa, na kwa kupitila nang'e, viumbe vyammalele vihwenaha chihi kupwawa.

¹⁸ Nang'e njo muti wa mmili wake, yani vanu vankulupila Yesu.

Na nni chitandikilo cha umi wa mmili anewo, kwa kuva, nang'e njo ntandi kufufuka kuhaloka kwa vanu vahwîle, uchinga àave nkulu wa viumbe vyammalele.

¹⁹ Kwa kuva, Nnungu mwene íninkatapalila ukamilifu wake wammalele wa chinnungu ùve nkati mwa Kilisto,

²⁰ na kuvipatanisa viumbe vyammalele na mwene kwa kupitila Kilisto.

Kwa kuva, kupitila myadi yanga Kilisto imwadilike munsalaba, Nnungu nkutenda pàave na amani, muviumbe vyammalele na mwene, viumbe vya nchilambo achino na vya nchilambo chikáonekana.

* **1:15** Nchigiliki ilembwije "chihungumikova" kwa kuva mwana ntandi kuvalekwa àava nnongoledi na nkulu va vana vammalele.

²¹ Anepo patandi mwenu mwanihapukana na Nnungu, na múvele amongo vake ing'anya ya mawaso lenu na matendo lenu lahakalenge. ²² Henga vino, Nnungu ànimpatanisanga na mwene kwa mmili wanga Yesu, kwa indila ya kuhwa kwake, uchinga Nnungu amwonange kuva mmanu mmanaswe, mmanu mukávele na chilema wala lawama yoheyo pameho pake. ²³ Henga mwenu mùembelewa muhwenehe kuikalanga muing'ulupa, munatikinywe na kulileka alila lilolelo limupete mahiku lamupilikene Malove Lambone. Nangu Paolo ònivikwa kuva ntumishi wa kuhubili Malove Lambone, àlalá layanjajjwe kwa vanu vammalele va pachilambo.

Madengo langa Paolo nnikuwa lya vanu vankulupíla Yesu

²⁴ Hambi nangu nahangalalila ibaniki yangu kwajili yenu mwenu. Kwa kuva, kubanika kwangu chimmili kùhweneha itimilisi ya ibaniki ya Kilisto ilembelêwa kwajili ya mmili wake, yani vanu vammalele vankulupíla Yesu. ²⁵ Nangu ngùjukile kuva nintumishi wa vanu vankulupíla Yesu kupapatana na madengo lángupèlè Nnungu kwajili yenu. Na madengo lene nni kuyan-jaja Lilove lya Nnungu saana. ²⁶ Lilove anelyo nni àlalá makudungilo lanapihike kutandikila anepo kala, kwa vívelèkwà vyammalele, henga vino ànilahunukula kwa vanu vake. ²⁷ Kwa kuva, Nnungu álembedile vanu vake vamale kuva, ukulu nkulu wanga Kilisto nni chalumo na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Na makudungilo anelo lávele kuva, Kilisto aikale nkati mwenu, na anelyo limaiha kuva mwenu muchimukumile ukulu wa Nnungu. ²⁸ Bahi hwetu tùnnyanjaja Kilisto kwa vanu vammalele. Tùnan'duma na kunnyunda kila munu kwa lúnda lwammalele, uchinga tu-vayangate vanu vammalele vâhwikile kuva vakamilifu kwa kulundanywa kwavo na Kilisto. ²⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, nalikambyakambya akuno ungutumbama kwa dimongo adila ding'ulu dya Kilisto dikóla madengo nkati mwangu.

2

¹ Ngùlembela mumale namuna chingutumbama kukola madengo kwajili yenu, na kwajili ya vanu vankulupíla Yesu va imanga ya ku Laodikiya na kwajili ya vammalele vakánapata kungwona kwa meho. ² Ngùtenda uchocho uchinga vakamywe mitima na kulundanywa muitamwi. Henga namene vapate kuva na uhakika mwalehu uhalokâna na elimu ya chinnungu. Anepo nni pavambemala mwalehu makudungilo la Nnungu lanapihike, yani kum-mala Kilisto mwene. ³ Kwa kuva, nkati mwake òpilihijwe hasina dyammalele dya lúnda na elimu ya chinnungu.

⁴ Nínnyaulilanga mwenu malove alano uchinga munu woheyo anan-nambilange kwa malove la kuutila. ⁵ Ikánava nangu ngùvele kulehu na mwenu, henga isungu yangu ìvele pamo na mwenu, na nangu nahangalala kupilikana namuna chimuikalanga saana na kuhwina muing'ulupa yenu kwanga Kilisto.

Ikalanga kwa kumpapata Kilisto mwene akee mahundo la vanu

⁶ Kwa kuva, mùnimpwechela Yesu Kilisto kuva Nang'olo wenu, bahi ikalanga kwa kumpapata nang'e. ⁷ Mumelelee dinyiya nkati mwake, muli-denge nkati mwake na kuhwina muing'ulupa, malinga chimuhundwije, na mùúve mmanu muumbèlwe na shukulani.

⁸ Lyongolelange, munu anannyocheje kwa lúnda lwa mahundo la vanu, lwa kulambila lulisingíla mihambo ya vanu na dimongo dikáonekana dya

nchilambo achino, henga lukálingila Kilisto mwene. ⁹ Kwa kuva, mummili wanga Kilisto mùvele ukamilifu wammalele wa Nnungu. ¹⁰ Na kwa kulundanywa na Kilisto, mwenu mùnikamilika. Nang'e nni avatawâla vatawâla vammalele na vavêle na mamulaka vammalele.

¹¹ Na kwa kupitila kulundanywa nawe, mwenu múniyalulwa, akee kwa makono la vanu, henga mùyalwilwe na mwene Kilisto, yani kuiusa asili yenu itawaliwa na sambu. ¹² Kwa kuva, músikwije pamo na Kilisto kwa indila ya ubatiso wenu, na mùnifulwa pamo nanang'e ing'anya ya kukulupila dimongo dya Nnungu ánfufwile kuhaloka kwa vanu vahwile. ¹³ Anepo patandi mwenu mwávele muchi mùnihwa ing'anya ya masambu lenu na kutouswa asili yenu itawaliwa na sambu. Henga vino, Nnungu ánfufwile mwenu pamo na Kilisto, akuno watusamehe masambu letu lammalele, ¹⁴ na kupukutanga baluwa ya madeni letu na masitaka lachitusitaki. Ánilapukutanga mwalehu kwa kulakomelela munsalaba wa Kilisto, ¹⁵ akuno wavapakanyola dimongo vatawâla na vavêle na mamulaka va nchilambo chikáonekana, wavataya dihoni palangele kwa kuvalema kwa indila ya nsalaba.

¹⁶ Bahi munu woheyo anánnnyukumu mwenu kuyamba vyakulya au vikumbilo, au kuyamba sikukulu fulani, ikáva sikukulu ya mwedi wahambi au ya Liduva Iya Kuyewelega. ¹⁷ Mambo anelo lammalele làvele muchi chimbwehedi cha mambo àlálá lachiida, henga uhiu wa lammalele nni Kilisto mwene. ¹⁸ Munákubali kuhukumwa kuva mukáfala na munu chihi alilangúja kwa pawelu kuva nang'e nni munu wa kulisulupuha kwa kuubaniha mmili, na munu avabúdu malaika. Munu wa namuna aneyo àlona maono lake kuva la mana, na kulitapa chihi bule kuyamba ding'ano dyake dya chimunu. ¹⁹ Munu aneyo nanga pakamulana na Kilisto ajukile kuva muti wa mmili, yani vanu vankulupila nang'e. Kwa kuva, kwa kulundanywa na Kilisto, mmili wammalele ùnaliswa saana na kulundanywa pamo kwa vihundo vyake na minanga yake, uchinga upate kukulumuka kupapatana na namuna Nnungu chauhululiha kukulumuka.

²⁰ Mwenu mùnihwa pamo na Kilisto na kukombolewa kuhaloka n'dimongo dikáonekana dya nchilambo achino. Mwadachi mùikalanga kavila muchi vanu va chilambo achino kwa kunamatijwa kukamula amuli malinga adino, ²¹ “Munakamule achino!” “Munayeje anecho!” “Munaguse achino!”? ²² Amuli anedyo dyammalele diyamba vitukutuku vyondongêka, upala pavitumiwa. Na anedyo dyammalele nni malaiji chihi na mahundo la vanu. ²³ Na amuli anedyo dyònekana kuva muchi òvele na lúnda kupapatana na namuna ya ibada ivalitungidile vene na namuna yavo ya kulisulupuha kwa kuubaniha mmili. Henga amuli anedyo nanga padifala kudidivila tama dya mmili.

3

Umi wa kala na umi wahambi

¹ Bahi kwa kuva mùnifulwa pamo na Kilisto, bahi tahanga mambo lavêle muha, pachinu páikála Kilisto, m'bali wa kunkono wa Nnungu, mu-mamulaka lake Nnungu. ² Disungu dyenu diive mmambo lavêle muha, na wala akee mmambo la pachilambo. ³ Kwa kuva, mwenu mwanihwa, na umi wenu uhiu ùnikondwa pamo na Kilisto nkati mwanga Nnungu. ⁴ Kilisto nni umi wenu uhiu, na pámbahunukulíwa kavila, bahi na mwenu muchimuhunukuliwe pamo na nang'e muukulu wake.

⁵ Bahi layahilangile kulehu mambo lammalele la pachilambo lavêle nkati mwenu, yani umalaya na uhakwa na lukou na ditama na mawaso lahakalenge. Na munang'unukile, kwa kuva kung'unukila kulinganana na kudyabudu disanamu. ⁶ Bahi ing'anya ya makosa anelo, asila ya Nnungu ivenkwida kwa vanu anevo. ⁷ Anepo patandi na mwenu uchocho mùikalanga kwa namuna uyoyo pamuchitawaliwa na mambo anelo la masambi. ⁸ Henga vino yahilangila kulehu mambo alano lammalele, kutunduwila na kusunala na lahakalenge na kulambililana na kutangola malove lahakalenge. ⁹ Munalambilane mmene kwa mmene, kwa kuva mùniukudumbula mwalehu unu wenu wa kala pamo na matendo lake, ¹⁰ na kuuwala aula unu wa hambi uhwenêha kutendwa kuva wahambi kila uhiku kupapatana na nfano wa Nnungu, Nkúumba wake, uchinga mupate kummala mwalehu. ¹¹ Bahi anepo nanga cha Nnyahudi wala munu akávele Nnyahudi, nanga cha munu ayalwike wala munu akáyalwike, nanga cha munu akávele N'giliki wala mwenedi wa ku Sikita,* nanga cha ntumwa wala munu akávele ntumwa. Henga Kilisto njo kila chinu na àkàla nkati mwetu hwetu tuvammalele.

¹² Mwenu nni mmanu mma Nnungu, nang'e ànintamwanga na kuntandolanga kwajili yake mwene. Bahi mùùve na ntima wa chididi na uwambone na kulisulupuha na upole na kupililila. ¹³ Mupililane na kusameheana mmene kwa mmene muuhiku wohewo munu pávâ na lilove lya kunsitaki munu yunji. Sameheana, malinga Nang'olo chansamehite mwenu. ¹⁴ Pamo na anelo lammalele, ikamulihange itamwi, kwa kuva itamwi njo ikamilísa anelo lammalele. ¹⁵ Amani ya Kilisto itawale mmitima yenu, kwa kuva mwenu mùnichemwa kuva mmili umo uchinga muikalange kwa amani. Na mùùve mmanu mma kushukulu. ¹⁶ Bahi mitima yenu ùmbajwe namene ujumbe umwâmba Kilisto, kwa kuhundana na kudumana na kwa kumwimbila Nnungu malove la Sabuli na dihimu dya kunnombolela Nnungu na dihimu dinji dya chinnungu, akuno umuimba na kunshukulu Nnungu mmitima yenu. ¹⁷ Kila chinu chimutenda au kutangola, chitendange akuno umumala kuva mùchitenda kwa niaba ya Nang'olo Yesu, na munshukulu Nnungu Atata kupitila nang'e.†

Malaijo la n'ding'ande dya vakúkulpila

¹⁸ Mwenu mmakongwe, vapilikane valume venu malinga chitulembelewa kutenda tuvanu tùvá Nang'olo. ¹⁹ Na mwenu mmalume, vatamwange ajavenu, na wala munavavenge.

²⁰ Mwenu mmavana, vapilikane vammalêke kwa mambo lammalele, kwa kuva kutenda uchocho kunankatapalila namene Nang'olo.

²¹ Na mwenu anga atata, munavasunaje vavana venu, uyopa vânakata tama.

²² Mwenu mmatumwa, vapilikane vanang'olo venu va apano pachilambo kwa mambo lammalele. Tendanga uchocho kwa ntima helele ing'anya ya kunnyopa Nnungu, na akee kwa kulipakaha kwa vanang'olo apala pavamwonanga. ²³ Na kila chinu chimutenda, muchitende kwa ntima wenu wammalele, malinga mùntumikila Nang'olo Yesu na akee munu.

²⁴ Mukumbukile kuva, Nang'olo achiamwing'ange mwenu mapala àlálá

* **3:11** Vanu va ku Sikita váhálíkà kuva nni vapagani, vanu váikàla uwamba. † **3:17** Apano Paolo àlembile "tendanga lammalele mulina lya Nang'olo Yesu." Mmahiku anelo kuhaula kuva, munu àtenda chinu mulina lya nang'olo fulani, yavele na mana kuva àchitenda kwa niaba yake. Maeleso layâmba mulina, lola Yohana 1:12.

lavavikidile vanu vake. Kwa kuva, Kilisto nni Nang'olo wauhiu umuntumikila. ²⁵ Henga ayula atênda lahakalenge, âmbelipwa kupapatana na lahakalenge latendile, kwa kuva Nnungu nanga palola kumeho kwanga munu.

4

¹ Mwenu anang'olo, vatendele vatumwa venu la haki na âlalâ lalembelêwa vatendewe, akuno umumala kuva na mwenu uchocho mùvele na Nang'olo wenu kulihunde.

Malaijo lanji

² Lihumyange mwalehu kunnyuwanga Nnungu. Muhwenehe kuva meho kwa kunnyuwa Nnungu akuno umunshukulu. ³ Na mutuyuwile na hwetu uchinga Nnungu atwing'e wasa wa kuhubili Lilove lyake liyâmba makudungilo lake lanapihike kumwamba Kilisto. Na nangu vino ñnifungwa kwajili ya kulatendanya anelo. ⁴ Bahi nguyuwile uchinga ngupate kulapisulanga Malove Lambone, malinga chingulembelewa kutenda.

⁵ Mùùve na lûnda pamuikalanga na vanu vakâkukupila, akuno umuutumila saana uhiku umuvenawo. ⁶ Malove lenu lâlembelewa lââve lambone na la kuvautila vanu maduva lammalele, uchinga mumale namuna ya kunyang'ula saana kila munu.

Disalamu dya ntululilo

⁷ Tikiko achiannyaulilange habali dyangu dyammalele. Nang'e nni nkûkukupila nnyetu akulupîka namene na nni ntumishi nnyangu mmadengo la Nang'olo. ⁸ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nîntuma kwenu mwenu uchinga mupate kumala habali dyetu na ankamyange mitima yenu. ⁹ Nîntuma pamo na Onesimo, nkûkukupila nnyetu utuntamwa namene. Nang'e nni munu akulupîka namene na nni yumo wa vanu va kwenu. Bahi vanu anevo vavili vachivannyaulilange mambo lammalele latendêka akuno.

¹⁰ Alistaliko nfungwa nnyangu ânansalimilanga. Uchocho na Mako nnyuvani mwave Banaba na nang'e ânansalimilanga. Mwenu mûnipata tayali malaijo lamwâmba Mako, bahi akâida kwenu mwenu mpwechelange saana. ¹¹ Na Yesu uvanchema Yusto, nanang'e ânansalimilanga. Avano weka njo Vayahudi vakulupidile vatumîka pamo na nangu kwajili ya madengo layâmba Ufalume wa Nnungu, na vâningutuja namene ntima. ¹² Epafila yumo wa vanu va nnikuwa lyenu nanang'e ânansalimilanga. Nang'e nni ntumishi wa Yesu Kilisto, na nanga pahopela kumpanyanila mwenu kwa kunnyuwilanga uchinga muimile kwa kuhwina akuno umutandeka chinungu na kuva tayali kutenda mwalehu âlalâ lalalembela Nnungu. ¹³ Nangu nahulula kushuhudila kuva, nang'e ânalikambyakambya namene kwajili yenu na kwajili ya vakûkukupila va ku Laodikiya na ku Hielapoli. ¹⁴ Luka, n'ganga wetu utuntamwa namene, pamo na Dema, na vanang'o vânsalimila.

¹⁵ Vasalimilange vakûkukupila avetu va ku Laodikiya, pamo na nnumbwetu Nimfa chalumo na likuwa lyammalele lya vanu vankulupîla Yesu, likojâna nng'ande mwake. ¹⁶ Baluwa aino paimbesomwa kwenu mwenu, tenda kila lihululîka ikasomwe na kulikuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Laodikiya. Na mwenu uchocho muisome baluwa iniitumile kulikuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Laodikiya. ¹⁷ Nnyaulilange Alikipo kuva, atende kila lihululîka atimise madengo âlalâ lapewije na Nang'olo. ¹⁸ Nangu

Paolo ngùlemba disalamu adino kwa nkono wangu nimwene. Na kumbukilanga kuva ngùvele nchihungo. Nangu nìmnyuwilanga inema ihalôka kwanga Nnungu ììve pamo na mwenu.

Baluwa inandi yanga Paolo yavalembidile Vasesalonike Ulongoledi wa baluwa inandi ya Vasesalonike

Baluwa inandi ya Vasesalonike ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1) mmwaka fulani pepi na mwaka wa 51 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Inahululika kuva Paolo ailembile baluwa aino mmahiku alala lanaikele namene aneko ku Kolinso, kwa myedi kumi na nane (Matendo 18:1-18). Likuwa lya vakukulupila va ku Sesalonike alitandilihije Paolo nawi Sila pavanavele mmwanda wavo wavili wa kunachiyanjaja Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto (Matendo 17:1-9). Nchitabu cha Matendo inilembwa kuva likuwa lya vakukulupila lya ku Sesalonike litandilike na Vayahudi kadiki na Vagiliki njo vanavele vohe.

Kwa kuva Paolo nanga panahulwile kuisalila aneko ku Sesalonike kwa maduva lohe bada ya kutandiliha likuwa anelyo lya vakukulupila, bahi, nkuituma baluwa aino uchinga avakamye mitima na kuvahunda vakukulupila va aneko. Baluwa aino ilonjelela mambo lohe, na ivele na mahundo lohe layamba namuna ya kuikala maisha la Chikilisto. Uchocho, Paolo alonjelela kwamba kuuya kwanga Kilisto, kwa kuva, yonekana kuva vakukulupila va ku Sesalonike vanabanihwa namene na vanu vanji ing'anya ya ing'ulupa yavo (sula ya 1:6, 2:14-16). Paolo atumidile habali aneyo ya kuuya kwa Yesu Kilisto malinga indila ya kuvakamya mitima uchinga vahwinge muing'ulupa, na kuvahimya vaikale kwa kunkatapalila Nnungu (sula ya 5:6-8).

Uinjipihwa wa baluwa ya Vasesalonike

1. Sula ya 1, Paolo atandilika baluwa aino kwa kuvasalimila Vasesalonike na anshukulu Nnungu kwajili yavo.
2. Sula ya 2-3, Paolo aeleza ing'anya inatendile atime unavalola kavila na namuna chakatapaliwije na habali dyavo dyapewije na Timoseo kuva vavenkuhwenaha kuikamuliha ing'ulupa yavo mpaka vino. Uchocho, Paolo avahaulila Vasesalonike kuva Nnungu akavachimulila indila ya kwida achiaide unavalola.
3. Sula ya 4:1-5:15, Paolo aeleza namuna chivalembelwa vaikale Vakilisto kupapatana na lilolelo lyao lya kuuya kwa Kilisto.
4. Sula ya 5:16-28, Paolo amalilila baluwa yake kwa kuvasalimila kavila vakukulupila, akuno wavaamulisa vaisome baluwa aino muyo mwa vakukulupila vammalele.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na Sila* na kwa Timoseo. Tunnebilanga mwenu mmanu mma likuwa lya vanu vankulupila Yesu mma aneko ku Sesalonike, mmanu mma Atata Nnungu na Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

Hwetu tunnyuwilanga mwenu inema na amani, viive pamo na mwenu.

Ikadhi na ing'ulupa ya Vasesalonike

² Tunanshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili yenu mwenu mmamalele, akuno utunkumbukilanga kwa kunnyuwilanga bila kuhopela.

* **1:1** Nsitali auno ilembwije Silwano, kwamba lina linji lya Sila

³ Patunshukulu Nnungu Atata wetu, hwetu tũnankumbukilanga mwenu pameho pake namuna chimulanguja ing'ulupa yenu kwa kuntumikila Nnungu, na namuna chimutumbama kukola madengo ing'anya ya itamwi yenu na namuna lilolelo lyenu kwanga Yesu Kilisto chilihwingile. ⁴ Mmakukulupila avangu mutámwa na Nnungu, hwetu tũnimala kuva Nnungu ànintandolanga kuva mmanu vake. ⁵ Kwa kuva, Malove Lambone lamwámba Yesu nanga palanaidile kwenu mwenu kwa malove weka. Henga patunaidile unannyubililanga mwenu, tũdile na dimongo dya Nnungu na kwa kuhululihwa na Umumu Wanaswe, akuno utumala kuva achila chitutangola nni cha uhiu. Mwenu mũnimala namuna chituchiikalanga pamo na mwenu uchinga mupate faida. ⁶ Mwenu múpapete nfano wetu na nfano wa Nang'olo. Ikánava múnibanihwa namene, henga múpwecheledile lilove lyanga Nnungu kwa ihangaladi ihalôka kwa Umumu Wanaswe. ⁷ Bahi kwa indila aino, mũlangujije nfano ukatapele kwa vakúkulupila vammalele va chilambo cha ku Makedoniya na ku Akaya. ⁸ Kwa kuva, kupapatana na itumbami yenu, kutandikila kwenu mwenu lilove Iya Nang'olo lĩniyanjajika, na akee chihi nchilambo cha ku Makedoniya na ku Akaya bahi, henga habali dya ing'ulupa yenu kwa Nnungu díniyanjala kila pachinu, ata hwetu nanga patunavele na haja ya kutangola lilove lyohelyo kwamba Malove Lambone. ⁹ Vanu anevo vannahaula namuna chimunatupwecheledile patunahwikile kwenu mwenu na namuna chimulekile kudyabudu disanamu, nkuntumikila Nnungu avêle na umi, yani Nnungu wa uhiu. ¹⁰ Na vannahaula namuna chimunnindilila Yesu, Mwanawe Nnungu asulupuke kuhaloka kulihunde. Aneyo Nnungu njo ananfufwile Yesu kuhaloka kwa vanu vahwile, na Yesu njo atupôha kuhaloka mugasabu ya Nnungu iida.

2

Utumishi wanga Paolo aneko ku Sesalonike

¹ Mmakukulupila avangu, mwenu mmene mũnimala kuva, mwanda wetu kwenu mwenu ukánavele wa bule. ² Malinga chimumaite kuva, kabla tukánambihwika kwenu mwenu, tũtandilike kubanihwa na kutangolwa malove lahakalenge muimanga ya ku Filipi. Henga pamo na mambo anelo, Nnungu átutendile tunnyubilile mwenu Malove lake Lambone bila kuyopa. ³ Mahundo letu nanga palanavele la kulambila wala nanga palanakudungidile mambo lahakalenge na wala nanga palachinkumba munu. ⁴ Henga maduva lammalele tũtangola chihi chalambela Nnungu, kwa kuva nang'e átuwene kuva tũnafala kwa madengo la kuhubili Malove Lambone. Hwetu tukátaha kuvakatapalila vanu, henga tũlembela tunkatapalile Nnungu alolêha mmitima yetu. ⁵ Malinga mwenu chimumaite kuva, wala nanga liduva kananga limo litunatangwele malove la kulipakaha kwa vanu wala nanga patunalembidile kupata dimali kwa sili, Nnungu njo shahidi wetu. ⁶ Wala nanga patunalembidile kupata imbili kuhaloka kwa vanu, wala kwenu mwenu, wala kwa vanu vanji. ⁷ Kwa kuva, hwetu nni mitume tũvá Kilisto, bahi tũnahulula chihi kulonga vitukutuku fulani kwenu mwenu. Henga hwetu tũvele tuvapole kwenu mwenu muchi mama chavakambikambila vana vake. ⁸ Hwetu twanantamwanga namene mwenu, mpaka twávele tayali akee kunnyubilila chihi Malove Lambone, henga pamo na kutenda lammalele latuhulwile uchinga tunnyangatange mwenu.

⁹ Mmakukulupila avangu, mwenu mũnakumbukila namuna chituchibanika kwa kukola madengo lakamajanga. Patuchinnyubilila

Malove Lambone la Nnungu, túkola madengo chilo na muhi uchinga tunanteme munu woheyo wa kwenu. ¹⁰ Mwenu mmene nni mmashahidi vetu, na Nnungu uchocho ànashuhudila kuva, patuchiikala kwenu mwenu mmakukulupila, túkala kwa uwanaswe na kutenda lalalembela Nnungu na bila kuva na likosa lyohevyo kwenu mwenu. ¹¹ Mùnimala saana kuva, twantendeledile kila munu muchi atata chavatendela vana vake mwene. ¹² Hwetu twaninkamyanga na kuntujanga mitima na kunnyuwanga namene muikalange muchi chalembela Nnungu ankumbulânga mwenu uchinga muinjile mu Ufalume wake na ukulu wake.

¹³ Kavila, túlembelewa tûnshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili ya chinu achino, pamunapilikene lilove lya Nnungu kusaloka kwetu hwetu, nanga pamunalipwecheledile muchi lilove lyanga munu, henga múlipwecheledile muchi lilove lya Nnungu, na nni muhiu kuva njo chiivele. Lilove anelyo njo likôla madengo mmitima yenu mwenu mmakukulupila. ¹⁴ Mmakukulupila avangu, mambo ulâla lanahumidile nchilambo cha ku Yudeya mmakuwa la vanu va Nnungu vankulupila Yesu Kilsto, nni ulolo lankojje na mwenu. Kwa kuva, mwenu múbanihwije na avenu vakávele Vayahudi, malinga Vayudeya chivanabanihwije na Vayahudi avavo. ¹⁵ Vanang'o nni vanammwalele Nang'olo Yesu pamo na manabii na kutubaniha na hwetu. Vanang'o nanga pavankatapalila Nnungu, na nni amongo va vanu vammalele! ¹⁶ Vànatumbama kutudivila tunavahubilile Malove Lambone vanu vakávele Vayahudi uchinga vanapohwe. Uvila nni chivahwikila ntululilo wa masambi lávatendilê maduva lammalele. Henga ntululilo wake gasabu yanga Nnungu ñivamatokela.

Paolo àlembela avone Vasesalonike

¹⁷ Mmakukulupila avangu, hwetu túhapulanyijwe na mwenu chimmili kwa chipindi chihi chijoko, henga tukanahapulanyijwe na mwenu chinnungu. Bahi ing'anya ya kuva na hamu namene ya kumwonanga, twanitumbama namene uchinga tumwonange kavila! ¹⁸ Hwetu twanikudungila kwida kwenu mwenu, asa nangu Paolo. Myanda yohe nangu nanilinga kupanganika, henga Nanchindenga ánitudivila.

¹⁹ Kwa kuva, mwenu weka njo lilolelo lyetu na ihangaladi yetu na litaji lyetu lya ushindi itumbelinowela muyo mwa Nang'olo wetu Yesu, pambeuya. ²⁰ Nni muhiu kuva, ing'anya yenu mwenu, hwetu tûnalyona na kuhangalala.

3

¹ Na ntululilo wake, hwetu nanga patunahulwile kupililila kavila. Bahi nkwna wasa tuisalile weka ku Asene, ² na kuntuma kwenu mwenu nkúkulupila nnyetu Timoseo, munu antumikila Nnungu pamo na hwetu kwa kuyanajaja Malove Lambone lamwâmba Kilsto. Tûntumile kwenu mwenu uchinga apate kunhwingiha na kunkamyanga mwenu mitima yenu muing'ulupa yenu, ³ uchinga munu woheyo mmwenu anatikinywe ing'anya ya kulaga kwapata. Mwenu mmene mùnimala saana kuva, kulaga malinga aneko kûnilembelewa kutukoje. ⁴ Kwa kuva, patunavele pamo na mwenu, twaninnyaulila kuva, tuvammalele tumbelagihwa, na njo uchocho chihumidile malinga chimumaite. ⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu panguwene kuva nikáhulula kuhwenaha kulindilila, bahi nkuntuma Timoseo uchinga ngupate kumala habali dya ing'ulupa yenu. Nangu ngúlípwelela chihi kuva,

panjika ayula Nanchindenga, nkúkumba ànilinga kummatohanga mwenu, na madengo lammalele latukodile kwenu mwenu làyahike chihi bule.

⁶ Henga vino Timoseo ànikamola kwetu hwetu kuhaloka kwenu mwenu. Àidile na habali dyambone kuyamba ing'ulupa yenu na itamwi yenu. Ànituhaulila kuva, maduva lammalele mùnatuhimukila kwa kuhangalala, na kuva mùvele na hamu namene ya kutwona, malinga na hwetu chituvele na hamu ya kumwonanga mwenu. ⁷ Bahi mmakukulupila avangu, kubanika na kulaga kwammalele kùtupàtà, tùnikamywa mitima na mwenu kwa kupilikana habali dya ing'ulupa yenu. ⁸ Kwa kuva, vino tùnahulula kutula chimbweha kwa kumwona mwenu chimuhweneha kunkulupila Nang'olo. ⁹ Nangu nikámala namuna ya kunshukulu Nnungu kwajili yenu mwenu ing'anya ya kuhangalala kwammalele kutuvenakwo muyo mwanga Nnungu kwajili yenu. ¹⁰ Chilo na muhi tùnatumbama kunnyuwa Nnungu uchinga tupate indila ya kumwonanga mwenu kavila na kunnyenjejija achila chimupungukiwije muing'ulupa yenu.

¹¹ Bahi tùnnyuwa Atata wetu, yani Nnungu mwene, na Nang'olo wetu Yesu, vatuchimulile indila uchinga tupate kwida kwenu mwenu. ¹² Na Nang'olo antende mukulumuke na kuyenjejeka muitamwi imuvenayo mmene kwa mmene na kwa vanu vammalele, malinga na hwetu chituntamwanga mwenu. ¹³ Uchocho, tùnnyuwa Nnungu ahwingihe mitima yenu uchinga mupate kuva mmanaswe na bila likosa muyo mwanga Nnungu Atata wetu, nniduva alila lyambeuya Nang'olo wetu Yesu, pamo na vanu vake vammalele.

4

Kuikala kwa kunkatapolila Nnungu

¹ Bahi mmakukulupila avangu, hwetu twaninnyunda namuna chimulembelewa kuikalanga uchinga mupate kunkatapolila Nnungu, malinga chimuikalanga vino. Na vino tùnnyuwanga namene kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu, muhalije namene kunkatapolila Nnungu. ² Kwa kuva, mùnimala nni malaijo ntwani latumwing'enge mwenu kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu. ³ Chitukutuku chalembela Nnungu nni kuva, mwenu mùùve mmanaswe. Bahi linyemyange na umalaya. ⁴ Kila munu mmwenu àlembelewa amale namuna ya kuuhulula mmili wake kwa hali ya uwanaswe na ya eshima, ⁵ na akee kwa kulilekelela kutawaliwa na tama dya mmili, malinga vanu vakánkameke Nnungu chivatenda. ⁶ Bahi kuyamba malove anelo, munu woheyo mmwenu àlembelewa anankosele nkúkulupila nnyake wala kunkumba. Hwetu twaninnyaulilanga kwamba mambo anelo na kun'dumanga kuva, Nang'olo àmbevahukumu asabu vanu vatendànga mambo malinga anelo. ⁷ Kwa kuva, Nnungu nanga patuchemile uchinga tuikalange kwa uhakwa, ila tuikalange kwa uwanaswe. ⁸ Bahi munu woheyo alahita mahundo anelo, akánnyita munu, ila ànnyita Nnungu amwing'ànga mwenu Umumu wake Wanaswe.

⁹ Na kuyamba kuvatamwa vakúkulupila avenu, akee lasima kunnembilanga lilove lyohelyo, kwa kuva mwene Nnungu àninnyundanga mwenu kutamwana. ¹⁰ Nni muhiu kuva, mwenu mùnavatamwa namene vakúkulupila avenu vammalele ya chilambo cha ku Makedoniya. Henga hambi tùnnyuwanga mwenu mmakukulupila avetu, muhalije namene kuvatamwa. ¹¹ Tumbama namene kuikalanga kwa amani. Kila munu alole mambo lake

mwene na kukola madengo kwa makono lake mwene malinga chitunnai-jenge. ¹² Kwa kutenda uchocho, muchimulombolewe na vanu vakankulupila Yesu, na wala nanga pamumbelambela kuyangatwa na vanu vanji kwa alála lamumbesikikila.

Kuuya kwanga Nang'olo Yesu

¹³ Mmakukulupila avetu, hwetu tukátamwa munamale habali dya avala vahidile, uchinga munave na lihindambi muchi vanu vanji vakávele na lilolelo. ¹⁴ Kwa kuva, hwetu tñnakulupila kuva, Yesu ánihila na kufufuka, uchocho tñnakulupila kuva, Yesu pambeuya, Nnungu ámbevafufula vanu avala vanahidile akuno uvankulupila Yesu na kuvatenda vaide kwake chalumo na Yesu.

¹⁵ Kwa kuva, kupapatana na mahundo la Nang'olo, tñnyaulilanga uvila, uhiku wambeuya Nang'olo, hwetu tumbekóywa tuvèlè tuvumi, tukambevalongolelela avala vahwile. ¹⁶ Kwa kuva, amuli ya Nnungu paimbehuma, na lidi lya malaika nkulu palimbepilikanika, na lipenga lya Nnungu palimbeuma, Nang'olo mwene ámbesulupuka kuhaloka kulihunde. Koka avala vahidile akuno uvankulupila Kilisto, vambefufuliwa hoti. ¹⁷ Anepo hwetu tuisalidile, tumbekóywa tuvèlè tuvumi uhiku anewo, tumbetwaliwa pamo na vanang'o mmahunde, uchinga tukanchingamile Nang'olo kumahunde. Bahi tumbekala pamo na Nang'olo maduva lammalele. ¹⁸ Bahi mwenu kamyana mitima kwa malove alano.

5

¹ Mmakukulupila avangu, akee lasima nangu ninnembilangile mwenu kuyamba habali ya lisaa na uhiku umbhumila mambo anelo. ² Kwa kuva, mwenu mmene mñimala kuva, liduva lyambeuya Nang'olo limbekamola nniduva limukalolela, malinga nkwiva chaida nachilo. ³ Vanu pavambekuva uvahaula kuva, “Pàvele na amani na usalama,” anewo nni uhiku uvambekumbwa na iyondongeki kwa gafula malinga uchungu chunkoja mmahe avèle na chitumbo, na wala nanga pavambehulula kupalanyoka. ⁴ Henga mwenu mmakukulupila avetu, mwenu nanga pamuvele nnupi, bahi ing'anya ya anelyo, liduva anelyo nanga palimbenkojanga kwa gafula muchi nkwiva. ⁵ Kwa kuva, mwenu mmammalele nni mmanu muikála munng'anje, yani ni mmanu mma muhi. Hwetu tukee tuvanu tuvé chilo wala tuvé nnupi. ⁶ Bahi tunalale luwono muchi vanu vanji, henga tùuve meho na tulikamulange. ⁷ Kwa kuva, avala valála luwono valála chilo, na avala vakaléwa vakalewa chilo. ⁸ Henga hwetu nni tuvanu tuvé muhi, tñembelewa tùuve tuvanu tuvé kulikamulanga. Na tñembelewa tuwale ing'ulupa na itamwi, muchi likakamba lya kulichingila mmihuva, na lilolelo lyetu lya upohi liive muchi kofiya ya kutuchunga. ⁹ Kwa kuva, Nnungu nanga panatuchemile uchinga tupate gasabu yake, ila tupate kupohwa kwa indila ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁰ Nang'e ánihila kwajili yetu hwetu, uchinga pambeuya tupate kuikala pamo na nang'e ikáva tumbekuva tuvèlè tuvumi au tuhwilè. ¹¹ Bahi kamyana mitima na kudengana muing'ulupa, malinga chimutenda vino.

Malaijo na disalamu dya ntululilo

¹² Hambu mmakukulupila avetu, tñnyuwanga muvaeshimu avala vatumba kukola madengo la Nang'olo mmwenu, avala vannodyanga na kunnyundanga namuna ya kuikala Chikilisto. ¹³ Veng'e eshima ing'ulungwa

na kuvatamwa, ing'anya ya madengo lavo lavakola. Na muikalange kwa amani mmene kwa mmene.

¹⁴ Mmakukulupila avetu, hwetu tũnannyuwanga namene muvadumange valēmwa na kuvakamya avala vadidimēnge mitima na kuvayangata avala vadabadānga muing'ulupa, na mùũve mmanu mma kuvapililila vanu vammalele. ¹⁵ Kaleha, munu woheyo anampindikule nnyake lahakalenge kwa lahakalenge, ila maduva lammalele tahanga kutendelanila lambone mmene kwa mmene na kwa vanu vammalele.

¹⁶ Hangalala maduva lammalele, ¹⁷ na yuwanga bila kuhopela. ¹⁸ Munshukulu Nnungu kwa kila namuna. Kwa kuva, anelo nni mambo lalalembela Nnungu mulatende ing'anya ya kulundanywa kwenu na Yesu Kilisto.

¹⁹ Munaladivile madengo la Umumu Wanaswe. ²⁰ Na wala munauhebule unabii. ²¹ Henga mulolehe saana kila chinu na kuchikamula achila chambone. ²² Linyemyange na ubaya wa kila namuna.

²³ Mwene Nnungu wa amani, anhahulange mwalehu na kudichunga disungu dyenu na mitima yenu na miili yenu uchinga vinakojwe na likosa muuhiku aula wambeuya Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ²⁴ Nnungu anchemānga mwenu achialatende anelo, kwa kuva nang'e nni wa kukulupika.

²⁵ Mmakukulupila avetu, tuyuwilange na hwetu.

²⁶ Vasalimilange vakúkulupila vammalele kwa itamwi ya Chikilisto.

²⁷ Nangu nĩmwamulisa mwenu muyo mwanga Nang'olo, muisome baluwa aino kwa vakúkulupila vammalele.

²⁸ Hwetu tũnnyuwilanga inema ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto ìive pamo na mwenu.

Baluwa yavili yanga Paolo yavalembidile Vasesalonike Ulongoledi wa baluwa yavili ya Vasesalonike

Baluwa yavili ya Vasesalonike ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Baluwa aino ilembwije bada ya kupita maduwa kadiki kutandikila pailembile aila inandi, mmwaka fulani pepi na mwaka wa 51 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Paolo pailembile baluwa aino yavili ya Vasesalonike bado ávele chihi nkuikala muimanga ya ku Kolinsó. Likuwa lya vakúkulupila va ku Sesalonike alitandilijije Paolo nawi Sila pavanavele mmwanda wavo wavili wa kunachiyanjaja Malove Lambone lamwámba Yesu Kilisto (Matendo 17:1-9). Nchitabu cha Matendo inilembwa kuva likuwa lya vakúkulupila lya ku Sesalonike litandilike na Vayahudi kadiki, na Vagiliki njo vanavele vohe.

Yònekana kuva vakúkulupila va ku Sesalonike vánabanihwa namene na vanu vanji ing'anya ya ing'ulupa yavo. Njo mana Paolo àlonjelela namene swala lya kuuya kwanga Yesu m'baluwa aino uchinga avakamye mitima Vasesalonike kuva, avala vavabaniha vachivapate asabu yavo, malinga chahaula nchitabu achino kuva, “Nnungu ávele na haki ya kuvapindikulila ibaniki vanu avala vam'baníha mwenu” (sula ya 1:6-7). Uchocho, yònekana kuva vanu vanji váhunda mahundo la kulambila kwamba kuuya kwanga Yesu (sula ya 2:1-2). Malinga nusu ya baluwa aino ilonjelela namene habali dya kuuya kwanga Yesu. Uchocho, Paolo áduma kwamba ulemwa. Kila munu lasima akole madengo uchinga apate chakulya (sula ya 3:6-10).

Uinjipihí wa baluwa yavili ya Vasesalonike

1. Sula ya 1:1-2, Paolo átandaika kuilemba baluwa yake kwa kulitambuliha nang'e mwene na vavake.
2. Sula ya 1:3-12, Paolo áshukulu Nnungu kwajili ya vakúkulupila va ku Sesalonike na kuvayuwila.
3. Sula ya 2:1-12, Paolo àlonjelela habali ya kuuya kwanga Yesu.
4. Sula ya 2:13-3:5, Paolo ávahimya Vasesalonike vahwenehe kuhwanga muing'ulupa.
5. Sula ya 3:6-15, Paolo ávaduma vanu valeke ulemwa na kuvahimya vakole madengo.
6. Sula ya 3:16-18, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kuvasalimila kavila Vasesalonike.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na Sila* na kwa Timoseo. Tùnnembilanga mwenu mmanu mma likuwa lya vanu vankulupila Yesu mma aneku ku Sesalonike, mmanu mma Nnungu Atata wetu na Nang'olo Yesu Kilisto.

² Tùnnnyuwilanga mwenu inema na amani ihalòka kwanga Nnungu Atata na kwanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto viive pamo na mwenu.

Kushukulu na kuyuwa kwanga Paolo

* **1:1** Nsitali auno ùlembwije Silwano, kwamba lina linji lyanga Sila.

³ Mmakukulupila avangu, hwetu tûlebelewa tunshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili yenu. Tûlebelewa tutende uchocho kwa kuva, ing'ulupa yenu na itamwani yenu ivenkuyenjejeka namene. ⁴ Kupapatana na anelo, hwetu tûnalyona kwa kunnombolelanga mwenu mmakuwa la vanu va Nnungu vankulupila Yesu ing'anya ya ipililidi yenu na ing'ulupa imuvenayo pamubanihwa na kulagihwa.

⁵ Kubanihwa kwenu na kupililila kwenu kûmaiha kuva, hukumu yanga Nnungu nni ya haki, na kûntendanga mwenu mufale kupwawa mu Ufalume wake, Ufalume umubanihwa kwajili yake. ⁶ Kwa kuva, Nnungu âvele na haki ya kuvapindikulila ibaniki vanu avala vam'banîha mwenu, ⁷ na kunnyewejeja mwenu pamo na hwetu muuhiku aula wambehunukuliwa Nang'olo Yesu kuhaloka kulihunde pamo na malaika vake vavêle na dimongo. ⁸ Nang'e âmbevaasibu kwa moto vanu avala vahita kummala Nnungu na avala vatahûka Malove Lambone lamwâmba Nang'olo wetu Yesu. ⁹ Na Nnungu âmbevaasibu kwa kuvaondonganga mwalehu vyaka na vyaka na âmbevahapulanya na Nang'olo Yesu na ukulu wa dimongo dyake. ¹⁰ Âmbetenda uchocho nniduva alila Iyambeida Nang'olo unatumbyangwa na kukanganwa na vanu vake vammalele vankulupila. Na mwenu uchocho mûmbekuva pamo na anevo vanu kwa kuva mûnikulupila ushahidi wetu umwâmba Yesu.

¹¹ Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tûnannyuwilanga maduva lammalele uchinga Nnungu wetu annyululihe mwenu kuikala kwa namuna ya iikadi yanchemeledile. Hwetu tûnnyuwa Nnungu uchinga kwa dimongo dyake atimise makudungilo lenu lammalele lambone na kumalila madengo lenu lahalokâna na ing'ulupa. ¹² Tûyuwa uchocho uchinga lina lyanga Nang'olo wetu Yesu lipate kutumbyangwa kwa namuna ya iikadi imuikala, na mwenu muchimupate kutumbyangwa kupitila nang'e kwa inema ya Nnungu wetu na Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

2

¹ Hambi tûnnembilanga mwenu kwamba mambo layâmba kuuya kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto na namuna hwetu chitumbekojanihwa muyo mwake. Mmakukulupila avetu, hwetu tûnannyuwanga namene, ² munapiyanywe kutikinywa mmitima yenu na wala munayope kuva, liduva Iya kuuya kwake Nang'olo linikamola. Munalakulupile mambo anelo ikânava mûnilapilikana kwa indila ya unabii au mahubili au baluwa ihaulîka kuva ihaleke kwetuhwe. ³ Munákubali kulambilwa na munu woheyo kwa namuna yoheyo. Kwa kuva, Liduva anelyo likambekamola mpaka aila itahuki ing'ulu ihumilê hoti na ayula munu nkûtenda lahakalenge aonekane, yani ayula alôja kukwondongwa. ⁴ Nang'e âmbetahuka na kulikweja muha mwa kila chinu chichêmwa kuva Nnungu au chivachiabudu vanu, mpaka únainjila mu Ing'ande ya Nnungu na kuikala anemwo na kulichema mwene kuva Nnungu.

⁵ Dachi, mukákumbukila kuva naninnyaulilanga mambo anelo pannavele pamo na mwenu? ⁶ Henga mwenu mûnimala chinu chidivîla mambo anelo lanahumilê. Bahi aneyo nkûtenda lahakalenge âmbehumila muuhiku wake ukudungiwîje. ⁷ Kwa kuva, dimongo dya ayula nkûtenda lahakalenge dimbehwenaha chihi kuva dya sili mpaka apala pambeuswa ayula an'divîla. ⁸ Anepo nni pambehumila ayula nkûtenda lahakalenge, henga Nang'olo Yesu

pambehumila àmbemmwalala kwa dimumu dya nkanya mwake na kumwondonganga mwalehu kwa ihumidi ya kwida kwake. ⁹ Aneyo nkútenda lahakalenge pambehumila, àmbetenda madengo langa Nanchindenga kwa kutenda kila namuna ya masaibu la kulambila na vimaiho vya kulambila na lakukanganya la kulambila. ¹⁰ Àmbetumila ilambidi ya kila namuna kuva-hocheja avala vambeondóngwa ing'anya nanga pavanautamwije aula uhiu uhulúla kuvapoha. ¹¹ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu àvatendile vatawaliwe na dimongo dya kuhocheja uchinga vapate kukulupila mambo anelo la kulambila. ¹² Na ntululilo wavo, anevo vammalele nni kuhukumiwa asabu, ing'anya nanga pavanaukulupidile uhiu, ila vákatapaliwa chihi na mambo mabaya.

Kuhwinda muing'ulupa

¹³ Henga hwetu tùlebelewa tunshukulu Nnungu maduva lammalele kwa-jili yenu mwenu mmakukulupila avetu mutámwa na Nang'olo. Kwa kuva, Nnungu àntondwele mwenu kutandikila anepo patandi uchinga mupate kupohwa kwa kuhahulwa na Umumu Wanaswe na kwa kukulupila malove la uhiu. ¹⁴ Nnungu ànchemedile mwenu upohi anewo kwa indila ya Malove Lambone latunnyanjajijije uchinga mupate kukumila ukulu wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁵ Bahi mmakukulupila avetu, imilanga kwa kuhwinda na mulakamule muhundo letu latunnyundile, ikáva kwa kupitila mahubili au kwa baluwa dyetu.

¹⁶ Nang'olo wetu Yesu Kilisto mwene na Nnungu Atata wetu atutamwije hwetu, na kwa inema yake nkutujalila kutujwa mitima yetu vyaka na vyaka, na kutwing'a lilolelo lyambone, ¹⁷ ankamyange mitima yenu na kuhwingiha muing'ulupa, uchinga muhulule kutenda na kutangola lambone maduva lammalele.

3

Mutuyuwile

¹ Ntululilo, mmakukulupila avetu, tuyuwa mutuyuwile uchinga ujumbe unnyámba Nang'olo upiyanje kuyanjala na kutumbyangwa, muchi chinavele kwenu mwenu. ² Uchocho, nnyuwange Nnungu uchinga atupohe mmakono mwa vanu vabaya na vanu vaténda lahakalenge. Kwa kuva, akee vanu vammalele vakubáli kulakulupila Malove Lambone.

³ Henga Nang'olo ànakulupika, nang'e achiankamyange mitima na kunchunganga na lahakalenge. ⁴ Nang'olo àtwing'a lilolelo kwajili yenu kuva, mùnatenda na muchimuhwenehe kutenda àlalá latunnaijanga.

⁵ Nang'olo ailodye mitima yenu muitamwi ya Nnungu na ipililidi yatwing'a Kilisto.

Kuleka ulemwa

⁶ Mmakukulupila avetu, hwetu túnaija mwenu kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu Kilisto kuva, mulinyemye na vakúkulupila avetu vammalele vavéle na ulemwa na vakákamula mahundo latumwing'enge mwenu. ⁷ Mwenu mmene mùnimala saana namuna chimulebelewa kupapata nfano wetu. Kwa kuva, hwetu patuchiikala kwenu mwenu nanga patunavele tuvalemwa. ⁸ Hwetu nanga patunalile chakulya cha munu bule, henga badala yake twanitumbama kukola madengo la kuhojeja, chilo na muhi uchinga tunanteme munu woheyo mmwenu. ⁹ Tútendile uchocho, akee ing'anya nanga patunavele na haki ya kupwechelela nsada wenu,

henga tûlembedile tûùve nfano wa kuyejwa. ¹⁰ Kwa kuva, patunavele kwenu twaninnaijanga kuva, munu woheyo akânatamwe kukola madengo, bahi analye.

¹¹ Tûtangola uchocho ing'anya tûnipilikana kuva, vanu vanji mmwenu vâvele na ulemwa, vakâtamwa kukola madengo, ila vâliinjija chihi mmambo la vanu vanji. ¹² Hwetu tûvalaija vanu anevo na kuvayuwa namene kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu Kilisto kuva, vatungamane na kukola madengo uchinga vapate àlálá lavasikikidile.

¹³ Henga mwenu mmakukulupila âvetu, munahopele kutenda lambone. ¹⁴ Na ikâva munu akâtamwa kulakamula malaijo latunnaijanga m'baluwa aino, mpihulange munu aneyo na munakumilane nawe uchinga apate dihoni. ¹⁵ Henga munammalangile kuva muchi mmongo wenu, ila n'dume muchi nkúkulupila nnyenu.

Disalamu dya ntululilo

¹⁶ Nang'olo wa amani mwene amwing'ange amani maduva lammalele na kwa namuna dyammalele. Nang'olo ààve pamo na mwenu mmammalele.

¹⁷ Nangu Paolo ngûlemba disalamu adino kwa nkono wangu nimwene. Na ngûtenda uchocho n'dibaluwa dyangu dyammalele kumaiha kuva dihaloka kwang'une.

¹⁸ Tûnnyuwilanga mwenu mmammalele inema ihâlôka kwa Yesu Kilisto, ìive pamo na mwenu.

Baluwa inandi yanga Paolo yannembidile Timoseo Ulongoledi wa baluwa inandi ya Timoseo

Baluwa inandi ya Timoseo ilembwije na Ntume Paolo kunnembila Timoseo nkuhundwa wake. Inahululika baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, kutandikila mwaka wa 62 mpaka wa 64 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Paolo alembile baluwa mmaduva la ntululilo wa umi wake. Paolo avele na ulongo wa pepi na Timoseo, na myanda yohe anannonjelela wanchema mwanawe (Filimoni 2:22, 1 Timoseo 1:2,18).

Baluwa aino nni imo n'dibaluwa ncheche dyanga Paolo dyalembile kwa nkukulupila yumo-yumo, na akee kwa likuwa lya vakukulupila, malinga dibaluwa dyake dinji. Dibaluwa dinji dinatu n'dibaluwa anedyo ncheche nni baluwa yavili ya Timoseo na baluwa ya Tito na baluwa ya Filimoni. Baluwa inandi ya Timoseo ivele na maeleso lohe layamba namuna ya kutenda ibada (sula ya 2:1-15), na namuna chivalembelewa vave vakulodya va vanu vankulupila Yesu (sula ya 3:1-13), na maeleso layamba namuna ya kulatahuka mahundo la kulambila (sula ya 1:3-11, 4:1-15, 6:3-5). Baluwa aino ilanguja namuna Paolo chachinyunda Timoseo namuna ya kuva nkulodya mmakuwa la vanu vankulupila Yesu. Bahi ivele na mahundo lohe namene lahulula kuvayangata vakulodya va makuwa la vanu vankulupila Yesu namuna ya kutenda utumishi wavo mmakuwa lavo.

Uinjipihwa wa baluwa inandi ya Timoseo

1. Sula ya 1:1-2, Paolo atandilika baluwa yake kwa kunsalimila Timoseo.
2. Sula ya 1:3-11, Paolo amwelekesa Timoseo namuna ya kulatahuka mahundo la kulambila.
3. Sula ya 1:12-20, Paolo aelesa namuna chanshukulu Nnungu kwajili ya Yesu Kilisto.
4. Sula ya 2-3, Paolo amwelekesa Timoseo namuna chiilembelewa iive paibada na kwamba chivalembelewa vave vakulodya va makuwa la vanu vankulupila Yesu.
5. Sula ya 4-6, Paolo amalilila baluwa yake kwa kumwing'a Timoseo malaijo fulani la ntululilo.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo, nguchemwije kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa amuli ya Nnungu Mpohi wetu na ya Yesu Kilisto, lilolelo lyetu. ² Nikulembila wako Timoseo mwanangu wa uhiu muing'ulupa. Nikuyuwila inema na chididi na amani ihaloka kwanga Atata wetu Nnungu na kwanga Yesu Kilisto Nang'olo wetu, diive pamo na wako.

Kulatahuka mahundo la kulambila

³ Bahi nikuyuwa uikale anepo pa Efeso, malinga chinnakuyuwite panichihwena chilambo cha ku Makedoniya, uchinga uvalimbije vanu vanahwenehe kuhundo mahundo la kulambila. ⁴ Vahaulile valekane na anedyo dinano dya kulambila na malonjedi layamba midododo ya malina la ding'olo dya anyakala dikee na ntululilo. Kwa kuva, anelo lammalele latandiliha matahukano lakee mana, na wala lakavayangata vanu kulatumikila makudungilo la Nnungu lamaikana kwa ing'ulupa. ⁵ Makudungilo la

malaijo anelo nni kuva, papwawe na itamwi ihalokâna na ntima helele na ntima ukâhukumika, na ing'ulupa ihu. ⁶ Henga vanu vanji vânilaleka anelo lammalele nkuipindikukila chihi myaha ikee na mana. ⁷ Vânalembela namene kuva vakûhunda va Sheliya ya Musa, henga vene nanga pavalamaite malove lavatangola ikânavâ vâlatangola kwa kuhimya.

⁸ Tûnimala kuva, Sheliya nni yambone namene ikâtumiwa chiilembelewa. ⁹ Na tûnimala kuva, Sheliya ikâvikwije kwajili ya vanu vatênda lalalembela Nnungu, henga inivikwa kwajili ya vanu vatênda lahakalenge na vatahûka, na vanu vakâmweshimu Nnungu na vakûtenda masambi, na vanu vakâvele vanaswe na vanu vakufûlu, na vanu vavawalâla atata vao na ayuvao, na akûwalala vammalele. ¹⁰ Na inivikwa kwajili ya amalaya, na valume valalâna vene kwa vene, na akûchuusa vatumwa, na akûlambila, na vaapîla kwa kulamba pamo na vammalele vatênda vitendo vitindâna na mahundo la uhiu. ¹¹ Na mahundo anelo la uhiu lâodana na Malove Lambone la ukulu wa Nnungu atumbyângwa, langukamujijwe nangu uchinga nguvayanjajije vanu.

Paolo ànshukulu Nang'olo Yesu ing'anya ya chididi chake

¹² Nangu nanshukulu Nang'olo wetu Yesu Kilisto angupêle dimongo dya kukola madengo, kwa kuva, ànguwene kuva nakulupika, nkungutandola uchinga nintumikile. ¹³ Ikânavâ anepo patandi ngûvele nimunu wa kunkufulu Kilisto na kuvabaniha vanu vake na kuvatendela jeuli, henga Nnungu ànguvikidile chididi kwa kuva, anelo lammalele ngûlatendile bila kumala na nikâchinkulupila Kilisto. ¹⁴ Henga Nang'olo wetu Yesu Kilisto áningujalila inema yake yohe namene, nkuning'a ing'ulupa na itamwi kwa kulundanywa kwetu na nang'e. ¹⁵ Itangodi aino nni ihu, tena ñakatapala kuyambukilwa mwalehu kuva, "Yesu Kilisto áidile apano pachilambo uchinga avapohe vanu vavêle na masambi." Na muanevo vanu, nangu njo nim'baya kupunda vammalele. ¹⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu nkunguvikila chididi uchinga kupitila kwang'une nim'baya namene kupunda vammalele, Yesu Kilisto apate kulanguja ipililidi yake ya namene, na nangu ngûvele nfano kwa vanu vammalele vambenkulupîla na kupwechelela umi ukee na ntululilo. ¹⁷ Bahi eshima na ukulu viive kwanga Nnungu, Nfalume wanavyaka, Nnungu akâvele na ntululilo, Nnungu akâonekana, Nnungu waweka, vyaka na vyaka! Amina.

¹⁸ Timoseo mwanangu, nangu nikwing'a alano malaijo kupapatana na malove la unabii lanatongolewije machedo kukwamba wako. Malaijo anelo njo lambekuhululîha wako kupanyana saana ing'ondo, ¹⁹ akuno uichunga saana ing'ulupa yako na kuva na ntima ukâhukumika. Vanu vanji vânihita mwalehu kuipilikanila hukumu ya mmitima yavo, bahi kwa kutenda uchocho nkudyondonganga ding'ulupa dyavo. ²⁰ Nnikuwa lya vanu anevo vaondongênge ding'ulupa dyavo nni Imenayo na Isikanda, vanu anevo nivakamujije kwanga Nanchindenga uchinga valihunde, vanankufûlu Nnungu kavila.

2

Malaijo layâmba ibada

¹ Bahi kabla ya mambo lammalele, nannyuwanga namene mwenu muvayuwile vanu vammalele. Nnyuwange Nnungu avayangate na kuvabali, na munshukulu Nnungu kwajili yavo. ² Vayuwile vafalume na vanu

vavêle na mamulaka uchinga tupate kuikalanga kwa itungamani na amani na kuva tuvanu tuikâla kwa namuna yalembela Nnungu na kuvatendela vanu vanji lalembelêwa kuvatendela. ³ Nnyambo auno nni wambone na ùnankatapalila Nnungu Mpohi wetu, ⁴ alambêla vanu vammalele vapohwe na vapate kuumala uhiu. ⁵ Kwa kuva, pâvele chihi Nnungu yumo, na pâvele chihi munu yumo avapatanîsa vanu na Nnungu, na munu aneyo nni Yesu Kilisto, ⁶ analihumije mwene uchinga avapohe vanu vammalele. Na anewo wâvele ushahidi wanauhumiye Nnungu kwa vanu va pachilambo muuhiku unakudungiwije. ⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu ñitandolwa kuva nkúhubili na ntume wa Malove Lambone. Nangu nangola chihi uhiu wala nikâlabila. Nnungu àningutuma nangu unavahunda vanu vakâvele Vayahudi kuyamba ing'ulupa na uhiu.

⁸ Bahi kila pachinu pamukojana kunnyuwa Nnungu, ngùlembela valume vayuwe akuno vanyolojijê makono lavo lahahwike, yani bila kuva na itunuuki wala matahukano. ⁹ Pamo na anelo, ngùlembela vamahe vawale kwa namuna ilembelêwa. Vawale kwa adabu, na wala vanapundihe namene kuwalila sahabu na lulu na dinguwu digalika namene au kutiva ulindo. ¹⁰ Henga vâlembelwa vawalile matendo lambone lalembelêwa kutendwa na vamahe valihumiye kwa Nnungu. ¹¹ Vamahe vâlembelwa valihunde mahundo kwa kutungamana na kwa kupilikana. ¹² Nangu nikâmwing'a mmahe luhusa lwa kuhunda, wala lwa kuntawala nnume, henga mmahe àlembelwa atungamane. ¹³ Kwa kuva, Adamu njo anavele ntandi kumbwa, nkuida Hawa. ¹⁴ Na wala akee Adamu ánakumbike, henga mmahe njo ánakumbike, nkutenda sambu. ¹⁵ Henga ikâna ivelye uchocho, mmahe akâhweneha kuikamulila ing'ulupa na itamwi na uwanaswe na kuva na ntima ukápundiha, bahi achiapohwe kwa kuvaleka kwake.

3

Chivalembelwa vâave vakúlodya va vanu vankulupîla Yesu

¹ Itangodi aino nni ihiu kuva, “Munu alembêla kuva nkúlodya wa vanu vankulupîla Yesu, aneyo àlembela madengo lambone.” ² Bahi nkúlodya wa vanu vankulupîla Yesu àlembelwa àave munu akâambika kwa chinu chohecho. Àlembelwa àave chihi na mmahe yumo, na àave munu avêle na ntima ukápundiha na àave munu alihulûla mwene, na àave munu wakweshimika na àave munu apwechelêla vayeni na àave munu ahulûla kuhunda. ³ Àlembelwa anâave munu wa kukalewa wala nkúkalipa, henga àlembelwa àave mpole na munu wa kutamwa namene amani, na àlembelwa anâave munu wa kutamwa namene dihela. ⁴ Àlembelwa àave munu ahulûla kuvaimilila saana vanu va nng'ande mwake na àave munu ahulûla kuvaduma vana vake uchinga vâave vana va kupilikana na vavêle na eshima mwalehu. ⁵ Kwa kuva, ikâva munu nanga pahulula kuvaimilila vanu va nng'ande mwake, àmbebulula dachi kulichunga likuwa lya vanu va Nnungu vankulupîla Yesu? ⁶ Akâlembelwa àave munu ankulupidîle Yesu chihambihambi, uyopa ànalyona dahu, nkumatoka muchi chanamatweke Ibilisi na kuhukumwiwa. ⁷ Uchocho, àlembelwa alombolewe kwa mambo lambone na vanu vavêle panda, uchinga anahebuliwe na kukamuka nnutambo lwa Ibilisi.

Chivalembelwa vâave mashemasi

⁸ Uchocho, na vanu vatondôlwa kuva mashemasi navanang'o vâlembelewa vâave vanu vaeshimika, vanâave vanu vavêle na makudungilo mavili, wala vanâave vanu va kukalewa, wala vanâave vanu vavêle na tama ya dimali. ⁹ Vâlembelewa vaikamule kwa ntima ukâhukumika sili ya ing'ulupa ihunukuliwije. ¹⁰ Vâlembelewa valingwe hoti, koka vakâonekana kuva vakâyambika, bahi vânafala kuva mashemasi. ¹¹ Ajavao na vanang'o vâlembelewa vâave vanu vaeshimika, vanâave vanu va kulambilila, henga vâlembelewa vâave vanu vavêle na ntima ukâpundiha na vakulupika kwa vitukutuku vyammalele. ¹² Mashemasi vâlembelewa vâave na mmahe yumo bahi, na vâlembelewa vâave vanu vavachûnga saana vana vao pamo na vanu va n'ding'ande dyavo. ¹³ Kwa kuva, avala vakôla madengo lavo saana, vâling'a eshima, na vânahulula kuyanajaja bila kuyopa habali dya ing'ulupa ivuvenayo kwa Yesu Kilisto.

¹⁴ Nîkulembila baluwa aino, ikânava ngûlolela kwida maduva ulola unaku-lola. ¹⁵ Henga ikâva nîmbetima kuhwika, îlembelewa umale namuna ya iikadi îlembelêwa muing'ande ya Nnungu, yani nnikuwa lyammalele lya vanu va Nnungu avêle na umi. Vanu va Nnungu vankulupîla Yesu vâvele muchi chipanda na nsingi wa uhiu. ¹⁶ Nanga lipamba lyohelyo kuva, alano njo makudungilo lanapihike la ukulu wa ing'ulupa yetu kuva, Kilisto áhumidile kwa nfano wa munu, na kumaihwa na Umumu Wanaswe kuva nang'e njo wambone pameho panga Nnungu. Nkwonwa na malaika, na kuyanajwa mmilambo vyammalele. Nkukulupîlwa pachilambo chammalele, na kutwaliwa kuhwena kulihunde unâvâ muhali ya ukulu.

4

Vakûhunda va kulambila

¹ Umumu Wanaswe âtangola chihi mwandu kuva, mmahiku la ntululilo, vanu vanji vâmbhapukana na ding'ulupa dyavo na kuvapilikanila anamin-denga akûlambila chalumo na mahundo lavo. ² Mahundo malinga anelo lâyanjajwa na vanu valambîla, yani vanu valilambilîla, akuno vavèlè na mitima ikâpilikana hukumu ya mitima yavo, mitima yondongêke mwalehu malinga îpîjijwe moto. ³ Vanu anevo vâvalimbija vanu kulomba na kulya vyakulya fulani. Henga Nnungu áumbile vyakulya anevyo uchinga avala vankulupidîle na kumala uhiu, vapate kuvitumila kwa shukulani. ⁴ Kwa kuva, kila chinu chachiumbile Nnungu nni chambone, wala nanga chinu chilembelewa kuhitwa, henga vîlembelewa vipwechelewe kwa shukulani. ⁵ Kwa kuva, kwa lilove lya Nnungu na kwa kuyuwa, Nnungu âchitenda chakulya anecho chihahuke.

Ntumishi wambone wanga Yesu Kilisto

⁶ Wako Timoseo, ukâvahaulila vakûkulupîla vammalele malove anelo, uchi-ve ntumishi wambone wanga Yesu Kilisto, akuno uhwenaha kukulumuka chinnungu kwa malove la ing'ulupa na mahundo la uhiu lulakamwile. ⁷ Henga lekana na dinano dikee dya chinnungu, dikâvele na mana, na badala yake lijeveleje kuikala kwa namuna yalembela Nnungu. ⁸ "Kwa kuva, kuujeveleja mmili kuhwina kûvele na faida kadiki, henga kuikala kwa namuna yalembela Nnungu kûvele na faida mmambo lammalele, yani

kütwing'a ahadi ya kuva na umi wa vino na uida.”⁹ Itangodi aneyo nni yakukulupika, na inalebelewa kuyambukilwa mwalehu.¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tūnalikambyakambya na kutumbama kukola madengo, kwa kuva, tūnnolela Nnungu avêle na umi, Mpohi wa vanu vammalele, na asa Mpohi wa vanu vankulupîla.

¹¹ Anelo njo malove lulembelewa kulalajja na kulahunda.¹² Unakubàli munu woheyo akuhebele ing'anya ya kuva wako kijana. Henga wako ùlembelewa ùùve nfano kwa akúkukulupîla, kwa itangodi yako na namuna chuwikala na kwa itamwi yako kwa ing'ulupa yako na kwa maisha lakee na uhakwa.¹³ Tumbama kuvasomela vanu Malemba Lanaswe na kuvahubilila na kuvahunda, mpaka panimbekwida.¹⁴ Unaleke kuitumila inudyo ya chinnungu ivêle nkati mwako, aila yupwechedile kuhalokana na unabii muuhiku aula vasele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu pavanakuvikidile makono.¹⁵ Bahi lavike mwisungu mambo anelo na ulihumye mwalehu kulatenda anelo lammalele uchinga vanu vammalele valole namuna chuukulumuka chinnungu.¹⁶ Lichunge namene wako umwene pamo na mahundo lako. Hweneha kulakamula mahundo la uhiu, kwa kuva, ukâtenda uchocho, ùmbelipoha umwene chalumo na anevo vakupilikanîla.

5

Chivalembelewa kutendewa vakúkukulupîla avetu

¹ Nnume akupundîle changa unankalipile namene, henga n'dume malinga atatako. Na vijana avako vatendele malinga anung'unuvako,² na vamahe vakupundîle changa vatendele malinga ayuvako, na vali vatendele malinga alumbuvako, akuno uikala bila uhakwa.

³ Vachunge vamahe vanannidi vakávele na chinu chohecho cha kulisingîla.⁴ Henga ikáva nannidi ávele na vana au udukulu, bahi anevo vâlembelewa valihunde hoti kulihumya mwalehu kuvahudumîla alangavao na kuvauhija vâvavelèkè na anakuluvao lambone lavavatendedile, kwa kuva, chinu anecho chînkatapalîla Nnungu.⁵ Nannidi wa uhiu mwalehu, akávele na munu woheyo wa kunnyangata, aneyo ávikile lisingilo lyake kwa Nnungu, na kuhweneha kuyuwa chilo na muhi wannyuwa Nnungu uchinga annyangate.⁶ Henga nannidi aikâla mmaisha la tama, aneyo ànihîla, ikánava àonekana kuva muni.⁷ Malaijo alano veng'e na vanu vanji uchinga anapwawe wa kwambika.⁸ Ikáva munu nanga pavachunga alangavake mwene, na asa avala va nng'ande mwake, aneyo munu àniikana ing'ulupa yake, na nni m'baya kupunda munu akánkukulupîla Yesu.

⁹ Nannidi alembelêwa kuva nnikuwa lya anannidi vayangâtwâ, àlembelewa àave nannidi akamojje myaka sitini. Na àave mmahe achikulupika muulombi wake,¹⁰ na àave munu alombolêwa kwa kutenda lambone. Na àlembelewa àave munu avaledîle saana vana vake na avakalibîsa vayeni na avatumikîla vakúkukulupîla kwa kulisulupuha, na avayangête vanu valâga na alihûmya kutenda lambone la kila namuna.¹¹ Henga anannidi vali unavavalangile nnikuwa lya anannidi vayangâtwâ, kwa kuva, pavakojwa na tama dya kulembela kulombwa, vânaleka kuntumikîla Kilisto.¹² Anannidi anevo vâmbepata asabu ing'anya vâniileka ahadi yavo inandi ya kuntumikîla chihi Kilisto.¹³ Anannidi malinga anevo, vâáva valemwa na vâáva na nnyambo wa kwonganyaonganya ing'ande kwa ing'ande. Na akee chihi anelyo weka, îla vâáva vanu va kuvâlamba vanji vikohi, na vâliinjîja mmalove la

vanu vanji, na kutangolanga mambo lavakamblewea kulatangola. ¹⁴ Bahi ing'anya ya anelo, ngwõnite kuva anannidi vali, valombwe, na vaveleke vana na kuchunga makande lavo, uchinga mmongo anapate wasa wa kututongolela lahakalenge. ¹⁵ Kwa kuva, pavele anannidi vanji vanihochela na kumpapata Nanchindenga. ¹⁶ Henga ikava pavele nkukulupila woheyo wa chimaha avêle na alangavake anannidi, ãlembelewa avayangate wala anavaleke uvalitema likuwa lya vanu vankulupila Yesu. Na kwa kutenda uchocho, vanu vankulupila Yesu vachivaave na wasa wa kuvayangata anannidi vanji vakavele na lisingilo lyohevyo.

¹⁷ Vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu vavachunga saana vanu vankulupila Yesu, vãnalembelewa kupwechela ata myanda mivili ya nshahala wavo, na asa avala vatumbãma namene kuhubili na kuhunda. ¹⁸ Kwa kuva, Malemba Lanaswe lãhaua kuva, "Unannyunge kanya ung'ombe puntumila kukola madengo la kuhula ngano,"* na kavila lãhaua kuva, "Mmãdengo ãlembelewa apate nshahala wake."† ¹⁹ Unakubãli kupwechelela masitaka lamwãmba nsele wa likuwa lya vanu vankulupila Yesu ikãnave chihi kwa ushahidi wa vanu vavili au vatatu. ²⁰ Avala vakãtamwa kuleka kutenda masambi, vadume pameho pavanu vammalele, uchinga vanji vapate kuy-
opa. ²¹ Nikuamulisa muyo mwa Nnungu na muyo mwa Yesu Kilisto na muyo mwa malaika vanaswe, ulakamule malaijo anelo bila kuvabagula vanu vanji wala kulola kumeho kwa munu.

²² Unapiyanye kummikila makono munu woheyo uchinga antumikile Nang'olo, wala unakumile masambi la vanu vanji. Lichunge wako umwene kwa kuikala bila uhakwa.

²³ Bahi kwajili ya litumbo lyako lipwatêka na kuhuvangahuvanga kwa mmili wako, kutandikila vino unakumbile chihi medi weka, ila kumbila na divayi kadiki.

²⁴ Masambi la vanu vanji lãonekana chihi palengele ata kabla vakãnambihukumwiwa. Henga masambi la vanu vanji lãonekana chihi lukoto. ²⁵ Uchocho, matendo lambone lãonekana chihi palengele na ata ãlalã lakãonekana palengele, lakãhululika kupihika.

6

¹ Vanu vammalele vavêle muutumwa vãlembelewa vavaeshimu anang'olo vao, uchinga vanu vanankufulu Nnungu na kuhebula mahundo letu. ² Vatumwa vavêle na anang'olo vankulupila Yesu, vãlembelewa vanapunguse kuvaeshimu anang'olo vao, ing'anya ya kuva anevo anang'olo nni vakukulupila avao. Na badala yake vãlembelewa vahaliye kuvatumikila saana, kwa kuva, vanu vapãta faida kuhalokana na madengo lavo la chitumwa nni vakukulupila avao, kwa kuva, mwenu nni ummamo muing'ulupa na itamwi. Mambo anelo ãlembelewa ulahunde na kulahimya.

Mahundo la kulambila na tama ya mali

³ Munu woheyo akãhunda mahundo latindãna na anelo, na akãlakubali malove la uhiu la Nang'olo wetu Yesu Kilisto wala mahundo lannyululãha munu kuikala kwa namuna yalembela Nnungu, ⁴ munu aneyo ãumbele kulyona na wala nanga pamaite chinu chohecho. Aneyo ãvele na chilema cha kutahukana na kupwatana kwamba mana la malove. Na anelo lãida na wiu, na kuyavanyika na kutangolanila lahakalenge na kuvikilanila lipamba,

* 5:18 Makumbuso 25:4. † 5:18 Luka 10:7

⁵ Na matahukano lakee na ntululilo la vanu vavêle na ding'ano ditimbanyike. Vanu malinga aneyo, vâniuleka mwalehu uhiu. Na vanu anevo njo avala vatênda kuva, kulilanguja kuva ûmweshimu Nnungu nni indila ya kupatila utajili.

⁶ Henga kumweshimu Nnungu kûvele na faida ing'ulu, ikâva munu ânatolejwa na achila chavenacho. ⁷ Kwa kuva, nanga patunaidile na chinu chohecho apano pachilambo, na wala nanga patuhulula kuuka na chinu chohecho.

⁸ Bahi ikâva tûvele na chakulya na ding'ulu, tutolejwe na anevyo vituvenavyo. ⁹ Henga avala valembele kuva matajili, vânalingwa na kutanjika n'dinambo dya ditama dyohe dya chivelu na dya kuvenga, divautangila kukuyahika na kukuondongwa mwalehu. ¹⁰ Kwa kuva, kuditamwa namene dihela nni chitandikilo cha mabaya la kila namuna. Bahi ing'anya ya kuditamwa namene dihela, vanu vanji vânidileka ding'ulupa dyavo na kulitaya namene uchungu mmitima yavo.

Ing'ondo yambone ya ing'ulupa

¹¹ Henga wako umunu wa Nnungu, latukute anelo lahakalenge lammalele. Tumbama namene kutenda lalalembela Nnungu na kulihumya mwalehu kwa Nnungu, na kuva na ing'ulupa na itamwi na ipililidi na upole.

¹² Panyana ing'ondo yambone kwa kuichunga ing'ulupa yako, uchinga upate kulitwalila umi ukee na ntululilo, umi aula wakuchemeledile Nnungu muuhiku aula unaiyambukidile ing'ulupa yako muyo mwa mashahidi vohe.

¹³ Muyo mwa Nnungu avêng'a viumbe vyammalele umi, na muyo mwanga Yesu Kilisto ahumije ushahidi uhiu muyo mwa Pontio Pilato, nikuamulisa,

¹⁴ ulikamule lilaijo lyulaijijwe kwa ikulupiki, na bila kuva na likosa lyohelyo, mpaka nniduva alila lyambeuya Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁵ Kuhumila kwanga Yesu kûmbetendwa na Nnungu muuhiku waukudungidile. Nang'e njo Nnungu alembelewa kutumbyangwa, na nni nkûtawala wa weka, na njo Nfalume wa vafalume, na Nang'olo wa anang'olo. ¹⁶ Nang'e weka njo akâhwa, na njo aikâla munng'anje wakahulula munu kuuhengelekela. Nanga munu amwonite, na wala nanga munu ahulûla kumwona. Nang'e nni mwene kweshimika na mwene dimongo dikâvele na ntululilo! Amina.

¹⁷ Valaije matajili va pachilambo achino cha vino, vanalyone, na vanavike lilolelo lyavo n'dimali dyondongêka. Na badala yake vâlembelewa vannolele Nnungu atwîng'a vitukutuku vyammalele uchinga tuvihangalalile. ¹⁸ Valaije vatende lambone, na vâave matajili va matendo lambone, na vâave tayali kuhumya dimali dyavo, na vakumilane na vanu vanji kwa ntima helele. ¹⁹ Na kwa kutenda uchocho, vachivalivikile nsingi wambone kwa maduva laida uchinga vapate umi uhiu.

²⁰ Wako Timoseo, lakamulihe saana lammalele lukamujijwe. Linyemye na myaha ikee ya chinnungu na ikee na mana na matahukano la chivelu layâmba achila chivachema vanu vanji kuva elimu, kumbe nni kulambila chihi. ²¹ Na kwa kuipapata elimu aneyo vanu vanji vâniileka ing'ulupa yao. Nangu ninnyuwilanga inema ya Nnungu iive pamo na mwenu.

Baluwa yavili yanga Paolo yannembidile Timoseo Ulongoledi wa baluwa yavili ya Timoseo

Baluwa yavili ya Timoseo ilembwije na Ntume Paolo kunnembila Timoseo nkuhundwa wake. Inahululika baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, kutandikila mwaka wa 64 mpaka wa 67 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Paolo alembile baluwa mmaduva la ntululilo wa umi wake panahungwije nnilingu aneko Loma (sula ya 1:16). Paolo avele na ulongo wa pepi na Timoseo, na myanda yohe anannonjelela wanchema mwanawe (Filimoni 2:22, 1 Timoseo 1:2,18).

Baluwa aino nni imo n'dibaluwa ncheche dyanga Paolo dyalembile kwa nkukulupila yumo-yumo, na akee kwa likuwa lya vakukulupila, malinga dibaluwa dyake dinji. Dibaluwa dinji dinatu n'dibaluwa anedyo ncheche nni baluwa inandi ya Timoseo na baluwa ya Tito na baluwa ya Filimoni. Mahiku lachiilemba Paolo baluwa aino Valoma vavaona Vakilisto kuva vakafala, bahi vanavalondola na kuvabaniha. Bahi inahululika kuva, aneyo njo inavele ing'anya ya Paolo kuhungwa nnilungu, njo mana anhimya Timoseo ahwenehe kupililila ibaniki. Malinga chiinavele m'baluwa inandi ya Timoseo, Paolo an'duma Timoseo kuva, vakuhunda va kulambila vachivapwawe (sula ya 3:1-9). Uchocho, annyaulila Timoseo kuva, mmahiku laida kumbekuva na mahiku la kuyoha namene na la hatali (sula ya 3:1).

Uinjipihwa wa baluwa yavili ya Timoseo

1. Sula ya 1:1-2, 3-18, Paolo atandilika baluwa yake kwa kunsalimila Timoseo na kunkamya ntima.
2. Sula ya 2:1-13, Paolo anhimya Timoseo ahwenehe kupililila ibaniki.
3. Sula ya 2:14-4:8, Paolo an'duma Timoseo kwamba vakuhunda va kulambila na namuna ya kupambana navo kwa kulikamuliha Lilove lya Nnungu na kuhunda kwa uhiu Lilove anelyo.
4. Sula ya 4:9-24, Paolo amalilila baluwa yake kwa kumwing'a Timoseo malaijo lanji na disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwangu nangu Paolo, nguchemwije kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa kutamwa kwake mwene Nnungu. Nnichemwa uchinga nguhubili ahadi ya umi utuvenawo kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilisto. ² Nikulembila wako Timoseo mwanangu unikutamwa. Nikuyuwila inema na chididi na amani kuhaloka kwa Nnungu Atata na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto viive pamo na wako.

Kuduma na kushukulu

³ Ninshukulu Nnungu unintumikila kwa ntima ukahukumika, malinga chivanatendile anyakala. Ninshukulu Nnungu kila panikuhimukila maduva lammalele panguywa chilo na muhi. ⁴ Nikahimukila namuna chunakutile mihodi, nguvu na hamu ing'ulu ya kukwona uchinga nguumbajwe ihangaladi. ⁵ Nangu mbetchinkuihimukila ing'ulupa yako ihu, ing'ulupa yanavenayo aviviyo Loisi na anyoko Euniki. Nangu nnimala mwalehu kuva, ing'ulupa aneyo na wako univanayo. ⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, nikukumbusa uikonyele

namene inudyo ya Nnungu yuipwechedile pannakuvikidile makono langu. ⁷ Kwa kuva, Umumu Wanaswe watwing'ile Nnungu akee wa kututenda tuyope, ila nni Umumu atwĩng'a dimongo na itamwi na ntima ukápundiha.

⁸ Bahi unaone dihoni kuhumya ushahidi kwajili ya Nang'olo wetu, na wala unaone dihoni kwajili yang'une ngujukile kuva ninfungwa ing'anya yanga nang'e. Henga kumilana pamo na nangu muibaniki kwajili ya Malove Lambone, kupapatana na dimongo dyakwing'a Nnungu. ⁹ Nang'e ánitupoha na kutuchema kuva tuvanu vake. Ánitupoha na kutuchema akee kwa kupapatana na matendo letu lambone, ila ing'anya yavele makudungilo lake mwene kabla chilambo chikànambumbwa kutulanguja inema yake kupitila Yesu Kilisto. ¹⁰ Na anelo lammalele vino lánimaihwa kwetuhwe kwa kuida kwake Mpohi wetu Yesu Kilisto. Nang'e ánidilema dimongo dya kuhwa, na kwa indila ya Malove Lambone nkulanguja indila ya kuva na umi na kutokuhwa. ¹¹ Nangu ñnitandolwa kuva nkúhubili na ntume na nkúhunda wa Malove anelo Lambone. ¹² Bahi ing'anya ya anelyo, nangu mbèn kubanika, henga níkáona dihoni kwa kuva ñnimmala ayula uninkulupidile. Na ngúvele na uhakika kuva, ànahulula kuchichunga achila changukamujije* mpaka liduva alila lyambeuya. ¹³ Lakamulihe namene mahundo la uhiu lanikuhundile nangu, uchinga láàve nfano kwakuwe. Uikamulihe ing'ulupa na itamwi yuvenayo, ing'ulupa na itamwi yuipete kupitila kulundanywa kwako na Yesu Kilisto. ¹⁴ Kwa kuhululihwa na Umumu Wanaswe aikála mmitima yetu, níkyuwa uuchunge aula uhiu úkamujjwè.

¹⁵ Wako umwene ùnimala kuva, vanu vammalele va chilambo cha ku Asiya váningunyema, na muanevo vanu mùvele Figelo nawi Helimogene. ¹⁶ Nang'olo ávavikile chididi vanu va nng'ande mwanga Onesifolo, kwa kuva, nang'e àniida myanda yohe unangutuja ntima, wala nanga pawene dihoni kwa kungwona nguhungwìjè nnishelu. ¹⁷ Henga pahwikile ku Loma ánitumbama namene kungutaha mpaka panguwene. ¹⁸ Nang'olo an'jalile kupata chididi nniduva alila lyambeuya! Na wako ùnimala saana namuna changuyangete namene anepo pa Efeso.

2

Litiyala likulupika wanga Yesu Kilisto

¹ Bahi mwanangu Timoseo, hwinga namene kwa indila ya inema ipatikána kupitila kulundanywa na Yesu Kilisto. ² Wako ùnilapilikana mahundo languhundiile muyo mwa mashahidi vohe. Vino na wako ulahunde kwa vanu vakulupika vambehuúla kuvahunda na vanu vanji. ³ Kumila ibaniki pamo na nangu malinga litiyala akulupika wanga Yesu Kilisto. ⁴ Litiyala páva múing'ondo, akálembewa alikambyekambye na mambo lanji la kawaida, uchinga ankatapalile nkulu wa likuwa lyake. ⁵ Uchocho, munu woheyo akáva mmasindano, akánasindane kwa kupapata sheliya ya nnyambo, akambepata inudyo ya ushindi. ⁶ Nkúlima atumbâma kukola madengo nni alembeléwa kuva ntandi kupata litunji lya mafuno. ⁷ Lahimukile saana anelo langutangola, na Nang'olo achiakuhululihe kumala mana la anelo lammalele.

⁸ Nnyimukilange Yesu Kilisto ánavele wa nnukolo lwa Nfalume Daudi, na ánafufwike malinga chilahaula Malove Lambone languhubili. ⁹ Nangu

* **1:12** Kwa malove la Chigiliki lanahululika kuva na mana malinga chitulembile apano au kuva na mana kuva "achila chininkamujije."

nabanihwa na kuhungwa malinga munu atênda lahakalenge, ing'anya ya kuhubili Malove alano Lambone. Henga lilove lya Nnungu likâhungwa.

¹⁰ Bahi nangu napililila mambo lammalele kwajili ya vanu vâlitandolele mwene Nnungu, uchinga navanang'o vapate upohi na ukulu ukee na ntululilo upatikâna kupitila Yesu Kilisto. ¹¹ Itangodi aino nni ya kukulupika kuva, "Ikâva tûhwile chalumo na nang'e, bahi tuchitulame chalumo na nang'e.

¹² Tukâhweneha kupililila, tuchitutawale chalumo na nang'e.

Na tukânkana, na nang'e uchocho achiatukane.

¹³ Na ikâva hwetu nanga patukulupika, nang'e âisalila chihi kuva wa kukulupika, Kwa kuva, nang'e nanga pahulula kulikana mwene."

Ntumishi wambone

¹⁴ Uvakumbuse vanu malove anelo lammalele na kuvaduma muyo mwanga Nnungu uchinga valeke kutahukana kuyamba mana la malove. Kwa kuva, matahukano lakâvele na faida, ila lâvaondonganga chihi avala valapilikâna. ¹⁵ Bahi tumbama uchinga Nnungu akuvalangile muyo mwake kuva umunu unkatapalila, akuno uvêlê ntumishi akâona dihoni kuyamba madengo lake, uhûnda kwa uhiu ujumbe uhiu wa Nnungu. ¹⁶ Linyemye na myaha ikee ya chinnungu na ikee na mana, kwa kuva, avala vailandôla vâhalija chihi namene kutenda lahakalenge. ¹⁷ Myaha yavo inaambukisa muchi kansa chiyanjala mummili wammalele. Na muanevo vanu mûvele Imenayo nawi Fileto. ¹⁸ Vanu anevo vâyahikidile kulehu na uhiu, na vâhochejije ding'ulupa dya vanu vohe, akuno uvahaula kuva, ufufulo wa vanu vahwile tayali ûnikamola. ¹⁹ Henga nsingi udengwîjwe na Nnungu wimidile kwa kuhwînga. Na malove alano lânilembwa munsingi anowo, "Nang'olo ânivamala vanu vake," na "Kila munu ahaûla kuva nang'e nni wa Nang'olo, âlembelewa alinyemye na lahakalenge."*

²⁰ Bahi muing'ande ya chitajili mukâvele chihi vyombo vikatapajîjwe kwa sahabu na madini la dihela bahi, henga mûvele na vyombo vikatapajîjwe kwa milandi na ulongo. Vyombo vinji muanevyo nni kwajili ya matumisi la eshima na vinji nni kwajili ya matumisi chihi la kawaida. ²¹ Bahi ikâva munu âmbelihahula kwa kulinyemya na anelo lahakalenge lammalele, âmbekuva muchi chombo cha matumisi la eshima, yani âjuhijwe kuva wa Nnungu na ânanfala Nang'olo wake, na âvikwije tayali kwa kila madengo lambone. ²² Ditukute ditama dya ujana, na tumbama namene kutenda lalalem-bela Nnungu na kuva na ing'ulupa na itamwi na amani. Tênda uchocho chalumo na vanu vammalele vamwabûdu Nang'olo kwa ntima uhahwîke. ²³ Linyemye na matahukano la chivelu na lakee mana, kwa kuva, wako umwene ûnimala kuva matahukano lâtandilila mapwatano. ²⁴ Bahi ntumishi wanga Nang'olo akâlembelewa âave munu nkûpwatana. Âlembelewa âave mpole kwa vanu vammalele, amaîte kuhunda na âave munu wa kupililila. ²⁵ Âlembelewa avadume kwa upole vanu avala vautahûka uhiu, panjika

* **2:19** Munsitali auno Paolo âlembile "alitambulânga lina lya Nang'olo." Mmahiku anelo, aneyo yavele chihi itangodi ya kawaida kwa Vakilisto, inavele na mana kuva, munu alitambulânga lina lya Nang'olo nni munu wa Nang'olo.

Nnungu achivajalile kulaleka masambi lavo na kuumala uhiu. ²⁶ Anepo njo ding'ano dyavo padimbevauyila kavila na kupalanyoka n'dinambo dya Ibilisi, avatwête litwala uchinga vapate kulatenda lalalembela nang'e.

3

Paolo àn'duma Timoseo kwamba vakúhunda vakúlambila

¹ Henga umale kuva, mmaduva la ntululilo kùmbekuva na mahiku la kuyoha namene. ² Kwa kuva, vanu vàmbekuva vanu va kulitamwa chihi vene, vanu vatâmwa namene dihela, vanu va kulitubyanga na vavêle na chibuli, vanu va kunkufulu Nnungu, vanu vakávapilikana vavavelêke, vanu vakámaite kushukulu na vatênda lahakalenge. ³ Vàmbekuva vanu vakávatomwa avao na vanu vakátamwa kupataniswa na avao na vanu va kulambililana, vanu vakáhulula kulikamulanga, vanu va kukalipa, vanu vakátatomwa mambo lambone. ⁴ Vàmbekuva vanu va kutengelekana, vanu va kutahuka, vanu va kulyona, vanu vaditâmwa namene ditama dya pachilambo kuliko kuntamwa Nnungu. ⁵ Kwa pawelu vàmbekwonekana muchi vanu vaikála kwa namuna yalembela Nnungu, kumbe akuno uvadihita dimongo dyake dinavapindikulanye. Bahi linyemye na vanu malinga anevo. ⁶ Kwa kuva, muanevo, mùvele vanu valiinjija n'ding'ande dya vanu na kuvakumba vakongwe mavelu uchinga valakubali mahundo la kulambila. Vakongwe anevo vånitemwa na misigo ya masambi na kulojwa na ditama dya kila namuna. ⁷ Vakongwe anevo vånahundwa maduva lammalele, henga nanga pavahwikila kuumala uhiu. ⁸ Malinga Yane na Yambule chivanatahukene na Musa, nni uchocho vakúhunda anevo va kulambila vavêle na ding'ano ditimbanyike na ing'ulupa ya kulambila, chivatahukana na uhiu. ⁹ Henga vakúhunda anevo nanga pavambehweneha kulehu namene, ing'anya uvelu wavo ùmbekwonekana palangele muyo mwa vanu vammalele, malinga chinavele kwa Yane na Yambule.

Malaijo la ntululilo

¹⁰ Henga wako ùnilamala mwalehu mahundo langu, namuna chinguikele, makudungilo langu na ing'ulupa yangu na ilindilidi yangu na itamwi yangu na ipililidi yangu, ¹¹ na kubanihwa kwangu na kulaga kwangu. Wako ùnilamala lammalele lananguhumidile akula ku Antiyokiya na ku Ikoniyo na ku Lista. Nangu nanipililila ibanihwi aneyo, na Nang'olo nkungupoha mmambo anelo lammalele. ¹² Na munu woheyo alembêla kuikala mùuloóngò na Yesu Kilisto kwa namuna ya kumweshimu Nnungu, achibanihwe. ¹³ Henga vanu vatênda lahakalenge na valilambilila, vàmbehalija kutenda lahakalenge, uvavambila vanu vanji akuno na vene uvalambilika. ¹⁴ Henga wako lakamulihe àlálá luhundwije na kulakulupila mwalehu, kwa kuva, wako ùnivamala avala vakuhundile. ¹⁵ Na kutandikila ujoko wako, wako ùnilamala Malemba Lanawe lakwíng'a lúnda luída na upohi kwa indila ya kunkulupila Yesu Kilisto. ¹⁶ Malemba lammalele Lanawe lànilembwa kwa kulojwa na Nnungu, na lánafala kuhundila na kuvadumila vanu makosa lavo na kuvadidya vanu muuhiu na kuvahundila vanu vatende lalalembela Nnungu, ¹⁷ uchinga munu wanga Nnungu apate kukamilika na kuva munu apanganijwe saana kwa kukola kila madengo lambone.

4

¹ Bahi ing'anya Yesu Kilisto àmbeida, na ing'anya ya ufalume wake, nangu nikuamulisa wako muyo mwa Nnungu na mwa Yesu Kilisto ambevahukúmu vanu vumi na vahwíle, ² ulihibili Lilove lya Nnungu. Úúve tayali kuhubili muuhiku wohewo, uhiku ufála na ukáfala. Ukalipile na udume na kuvakamya vanu mitima. Tendanga anelo kwa namuna ya ilindilidi yammalele na kwa mahundo lakatapele. ³ Kwa kuva, mahiku lachilakamole, lavambehita vanu kulapilikanila mahundo la uhiu. Henga ing'anya ya ditama dyavo vene, vàmbelitahija vakúhunda vohe vambevahúnda mambo àlalá lavalembela kulapilikanana. ⁴ Vàmbehita kuupilikanila uhiu, na badala yake vàmbedipilikanila dinano dya kulambila. ⁵ Henga wako ùlembelwa úúve meho mmambo lammalele, upililile ibaniki na ukole madengo lako la kuyanjava Malove Lambone, na uutimilise mwalehu utumishi wako.

⁶ Kwa kuva, nangu vino ngúvele tayali kuhumywa muchi sadaka ya chikimbilo, na uhiku wa kuhwa kwangu ùnihwika. ⁷ Nangu ñnipanyana ing'ondo yambone, na masindano ñnilamalila na ing'ulupa ñniichunga. ⁸ Vino ñnikondejwa litaji lya ushindi, ing'anya ngúikele kwa kutenda àlalá lalalembela Nnungu. Nang'olo Yesu, Nkúhukumu wa haki, achianing'e litaji anelyo nniduva alila lya kuuya kwake. Na akambening'a chihi nangu weka, henga chalumo na avala vammalele valindilila kwa inyota, kwonekana kwake pambehumila.

Malaijo lanji

⁹ Tumbama namene kwida kwang'une upehi. ¹⁰ Kwa kuva, Dema àninguleka nkuhwena ku Sesalonike, ing'anya ánilatamwa namene mambo la nchilambo achino. Na Kileske àpíte ku Galatiya, na Tito àpíte ku Dalumatiya. ¹¹ Luka weka nni avèle apano chalumo na nangu. Bahi pumbeida ntwale Mako, koka uide nawe, kwa kuva, nang'e achiangufale mmadengo langu. ¹² Nangu ñnintuma Tikiko ku Efeso. ¹³ Na pumbeida ngunyakulile likoti lyangu lingulekile ku Tolowa kwanga Kalipo, na unjakulile na vitabu, asa avila vya limbende.

¹⁴ Ayula nkúhana uvanchema Isikanda àngutendedile mambo lohe la kuhakalanga. Nang'olo achiannipe kupapatana na àlalá latendile. ¹⁵ Na wako umomo lichunge na aneyo munu, ing'anya àniutahuka namene ujumbe wetu.

¹⁶ Pangulitetedile kwa mwanda ntandi, wala nanga munu kananga yumo ánavele m'bali wangu, vammalele vánínguleka. Nangu ñinnyuwa Nnungu anavavalangile likosa anelyo. ¹⁷ Henga Nang'olo áimidile m'bali wangu, nkungutaya dimongo, uchinga ngupate kuyanjava Malove Lambone chilembelewa uchinga vanu vammalele vakávele Vayahudi vapate kulapilikanana. Na áningupoha kuhaloka muhukumu ya kuhwa. ¹⁸ Nang'olo achiangupohe kuhaloka mmabaya lammalele na kungupelekeja salama mu Ufalume wake wa kulihunde. Nang'olo atumbyangwe vyaka na vyaka. Amina.

Disalamu dya ntululilo

¹⁹ Nsalimile Pilisila na Akila chalumo na vanu va nng'ande mwanga Onesifolo. ²⁰ Elasto áisalidile ku Kolinso, na Tilofimo nínnekile ku Mileto, ing'anya ánaula.

²¹ Bahi tumbama uchinga ukamole akuno kabla lakànambihwika mahiku la chipwepwe. Ebulo na Pude na Lino na Kilaudiya chalumo na vakúkulupila vammalele, vānakusalimila.

²² Nang'olo ààve pamo na isungu yako. Nangu nìnyuwilanga inema ya Nnungu ìve pamo na mwenu.

Baluwa yanga Paolo yannembidile Tito Ulongoledi wa baluwa ya Tito

Baluwa yanga Tito nni baluwa imo n'dibaluwa ncheche dyanga Paolo dyalembile kwa nkúkulupila yumo-yumo, na akee kwa likuwa lya vakúkulupila, malinga dibaluwa dyake dinji. Dibaluwa dinji dinatu n'dibaluwa anedyo ncheche nni baluwa inandi ya Timoseo na baluwa yavili ya Timoseo na baluwa ya Filimoni. Baluwa aino Paolo ánnembidile Tito, henga áilembile muchi ìmbesomwa muyo mwa vanu vohe. Tùnahulula kulimala anelyo kwa kuva, Paolo àlonjelela mambo àlalá lamaíha utume wake, wakati Tito ánilamala mwalehu mambo anelo. Baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 63 mpaka wa 65, kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto.

Paolo ánnajije Tito kulaimilila makuwa la vanu vankulupila Yesu lavéle nchisiwa cha ku Kilete. Na hambi ánnembidile Tito baluwa aino uchinga amwing'e maeleso layámba kuvatandola vakúlodya va makuwa la vanu vankulupila Yesu na namuna ya kuvahunda vakúlodya anevo. Paolo áhumije maeleso malinga anelo n'dibaluwa dyake dyannembidile Timoseo. Paolo álesije namuna vakúlodya chivachilembelewa vaikale maisha la uwanaswe namene. Bahi makuwa la vanu vankulupila Yesu la maduvano na vakúlodya va makuwa anelo valembelewa valyone swala anelyo lya uwanaswe kuva lya muhimu namene.

Uinjipihwa wa baluwa ya Tito

1. Sula ya 1:1-4, Paolo átrandilika baluwa yake kwa kulitambuliha na kunsalimila Tito.
2. Sula ya 1:5-16, Paolo àlonjelela kwamba madengo lannekedile Tito alakole nchisiwa cha Kilete. Tito álembelewa avatandole vakúlodya vaikála maisha la uwanaswe namene.
3. Sula ya 2:1-3:11, Paolo ámwelikesa Tito avahunde vanu namuna ya kuikala maisha langúja kuva vanang'o vàmweshimu Nnungu.
4. Sula ya 3:12-15, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kumwing'a Tito malaijo lanji na kuhumya disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ìhaloka kwang'une Paolo, ntumishi wa Nnungu na ntume wanga Yesu Kilisto. Nangu ñnilajwa nivalodye vanu vavatondwéle Nnungu vapate kunkulupila na kuumala uhiu uvahululíha vanu kuikala kwa namuna yalembela Nnungu. ² Na kwa uhiu anewo vachivave na lilolelo lya umi ukee na ntululilo, umi wanatuahidite Nnungu akálambila, kabla chilambo chikànambiumbwa. ³ Na muuhiku waukudungidile mwene, nkuhunukula ujumbe wake kwa indila ya mahubili lángukamujjè Nnungu, Mpohi wetu na kunguamulisa nilahubili.

⁴ Baluwa aino nikulembila wako Tito, mwanangu wa uhiu muing'ulupa ituikumila pamo. Nikuyuwila inema na amani ìhalóka kwa Nnungu Atata na kwa Yesu Kilisto Mpohi wetu, ìive pamo na wako.

Madengo la Tito aneko ku chisiwa cha ku Kilete

⁵ Nangu nikulekile aneko ku Kilete uchinga umalilile madengo letu lanaisalidile na uvatandole vanu kuva vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu, n'dimanga dyammalele dinikuhaulidile malinga chinikulajijje. ⁶ Nsele wa vanu vankulupila Yesu àlembelewa ààve munu akáyambika. Ààve chihi na mmahe yumo, na vana vake vâlembelewa vâàve vanu vankulupila Yesu, na vakáyambika kuva vaikala uwamba au nni vanu vakútahuka. ⁷ Kwa kuva, nkúlodya wa vanu vankulupila Yesu àlembelewa ààve munu akáyambika, kwa kuva, nang'e nni nkwímilila madengo la Nnungu. Àlembelewa anààve munu wa chibuli wala wa kutunuuka wala nkúkalewa na wala anààve munu nkúkalipa na wala anààve munu avêle na tama ibaya ya kupata dimali. ⁸ Henga àlembelewa ààve munu apwechelêla vayeni, ààve munu atâmwa kutenda lambone na ààve munu aikála kwa lúnda na ààve munu atênda lalalembela Nnungu, ààve wanaswe na ààve munu ahulúla kulikamulanga. ⁹ Àlembelewa aukamule ujumbe wa uhiu utuuhundile. Na kwa kutenda uchocho, achiahulule kuvakamya mitima vanu kupitila mahundo la uhiu, na kuvaduma avala vautahúka ujumbe anewo.

¹⁰ Kwa kuva, pàvele vakútahuka vohe vatangôla malove lakee mana, vavahochêja vanu vanji. Vanu anevo vatendânga uchocho, asa nni avala Vayahudi vankulupila Yesu, vavanamatíja vanu vayaluke uchinga vapohwe. ¹¹ Vanu anevo lasima vanyalajwe kutangola, kwa kuva, vâvatimbanga vanu va kaya yammalele kwa kuvahunda vitukutuku vikálembelewa kuhundwa. Vanu anevo vâtenda uchocho kwa tama ibaya ya kupata dimali. ¹² Ata nabii wavo yumo, Nkilete nnyavo, ánitangola kuva, "Vakilete vânalambila maduva lammalele, vâvele muchi anyama vakúyoha, na nni vanu akúlya uwamba na valêmwala!" ¹³ Ushahidi anewo nni wa uhiu. Bahi vakalipile namene, uchinga vahwinge muing'ulupa. ¹⁴ Vanahwenehe kukamulila dinano dya kulambila dya Vayahudi na malaijo lahalôka kwa vanu vauhitíle uhiu. ¹⁵ Kila chinu chinihahulwa kwa vanu vahahwike mmitima, henga nanga chinu chihahwike kwa vanu vakáhahwike mmitima na vakákulupila. Kwa kuva, ding'ano dyavo dikee dyambone na mitima yavo ikee yambone. ¹⁶ Vanu malinga anevo vâhauula kuva vânimmla Nnungu, henga kwa matendo lavo vânkana. Vanu anevo nni vanu vantunduwíja Nnungu na nni vanu vakámpilikana Nnungu, na wala nanga pavafala kwa chinu chohecho chambone.

2

Mahundo lalambelêwa

¹ Henga wako Tito, ùlembelewa uhunde kupapatana na mahundo la uhiu. ² Vahaulile vasele vâàve vanu va kulikamulanga, na vâàve vanu vaeshimika na vâàve vanu vaikála kwa lúnda, na vâlembelewa vahwinge muing'ulupa na muitamwi na muipililidi. ³ Uchocho, vahaulile amabinkubwa vaikalange malinga chivalembelewa vaikale vanu vanaswe. Vakálembelewa vâàve vanu va kulambilila au vakukalewa, henga vâlembelewa vahunde mambo lambone. ⁴ Na kwa kutenda uchocho, vachivahulule kuvahunda vali kuvatamwa alume vao na vana vao, ⁵ na kuva vanu vaikála kwa lúnda, na vaikála bila uhakwa, na kuva vanu va kuvachunga saana vanu va ding'ande dyavo, na kuva vanu vambone, na kuva vanu va kuvapilikana alume vao, uchinga ujumbe wa Nnungu unatanglewe malove lahakalenge.

⁶ Uchocho, vahimye vijana vachilume vâave vanu vaikâla kwa lûnda. ⁷ Mmambo lammalele, wako ùlembelewa ùùve nfano wa kutenda lambone, akuno uhunda kwa eshima na kwa makudungilo lambone, ⁸ na kwa malove la uhiu, uchinga avala vautahûka ujumbe wa uhiu vaone dihoni, kwa kuva vake na lilove libaya lya kutangola kutuyamba hwetu.

⁹ Vahunde vatumwa kuvapilikana anang'olo vao mmambo lammalele na kuvakatapalila, na wala vanatahukane navo, ¹⁰ au kuvaivila vitukutuku vyavo. Henga valilanguje mwalehu kuva vânakulupika uchinga mahundo lannyâmba Nnungu Mpohi wetu lapate kuutula, kwa kupitila lammalele lâvatendângâ.

¹¹ Kwa kuva, inema ya Nnungu ivapôha vanu vammalele ìnihunukuliwa mwalehu. ¹² Inema aneyo ìtuhunda kulaleka lahakalenge na tama dya pachilambo, na kuikala nchilambo achino cha vino kwa lûnda na kwa kutenda lalalembela Nnungu na kwa kumweshimu Nnungu, ¹³ akuno utulolela uhiku aula ùmbehunukuliwâ ukulu wa Nnungu Nkulu na Mpohi wetu Yesu Kilisto. ¹⁴ Nang'e ânilihumya mwene kwajili yetu uchinga atukombole kuhaloka mmambo lammalele lahakalenge na kutuhahula uchinga tûùve tuvanu vake mwene mwalehu na tûùve tuvanu tûvâ kutumbama kutenda lambone.

¹⁵ Bahi anelo njo mambo lulembelewa ulahunde. Vadume na vakalipile kwa mamulaka lammalele luvenalo, na unanneke munu woheyo wakuhebula.

3

Kutenda lambone

¹ Vahimbuse vanu kulisulupusa na kuvapilikana vatawâla na vavêle na mamulaka na kuva tayali kwa kutenda kila lyambone. ² Vahaulile vanantongolele munu woheyo lahakalenge, henga vâave vanu va kutamwa amani na va kuvapililila vanu vanji na vâave vanu va kulanguja upole kwa kila munu. ³ Kwa kuva, anepo machedo na hwetu twavele mavelu, tuvanu tukâchimpilikana Nnungu. Twanihochejwa na kutawaliwa na kila namuna ya tama dibaya dya vitukutuku vichituutanga namene. Twaikalanga kwa kutenda lahakalenge na kuva na wiu, akuno utuchimwa na kuchimana tuvene kwa tuvene. ⁴ Henga Nnungu Mpohi wetu ânitulanguja uwambone wake na itamwi yake kwa kupitila Yesu. ⁵ Kwa kuva, ânitupoha akee ing'anya ya matendo letu la haki, henga ing'anya chihi ya chididi chake. Nang'e ânituhahula kupitila kuvelekwa kwetu kwa mwanda wavili na kutenda kuva tuvahambi kupitila Umumu Wanaswe. ⁶ Nnungu ânitikung'unila mwalehu Umumu Wanaswe kwa indila ya Yesu Kilisto, Mpohi wetu. ⁷ Âtendile uchocho uchinga tupate kuva amapala tuvêle na lilolelo lya umi ukee na ntululilo akuno atualangidilè kuva tuvambone pameho pake kwa inema yake. ⁸ Malove anelo nni la kukulupika. Na nangu ngùlembela ulahimye uchinga vanu vankulupîla Nnungu valihumye mwalehu kutenda lambone. Chinu anecho nni chambone, na chivele na faida kwa kila munu.

⁹ Henga linyemyange na matahukano la chivelu layâmba midododo ya malina la ding'olo dya anyakala, chalumo na mapwatano na matahukano layâmba Sheliya ya Musa, kwa kuva mambo anelo lakee na faida yoheyo tena lakee mana. ¹⁰ Munu atandilîha kuyavanyika, n'dume myanda mivili, na

akànakupilikane linyemye nawe. ¹¹ Kwa kuva, wako ùnimala kuva, munu malinga aneyo àniondongeka mwalehu, na masambi lake làmaiha kuva ànikosela pameho panga Nnungu.

Malove la ntululilo

¹² Panimbentuma Alitema au Tikiko kwakuwe, utumbame namene ukakojane na nangu akula ku Nikapoli, kwa kuva ngùkudungidile nguikale aneko mmahiku la chipwepwe. ¹³ Tumbama namene umpanganihe saana Sena mwanasheliya chalumo na Apolo, uchinga vanasikikile chinu chohecho mmwanda wavo. ¹⁴ Vakùkulupila avetu vâlembelewa valihunde kulihumya mwalehu kutenda lambone kwa kuvayangata vanu vasikike namene uchinga maisha lavo lààve na faida kwa vanu vanji.

¹⁵ Vanu vammalele vavêle pamo na nangu vânakusalimila. Vasalimile vakùkulupila avetu, vatutâmwa.

Nangu nînyuwilanga mwenu mmammalele inema ihalôka kwanga Nnungu, ìive pamo na mwenu.

Baluwa yanga Paolo yannembidile Filimoni Ulongoledi wa baluwa ya Filimoni

Baluwa aino yananjipi namene ñembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Paolo pachilemba baluwa aino áhungwije nñilungu, na inahululika kuva áhungwije muimanga ya Loma. Na ikáva muhiu kuva uhiku wachiilemba baluwa aino áhungwije aneko ku Loma, bahi baluwa aino ñembwije mmwaka fulani pepi na mwaka wa 61 kutandikila mwaka wavelekwejjije Yesu Kilisto. Na uhiku anewo wanahungwije njo uwowo wanalembile baluwa ya Vakolosayi.

Baluwa aino Paolo ánnembidile munu yumo uvanchema Filimoni. Filimoni ávele nkúkukupila wa likuwa fulani lya vakúkukupila na ávele na vatumwa. Paolo ánnembidile baluwa aino Filimoni uchinga anamwasibu ntumwa wake uvanchema Onesimo, anantalweke anepo patandi. Kupapatana na sheliya dya Chiloma, Filimoni ávele na haki ata ya kummwalala Onesimo. Paolo átumila malove la kuutila uchinga Filimoni ampwechelele Onesimo malinga nkúkukupila nnyake, na kunnyaulila Filimoni kuva, akanitamwa namene Onesimo aisalile na Paolo uchinga annyangate madengo lake la kuntumikila Nnungu (sula ya 1:13-14).

Uinjipihwa wa baluwa ya Filimoni

1. Sula ya 1:1-3, Paolo ánsalimila Filimoni chalumo na vakúkukupila vammalele vakojana nng'ande mwako.
2. Sula ya 1:4-21, Paolo ányuwa Filimoni ampwechelele saana Onesimo malinga nkúkukupila nnyake.
3. Sula ya 1:22-25, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kunnyaulila Filimoni kuva achiahwene unavaongela na áhumya na disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo, ngufungwije kwajili ya kuntumikila Yesu Kilisto, pamo na nkúkukupila nnyetu Timoseo. Tùkulembila wako Filimoni, nnyanjawetu na mmádengo nnyetu, ² chalumo na nnumbwetu Afiya na mwing'ondo nnyetu Akilipo na vakúkukupila vammalele vakojana nng'ande mwako.

³ Hwetu tùnyuwilanga inema na amani ihalôka kwanga Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, viive pamo na mwenu.

Paolo áns hukulu Nnungu kwajili ya Filimoni

⁴ Maduva lammalele nangu nanshukulu Nnungu kwajili yako wako Filimoni akuno unikukumbukila kwa kukuyuwila kwanga Nnungu, ⁵ kwa kuva, napilikana namuna chiunkulupila Nang'olo Yesu na chiuvatamwa vakúkukupila vammalele. ⁶ Nangu ngünyuwa Nnungu uchinga ing'ulupa aneyo yuikumila pamo na hwetu ikuhululihe kumala mwalehu kila chinu chambone chituyenacho, kwa kulundanywa kwetu na Kilisto. ⁷ Nkúkukupila nnyangu, itamwi yako ininguhangalaja namene na kungutuja ntima, kwa kuva ùnihangalaja mitima ya vakúkukupila vohe.

Paolo ányuwa Filimoni ampwechelele saana Onesimo

⁸ Bahi ing'anya ya anelyo, ikànavà ngùvele na mamulaka láníng'ilè Kilisto kukulajja àlálá lulembelewa kulatenda, ⁹ henga kwajili ya itamwi yangu kwakuwe, ngwòna kuva nikuyuwe namene, nangu Paolo ngujukile kuva ninsele, na vino ngùjukile kuva ninfungwa ing'anya ya kuntumikila Yesu Kilisto. ¹⁰ Nangu nakuyuwa namene kwajili ya mwanangu Onesimo, mwanangu wa muing'ulupa, uninkulupijije kwanga Kilisto akuno nguvèlè nchihungo. ¹¹ Anepo machedo akáchikufala, henga hambì ànakufala wako chalumo na nangu mwalehu.

¹² Na hambì nimmuiha kavila kwakuwe, na nang'e vino àjukile kuva ntima wangu nimwene. ¹³ Nikanitamwa namene Onesimo aisalile pamo na nangu uchinga anguyangate madengo badala yako, muuhiku auno ungujukile kuva ninfungwa ing'anya ya kuyanajja Malove Lambone. ¹⁴ Henga nikanatamwije kutenda chinu chohecho bila wako kukubali. Na nikanatamwije ukunamatija ungutendele lambone, henga ngùlembela ula-tende kwa kutamwa kwako umwene.

¹⁵ Kapanji Onesimo àhapulanyijwe na wako kwa mahiku kadiki uchinga ùve nawe kavila vyaka na vyaka. ¹⁶ Kwa kuva, nang'e vino akee chihi ntumwa kwakuwe, henga nni munu wambone kumpunda ntumwa, yani àjukile kuva nnung'unwetu utuntamwa. Kwang'une nni munu wa mana namene, henga kwakuwe àmbepunda kuva wa mana namene ing'anya ya kuva ntumwa wako na nnung'uno kupitila kulundanywa kwetu na Nang'olo.

¹⁷ Bahi ikàva ùnguvalangila nangu kuva ninnyako mmàdengo la Nang'olo, bahi nikuyuwa umpwechelele muchi chuchichiungupwechele nangu nimwene. ¹⁸ Ikàva ànikukosela au ikàva ùnannonga, bahi ngulonge nangu. ¹⁹ Nangu Paolo ngùlemba nimwene kwa nkono wangu malove alano kuva, Nangu Paolo nguchinikulipe, henga nikambekukumbusa kuva, nakulonga umi wako wa navyaka, ing'anya ya kukukulupija kwanga Nang'olo! ²⁰ Elo nkúkulupila nnyangu, nakuyuwa namene unjangate kwa anelyo kwajili ya Nang'olo, uuhangalaje ntima wangu malinga nkúkulupila nnyangu kwa kulundanywa kwetu na Kilisto.

²¹ Níkulembila baluwa aino akuno nguvèlè na uhakika kuva, uchiuulikane na uchiupundihe kutenda, kupunda àlálá lanikuyuwa. ²² Pamo na anelo, ngùyuwa ungutayalishije na pachinu pakuikala, kwa kuva ngùvele na lilolelo kuva, Nnungu achiayang'ule àlálá lamuyuwa, na achiangujalile uchinga ngupate kwida kwenu mwenu kavila.

Disalamu dya ntululilo

²³ Epafila, ahungwije chalumo na nangu ing'anya ya kuntumikila Yesu Kilisto, ànakusalimila. ²⁴ Uchocho, Mako na Alistaliko na Dema na Luka, amadengo avangu, vànakusalimila.

²⁵ Nangu nimmuywilanga mwenu mmammalele inema ihalòka kwanga Nang'olo Yesu Kilisto ìve na mwenu mmammalele.

Baluwa ivavalembidile Vaeblaniya Ulongoledi wa baluwa ya Vaeblaniya

Baluwa ya Vaeblaniya nni baluwa ikâmya namene ntima na nni baluwa ilangûja namuna Yesu chatimilisije malemba la unabii wa Lilailano Iya Kala. Baluwa aino ya Vaeblaniya ilembwije muchi hutuba ya mahubili. Nkúlemba wa baluwa ya Vaeblaniya âtumidile mistali ya Nnilailano Iya Kala malinga myanda 60 ilangûja namuna Yesu chatimilisije unabii na madengo la Kuhani Nkulu. Bahi ing'anya ya anelyo, baluwa aino ikudungiwije iive baluwa ya kuvakamya ntima Vakilisto va Chiyahudi. Baluwa aino ilanguja namuna Yesu chaitimilisije Sheliya ya Musa uchinga vino makuhani vanave na ing'anya ya kuhumya sadaka. Yesu njo anajukile kuva sadaka ya kuvausija masambi lammalele vanu va mahiku lammalele. M'baluwa aino hwetu tuvanu tuvamaduvano tunahimya kuhweneha kunkulupila Yesu Kilisto na kumpapata nang'e, ata patubanihwa, kwa kuva, nang'e weka njo atandilijije na njo aikamilisa ing'ulupa yetu (sula ya 12:2).

Nanga munu ammaite munu ailembile baluwa aino ya Vaeblaniya, henga vatalamu vohe va Bibiliya vâenda kuva ilembwije na munu yumo muavano vanu ncheche, yani Ntume Paolo na Luka na Banaba na Apolo. Na uhiku ulembwije baluwa aino nanga paumaikana, henga vatalamu vohe va Bibiliya vâkulupila kuva ilembwije kabla ya mwaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Imanga ya Yelusalemu yondongwije mmwaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto, henga munu ailembile baluwa aino âlonjelela imanga ya Yelusalemu kuva muchi bado ikânambikwondonga. Baluwa ya Vaeblaniya ilembwije muimanga ya Loma (13:24), na inahululika kuva inidinghwa uchinga isomwe mmakuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu.

Uinjipihwa wa baluwa ya Vaeblaniya

1. Sula ya 1:1-4:13, Nkúlemba ânonjelela Yesu Kilisto kuva nni nkulu kumpunda Musa na malaika.
2. Sula ya 4:14-7:28, Na âhweneha kunnonjelela Yesu kuva nang'e nni nkulu kuvapunda makuhani vakôla madengo mu Ing'ande ya Nnungu ya ku Yelusalemu.
3. Sula ya 8:1-10:31, Uchocho, nkúlemba âlanguja kuva utumishi wanga Yesu nni wambone na iwele na ukulu kupunda aula wa makuhani va Lilailano Iya Kala, na njo mana ata Lilailano lyake nni lyambone namene kupunda Lilailano Iya Kala.
4. Sula ya 10:32-13:17, Nkúlemba bada ya kulonjelela kuva Yesu nni wambone na nkulu kwa namuna dyammalele, hambi âhumya malaijo lalembelewa latendewe madengo kwa vitendo.
5. Sula ya 13:18-25, Nkúlemba âmalilila kulemba baluwa yake kwa kuva-haulila babali fulani na kuvasalimila.

Vino Nnungu âtangola na vanu kupitila Yesu Mwanawe

¹ Anepo kala Nnungu âtangwele na anyakala vetu kwa myanda yohe na kwa namuna dyohe kupitila manabii vake. ² Henga mmaduva alano la ntululilo âtangwele na hwetu kupitila Yesu Mwanawe, wantandwele âave

mwene mapala la vitukutuku vyammalele, na kwa kupitila nang'e, Nnungu ániviumba vitukutuku vya kumahunde na pachilambo chammalele. ³Nang'e njo ing'anyimi ya ukulu wanga Nnungu, na njo nfano uhiu wanga Nnungu mwene. Kwa kuva, Mwana wanga Nnungu ávihululihá vitukutuku vyammalele vihwenhe kupwawa kwa dimongo dya lilove lyake. Ánivahahula vanu masambi lavo, na pamalidile nkuikala aneko kulihunde, m'bali wa kunkono wa Nnungu, mumamulaka lake Nnungu Avêle na Ukulu.

Kilisto nni nkulu kupunda malaika

⁴Anelo lálanguja kuva Mwana wanga Nnungu nni nkulu kupunda malaika malinga lina lyake lyapewije na Nnungu chilivele likulu kupunda malina lavo. ⁵Kwa kuva, Nnungu nanga panawahite kananga mwanda umo kunnyaulila yumo wa malaika vake kuva,

“Wako njo Mwanangu,

nangu nelo ngùjukile kuva Atatako.”*

Na wala nanga panatangwele malove alano kumwamba malaika woheyo kuva,

“Nangu ñimbekuva Atatake,

na nang'e àmbekuva Mwanangu.”†

⁶Tena, Nnungu pantumile pachilambo Mwanawe chihungumikova, ávahaulidile malaika vake vammalele vamwabudu Mwanawe.‡

⁷Henga kuyamba malaika, Nnungu ánitangola kupitila ntumishi wake kuva, “Nnungu ávatuma malaika vake kuva muchi mpapa,

na ávatuma kuva muchi dindimi dya moto.”§

⁸Henga Nnungu ánitangola kumwamba Mwanawe kuva,

“Ufalume wako Nnungu ukámbekuva na ntululilo.

Na wako ùvatawala vanu vako kwa haki.

⁹Wako úkatapaliwa na haki na kulachima lahakalenge.

Njo mana Nnungu, Nnungu wako ánikutandola kuva nkulu wa avako vammalele,

na kukukung'unila ihangaladi.”**

¹⁰Uchocho, Nnungu átangwele kuva,

“Wako Nang'olo, anepo patandi waumbile chilambo chammalele,

na kwa makono lako waniumba kumahunde.

¹¹Anevyo vyammalele ñimbepita, henga wako ùmbekuva chihi nkupwawa.

Na vyammalele ñimbekwondongeka muchi inguwo.

¹²Anevyo vyammalele ùmbevidinga muchi likoti,

na kuvibadili muchi dinguwu.

Henga wako ùùva chihi uchocho chuvele,

na umi wako ukambekuva na ntululilo.”††

¹³Nnungu nanga panannyaulidile kananga yumo wa malaika vake kuva,

“Ikala mumamulaka langu, m'bali wangu wa kunkono,

mpaka panimbevatenda amongo vako kuva muchi viteng'u vya kuvika makumbu lako.”‡‡

* 1:5 Sabuli 2:7, Vitendii mitume 13:33, Vaebhaniya 5:5 † 1:5 2 Samwili 7:14, 1 Mahiku 17:13

‡ 1:6 Munsitali auno látumike malove la Makumbuso 32:43, lalembwije mutafasili yake ya Chigiliki kuhlaloka mmalemba la ku Bahali ya Munyu. § 1:7 Sabuli 104:4 ** 1:9 Sabuli 45:6,7 †† 1:12 Sabuli 102:25-27 ‡‡ 1:13 Sabuli 110:1, Matayo 22:43-44, Mako 12:36, Luka 20:42-43, Vitendii Mitume 2:34-35

¹⁴ Dachi, malaika nni vanani? Anevo vammalele nni viumbe vya chinungu vintumikila Nnungu na kutumwa unavayangata vanu avala vambe-upwechêla upohi.

2

Upohi nkulu

¹ Bahi ing'anya ya anelo, tûlembelewa tulakamulihe àlálá latupilikene uchinga tunayahike. ² Sheliya ya Musa yaniida kupitila malaika na yanimaihwa kuva nni ya uhiu. Na kila mwanda munu pachiiikosela au kuleka kuipilikana Sheliya, ánipata asabu malinga chachilembelewa. ³ Bahi ikáva Nang'olo mwene njo ánavele ntandi kutanga habali dya upohi auno na kuumaiha kwetuhwe kupitila avala vanampilikene, dachi hwetu tûmbepalanyoka dachi muasabu tukánawidopye upohi nkulu malinga auno? ⁴ Nnungu nanang'e ániumahwa ushahidi wavo kwa indila ya vimaiho na la kukanganya na masaibu la kila namuna, na kwa kupitila dinudyo dya Umumu Wanaswe dyavapele vanu malinga chatamwije.

Yesu átendwije mutuvelelee hwetu uchinga atupohe

⁵ Nnungu nanga panavavikile malaika kuva vakútawala va chilambo chiida, yani chilambo achila chitulonjelela. ⁶ Tena, malove anelo lànamaihwa Mmalemba lanji Lanaswe lahaûla kuva, "Munu ni nnani mpaka unkumbukile? Na mwana wa munu ni nnani mpaka un'jali?"

⁷ Úntendile chihi kadiki kuva n'joko kuliko malaika, ùmmwajije ukulu na eshima.

⁸ Úmpele mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele."*

Malemba palahaula kuva, Nnungu àmpele mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele, ivele na mana kuva, nanga panalekile chinu chohecho. Henga kwa vino, nanga patumwona munu wavitawala vitukutuku anevyo.

⁹ Henga tùmwona chihi Yesu anatendwije chihi kadiki kuva n'joko kuliko malaika, uchinga kwa inema ya Nnungu, Yesu ayeje kuhwa kwajili ya vanu vammalele, vino àpete ukulu na eshima ing'anya ya kubanika na kuhwa kwake. ¹⁰ Nnungu aumbîle vitukutuku vyammalele kwajili yake mwene, ánitandola kwida na vavana vohe muukulu wake. Na íninkatapolila kuntenda Yesu kuva Mpohi nkamilifu mwalehu kwa indila ya ibaniki yake uchinga avalodye vavana anevo kuupohi.

¹¹ Yesu njo avahahûla vanu masambi lavo. Nang'e chalumo na avala vahahûlwa, vammalele nni vana va Atata yumo. Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu akáona dihoni kuvachema vanu anevo anung'unuvake, ¹² wahaula kuva,

"Nìmbelitung'anya lina lyako kwa anung'unuvangu, nìmbekulombolela mmakojano lavo kwa kuimba."†

¹³ Kavila àhaua kuva, "Nìmbelisingila Nnungu."‡

Na àhaua kavila kuva,

"Nangu ngùvele apano chalumo na vana va Nnungu vângupèlè."§

¹⁴ Kwa kuva, vana anevo nni vana vèvele na mmili na myadi, uchocho Yesu nanang'e nkùtwa hali ya chimunu. Átendile uchocho uchinga kwa indila ya kuhwa kwake, adimange dimongo dya ayula ánavele na dimongo

* 2:8 Sabuli 8:4-6 † 2:12 Sabuli 22:22 ‡ 2:13 Isaya 8:17 § 2:13 Isaya 8:18

dya kuhwa, yani Ibilisi. ¹⁵ Uchocho, ávahungwile na avala vammalele vachikála muchi vatumwa mmaisha lavo lammalele ing'anya ya kuyopa kuhwa. ¹⁶ Kwa kuva, nang'e nanga panaidile unavayangata malaika, henga áidile unavayangata vadukulu va Iblahimu. ¹⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu nkulembelewa alilandanye na anung'unuvake kwa kila namuna, uchinga áave Kuhani wavo Nkulu avêle na chididi na akulupika kwa kuntumikila Nnungu, uchinga ahumye sadaka ya kuvausija vanu masambi. ¹⁸ Kwa kuva mwene ánibanihwa na kulingwa, bahi hambí ànahulula chihi kuvayangata avala valingwa.

3

Yesu nni nkulu kumpunda Musa

¹ Bahi mmakukulupila avangu, mmanu mma Nnungu mukumilána na vammalele vachemwije kulihunde, nkumbukilange Yesu utunnyambukila kuva Ntume na Kuhani Nkulu. ² Nang'e ánakulupika kwanga Nnungu, antandwêle kukola madengo lake, malinga Musa chachikulupika kuichunga ing'ande yammalele ya Nnungu, yani vanu va Nnungu. ³⁻⁴ Kwa kuva, kila ing'ande idengwa na munu, henga Nnungu njo adênga kila chinu. Adênga ing'ande ánalembelewa kupata eshima ing'ulu kupunda ing'ande yene. Uchocho, Yesu ánalembelewa kupata eshima ing'ulu namene kumpunda Musa. ⁵ Musa ávele chihi ntumishi muing'ande yammalele ya Nnungu na ánakulupika mwalehu. Na utumishi wake wávele nfano wa uhiu wambeuhunukula Nnungu lukoto. ⁶ Henga Kilisto ánakulupika, na njo Mwana aimilila ing'ande yanga Nnungu. Na hwetu njo ing'ande aneyo, ikáva tukáyopa kuhweneha kuhwinga muing'ulupa na kuhweneha kulisingila lilolelo lituvenalyo.

Munanonopyange mitima yenu

⁷ Bahi malinga chatangola Umumu Wanaswe kuva, "Nelo mukálipilikana lidi lya Nnungu,

⁸ munanonopyange mitima yenu, malinga chivanatendile anyakala venu, muuhiku aula uvachintahuka Nnungu, na kunninga akula kulilanga.

⁹ Aneko anyakala venu váningupima na kungulinga uchinga vandole, Ikánava vánílona lammalele langunatendile muvyaka alubaini.

¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nanivavisija vanu va chívelèkwà achila, na kutangola kuchidoni,

'Maduva lammalele mitima ya vanu anevo ínahochela, na nanga pavadipapata dindila dyangu.'

¹¹ Bahi nangu nkwapila kwa kuvisa kuva,

'Nanga pavambeinjila pachinu pangu pakuyewelega panivatayalishijije!' "

¹² Bahi mmakukulupila avangu, lyongolelange uyopa ánapwawa munu avêle na ntima m'baya ukákulupila mmwenu, ntima ulihapulána na Nnungu avêle na umi. ¹³ Henga mukamyane mitima kila liduva lichêmwawa nelu, uchinga kunave na munu wa kunonopa ntima ing'anya ya kukumbika na sambu. ¹⁴ Kwa kuva, ikáva tumbeweheneha kukulupika mpaka kuntululilo akuno utunkulupila Nnungu malinga chitunkulupídile anepo patandi, bahi tumbekuva tukumilènè pamo na Kilisto.

* 3:11 Sabuli 95:7-11

¹⁵ Malinga Malemba Lanaswe chilahaula kuva, “Nelo mukàlipilikana lidi lya Nnungu, munanonopyange mitima yenu, malinga chivanatendile anyakala venu muuhiku aula uvachintahuka Nnungu.”†

¹⁶ Dachi, vanani vapolikène lidi lyanga Nnungu nkuntahuka? Dachi, vakávele avala vammalele vachilôjwa na Musa kuhaloka ku Misili? ¹⁷ Dachi, Nnungu ávavisijije vanani kwa vyaka alubaini? Dachi, akánavavisijije avala vammalele vanatendile sambi, na mituhi yavo nkutapakala kulilanga? ¹⁸ Dachi, nni vanu ntwaní vanavaapilidile Nnungu kuva nanga pavambeingila pachinu pake pakuyewelega panavatayalishijije? Dachi, vakávele avala vanahitile kumpilikana? ¹⁹ Bahi twòna kuva nanga pavanainjidile pachinu anepo pakuyewelega ing'anya nanga pavanakulupidile.

4

Ahadi yanga Nnungu ya kuinjila pachinu pake pakuyewelega ivele chihi nkupwawa

¹ Bahi kwa kuva ahadi ya Nnungu ya kwinjila pachinu pake pakuyewelega ivele chihi nkupwawa, bahi tulyongolele uchinga anapwawe kananga munu yumo mmwenu wa kukoha kwinjila anepo. ² Kwa kuva, malove lambone layâmba pachinu pake pakuyewelega lánihubiliwa kwetuhwe malinga chilahubiliwije kwa vanu va kala. Henga malove anelo nanga palanavapele faida yoheyo, kwa kuva, avala vanalapolikene nanga pavanaikamulidile aila ahadi kwa ing'ulupa. ³ Henga hwetu tukulupidile, tùmbeinjila pachinu pakuyewelega panatambulenge Nnungu pachihaula kuva, “Bahi nangu nkwapila kwa kuvisa kuva,

‘Nanga pavambeinjila pachinu pangu pakuyewelega panivatayalishijije.’”* Nnungu átangwele malove anelo ikánava madengo lake lánimalilika kutandikila paumbile chilambo. ⁴ Kwa kuva, Mmalemba Lanaswe pachinu fulani pánahaula kuyamba liduva lya saba kuva, “Nnungu ániyewelega liduva lya saba, kwa kuva ánimilila madengo lake lammalele.”† ⁵ Henga malinga chiilembwije anepo muha, Nnungu áhawile kuva, “Nanga pavambeinjila pachinu pangu pakuyewelega panivatayalishijije.” ⁶ Bahi aneyo ahadi ya kuinjila pachinu anepo ivele chihi nkupwawa, henga avala vánavele vatandi kuhubiliwa malove anelo lambone nanga pavanainjidile ing'anya nanga pavanampilikene Nnungu. ⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, bada ya kupita myaka yohe Nnungu nkuvika liduva linji lichêmwa “Nelo.” Átendile uchocho patangwele Mmalemba Lanaswe kuyamba liduva anelyo kupitila Daudi, malinga chingulongoledile kulemba kuva, “Nelo mukàlipilikana lidi lya Nnungu, munanonopyange mitima yenu.”‡

⁸ Kwikavele Yoshuwa wavahwikiha vanu pachinu pakuyewelega, Nnungu akánatangolele kavila kuyamba liduva linji lya kuyewelega. ⁹ Bahi mayewelega lavatayalishijije Nnungu vanu vake làvele chihi nkupwawa. ¹⁰ Kwa kuva, avala vayewelêla mmayewelega lavatayalishijije Nnungu, vánayewelega kwa kuva vánimalilila madengo lavo apano pachilambo, malinga Nnungu chanayeweledile pamalidile kukola madengo lake. ¹¹ Bahi tutumbame kuinjila pachinu anepo pakuyewelega, uchinga anapwawe

munu woheyo muhwetu ambehita kupilikana na kukoha kuinjila, malinga chivanatendile avala vanantahwike Nnungu akula kulilanga.

¹² Kwa kuva, Lilove Iya Nnungu livele na umi na dimongo, na linakola kupunda upanga ukola akuno na akuno. Na linapulung'anya mpaka kuhapulanya isungu na ntima wa munu, na kuhapulanya mawangwa na unjinji, na kuhunukula makudungilo na mawaso la munu. ¹³ Nanga chinu chohecho chipihike pameho panga Nnungu, henga vitukutuku vyammalele vihinukuliwa na vivele chihi mwandu pameho panga Nnungu utumbennyuja isabu ya matendo letu.

Yesu njo Kuhani Nkulu

¹⁴ Bahi kwa kuva tvele na Kuhani Nkulu kupunda vammalele, ainjidile mpaka kulihunde, yani Yesu Mwana wanga Nnungu, bahi tuika-mulihe saana ing'ulupa yetu ituiyambukila. ¹⁵ Kuhani wetu Nkulu utuvenawe anahulula kutuvikila chididi ing'anya ya idabadangi yetu. Kwa kuva, nanang'e anilingwa kwa kila namuna muchi hwetu, henga nanga panatendile sambi. ¹⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, tuchihengelekele chiteng'u changa Nnungu cha Ufalume bila kuyopa, pachinu pavajalila vanu inema, uchinga apate kutuvikila chididi na kutujalila inema ya kutuyangata muuhiku wa idabadangi yetu.

5

¹ Kila Kuhani Nkulu atandolwejiye muvanu, anavikwa uchinga antumikile Nnungu kwajili ya vanu. Nang'e anhumija Nnungu dinujo na sadaka kwajili ya kusamehewa masambi lavo. ² Kwa kuva mwene anadidimanga, bahi anahulula kuvapililila avala vahochedile na avala vakamaite chinu. ³ Na kwa kuva mwene anadidimanga, alembelewa ahumye sadaka, akee chihi kwajili ya vanu ila pamo na masambi lake mwene. ⁴ Nanga munu aling'a mwene eshima aino ya kuva Kuhani Nkulu. Henga kila munu atandolwa na Nnungu malinga chanatandolwejiye Haluni.

⁵ Uchocho, Yesu Kilisto nanang'e nanga panaling'ile mwene ukulu wa kuva Kuhani Nkulu, henga Nnungu njo annyaulidile kuva, "Wako njo Mwanangu,

nangu nelo ngujukile kuva Atatako."*

⁶ Nnungu antangola kavila pachinu panji Mmalemba kuva,

"Wako nni Kuhani ukee na ntululilo, malinga mwavelelee Melikisedeki."†

⁷ Yesu mnavele apano pachilambo, anikuta chitangelo na mihodi wanyuwa na kumpembeja Nnungu ahulula kumpoha mukuhwa. Yesu anipilikanwa na Nnungu ing'anya ya kumweshimu na kumpilikana Nnungu.

⁸ Ikanava Yesu avele Mwana wanga Nnungu, henga anilihunda kupilikana kupitila kubanika kwake. ⁹ Na kwa indila aneyo, Nnungu nkuntenda Yesu kuva nkamilifu, nkua chitandikilo cha upohi ukee na ntululilo kwa avala vampilikana. ¹⁰ Bahi Nnungu nkummika Yesu kuva Kuhani Nkulu, malinga mwavelelee Melikisedeki.

Kuleka kunkulupila Kilisto

¹¹ Bahi tvele na malove lohe la kutangola kuyamba chinu achino, henga inikamajanga kunnyaulilanga ing'anya muvele na makutu laidopa. ¹² Nni muhiu kuva, muuhiku auno mwenu mulembelewa muve mmakuhunda,

* 5:5 Sabuli 2:7 † 5:6 Sabuli 110:4

henga bado mulembelewa chihi muhundwe, tena mahundo matandi-matandi la lilove lya Nnungu. Mweni mulembelewa muliswe chakulya chinonopa, henga bado mulembelewa chihi muyong'ejwe mavele. ¹³ Kwa kuva, kila munu aikala kwa kuyong'ejwa chihi mavele akahulula kulamala mahundo la haki, kwa kuva, nang'e avele muchi nkanunu. ¹⁴ Henga chakulya chinonopa ni kwajili ya vanu vakulumwike, vaveleleje ding'ano dyavo kulamala lalida lambone na lalida lahakalenge.

6

¹ Bahi ing'anya ya anelyo, tulembelewa tunaulyeuyile mahundo matandi-matandi la chikanunu lamwamba Kilisto, henga tuhwenhe muyo kwa kulihunda mahundo la chikulungwa. Tunahwenhe chihi kudenga kavila nsingi wa mahundo layamba kulaleka matendo lahakalenge, na kuyamba kunkulupila Nnungu, ² na mahundo layamba ubatiso, na kuvayuwila vanu kwa kuvavikila makono, na kufufulwa kwa vanu vahwile, na hukumu ya asabu ikee na ntululilo. ³ Nnungu akatamwa tuchituhwenhe kukulumuka mmahundo anelo la chikulungwa.

⁴ Kwa kuva, vanu vakalangajijwa uhiu wa Nnungu na kuyeja inujo ya kulihunde, na kukumilana na Umumu Wanaswe, ⁵ na kuyeja uwambone wa lilove lya Nnungu, na dimongo dya chilambo chiida, ⁶ koka nkuileka ing'ulupa yavo, ikahululika kuvapindikulanya kavila uchinga vapate kulaleka masambi lavo na kunnaukila kavila Nnungu. Kwa kuva, vammbama Mwana wa Nnungu kavila munsalaba na kuntaya dihani muyo mwa vanu.

⁷ Ulongo unywa imbula myanda yohe na kumeja vilyo vivile na faida kwa nkulima, Nnungu anaubaliki ulongo anewo. ⁸ Henga ulongo anewo ukameja diheya na mbigili, bahi ukavele na faida yoheyo kwa nkulima, na vele pepi kulaniwa nawi Nnungu, na ntululilo wake nni kuyochwa chihi moto.

⁹ Mmakukulupila avetu, ikana tutangola uchocho, hwetu tukavele na lipamba kumwamba mweni, akuno utumala kuva mutenda lakome kupapatana na upohi wenu. ¹⁰ Kwa kuva, Nnungu atenda haki. Nang'e akambelualila madengo lenu na itamwi yenu imuilangujije kwanga nang'e kwa kuvahudumila vanu vake na chimuhweneha kuvahudumila.

¹¹ Henga tunalembela namene kila munu mmweni ahwenhe kutumbama mpaka kuntululilo, uchinga alala lamulolela lapate kutimiswa. ¹² Hwetu tukatamwa mweni muve mmalemwa, henga muvayeje avala vapwehela alala laahidite Nnungu kupitila ing'ulupa yavo na ipililidi yavo.

Ahadi ya Nnungu nni ya kulisingila

¹³ Nnungu panamuahidite Iblahimu, aniapila kwa lina lyake mwene, kwa kuva, nanga munu yunji nkulu kumpunda Nnungu wakanantambu-lenge lina lyake. ¹⁴ Nnungu atangwele kuva, "Muhiu nimbekubaliki namene na nimbulutenda lukolo lwako luuve na vanu vohe."* ¹⁵ Anepo Iblahimu nkupililila akuno walindilila, bahi nkulapwechela alala lanaahidiwije na Nnungu. ¹⁶ Kwa kuva, vanu pavaapila, vapiila kwa lina lya munu nkulu kuvapunda vene, na iapidi aneyo imaiha achila chitongolewije kuva nni uhiu, na imalila matahukano lammalele. ¹⁷ Nnungu nanang'e alembedile avamaihije avala vavaahidite kuva makudungilo lake lakapindikuka, bahi nkwapila. ¹⁸ Na Nnungu nanga pahulula kulambila. Bahi hwetu tuntukutidile tunakamywa mitima na kukamuliha kwa dimongo lilolelo alila

* 6:14 Ntandiliko 22:17

lituvikiwije, ing'anya ahadi dyake na iapidi yake vikáhululika kupindikuka. ¹⁹ Lilolelo alino litutenda tùuve na uhakika na usalama mmitima yetu malinga naanga chiiimija meli. Yesu ajukile kuva lilolelo lyetu ànipita palipasiya na kwinjila Pachinu Panaswe Namene. ²⁰ Yesu mwene ánilongolela kuinjila anepo kwajili yetu na àjukile kuva Kuhani Nkulu akávele na ntululilo malinga mwavelelee Melikisedeki.

7

Kuhani Melikisedeki

¹ Aneyo Melikisedeki ávele nfalume wa imanga ya Salemu, na kuhani wa Nnungu Nkulu. Iblahimu pachiuya kuhaloka kuing'ondo aneko kwanavawalele vafalume ncheche, Melikisedeki ákojene na Iblahimu, Melikisedeki nkum'baliki Iblahimu. ² Anepo Iblahimu nanang'e nkumwing'a asilimiya kumi ya vitukutuku vyammalele vyanavenavyo. Mana la Melikisedeki nni, “nfalume wa haki,” nanang'e ávele nfalume wa Salemu, na nfalume wa Salemu mana lake, “nfalume wa amani.” ³ Wala nanga habali dilembwije dinnyamba atatake Melikisedeki wala anyokwe wala malina la anakulwake. Na kuyamba habali dya kuvelekwa kwake na kuhwa kwake nanga padimaikana. Nang'e àlandana na Mwana wa Nnungu, kwa kuva, nang'e nni kuhani akávele na ntululilo.

⁴ Bahi nnolange munu aneyo chanavele nkulu. Ata anakulwetu Iblahimu ánimwing'a asilimiya kumi ya vitukutuku vyammalele vyanatwete litwala kuing'ondo. ⁵ Na vanu vahalôka nnukolo lwanga Lawi, vanu vapwechêla madengo la chikuhani, vânilajwa na Sheliya yanga Musa kutwala asilimiya kumi ya vitukutuku kuhaloka kwa Vaisilaeli avao, ikânavana vanang'o nni vadukulu va Iblahimu. ⁶ Melikisedeki akáchihaloka nnukolo lwanga Lawi, henga ánitwala asilimiya kumi ya vitukutuku kuhaloka kwa Iblahimu. Pamo na anelyo, Melikisedeki ánim'baliki Iblahimu anaahidiwije na Nnungu. ⁷ Nni muhiu kuva ayula abalikiwa nni n'joko kumpunda ayula abaliki. ⁸ Na makuhani vatwála asilimiya kumi ya vitukutuku nni vanu vâhwa, henga Melikisedeki anatwete asilimiya kumi áhaulika kuva nang'e akáhwa. ⁹ Vanu va lukolo lwa Lawi njo vatwála asilimiya kumi. Bahi tûnahulula kutangola kuva, ata Lawi mwene ánimwing'a Melikisedeki asilimiya kumi ya dimali dyake kupitila kwa Iblahimu. ¹⁰ Kwa kuva, Melikisedeki panakojene na Iblahimu, Lawi ávele chihi mummili mwa Iblahimu, anakuluwe.

Ìembelewa aide kuhani yunji

¹¹ Sheliya ya Musa ínahumijwe kwa Vaisilaeli ílingila namene utumishi wa ukuhani wa Valawi. Bahi ikáchiva ukamilifu wa vanu va Nnungu upatikènè kwa indila ya utumishi wa ukuhani wa lukolo lwa Lawi, pakanalemebelewe kavila kwida kuhani yunji avêle mwavelelee Melikisedeki, na akee aula ukuhani wa Haluni. ¹² Kwa kuva, ukuhani paupindikuka, Sheliya na inang'o ìembelewa ipindikuke. ¹³ Na Nang'olo wetu ulannyamba malove alano ávele chihi munu wa litawa linji, na wala nanga munu kananga yumo wa nnitawa lyake alingile kukola madengo la chikuhani pachitala cha kuhumija sadaka. ¹⁴ Kwa kuva, imaikana kuva Nang'olo wetu áhaleke nnitawa lya Yuda, na kuyamba litawa anelyo Musa nanga panatangwele chinu chohecho kuyamba habali ya ukuhani.

¹⁵ Na anelo lammalele làvele chihi mwandu, kwa kuva, kuhani yunji avêle mwavelelee Melikisedeki àniida. ¹⁶ Kuhani ayuno nanga pajuhijwe kuva

kuhani kupapatana na amuli iyâmba litawa lyake, henga kupapatana na dimongo dya umi wake ukee na ntululilo. ¹⁷ Kwa kuva, Malemba Lanaswe lâhâula kuva, “Wako nni kuhani ukee na ntululilo, malinga mwavelelee Melikisedeki.”* ¹⁸ Bahi amuli aneyo ya machedo inipukutwa, kwa kuva, ikânavele na dimongo wala faida ya kutosha. ¹⁹ Kwa kuva, Sheliya yanga Musa nanga painahulwile kuida na ukamilifu. Henga vino liidile lilolelo lyambone namene, na kwa kupitila lilolelo aneyo tûnahulula kunnyengelekelâ Nnungu.

²⁰ Pamo na anelo, Yesu akanajuhijwe kuva kuhani bila Nnungu kwapila. Na makuhani vanji va litawa lya Lawi vânivikwa mmadengo anelo bila Nnungu kwapila. ²¹ Henga Yesu àjuhijwe kuva kuhani kupitila kwapila, apala Nnungu panannyauidile Yesu kuva, “Nang’olo àniapila, na wala nanga pambepindikulanya makudungilo lake, ‘Wako nni kuhani ukee na ntululilo.’”†

²² Bahi ing’anya ya iapidi aneyo, Yesu njo ahululiha kupwawa kwa lilailano alino lyambone namene kupunda lilailano lya kala.

²³ Kwa kuva vanu vânahwa, bahi pâpitile makuhani vohe kuhaloka nnitawa lya Lawi. Bahi ing’anya ya kuhwa, nanga pavanahulwile kuhweneha na madengo lavo. ²⁴ Henga kwa kuva Yesu àvele na umi ukee na ntululilo, bahi ukuhani wake naunang’o ukee na ntululilo. ²⁵ Bahi nang’e ànahulula kuvapoha avala vamwidila Nnungu kupitila nang’e, kwa kuva, nang’e àvele na umi ukee na ntululilo uchinga avayuwile vanu anevo kwa Nnungu.

²⁶ Bahi Yesu njo Kuhani Nkulu afâla kwajili yetu, kwa kuva, nang’e nni wanaswe na akâvele na likosa wala lidolidoli lya uhakwa na Nnungu àninnyapulanya na vakûtenda masambi kwa kunnyanyula muha namene kulihunde. ²⁷ Nang’e wala nanga palembelewa kuhumya sadaka kila liduva malinga Makuhani vanji Vakulu chivatenda. Vanang’o vâtandilika kuhumya sadaka kwajili ya sambi dyavo vene, koka nkhumya sadaka kwajili ya sambi dya vanu vanji. Henga nang’e áhumije chihi sadaka mwanda umo bahi kwajili ya vanu vammalele, apala palihumije mwene kuhwa. ²⁸ Sheliya yanga Musa ivatandola vanu vakâkamilike kuva Makuhani Vakulu, henga iapidi yanga Nnungu inatendeke Sheliya ipwawijê, întandwele Mwanawe kuva Kuhani Nkulu, nkamilifu vyaka na vyaka.

8

Yesu Kuhani wetu Nkulu

¹ Habali ya muhimu kupunda dyammalele ditutangolela nni aino, hwetu tûvele na Kuhani Nkulu aikâla m’bali wa kunkono wa chiteng’u cha chifalume cha Nnungu Avêle na Ukulu, aneko kulihunde. ² Aneko nang’e njo Kuhani Nkulu atumika Pachinu Panaswe, yani Mun’gongwe uhiu wa Nnungu udengwijwe na Nang’olo Nnungu mwene, na akee vanu.

³ Kila Kuhani Nkulu ànatandolwa uchinga akole madengo la kunnyumija Nnungu dinujo na sadaka. Bahi kupapatana na aneyo, Kuhani wetu Nkulu Kilisto ànilembelewa àave na chinu cha kuhumya. ⁴ Kwikavele Kilisto wava apano pachilambo, akânave kuhani, kwa kuva tayali pâvele makuhani vanji vahûmya sadaka kupapatana na malaijo la Sheliya ya Musa. ⁵ Na pachinu pavatumikila makuhani nni nfano chihi na chimbwehedi cha apala pavêle

* 7:17 Sabuli 110:4 † 7:21 Sabuli 110:4

kulihunde. Kwa kuva, Musa panavele pepi kuudenga aula N'gongwe wa Nnungu, Nnungu ányaulidile kuchidoni, “Loleha saana uchinga udenge kila chinu kupapatana na nfano unikulangujije kulichinga.”* ⁶ Henga hambi Yesu ápewije utumishi wambone namene kupunda wa avala makuhani. Uchocho, lilailano lyajukile Yesu kuva mpatanishi nni lyambone namene kupunda alila lya kala, ing'anya lilailano lyahambi liimila musingi wa ahadi dya Nnungu dyambone namene kupunda adila dya kala.

⁷ Kwa kuva, ikàchiva lilailano lya kala ulikamilika mwalehu, likánaembelewe lilailano linji. ⁸ Henga Nang'olo Nnungu ánilona makosa kwa vanu vake, nkutangola kuchidoni, “Mmaduva laída nìmbetenda lilailano lyahambi na vanu va Isilaeli na vanu va Yuda.

⁹ Lilailano alino likambelandana na lilailano linnatendile na anyakala vao, muuhiku aula unnavakamwile nkono na kuvausa nchilambo cha Misili. Kwa kuva, nanga pavanalikamwile lilailano lyangu, nangu nkuvaleka.

¹⁰ Hambi alino nni lilailano linimbelitenda na vanu va Isilaeli mmaduva laída,

nìmbedivika Sheliya dyangu n'ding'ano dyavo na kudilemba mmitima yavo. Nangu nìmbekuva Nnungu wavo, na vanang'o vàmbekuva vanu vangu.

¹¹ Nanga munu ambennyúnda Mwisilaeli nnyake, au kunnyaulila nnangawake kuva, ‘Mmale Nang'olo.’

Kwa kuva, vanu vammalele vàmbugumala, kutandikila n'joko mpaka nku-lungwa.

¹² Kwa kuva, nìmbevasamehe lahakalenge lavatendile, na masambi lavo nikambelakumbukila kavila.”†

¹³ Nnungu palichemile lilailano alino kuva lyahambi, àlitendile alila litandi kuva lyakala, na chinu chohecho chikààva chakala na kuhuchulika chíiva pepi na kuwalawala.

9

Mihambo ya lilailano lya kala na mapungufu lake

¹ Bahi lilailano litandi lyanatendile Nnungu na Vaisilaeli lyávele na malaijo lake la ibada na pachinu pake panaswe pakumwabudila Nnungu, apano pachilambo. ² Údengwije N'gongwe wa Nnungu, na mun'gongwe anewo wávele na vyumba vivili. Nchumba chitandi mwávele na chipanda cha kuvikila vibatali na mesa na mikate ihumíjwe sadaka kwa Nnungu ínavele muha mesa. Na chumba anecho chíchemwa, Pachinu Panaswe. ³ Na pávele na lipasiya, na kunyuma lipasiya anelyo kúvele na chumba chinji chichichemwa, Pachinu Panaswe Namene. ⁴ Nchumba anecho múvele chitala cha sahabu cha kututumija ubani pamo na lisanduku lya lilailano. Na Lisanduku anelyo lípakwije sahabu mipata yammalele, na nkati mwake múvele na chilongo cha sahabu chinavele na chakulya chichichemwa “Mana.” Na nnisanduku anelyo múvele na isimbo ya Haluni inahipwike mahamba pamo na vibao vivili vya mayanga vinalembwije Amuli Kumi dya lilailano lya kala. ⁵ Pachanya lisanduku anelyo pávele na disanamu dimbili dya viumbe vya kulihunde vivéle na dimapa, vilangúja ukulu wanga Nnungu, na dimapa anedyo díhinike pachinu pakusamehewa masambi. Henga vino tukambehulula kuhauliha mwalehu mambo anelo lammalele.

* 8:5 Kuuka 25:40 † 8:12 Yelemiya 31:31-34

⁶ Bahi uvila nni chivinapangwije vitukutuku anevyo vyammalele. Anepo makuhani nkuva uvainjila kila liduva nchumba chitandi uchinga vatumike kupapatana na madengo lavo la ibada. ⁷ Henga chumba cha vili áinjila chihi Kuhani Nkulu weka, nanang'e áinjila chihi mwanda umo kwa mwaka. Na anemwo ányumija Nnungu sadaka ya myadi kwajili ya masambi lake na kwajili ya masambi lavatendile vanu bila kumala. ⁸ Kupapatana na mambo anelo, Umumu Wanaswe álanguja kuva, muuhiku aula wammalele paunapwawije aula N'gongwe ntandi wa Nnungu, indila ya kuinjilila Pachinu Panaswe Namene yávele ikánambimaikana. ⁹ Na anewo wávele nfano kwajili ya uhiku wa vino, nfano ulangúja kuva dinujo na sadaka dichihumywa kwanga Nnungu dikáchihulula kuvausija vanu vamwabúdu Nnungu hukumu ya mmitima yavo. ¹⁰ Kwa kuva, anelo lammalele lálanda chihi vyakulya na vikimbilo na malaijo la kukalava medi. Na malaijo anelo la chimmili lákamulwije chihi mpaka pautimidile uhiku aula Nnungu watendile kila chinu kuva chahambi.

Yesu áhumije sadaka itimidile

¹¹ Henga vino Kilisto ájukile kuva Kuhani Nkulu wa mambo lambone lapwawije vino. Nang'e áinjidile Mun'gongwe nkulu na ukamilike. N'gongwe anewo ukádengwije na makono la vanu, yani akee N'gongwe wa nchilambo achino. ¹² Nang'e áinjidile chihi mwanda umo Pachinu Panaswe Namene. Na akanapelekejije anemwo sadaka ya myadi ya ambudi na ang'ombe, henga ápelekejije myadi yake mwene, na kwa indila aneyo nkutukombola vyaka na vyaka. ¹³ Nnilailano lya kala vanu váchivalangiwa kuva vakáhahwike pameho panga Nnungu kupapatana na malaijo la dini, váhahulwa uhakwa wavo wa chimmili kwa kunyunyijwa myadi ya ambudi na ang'ombe anamilume na liu lya ung'ombe apijjwe mmoto. ¹⁴ Bahi ikáva uchocho, myadi ya Kilisto ímbekuva na dimongo ding'ulu dya kutuhahula! Kwa dimongo dya Umumu Wanaswe akávele na ntululilo, Kilisto ánilihumya mwene kwanga Nnungu kuva sadaka yambone ikee na chilema. Na myadi yake ímbehwenaha kuhahula mitima yetu ihukumika kuhalokana na vitendo vyetu vítulòjà kukuhwa. Ímbetuhahula uchinga tuntumikile Nnungu Mumi.

¹⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, Kilisto njo mpatanishi wa lilailano lyahambi. Na kupitila kuhwa kwake ánivakombola vanu kuhaloka mmakosa lavo lvanatendile mmahiku la alila lilailano lya kala, uchinga avala vachemwije na Nnungu vapate kupwechela mapala lakávele na ntululilo lavaahidite.

¹⁶ Na kwamba mambo layámba malaijo la mapala, lasima imaikane kuva ayula alaijije ànihila koka layavanywe saana. ¹⁷ Kwa kuva, malaijo anelo lakátendeka mpaka mwene alaijije ahile, kwa kuva malaijo la kuyavanya mapala lakávele na mana ikáva alaijije ávechinkulama. ¹⁸ Njo mana ata alila lilailano lya kala nanga palinatendeki bila ya kumwadilika kwa myadi. ¹⁹ Kwa kuva, Musa payanjajije amuli dyammalele kwa vanu vammalele, anepo nkutwala myadi ya ndama nkukundanya na medi, nkumyaya nchitabu cha Sheliya na kuvamyaila vanu vammalele kwa kutumila maleha lanahuvi na dinavi dya nnandi wa isopo. ²⁰ Musa nkuvahaulila vanu kuchidoni, "Aino njo myadi ya lilailano limuamuliwije na Nnungu mulipilikane." ²¹ Uchocho, Musa nkuumyaila myadi N'gongwe wa Nnungu pamo na vyombo vyammalele vya ibada. ²² Kupapatana na Sheliya, vitukutuku vyammalele vihahulwa kwa myadi, na masambi nalanang'o lakáhululika kusamehewa bila kumwadila myadi.

²³ Vitukutuku anevyo nni nfano chihi wa vitukutuku vihiu vya kulihunde, bahi yávele lasima vihahulwe kwa indila aneyo. Henga vitukutuku vihiu vya kulihunde vilembelewa vihahulwe kwa sadaka yambone namene. ²⁴ Kwa kuva, Kilisto nanga panainjidile Pachinu Panaswe padengwíjwe na vanu, yani pachinu pa nfano chihi wa apala pahiu. Henga nang'e áinjidile kwene kulihunde, pachinu páimilá vino pameho panga Nnungu kwajili yetu. ²⁵ Kuhani Nkulu wa Vayahudi áinjila Pachinu Panaswe Namene kila mwaka, akuno wanyakula myadi ikávele yake mwene. Henga Kilisto nanga panainjidile anemwo uchinga alihumye mwene kuva sadaka kwa myanda yohe. ²⁶ Ikáchiva uchocho, akanilembelewa kubanihwa myanda yohe kutandikila pachiumbwije chilambo. Henga vino, mmaduva alano la ntululilo, nang'e ániida mwanda umo uchinga avasamehe vanu masambi kwa indila ya kulihumya mwene sadaka. ²⁷ Kila munu ápangiwiye chihi kuhwa mwanda umo bahi, na bada ya kuhwa Nnungu ánannyukumu. ²⁸ Uchocho, Kilisto nanang'e álihumiye chihi mwanda umo uchinga avausije vanu vohe masambi lavo. Na nang'e ámbeuya kavila unavapoha avala vannindilíla, akee unavausija kavila masambi.

10

¹ Sheliya ya Musa ni nfano chihi wa mambo lambone laída, wala akee uhiu wa mambo lene. Bahi ing'anya ya anelyo, kupitila sadaka dihúmywa myanda yohe kila mwaka, Sheliya ikáhulula kananga kadiki kuvatenda vanu vamwabúdu Nnungu kuva vakamilifu pameho pa Nnungu. ² Ikáchiva sadaka anedyo udihulula kuvatenda vanu kuva vakamilifu, sadaka dikánahwenehe kuhumywa kavila. Kwa kuva, anevo vanu vamwabúdu Nnungu vakávele vahahuliwíjwé chihi mwanda umo, na mitima yavo ikánavahukumu kavila kuva vavele na masambi. ³ Henga kupitila sadaka anedyo, vanu vákumbuswa masambi lavo kila mwaka, ⁴ kwa kuva, myadi ya ang'ombe na ya ambudi ikáhulula kuvasija vanu masambi.

⁵ Njo mana Kilisto paidile pachilambo ánnyauidile Nnungu kuchidoni, “Wako ukanatamwije sadaka wala dinujo, henga únguumbilidile mmili.

⁶ Wako nanga punakatapaliwije na sadaka dya kupija vanyama wala sadaka dya kusamehewa masambi.”*

⁷ Anepo Kilisto nkutangola kavila kuva,

“Lola, nangu ngúvele apano, ngúidile unatenda álalá lulalembela wako, malinga chíilembwije Mmalemba Lanaswe kungwamba nangu.”

⁸ Kilisto ánilongolela kutangola kuva, “Wako wala nanga paunatamwije na wala nanga paunakatapaliwije sadaka na dinujo, wala sadaka dya kupija mmoto wala sadaka dya kusamehewa masambi.” Átangwele uchocho ikánava sadaka anedyo dyammalele dihúmywa kupapatana na malaijo ya Sheliya.

⁹ Anepo Kilisto nkuchidoni, “Lola, nangu ngúvele apano, ngúidile unatenda álalá lulembéla wako.” Bahi Nnungu ániliusa lilailano lya kala uchinga alitende lilailano lyahambi. ¹⁰ Kwa kuva, Nnungu álembedile atuhahule masambi kupitila mmili wa Yesu Kilisto wauhumije sadaka mwanda umo bahi, nkutosa.

¹¹ Kila kuhani maduva lammalele ánaimila kwa kutenda madengo lake la ibada na kuhumya sadaka dya namuna imo myanda yohe, sadaka dikáhulula

* 10:6 Sabuli 40:6-8

kananga kadiki kuusa masambi. ¹² Henga Kilisto, nang'e áhumije chihi sadaka imo bahi, ifála vyaka na vyaka kwajili ya kusamehewa masambi. Na pamalidile kutenda uchocho, nkuikala mumamulaka, m'bali wa kunkono wa Nnungu. ¹³ Na aneko vino àvenkulindilila mpaka amongo vake vammalele pavambevika pahi madodo lake. ¹⁴ Kwa kuva, kupitila sadaka imo yahu-mije, àvatendile vanu avala vávahahùla kuva vakamilifu vyaka na vyaka.

¹⁵ Na Umumu Wanaswe nanang'e ànatumaiha mambo anelo, kwa kuva, Nang'olo Nnungu àhaua kuchidoni,

¹⁶ "Alino njo lilailano linimbetendanavo mmaduva laída.

Nimbedivika Sheliya dyangu mmitima yavo na kudilemba n'ding'ano dyavo."[†]

¹⁷ Anepo nkutangola kavila kuchidoni,

"Nikambekumbukila kavila masambi lavo, na vitendo vyavo vihakalenge nikambevikumbukila."[‡]

¹⁸ Bahi ikàva masambi lànisamehewa, ikálembelewa kavila kuhumya sadaka kwajili ya kusamehewa masambi.

Tunnyengelekele Nnungu

¹⁹ Bahi mmakukulupila avangu, hwetu tukee na ing'anya ya kuyopa kuinjila Pachinu Panaswe Namene kwa myadi ya Yesu. ²⁰ Malinga Kuhani Nkulu chachiinjila Pachinu Panaswe Namene kupitila palipasiya, uchocho Yesu nanang'e àtwing'ile indila yahambi ya umi ya kuinjila Pachinu Panaswe Namene pa uhiu, kupitila kuhwa kwake mwene. ²¹ Kwa kuva, hwetu tùvele na Kuhani Nkulu aimilila ing'ande yammalele ya Nnungu, ²² bahi tummwenele Nnungu kwa ntima wa kukulupika na ing'ulupa itimidile. Kwa kuva, mitima yetu ìnihahulwa na tukáhukumika mmitima yetu, na miili yetu ìnihahulwa kwa medi lahahwíke. ²³ Bahi tukalehe kukamuliha bila kudumbadumba lilolelo alila lituyambukidile, kwa kuva, Nnungu atupêle ahadi nni wa kukulupilika. ²⁴ Tukumbukilane tuvene kwa tuvene na kuhim-ijana kutamwana na kutenda lambone. ²⁵ Bahi tunaleke kukojana pamo malinga vanu vanji chivaleka. Henga tùlembelewa tudumane na kuhalija namene kuhimijana, kupapatana na namuna chitwona kuvandika kwa liduva lyambeida Nang'olo Yesu.

²⁶ Kwa kuva, tukáhwenaha kutenda sambi namadi akuno tuumaitè uhiu, nanga sadaka inji ihulùla kutuusija masambi letu kavila. ²⁷ Henga anepo chiisalidíle nni kuilindilila kwa kuyopa hukumu ya Nnungu ya moto utumbulúka namene, umbevapíja vanu vantahúka Nnungu. ²⁸ Munu woheyo áchiitahuka Sheliya ya Musa, ànawalalwa bila chididi, ukàpwawa ushahidi wa vanu vavili au vatatu. ²⁹ Bahi ikàva uchocho, ìmbekuva dachi kwa munu ayula anahahuliwije na myadi ya Mwana wa Nnungu koka nkunsalau Mwana wa Nnungu na kuivalangila myadi aneyo ya lilailano lya Nnungu kuva íkee mana na kunsalau Umumu wa Inema wa Nnungu? Munu aneyo àmbelembelewa apate asabu ing'ulu namene kumpunda ayula aitahwíke She-liya ya Musa. ³⁰ Kwa kuva, tùnimmala ayula ahawíle kuva, "Kupindikula nni kwang'une, nangu njo nimbepondikùla."[§] Na ihaulika kavila kuva, "Nang'olo àmbevahukumu vanu vake."^{**} ³¹ Nni chinu cha kuyoha namene kumatokela mmakono la hukumu ya Nnungu avèle na umi!

[†] 10:16 Yelemiya 31:33 [‡] 10:17 Yelemiya 31:34 [§] 10:30 Makumbuso 32:35 ^{**} 10:30 Makumbuso 32:36, Sabuli 135:14

³² Bahi himukilanga mambo àlálá lananhumidile mwenu apala patandi pamunatandilike kunkulupila Kilisto, mwenu mwanibanihwa namene, henga mwanipililila. ³³ Myanda inji mwatongolewije malove lahakalenge na kubanihwa paumbele vanu, na mwanda unji mwanikubali ata kulundana na avala vachitendêwa uchocho. ³⁴ Mwenu mwanivavikila chididi vanu vahungwîje mmalungu, na múnikubali kwa kuhangalala kupokonyolwa dimali dyenu, kwa kuva, múnimala kuva mùvele na dimali dyambone namene na dya kudumu aneko kulihunde. ³⁵ Bahi munaleke kuva na ntima wa kuhwînga, kwa kuva, uchiumpelekejijange inujo ing'ulu. ³⁶ Mùlembelewa mupililile uchinga mulatende àlálá lalalembela Nnungu, na kwa kutenda uchocho, muchimupwechele achila chaahidite Nnungu. ³⁷ Kwa kuva, malinga Malemba alano Lanaswe chilahaula kuva,

“Ûisalidile chihi uhiku kadiki namene,
na ayula alembelêwa kwida,
àmbeida na wala akambetima.

³⁸ Henga vanu vangu vambone pameho pangu, vambekuva na umi kupitila ing'ulupa.

Henga vakâsuwa-suwa,
ntima wangu ukambevahangalalila.”††

³⁹ Henga hwetu tukávele nnikuwa lya vanu anevo vasuwa-sûwa na kuyahika, ila hwetu nni tuvanu tuvêle nnikuwa lya vanu vavêle na ing'ulupa na vapôhwa.

11

Ing'ulupa

¹ Bahi ing'ulupa nni kuva na uhakika wa kupwechela àlálá latulalolela, nni kulakulupila mwalehu àlálá latukalona. ² Kwa kuva, Nnungu ánivamaiha anyakala vetu kuva nni vambone pameho pake, ing'anya ya ing'ulupa yavo.

³ Kwa kupitila ing'ulupa, tûnimala kuva, vitukutuku vyonekâna víumbwije na àlálá lakáonekana, kwa kuva, tûnakulupila kuva chilambo chíniumbwa kupitila malove la Nnungu.

⁴ Kwa kupitila ing'ulupa, Habilu ányumijije Nnungu sadaka yambone namene kupunda aila ya Kaini. Na kupitila ing'ulupa yake ánimaihwa na Nnungu kuva wambone pameho pake, kwa kuva, Nnungu mwene ánidikubali sadaka dyake. Ikânavá Habilu ànihwa, henga àvechinkutangola na hwetu mpaka vîno kupitila nfano wa ing'ulupa yake.

⁵ Kwa kupitila ing'ulupa, Henoko ánitwaliwa nawi Nnungu, kuuka pachilambo apano bila kuhwa. Na nang'e nanga panaonekene kavila ing'anya átwaliwijwe na Nnungu kuhwena kulihunde. Kwa kuva, Malemba Lanaswe lâhaua kuva, Henoko kabla akânambitwaliwa nawi Nnungu, Nnungu ánimaiha kuva ánikatapaliwa nawe. ⁶ Bahi bila ing'ulupa, ikâhululika kunkatapalila Nnungu. Kwa kuva, munu ammwênêla Nnungu àlembelewa akulupile kuva Nnungu ânipwawa, na kuva ânaveng'a dinujo avala vantâha.

⁷ Kwa kupitila ing'ulupa, Nuhu ádengile safina uchinga avapohe vanu va nng'ande mwake na livambwe. Nang'e ámpilikene Nnungu anan'dumile kuyamba mambo àlálá lakânambiwahi kuhumila. Bahi kupapatana na ing'ulupa yake, vanu va pachilambo vânihukumiwa, nanang'e nkupata kutendwa kuva wambone pameho pa Nnungu.

†† 10:38 Abakuki 2:3-4

⁸ Kwa kupitila ing'ulupa, Iblahimu ánipilikana panachemwije nawi Nnungu kuhwena nchilambo achila chachichiapwechele lukoto kuva mapala lake. Nang'e nkuchileka chilambo chake bila kumala pachinu páhwènà. ⁹ Kwa kupitila ing'ulupa, Iblahimu áikele muchi nnyeni nchilambo achila chanaahidiwije na Nnungu. Nang'e áikala mmigongwe muchi chivanaikele Isaka na Yakobo lukoto. Na vanang'o uchocho vávele amapala pamo na Iblahimu va ahadi uila ya Nnungu. ¹⁰ Kwa kuva, Iblahimu álolela imanga ivéle na misingi itandèkè, imanga yaikuvite mwene Nnungu na kuidenga mwene Nnungu. ¹¹ Kwa kupitila ing'ulupa, ata Sala mwene ikánava ánikongopala namene na ávele ntonga, henga ápwechedile dimongo dya kupata chitumbo, ing'anya ánikulupila kuva Nnungu achiatimise ahadi yake. ¹² Bahi ing'anya ya anelyo, kwa kupitila munu yumo Iblahimu, munu achilolela kuhwa ing'anya ya kukongopala namene, nkuvelekwa vanu vohe namene malinga dinondwa dya kumahunde, na malinga nnyangi uvéle nnyenje bahali.

¹³ Vanu ava vammalele vánihwanga kabla Nnungu akánambitimisa ahadi adila dyanavaahidite, henga vávechinkukulupila kuva Nnungu achiaditimise. Na ahadi anedyo vádiwene chihi kwa kulehu na kudihangalalila. Na vanang'o vánikubali kuva vávele vayeni na vakúpita apano pachilambo. ¹⁴ Kwa kuva, vanu vatangôla malove malinga anelo, vâlanguja chihi mwandu kuva vátaha chilambo chavo vene. ¹⁵ Ikáchiya uvachikumbukila chilambo chavo chivachilekile machedo, bahi vakanipata wasa wa kuuila aneko. ¹⁶ Henga badala yake, vanang'o vánilembela namene vapate chilambo chamana namene, yani chilambo cha kulihunde. Njo mana Nnungu akáona dihoni kuchemwa Nnungu wavo, kwa kuva, mwene ávaandalidile imanga.

¹⁷ Kwa kupitila ing'ulupa, Iblahimu ánikubali kunhumya Isaka mwanawe wa weka kuva sadaka, muuhiku aula ing'ulupa ya Iblahimu paichilingwa na Nnungu. Iblahimu njo anapwechedile ahadi ya Nnungu, henga pamo na anelo ánikubali kunhumya mwanawe wa weka, ¹⁸ ikánava Nnungu ányaulidile Iblahimu kuva, "Udukulu wakuwe ùmbehalokana na Isaka."* ¹⁹ Iblahimu ánikulupila kuva ata kwikavele Isaka wahwa, Nnungu akanihulula kunfufula kavila. Na kwa namuna fulani, Iblahimu ávele muchi ánimpata kavila Isaka kuhaloka kwa vanu vahwile.

²⁰ Kwa kupitila ing'ulupa, Isaka ánivaahidi Yakobo na Esau, balaka dimbéda mmaduva laída.

²¹ Kwa kupitila ing'ulupa, Yakobo panavele pepi na kuhwa, ánivabaliki vana vammalele vanga Yusufu, nkumwabudu Nnungu akuno ayamìtè muisimbo yake.

²² Kwa kupitila ing'ulupa, Yusufu panavele pepi na kuhwa ánitangola kuyamba uhiku uvambeuka Vaisilaeli nchilambo cha Misili, na kusalaja kuyamba mawangwa lake.

²³ Kwa kupitila ing'ulupa, atatake na anyokwe Musa bada ya kuvalekwa Musa, vánintwala nkumpiha kwa myedi mitatu, kwa kuva, vámmwene kuva nni mwana akatapele na wala nanga pavanaiyopile amuli ya nfalume.

²⁴ Kwa kupitila ing'ulupa, Musa pakulumwike, ánihita kuchemwa mwana wanga piti wa Nfalume wa Misili. ²⁵ Nang'e átandaambi kubanika pamo na vanu vanga Nnungu kuliko kulihangalaja mmasambi kwa uhiku kadiki. ²⁶ Nang'e kwa kuva álolela kupwechela inujo yake, áwene kuva kupata

* 11:18 Ntandiliko 21:12

dihoni kwajili ya Kilisto kùvele na faida ing'ulu namene kuliko kupata utajili wammalele wa chilambo cha Misili.

²⁷ Kwa kupitila ing'ulupa, Musa ániuka nchilambo cha Misili bila kuyopa ivisi ya nfalume, nang'e ánipililila ing'anya ámmwene Nnungu, akáonekana kwa meho. ²⁸ Kwa kupitila ing'ulupa, Musa nkutandiliha Pasaka[†] na kulaija myadi imyaywe mmilango ya ding'ande uchinga Malaika Nkúwalala wa Nnungu pambepita anavawalale vana vatandi kuvelekwa va Vaisilaeli.

²⁹ Kwa kupitila ing'ulupa, Vaisilaeli váníyomboka bahali ya Shamu kwa kupita munnyangi ching'ati bahali. Henga Vamisili pavalingile kutenda uchocho, váníhunika na medi, vammalele nkuhwanga.

³⁰ Kwa kupitila ing'ulupa, lingongo línadingwike imanga ya Yeliko líninyanguka uhiku aula Vaisilaeli pavanamalidile kuinguka imanga aneyo kwa maduva saba. ³¹ Kwa kupitila ing'ulupa, Lahabu ayula mmahe kahaba wa ku Yeliko nanga panawalelwe pamo na avala vanu va muimanga yake vanahitile kumpilikana Nnungu, kwa kuva, nang'e ávapwechedile kwa amani avala vakúpelelesa.

³² Bahi ngutangole chamani kavila? Uhiku wa kutangola habali dyanga Gidioni na Balaka na Samsoni na Yefuta na Daudi na Samwili na manabii, ukátosa. ³³ Kwa kupitila ing'ulupa, anevo vanu vánívashinda vafalume. Vánívatendela vanu vanji mambo la haki na kupata àlalá lanavaahidite Nnungu. Váníhunga dikanya dya ahimba, ³⁴ na kudimanga dimongo dya dindimi dya moto, na kupalanyoka kukuwalalwa na upanga. Idabadangi yavo ínipindikuka kuva dimongo. Vávele vanu va kuhwinga kuing'ondo, nkuvashinda ang'ondo vachiyeni na kuvavinganga. ³⁵ Kwa kupitila ing'ulupa, amahe vanji vánívapwechela vanu vao vanahwile nkufufulwa.

Na vanji váníbanihwa, henga nanga pavanannekile Nnungu eti uchinga vahunguliwe. Vátendile uchocho uchinga vapate ufufulo wambone namene. ³⁶ Vanji vátendewije mang'wanyu na kusulubulwa mijeledi, na vanji váhungwije mididi ya chitale na kutaywa mmalungu. ³⁷ Vanji váníwalalwa kwa kupanywa mayanga, na vanji váníwalalwa kwa kucheketanywa vibeduli vivili na nsumeno na vanji kuwalalwa na upanga. Vánídumbadumba akuno vawetèngè mambende la angandolo na ambudi, na vavèlè amahuvani, na uvabanihwa na kutendewa lahakalenge. ³⁸ Chilambo chikáchifala kuva na vanu malinga anevo, njo mana vánídumbadumba kulilanga na kumachinga, uvaikalanga mmapanga la mayanga na mmapondo.

³⁹ Ikánava Nnungu ánivamaiha vanu ava vammalele kuva vambone ing'anya ya ing'ulupa yavo, henga wala munu yumo muanevo vanu apête mambo àlalá lanavaahidite Nnungu. ⁴⁰ Kwa kuva, Nnungu ánitutayalishija mambo lambone namene uchinga vanang'o vapate kukamilishwa pamo na hwetu.

12

Nnungu Atata wetu

¹ Bahi kwa kuva hwetu tùndingukwa na likuwa likulungwa lya vanu anevo vaimaihije ing'ulupa yavo, bahi tùyahilile kulehu vitukutuku vyammalele vitudivila, pamo na masambi lapiyânya kutudingila, koka tutukute kwa kupililila mmashindano àlalá lavikwîje muyo mwetu na Nnungu. ² Bahi tuvikange ding'ano dyetu kwanga Yesu, atandilihije na aikamilisha ing'ulupa

[†] 11:28 Pasaka, nni sikukuu ya Malaika Nkúwalala wa Nnungu kupita muha ding'ande dya ku Misili.

yetu. Nang'e kwa kuva ánimala ihangaladi yambepata lukoto, ánipililila kuhwa munsalaba bila kujali dihoni dya kuvambwa munsalaba, na hambí áikele m'bali wa kunkono wa chiteng'u cha chifalume cha Nnungu.

³ Bahi mummikange namene mmitima yenu ayula apililidíle kutahukwa namene na vanu vavèle na masambi, uchinga munahopele wala kukata tama. ⁴ Kwa kuva, ing'ondo imupanyana na sambí, mwenu bado mukánambipanyana mpaka kuhwikila kumwadila myadi. ⁵ Dachí, mwenu múníluvalíla malove alano la Nnungu la kunkamyanga mitima lantambulánga mwenu kuva mmana mma Nnungu?

“Mwanangu, unaihebule idumi yákudùmá Nang'olo, na wala unakate tama muuhiku aula wakukalípila Nang'olo.

⁶ Kwa kuva, Nang'olo Nnungu ánan'duma ayula wantamwa, na ánamwasibu kila munu wankubali kuva mwanawe.”*

⁷ Nnungu pan'dumanga, mwenu pililíla, kwa kuva, Nnungu ántendela mwenu malinga mmana vake. Dachí, mwana ntwani akádumwa na atatake?

⁸ Ikáva nanga pamudumwa na Nnungu malinga chivadumwa vana vake vammalele, bahi mwenu mukávele mmana mmahíu mma Nnungu, íla nni mmana mukávele halali. ⁹ Na ikáva atata vetu vatuveléke vánítuduma, na hwetu nkuvaeshímu, dachí, hwetu tukálembelewa kumpílikana Nnungu, Atata wa disungu dyetu, uchinga tupate umi? ¹⁰ Atata vetu vatuveléke vánítuduma kwa mahíku kadíki kupapatana na chivawene vene kuva ínafala, henga Nnungu ánatuduma kwajílí ya faida yetu tuvene, uchinga tupate kukumíla uwanaswe wake. ¹¹ Idumi yoheyo, yònekana kuva ínapwateha wala ikáhangelaja. Henga ntululílo wake aneyo idumi ívapelekejíja avala vadumwíje kuíkala kwa amani na haki.

¹² Bahi lakamyange makono lenu ladabadanga na malundi lenu la-dídiméngé. ¹³ Likatapajijange dindíla dínyokíle uchinga ayula ahumbáila anateneng'uke mwalehu, íla alamywe.

Idumi iyâmba kunnyita Nnungu

¹⁴ Tumbama namene kuíkala kwa amani na vanu vammalele na kuva na maísha la uwanaswe, kwa kuva, nanga munu ambemwóna Nang'olo Nnungu akánave wanaswe. ¹⁵ Lichungange, uchinga anapwawe munu wa kulinyemya muínema yanga Nnungu, na wala lunapwawe luchíya lwa kukalala mmwenu, uyopa lúnahípuka na kunkambyakambya na kuvaambukisa na vanu vanjí vohe. ¹⁶ Uchocho, lichungange uchinga anapwawe mmwenu kananga munu mmalaya au munu akámweshímu Nnungu muchi Esau anasumisíje haki yake ya kuva chihungula mikova, kwa chakulya kadíki chíhi. ¹⁷ Mwenu múnímala kuva, lukoto panalembédile kupwechela balaka kúhaloka kwa atatake, áníhitwa. Na ikánava áníitaha balaka aneyo kwa mihodi, henga nanga pánapete wasa kavíla wa kupíndikulanya chítendo achíla.

Túpwechedíle Ufalume ukátíkinywa

¹⁸ Mwenu mukée muchi Váísílaeli vanahwíkéle palíchínga lya Sínyí. Váísílaeli váhwíkéle nníchínga anelyo líchíhululíka kúguswa, na líyaka moto, na líhíníkíwíje na lupí lwanapí píi na muha mwake múumana lídí lya chímbunga. ¹⁹ Uchocho, muha líchínga anelyo múpílikaníká lídí lya lípenga na lídí líchítángóla malove la kuyóha. Na Váísílaeli vanapílikene lídí anelyo

* 12:6 Mililí 3:11-12

nkuyuwa vanahauliwe kavila malove lanji, ²⁰ kwa kuva, nanga pavanahul-wile kupililila amuli inahumîjwe kuva, “Ambeligûsa lichinga alino, ata kwava nnyama, âlembelewa awalalwe kwa kupanywa mayanga.”† ²¹ Mambo anelo lavalanawene, lâvele la kuyoha namene, mpaka Musa nkuhula kuchi-doni, “Nayopa na kutetemela!”‡

²² Henga mwenu mûnihwika palichinga Iya SayuniŠ, yani imanga ya Nnungu Avêle na Umi, imanga ya Yelusalemu ya kulihunde, kuvêle na ing'ole ihangalalîwa na maelufu kwa maelufu la malaika. ²³ Mwenu mûnihwika kulikuwa Iya vanu vankulupîla Yesu, vanu vavêle na haki ya kuva vihungula mikova va Nnungu, valemwîje malina lavo kulihunde. Mûnihwika kwanga Nnungu nkûhukumu wa vanu vammalele, kuvêle dis-ungu dya vanu vambone pameho panga Nnungu, vanu vatendwîje kuva vakamilifu. ²⁴ Mûnihwika kwanga Yesu, mpatanishi wa lilailano lyahambi kati ya Nnungu na vanu, na mûnihwika kumyadi inyulunyhîjwe yanga Yesu ilonjelêla kwamba kusamehewa masambi badala ya kulonjelela kwamba kupindikula muchi chiinavele myadi yanga Habilu.

²⁵ Bahi lyongolelange uchinga munahite kumpilikanila Nnungu atangôla na mwenu. Vaisilaeli vanahîtile kumpilikanila Musa anatangwele navo apano pachilambo kulichinga Iya Sinayi, nanga pavanapolonyeweke muasabu yanga Nnungu. Chinu anecho chilanguja mwalehu kuva hwetu tukambehulula kupolonyoka, tukâhita kumpilikanila Nnungu atangôla na hwetu kuhaloka kulihunde. ²⁶ Nnungu panatangwele kulichinga Iya Sinayi, lidi Iyake linindengendehe chilambo, henga vino âniahidi kuva, “Nimbendengendehe chilambo mwanda unji kavila, na akee chihi chilambo bahi, henga pamo na kulihunde mwalehu.”** ²⁷ Nnungu panatangwele kuva, “Mwanda unji kavila,” malove anelo lâlanguja kuva vitukutuku vyammalele viumbwîje vîmbendengendehwa na kuuswa, uchinga avila vikâhululika kundengendehwa viisalile.

²⁸ Bahi kwa kuva tûpwechela Ufalume aula ukâhululika kundengende-hwa, bahi tûûve tuvanû tûvâ shukulani. Tulanguje shukulani aneyo kwa kumwabudu Nnungu kwa indila inkatapalîla nang'e, kwa namuna ya es-hima na kunnyopa, ²⁹ kwa kuva, Nnungu wetu âvele muchi moto upîja.

13

Malaijo

¹ Bahi muhwenehe kuikalanga kwa kutamwana malinga mmanu um-mamo munkulupîla Yesu. ² Munaluvalile kuvakalibisa vayeni, kwa kuva, kwa kutenda uchocho, vanu vanji vâvakalibisije malaika bila kumala. ³ Vakumbukilange avala vahungwîje nnilungu, na mulyone kuva muchi na mwenu mûhungwîje pamo na vanang'o. Vakumbukilange avala vabanîhwa, na mwenu mulyone kuva muchi mûnabanihwa.

⁴ Ulombi ûlembelewa weshimiwe na vanu vammalele, nnume na mmahe vâlembelewa vakulupike muulombi wavo, kwa kuva, Nnungu âmbevahukumu asabu amalaya na avala valâla ugoni.

⁵ Lyongolelange, munâave mmanu mmakutawaliwa na tama ya dihela, henga mutolejwe na vitukutuku vimuvenavyo, kwa kuva Nnungu mwene

† 12:20 Kuuka 19:12 ‡ 12:21 Makumbuso 9:19 Š 12:22 Maeleso layâmba Sayuni, lola Matayo 21:5. ** 12:26 Agayi 2:6

àhawile kuchidoni, “Mwiko nikambekuluvalila na wala nikambekuleka.”*

⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, tùnahulula kutangola bila kuva na lipamba kuva, “Nang'olo Nnungu njo anguyangâta, wala nikambeyopa.

Munu àmbengutenda chinu ntواني?”†

⁷ Vakumbukilange vakúlodya venu, avala vannyanjajijije lilove lya Nnungu. Lola namuna chivachiikalanga na ntululilo wa maisha lavo, koka muiyeje ing'ulupa yavo. ⁸ Yesu Kilsto akápindikuka! Nang'e àisalila chihi kuva uyula, lido na nelo na navyaka. ⁹ Munatwaliwe litwala na mahundo la chiyeni la kila namuna. Kwa kuva, mitima yenu ìlembelewa itaywe dimongo kupitila inema yanga Nnungu, na akee kwa kukamula malaijo lalaijwa kuyamba chakulya. Mambo anelo lakávafalila chinu chohecho vanu avala valakamûla.

¹⁰ Hwetu tùvele na chitala chetu, na makuhani va Chiyahudi vatumîka Mun'gongwe wa Nnungu vakávele na haki ya kulya vitukutuku vihûmywa sadaka nchitala anecho. ¹¹ Kuhani Nkulu àtwala myadi ya vanyama na kuipelekeja Pachinu Panaswe Namene kwajili ya kuihumya kuva sadaka ya kusamehewa masambi. Henga mituhi ya anevo vanyama ìpijwa moto pawelu lipanda. ¹² Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu nanang'e uchocho, ànibanihwa na kuhwa pawelu nnango wa imanga uchinga avahahule vanu kupitila myadi yake mwene. ¹³ Bahi tuukanange, tummwenele nang'e pawelu lipanda, akuno utukubali kupata dihoni malinga nang'e chanapete dihoni. ¹⁴ Kwa kuva, apano pachilambo nanga patuvele na imanga ya kudumu, henga tùilolela chihi aila iîda. ¹⁵ Bahi kwa kupitila Yesu, tùnnyumijè Nnungu sadaka dya kuntumbyanga maduva lammalele, akuno utuyambukila kwa kanya dyetu kuva nang'e nni Nang'olo. ¹⁶ Na munaluvalile kutenda lambone na kuyangatana, kwa kuva, sadaka malinga anedyo nni dinkatapaîla Nnungu.

¹⁷ Vâpilikane vakúlodya venu na kukamula malaijo lavo. Kwa kuva, vanang'o njo vachûnga disungu dyenu chilo na muhi, na nni vanu vambehûmya isabu ya utumishi wavo muyo mwanga Nnungu. Mukàvapilikana, muchimuvatende vakole madengo lavo kwa kuhangalala na wala akee kwa lihindambi, kwa kuva, vakâtumika kwa lihindambi, nanga faida imumbepata.

¹⁸ Bahi muhalije kutuyuwila. Nni muhiu kuva, tùvele na makudungilo lambone mmitima yetu, kwa kuva tùlembela tutende matendo lambone mmambo lammalele. ¹⁹ Na asa nînyuwanga namene mwenu munguyuwile kwa Nnungu uchinga Nnungu apiyanye unguiha kwenu mwenu.

Kuyuwilwa balaka

²⁰ Nnungu wa amani ànfufwile Nang'olo wetu Yesu, ajukîle kuva Nchunga Nkulu wa angandolo kwa kumwadila myadi yake ya lilailano likávele na ntululilo. ²¹ Nnungu ankamilisange mwenu mmambo lammalele lambone lamulembelewa uchinga mupate kutênda lalemâla Nnungu. Na kwa kupitila Yesu Kilsto, Nnungu alatende mmitima yetu àlàlâ lankatapaîla mwene. Yesu atumbyangwe, vyaka na vyaka! Amina.

Malove la ntululilo na disalamu

²² Mmakukulupila avangu, nannyuwanga namene mulapwechele kwa kupililila malove la baluwa aino la kunkamyanga mitima, kwa kuva,

* 13:5 Makumbuso 31:6 † 13:6 Sabuli 118:6

nìnnembidile chihi kwa uwananjipi. ²³ Nangu ngùlebela mumale kuva, nkúkukupila nnyetu Timoseo tayali ànichimuliwa nnilungu. Akàpiyanya kwida apano, bahi nguchingupapatane nawe panimbeida unannolanga.

²⁴ Vasalimile vakúlodya venu vammalele na vanu vammalele va Nnungu. Na vakúkukupila avenu va ku Italiya na vanang'o vànansalimilanga.

²⁵ Tùnnembelela mwenu mmammalele inema yanga Nnungu ìve pamo na mwenu.

Baluwa yanga Yakobo Ulongoledi wa baluwa yanga Yakobo

Baluwa yanga Yakobo ilembwije na munu uvanchema Yakobo. Inahululika kuva Yakobo ayuno njo anavele nnung'une Yesu wa litumbo limo, na njo anavele nkúlodya wa likuwa litandi lya vanu vankulupila Yesu. Yakobo ávele yumo wa vakúlodya wa lukumbi lutandi lwa vanu vankulupila Yesu, lukumbi lunatendeke ku Yelusalemu (Matendo sula ya 15:13). Uchocho, m'baluwa ya Vagalatiya sula ya 2:9 Ntume Paolo anchemile Yakobo kuva, "nkúlodya nkulu" wa likuwa lya vanu vankulupila Yesu. Vatalamu va Bibiliya vanakulupila kuva, baluwa ya Yakobo ilembwije kabla ukánambihwika mwaka wa 50 kutandikila mmwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Kwa kuva Yakobo ávele nkúlodya wa likuwa lya vakúkulupila va ku Yelusalemu, bahi inahululika kuva ailembile baluwa aino pachiikala muimanga aneyo.

Sula ya 1:1, yonekana kuva Yakobo áilembile baluwa aino wavalonda "vanu va matawa kumi na mbili, vamwadilikéne pachilambo chammalele," na aneyo yavele namuna inji ya kuvalonjelela Vayahudi. Bahi vatalamu va Bibiliya vátenda kuva baluwa aino Yakobo ávalembidile Vakilisto va Chiyahudi vanamwadilikéne nchilambo chammalele. Kwa kuva baluwa aino ikudungwiye ilahwikile makuwa lohe la vakúkulupila la pachilambo chammalele, bahi isugulikidile mambo lohe la tafauti-tafauti. Yakobo álanguja ulòngo upwawije kati ya ing'ulupa na matendo. Ing'ulupa ihu imbekwonekana mmatendo (sula ya 2:17). Uchocho, Yakobo áduma kwamba habali ya kuvabagula vanu vanji (sula ya 2:1-4), na kutuhaulila kuva tudichunge dikanya dyetu (sula ya 3:1-12).

Uinjipihwa wa baluwa ya Yakobo

1. Sula ya 1:1, Yakobo ávasalimila vakúsoma vake.
2. Sula ya 1:2-27, Yakobo ávakamya mitima Vakilisto vapililile pavabani-hwa.
3. Sula ya 2:1-26, Yakobo áelesa kuva nni lasima kuilanguja ing'ulupa kwa indila ya matendo.
4. Sula ya 3:1-12, Yakobo áelesa namuna malove chilava na dimongo.
5. Sula ya 3:13-4:10, Yakobo áelesa namuna lúnda lwanga Nnungu chiluva tafauti na lúnda lwa pachilambo.
6. Sula ya 4:11-5:6, Yakobo ávaduma vakúkulupila vanalyone.
7. Sula ya 5:7-20, Yakobo ámalilila baluwa yake kwa kuhumya malaijo tafauti-tafauti.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yakobo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Yakobo, ntumishi wa Nnungu na wa Nang'olo Yesu Kilisto. Ninnembilangila mwenu na kunsalimilanga, mwenu mmanu mma matawa kumi na mbili la chiyahudi munkulupila Yesu, mmwadilikéne pachilambo chammalele.

Kulingwa kwa namuna dyohe

² Mmakukulupila avangu, pamulingwa kwa namuna dyohe, mwenu valanga kuva nni chinu cha kuhangalaja, ³ kwa kuva, múnimala kuva

ing'ulupa yenu pailingwa intenda mùùve na ipililidi. ⁴ Lekanga ipililidi itende chinu mmitima yenu mpaka kuntululilo, uchinga muhwinge na mutimilike, bila kusikikila chinu chohecho. ⁵ Ikàva munu woheyo mmwenu àpungukiwije na lúnda, annyuwe Nnungu, nanang'e achiamwing'e. Kwa kuva, Nnungu ànaveng'a namene vanu vammalele kwa ntima helele na wala akávakalipila avala vannýúwa. ⁶ Henga munu woheyo payuwa, àlemelewa ayuwe kwa ing'ulupa bila kuva na lipamba. Kwa kuva, munu avéle na lipamba àvele muchi mawimbi la bahali, lagong'olwa na kuuluswa na lipungo. ⁷ Munu malinga aneyo, analolele kupwechela chinu chohecho kuhaloka kwanga Nang'olo. ⁸ Kwa kuva, nni munu avéle na makudungilo mavili, na nni munu apindikuka-pindikuka mmambo lake lammalele lalatenda.

⁹ Nkúkulupila mmahuvani àvele na chinu cha kulinowela kwa kuva, Nnungu ànintumbyanga. ¹⁰ Na nkúkulupila nkúpata àlemelewa alinowele ing'anya ya kulisulupuha kwake. Kwa kuva, akúpata vambewalawala muchi mauwa la mahukutu lakápililila chitukuta cha liduva. ¹¹ Liduva linahimbuka na chitukuta chake chiyumya mahukutu, na mauwa lake lànayanguka na ikatapadi yake yammalele inawalawala. Uvila njo chivambewalawala akúpata chalumo na utajili wavo.

¹² Wasa munu ayula apililila palingwa, kwa kuva, akàshinda palingwa, achiapwechele inudyo ya umi ukee na ntululilo, inudyo aila yavaahidite Nnungu avala vantámwa nang'e.

¹³ Munu pautangwa kutenda masambi anahaule kuva, “Ngùutangwa na Nnungu.” Kwa kuva, Nnungu akáutangwa na lahakalenge, na wala akámmutanga munu woheyo kutenda masambi. ¹⁴ Henga kila munu ànautangwa na kuutiwa kutenda sambu kwa tama dyake mwene. ¹⁵ Anepo aneyo tama ikátandeka, ìveleka sambu, na aneyo sambu ikátandeka ìveleka kuhwa.

¹⁶ Mmakukulupila avangu unintamwanga, munakumbike! ¹⁷ Kila inujo yambone na kila inujo itimilike ìhaloka muha kwanga Nnungu Atata, aumbile ming'anji yammalele ìvéle kumahunde. Nnungu akábadilika na wala akápindikuka-pindikuka. ¹⁸ Nnungu kwa kutamwa kwake mwene àtupele hwetu maisha lahambi kwa kupitula ujumbe wa lilove lyake lya uhiu uchinga tupate kuva munafasi inandi ching'ati viumbe vyake.

Kupilikana na kutenda

¹⁹ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, nangu ngùembela mumale chinu achino kuva, kila munu àlemelewa apeyepewe kupilikana, henga anapeyepewe kutangola na kutunuuka. ²⁰ Kwa kuva, itunuuki ya munu ikáhulula kuntenda munu ààve muchi chalembele Nnungu. ²¹ Bahi ing'anya ya aneyo, yahilangila kulehu uhakwa vammalele pamo na vitendo vyammalele vya kuhakalanga. Lipwechelange lilove lya Nnungu kwa kulisulupuha, lilove alila lipandwije mmitima yenu, lihulûla kumpohanga.

²² Mwenu mmanu, munalilambile mwenu mmene kwa kupilikanila chihi lilove lyanga Nnungu bila kutenda chililembela lilove aneyo, henga tenda chililembela. ²³ Kwa kuva, munu apilikanila chihi lilove bila kutenda chililembela lilove aneyo, àlandana na munu aliloleha nchilolo, ²⁴ pamalila kulilolela nkuuka, upala nkulivalila chavele. ²⁵ Henga munu alolêha saana sheliya itimidile, ìda na uhulu, na kuhwenaha kukumulana nayo bila kulivalila chapilikene ìla àtenda malinga chilihaua aneyo lilove, munu aneyo àmbebalikiwa na Nnungu mmadengo lake.

²⁶ Ikàva munu àlyona kuva nang'e nni munu wa dini, henga akáhulula kuitawala kanya yake, munu aneyo àlilambila chihi mwene na dini yake ikemana. ²⁷ Dini yambone na ikávele na likosa pameho pa Nnungu nni aino, kuvayangata vanavachiva na anannidi vabaníhwa, pamo na kulichunga wako umwene uchinga chilambo chinakupake lilemba.

2

Itamwi ikávabagula vanu vanji

¹ Mmakukulupila avangu, kwa kuva mùnkulupila Nang'olo wetu Yesu Kilisto avèle na ukulu, bahi mùlebelewa munavabagule vanu vanji. ² Kwa nfano tuhaule uvila, munu yumo àinjidile pamakojano lenu akuno awètè pete ya sahabu na dinguwu dikatapèle, na upopo nkuinjila mmahuvani akuno awètè mahanjala. ³ Na mwenu nkumpwechela chikatapele ayula munu awète dinguwu dikatapèle na kunnyaulila kuva, "Ikala apano pakatapéle," henga nkunnyaulila ayula mmahuvani kuva, "Wako imila apala," au "Ikala pahi, pepi na madodo langu." ⁴ Dachì, chinu anecho chikálanguja kuva mùnabagulana, na kwa kutenda uchocho mùlojwa na mawaso lahakalenge?

⁵ Mmakukulupila avangu unintamwa, pilikananga! Nnungu àvatandwele amahuvani va chilambo achino kuva vakúpata va ing'ulupa, na kuva amapala va Ufalume wavaahidite Nnungu vanu avala vantámwa. ⁶ Henga mwenu mùvataya dihoni amahuvani. Dachì, vakúpata akee njo vam'baníha mwenu? Dachì, vakúpata akee njo vampelekèja mwenu nnu kumbi lwa hukumu? ⁷ Dachì, vakúpata akee njo vantongolèla lahakalenge Nang'olo wenu wambone, Yesu Kilisto?

⁸ Mùtenda chikatapele ikàva mùitimisa sheliya ing'ulu ya Ufalume wa Nnungu ilembwíje Mmalemba Lanaswe ihaùla kuva, "Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene." ⁹ Henga ikàva mùvabagula vanu vanji, bahi mùtenda masambi na Sheliya ìnanhukumu, kwa kuva, mùniilumula. ¹⁰ Ata kuiva munu àdikamula amuli dyammalele dya Sheliya, nkuileka chihi amuli imo, aneyo ààva na hatiya ya kudilumula amuli dyammalele. ¹¹ Kwa kuva, ayula ahawíle kuva, "Unalale ugoni," njo uyoyo ahawíle kuva, "Unawalale." Bahi ikàva wako ukálele ugoni, henga ùniwalala, bahi wako ùilumwile Sheliya ya Nnungu. ¹² Bahi tangola na utende muchi vanu vambehukumíwa kwa Sheliya itwíng'a uhulu. ¹³ Kwa kuva, Nnungu nanga pambemmikila chididi munu ayula akávavikila chididi vanu vanji. Henga chididi chiishinda hukumu.

Ing'ulupa na matendo

¹⁴ Mmakukulupila avangu, dachi munu àmbepata faida ntwani akàhaua kuva àvele na ing'ulupa, henga akáilanguja kupitila vitendo vyambone? Dachì, ing'ulupa ya namuna aneyo ìnahulula kumpoha? ¹⁵ Kwa nfano tuhaule kuva, nkúkulupila nnyako àvele na uhou na àsikikidile chakulya. ¹⁶ Dachì, pàmbekuva na faida ntwani ikàva munu yumo mmwenu ànnyaulila kuva, "Hwena kwa amani, kayote moto na kusiba," bila kumwing'a vitukutuku vyasikikidile? ¹⁷ Bahi uvila njo chiivele, ing'ulupa weka bila vitendo, ìnihwa mwalehu.

¹⁸ Henga munu ànahulula kuhaua kuva, "Wako ùvele na ing'ulupa na nangu ngùvele na vitendo." Nangu nìmbennyang'ula kuchidoni, "Ngulanguje ing'ulupa yako bila vitendo, na nangu nguchinikulanguje ing'ulupa yangu kwa vitendo." ¹⁹ Wako ùnakulupila kuva pàvele Nnungu yumo. Sawa! Henga

ata anamindenga na vanang'o vânakulupila uchocho, na vânatetemela kwa kuyopa.

²⁰ Wako uwalivelu! Dachi, wako ûlembela umaihwe kuva ing'ulupa bila vitendo ikemana? ²¹ Anakulwetu Iblahimu ávalangiwiye kuva wambone pameho panga Nnungu kupitila vitendo vyake kwa kunhumya Isaka mwanawe áave sadaka muha chitala. ²² Uvenkulola namuna ing'ulupa na vitendo chivikodile madengo pamo. Matendo lake láikamilishije ing'ulupa yake. ²³ Bahi kupitila anelo, nkutimila Malemba Lanaswe lâhaua kuva, "Iblahimu ánkulupidile Nnungu, na kwa kutenda uchocho Nnungu nkum-malangila kuva wambone pameho pake."* Na nang'e nkuchemwa nnyanjawake Nnungu. ²⁴ Bahi munu ávalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu kupitila vitendo na akee kupitila ing'ulupa yake.

²⁵ Yávele uchocho ata kwanga Lahabu, mmahe kahaba. Nnungu ámmalangidile kuva wambone pameho pake kupitila vitendo vyake, kwa kuva, ávapwechedile vapelelesi va Isilaeli na kuvatoloha kupitila indila inji.

²⁶ Kwa kuva, mmili bila imumu ûnihwa, uchocho ing'ulupa bila vitendo inihwa.

3

Umuhimu wa kuichunga kanya

¹ Mmakukulupila avangu, nnikuwa lyenu munave na vakúhunda vohe, malinga chimumaite kuva, hwetu tuvakuhunda tûmbehukumiwa namene kupunda vanu vanji. ² Hwetu tuvammalele tûnakosela kwa namuna dyohe. Kuikavele utuhulula kudichunga kanya dyetu, tukanikamilika na tukanihulula kulikamulanga tuvene kwa kila namuna. ³ Hwetu tûvika chinu chijoko nkanya mwa falasi kuvatenda vatupilikane, na tûnahulula kusalodya pachinu pohepo patulembela. ⁴ Lola nfano wa meli. Ikánava ing'ulungwa na ìgong'olwa na lipungo likulungwa, henga ìnahulula kulojwa na nshukani n'joko, na kuhwena pachinu pohepo pálembèlà nkúlodya ihwene. ⁵ Uchocho, kanya nainang'o, ikánava imbande chihi inyoko ya mmili, henga ìnatumika kulonjelela mambo makulu namene.

Lola nfano wa moto n'joko chuuhulula kupija nnyitu nkulungwa. ⁶ Uchocho, kanya ìvele muchi moto, yòmbele lahakalenge la kila namuna na ìvele na dimongo dya kuyanajaja lahakalenge mummili wammalele. Kanya ìtumbuluha moto wa lahakalenge mmaisha letu lammalele, na kanya yene, ìtumbuluhwa moto na dimongo dya Jihannamu. ⁷ Vanu vânahulula kusalanga anyama va kila aina, anyama va kunnyitu na vyuni na anyama vakwáva na ahomba, ⁸ henga nanga munu ahulûla kuichunga kanya. Kanya ìvele na lahakalenge na ikáchungika, yòmbele sumu iwalâla. ⁹ Kwa kanya tûnnombolela Nang'olo Atata wetu, na kwa kanya uyoyo tûvalani vanu vaumbwije kwa nfano wa Nnungu. ¹⁰ Kanya uyoyo imo lâhuma malove la balaka na la laana. Mmakukulupila avangu, ikálembelewa ìve uchocho! ¹¹ Dachi, ìnahululika chimbwimbwi chimo kuhumya medi ladidimîla na medi lalalâma? ¹² Mmakukulupila avangu, dachi nnandi wa tini ùnahulula kupa seituni, au nsabibu kupa vihepo vya tini? Na chimbwimbwi chimo nanga pachihulula kuhumya medi lalalâma na medi ladidimîla.

Lúnda luhalôka kulihunde

* 2:23 Ntandiliko 15:6

¹³ Alida mmwenu avêle na lúnda na ding'ano? Bahi avilanguje anevyo kupitila maisha lake lambone, kwa vitendo vyake vyambone vitêndwa kwa kulisulupuha kupapatana na lúnda anelwo. ¹⁴ Henga ikáva mitima yenu yòmbele wiu m'baya na fitina, bahi munaupihe uhiu kwa kulilombolela na kulambila. ¹⁵ Lúnda anelwo lukáhaloka kulihunde, na akee lwachinnungu, ila lúhaloka apano pachilambo, na nni lwachinan'ndenga. ¹⁶ Kwa kuva, pachinu pohepo pavêle na wiu na fitina, bahi pachinu anepo pàvele timbwili na kila namuna ya lahakalenge. ¹⁷ Henga lúnda luhalôka kulihunde, kwansa lukee na lilemba lya lúnda lunji. Uchocho, lùvele na amani na lúnalisulupuha na lúnavajali vanu vanji na lwòmbele chididi na lùpa vihepo vya vitendo vyambone, na nanga palubagula wala kulilambilila. ¹⁸ Vapatanisi vâpanda imbeyu ya amani, na vâtendiha haki itendeke.

4

Kuvika chinemba na chilambo kùtendiha matahukano

¹ Chamani chintênda mwenu mutahukane na kupwatana? Dachì, di-kee ditama dyenu dilumbâna nkati mwenu? ² Mwenu mùnang'unukila namene vitukutuku, na kwa kuva mukávipata, bahi mùùva tayali ata kuwalala. Mùnatamwa namene kupata vitukutuku, henga mukávipata, bahi ing'anya ya anelyo, mùnatahukana na kupwatana. Mukápata kwa kuva nanga pamunnyuwa Nnungu. ³ Pamuyuwa, nanga pamupwechela, kwa kuva mùyuwa kwa makudungilo lahakalenge. Mwenu mùyuwa vitukutuku anevyo uchinga muvitumile kwa laha dyenu. ⁴ Mwenu nni mmanu mukákulupika kwanga Nnungu, muchi chivava vanu valâla ugoni! Dachì, mwenu mukámaite kuva, kuvika chinemba na chilambo nni kuva mmongo wa Nnungu? Munu woheyo atandôla kuvika chinemba na chilambo, aneyo ààva mmongo wa Nnungu. ⁵ Munatende kuva Malemba Lanaswe látangola chihi bule, palahaula kuva, "Umumu Wanaswe wammikile Nnungu nkati mwetu àtwonela wiu nkulungwa." ⁶ Henga Nnungu àtwing'a inema ing'ulungwa. Malinga Malemba Lanaswe chilahaula kuva, "Nnungu ànavatahuka vanu avala valitùpya, henga àveng'a inema vanu avala valisulupûsa."*

⁷ Bahi mpilikane Nnungu. Muntahuke Ibilisi, nanang'e achiantukutange. ⁸ Nnyengelekelange Nnungu nanang'e achiannyengelekelele mwenu. Hahulanga makono lenu, mwenu mmakutenda masambi, na ihahulange mitima yenu mwenu mmanu muvêle na makudungilo mavili! ⁹ Mùùve na lihindambi, mulikutangile na kukuta ing'anya ya masambi lenu. Kuhangalala kwenu kupindikulanwe kuva kukuta, na ihangaladi yenu ìive lihindambi. ¹⁰ Lisulupusange muyo mwa Nang'olo Nnungu, nanang'e achiantumbyange. ¹¹ Mmakukulupila avangu, muleke kwambana. Munu woheyo antangolêla lahakalenge nkúkulupila nnyake au kunnyukumu, munu aneyo àtangolela lahakalenge Sheliya ya Nnungu na kuihukumu. Ukâihukumu Sheliya, wako ukee umunu wa kuipilikana Sheliya, henga ùlitenda kuva nkúhukumu Sheliya. ¹² Nnungu weka njo aivîka Sheliya na njo nkúhukumu. Nang'e weka njo ahulûla kupoha na kuwalala. Dachì, wako nnani mpaka unnyukumu munu yunji?

Muleke kulyona

* 4:6 Milili 3:34

13 Bahi pilikanila mwenu mmanu muhaûla kuva, “Nelo au nundu tûmbehwena muimanga fulani, tûmbeikala aneko chaka chimo, tûmbechuusa na kupata faida.” 14 Mwenu nanga pamumaite umi wenu chumbekuwa nundu! Kwa kuva, mwenu mùvele muchi litambwe lihumîla chihi kwa chipindi chijoko na kuuka. 15 Mwenu mùlebelewa mutangole kuva, “Nang’olo Nnungu akâtamwa tuchitulame na tuchitutende achino au achila.” 16 Henga hambi mwenu mùnalitapa mmambo àlalá lamulona kuva nni lakulisingila, na kulitapa kwa namuna aneyo nni kubaya.

17 Bahi munu akânachitende chinu chambone chamaite kuva àlembelwa achitende, munu aneyo àtenda sambi.

5

Yakobo àvaduma vakúpata

1 Mwenu mmakupata, ngupilikanile! Kutanga na kulikutangila ing’anya ya kulaga kwenu kumwidîla. 2-3 Mwenu mùlilundikidile akiba ya dimali mmaduva alano la kuntululilo! Mali dyenu ònikandika, na dinguvo dyenu diliwije na vakoko. Sahabu na dihela dyenu òvele na kutu. Kutu aneyo ìmbensitaki mwenu na ìmbekulya miili yenu muchi moto. 4 Lola, mwenu nanga pamuvalipile vanu vachikôla madengo mmawelu lenu na mishahala yavo ìnansitaki. Na Nang’olo wa Majeshi la Kulihunde ànipilikana kukuta kwavo. 5 Mùikele pachilambo kwa kulihangalaja, na kwa kupoka. Mùnilynetya tayali kwajili ya liduva lya kusinjwa. 6 Mwenu mùnivahukumu na kuvawalala avala vakávele na likosa, navanang’o nanga pavanahulwile kuntahukanga!

Kupililila na Kuyuwa

7 Bahi mmakukulupila avangu, mùlebelewa mùûve na ipililidi mpaka Nang’olo Yesu pambeida. Lola namuna nkúlîma chalolela welu wake uhumye mafuno la mana. Nang’e àava na ipililidi mpaka ulongo utonyelwe imbula inandi na ya ntululilo. 8 Na mwenu uchocho, mùlebelewa mùûve na ipililidi na muhwinge, kwa kuva, Nang’olo Yesu àvele pepi kuuya.

9 Mmakukulupila avangu, muleke kuhinginikilana, uyopa mùnahukumiwa. Lola, nkúhukumu akávele kulehu na kukamola. 10 Mmakukulupila avangu, vakumbukilange manabii vanatangwele machedo kwa mamulaka langa Nang’olo. Muvalande vanang’o chivanapililidile pavachitendewa lahakalenge. 11 Hwetu tûvavalangila vanu anevo kuva vânilalikiwa, kwa kuva vânipililila. Mwenu mùnipilikana habali dya kupililila kwanga Ayubu, lola namuna Nang’olo chanantendedile Ayubu kuntululilo. Kwa kuva, Nang’olo àumbele chididi na uwambone.

12 Pamo na anelo lammalele, mmakukulupila avangu, munaapile kwa kutambulanga kulihunde au pachilambo au chinu chohecho. Mwenu mukâhaua “Elo,” muhiu ìve chihi elo, na mukâhaua “Nanga,” muhiu ìve chihi nanga, uchinga munahukumiwe na Nnungu.

13 Ikâva pâvele munu woheyo mmwenu abanîka, bahi àlembelwa anyuwe Nnungu. Na ikâva pâvele munu woheyo mmwenu ahangalâla, bahi àlembelwa aimbe dihimu dya kunnombolela Nnungu. 14 Na ikâva pâvele n’gonjo woheyo mmwenu, bahi àlembelwa avacheme vasele va vanu vankulupîla Yesu vannyuwile na kumpaka mahuta kwa mamulaka langa Nang’olo. 15 Vakâyuya kwa ing’ulupa, aneyo n’gonjo achialamywe, na Nang’olo achiammuihije umi wake. Na ikâva àtendile sambi, achiasamehewe sambi dyake. 16 Bahi litangolange masambi lenu mmene kwa mmene na

kuyuwilanila uchinga mupate kulamywa. Kuyuwa kwa namene kwa munu wambone pameho panga Nnungu kùvele na dimongo na kùnafala namene.

¹⁷ Eliya ávele munu muchi hwetu. Ániyuwa namene imbula inatonye, na imbula nanga painatonyile nchilambo chavo kwa vyaka vitatu na myedi sita. ¹⁸ Bahi nkuyuwa kavila, imbula nkutonya, na chilambo nkumeja vilyo.

¹⁹ Mmakukulupila avangu, munu yumo mmwenu akàhochela kwa kuha-pukana na uhiu, na munu yunji nkummuiha, ²⁰ mumale kuva, munu ammuíha munu aneyo kuhaloka muindila ya kuhochela, àmbempoha munu aneyo kuhaloka mukuhwa, na sambu dyake dyohe dya aneyo auíhwa òmbesamehewa.

Baluwa inandi ilembwîje na Petulo Ulongledi wa baluwa inandi ya Petulo

Baluwa inandi yanga Petulo ilembwije na Ntume Petulo. Petulo àtandilike baluwa yake kwa kulitambulanga mwene chalumo na avala vaválembidilè baluwa aino. Baluwa aino yònekana kuva Petulo àvalembedile vakúkulupila vammalele vaikalânga mmilambo vya “Ponto na Galatiya na Kapadokiya na Asiya,” vilambo vivêle nchilambo cha Utuluki maduvano. M’baluwa aino myanda yohe Petulo àvatambulanga kwa lina lya vakúkulupila “vaikâla pachilambo malinga vayeni” (sula ya 1:1). Kwa namuna fulani baluwa yake inalandana na baluwa yanga Paolo kwa Vaefeso, bahi vanu vohe vânikulupila kuva baluwa inandi ya Petulo ilembwije bada ya baluwa ya Vaefeso mmwaka wa pepi na mwaka wa 65 kutandikila mwaka wavelekejije Yesu Kilisto. Petulo àlembile baluwa aino akuno avèlè muimanga ya Loma, imanga imaikâna kwa lina lya sili, Babeli (sula ya 5:13).

Petulo àlonjeledile makudungilo lake la kulemba baluwa aino pahawile kuva, “ngùlembela ninkamyange mitima kuva, ibaniki imupitila nni sehemu ya inema yanga Nnungu kwajili yenu. Bahi imilanga muinema aneyo akuno muhwingilè” (sula ya 5:12). Petulo àvakamya mitima vakúsoma va baluwa aino kwa kuva vânabanihwa. Pàvele na ilandani fulani ya misitali ivêle nchitabu chitandi cha Petulo 2:11-3:7 na Vaefeso 5:18-6:9 na Vakolosayi 3:18-4:6. Misitali aneyo yammalele ivele na mahundo layâmba namuna vakúkulupila va ing’ande imo chivalembelewa vatendelanile, na habali ya kudipilikana mamulaka ditawâla. Uchocho, Petulo àvakamya mitima Vak-ilsto vapililile pavabanihwa kwa kuva, ntutulilo ùvele pepi (sula ya 4:1).

Uinjipihwa wa baluwa inandi ya Petulo

1. Sula ya 1:1-2, Petulo ànalitambulanga mwene na avala vavalembedile baluwa aino.
2. Sula ya 1:3-2:10, Petulo ànshukulu Nnungu kwajili ya upohi uvaukumila vakúkulupila vammalele na mana la upohi anewo mmaisha lavo.
3. Sula ya 2:11-4:11, Petulo àvahunda vakúkulupila namuna ya kuikala chikatapele ching’ati vanu vakámmaite Nnungu kwa namuna mbalimbali.
4. Sula ya 4:12-5:11, Petulo àvakamya mitima vakúkulupila uchinga vapililile pavabanihwa.
5. Sula ya 5:12-14, Petulo àmalilila baluwa yake.

Ntandiliko wa baluwa yanga Petulo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang’une Petulo, ntume wanga Yesu Kilisto. Ninnembila mwenu mmanu mutandolweji na Nnungu, muikâla apano pachilambo muchi mmayeni, mumwadilikène nchilambo cha Ponto na Galatiya na Kapadokiya na Asiya na Bisiniya. ² Nnungu Atata ánimmla mwenu na kuntandola kutandikila anepo patandi, na Umumu wake Wanaswe ántendile mwenu mùùve mmanaswe. Anelo lammalele lànitenteka uchinga mumpilikane Yesu Kilisto na kuhahulwa kwa myadi yake.

Nangu ngùyuwa inema na amani viyenjejeke kwenu mwenu.

Lilolelo likee na ntutulilo

³ Alombolewe Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto! Kwa chididi chake chikulu átutendile hwetu tuveleke mwanda wavili kwa kunfufula Yesu Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwile. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tũpete lilolelo lilee na ntululilo, ⁴ na tũmbepata mapala àlálà lavaahidite Nnungu vanu vake. Mapala àlálà lakákandika wala kuhang'uka na wala kupungula, anelo lànivikwa kulihunde kwajili yenu. ⁵ Kwa kuva, mwenu mũnkulupila Nnungu, bahi mũchungwa na dimongo dya Nnungu mpaka pamumbepwechela upohi uvèle pepi kuhunukuliwa mmahiku la ntululilo.

⁶ Mmambo anelo lammalele, mwenu mũnahangalala namene, ikánava kwa hambi mũnilebelewa mũũve nnihindambi kwa uhiku kadiki ing'anya ya kulingwa kwa namuna dyohe. ⁷ Kulingwa aneko kũnaida kwajili ya kupima ing'ulupa yenu ijũka kuva yamana namene kupunda sahabu. Ata sahabu yene ikánava nni chinu chondongéka, henga ipimwa kwa kuyochwa mmoto. Uchocho, na ing'ulupa yenu ijũka kuva yamana namene kupunda sahabu, nainang'o ilebelewa ipimwe uchinga imaikane kuva ya uhiu. Anepo njo pamumbelombolewa na kutumbyangwa na kweshimiwa muuhiku aula wambelumila Yesu Kilisto. ⁸ Mwenu mũnantamwa Yesu ikánava mukánambimwona, na mũnankulupila ikánava hambi mukámwona. Pamo na anelo, mwenu mũnahangalala namene kwa ihangaladi ing'ulu namene ikáhaulika, ⁹ kwa kuva, mũpwechela inudyo ya kukulupila kwenu, yani kupohwa disungu dyenu.

¹⁰ Manabii vánítahataha na kuloleha saana kuyamba upohi anewo na váníhumya unabii kuyamba inema ya upohi imupwechedile mwenu mmahiku alano. ¹¹ Umumu wa Kilisto ánavale nkati mwavo ánilongolela kuvahaulila kuyamba kubanika kwanga Kilisto na ukulu umbepwáwa bada ya ibaniki aneyo. Vanang'o vánítumbama namene uchinga vapate kumala kuva mambo anelo lambetendeka uhiku ntwani na kwa indila ntwani. ¹² Nnungu nkuvahunukulila manabii vake kuva, ujumbe aula uvayanjajije ukáchivamba vene, henga úmwamba mwenu. Na hambi ujumbe aula úniyanjajwa kwenu mwenu na vanu avala vachinnyubilila mwenu Malove Lambone kwa dimongo dya Umumu Wanaswe atumwije kuhaloka kulihunde. Ata malaika navanang'o vávènkuloleha saana mambo anelo.

Maisha lanaswe

¹³ Bahi ing'anya ya anelyo, lipanganihange mwalehu na mũũve tayali kulikamulanga. Tendanga uchocho kwa kuvika lilolelo lyenu muinema imumbepwechela muuhiku aula wambelumila Yesu Kilisto. ¹⁴ Bahi ikalanga muchi mmana mma Nnungu mupilikána. Munaleke maisha lenu ulatawaliwa na tama dihakalenge dimunavenadyo machedo pamukachimala. ¹⁵ Mwenu mũlebelewa mũũve mmanaswe kwa lammalele lamutenda malinga Nnungu anchemile mwenu chavele wanaswe. ¹⁶ Kwa kuva, inilembwa kuva, "Mũũve mmanaswe, kwa kuva nangu nni wanaswe."*

¹⁷ Na ikáva pamuyuwa mũnchema Nnungu "Atata," ayula avahukũmu vanu vammalele kupapatana na àlálà látatendànga bila kunnola muni kumeho, bahi muikale kwa kunnyopa Nnungu mmahiku alano la kuikala apano pachilambo. ¹⁸ Kwa kuva, mwenu mũnimala namuna chimugombolewije kuhaloka mmaisha lakáfala lamupwechedile kuhaloka kwa anakuluvenu. Mwenu nanga pamugombolewije kwa vitukutuku vyondongéka malinga chidivele dihela au sahabu. ¹⁹ Henga múgombolewije kwa myadi ya samani

* 1:16 Valawi 11:44-45, 19:2, 20:7.

ing'ulungwa namene yanga Kilisto, ánavele muchi ungandolo wa mwana akávele na chilema chohecho wala lilambwadi.

²⁰ Nang'e ánitandolwa na Nnungu kabla chilambo chikànambumbwa, nkuhunukuliwa mmahiku alano la kuntululilo kwajili yenu mwenu. ²¹ Na kwa kupitila Kilisto, mwenu mùnkulupila Nnungu anfufwíle Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwíle na kumwing'a ukulu. Bahi kupapatana na anelo látendíle Nnungu, mwenu mùnankulupila Nnungu na kuvika lilolelo lyenu kwanga nang'e.

²² Mwenu mùnihahulwa kwa indila ya kulipilikana lilove lya uhiu kwa kuvatamwa vakúkulupila avenu bila kulilambilila. Bahi vino tumbama kutamwana kwa disungu dyenu dyammalele. ²³ Kwa kuva, mwenu mùvelekwejije mwanda wavili, akee muchi vana vavelekwejije na atatavao na ayuvao vavéle na mmili auno úhwa, henga mùvelekwejije na Atata akáhwa, yani kwa dimongo dya lilove lya Nnungu livéle na umi na likee na ntululilo.

²⁴ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Vanu vammalele vavele muchi mahamba. Na ukulu wavo wammalele unapukutika muchi mauwa, kwa kuva, mahamba lànayuma na mauwa lànapukutika.

²⁵ Henga lilove lya Nang'olo likee na ntululilo."†
Na lilove anelyo njo Malove Lambone lahubiliwije kwenu mwenu.

2

Liyanga livéle na umi na vanu vatandolwejije na Nnungu

¹ Bahi lekanga kutenda lahakalenge lammalele na kulambila kwammalele na kulilambilila, na wiu na kuvatongolela vanu vanji lahakalenge. ² Malinga vakanunu chivalembela mavele, na mwenu uchocho mùlembelewa mùúve na hamu ya kukumbila mavele lahahwíke la chinnungu, uchinga mupate kutandeka na kupohwa. ³ Kwa kuva, mwenu mùniyeja na kumala kuva Nang'olo Yesu nni wambone.

⁴ Bahi hweneng'ana kwanga Nang'olo, kwa kuva nang'e nni liyanga livéle na umi. Liyanga anelyo línihitwa na vanu, henga Nnungu ánilitandola na kulitumbyanga namene. ⁵ Na mwenu uchocho, malinga mayanga lavéle na umi, mùnalundanywa pamo uchinga mùúve ing'ande ya Nnungu. Na mwenu mùjuhijwe kuva makuhani mmanaswe uchinga muhumye sadaka dya chinnungu dyakatapaliwa Nnungu ing'anya ya Yesu Kilisto. ⁶ Kwa kuva, Mmalemba Lanaswe Nnungu ánitangola kuva,

"Lola, nangu ngúvika pa Yelusalemu* liyanga likulu lya paindumba, na liyanga anelyo ánilitandola na kulitumbyanga namene.

Na munu woheyo ankulupíla akámbejata dihoni."†

⁷ Kwenu mwenu mukulupíla, anelyo njo liyanga lya kutumbyangika namene. Henga kwa avala vakákulupila nni,

"Liyanga lihitwije na akúdenga, hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele."‡

⁸ Na,
"Lijukile kuva liyanga livakuvâja vanu,

† 1:25 Isaya 40:6-8. * 2:6 Auno nsitali úlembwije "Sayuni." Na Vayahudi vátumila lina Sayuni kuyamba imanga ya Yelusalemu. Na maeleso layâmba Sayuni, lola Matayo 21:5. † 2:6 Isaya 28:16.

‡ 2:7 Sabuli 118:22.

liyanga livamatôha vanu.”⁸

Vâmbelikuvala ing'anya nanga pavalikulupidile lilove lya Nnungu, na vâmbelapata anelo lâvakudungidilè Nnungu kutandikila anepo patandi.

⁹Henga mwenu mùjukile kuva mmanu mma litawa lyalitandwele Nnungu, makuhani mma Nfalume Nnungu, chilambo chanaswe, mmanu mma Nnungu mwene. Mùnitandolwa uchinga mulayanjaje matendo lambone lâtëndilè Nnungu anchemîle mwenu kuuka nnpui na kumwingijanga munng'anje wake wa ajabu. ¹⁰Anepo patandi mwenu mukánavele mmanu mma Nnungu, henga vino mwenu nni mmanu mma Nnungu. Anepo patandi Nnungu akâchimmikila chididi, henga vino ànimmikila chididi.

Muikalange muchi mmatumwa mma Nnungu

¹¹Mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu nînyuwanga mwenu muvêle muchi mmayeni na amyanda apano pachilambo, mulinyemye na tama dya mmili dilumbâna na isungu. ¹²Muikalange chikatapele ching'ati vanu vakâmmaite Nnungu, uchinga vakânnambilila kuva mùtenda lahakalenge, valone matendo lenu lambone na kuntumbyanga Nnungu nniduva alila lyambekwida unavahukumu vanu va pachilambo.

¹³Bahi kwajili ya ukulu wanga Nang'olo, dipilikanange mamulaka dyam-malele dya vanu, ikâva ni ya nfalume avêle na dimongo, ¹⁴au ikâva ya vakulu vavikwîje na nfalume kwajili ya kuvahukumu asabu avala vatênda la-hakalenge na kuvalombolela avala vatênda lambone. ¹⁵Anecho nni chalem-bela Nnungu, àlebela munyalaje malove la chivelu la mavelu kwa kutenda lambone. ¹⁶Muikalange muchi mmanu muvêle hulu, henga munatumile mwanya anewo wa uhulu kuva chilambililo cha kutenda lahakalenge, ila mùlembelewa muikalange muchi mmatumwa mma Nnungu. ¹⁷Vâesimu vanu vammalele, na vatamwange vakûkulupila avenu, nnyopange Nnungu na mùmwesimu nfalume.

Nfano wa ibaniki yanga Yesu

¹⁸Mwenu mmatumishi, vapilikane vanang'olo venu kwa eshima yam-malele, akee chihi avala vambone na vapole bahi, henga ata na âvala vâkalipâ. ¹⁹Kwa kuva, mukâpililila ibaniki imukalembelewa kupata kwa-jili ya kumweshimu Nnungu, anecho nni chinu chinkatapalila Nnungu. ²⁰Dachi, mùmbepata faida ntwani mukâpililila ibaniki imulembelewa ku-pata ing'anya ya makosa lenu? Henga mukâpililila ibaniki ing'anya ya kutenda lambone, anecho nni chinu chinkatapalila Nnungu. ²¹Anecho njo chanchemedile mwenu Nnungu, kwa kuva, Kilisto nanang'e ânibanihwa ing'anya yenu mwenu, nkunnekelanga nfano uchinga mupapate din-jayo dyake. ²²Nang'e akanatendile sambi, na wala lilove lya kulam-bila likânahumile nkanya mwake.** ²³Nang'e panatukenwe wala nanga panapindikwile, na panabanijwe, nang'e wala nanga panavayohije vanu uchinga ayopwe, ila ânilelekelela mwalehu kwanga Nnungu, ahukûmu kwa haki. ²⁴Kilisto mwene âdinyakwile sambi dyetu mummili mwake, apala pânambwije munsalaba uchinga tupate kudileka mwalehu sambi na kuikala muchi chalem-bela Nnungu. Na kwa kupanywa kwake, mwenu mùnilamywa. ²⁵Kwa kuva, mwenu mwâvele muchi angandolo vachiyahîka, henga hambi mùnimuyila ayula Nchungu na Nkwângalila wa disungu dyenu.

⁸ 2:8 Isaya 8:14. ** 2:22 Nsitsli wa 22 mpaka 25 ûlisingila namene Isaya 53:4-9

3

Mahundo kwa valombwije na valombile

1 Uchocho na mwenu mmakongwe, vapilikane valume venu uchinga vakâpwawa valume vakâlikulupila lilove lyanga Nnungu vutangwe kwa matendo lenu lambone akee malove lenu. 2 Vâmbeutangwa, ing'anya ya kumwonanga namuna chimuikalanga kwa maisha lanaswe kwa kunnyopa Nnungu. 3 Kulipamba kwenu kunave chihi kwa pannima, malinga kutiva ulindo na kuwala vitukutuku vikatapajjwe kwa sahabu na kwa kuwala dinguvo digalika namene. 4 Henga mwenu mulembelewa mulipambe muunu wenu wa nkati, kwa ikatapadi ikâondongeka, ikatapadi ya isungu ya upole na amani. Na kulipamba malinga aneko njo kwa mana namene pameho panga Nnungu. 5 Uvula njo chivanalipambile akongwe vanaswe va machedo, vanang'o vâvika lilolelo lyavo kwanga Nnungu na kuvapilikana alume vao. 6 Kwa fano, Sala ânimpilikana Iblahimu, nkunchema nang'olo wake. Na mwenu mumbekuva mmana mma Sala mukâtenda lambone bila kuyopa chinu chohecho.

7 Uchocho, na mwenu mmalume, mulembelewa muikalange na akongwe venu akuno umumala kuva vanang'o nni viumbe vidabadânga. Na mulembelewa mvaeshimu, kwa kuva vanang'o vâmbepwechela pamo na mwenu inudyo ya umi ukee na ntululilo. Vâeshimu uchinga chinapwawe chinu chakudivila âlalâ lamunnyuwanga Nnungu.

Kubanihwa ing'anya ya kutenda lambone

8 Kwa kumalilila, nangu ngûhaua kuva, mwenu mmammalele mulembelewa mukudungile ulamo, na mùûve mmanu mma kusikitikilanila na mmanu mma kutamwana, malinga ummamo muing'ulupa na mùûve mmanu mma kuvikilanila chididi na mmanu mma kulisulupuha. 9 Munavapindikule vanu lahakalenge kwa lahakalenge au kuvatangolanga lahakalenge kwa lahakalenge, henga muvapindikule kwa kuvayuwila balaka. Kwa kuva, anelyo njo lyanchemeledile Nnungu mulitende, nanang'e achiam'baliki mwenu mukâtenda uchocho. 10 Kwa kuva, Malemba Lanaswe lâhaua kuva,

“Munu alembêla alahangalalile maisha,
na kuikala mmaduva lambone,
âlembelewa aludivile lulimi lwake lunatangole lahakalenge,
na kanya yake inalambile.

11 Aleke kutenda lahakalenge, koka alatende lambone,
aitahe amani na kuilondola.

12 Kwa kuva, meho langa Nang'olo lavalola vanu vatênda lalalembela Nnungu,

na makutu lake lânavapilikanila pavayuwa.

Henga vanu avala vatênda lahakalenge Nang'olo ânavatahuka.”*

13 Dachi, nnani ambemmênga mwenu mukâtumbama kutenda lambone?

14 Ata kumubanihwa kwajili ya kutenda lalalembela Nnungu, mwenu nni mmanu muvêle na wasa. Munannyope munu woheyo annyôha na wala munâave na lipamba. 15 Henga n'juhe Kilisto kuva Nang'olo wa weka mmitima yenu. Maduva lammalele mùûve tayali kunnyang'ula kila munu ammujânga habali ya lilolelo limuvenalyo, henga nnyang'ule kwa upole na eshima. 16 Mùûve na makudungilo lambone mmitima yenu uchinga

* 3:12 Sabuli 34:12-16.

avala vannambihilânga na kuntangolela lahakalenge ing'anya ya matendo lenu lambone lamutenda ing'anya ya kulundanywa kwenu na Kilisto, vaone dihoni. ¹⁷ Ikâva Nnungu ânitamwa ubanihwe ing'anya ya kutenda lambone nni wasa kuliko kubanihwa ing'anya ya kutenda lahakalenge, ¹⁸ kwa kuva, ata Kilisto nanang'e ânibanihwa na kuhwa mwanda umo ing'anya ya sambidiyetu. Nang'e âvele wambone pameho panga Nnungu, henga ânihwa kwajili ya vanu vakâvele vambone pameho panga Nnungu, uchinga atupelekeje kwanga Nnungu. Yesu ânihwa chimmili, henga isungu yake yâvele chihi yumi. ¹⁹ Na isungu yake nkuhwena unadihubilila disungu dya vanu divêle nchihungo. ²⁰ Disungu anedyo nni dya vanu avala vanantahwike Nnungu anepo kala, mmahiku la Nuhu, muuhiku aula Nuhu wachikatapaja safina, na Nnungu ânivapililila namene vanu anevo muuhiku anewo. Safina aneyo váingidile chihi vanu kadiki, vanu nane bahi vanapohwije kupitila medi anelo. ²¹ Na medi anelo nni nfano wa ubatiso umpôha mwenu vino. Ubatiso anewo ukee wa kuhahula uhakwa wa mummili, henga nni ahadi kwanga Nnungu imuitenda kwa makudungilo lambone la muntima. Na ubatiso anewo ûmpoha mwenu kwa indila ya kufufuka kwanga Yesu Kilisto. ²² Yesu âpite kulihunde na vino âikala m'bali wa kunkono wa Nnungu, mmamulaka lake Nnungu, wavatawala malaika na mamulaka lammalele pamo na dimongo dyammalele.

4

Maisha lahambi

¹ Kilisto ânibanihwa chimmili. Bahi na mwenu uchocho likamyange uchinga mùûve na likudungilo ulyolyo lyanga Kilisto. Kwa kuva, munu apililila ibanihwi ya mmili kwajili ya Kilisto, ânilekana mwalehu na sambidi. ² Kwa kuva, akâikala kavila kwa kupapata tama dya chimunu, henga âikala kwa kutenda lalalembela Nnungu kwa maduva laisalidile la kuikala apano pachilambo. ³ Anepo kala mwenu mûtumila uhiku wohe kwa kutenda matendo lavatenda vanu vakâmmaite Nnungu. Múnijevelela kutenda umalaya na kuva na tama dibaya na kukalewa na kutenda ding'ole dya kupundiha kulya, na kukimbila vikimbilo vya kukaleweja na kutenda ibada dibaya namene dya disanamu. ⁴ Henga hambu vanu vakâmmaite Nnungu vânakangana kumwona mwenu mukâkumilana na vanang'o kavila mmaisha lavo la uwamba, bahi ing'anya ya anelyo, vântangolelanga malove lahakalenge. ⁵ Henga vanu anevo vâmbelumya isabu kwanga Nnungu, avêle tayali kuvahukumumu vanu vumi na vahwîle. ⁶ Vanu vahwîle, vâhukumwije kuhwa chimmili malinga vanu vammalele chivahukumwiwa, henga vânihubiliwa Malove Lambone uchinga disungu dyavo diikale pamo na Nnungu vyaka na vyaka.

Namuna vakûkulupila chivalembelwa vatumile dinudyo dya chinnungu

⁷ Ntululilo wa mambo lammalele ûvele pepi kutimila. Bahi mùlembelwa mùûve na ding'ano na muhulule kulikamulanga uchinga muhulule kuyuwa. ⁸ Na lya muhimu kupunda lammalele nni mwenu kutumbama namene kutamwana, kwa kuva itamwi isamehe sambidiyohe namene. ⁹ Mukalibisane mmene kwa mmene bila kuhinginikilana. ¹⁰ Kila munu âlembelwa aitungile inudyo yapwechedile, kwa faida ya vanu vanji, kwa kutenda uchocho muchimuve mmakwimilila mmambone mma dinudyo dya namuna dyohe dimupewije na Nnungu. ¹¹ Bahi munu woheyo ahubili, âlembelwa

atangole muchi Nnungu àvenkutangola kupitila nang'e. Na munu atumîka, àlembelewa atumike kwa dimongo dyapewije na Nnungu, uchinga Nnungu atumbyangwe kwa vitukutuku vyammalele kupitila Yesu Kilisto, avêle na ukulu na dimongo dikee na ntululilo. Amina.

Kubanihwa kwa nkûkulpila

¹² Mmakukulupila avangu unintamwanga, munakangane ing'anya ya ibaniki ing'ulu ya kunninganga. Na kulingwa anekwo munakwone kuva nni chinu chiyeni kwenu mwenu. ¹³ Henga mùlebelewa muhangalale ing'anya mùkumila ibaniki yanga Kilisto. Bahi ing'anya ya anelyo, mwenu mùmbhangala kwa ihangaladi ing'ulu muuhiku aula umbehunukuliwa ukulu wake. ¹⁴ Wasa mwenu mukatangolewa malove lahakalenge kwajili ya Kilisto, kwa kuva Umumu wa ukulu, yani Umumu wanga Nnungu àikala nkati mwenu. ¹⁵ Anapwawe kananga munu yumo mmwenu abanihwa ing'anya ya kuva nkûwalala au nkûwîwa au nkûtenda lahakalenge au nkûlikundanya mmambo la vanu vanji. ¹⁶ Munu akàbanihwa kwa kuva nang'e nni Nkilisto anaone dihoni, henga àlembelewa antumbyange Nnungu kwa kuchemwa lina anelyo.

¹⁷ Kwa kuva, uhiku wa hukumu ùvele pepi. Na hukumu aneyo ìmbetandilika kwa vanu va Nnungu. Na ikàva hukumu aneyo ìmbetandilika kwetuhwe, bahi ìmbekuva dachi kwa vanu vakátamwa kulapilikana Malove Lambone la Nnungu? ¹⁸ Ìvele muchi Malemba Lanaswe chilahaula kuva, "Ikàva kupohwa kwa munu atênda lalalembela Nnungu kunakamajanga, ìmbekuva dachi kwa munu akámweshimu Nnungu na avêle na masambi?"*

¹⁹ Bahi vanu avala vabanihwa kwajili ya kutenda lalalembela Nnungu, vahwenehe kutenda lambone, na vadikamuje disungu dyavo mmakono langa Nnungu, Nkûumba, na akulupika mwalehu.

5

Kulichunga likuwa lya vanu vankulupîla Yesu

¹ Nangu ninyuwanga namene mwenu mmasele mma likuwa lya vanu vankulupîla Yesu mma aneko. Nangu uchocho ni nsele nnyenu na shahidi wa kubanihwa kwanga Kilisto, na nni yumo muvanu vambekumîla ukulu umbehunukuliwa. ² Lichungange likuwa lyampele Nnungu na kuliimilila, akee kwa kunamatijwa îla kwa kutamwa chihi mmene muchi Nnungu chatamwa. Munantumikile Nnungu ing'anya ya tama dibaya dya mali, henga tamwanga namene kuntumikila Nnungu kwa ntima wambone. ³ Munalitawale kwa dimongo likuwa anelyo limupewije kulichunga, henga mùlebelewa mùùve nfano kwa vanu anevo. ⁴ Na pambehunukuliwa Nchunga Nkulu, anepo mumbepwechela litaji lya ukulu likáondongeka.

⁵ Uchocho na mwenu mmavijana mùlebelewa muvapilikane anevo vasele. Mwenu mmammalele mùlebelewa mulisulupuse uchinga mutumikilane mmene kwa mmene, kwa kuva Malemba Lanaswe lâhauila kuva, "Nnungu ànavatahuka vanu avala valitûpya, henga aveng'a inema vanu valisulupûsa."* ⁶ Bahi lisulupusange mmene muyo mwanga Nnungu avêle na dimongo ding'ulu, uchinga antumbyange muuhiku ulembelêwa. ⁷ Ntikange nang'e lipamba lyenu lyammalele, kwa kuva nang'e ànankambikambila mwenu.

* 4:18 Milili 11:31. * 5:5 Milili 3:34.

⁸ Mulikamulange mmene na kuva meho, kwa kuva, mmongo mwenu Ibilisi ànadinguka-dinguka muchi uhimba agulúma wantaha munu antang'une. ⁹ Mwenu ntahukange aneyo, akuno muhwingilè muing'ulupa, umumala kuva ibaniki imuyona mwenu ìvakoja na vakúkulpila avenu pachilambo chammalele. ¹⁰ Mwenu bada ya kubanihwa kwa uhiku kadiki, Nnungu wa inema yammalele anchemênge mwenu kuinjila muukulu wake ukee na ntululilo kwa kulundanywa kwenu na Kilisto, nang'e achiankamilisange. Achiantayange dimongo na kumwimijanga, akuno muhwingilè mwalehu. ¹¹ Nang'e njo Nnungu avêle na dimongo dikee na ntululilo. Amina.

Disalamu dya ntululilo

¹² Nangu ninnembidile mwenu baluwa aino yananjipi kwa kuyangatwa na Sila, munu unimmaite kuva ànakulupika. Nangu ngùlebela ninkamyange mitima kuva, ibaniki imupitila nni sehemu ya inema yanga Nnungu kwajili yenu. Bahi imilanga muinema aneyo akuno muhwingilè.

¹³ Likuwa Iya vanu vankulupila Yesu livêle ku Babeli,† vanu vatandolweji chalumo na mwenu, vànansalimilanga. Mako, mwanangu muing'ulupa nanang'e ànansalimilanga. ¹⁴ Musalimilane kwa itamwi ya Chikilisto. Nangu ngùyuwa amani ìve pamo na mwenu mmammalele, mmanu vake Kilisto.

† 5:13 Apano Petulo àlembile Babeli, na àtumidile luga yampihò kuyamba imanga ya Loma.

Baluwa yavili ilembwîje na Petulo Ulongoledi wa baluwa yavili ya Petulo

Baluwa yavili ya Petulo ilembwije na Ntume Petulo. Vatalamu va Bibiliya vâtenda kuva Petulo âilembile baluwa aino avèlè ku Loma kabla ya kuhwa kwake, mmyaka ya 60 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Uchocho, Petulo âichema baluwa aino kuva baluwa yake yavili (sula ya 3:1), bahi ìmbekuva, talehe ilembwîje baluwa aino yavele bada ya talehe aila ilembwîje baluwa inandi. Baluwa aino Petulo âvalembedile vakúkulupila vammalele.

Petulo âlembile baluwa aino uchinga avakamye vakúkulupila mitima vaikale maisha la kumweshimu Nnungu, na kuvaduma vanalapapate mahundo la vakúhunda va kulambila (sula ya 2). Uchocho, Petulo âvahimya vakúkulupila vanavapilikanile vanu vahaûla kuva, Nnungu ânatima kuitimisa ahadi yake ya kuuya kwanga Yesu. Na badala yake Petulo âvahaulila kuva Nnungu nanga patima, henga âhumya wasa uchinga vanu vanji vapohwe (sula ya 3:8-9). Kwa kuva Nang'olo âmbeitimisa ahadi yake ya kuuya, bahi vakúkulupila vâlembelwa vaikale maisha lambone lankatapalila Nnungu (sula ya 3:14).

Uinjipihî wa baluwa yavili ya Petulo

1. Sula ya 1:1-2, Petulo âlitambulanga mwene na avala vavalembila baluwa aino.
2. Sula ya 1:3-21, Petulo âvakumbusa kuikala maisha lambone kwa kuva, Nnungu ânitwing'a dimongo dya kuikala kwa namuna aneyo (sula ya 1:3-21).
3. Sula ya 2:1-22, Petulo âvaduma vakúkulupila kwamba vakúhunda va kulambila, na kulonjelela kwamba chinu chimbevakoja vakúhunda vakulambila, kuntululilo.
4. Sula ya 3:1-17, Petulo âmalilila baluwa yake kwa kuvakamya mitima vakúkulupila vaikale maisha lambone, uvalipanganiha kwajili ya kuidi kwa Yesu Kilisto mwanda wavili.

Ntandiliko wa baluwa yanga Petulo

¹ Baluwa aino îhaloka kwang'une Simoni nguchêmwa Petulo,* ntumishi na ntume wanga Yesu Kilisto. Nangu nînnembila mwenu mmanu mujaliwîje ing'ulupa uila yamana malinga itujaliwije hwetu kwa haki ya Nnungu wetu na ya Mpohi Yesu Kilisto.

² Nangu ngûyuwa inema na amani îyenjejeke namene kwenu mwenu kwa indila ya kummala Nnungu na Yesu Nang'olo wetu.

Kuchemwa na kutandolwa na Nnungu

³ Kwa dimongo dyake dya chilungu, Nnungu âtupele vitukutuku vyammalele vilembelêwa uchinga tuikale chihi kwa namuna yalembela Nnungu. Tûlapwechedile anelo lammalele kwa kummala nang'e atuchemile tukumile ukulu na uwambone wake mwene. ⁴ Bahi kupapatana na ukulu na uwambone wake, Nnungu âtujalidile dinujo ding'ulu na dyamana dyanatuahidite, uchinga kwa dinujo anedyo tupate kukumila hali yake ya chilungu

* **1:1** Munsitali auno ilembwije "Simoni Petulo," malina anelo mavili lâvele la munu yumo, yani Petulo. Simoni îyâvele lina linji lyanga Petulo.

na kupalanyoka muiyondongeki itendîhwa na tama dibaya dya pachilambo. ⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, tumbama namene kuyenjeja uwambone mu-ing'ulupa yenu, na muuwambone wenu, yenjejanga kummala Nnungu, ⁶ na mukummala Nnungu, yenjejanga kulikamulanga, na mukulikamulanga, yenjejanga kupililila, na mukupililila, yenjejanga kuikala kwa namuna yalembela Nnungu, ⁷ na mukuikala kwa namuna yalembela Nnungu, yenjejanga kutamwana mmene kwa mmene, na mukutamwana mmene kwa mmene, vatamwe na vanu vanji. ⁸ Mukàva na dinudyo anedyo na dikàhalija kukulumuka, òmbennyululiha mwenu kutumika saana na kupa saana vi-hepo kwa kummala mwalehu Nang'olo wetu Yesu Kilisto ⁹ Kwa kuva, munu akee na dinudyo anedyo, àputele meho, na akàhulula kulola kulehu. Nang'e àniluvalila kuva ànihahulwa sambi dyake dya anepo kala.

¹⁰ Bahi mmakukulupila avangu, tumbama namene kuikala kwa namuna imaiha kuva munitandolwa na kuchemwa na Nnungu. Na mukàtenda uchocho, mwiko mukambeyanguka. ¹¹ Na kwa namuna aneyo muchimujaliwe kwa inema yake kuinjila mu Ufalume ukee na ntululilo wa Nang'olo na Mpohi wetu Yesu Kilisto.

¹² Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nimbekuwa uninkumbusanga mambo anelo maduva lammalele, ikànavu munitamalama na munitahwinga muuhiu umupwechedile. ¹³ Nangu ngwòna kuva, nni chinu chambone nintakatuhange kwa indila ya kunkumbusanga mambo anelo muuhiku wammalele unimbekuwa mun'gongwe auno, yani mmili wangu. ¹⁴ Kwa kuva, nangu ñnimala kuva ngùvele pepi kuuleka mmili auno, malinga Nang'olo wetu Yesu Kilisto changulangujije. ¹⁵ Henga nimbetumbama namene uchinga panimbekuhwa muhulule kulakumbukila mambo anelo maduva lammalele.

Vanu vashuhudidile ukulu wanga Kilisto

¹⁶ Uhiku aula utuchinnyundanga mwenu kuyamba habali dya dimongo na kuuya kwanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto, hwetu nanga patuchitumila dinano dya kulambila ditungwije na vanu vavêle na ulamba, henga hwetu tûnilyonela tuvene na meho letu, ukulu wake. ¹⁷ Kwa kuva, àpwechedile eshima na ukulu kuhaloka kwanga Atata Nnungu, apala palinnyidilidile lidi kuhaloka kwanga Nnungu avêle na ukulu nkulu, ulihaula kuva, "Ayuno nni Mwanangu unintamwa, ungukatapaliwa nawe!"† ¹⁸ Hwetu tuvene tûnilipilikana lidi anelyo kuhaloka kulihunde patunavele pamo na Yesu nninghanga lyanaswe.

¹⁹ Anelo lammalele lànitumaihiya uhiu wa ujumbe wa manabii. Na mwenu mûmbetenda saana mukàkamulana na ujumbe anewo. Ujumbe anewo ùvele muchi chibatali chilangâja pachinu pavêle lupi, mpaka liduva alila lyantululilo palimbekucha, na Kilisto, inondwa ya kulyamba pambelangaja mmitima yenu. ²⁰ Pamo na anelo, mumale kuva nanga unabii Mmalemba Lanaswe uhalokâna na kumala kwanga munu mwene. ²¹ Kwa kuva, nanga ujumbe wohewo wa chinabii uhalekène na itamwi yanga munu, henga vanu vátangwele lahalêke kwanga Nnungu akuno uvalojwa na Umumu Wanaswe.

2

Vakùhunda va kulambila

¹ Anepo kala vâhumidile manabii va kulambila ching'ati vanu va Isilaeli, uchocho nni chivambhumila vakùhunda va kulambila mmwenu. Vanu

† **1:17** Matayo 17:5, Mako 9:7, Luka 9:35.

anevo vàmbeinjija kwa sili mahundo mabaya namene la kulambila, akuno uvantahuka na Nang'olo Nkulu avakombwéle kwa galama ing'ulu namene, na kwa indila aneyo vàmbepiyanya kulipelekejija vene iyondongeki. ² Vanu vohe vàmbeppata matendo lavo lahakalenge na kwa kupitila vanang'o, Indila ya Uhiu ìmbelambiliwa malove lahakalenge. ³ Bahi ing'anya ya tama dyavo dya dimali, vakúhunda anevo va kulambila vàmbelipatila faida kwenu mwenu kwa malove lavo la kulambila. Henga hukumu yavo ìntangaswa kutandikila machedo, na vanu anevo vakambetima kwondongwa.

⁴ Kwa kuva, Nnungu nanga panavavikidile chididi malaika avala vanatendile sambi, henga ávayahite Jihannamu. Aneko vànihungwa nnupi akuno uvalindilila liduva aila lya hukumu. ⁵ Nnungu nanga panachivikidile chididi chilambo cha machedo, apala panavapelekejijije livambwe vanu avala vakáchimweshimu nang'e, henga áchungile chihi Nuhu áchivahubilila vanu vanji haki yanga Nnungu, chalumo na vanu vanji saba. ⁶ Uchocho, Nnungu ánidihukumu asabu dimanga dya Sadoma na Gamola kwa kudipija moto. Na kwa kutenda uchocho, Nnungu álangujije nfano wa mambo lambevapáta vanu vaténda lahakalenge. ⁷ Nnungu ámpohije Lutu, munu áchilatenda lalalembela Nnungu, munu anahinginihijwe na matendo la vanu váchiténdá lahakalenge. ⁸ Lutu áikala ching'ati vanu vaténda lahakalenge, na kwa maduva lohe ánalona na kulapilikana mambo álá lachimpwetéka mwisungu yake. ⁹ Bahi Nnungu ánimala namuna ya kuvapoha mukulingwa vanu vamweshimu nang'e na ánimala namuna ya kuvaasibu vanu vaténda lahakalenge akuno uvalindilila liduva lya hukumu. ¹⁰ Nnungu ámbelialija namene kuvahukumu asabu vanu avala vaveléngé na tama dibaya dya mmili na avala valahebúla mamulaka lake.

Vakúhunda anevo va kulambila vèvele na chibuli na vánalyona na wala nanga pavayopa kuvatongolela lahakalenge viumbe vivéle na ukulu. ¹¹ Pamo na kuva malaika vèvele na uweso na dimongo kuvapunda vanang'o, henga vakábulu kuvatangolela lahakalenge viumbe anevyo muyo mwanga Nang'olo. ¹² Henga vakúhunda anevo va kulambila vèvele muchi anyama vakee na ding'ano vavelékwa chihi kwajili ya kukamulwa na kusinjwa. Vanang'o vátangola chihi lahakalenge kuyamba vitukatuku vivakamaite. Vámbekwondongwa ing'anya ya matendo lavo lahakalenge látatendàngá. ¹³ Vàmbelipwa ibaniki ing'anya ya ibanihi ivavatendedile vanu vanji. Vánahangalala namene pavatimisa tama dyavo dya mmili liduva ulivala, na pavakamola n'ding'ole dyenu vátaya dihoni na uhakwa nkulu, akuno uvahangalalila mambo lavo la kulambila. ¹⁴ Vanu anevo vâhimukila chihi kulala ugoni na wala nanga pavahopela kutenda masambi. Vanu anevo vâvautanga vanu vadabadànga muing'ulupa, na vanu vatawaliwa na ditama dya kupata dimali. Vanu anevo vânilaniwa na Nnungu. ¹⁵ Vâilekile indila ya uhiu na kuhochela akuno uvapapata indila aila yanapapete Balamu mwana wanga Beoli. Balamu átamwije namene kupata dimali kwa indila ikee ya haki, ¹⁶ henga ánikalipilwa ing'anya ya lahakalenge lake. Bahi punda, nnyama akábulu kutangola, ántangola muchi munu na kuudivila uvelu wa nnabi aneyo.

¹⁷ Vakúhunda anevo va kulambila vakávele na faida. Vèvele muchi chimbwimbwi ching'ang'anéle na vèvele muchi mahunde lapepelúhwa na lipungo. Na lupi lwa Jihannamu lutotile lûnivikwa muyo mwavo. ¹⁸ Kwa kuva, vâvautanga vanu vapolonywéke chihambi-hambi muvanu vaikála maisha

la kuhochela. Na vātenda uchocho kwa malove lavo la kulyona lakee na mana na kwa kutumila tama dya miili yao. ¹⁹ Vāvaahidi vanu vanji kuva vāmbekuva hulu akuno vene vavèlè vatumwa va mambo lahakalenge. Kwa kuva, kila munu ààva ntumwa wa chinu chohecho chintawāla. ²⁰ Bahi kupapatana na anelo, ikāva vanu vānipolonyoka kuhaloka muiyondongeki ya mambo la pachilambo kwa indila ya kummala Nang'olo, Mpohi wetu Yesu Kilisto, koka nkuuila kavila kutenda lahakalenge, hali yavo ya kuntululilo ìmbekuva ibaya kupunda aila inandi. ²¹ Kwa kuva, ikavele wasa kwa vanu anevo kuikavele vakaimala indila ya haki, kuliko kudimala amuli dyanaswe divadipwechedile koka nkudileka. ²² Henga vanu ava vāmaiha uhiu wa milili ihaūla kuva, “Ung'avanga àuyila kulya matapiso lake mwene,”* na “Unguluve uvannyingile àuyila kuyalata mmatope.”

3

Ahadi ya kuuya kwa Nang'olo

¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, aino nni baluwa yangu yavili ininnembila mwenu. N'dibaluwa adino dyammalele dimbili ngùlebela ngutakatuhe makudungilo lenu lambone uchinga mulakumbukile. ² Ngùlebela mulakumbukile malove lavanatangwele manabii vanaswe machedo na amuli dyake Nang'olo, Mpohi wetu Yesu Kilisto divanainadayo mitume venu. ³ Mùlembelwa hoti mumale kuva, maduva la ntululilo vāmbekwida vanu vambeikāla kwa kupapata ditama dyavo vene. Vāmbentendelanga mwenu mang'wanyu, ⁴ uvahaula kuchidoni, “Ániahidi kuva àmbekwida! Hambi àvele kwachi? Kwa kuva, anakuluvenu vānihilanga, henga vitukutuku vyammalele vīvele chihi uchila chivinaele kutandikila pachiumbwije chilambo.” ⁵ Vanu anevo vālivailala namadi kuva kutandikila anepo kala Nnungu átangwele chihi lilove, koka chilambo na kumahunde nkupwawa. Chilambo chíumbwije kwa kuhumila mmedi na kwa indila ya medi. ⁶ Na kwa medi, vanu va chilambo cha kala vāniondongwa kwa livambwe. ⁷ Henga kwa amuli ya Nnungu, chilambo cha vino na kumahunde, avi vīniungulwa kwajili ya moto. Vīniungulwa mpaka liduva livambehuku-miwa vanu vatēnda lahakalenge na kwondongwa.

⁸ Henga mmakukulupila avangu unintamwanga namene, munalivalile lilove alino kuva, pameho panga Nang'olo liduva limo līvele muchi myaka alufu, na myaka alufu ivele muchi liduva limo. ⁹ Vanu vanji vātenda kuva Nang'olo ànatima kutimisa ahadi dyake, henga Nang'olo akátima kutimisa ahadi dyake. Nang'e ànapilila ing'anya yenu mwenu, kwa kuva akátamwa munu woheyo àyahike, ila àlebela vanu vammalele valekange masambi.

¹⁰ Liduva lyambeuya Nang'olo limbekuva muchi iidi ya nkwiva. Liduva anelyo kumahunde kùmbekwa kwa dihinji ding'ulu na vitukutuku vilangāja kumahunde vimbepijwa moto, pamo na chilambo na vitukutuku vyammalele vīvelēnge pachilambo navinang'o. ¹¹ Bahi kwa kuva vitukutuku avino vyammalele vimbekwondongwa, mwenu mùlembelwa muikale iikadi yanaswe na kwa namuna yalembela Nnungu, ¹² akuno umulolela liduva alila lya Nnungu na kulikumisa kwida kwake. Liduva anelyo, chilambo chimbepijwa kwa moto na vitukutuku vilangāja kumahunde vimbepijwa na kuyeyuka. ¹³ Henga kupapatana na ahadi ya Nnungu, hwetu tūlolela kumahunde kwahambi na chilambo chahambi, pachinu pāmbekùvā na haki.

* 2:22 Milili 26:11

¹⁴ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga namene, kwa kuva mùlòlèla anelo, tumbama uchinga ankoje muhawwikè bila kuva na likosa lyohelyo, akuno umuikala kwa amani pamo na Nnungu. ¹⁵ Mwenu mùlembelewa mumale kuva ilindilidi yanga Nang'olo nni wasa kwa vanu uchinga vapate kupohwa, malinga Paolo nkúkulupila nnyetu utuntamwa namene chanannembidile kwa lúnda lwapwechedile kuhaloka kwanga Nnungu. ¹⁶ Mambo anelo nni lálèmbà n'dibaluwa dyake dyammalele patangola kuyamba ipililidi ya Nang'olo. M'baluwa anedyo mùvele vitukutuku vikamajânga kuvimala. Na vanu va mavelu na vakáhulula kuukamulila uhiu, vânalapindikulanya mana la malove anelo muchi chivapindikulanya Malemba lanji Lanaswe. Na kwa kutenda uchocho vâlyondonganga vene.

¹⁷ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, mwenu mùnilamala mambo anelo. Bahi lyongolelange uyopa mùnahochejwa na ikumbi ya vanu vatendânga lahakalenge, nkunnemanga kuhwina. ¹⁸ Henga mùlembelewa muhwenehe kukulumuka muinema na mukummala Nang'olo, Mpohi wetu Yesu Kilisto. Nang'olo atumbyangwe, vyaka na vyaka! Amina.

Baluwa inandi ilembwîje na Yohana Ulongoledi wa baluwa inandi ya Yohana

Baluwa inandi yanga Yohana ilembwije na Ntume Yohana mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 85 mpaka mmwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Yohana nanga palitambulanga kuva nang'e njo alembile baluwa aino, henga musula inandi ya baluwa aino ilanguja kuva nang'e njo shahidi alawêne maisha langa Yesu na kufufuka kwake (sula ya 1:1-3). Uchocho, namuna ya ilembi ya baluwa aino ilandana na aila ya Injili ya Yohana. Ìkulupika kuva Yohana áchilembile chitabu cha Injili ya Yohana chalumo na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi na yavili na yatatu, mmahiku lachiikala muimanga ya ku Efeso.

Yohana álembile baluwa aino mmahiku àlalá likuwa lya vanu vankulupila Yesu pavachikambywakambywa ing'anya ya mahundo la vanu vachilichema, "Vaginosti." Vanu anevo váhunda kuva, mambo la chimmili nanga palavele na uhusiano na mambo la chinnungu, na kuva mmili nni chinu chibaya. Na váhunda kuva, Yesu panavele apano pachilambo ávele Nnungu mwalehu, henga nanga panavele na mmili wa chimunu. Bahi ing'anya ya anelyo, Yohana àlitambulanga kuva nang'e nni munu alawêne maisha langa Yesu kwa meho lake, na kun'gusa kwa makono lake (sula ya 1:1-3). Makudungilo langa Yohana la kuilemba baluwa aino lavele kuva, vammalele vambeipwecheléla baluwa aino vapate kukumilana na vanu vammalele vakumilâna na Atata Nnungu na Yesu Kilisto Mwanawe (sula ya 1:4), na kuvadivila vakúkulupila vanatende sambi (sula ya 2:1), na kuvanyemya vakúkulupila na mahundo la kulambila (sula ya 2:26), na kuveng'a vakúkulupila uhakika wa kumala kuva muhiu vânipohwa (sula ya 5:13).

Uinjipihwa wa baluwa inandi ya Yohana

1. Sula ya 1:1-4, Yohana àitambuliha baluwa yake, na kulonjelela likudungilo limo lyalembidile baluwa aino.
2. Sula ya 1:5-3:10, Yohana àfafanula namuna Nnungu chavele nng'anje, na kutuhimya kuva tûlembelwa tuikale muchi chachiikala Yesu.
3. Sula ya 3:11-5:12, Yohana àtukumbusa kwamba amuli ya kutamwana tuvene kwa tuvene.
4. Sula ya 5:13-21, Yohana àmalilila baluwa yake.

Lilove lya umi

¹ Hwetu tûnnembilanga mwenu kuyamba ayula Lilove avêng'a vanu umi, anapwawije kutandikila anepo patandi. Hwetu twanimpilikana na twan-
imwona kwa meho letu na twanin'gusa kwa makono letu. ² Ayula mwene
umi pahunukuliwije, hwetu twanimwona. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu
tunanshuhudilanga na kunnyanjajija habali dya aneyo mwene umi ukee na
ntululilo, ánavele pamo na Atata, na njo ahunukuliwîje kwetuhwe. ³ Ayula
utummwene na kumpilikana njo uyoyo utunnyanjajija mwenu uchinga
mupate kukumilana na hwetu. Na ikumilani yetu nni chalumo na Atata na
Yesu Kilisto Mwanawe. ⁴ Hwetu tûnnembilanga mwenu malove alano uchinga
hwetu chalumo na mwenu tupate kuombajwa mwalehu ihangaladi.

Nnungu nni nng'anje

⁵ Na auno njo ujumbe utuupilikene kuhaloka kwa Yesu Kilisto na kunnyubilila mwenu kuva, Nnungu nni nng'anje na nkati mwake nanga lupi wala kadiki. ⁶ Tukàhaua kuva tùnakumilana nawe akuno utuikala nnupi, anepo tùnalambila na matendo letu akee la uhiu. ⁷ Henga ikàva tùkàla munng'anje malinga Nnungu mwene chaikala munng'anje, anepo tùkumilana tuvene kwa tuvene, na myadi ya Yesu Mwanawe ìnatuhahula masambi letu lamalele.

⁸ Na tukàhaua kuva tukee na masambi, tùlilambila chihi hwetu tuvene, na wala nanga uhiu nkati mwetu. ⁹ Henga tukàlitangolanga masambi letu, Nnungu achiatusamehe masambi letu na kutuhahula lahakalenge lammalele, kwa kuva, nang'e nni wakukulupika na nni mwene haki. ¹⁰ Tukàhaua kuva nanga patutendile masambi, tùntenda Nnungu kuva nkùlambila, na lilove lyake likapali nkati mwetu.

2

Kilisto Nkúyangata wetu

¹ Mmanavangu unintamwanga namene, nangu ñinnembilanga malove alano uchinga munatende masambi. Henga munu akàtenda masambi, tùnivanawe atuyuwìla kwa Atata. Na aneyo atuyuwìla kwa Atata nni Yesu Kilisto avèle na haki. ² Kilisto njo sadaka ihumjwe kwajili ya kusamehewa masambi letu, na akee chihi kwajili ya masambi letu weka, ìla chalumo na masambi la vanu va pachilambo chammalele.

³ Tukàdikamula amuli dya Nnungu, anepo tùnahulula kumala kuva tùnimmala nang'e. ⁴ Munu akàtangola kuva, ànimmala Nnungu, henga akàdikamula amuli dyake, munu aneyo ànalambila, na nanga uhiu nkati mwake. ⁵ Henga munu woheyo alikamùla lilove lya Nnungu, munu aneyo àvele na itamwi itimilike ya Nnungu, nkati mwake. Na chinu anecho nni chitumañha kuva tùnilandanywa na Nnungu. ⁶ Munu woheyo ahaùla kuva àlundanyijwe na Nnungu, àlembelewa aikale muchi chachiikala Yesu.

Amuli yahambi

⁷ Mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu ñikànnembila mwenu amuli yahambi, henga ñinnembila amuli uila imunavenayo kutandikila machedo. Na amuli aneyo ya machedo nni alila lilove limupilikene. ⁸ Henga uhiu wa amuli aneyo wonekana nkati mwanga Kilisto na nkati mwenu, kwa kuva, lupi lùvenkupita na nng'anje wa uhiu tayali ùvenkulangaja. Bahi ing'anya ya anelyo, amuli aneyo ìninnembilanga nni yahambi.

⁹ Munu woheyo ahaùla kuva àikala munng'anje akuno wammenga nkùkulupila nnyake, munu aneyo àvele chihi nkuikala nnupi. ¹⁰ Munu woheyo antàmwa nkùkulupila nnyake, munu aneyo àikala munng'anje na nkati mwake nanga chinu chihulula kuntenda munu yunji àtende masambi. ¹¹ Henga munu woheyo ammènga nkùkulupila nnyake, munu aneyo àikala nnupi na kwonga nnupi, na wala nanga pamaite kwahwena ing'anya lupi lùtendile analole.

¹² Nangu ñinnembilanga mwenu mmanavangu muing'ulupa, kwa kuva, masambi lenu ìnansamehewa kupitila Yesu Kilisto. ¹³ Na ñinnembilanga mwenu anga atata, kwa kuva, mùnimmala ayula anapwawjje kutandikila anepo patandi. Na ñinnembila mwenu mmavijana, kwa kuva, mùninnema Nanchindenga, Nkùtenda lahakalenge.

14 Nangu ninnembilanga mwenu mmanavangu muing'ulupa, kwa kuva, münimmala Atata Nnungu. Ninnembilanga mwenu anga atata, kwa kuva, münimmala ayula anapwawije kutandikila anepo patandi. Ninnembilanga mwenu mmavijana, kwa kuva, mùvele na dimongo na Lilove lya Nnungu liikala nkati mwenu, na mwenu müninnema Nanchindenga, Nkütenda lahakalenge.

15 Munachitamwe chilambo wala mambo lavêle pachilambo. Munu akàchitamwa chilambo, akáhulula kuntamwa Atata Nnungu. 16 Kwa kuva, vitukutuku vyammalele vya pachilambo, yani tama ya mmili na tama ya meho na kulyona ing'anya ya dimali, aneyo vyammalele nanga pavihaloka kwa Atata Nnungu, henga vihaloka nchilambo. 17 Chilambo chalumo na ditama dyake, vyammalele vñapita, henga munu ayula atênda àlalá lalalem-bela Nnungu, nang'e àvele na umi ukee na ntululilo.

Nkúntahuka Kilisto

18 Mwenu mmanavangu, auno nni uhiku wa kuntululilo! Mwenu mwanipilikana kuyamba habali dyanga ayula nkúntahuka Kilisto kuva achiaide, henga mpaka vino vakúntahuka Kilisto vohe vñihumila. Bahi ing'anya ya anelyo tünimala kuva, auno nni uhiku wa kuntululilo. 19 Vanu aneyo vñhaleke kwetuhwe, henga nanga pavanavele va nnikuwa lyetu, njo mana vñilinyemya na hwetu. Kuikavele uvava va nnikuwa lyetu, vakanihweneha kukamulana na hwetu. Henga kulinyemya kwavo kumaiha kuva nanga pavanavele va nnikuwa lyetu.

20 Henga mwenu mukávele muchi vanang'o, kwa kuva, ayula Wanaswe àmpelenge mwenu Umumu wake, na mwenu mmammalele müniumala uhiu. 21 Bahi nangu ninnembilanga mwenu akee ing'anya ya kuva mukáumaite uhiu ila kwa kuva müniumala. Na münimala kuva nanga ilambidi yoheyo ihalokána na uhiu.

22 Dachi, nnani alambíla? Nni munu ayula akána kuva, Yesu nni Kilisto.* Na munu wa namuna aneyo njo nkúntahuka Kilisto, ing'anya ànkana Atata na Mwana. 23 Kwa kuva, munu woheyo ankána Mwana, ànkana na Atata mwalehu, na munu woheyo annyambukíla Mwana, àvele pamo na Atata mwalehu.

24 Bahi mahundo àlalá lamupilikene kutandikila patandi, lachungange mmitima yenu. Mukàlachunga mahundo anelo, muchimuhwenehe kukamulana na Mwana na Atata. 25 Na Kilisto mwene ànituahidi umi ukee na ntululilo.

26 Nangu ninnembiledile mwenu malove anelo uchinga nin'dumange kuyamba vanu avala valambéla kunnyochejanga mwenu. 27 Henga Kilisto àmpelenge mwenu Umumu wake. Mwenu mukávele na lasima ya kuhundwa na munu woheyo, kwa kuva, Umumu aneyo àikala nkati mwenu na kunnyundanga mambo lammalele. Na Umumu aneyo àtangola chihi uhiu wala nanga palambila. Bahi kupapatana na Umumu aneyo channyundanga mwenu, bahi muhwenehe kukamulana na Kilisto.

28 Bahi vino mmanavangu, muhwenehe kukamulana nanang'e uchinga tunayope wala kwona dihoni muuhiku aula wambehunukuliwa, apala pambeida. 29 Mwenu münimala kuva, Kilisto nni mwene haki, uchocho mùlembelewa mumale kuva, kila munu atênda haki àjukile kuva mwana wa Nnungu.

* 2:22 Kilisto mana lake nni atandolwejje na Nnungu.

3

Vavana va Nnungu

¹ Lolanga namuna Nnungu chatutamwije namene, mpaka hwetu kuchemwa kuva tuvana tuvá Nnungu! Nni muhiu kuva, njo chituvele. Njo mana vanu va pachilambo nanga pavatumaite, kwa kuva, nanga pavanammaite Nnungu. ² Mmakukulupila avangu unintamwanga, vino hwetu nni tuvana tuvá Nnungu, ıla ikánambimaikana namuna chitumbekuva muuhiku aula wambehunukuliwa Kilisto, henga túnimala kuva, tumbelandana nawe, kwa kuva, tumbemwona malinga chavele. ³ Munu woheyo avéle na lilolelo anelyo kwanga Kilisto, ànalihahula, malinga Kilisto chahahwike mwalehu.

⁴ Munu woheyo atênda masambi àitahuka sheliya ya Nnungu, kwa kuva, sambi ni kuitahuka sheliya ya Nnungu. ⁵ Henga mwenu mùnimala kuva, Kilisto ániida apano pachilambo uchinga atusije masambi letu, na nkati mwake wala nanga sambi yoheyo. ⁶ Bahi munu woheyo ahwenêha kuka-mulana na Kilisto, aneyo akáhweneha kutenda-tenda masambi, henga munu ahwenêha kutenda masambi, aneyo akánambimwona Kilisto na wala nanga pammaite. ⁷ Mmanavangu, munalambilwe na munu woheyo. Munu atênda haki nni munu wa haki malinga Kilisto chavele wa haki. ⁸ Mnu woheyo ahwenêha kutenda-tenda masambi, aneyo nni munu wa ayula Ibilisi, kwa kuva, Ibilisi ni nkútenda masambi kutandikila anepo patandi. Bahi ing'anya ya anelyo, Mwana wanga Nnungu ániida apano pachilambo uchinga alaongange madengo langa Ibilisi.

⁹ Kila munu ajukile kuva mwana wanga Nnungu akáhweneha kutenda-tenda masambi, kwa kuva, ávele na hali ya chinnungu nkati mwake, na akáhweneha kutenda masambi kwa kuva, Nnungu nni Atatake. ¹⁰ Na aino njo indila ilangúja tofauti ya vavana va Nnungu na vavana va Ibilisi. Mnu woheyo akátenda haki au akántamwa nkúkulupila nnyake, aneyo akee mwana wanga Nnungu.

Tamwana

¹¹ Na auno njo ujumbe umuupilikene kutandikila anepo patandi kuva, tûlebelewa tutamwane tuvene kwa tuvene! ¹² Tunààve muchi Kaini, ásavele wanga Nanchindenga, nkummwalala nnung'une. Dachì, ámmwalele ing'anya ntwani? Ánimmwalala ing'anya matendo la nnung'une lávele la haki na matendo la Kaini lávele mabaya.

¹³ Mmakukulupila avangu, munakangane vanu va chilambo achino vakámmenganga mwenu. ¹⁴ Hwetu túnimala kuva túnipalanyoka kuhaloka kukuhwa na kuinjila kuumi, anelyo túnilimala ing'anya túnavatamwa vakúkulupila avetu. Na kila munu akántamwa nkúkulupila nnyake, aneyo àisalila chihi mukuhwa. ¹⁵ Mnu woheyo ammênga nkúkulupila nnyake, aneyo ni nkúwalala, na mwenu mùnimala kuva, nkúwalala woheyo akávele na umi ukee na ntululilo nkati mwake. ¹⁶ Hwetu túnipata kumala kuva itamwi nni chani, ing'anya Yesu Kilisto ániuhumya umi wake kwajili yetu. Na hwetu uchocho tûlebelewa tûkubali ata kuhwa kwajili ya vakúkulupila avetu. ¹⁷ Ikáva munu ávele na dimali dya pachilambo achino, nkumwona nkúkulupila nnyake asikikê, henga nanga kummikila chididi, dachi, itamwi yanga Nnungu ìmbebulula dachi kuikala nkati mwa munu aneyo?

¹⁸ Mmanavangu, itamwi yenu inààve chihi ya malove, henga ìlebelewa ìve itamwi ya uhiu na yonekane kwa matendo. ¹⁹ Na kwa indila aneyo,

tuchitumale kuva hwetu nni tuvanu tûvá uhiu na mitima yetu ikambekuva na lipamba pameho panga Nnungu. ²⁰ Kwa kuva, ata mitima yetu kuituhukumu, hwetu tûnimala kuva Nnungu nni nkulu kupunda mitima yetu, nanang'e ànimala kila chinu. ²¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, mitima yetu ikànatuhukumu, hwetu tukambeyopa pameho panga Nnungu. ²² Na hwetu tûnapwechela chinu chohecho chituyuwa kwanga Nnungu, kwa kuva tûnadikamula amuli dyake na kutenda àlalá lankatapalila. ²³ Na aino njo amuli yake kuva, tunkulupile Yesu Kilisto, Mwanawe, na tutamwane tuvene kwa tuvene malinga Kilisto chatulajije. ²⁴ Vanu vadikamûla amuli dya Nnungu vahweneha kukamulana na Nnungu, na Nnungu àhweneha kukamulana na vanang'o. Na tûnimala kuva Nnungu àhweneha kukamulana na hwetu ing'anya Umumu Wanaswe watwing'ile àikala nkati mwetu.

4

Umumu wa uhiu na isungu ya kulambila

¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga, pàvele manabii vohe va kulambila vahumidile pachilambo. Bahi munankulupile kila munu ahaûla kuva àlojwa na Umumu wa Nnungu, henga nnolehange saana munu malinga aneyo uchinga mumale, ikàva àlojwa na Umumu wa Nnungu au nanga. ² Na muchimummale munu alôjwa na Umumu wa Nnungu kwa namuna aino, munu woheyo akubâli kuva Yesu Kilisto àniida pachilambo akuno ààve na hali ya chimunu, aneyo nni avêle na Umumu wa Nnungu. ³ Henga munu woheyo akâkukubali uhiu anewo umwâmba Yesu Kilisto, aneyo akâvele na Umumu wa Nnungu, ila àvele na isungu ya nkúntahuka Kilisto. Na mwenu mwanipilikana kuva isungu ya aneyo nkúntahuka Kilisto ivenkwida apano pachilambo, na vino ñikamola tayali.

⁴ Henga mwenu mmanavangu, mwenu nni mmana mma Nnungu, na mûnivalema manabii va kulambila kwa kuva, Nnungu aikâla nkati mwenu àvele na dimongo kumpunda Nanchindenga aikâla pachilambo. ⁵ Manabii va kulambila nni vanu va pachilambo, njo mana vâtangola mambo la pachilambo, na vanu va pachilambo vânavapilikanila. ⁶ Henga hwetu nni tuvanu tûvá Nnungu. Munu woheyo ammaîte Nnungu ànatupilikanila hwetu, na ayula akâmmaite Nnungu nanga patupilikanila. Na kwa indila aneyo, tûnahulula kumala ikàva munu àvele na Umumu wa Uhiu au isungu ya kulambila.

Nnungu nni itamwi

⁷ Mmakukulupila avangu unintamwanga, tutamwane, kwa kuva, itamwi ñhaloka kwanga Nnungu. Munu woheyo avatâmwa vanu vanji aneyo àjukile kuva mwana wa Nnungu, na ànimmala Nnungu. ⁸ Munu woheyo akâvatamwa vanu vanji, aneyo akâmmaite Nnungu, kwa kuva, Nnungu nni itamwi. ⁹ Na Nnungu àlangujije itamwi yake kwetuhwe kwa kuntuma Mwanawe wa weka pachilambo, uchinga tûûve na umi ukee na ntululilo kwa kupitila kwanga nang'e. ¹⁰ Akee hwetu tunatandilike kuntamwa Nnungu, henga nang'e njo anandilike kututamwa hwetu, nkuntuma Mwanawe uchinga ààve sadaka ya kusamehewa masambi letu, na aneyo njo itamwi ya uhiu.

¹¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga, kwa kuva Nnungu ànitutamwa namuna aneyo, bahi na hwetu tûlembelewa tutamwane. ¹² Nanga munu

awahite kumwona Nnungu, henga tukâtamwana tuvene kwa tuvene, Nnungu aikala nkati mwetu na itamwi yake inatimilika nkati mwetu.

¹³ Hwetu tûnimala kuva, tûhweneha kukamulana na Nnungu na Nnungu àhweneha kukamulana na hwetu, ing'anya Umumu Wanaswe watwing'ile, aikala nkati mwetu. ¹⁴ Nnungu àntumile Mwanawe apano pachilambo uchinga àave Mpohi wa vanu va pachilambo. Na hwetu twanimwona, na vino tûvashuhudila vanu vanji habali dyake. ¹⁵ Kila munu ayambukîla kuva, Yesu nni Mwana wa Nnungu, Nnungu àhweneha kukamulana na nang'e, na nang'e àhweneha kukamulana na Nnungu. ¹⁶ Na hwetu tûniimala na tûnaikulupila itamwi yatutamwa Nnungu.

Nnungu nni itamwi. Na munu woheyo aikâla muitamwi ya Nnungu àhweneha kukamulana na Nnungu na Nnungu àhweneha kukamulana nanang'e. ¹⁷ Na kwa indila aneyo, njo itamwi yetu chiikamilika. Bahi ing'anya ya anelyo, tukambeyopa nniduva lya hukumu, ila tûmbeimila kwa kuhwînga pameho pake, kwa kuva, tûikele pachilambo muchi chanaikele Yesu Kilisto. ¹⁸ Paivele itamwi nanga iyopi. Henga itamwi ikamilike, lusa iyopi yammalele. Ikâva tûnayopa, bahi tûyopa ing'anya ya asabu. Na iyopi aneyo ilanguja kuva nanga patukamilike muitamwi yake.

¹⁹ Hwetu tûntamwa nang'e, ing'anya nang'e njo anatandilike kututamwa hwetu. ²⁰ Munu akâhâula kuva, "Nangu nântamwa Nnungu," akuno wammenga nkûkulupila nnyake, munu aneyo ànalambila. Kwa kuva, munu akântamwa nkûkulupila nnyake wamwona, akâhulula kuntamwa Nnungu wakamwona. ²¹ Aino njo amuli yatwing'ile Nnungu kuva, munu antâmwa Nnungu àlembelewa antamwe na nkûkulupila nnyake mwalehu.

5

Kuchilema chilambo kwa ing'ulupa

¹ Munu woheyo akulupîla kuva, Yesu nni Kilisto,* munu aneyo àjukile kuva mwana wa Nnungu, na munu woheyo antâmwa Atata Nnungu, àvatamwa na vana vake mwalehu. ² Bahi ikâva tûntamwa Nnungu na kudikamula amuli dyake, anepo tûnamala kuva tûnavatamwa vana vanga Nnungu. ³ Kwa kuva, kuntamwa Nnungu nni kudikamula amuli dyake. Na amuli dyake dikântemba munu, ⁴ kwa kuva munu woheyo ajukîle kuva mwana wa Nnungu ànachilema chilambo. Na hwetu tûnichilema chilambo kwa ing'ulupa yetu. ⁵ Dachi, nnani achilêma chilambo? Nni munu akulupîla kuva Yesu nni Mwana wa Nnungu.

Ushahidi umwâmba Yesu Kilisto

⁶ Yesu Kilisto njo aidile kwa medi la ubatiso wake na kwa myadi yake. Wala nanga panaidile chihî kwa medi, ila áidile kwa medi na myadi. Na Umumu Wanaswe ànashuhudila anelo, kwa kuva Umumu nni wa uhiu. ⁷ Kwa kuva, pâvele mashahidi vatatu, ⁸ Umumu Wanaswe na medi na myadi. Anevo vam-malele vânapatana. ⁹ Hwetu tûnaukubali ushahidi wa vanu, henga ushahidi wa Nnungu nni nkulungwa namene. Na Nnungu àninshuhudila Mwanawe. ¹⁰ Munu woheyo ankulupîla Mwana wanga Nnungu àvele na ushahidi anewo muntima mwake. Henga munu woheyo akânkulupila Nnungu, aneyo àntenda Nnungu kuva nkûlambila, kwa kuva, nanga paukulupidile ushahidi Nnungu wannyumijije Mwanawe. ¹¹ Na auno njo ushahidi wene kuva, Nnungu

* 5:1 Kilisto mana lake atandolwejeje na Nnungu.

àtwing'ile umi ukee na ntululilo, na umi anewo ùpatikana kwa kulundanywa kwetu na Mwanawe. ¹² Munu ahwenêha kukamulana na Mwana wa Nnungu, aneyo àvele na umi anewo, na munu akáhweneha kukamulana na Mwana wa Nnungu, aneyo akee na umi.

Malove la ntululilo

¹³ Ninnembilanga malove anelo mwenu munkulupidîle Mwana wanga Nnungu uchinga mupate kumala kuva mùvele na umi ukee na ntululilo.

¹⁴ Na hwetu nanga patuyopa kummwenele Nnungu, kwa kuva tùnimala kuva tukànyuwa chinu chohecho kupapatana na chalembele nange, ànatupilikanila. ¹⁵ Na ikàva tùnimala kuva ànatupilikana patunnyuwa, bahi tùnimala kuva tuchitupate àlalá latunnyuwa.

¹⁶ Munu akàmwona nkúkulpila nnyake watenda sambu ikámpelekeja kukuhwa, àlembelewa annyuwile kwanga Nnungu, na Nnungu achiamwing'e munu aneyo umi. Chinu anecho chivayamba avala vatênda sambu ikávapelekeja kukuhwa. Kwa kuva, pàvele sambu impelekêja munu kukuhwa, henga nangu nikáhaulá kuva àlembelewa ayuwe kwajili ya sambu aneyo.

¹⁷ Kila chitendo chikee cha haki nni sambu, henga pàvele sambu ikámpelekeja munu kukuhwa.

¹⁸ Hwetu tùnimala kuva, avala vajukîle kuva vavana vanga Nnungu nanga pavahweneha kutenda sambu, kwa kuva Mwana wanga Nnungu ànavachunga, na Nanchindenga nanga pahulula kuvagusa.

¹⁹ Tùnimala kuva, hwetu tùjukile kuva tuvana tùvá Nnungu, na chilambo chammalele chitawaliwa na Nanchindenga.

²⁰ Uchocho, tùnimala kuva, Mwana wa Nnungu àniida, nanang'e àtupele ding'ano dya kummala Nnungu wa uhiu. Na hwetu tùnilundanywa na Nnungu wa uhiu kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilsto Mwanawe. Aneyo njo Nnungu wa uhiu na umi ukee na ntululilo.

²¹ Mmanavangu unintamwanga, linyemyange kudiabudu disanamu.

Baluwa yavili ilembwîje na Yohana Ulongoledi wa baluwa yavili ya Yohana

Baluwa yavili ya Yohana ilembwije na Ntume Yohana mmahiku la pepi na mwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekewejije Yesu Kilisto. Yohana nanga palitambuliha mwene kwa lina lyake, henga badala yake àlichema nsele. Mambo lavêle m'baluwa yavili ya Yohana lanalandana namene na àlalá lavêle nchitabu cha Injili ya Yohana. Anelyo lyònekana chihi mwandu asa apala pahimya kwamba amuli ya Yesu ya kutamwana, na apala palonjelela kuva kuntamwa Yesu nni kudikamula amuli dyake (2 Yohana 1:5-6 na Yohana 15:9-10). Ìkulupika kuva Yohana áchilembile chitabu cha Injili ya Yohana na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi na yavili na yatatu, mmahiku lachiikala imanga ya ku Efeso.

Baluwa aino Yohana ánnembidile mmahe atandolwejije, chalumo na vana vake, na itangodi aneyo ívele namuna inji ya kulilonjelela likuwa lya vanu vankulupîla Yesu. Bahi vatalamu va Bibiliya vátenda kuva Yohana àlilembila likuwa fulani lya vanu vankulupîla Yesu. Makudungilo langa Yohana la kuilemba baluwa aino lívele kulikamya likuwa lya vanu vankulupîla Yesu na kuliduma uchinga valinyemye na mahundo la vakúhunda va kulambila.

Uinjipihî wa baluwa yavili ya Yohana

1. Sula ya 1:1-3, Yohana áitandiliha baluwa yake kuvatambuliha vavalembila baluwa aino na kuvasalimila.
2. Sula ya 1:4-6, Yohana àlikamya ntima likuwa lya vanu vankulupîla Yesu, na kuvakumbusa kwamba amuli ing'ulu kupunda dyammalele.
3. Sula ya 1:7-11, Yohana ávaduma vakúkulupîla valinyemye na vakúhunda va kulambila.
4. Sula ya 1:12-13, Yohana àmalilila baluwa yake kwa kuhumya disalamu dya kuvalaila.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yohana kwa vakúkulupîla

¹ Baluwa aino íhaloka kwang'une ninsele wa vanu vankulupîla Yesu. Nikulembila wako nkongwe* utandolwejije na Nnungu pamo na anavako, mmanu unintamwanga kwa itamwi ihîu. Henga níkee chihi nangu weka nintamwânga, henga chalumo na avala vammalele vaumaíte uhiu na vanang'o vânantamwanga, ² kwa kuva, uhiu anewo ùikala nkati mwetu na ùmbehwenaha kuva pamo na hwetu vyaka na vyaka.

³ Inema na chidîdi na amani vihalôka kwa Atata Nnungu na kwa Yesu Kilisto, Mwana wa Atata, vîmbehwenaha kuva pamo na hwetu tuikála kupapatana na itamwi na uhiu unnyâmba Yesu Kilisto.

Kuikala kupapatana na uhiu na itamwi

⁴ Nangu ñnihangalala kwona anavako vanji uvaikala kupapatana na uhiu, malinga Atata Nnungu chatulaijije. ⁵ Nkongwe, nangu vîno níkuyuwa tutamwane. Nangu níkáulembila amuli yahambi, henga nni uila itunavenayo kutandikila patandi. ⁶ Na itamwi nni kuikala kwa kudikamula amuli

* **1:1** Apano Yohana àlembile nkongwe, kuyamba likuwa lya vanu vankulupîla Yesu, na vana va aneyo nkongwe nni vanu va nnikuwa anelyo.

dya Nnungu. Na aino njo amuli imupilikene kutandikila patandi kuva, muikalange kwa kutamwana.

⁷ Kwa kuva, vakúlambila vohe váníyanjala pachilambo. Vanu anevo nanga pavakubali kuva Yesu Kilisto ániida pachilambo avèlè na hali ya chimunu. Na munu woheyo akákubali uchocho nni nkúlambila na nni nkúntahuka Kilisto. ⁸ Bahi lyongolelange uchinga munalayahe àlálá lamukoledile madengo, ila mupwechele inujo itimidile.

⁹ Munu woheyo akáhweneha kulakamuliha mahundo langa Kilisto, ila ànalaleka, munu aneyo akákamulene na Nnungu. Henga munu ahwenêha kulakamuliha mahundo anelo, aneyo àkamulene na Atata na Mwana mwalehu. ¹⁰ Bahi munu akàida kwenu wahunda mahundo lakálandana na anelo, munankalibise mmakaya lenu na wala munansalimile. ¹¹ Munu woheyo ankali bísa munu wa namuna aneyo, aneyo ànakumilana nawe mmatendo lake mabaya.

Disalamu dya ntululilo

¹² Nangu ngúvele na malove lohe la kunnyaulilanga mwenu, henga níkatamwa kulalemba m'baluwa. Badala yake, ngúlolela kumwongelanga na kutangola na mwenu meho kwa meho uchinga tupate kuumbajwa mwalehu ihangaladi. ¹³ Vavana va adadayo[†] atandolwejíje na Nnungu, vànansalimilanga.

[†] **1:13** Apano Yohana àlembile vavana va adadayo kuyamba vanu va likuwa linji lya vanu vankulupíla Yesu.

Baluwa yatatu ilembwîje na Yohana Ulongoledi wa baluwa yatatu ya Yohana

Baluwa yatatu ya Yohana ilembwije na Ntume Yohana mmahiku la pepi na mwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekejije Yesu Kilisto. Yohana nanga palitambuliha mwene kwa lina lyake, henga badala yake àlichema nsele (3 Yohana 1:1). Yohana àtenda uchocho m'baluwa yake yavili (sula ya 1:1). Ìkulupika kuva Yohana áchilembile chitabu cha Injili ya Yohana na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi na yavili na yatatu, mmahiku lachiikala imanga ya ku Efeso.

Baluwa aino Yohana ánnembidile nkúkulupila yumo uvanchema Gayo. Yohana àntambulenge Gayo kuva nnyanjawake na kumwing'a maelekeso uchinga àave munu wa kuvapwechela Vakilisto avake vachiva mmwanda kupitila eneo lyaikala. Uchocho, Yohana àlonjelela habali dyanga munu fulani uvanchema Diotilefe, na inahululika kuva Gayo nni nkúlodya wa likuwa limo lya vanu vankulupîla, chalumo na Diotilefe. Na ikàva njo chiivele, bahi Yohana àlembela Gayo ansugulikile Diotilefe. Henga ikàva anevo vanu vakàvele va nnikuwa limo, bahi Yohana àlembela Gayo analaleke lahakalenge lalatenda Diotilefe ulainjila nnikuwa lyake.

Uinjipihî wa baluwa yatatu ya Yohana

1. Sula ya 1:1, Yohana àitambuliha baluwa yake.
2. Sula ya 1:2-8, Yohana ànkamya ntima Gayo wannyaulila avapwechelele saana vakúkulupila avake.
3. Sula ya 1:9-12, Yohana àvalonjelela vanu vanji yavili, yani Diotilefe na Demetiliyo.
4. Sula ya 1:13-14, Yohana àmalilila baluwa yake.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yohana

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Yohana, ninsele wa vanu vankulupîla Yesu. Níkulembila wako Gayo, nnyanjawangu unikutamwa kwa uhiu.

² Nnyanjawangu unikutamwa, nangu níkuyuwila ufanikiwe kwa kila chinu, na níkuyuwila mmili wako udidimile malinga chuufanikiwa mwisungu yako. ³ Nangu nanihangalala namene panivapilikene vakúkulupila avetu vanaidile apano pavahawile kuyamba ikulupiki yako kuyamba uhiu unnyâmba Kilisto, na namuna chiuhweneha kuikala kupapatana na uhiu anewo. ⁴ Na chinu chinguhangalâja namene nni kupilikana kuva, anavangu va muing'ulupa vâvechinkuhweneha kuikala kupapatana na uhiu.

Ikulupiki ya Gayo

⁵ Nnyanjawangu unikutamwa, wako ùnikulupika kwa àlalá lauvatendedile vakúkulupila avetu, ikàna va vanang'o vávele yayeni kwakuwe. ⁶ Vakúkulupila anevo vânihumya ushahidi nnikuwa lya vanu vankulupîla Yesu kuyamba itamwi yako. Na nangu níkuyuwa uhwenehe kuvayangata vanu anevo mmyanda yavo kwa namuna inkatapalîla Nnungu. ⁷ Kwa kuva, vanu anevo vátandilike mwanda kwajili ya madengo la Kilisto bila kupwechela

nsada wohewo kuhaloka kwa vanu vakánkulupila Yesu. ⁸ Hwetu tùlembelewa tuvayangate vanu malinga anevo uchinga tupate kukumilana chalumo na vanang'o mmadengo la kuyanjaja uhiu unnyamba Kilisto.

Diotilefe na Demetiliyo

⁹ Nangu nanililembila baluwa likuwa lyenu lya vanu vankulupila Yesu kwamba mambo anelo, henga Diotilefe atâmwâ namene kuva nkúloja wa likuwa lyenu, nang'e akátamwa kutupilikana. ¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu panimbeida nguchininnyaulilange lammalele lálátëndâ, akuno watulambilila hwetu malove lahakalenge. Nang'e nanga patolejwa chihi na anelo látulambililà, henga àhita na kuvakalibisa vakúkulupila avetu vâáva mmyanda. Na avala valambêla kuvakalibisa, ànavalimbija na vakâtenda uchocho ànavavinganga nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu.

¹¹ Nnyanjawangu unikutamwa, unalande mambo lahakalenge, henga landa mambo lakatapele. Munu atênda mambo lambone nni wa Nnungu, henga atênda mambo mabaya, nang'e akâmmaite Nnungu.

¹² Vanu vammalele vânitangola lambone kunnyamba Demetiliyo, ata uhiu wene ùnamaiha kuyamba chinu anecho. Uchocho, na hwetu tûnashuhudila lambone kunnyamba nang'e, na wako ùnimala kuva ushahidi wetu nni wa uhiu.

Disalamu dya ntululilo

¹³ Nangu ngúvele na malove lohe la kunnyaulilanga, henga níkatamwa kulalemba m'baluwa. ¹⁴ Badala yake, ngúlolela kumwongelanga maduva ulano na kutangola na mwenu meho kwa meho.

¹⁵ Nikuyuwila amani ìve pamo na wako. Ayanjavako vammalele vânakusalimila. Vasalimile ayanjavetu vammalele va aneko, kila munu kwa lina lyake.

Baluwa ilembwîje na Yuda Ulongoledi wa baluwa yanga Yuda

Baluwa aino ilembwije na Yuda. Yuda âlitambulenge mwene kuva nang'e nni nnung'une Yakobo, anavele nnung'une Nang'olo Yesu (Yuda 1). Nanga patukameke ikâva baluwa aino ikudungiwije ipelekejwe kulikuwa fulani lya vanu vankulupîla Yesu, henga kupapatana na namuna chatumidile matunji fulani la malemba kuhaloka Nnilailano lya Kala, yonekana kuva baluwa aino avalembidile vakûkulupîla va Chiyahudi, avala vachemwîje na Nnungu Atata, vanu vatâmwa na Nnungu na kuchungwa na Yesu Kilisto (Yuda 1). Inahululika kuva baluwa aino ilembwije mmwaka wa 60 kutandikila mwaka wavelekwijije Yesu Kilisto.

Makudungilo la Yuda la kuilemba baluwa yake kwa Vakilisto vammalele, lâvele kuvaduma uchinga vanahochejwe na mahundo la vakûhunda va kulambila (Yuda 4). Yuda âtana mambo fulani lanahumidile Nnilailano lya Kala, na mana la mambo anelo uchinga alamaihe âlalâ lakudungidile kulatangola. Baluwa aino ivele na mawaso lohe lalandâna na âlalâ lavêle m'baluwa yavili yanga Petulo, malinga mahundo layâmba kuvatahuka vakûhunda va kulambilana na malonjedi layâmba malaika na imanga ya Sadoma na Gamola (Yuda 4, 2 Petulo 2:1).

Uinjipihî wa baluwa yanga Yuda

1. Nsitali wa 1-2, Yuda âtandilika baluwa yake kwa kulitambulanga mwene na avala vavalembila baluwa.
2. Nsitali wa 3-4, Yuda âlonjelela ing'anya intendîle avalembile baluwa aino, kuva nni kuvaduma kwamba mahundo la vakûhunda va kulambila.
3. Nsitali wa 5-16, Yuda âhumya mifano fulani ya vanu na mambo fulani latendeke mu Lilailano lya Kala.
4. Nsitali wa 17-23, Yuda âvahaulila namuna chivalembelewa kutenda kupapatana na kupwawa kwa vakûhunda va kulambila.
5. Nsitali wa 24-25, Yuda âmalilila baluwa yake kwa kunnombolela Nnungu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yuda

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Yuda, ntumishi wanga Yesu Kilisto, nangu ninnung'une Yakobo.

Nangu ninnembila mwenu muchemwîje na Nnungu Atata, mmanu mutâmwa na Nnungu na muchûngwa na Yesu Kilisto. ² Nangu ngûyuwa chididi na amani na itamwi viyenjejeke kwenu mwenu.

Vakûhunda vakûlambila

³ Mmakukulupîla avangu unintamwanga namene, nangu ngûkudungidile ninnembilange kuyamba upohi utuukumila hwetu tuvammalele, henga nkwona kuva ngûlembelewa ninnembilange na kunnyuwanga namene mipanyanile ing'ulupa itimidîle, itukamujijwe na Nnungu, hwetu tuvano vake tuvanawse. ⁴ Kwa kuva, pâvele vanu vakâmweshimu Nnungu valiinjijije kwa sili mmwenu. Vanu anevo vâtindinganya ujumbe wa inema ya Nnungu wetu uchinga vapate kutenda usalati, na vânkana Yesu Kilisto, Nkulu wetu

na Nang'olo wetu wa weka. Henga chitandilikè, Malemba Lanaswe lànimaiha hukumu imbevapâta vanu anevo.

⁵ Ikâna mûnilamalala mwalehu mambo alano lammalele, henga ngûlembela ninkumbusange namuna Nang'olo chanavapohije Vaisilaeli nchilambo cha Misili, na lukoto nkuvaondonganga avala vanahitemle kunkulupila. ⁶ Uchocho, ninkumbusanga kuyamba malaika avala vanalemwije kuchunga saana vyeo vyao, na kuileka kaya yavo ya asili. Nnungu âvavikile malaika anevo nnupi lukulu na kuvahunga mididi ikâkaduka vyaka na vyaka akuno uvalindilila liduva alila likulu lya kuhukumu. ⁷ Vakumbukilange na vanu va imanga ya Sadoma na Gamola na vanu va dimanga dya pepi na dimanga anedyo. Vanu anevo vâtendile usalati na mambo lanji la chimmili latindâna na maumbile, na vanu anevo vâava nfano kwa avala vambehukumîwa asabu ya moto ukee na ntululilo.

⁸ Uchocho, vanu anevo valiinjijje kwa sili nnikuwa lyenu vâitaya uhakwa miili yavo na kulatahuka mamulaka la Nnungu na kuvitongolela lahakalenge viumbe vya kulihunde vivêle na ukulu. Na maono lavo njo lâvatêndâ vatende uchocho. ⁹ Henga ata Mikaili, malaika nkulu pachitahukana na Ibilisi kuyamba mmili wanga Musa wala nanga panalingile kunnyukumu kwa kuntongolela lahakalenge, henga áhawile kuchidoni, "Nang'olo mwene akukalipile!" ¹⁰ Henga vanu anevo vâlatangolela lahakalenge mambo lavakamaite. Vâvele muchi anyama vakâvele na ding'ano, vâpapata chihi âlalâ lâvalembêlâ, bahi ing'anya ya anelo, vânaondongwa. ¹¹ Ole wavo vanu anevo! Kwa kuva, vâipapete indila uila ya Kaini, na vâlitendile likosa ulila lyanatendile Balamu lya kutamwa namene dihela. Vântahwike Nnungu muchi Kola chanatahwiike na vâmbeondongwa muchi Kola chanaondongwije. ¹² Vanu anevo pavakamola n'ding'ole dyenu dya itamwi vâava na hatali ing'ulu malinga mayanga la m'bahali lakâonekana. Vânyalya na kusiba pamo na mwenu bila kwona dihoni. Vanang'o vâvele muchi mahunde lapepelûhwa bila kutonya imbula. Vâvele muchi milandi ikâpa vihepo, ipukutike mahamba, milandi idobolewije na kuhwa mwalehu. ¹³ Na matendo lavo la dihoni lâonekana muchi chihulu cha mawimbi makulu la m'bahali. Vanu anevo vâvele muchi dinondwa diukile n'dindila dyake, na Nnungu tayali ânivavikila nafasi dyavo nnupi lukulu, vyaka na vyaka.

¹⁴ Henoko, munu wa chîvelêkwâ cha saba kutandikila cha Adamu, ânihumya unabii kuvayamba vanu anevo kuva, "Pilikananga, Nang'olo âvenkwida chalumo na maelufu la malaika vake vanaswe, ¹⁵ ûnavahukumû vanu vammalele na kuvaasibu vanu vakâmweshimu Nnungu ing'anya ya matendo lavo lammalele lahakalenge lâvatendêngè na ing'anya ya malove lammalele lahakalenge la vanu vavêle na masambi lavantongoledile Nang'olo."

¹⁶ Vanu anevo vâhweneha chihi kuhinginika na kuvatangolela vanu vanji lahakalenge. Vâikala kwa kupapata ditama dyavo dibaya. Vâtangola malove la kulyona na kuvalombolela namene vanu vanji uchinga vapate faida yavo vene.

Kupilila

¹⁷ Henga mmakukulupila avangu unintamwanga, kumbukilanga âlalâ lavanannyaulidile machedo mitume va Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁸ Vânynyaulidile kuva, "Mmaduva la ntululilo vâmbeida vanu vambentendêla mang'wanyu Nnungu, vanu vaikâla kwa kupapata ditama dibaya." ¹⁹ Vanu

anevo njo vavatênda vanu vanji vayavanyike, na nni vanu vapapâta chiilembela miili yavo, na nni vanu vakávele na Umumu wa Nnungu. ²⁰ Henga mwenu mmakukulupila avangu unintamwanga, lihwingihange muing'ulupa yenu yanaswe namene na kuyuwa kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. ²¹ Hwenehanga kulichunga muitamwi yanga Nnungu akuno umulolela kwa hamu chididi cha Nang'olo wetu Yesu Kilisto, ambemwing'ânga mwenu umi ukee na ntululilo.

²² Vavikilange chididi vanu avala vavêle na lipamba muing'ulupa.

²³ Vapohange vanu vanji kwa kuvayokola mmoto. Henga kwa vanu vanji, vavikilange chididi akuno umulyongolelanga mwenu mmene kwa kuchimwa na masambi lavo lahakajânga maisha lavo muchi dinguwo divêle na malambwadi chidinnyakajanga munu.

Kuyuwa kwa kulombotela

²⁴ Alombolewe Nnungu Mpohi wetu ing'anya ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto! Nnungu weka njo ahulûla kunchunganga uchinga munayanguke na kumwimijanga muyo mwa ukulu wake akuno mukávele na chilema na umuhangalala namene. ²⁵ Kutandikila anepo patandi chilambo kabla chikânambiumbwa na vino na vyaka na vyaka, Nnungu njo mwene ukulu na eshima na dimongo na mamulaka! Amina.

Chitabu cha Uhunulo Ulongoledi wa chitabu cha Uhunulo

Chitabu cha Uhunulo nni chitabu cha ntululilo Nnilailano Iya Hambi, na nni chitabu cha ntululilo kulembwa. Chitabu achino chilembwije na Ntume Yohana (sula ya 1:1). Uchocho, Yohana njo achilembile chitabu cha Injili ya Yohana na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi ya Yohana na yavili na yatatu. Ayu Yohana njo amaikana kuva nkuhundwa “anatamwijiwe namene na Yesu” (Yohana 13:23). Yohana achilembile chitabu cha Uhunulo avèle nchisiwa cha Patimo kwa kuva, ahungwije aneko ing'anya ya achila chichionekana kuva likosa Iya kuhubili Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto (sula ya 1:9).

Inahululika kuva chitabu achino chilembwije mmwaka wa 95 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto, mmahiku la utawala wa Nfalume wa Chiloma, uvanchema Domisheni. Kwa kuva, chitabu chene chilanguja kuva, vanu vapwechedile chitabu achino vanabanihwa namene. Na vatalamu vohe vakulupila kuva ibaniki aino nni aila inahumidile mmahiku alalá vafalume fulani va Loma pavachivakolokoha vanu vavèle muutawala wavo vavaabudu vanang'o, asa-asa Nfalume Domisheni. Nfalume aneyo avakolokoha vanu vamwabudu, na vakanatende uchocho vanabanihwa namene, ata mpaka kuwalalwa. Bahi Vakilisto vanavalembidile Yohana chitabu achino vanabanihwa namene mmahiku la utawala wake kwa kuva vanihita kumwabudu munu woheyo, ila Nnungu weka. Bahi ing'anya ya anelo, vatalamu vohe va Bibiliya vátenda kuva ayula mmahe atambulengwe musula ya 17 awakilisha ufalume wa Chiloma (lola sula ya 17:18).

Bahi kwa kuva vanu va Nnungu vanabanihwa namene mmahiku anelo, Yohana avalembidile chitabu achino uchinga avakanye mitima vahwenehe kukulupika kwanga Yesu Kilisto, na kuveng'a lilolelo kuva, kuida kwanga Yesu Kilisto kúvele pepi (sula ya 1:3, 22:7). Vatalamu vohe va Bibiliya vakulupila kuva “kuida kwa Yesu” kúvele na maana dimbili. Kuida kwa Yesu, kwa mana inji kúvele na mana kuva, Yesu ambeida na hukumu apano pachilambo mmahiku alano kwa amongo va Nnungu na kuvapoha vanu vake. Uchocho, mana yavili nni kuva, Yesu ambekwida kuntululilo wa chilambo unahumya hukumu ikee na ntululilo, yani kwa avala amongo va vanu va Nnungu, malinga Valoma vavabaniha vanu vake ambeveng'a asabu ikee na ntululilo. Henga vanu vake vakulupika ata muuhiku wa kubanihwa, anevo ambeveng'a inudyo ya umi ukee na ntululilo.

Chitabu achino Yohana avalembidile Vakilisto vammalele, asa-asa kwa makuwa saba la vanu vankulupila Yesu latambulangwa musula ya 2 na ya 3. Yohana alonjelela chitabu achino kuva nni chitabu cha chinabii (sula ya 1:3), na atumila namene luga ya picha kuhumya mahundo la unabii wake. Chitabu achino chilandana namene na sehemu dinji Nnilailano Iya Kala, asa-asa chitabu cha Zakaliya 6:1-8. Uchocho, mapenga saba na dibakuli saba dilandanywa na mapigo alalá lanalatumidile Nnungu kuvaasibu Vamisili (Kuuka 7-9). Chitabu cha Uhunulo chieleza habali dya ntululilo wa chilambo, na kulanguja kuva Yesu ambekuva nshindi, na kuva, vanu avala vammalele vavika lilolelo lyavo kwanga nang'e vambeikala pamo nanang'e vyaka na vyaka. Bahi leka chitabu achino chikudume na kukwing'a lilolelo Iya

uhakika kwa kuwa kuida kwanga Yesu kùvele pepi, na hwetu tùlembelewa tukumbukile kuwa hwetu tuvammalele tuhwenêha kukamulana na Yesu tûnishinda chalumo na nang'e, bahi tukubali kukulupika kwanga Yesu kwa hali yoheyo ituvenayo.

Uinjipihwa wa chitabu cha Uhunulo

1. Sula ya 1:1-20, Yohana àtandilika kulitambulanga mwene, na namuna chalawene maono alano la chinabii.
2. Sula ya 1:1-3:22, Yohana àhumya ujumbe uhalôka mwalehu kwanga Yesu kuhwena kwa makuwa saba la vanu vankulupîla Yesu.
3. Sula ya 4:1-8:5, 8:6-11:19, Yohana àlonjelela habali dya vihungo saba vivêle na mihuli na habali dya mapenga saba.
4. Sula ya 12:1-14:20, Yohana àlonjelela habali dya ing'ondo kati ya mwana n'joko wa chilume na liyoka livêle na myuti saba.
5. Sula ya 15:1-16:18, Yohana àlonjelela habali dya dibakuli saba dya gasabu ya Nnungu.
6. Sula ya 17:1-20:15, Yohana àelesa namuna Nnungu chavashinda amongo vake.
7. Sula ya 21:1-22:21, Yohana àmalilila kulemba chitabu chake kwa kulonjelela habali dya Kumahunde kwahambi na Chilambo chahambi vimbeida kuntululilo.

Ntandiliko wa baluwa ya Uhunulo

¹ Habali adino dilembwîje amuno diyamba mambo lálahunukwîlè Yesu Kilisto. Nnungu àmpele Yesu Kilisto uhunulo auno uchinga avalanguje vatumishi vake mambo lakávele kulehu kuhumila. Na Yesu Kilisto nkuntuma malaika wake ahwene akannyaulile Yohana mambo anelo. ² Yohana nanang'e nkùshuhudila kuyamba mambo lammalele lalapilikene na kulona kuyamba Lilove Iya Nnungu na àlálá lálashuhudilè Yesu Kilisto. ³ Wasa kwa munu woheyo avasomêla vanu vanji na kwa avala valapilikâna na kulakamula malove alano la unabii wa Nnungu, lalembwîje m'baluwa aino, kwa kuwa mahiku la kutimila kwa mambo alano, ùvele pepi namene.

Disalamu kwa makuwa saba la vanu vankulupîla Yesu

⁴ Baluwa aino ìhaloka kwang'une Yohana. Nangu ñilalembila makuwa saba la vanu vankulupîla Yesu lavêle chilambo cha ku Asiya. Nangu ñinnyuwilanga inema na amani ìhalôka kwa Nnungu, apwawîje na anapwawîje na ambekwîda, na kihaloka kwa disungu saba* divêle muyo chiteng'u chake cha Ufalume, ⁵ na kihaloka kwanga Yesu Kilisto. Yesu Kilisto njo shahidi akulupika, na ntandi kufufuliwa kihaloka kukuhwa, na njo ntawala wa vafalume va pachilambo chammalele.

Yesu Kilisto ànatutamwa na ànitukombola mmasambi letu kwa myadi yake, ⁶ na kututenda kuwa ufalume na makuhani uchinga tuntumikile Nnungu, Atatake. Nang'e atumbyangwe na kuwa na dimongo vyaka na vyaka! Amina.

⁷ Lola, àvenkwîda mmahunde, na kila munu achiamwone, ata avala vannynomîle nkuchi.

Na vanu va matawa lammalele la pachilambo vàmbejuta.
Elo, na uvila nni chiimbekuva! Amina.

* **1:4** Nsitali auno ùlembwîje disungu saba. Namba saba yene ìmaiha kuwa chinu chînikamilika. Bahi ìnahululika kuwa, atambulângwa anepo nni Umumu Wanaswe au malaika fulani.

8 Nang'olo Nnungu Avêle na Dimongo Dyammalele, apwawîje na anapwawîje na ambekwîda àtangola uvila, “Nangu njo Alufa na Omega, yani Ntandiliko na Ntululilo.”†

Maono langa Yohana kumwamba Kilisto

9 Nangu Yohana, ni nnung'unwenu na ninnyenu kwa indila ya kulundanywa na Yesu, na kwa indila ya kukumilana na mwenu muibaniki na muufalume wa Nnungu, na muipilidi. Nangu napelekejijwe nchisiwa chichêmwa Patimo ing'anya ya kuhubili Lilove lya Nnungu na kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu Kilisto. 10 Nniduva limo lya kunnyuwa Nang'olo, nanikamulwa na Umumu wa Nnungu, na nnyuma mwangu nkupilikana lidi likulu muchi lipenga. 11 Lidi anelyo nkuhula kuchidoni, “Lemba nchitabu mambo laulona, koka uchipelekeje kwa makuwa saba la vanu vangukulupîla va dimanga dya ku Efeso, na ku Similina, na ku Peligamo na ku Tiyatila na ku Sadi na ku Filadefiya na ku Laodikiya.”

12 Bahi nangu nkupindikuka uchinga ninnole aneyo áchitangòla na nangu, na pángupindikwikè nkuvyona vipanda saba vya sahabu vya kuvikila vibatali. 13 Na paching'ati vipanda anevyo saba níchiwene chiumbe chíchionekànà kuva muchi Mwana wanga Munu, akuno awètè lijoho lilehu na nkanda wa sahabu nchiuwa mwake. 14 Muti na ulindo wake vyávele vyanaswe mbée muchi sufi au balafu, na meho lake lávele muchi dindimi dya moto. 15 Madodo lake lánang'anyima-ng'anyima namene muchi shaba ivaitwile mmoto, na lidi lyake lívele muchi medi laopôta kuhelelo. 16 Na munkono wake wa kunkono ákamwile dinondwa saba, na nkanya mwake múhumile upanga ukola akuno na akuno, na kumeho kwake kwánang'anyima muchi liduva palivala namene.

17 Panimmwene, nangu nkuhunamila mmadodo lake muchi nimunu nguhwîle. Nang'e nkunguvikila nkono wake wa kunkono, nkunguhaulila uvila, “Unayope! Nangu nni ntandiliko na nni ntululilo. 18 Nangu njo nimwene umi! Nanihwa, henga lola, hambu nangu nimumi vyaka na vyaka. Na nangu njo nguvêle na mitukulo ya kuchimula pachinu pavanu vahwîle, na dimongo dya kuvahumya. 19 Bahi lalembe mambo anelo laulawene na lahumila hambu, na lambehumila lukoto. 20 Aino njo mana ya dinondwa dyudiwene munkono wangu wa kunkono, na njo mana ya avila vipanda saba vya sahabu vya kuvikila vibatali. Na adila dinondwa saba ni malaika‡ va makuwa saba la vanu vangukulupîla, na avila vipanda saba vya sahabu ni makuwa saba la vanu vangukulupîla.”

2

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Efeso

1 Mwana wanga Munu nkuhweneha kutangola na Yohana kuchidoni, “Malaika* wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Efeso nnembile kuchidoni,

‘Ujumbe auno ùhaloka kwang'une ngukamulidîle munkono wa kunkono adila dinondwa saba akuno ungwonga muavila vipanda saba vya sahabu vya kuvikila vibatali. 2 Nangu ñimala matendo lenu, na ibaniki

† 1:8 Mmalemba lanjî la kala malove alano, “Ntandiliko na Ntululilo,” lakápali. ‡ 1:20 Lilove “malaika” kwa Chigiliki livele na mana la n'jumbe. Bahi ñahululika kuva anevo nni vajumbe au vakulu fulani va makuwa anelo saba. * 2:1 Au n'jumbe. Mana la malaika lola Uhunulo 1:20. Na lilove anelyo litumike munstali wa 8 na 12 na 18.

yenu, na ipilidi yenu. Ñnimala kuva, mwenu mukáhulula kuvapilila vanu vatênda lahakalenge. Kwa kuva, mûnivalinga avala valichêma mitume, nkuvamala kuva vakee mitume, ni vakúlambila chihi. ³ Mwenu ni mmanu mmákupililila, mûnilagihwa kwajili yang'une, ila mukánahopela. ⁴ Henga nangu ñimwambanga chihi chinu chimo bahi kuva, mûniileka itamwi yenu imunavenayo patandi. ⁵ Bahi himukilanga namuna chimunavele patandi kabla mukánambimatoka! Lekanga kutenda masambi, muuyile kulatenda àlalá lamuchitenda patandi. Mukánatende uchocho, ndêmbaida kwenu mwenu na kuchiusa chipanda chenu pachinu pake. ⁶ Henga nangu ñinnombolelanga chinu chimo kuva, mwenu lànanchimanga àlalá látavendàngà Vanikolayi,† muchi chilanguchima nangu.

⁷ Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlalá lálahaùlà Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla. Munu woheyo ambechilêma chilambo, ñimbemwing'a vihepo avila vya nnandi wa umi ukee na ntululilo, nnandi uvêle mmwelu wa Nnungu.' "

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya Similina

⁸ "Na malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Similina nnembile uvila,

'Ujumbe auno ùhaloka kwang'une, nangu ngujukîle kuva nintandi na wa ntululilo, nangu nnahwile, henga vino nimumi. ⁹ Nangu ñnimala ibaniki yenu, na umahuvani wenu, henga mwenu ni mmakupata! Ñnilamala àlalá lavannambililanga vanu avala vahaùla kuva nni Vayahudi, henga akee Vayahudi, vanang'o nni likuwa lya vanu vamwabûdu Nanchindenga.

¹⁰ Munayope ibaniki imumbeipata. Lola, aneyo Ibilisi àmbenninganga mwenu kwa kuvataya mmalungu vanu vanji mmwenu, na mûmbebanika maduva kumi. Henga kulupikanga ata kwilembelewa kuhwa, na nangu nguchinimwing'ange umi ukee na ntululilo kuva litaji lyenu.

¹¹ Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlalá lálahaùlà Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla! Munu woheyo ambechilêma chilambo, kuhwa kwavili kukambekuwa na dimongo kwanga nang'e.' "

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Peligamo

¹² "Na malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Peligamo nnembile uvila,

'Ujumbe auno ùhaloka kwang'une nguvêle na upanga ukola akuno na akuno. ¹³ Nangu ñnipamala pachinu pamwikalanga. Mwenu mwikala muimanga yavikile Nanchindenga chiteng'u chake cha ufalume, henga ñimechinkuhweneha kukamulana na nangu na wala nanga pamulekile kungukulupîla, ata muuhiku aula Antipa, shahidi wangu akulupîka pawalelwe muimanga yenu, pachinu páikàlà Nanchindenga. ¹⁴ Pamo na anelo, nangu ñimwambanga mwenu kwamba chihi mambo kadiki kuva, ñnikuwa lyenu mùvele na vanu vapapâta mahundo malinga àlalá la Balamu. Balamu njo anannyundile Balaki kuvakumba Vaisilaeli vatende sambu kwa kulya vyakulya vihumijwe sadaka kudisanamu na kwa kutenda usalati. ¹⁵ Uchocho na mwenu, ñnikuwa lyenu mùvele vanu vapapâta mahundo la Vanikolayi. ¹⁶ Bahi lekanga kutenda

† 2:6 Vanikolayi, lyávele likuwa lya vanu vachihûnda kuva, vanu vânahulula chihi kutenda masambi, kwa kuva, Nnungu nanga palalola matendo la mmili, henga àlola chihi isungu.

masambi! Mukànatende uchocho, nimbepiyanya kwida kwenu mwenu, na nimbepanyana na vanu anevo kwa upanga uhalòka nkanya mwangu.

¹⁷ Ayula avèle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálá lálahaùlà Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla. Munu woheyo ambechilêma chilambo, nimbemwing'a chakulya chichêmwa Mana, chipihîjwe uchinga alye. Uchocho, nimbemwing'a liyanga lyanaswe na muha liyanga anelyo mùlembwije lina lyahambi lyakalimaite munu woheyo, ikànave chihi ayula apwechêla lina anelyo.' ”

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Tiyatila

¹⁸ “Na malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Tiyatila nnembile uvila,

‘Ujumbe auno ùhaloka kwanga Mwana wanga Nnungu, avèle na meho lamêta-meta muchi dindimi dya moto, na madodo lang'anyîma-ng'anyima muchi shaba ivaitwîle namene. ¹⁹ Nangu ñnilamala matendo lenu na itamwi yenu na ing'ulupa yenu na utumishi wenu na ipililidi yenu. Na hambi mwenu mùtenda lambone kupunda patandi. ²⁰ Henga nangu nîmwambangwa chihi chinu chimo kuva, mwenu mùmpililila ayula avèle muchi Yesebeli. Nang'e àlichema mwene kuva nabii, henga àvahocheja vatumishi vangu kwa kuvahunda kutenda usalati wa kudiabudu disanamu na kulya vyakulya vihumîjwe sadaka kudisanamu. ²¹ Nangu nîmpele wasa wa kuleka usalati anewo, henga akátamwa kuleka. ²² Bahi nangu nîmbentaya ugonjo na kuvabaniha avala vátëndá navo usalati anewo, vakànaleke kupapata dindila dyake. ²³ Nimbewawalala avala vannondôla. Na kwa kutenda uchocho, makuwa lammalele la vanu vangukulupîla lachilamale kuva nangu njo ngulolêha mitima ya vanu na makudungilo lavo, na kuva, nîmbennipa kila munu kupapatana na matendo lake.

²⁴ Henga mmanu mmanji mma likuwa lya ku Tiyatila, mwenu nanga pamupapata mahundo malinga àlálá la Yesebeli na wala nanga pamumaite mambo la nkati namene lannyâmba Nanchindenga. Bahi nangu nanga panimbennyakujanga nsigo unji. ²⁵ Henga nangu nînyuwanga muchikamulihe saana achila chimuvenacho, mpaka panimbeida.

²⁶ Na munu woheyo ambechilêma chilambo na kuhweneha kungupilikana nangu mpaka kuntululilo, nimbemwing'a mamulaka la kuvatawala vanu va vilambo,‡ malinga nangu chingupwechedile mamulaka kuhaloka kwa Atatangu. ²⁷ Àmbevatawala kwa isimbo ya chitale, na kuvapwayanga muchi chombo cha ulongo. ²⁸ Na nîmbemwing'a inondwa ya ulyamba.

²⁹ Ayula avèle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálá lálahaùlà Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla! ”

3

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Sadi

¹ Mwana wanga Munu nkuhweneha kutangola na Yohana kuchidoni, “Malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Sadi nnembile kuchidoni,

‡ **2:26** Vanu va vilambo, kwa Yayahudi malove anelo lávele na mana la vanu vakávele va kwavo au vanu vakávele va Nnungu, na nchitabu cha Uhunulo malove anelo látumika kutafautisa kati ya vanu va Nnungu na vanu vakávele va Nnungu, yani Vakilisto na vanu vakee Vakilisto.

'Ujumbe auno ùhaloka kwang'une nguvèle na disungu saba* dyanga Nnungu na adila dinondwa saba. Nangu ñnilamala matendo lenu, mwenu mùvele na imbili ya kuva mmomi, henga mùnihwa. ² Mùve meho! Vikamyange avila viisalidile, vivèle pepi na kuhwa, kwa kuva, matendo lenu ñilawene kuva lakákamilike pameho pa Nnungu wangu. ³ Bahi lakumbukilange mahundo àlálá lamupwechedile na àlálá lamupilikene. Mulakamule na kuleka kutenda sambi. Mukà nave meho, nangu ñimbekwida gafula muchi chaida nkwíva, na wala nanga pamumbemala uhiku unimbekwida kwenu mwenu. ⁴ Henga mùvechinkuva na vanu ñnikuwa lya vakúkulupila va Sadi, vanu vakádimbije dinguwo dyavo. Anevo njo vambekwóngá pamo na nangu akuno vawètè dinguwo dyanaha, kwa kuva, vànafala kutendewa uchocho.

⁵ Munu woheyo ambechiléma chilambo, àmbewajwa inguwo yanahe muchi vanang'o, na nangu nikambepukutanga lina lyake Nchitabu cha Umi, henga ñimbeliyambukila lina lyake muyo mwa Atatangu na muyo mwa malaika vake.

⁶ Ayula avèle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálá lálahaùlà Umumu, kulahaulila makuwa la vanu vankukulupíla.' "

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankukulupíla Yesu lya ku Filadefiya

⁷ "Malaika wa likuwa lya vanu vankukulupíla lya ku Filadefiya nsembile uvila,

'Ujumbe auno ùhaloka kwang'une niwanaswe na niwauhiu, nguvèle na ntukulo wa Nfalume Daudi. Nangu ñikàuchimula nnango, nanga munu ahulúla kuuchima, na ñikàuchima nnango, nanga munu ahulúla kuuchimula. ⁸ Nangu ñnilamala matendo lenu! Na ñnimala kuva mwenu mukee na dimongo dyohe, henga mùnilikamula lilove lyangu na wala nanga pamungukanile. Lola, nangu ngùuvikile nnango uchimuliwíje muyo mwenu na wala nanga ahulúla kuuchima. ⁹ Lola, ñimbevatenda vaide vakakutindivalile malundi vanu avala va likuwa lya vanu vamwabúdu Nanchindenga, yani avala vakúlambila vahaùla kuva nni Vayahudi, henga akee Vayahudi, ila nni vakúlambila chihi. Vanu anevo vachivamale kuva nangu nantamwanga mwenu. ¹⁰ Bahi kwa kuva mùnilakamula mahundo langu layámba kupililila, nangu nguchininyemyange mwenu muuhiku aula uida wa kulingwa kwa vanu vaikála pachilambo.† ¹¹ Nangu mbènkwidá upehi! Chikamulihe saana achila chimuvenacho, uchinga munu anampakanyolange litaji lyenu lya ushindi.

¹² Munu woheyo ambechiléma chilambo, ñimbentenda kuva luhichi mu Ing'ande ya Nnungu wangu, nanang'e akambehuma kavila anemwo. Pamo na anelo, nangu ñimbelemba nchanya mwake lina lya Nnungu wangu na lina lya imanga ya Nnungu wangu, yani imanga ya Yelusalemu yahambi, imbesulupúka kahaloka kulihunde kwa Nnungu wangu. Uchocho, nguchingulembe nchanya mwake lina lyangu lyahambi.

¹³ Ayula avèle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálá lálahaùlà Umumu, kulahaulila makuwa la vanu vankukulupíla.' "

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankukulupíla Yesu lya Laodikiya

* **3:1** Kuyamba mana la disungu saba, lola Uahunulo 1:4. † **3:10** Yohana patangola kuyamba vanu vaikála pachilambo, inahululika kuva àvayamba vanu vachitámwa namene chilambo, yani vanu vaténda masambi au lahakalenge.

14 “Malaika wa likuwa lya vanu vangukulupila lya ku Laodikiya nnembile uvila.

Ujumbe auno ùhaloka kwang'une nguchêmwa 'Amina,' shahidi ngukulupika na nguvéle na uhiu, na chitandikilo cha viumbe vyammale vyaumbile Nnungu. 15 Nangu ñnilamala matendo lenu! Mwenu mukee balidi wala mukee moto. Wasa mukàvele chihi balidi au mukàvele chihi moto. 16 Bahi kwa kuva wako vino ùvele chihi paching'ati, yani ukee balidi na wala ukee moto, nangu nimbekulukula kuhaloka nkanya mwangu. 17 Mwenu mûnalyona kuva mmakupata muvéle na dimali dyohe, na nanga chimusikikila. Henga mwenu mukámaite kuva nni mmanu mma kulaga na nni mmanu mma kubanika na nni mmahuvani na nni mmanu mputéle meho na nni mmanu muvéle chihi mwandu! 18 Bahi nangu ñnnyuwanga musume kwang'une sahabu ivaitwile mmoto, uchinga mupate kuva mmakupata. Uchocho, ñnnyuwanga musume dinguvo dyanaha kuhaloka kwang'une uchinga mupate kupiha dihoni dya mwandu wenu. Na musume na mitela ya kutaya mmeho lenu uchinga mupate kulola. 19 Nangu navaduma na kuvaasibu avala unguvatamwa. Bahi tumbama, muleke masambi lenu. 20 Lola, nangu ngûmila pannango na kuhodika. Munu akâpilikana lidi lyangu na kunguchimulila, nguchinguinjile kwanga nang'e na nguchingulye pamo na nang'e nanang'e achialye pamo na nangu.

21 Munu woheyo ambechilêma chilambo, âmbekwikala pamo na nangu nchiteng'u changu cha ufalume, muchi nangu chinguchilemile chilambo na kuikala na Atatangu nchiteng'u chake cha ufalume.

22 Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálá lálahaùlà Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupila! ”

4

Ibada kulihunde

1 Pangumalidile kulona maono anelo, nkulona maono lanji. Nauwene nnango uchimuliwije kulihunde. Na alila lidi linnapilikene patandi, lidi alila linapilikanike muchi lidi lya lipenga, nkunguhaulila kuchidoni, “Yombokela muha akuno, na nangu nguchinikulanguje mambo lalembelêwa kuhu-mila muuhiku uida.” 2 Upala nangu nkukamulwa na Umumu Wanaswe. Nkuchona chiteng'u cha chifalume chivêle aneko kulihunde na munu aikêlê nchiteng'u anecho. 3 Na munu ayula anaikêle nchiteng'u anecho ánanng'anyima muchi mayanga la yaspi na la akiki, mayanga la bei ing'ulu namene. Na chiteng'u anecho cha chifalume chidingukwije na inyingamu ing'anyima muchi liyanga lya sumalidi. 4 Chiteng'u anecho cha chifalume chidingukwije na viteng'u vinji ishilini na ncheche vya chifalume na viteng'u anevyo víikalijije na vasele ishilini na ncheche. Vasele anevo váwetenge dinguvo dyanaha na mmyuti yavo múvele mataji la sahabu. 5 Pachiteng'u anecho cha chifalume pánameta na kugaga na kuungulumana kwa ing'uva. Na muyo chiteng'u anecho múyaka myenje saba, na aneyo myenje njo disungu saba dya Nnungu.* 6 Na muyo mwa chiteng'u anecho cha chifalume múvele na chinu chichonekana muchi bahali ya chilolo, ichilangala na kung'anyima namene muchi liyanga likee na langi.

* 4:5 Kuyamba mana la disungu saba, lola Uhunulo 1:4.

Na nnyenje chiteng'u anecho múvele na viumbe ncheche vivêle na umi, vinaombe meho, muyo na kumongo. ⁷ Chiumbe chitandi chivêle na umi, chivele muchi uhimba, na cha vili chivele muchi ung'ombe wa mwana, na cha tatu chivele muchi munu, na cha ncheche chivele muchi chipungo chiulûka. ⁸ Viumbe anevyo ncheche, kila chiumbe chivele na dimapa sita, diombêwe na meho nkati na pannima. Na viumbe anevyo vînatangola chilo na muhi bila kuhopela, uvichidoni, "Wanaswe, wanaswe, wanaswe, nni Nang'olo wetu, Nnangu Avêle na Dimongo Dyammalele, anapwawije, apwawije na ambeïda!"

⁹ Na viumbe anevyo ncheche vînaimba uvintumbyanga na kumweshimu na kunshukulu ayula aikêle nchiteng'u cha chifalume, Nnangu avêle na umi ukee na ntululilo. Na kila pavichitenda uchocho, ¹⁰ avala vasele ishilini na ncheche vânahunama mpaka pahi muyo mwa ayula aikêle nchiteng'u cha chifalume, akuno uvamwabudu ayula avêle na umi ukee na ntululilo. Na vâvikanga mataji lavo muyo chiteng'u chake cha chifalume uvahaula kuchidoni,

¹¹ "Wako Nang'olo wetu, Nnangu wetu, ùnivaikila kuva na ukulu na dimongo na kweshimiwa, kwa kuva, wako njo uviumbile vitukutuku vyammalele, na vipata kupwawa ing'anya ùniviumba kupapatana na chulembela umwene."

5

Chitabu na Mwana wa Ungandolo

¹ Anepo nangu nkuchona chitabu munkono wa kunkono wa ayula aikêle nchiteng'u anecho cha chifalume. Na chitabu anecho chilembwije nkati na pannima na chihungwije kwa vihungo saba vivêle na mihuli. ² Nkumwona malaika avêle na dimongo, wahubili kwa kunonoha lidi wachidoni, "Nnani avaikidile kuvinamatula vihungo na kuchihunukula anecho chitabu?" ³ Henga nanga munu kulihunde wala pachilambo wala pachinu pavanu vahwile anahulwile kuchihunukula chitabu anecho na kulola nkati. ⁴ Nangu nkukuta namene kwa kuva, nanga munu anavaikidile kuchihunukula chitabu anecho au kulola nkati. ⁵ Bahi nsele yumo muavala vasele nkunguhaulila kuchidoni, "Unakute! Lola, uhimba wa nnitawa lya Yuda, ahalôka nnikolo lya Nfalume Daudi, ânishinda. Nang'e ânahulula kuvinamatula anevyo vihungo saba na kuchihunukula anecho chitabu."

⁶ Bahi nangu nkumwona Mwana wa Ungandolo aimidlê ching'ati chiteng'u cha chifalume chidingukwije na avila viumbe ncheche na avala vasele. Ungandolo aneyo áonekene muchi ânisinjwa na ávele na dimembe saba na meho saba, na meho anelo nni disungu saba dya Nnangu* ditumwije pachilambo chammalele. ⁷ Anevyo Mwana wa Ungandolo nkuhwena, nku-chitwala achila chitabu munkono wa kunkono wa ayula aikêle nchiteng'u cha chifalume. ⁸ Bahi ayula Mwana wa Ungandolo pachitwete chihi achila chitabu, upala avila viumbe ncheche na avala vasele ishilini na ncheche, nkuhunama muyo mwa ayula Mwana wa Ungandolo. Kila chiumbe na kila nsele ányakwile ching'wenyang'wenya na bakuli ya sahabu yombêle ubani, na anewo ubani nni maombi la vanu va Nnangu.

* 5:6 Kuyamba mana la disungu saba, lola Uahunulo 1:4.

⁹ Na vanang'o váimba luhimu aluno lwahambi uvachidoni,

“Wako nni uvaikidíle kuchitwala chitabu,

na kukakambula vihungo vyake.

Kwa kuva, wako wanisinjwa,

na kwa indila ya myadi yako nkunsumila Nnungu,

vanu kuhaloka kila litawa na kila luga na kila lukolo na kila chilambo.

¹⁰ Úvatendile kuva ufalume na makuhani uchinga vantumikile Nnungu wetu, na vanang'o vâmbetawala pachilambo.”

¹¹ Anepo nangu nkulola kavila, nkupilikana lidi lya malaika vohe vachid-ingwíke achila chiteng'u cha chifalume, na avila viumbe ncheche na vasele ishilini na ncheche. Na isabu ya anevo malaika yávele maelufu kwa maelufu na mamiliyoni kwa mamiliyoni. ¹² Malaika anevo vânonoha lidi uvaimba kuchidoni,

“Mwana wa Ungandolo asinjíjwe njo uimmaikila,

kuva na dimongo na dimali na lúnda na dimongo na ukulu na kweshimiwa na kulombolewa!”

¹³ Anepo nangu nkupilikana viumbe vyammalele vya kulihunde na pachil-ambo na pachinu pavanu vahwíle na m'bahali, uviimba kuchidoni,

“Ayula aikála nchiteng'u cha chifalume na Mwana wa Ungandolo,

ínivavaikila kuva na ukulu na dimongo na kweshimiwa na kutumbyangwa, vyaka na vyaka!”

¹⁴ Na avila viumbe ncheche vivéle na umi nkuhula kuchidoni, “Amina.” Na avala vasele nkuhunama, nkwabudu.

6

Mwana wa Ungandolo àkakambula vihungo

¹ Bahi panichilola, nkumwona Mwana wa Ungandolo wakakambula chihungo chitandi muavila saba. Anepo nkuchipilikana chiumbe chimo muavila viumbe ncheche vivéle na umi, uchitangola kwa lidi muchi lya ing'uva wachidoni, “Ida!” ² Pangulolite, nkumwona falasi wanaswe muyo mwangu. Na ayula anankwedile ányakwile upinde, na áwajijwe litaji mmuti mwake. Anepo ánishinda ding'ondo, na nkuuka anepo nkuhwena unashinda ding'ondo dinji.

³ Bahi Mwana wa Ungandolo pakakambwile chihungo cha vili, nangu nkuchipilikana achila chiumbe cha vili uchihaula kuchidoni, “Ida!” ⁴ Anepo nkuhumila falasi yunji wanahuvi, na ayula anankwedile falasi anepo nku-pewa dimongo dya kuusa amani pachilambo, uchinga vanu vawalalane. Na ápewije na upanga nkulungwa.

⁵ Bahi Mwana wa Ungandolo pakakambwile chihungo cha tatu nkuchip-ilikana chiumbe chatatu uchihaula kuchidoni, “Ida!” Pangulolite, nkum-wona falasi wanapi. Na ayula anankwedile falasi anepo ányakwile ka-pani munkono wake. ⁶ Anepo nangu nkupilikana muchi lidi lichihaloka paching'ati viumbe ncheche vivéle na umi, ulihaula kuchidoni, “Chibaba chimo cha uhu wa ngano nni nshahala wa kawaida wa liduva limo, na vibaba vitatu vya shayili nni nshahala wa kawaida wa liduva limo, henga unaondongange mahuta la seituni wala divayi!”

⁷ Bahi Mwana wa Ungandolo pakakambwile chihungo cha ncheche, nangu nkupilikana lidi lya chiumbe cha ncheche chivéle na umi uchihaula kuchidoni, “Ida!” ⁸ Pangulolite, nkumwona falasi avéle na langi muchi ya liu. Na ayula anankwedile falasi anepo lina lyake àchemwa kuhwa, nanang'e

álondojwa na pachinu pavanu vahwile. Aneyo achêmwā kuhwa, chalumo na pachinu pavanu vahwile, anevo vāpewije dimongo dya kuvawalala vanu va m'bali umo wa chilambo, kwa upanga na kwa indala na kwa ugonjo na kwa anyama va kuyoha va pachilambo.

⁹ Mwana wanga Ungandolo pakakambwile chihungo cha nnyano, nangu nkudyona disungu pahina chitala, disungu dya vanu vawalêlwe ing'anya ya kuhubili Lilove Iyanga Nnungu, na ing'anya ya kuhweneha kuumya ushuhuda kunnyamba Yesu Kilisto. ¹⁰ Vanu anevo nkunonoha lidi uvachidoni, “Wako Nang'olo Nkulu, wako wanaswe na ukulupika, dachi, ùmbelindilila mpaka chakani kuvahukumu na kuvapindikula vanu vaikāla pachilambo ing'anya ya kuwalalwa kwetu?” ¹¹ Anepo kila munu nkupewa lijoho lyanahe, nkuvahaulila vayewelege kwa uhiku kadiki mpaka paimbetimila isabu ya vatumishi avao na vakúkulupila avao vavêle pepi kuwalalwa muchi vanang'o.

¹² Mwana wanga Ungandolo pakakambwile chihungo cha sita, nkuva na ndengendo nkulu wa chilambo na liduva nkupindikuka nkuva lyanapi muchi kaniki na mwedi nkuva wanahvi muchi myadi. ¹³ Na dinondwa dya kumahunde nkumatokanga pachilambo muchi tini dinete chidipukutika uhiku aula nnandi wake paupukunywa na lipungo. ¹⁴ Kumahunde nkudingwa muchi likalatasi, nkuuswa. Machinga lammalele na visiwa vyammalele nkuuswa kuhaloka pachinu pake. ¹⁵ Anepo vafalume va pachilambo na vakulu na vakulu va matiyala na vakúpata na vavêle na dimongo na kila munu, ikāva ntumwa au munu akāvele ntumwa, nkulipihanga mmapanga na ching'ati mayanga la mmachinga. ¹⁶ Nkulahaulila machinga na mayanga kuchidoni, “Tuyangukilange, mutuhinike tunakwone kumeho kwanga ayula aikāla nchiteng'u cha chifalume, na mutunyemye na gasabu ya Mwana wanga Ungandolo. ¹⁷ Kwa kuva, liduva likulu lya gasabu yavo linikamola. Dachi, nnani ambehulūla kuimila nniduva anelyo?”

7

Vaisilaeli laki moja na alufu alubaini na ncheche vātaywa muhuli

¹ Pangumalidile kulona anelo, nkuvona malaika vaimidilê n'dindumba ncheche dya chilambo, akuno uvadivila lipungo linapunge nchilambo wala m'bahali wala munnandi wohewo. ² Nkumwona malaika yunji wayombokela muha kuhaloka kulihimbuka liduva, akuno anyakwilê muhuli wa Nnungu avêle na umi. Nkunonoha lidi wavachema avala malaika ncheche vapewije dimongo dya kuondonganga chilambo na bahali wachidoni, ³ “Munachondongange chilambo wala bahali wala milandi, mpaka patumbevataya muhuli wa Nnungu mmalyenye lavo vatumishi va Nnungu wetu.” ⁴ Anepo nangu nkupilikana isabu ya vanu vatajwe mihuli, kuhaloka mmatawa lammalele la Vaisilaeli, na isabu aneyo yāvele vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche. ⁵ Nnitawa lya Yuda vāvele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Lubeni vāvele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Gadi vāvele vanu alufu kumi na mbili, ⁶ na nnitawa lya Asheli vāvele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Nafutali vāvele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Manase vāvele vanu alufu kumi na mbili, ⁷ na nnitawa lya Simeoni vāvele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Lawi vāvele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Isakali vāvele vanu alufu kumi na mbili, ⁸ na nnitawa lya Sabuloni vāvele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya

Yusufu vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Benjamini vávele vanu alufu kumi na mbili.

Nkojano nkulu wa vanu va kila chilambo

⁹ Pangumalidile kulona anelo, nkuwona mmuluku nkulungwa namene wa vanu muyo mwangu, vanu vakávalangika. Pávele na vanu va kila chilambo na vanu va kila litawa na vanu va kila lukolo na vanu va kila luga, akuno vaimilèngè muyo chiteng'u cha chifalume na muyo mwa Mwana wa Ungandolo. Vanu anevo váwetenge majoho lanahe na ványakwile dinavi dya ntende mmakono lavo. ¹⁰ Vanu anevo vónonoha lidi uvachidoni, “Upohi ùhaloka kwanga Nnungu wetu aikála nchiteng'u cha chifalume na kwa Mwana wanga Ungandolo!” ¹¹ Malaika vammalele váchidingwike chiteng'u cha chifalume na avala vasele ishilini na ncheche na avila viumbe ncheche vivêle na umi. Malaika anevo nkuhunama muyo chiteng'u cha chifalume, nkumwabudu Nnungu, ¹² uvahaula kuchidoni, “Amina! Nnungu wetu ànivaikila kuva na ukulu na lúnda na uweso na dimongo na kutumbyangwa na kushukuliwa na kweshimiwa, vyaka na vyaka! Amina!”

¹³ Anepo nsele yumo muavala vasele nkunguuja kuchidoni, “Dachi, vanu ava vavetènge majoho lanahe nni vanani na vâhelekenge kwachi?” ¹⁴ Nangu nkunyang'ula kuchidoni, “Nang'olo wangu, wako njo umaîte.” Nang'e nkunguhaulila kuchidoni, “Vanu ava nni avala vahalôka muibaniki ing'ulu. Vânilahahula majoho lavo na kulatenda kuva lanahe mwalehu kwa myadi ya Mwana wa Ungandolo. ¹⁵ Njo mana vâimilanga muyo chiteng'u cha chifalume changa Nnungu, uvantumikila nang'e chilo na muhi muing'ande yake. Na ayula aikála nchiteng'u cha chifalume àmbeikala pamo na vanang'o na kuvachunga. ¹⁶ Na vanu anevo mwiko vakambekuva na indala kavila wala inyota, na liduva wala nanga palimbevalilila kavila wala kuchona chitukuta. ¹⁷ Kwa kuva, Mwana wanga Ungandolo avêle ching'ati chiteng'u cha chifalume àmbekuva nchungu wavo na àmbevalodya kudimbwimbwi dya medi la umi. Na Nnungu àmbevapukutanga mihodi yammalele mmeho lavo.”

8

Chihungo cha saba chivêle na muhuli

¹ Mwana wanga Ungandolo pakakambwile achila chihungo cha saba chivêle na muhuli, kulihunde nkunyalalika kwa muda wa nusu saa. ² Anepo nangu nkuvona malaika saba vaimilânga muyo mwanga Nnungu, nkupeva mapenga saba.

³ Nkuhaloka malaika yunji nkuimila pepi na chitala, akuno anyakwilè chateso cha sahabu, nkupeva ubani wohe uchinga aututumye chalumo na maombi la vanu vammalele va Nnungu, nchitala chivêle muyo chiteng'u cha chifalume. ⁴ Bahi lyohi lya aula ubani pamo na maombi la vanu va Nnungu nkututumila muha muyo mwa Nnungu, kuhaloka munkono mwa ayula malaika. ⁵ Anepo ayula malaika nkuchitwala achila chateso, nkuchombaja makala la moto wa pachitala, nkuchiyela pachilambo. Nkuhumila imeti na igagi na iungulumani ya ding'uva na nndengendo wa chilambo.

Malaika vâomba mapenga

⁶ Anepo avala malaika saba vavêle na mapenga saba nkulipanganiha kuwomba mapenga.

⁷ Malaika ntandi nkuwomba lipenga lyake. Anepo imbula ya mayanga na moto ukundanyike na myadi nkuyelwa pachilambo. Selusi imo ya chilambo nkupya, na selusi imo ya milandi na mahamba mavihi, vyammalele navinang'ō nkupyanga.

⁸ Malaika wavili nanang'e nkuwomba lipenga lyake. Anepo chitukutuku chimo chivêle muchi lichinga likulu liyâka moto, nkuyahwa m'bahali, na selusi imo ya bahali nkuva myadi. ⁹ Selusi imo ya viumbe viikâla m'bahali nkuhwanga, na selusi imo ya dimeli nkwendongeka.

¹⁰ Malaika watatu nkuwomba lipenga lyake. Anepo inondwa ing'ulu ichiyaka muchi mwenje nkuyangukila muselusi imo ya dihunde na dimb-wimbwi dya medi. ¹¹ Na aneyo inondwa ichemwa, "Kukalala." Bahi selusi imo ya medi nkukalala, na vanu vohe vanakumbidile medi anelo nkuhwanga ing'anya ya ikaladi ya medi anelo.

¹² Malaika wa ncheche nkuwomba lipenga lyake. Anepo selusi imo ya liduva nkwendongwa chalumo na selusi imo ya mwedi na ya dinondwa. Bahi selusi anedyo dyondongwije nkuva lupi. Bahi selusi imo ya muhi nkuva nanga nng'anje na selusi imo ya chilo.

¹³ Anepo nangu nkumwona na kumpilikana chipungo yumo achiuluka muha namene kumahunde, wanonoha lidi wachidoni, "Ole wenu! Ole wenu! Ole wenu mmanu muaikâla pachilambo ing'anya ya mapenga lavêle pepi kuwombwa na malaika avala vatatu vaisalidile."

9

¹ Malaika wa nnyano nkuwomba lipenga lyake. Anepo nangu nkuyona inondwa ikanywêke kumahunde nkumatokela pachilambo. Inondwa aneyo nkupewa ntukulo wa kulipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo.

² Inondwa aneyo nkuchimula lipondo anelyo. Anepo nkututuma lyohi livêle muchi lyohi lya litanuli likulungwa, kuhaloka nnipondo anelyo. Liduva na kumahunde nkuva na lupi ing'anya ya lyohi anelyo. ³ Amande nkuhmananga mulyohi anelyo, nkuhweneng'ana pachilambo akuno vapewijè dimongo muchi dya vivalavala. ⁴ Nkulaijwa vanawondongange wahi wala mimela wala nnandi wohewo, henga vavabanihe vanu vakâvele na muhuli wa Nnungu mmalyenye lavo. ⁵ Amande avala nanga pavanaluhusiwiye kuvawalala anevo vanu, ila vavabanihe kwa uhiku wa myedi nnyano. Na ipwateki yake vâvele muchi ya chivalavala pannuma munu. ⁶ Na uhiku anevo vanu vâmbetaha kuhwa, henga kuhwa kukambevapata. Vâmbelebela namene kuhwa, henga kuhwa kumbevatukuta.

⁷ Anevo amande vâvele muchi anyama uvavachema falasi vavikwije tayali kwa ing'ondo. Na mmyuti yavo múvele na vitukutuku vivêle muchi litaji lya sahabu na kumeho kwavo kúvele muchi kumeho kwa vanu. ⁸ Anevo amande vâvele na ulindo muchi wa vamahe, na meno lavo lâvele muchi la ahimba. ⁹ Na mmihuva vyavo múhinikwije na makakamba la kulichingila lavêle muchi lachitale. Na dimapa dyavo díumana muchi iumani ya mikokoteni yohe iutângwa na falasi vatukutîla kuing'ondo. ¹⁰ Anevo amande vâvele na michila italôla muchi ya vivalavala. Na mmichila yavo múvele na dimongo dya kuvabaniha vanu kwa uhiku wa myedi nnyano. ¹¹ Anevo amande vâvele na nfalume wavo, yani malaika wa alila lipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo, na lina lya aneyo nfalume kwa Chieblaniya áchemwa Abadoni, na kwa Chigiliki áchemwa Apolioni, mana lake nkúwalala.

¹² Ole inandi inipita, henga ole yavili na ya tatu ikánambi.

¹³ Malaika wa sita nkuwomba lipenga lyake. Anepo nangu nkupilikana lidi ulihaloka n'dimembe ncheche divêle n'dindumba dya chitala cha sahabu chivêle muyo mwa Nnungu. ¹⁴ Alila lidi nkunnyaulila ayula malaika wa sita kuchidoni, "Vahungulange avala malaika ncheche vahungwije mmuto nkulu uchêmwa, Eflati." ¹⁵ Avala malaika ncheche nkuhunguliwa. Malaika anevo vâvikwije tayali kwajili ya lisaa anelyo na liduva anelyo na mwedi anewo na mwaka anewo uchinga vawalale selusi imo ya vanu. ¹⁶ Anepo nangu nkupilikana isabu ya makuwa la matiyala vavakwedîle falasi, na isabu aneyo yâvele milioni myambili. ¹⁷ Na mmaono anelo nîvawene avala falasi chalumo na avala matiyala vavakwedîle falasi anevo. Matiyala anevo vâwete makakamba la kulichingila mmihuva mwavo. Na makakamba anelo lavêle la langi yanahuvi muchi moto na lanjî lavêle la langi ya buluu na lanjano muchi dindimi dya moto wa baluti. Na myuti ya avala falasi îvele muchi myuti ya ahimba, na nkanya mwavo múhuma moto na lyohi na baluti iyâka. ¹⁸ Selusi imo ya vanu nkuwalalwa kwa vibaniho anevyo vitatu vînahumile nkanya mwa falasi anevo, yanî moto na lyohi na baluti iyâka. ¹⁹ Kwa kuva, dimongo dya falasi anevo dívele n'dikanya dyavo na mmichila yavo. Michila yavo îvele na myuti ihulûla kuluma muchi nnyongo.

²⁰ Na vanu avala vakanawalelwe kwa vibaniho anevyo vitatu nanga pavanalekile kudiabudu disanamu divalikatapajije. Nanga pavanalekile kuvaabudu anamindenga na disanamu dya sahabu na dya madini la dihela na dya shaba na dya mayanga na dya milandi, dikâhulula kulola wala kupilikana wala kuhwena. ²¹ Vanu anewo nanga pavanalekile kuwalala wala kulowa wala kutenda usalati wala kwiva.

10

Malaika na chitabu chijoko

¹ Anepo nkumwona malaika yunji avêle na dimongo wasulupuka kuhaloka kulihunde. Malaika aneyo áhinikwije na lihunde, na mmuti mwake múvele na inyingamu na kumeho kwake kúnang'anyima muchi liduva na madodo lake lávele muchi dihichi dya moto. ² Na munkono wake ákamwile chitabu chijoko chihunukuliwîje. Malaika aneyo nkuimija ludodo lwake lwa kunkono m'bahali na ludodo lwa kunchinda nkuimija nchilambo. ³ Nkungulumana kwa lidi likulu muchi changulumana uhimba. Na paungulwime, nkupilikanika ding'uva saba. ⁴ Na ding'uva anedyo saba padipilikanike, nangu nkulipanganiha kulemba àlalá latongolewîje. Henga nkupilikana lidi kuhaloka kulihunde ulinguhaila kuchidoni, "Malove anelo latongolewîje na anedyo ding'uva saba lapihe unalalembe."

⁵ Bahi ayula malaika unimmwene waimila m'bahali na nchilambo, nkun-yoloja nkono wake wa kunkono kuloja kulihunde. ⁶ Nkwapila kwa lina lya Nnungu avêle na umi ukávele na ntululilo, aumbîle kumahunde na vitukutuku vyammalele vivêle kumahunde, Nnungu aumbîle chilambo na vitukutuku vyammalele vivêle nchilambo, Nnungu aumbîle bahali na vitukutuku vyammalele vivêle m'bahali, wahaula kuchidoni, "Uhiku wa kulindilila ùnihila! ⁷ Henga malaika wa saba pambekwomba lipenga lyake, anepo njo Nnungu pambelatimisa makudungilo lake la sili, malinga chanavaahidite manabii vake vantumikidîle."

⁸ Anepo nkupilikana kavila alila lidi lichihaloka kulihunde ulichidoni, “Hwena ukachitwale achila chitabu chijoko chihunukuliwije, chivèle munkono mwa ayula malaika aimidile m’bahali na nchilambo.” ⁹ Nangu nkuhwena kwa ayula malaika nkunyuwa aning’e achila chitabu chijoko. Nang’e nkunguhaulila kuchidoni, “Chitwale uchilye. Nnitumbo lyako chimbekekalala, henga nkanya mwako chimbeleleha muchi uchi.”

¹⁰ Bahi nangu nkuchitwala achila chitabu chijoko munkono wa ayula malaika nkuchilya. Panguchilile, nkanya mwangu chinileleha muchi uchi, henga panichimidile, chinikalala namene nnitumbo lyangu. ¹¹ Anepo anelo malidi nkunguhaulila kuchidoni, “Ülembelewa uhumye kavila unabii uvayâmba vanu va kila litawa na vanu va kila chilambo na vanu va kila luga na vafalume vammalele.”

11

Mashahidi vavili na imanga yanaswe

¹ Anepo nkuning’a imbalu ivèle muchi nnandi wa kupimila, nkunguhaulila kuchidoni, “Imila uhwene ukaipime Ing’ande yanga Nnungu na chitala na kuvavalanga vanu vamwabûdu Nnungu anemwo nkati. ² Henga luwani lwa pawelu lwa ing’ande aneyo unalupime, kwa kuva luwani anelwo vâpewije vanu va vilambo vinji. Vanang’o vâmbeitawala kwa dimongo imanga yanaswe kwa myedi alubaini na mbili. ³ Na nangu nguchinivatume mashahidi vangu vavili, akuno vawètè magunila ing’anya ya lihindambi. Anevo mashahidi vâmbehumya unabii wa Nnungu kwa maduva alufu moja na myambili sitini.”

⁴ Anevo mashahidi vavili nni aila milandi mivili ya miseituni na avila vipanda vivili vya kuvikila vibatali vivèle muyo mwa Nang’olo aumbîle chilambo. ⁵ Na munu akâlembela kuvaondonganga, anepo moto ùhuma n’dikanya dyavo na kuvapija amongo vao. Na uvila nni chalembelewa kuhwa munu woheyo alembêla kuvaondonganga. ⁶ Mashahidi anevo vâvele na dimongo dya kuhunga kumahunde uchinga imbula inatonye kwa maduva lammalele lavambekuva uvahumya unabii. Uchocho, vâvele na dimongo dya kuida na vibaniho vya kila namuna pachilambo kwa uhiku wohewo uvalembele.

⁷ Na pavambemalila kuyanajaja ujumbe wa Nnungu, ayula nnyama wa kuyoha ahalôka nnipondo livèle na ulehu ukee na ntululilo âmbepanyana navo ing’ondo, koka avashinde na kuvawalala. ⁸ Na mituhi yavo imbekuva muindila ya imanga aila ing’ulu, yanavambwije Nang’olo wavo. Imanga aneyo kwa luga ya lifumbo ichemwa Sadoma na Misili. ⁹ Na vanu va kila lukolo na va kila litawa na va kila luga na va kila chilambo, vâmbeilola mituhi aneyo kwa uhiku wa maduva matatu na nusu, na ikambeluhusiwa kusikwa. ¹⁰ Vanu vaikâla pachilambo vâmbehangelala na kululula ing’anya ya kuhwa kwavo. Vâmbeing’ana dinujo, kwa kuva, mashahidi anevo vavili vânivakambyakambya namene vanu vaikâla pachilambo. ¹¹ Henga bada ya maduva âlalâ matatu na nusu, Nnungu nkuvavehija imumu ya umi, avala mashahidi nkuimilanga kwa madodo lavo, na vanu vammalele vachivalola nkuyopa namene. ¹² Mashahidi avala vavili nkupilikana lidi likulungwa kuhaloka kulihunde ulivahaulila kuchidoni, “Idang’ana akuno!” Anepo nkutwaliwa muha kulihunde akuno vanyakuliwije na lihunde, na amongo vao uvavalola. ¹³ Muuhiku uwowo, nkhumila nndengendo nkulu wa

chilambo, na asilimiya kumi ya imanga nkubamoka, na vanu alufu saba nkuhwanga ing'anya ya nndengendo anewo wa chilambo. Na vanu vanaisalidile nkuyopa namene na kunnombolela Nnungu wa kulihunde. ¹⁴ Ole yavili inipita, lola, ole yatatu ikambetima kuida!

Lipenga Iya Saba

¹⁵ Anepo malaika wa saba nkuwomba lipenga lyake. Bahi nkupilikanika malidi latumbwile kuhaloka kulihunde, ulahaula kuchidoni, "Ufalume wa pachilambo hambi nni wa Nang'olo wetu na Kilisto wake. Nanang'e ambetawala vyaka na vyaka!" ¹⁶ Na avala vasele ishilini na ncheche vaikalânga mmiteng'u vyavo vya chifalume muyo mwa Nnungu, nkuhinama uvamwabudu Nnungu, ¹⁷ uvahaula kuchidoni, "Tûnakushukulu wako Nang'olo wetu, Nnungu Uvêle na Dimongo Dyam-malele, Nnungu upwawije na unapwawije, kwa kuva, ûditwete dimongo dyako ding'ulu, na kutandilika kutawala.

¹⁸ Vanu va vilambo vinji vânitundwila, henga gasabu yako inikamola.

Na hambi nni uhiku wa kuvahukumu vahwîle, na nni uhiku wa kuveng'a dinujo avala vakutumikidile, yani manabii vako na vanu vako vanaswe na vammalele vakueshîmu wako, vanu vakulu na vakâvele vakulu.

Na nni uhiku wa kuvaondonganga avala vaondongânga chilambo!"

¹⁹ Anepo Ing'ande ya Nnungu ivêle kulihunde nkuchimulwa, na Lisanduku Iya Lilailano lyake nkwonekana anemwo nng'ande. Bahi nkuhumila imeti na igagi na iungulumi ya ding'uva na nndengendo wa chilambo na imbula ya mayanga yohe namene.

12

Mmahe na Iiyoka

¹ Anepo nkwonekana chimaiho chikulu aneko kulihunde. Kúvele na mmahe anawajjwe liduva, na mwedi úvele pahi madodo lake, na mmuti mwake mwávele litaji Iya dinondwa kumi na mbili. ² Mmahe aneyo ávele na chitumbo, na ánakuta ing'anya ya uchungu na ipwateki ya kuvaleka.

³ Anepo nkwonekana chimaiho chinji muha kulihunde. Kúvele na Iiyoka likulungwa namene Iyanahuvi linavele na myuti saba na dimembe kumi. Na kila muti úvele na litaji. ⁴ Na nchila wake nkukwekweleha selusi ya dinondwa dya kumahunde na kudimatohija pachilambo. Alila Iiyoka nkuimila muyo mwanga ayula mmahe anavele pepi na kuvaleka uchinga akâvaleka tu ammile aneyo mwana. ⁵ Anepo ayula mmahe nkummaleka mwana wa chilume ambevitawâla vilambo vinji vyammalele kwa isimbo ya chitale. Henga ayula mwana nkutwaliwa, nkupelekejwa kwanga Nnungu, pachiteng'u chake cha chifalume. ⁶ Ayula mmahe nkutukutula kulilanga pachinu panapatayalishije Nnungu uchinga achungwe aneko kwa maduva alufu moja na myambili na sitini.

⁷ Bahi kúvele na ing'ondo aneko kulihunde. Mikaili na malaika vake nkupanyana na alila Iiyoka, na alila Iiyoka nalinang'o chalumo na malaika vake, nkupanyana navo. ⁸ Henga alila Iiyoka nkulemwa, nang'e chalumo na malaika vake nkuva nanga pavavele na pachinu pakuikala aneko kulihunde. ⁹ Bahi alila Iiyoka likulu nkuvingangwa. Iiyoka aneyo nni ayula nnyongo wa kala achémwa, Ibilisi au Nanchindenga, avalambila vanu

vammalele va pachilambo. Nang'e chalumo na malaika vake nkuyahwa pachilambo.

¹⁰ Bahi anepo nangu nkupilikana lidi likulu kuhaloka kulihunde, ulichidoni, "Hambi upohi na dimongo na Ufalume wa Nnungu wetu na mamulaka langa Kilisto wake, v̄inikamola. Kwa kuva, ayula avasit̄aki vatumishi avetu chilo na muhi pameho panga Nnungu ànyahwa pachilambo.

¹¹ Vanang'o v̄aninshinda Nanchindenga kwa dimongo dya myadi ya Mwana wanga Ungandolo na kwa kuhweneha kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu. Vanang'o vávele tayali ata kuhwa, ing'anya maisha la apano pachilambo válawene kuva chiikee chinu chamana. ¹² Bahi ing'anya ya anelyo, kumahunde kuhangalale chalumo na v̄yammalele viik̄ála kumahunde! Henga ole wenu mwenu muik̄ála nchilambo na m'bahali!

Kwa kuva, aneyo Ibilisi àsulupukidile kwenu mwenu, akuno avèlè na gasabu ing'ulu, ing'anya ànimala kuva àisaliwije chihi na uhiku kadiki."

¹³ Bahi alila liyoka paliwene kuva liyahijwe pachilambo, nkutandilika kumpapatilila ayula mmahe ammalèke mwana wa chilume. ¹⁴ Henga ayula mmahe nkupewa dimapa dimbili divèle muchi dya chipungo nkulungwa, uchinga auluke kuhwena kulilanga pachinu apala panatayalishiwije, kulehu na alila liyoka, koka achungwe aneko kwa uhiku wa myaka mitatu na nusu.*

¹⁵ Bahi alila liyoka nkuhumya medi lohe muchi muto kuhaloka nkanya mwake uchinga lammwikile ayula mmahe na kunnyola muchi livambwe. ¹⁶ Henga alisi nkunyangata ayula mmahe, nkuyahama muchi kanya na kuumila aula muto unahaleke nkanya mwa alila liyoka.

¹⁷ Bahi alila liyoka nkummisija ayula mmahe, nkuhwena anapanyana ing'ondo na vavana vanji va ayula mmahe, yani vanu avala vadipilikana amuli dya Nnungu na kuhweneha kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu Kilisto. ¹⁸ Bahi alila liyoka nkuimila kunnyangi, nnyenje bahali.

13

Vanyama vavili vakúkanganya

¹ Anepo nangu nkumwona nnyama wahuma m'bahali. Nnyama aneyo ávele na myuti saba na dimembe kumi. Na kila lupembe lúvele na litaji, na kila muti úlembwije lina lya kunkufulu Nnungu. ² Nnyama aneyo unimmwene álandene na usuvi, henga madodo lake lávele muchi la nnyama wa kuyoha uvanchema dubu, na kanya yake ívele muchi ya uhimba. Alila liyoka nkuntenda aneyo nnyama ààve na dimongo malinga dyake na chiteng'u cha chifalume malinga chake na mamulaka makulungwa malinga lake. ³ Muti umo wa aneyo nnyama úvele muchi úniondongwa namene, henga chilonda chake chinavele cha hatali ya kuhwa chinipona tayali. Bahi vanu vammalele va pachilambo nkunkangana aneyo nnyama na kunnondola. ⁴ Anevo vanu nkutandilika kulyabudu alila liyoka ing'anya límpele aneyo nnyama mamulaka lake. Uchocho, nkumwabudu aneyo nnyama uvahula kuchidoni, "Nnani alandána na nnyama ayuno? Nnani ambebulúla kupanyana nawe ing'ondo?"

⁵ Aneyo nnyama nkupewa uweso wa kutangola malove la kulitupya na malove la kunkufulu Nnungu. Nkupewa na mamulaka la kutawala kwa myedi alubaini na mbili. ⁶ Bahi aneyo nnyama nkutandilika kunkufulu

* **12:14** Nsitali auno kwa Chigiliki úlembwije uvila, uhiku na mahiku na nusu uhiku. Na isabu aneyo nni sawa na myaka mitatu na nusu au maduva alufu moja na myambili sitini.

Nnungu, na lina lyake na pachinu páikàlà pamo na avala vaikála kulihunde. ⁷ Nkupewa uweso wa kupanyana na vanu va Nnungu, na kuvashinda. Nkupewa na mamulaka la kuvatawala vanu vammalele, vanu va kila litawa na kila lukolo na kila luga na kila chilambo. ⁸ Vanu vammalele vaikála pachilambo vâmbemwabudu, yani vanu avala vakâlembwije malina lavo Nchitabu cha Umi kutandikila pachiumbwije chilambo. Na chitabu anecho nni cha Mwana wanga Ungandolo asinjîjwe.

⁹ Munu avêle na makutu la kupilikana, na alapilikane alano.

¹⁰ Munu woheyo akudungiwîje kuhungwa, achiahungwe.

Na munu woheyo akudungiwîje kuwalalwa kwa upanga, achiawalalwe.

Bahi ing'anya anelyo, vanu va Nnungu vâlembelewa vapilile na kuva na ing'ulupa.

¹¹ Anepo nangu nkumwona nnyama yunji wavili wahundukuka muulongo. Nnyama aneyo ávele na dimembe dimbili dinavele muchi dyanga ungandolo, henga átangola muchi liyoka. ¹² Nang'e nkutumila mamulaka lammalele lapewije na ayula nnyama ntandi, àlatumile badala yake.*

Áchilasimisije chilambo chammalele na vammalele vaikála pachilambo vâmwabudu ayula nnyama ntandi ánavele na likwanda lya chilonda cha hatali ya kuhwa. ¹³ Nnyama ayula wavili nkutenda chimaiho chikulu cha lisaibu, mpaka nkutenda moto usulupuke kuhaloka kulihunde mpaka pachilambo, pameho la vanu vammalele. ¹⁴ Nkuvalambila vanu vaikála pachilambo kwa vimaiho vyahululihijwe kuvitenda badala ya ayula nnyama ntandi. Nkuvahaulila vanu vaikála pachilambo vakatapaje sanamu kwa eshima ya ayula nnyama ntandi anaondongwije kwa upanga, henga nkulama.

¹⁵ Anepo ayula nnyama wavili nkupewa dimongo dya kuing'a umi sanamu aneyo uchinga itangole, na vammalele vahitile kuiyabudu aneyo sanamu, vawalalwe. ¹⁶ Nnyama aneyo nkuvanamatija vanu vammalele vataywe muhuli mmakono lavo la kunkono na mmalyenye lavo, vanu vammalele va mana na vakee va mana, akúpata na amahuvani, vatumwa na vakee vatumwa, ¹⁷ uchinga anapwawe munu ambehulûla kusuma au kusumisa chitukutuku bila kuva na muhuli anewo. Na muhuli anewo nni lina lya nnyama aneyo au namba diimîla badala ya lina anelyo.

¹⁸ Apano pâlembelewa lúnda. Na munu woheyo avêle na ding'ano adyelewe namba adino diimîla badala ya lina lya aneyo nnyama, kwa kuva, namba anedyo diimîla badala ya munu fulani. Na namba aneyo nni myasita sitini na sita.

14

Luhimu lwa vanu vapohîjwe

¹ Anepo nangu nkumwona Mwana wanga Ungandolo aimidilè Nnichinga lya Sayuni, chalumo na vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche, na mmalyenye la vanu aneyo múlembwije lina lya Mwana wanga Ungandolo na lina lya Atatake. ² Anepo nangu nkupilikana lidi likulungwa kuhaloka kulihunde, uliungulumana muchi lidi lya medi lohe lahelelekêla kumakobikobi au muchi lidi lya ing'uva. Lidi anelyo lípilikanike muchi lidi vya vakúwomba ving'wenyang'wenya pavaomba ving'wenyang'wenya vyao.

* **13:12** Kwa Chigiliki nsitali auno úhaua kuva, "Nkutumila dimongo dyammalele dya ayula nnyama ntandi muyo mwake," henga mana la malove anelo, "muyo mwake," nni badala yake au kwajili yake.

³ Avala vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche nkuimba luhimu lwa-hambi muyo mwa chiteng'u cha chifalume na muyo mwa viumbe ncheche vivêle na umi na muyo mwa vasele ishilini na ncheche. Na wala nanga munu anahulwile kulihunda luhimu anelwo, ikânave chihi avala vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche vakombolewije pachilambo. ⁴ Vanu anevo nni avala vakâlihakajangije muchi chivalihakajanga vanu valâla ugoni, henga vâhwenehije chihi kukulupika muchi chivakulupika vanu vakâmmaite nnume au mmahe, kwa kunnondola Mwana wanga Ungandolo kila pachinu pâchivalôjà. Vanu anevo vânikombolwa kuhaloka muvanu vanji uchinga vâàve vatandi kuhumywa kwanga Nnungu na kwa Mwana wanga Ungandolo malinga sadaka ya mavuno matandi. ⁵ Vanang'o nanga pavanawahite kulambila na wala nanga pavanavele na likosa lyohelyo.

Vatumishi vatatu

⁶ Anepo nangu nkumwona malaika yunji wauluka kumahunde. Malaika aneyo âvele na Malove Lambone lavêle na uhiu vyaka na vyaka, la kuvahubilila vanu vaikâla pachilambo, vanu va kila chilambo na va kila lukolo na va kila luga na va kila litawa. ⁷ Aneyo malaika nkutangola kwa lidi likulungwa wachidoni, “Nnyopange Nnungu na kuntumbyanga, kwa kuva, uhiu wa hukumu yake ûnikamola. Mwabudu nang'e aumbile kumahunde na chilambo na bahali na dimbwimbwi dya medi.”

⁸ Anepo nkuhaloka malaika yunji wavili watangola kuchidoni, “Înimatohwa! Imanga aila ing'ulu ya Babeli* înimatohwa mwalehu. Kwa kuva, ivitendile vilambo vyammalele vikumbile divayi dya usalati wake, usalati uîda na gasabu ya Nnungu.”

⁹ Anepo nkuhaloka malaika yunji watatu watangola kwa lidi likulu wachidoni, “Munu woheyo amwabûdu ayula nnyama ntandi na sanamu yake, na kutaywa muhuli wake palyenye lyake au munkono wake, ¹⁰ aneyo nanang'e âmbekumbila divayi dya gasabu ing'ali namene ya Nnungu itaijwe nchikombe cha asabu ya Nnungu. Munu malinga aneyo âmbebanihwa mmoto wa baluti, muyo mwa malaika vanaswe na muyo mwa Mwana wanga Ungandolo. ¹¹ Na lyohi lya anewo moto wa kubanihija limbetutuma vyaka na vyaka. Na avala vachimwabudu ayula nnyama na sanamu dyake, chalumo na munu woheyo ataijwe muhuli wa lina lya nnyama aneyo, vakambeyewelega kananga liduva limo, chilo na muhi.”

¹² Bahi ing'anya ya aneyo, vanu va Nnungu vâlembelewa vapililile ibaniki na kudikamula amuli dya Nnungu na kuhweneha kunkulupila Yesu.

¹³ Anepo nangu nkupilikana lidi kuhaloka kulihunde ulihaula kuchidoni, “Lemba malove alano, ‘Wasa kwa vanu avala vâhwa vino akuno uvankulupila Nang'olo!’ ” Na Umumu Wanaswe âtangola kuchidoni, “Elo, nni muhiu. Vâmbeyewelega kuhaloka muibaniki yavo, ing'anya matendo lavo lâmbeonekana.”

Mafuno la pachilambo

¹⁴ Anepo nangu nkulyona lihunde lyanahe muyo mwangu, na nnihunde aneyo mûikele chiumele achila chîchionekana kuva muchi Mwana wa Munu. Mmuti mwake mûvele na litaji lya sahabu, na munkono mwake ânyakwile mundu ukôla wa kufunila. ¹⁵ Anepo nkwiwa malaika yunji kuhaloka

* **14:8** Apano Yohana âembile Babeli, na înahululika kuva âtumidile luga ya mpiho kuyamba imanga ya Loma. Na âtongoledile kuyamba usalati wa Loma ing'anya ya kuvanamatiya vanu vamwabûdu Nfalume wa Loma malinga Nnungu.

mu Ing'ande ya Nnungu, nkutangola kwa lidi likulu wanyaulila ayula aikêle nnihunde wachidoni, "Twala mundu wako utandilike kufuna, kwa kuva, uhiku wa mafuno ùnikamola, na mafuno la pachilambo làvele tayali kufunwa." ¹⁶ Bahi ayula aikêle nnihunde, nkunyoloja mundu wake pachilambo, chilambo nkufunwa. ¹⁷ Bahi nkwiđa malaika yunji kuhaloka mu Ing'ande yanga Nnungu ivêle kulihunde, na malaika aneyo nanang'e ányakwile mundu ukôla namene wa kufunila.

¹⁸ Anepo nkwiđa malaika yunji kuhaloka pachitala, na malaika aneyo nni nkwiđimilila moto wa pachitala. Nkutangola kwa lidi likulu wanyaulila ayula malaika avêle na mundu ukôla wa kufunila wachidoni, "Twala mundu wako ukahepe sabibu dya nsabibu wa pachilambo, kwa kuva, sabibu dyake tayali ðinitandeka." ¹⁹ Ayula malaika nkunyoloja mundu wake pachilambo, nkuhepa sabibu dya nsabibu wa pachilambo na kuditaya nnipondo likulu lya kuminyila, lipondo liombêle gasabu ya Nnungu. ²⁰ Adila sabibu ðiminyiwije nnipondo livêle pawelu imanga, na myadi nkukulula kuhaloka nnipondo aneyo mpaka kuhwikila ulehu wa kilometa myatatu. Na ulehu wa aila myadi kuhwena muha úvele malinga futi nnyano.

15

Malaika saba na vibaniho saba

¹ Anepo nangu nkuchona chimaiho chinji chikulu cha kukanganya aneko kulihunde. Nivawene malaika saba vanyakwile vibaniho saba. Na vibaniho anevyo njo vînavele vya ntululilo, kwa kuva, vibaniho anevyo nni avila vyambevutimila Nnungu kutimilisa gasabu yake. ² Anepo nangu nkuchona chinu chivêle muchi bahali ya chilolo ikundayîke na moto. Nkuvona na avala vanshindile ayula nnyama ntandi na sanamu yake chalumo na namba ðiimîla badala ya lina lyake. Vanu anevo váimidile m'bahali ya chilolo akuno vanyakwilê ving'wenyang'wenya vyavapele Nnungu. ³ Vanu anevo váimba luhimu lwanga Musa ntumishi wanga Nnungu, na luhimu lwa Mwana wanga Ungandolo, uvachidoni,

"Wako Nang'olo wetu, Nnungu Uvêle na Dimongo Dyammalele, matendo lako ni makulungwa na lânakanganya!

Wako Nfalume wa vilambo vyammalele,
ðindila dyako nni dya haki na dya uhiu!

⁴ Wako Nang'olo, nanga munu akákuyopa wako,
na wala nanga munu akákutumbyanga wako!

Kwa kuva, wako weka nni Wanaswe.

Vilambo vyammalele vîmbekwiđa unakwabudu wako,
kwa kuva, matendo lako la haki lânihunukuliwa!"

⁵ Bada ya anelo, nkuyona Ing'ande yanga Nnungu aneko kulihunde, yani N'gongwe wa Lilailano lya Nnungu. ⁶ Bahi avala malaika saba vanyakwile vibaniho saba nkuhumang'ana mu Ing'ande yanga Nnungu. Malaika anevo vâwetenge ðinguwo ðihahwîke namene na kung'anyima namene, na vâhungile mikanda ya sahabu mmihuva vyao. ⁷ Bahi chiumbe chimo muavila ncheche vivêle na umi, nkuveng'a avala malaika saba ðibakuli saba dya sahabu ðiombêle gasabu yanga Nnungu, avêle na umi ukee na ntululilo. ⁸ Anepo Ing'ande yanga Nnungu nkuombala lyohi lihalokêne na ukulu wanga Nnungu na ðimongo dyake. Na nanga munu anahulwile kuinjila mu Ing'ande yanga Nnungu mpaka avila vibaniho saba vya avala malaika saba pavitimisijwe.

16

Dibakuli saba dya gasabu yanga Nnungu

¹ Anepo nangu nkupilikana lidi likulungwa kuhaloka mu Ing'ande yanga Nnungu ulivahaulila avala malaika saba kuchidoni, "Hweneng'ana mukadikung'une pachilambo anedyo dibakuli saba dya gasabu yanga Nnungu."

² Malaika ntandi nkukung'unila bakuli yake pachilambo. Anepo vanu nkumelwa na mapoti lapwatêka namene. Vanu anevo vanamelwije na mapoti nni avala vanataijwe muhuli wa ayula nnyama na avala vachiabudu sanamu yake.

³ Malaika wavili nkukung'unila bakuli yake m'bahali. Medi nkupindikuka kuva muchi myadi ya munu ahwîle, na viumbe vyammalele vivêle na umi vya m'bahali nkuhwanga.

⁴ Malaika watatu nkukung'unila bakuli yake n'dihunde na n'dimbwimbwi dya medi, na medi lake nkupindikuka kuva myadi. ⁵ Anepo nangu nkumpilikana malaika nkwiimilila medi wachidoni, "Wako Wanaswe, upwawîje na unapwawije, wako nni mwene haki, kupapatana na namuna chiuhukumite.

⁶ Kwa kuva, vanu anevo vâmwadilenge myadi ya vanu vako vanaswe na ya manabii vako.

Bahi ing'anya ya anelyo, hambu wako ûvakumbijije myadi, na anevo vanu vânvivaikila kutendewa uchocho."

⁷ Anepo nangu nkupilikana lidi ulihaloka pachitala ulichidoni, "Wako Nang'olo wetu, Nnungu Uvêle na Dimongo Dyammalele, wako ûhumya hukumu dya uhu na dya haki!"

⁸ Malaika wa ncheche nkukung'unila bakuli yake nniduva. Anepo liduva nkupewa dimongo dya kuvapija vanu kwa chitukuta chake. ⁹ Vanu anevo nkupijwa na chitukuta anecho mpaka kulikufulu lina lyanga Nnungu avêle na dimongo dya kuviamulu vibaniho anevyo. Anepo vanu nanga pavanalekile masambi lavo na kumpindikukila Nnungu uchinga vantumbyange.

¹⁰ Malaika wa nnyano nkukung'unila bakuli yake pachiteng'u cha chifalume changa ayula nnyama ntandi, na ufalume wake nkuhinikwa na lupi. Vanu nkutandilika kulilumanya dindimi dyavo ing'anya ya kupwateka.

¹¹ Nkunkufulu Nnungu wa kulihunde ing'anya ya ipwateki yavo na àlal mapoti lavo, henga nanga pavanalekile matendo lavo lahakalenge.

¹² Malaika wa sita nkukung'unila bakuli yake mmuto nkulu wa Eflati. Medi la muto anepo nkunywa uchinga ikatapajwe indila kwajili ya vafalume vahalôka m'bali wa kumanga. ¹³ Anepo nangu nkuvona anamin-denga vatatu vavêle muchi vitowe uvahaloka nkanya mwanga alila liyoka na nkanya mwanga ayula nnyama ntandi na nkanya mwanga ayula nabii wa kulambila. ¹⁴ Anamin-denga anepo njo vatênda vimaiho vya masaibu. Na njo vahwêna kwa vafalume vammalele va pachilambo na kuvakunganya uchinga vapanyane ing'ondo nniduva alila likulu lyanga Nnungu Avêle na Dimongo Dyammalele.

¹⁵ Nang'olo àhaua kuchidoni, "Lola, nangu mbênkwida muuhiku umukau-maite muchi chaida nkwiwa! Wasa munu ayula âva meho na kudivika tayali dinguwu dyake uchinga anaonge mwandu na kulitaya dihoni muyo mwa vanu."

¹⁶ Avala anamindenga nkuvakunganyija avala vafalume pachinu pachêmwâ kwa Chieblaniya, Alumagedoni.

¹⁷ Malaika wa saba nkukung'unila bakuli yake kumahunde. Anepo nkupilikanika lidi likulu kuhaloka mu Ing'ande yanga Nnungu, pachiteng'u cha chifalume ulihaula kuchidoni, "Vino hukumu inikamilika!" ¹⁸ Anepo nkuhumila imeti na igagi na iungulumani ya ing'uva. Nkuhumila na ndengendo nkulu wa chilambo ukânambiwahi kuumila kutandikila vanu pavatandilike kuikala pachilambo. ¹⁹ Na imanga aila ing'ulu Babeli nkuyavanyika sehemu dinatu, na dimanga dya vilambo vyammalele nkwendongwa. Bahi Nnungu nanga panailuvalidile imanga aneyo ing'ulu, henga áikumbijije chikombe chivêle divayi dya gasabu yake ing'ali. ²⁰ Na visiwa vyammalele nkuwalawala, na machinga lammalele nanga palanaonekene kavila. ²¹ Anepo imbula ya mayanga makulungwa nkuvatonyela vanu, na kila liyanga livele na kilo malinga amsini. Vanu aneyo nkunkufulu Nnungu ing'anya ya anecho chibaniho cha imbula ya mayanga, kwa kuva, chibaniho chake chivele cha kuyoha namene.

17

Kahaba nkulu na nnyama

¹ Anepo nkuhaloka malaika yumo muavala saba vanyakwile dibakuli saba dya sahabu, nkunguhaila kuchidoni, "Ida nikulanguje chambhekumiwa ayula kahaba nkulungwa, yani imanga aila idengwije ching'ati dihunde dyohe. ² Vafalume va pachilambo vanilala nawe, na vanu vaikâla pachilambo vanikalewa divayi dya ukahaba wake."

³ Bahi kwa dimongo dya Umumu wa Nnungu nangu nkuhwena, ayula malaika nkungutwala nkungupelekeja kulilanga. Aneko nkumwona mmahe amwikêle nnyama wanahuvi namene, analemwijje mummili wammalele malina la kunkufulu Nnungu. Nnyama aneyo ávele na myuti saba na dimembe kumi. ⁴ Aneyo mmahe áwete dinguwo dya langi ya chifalume, yani langi ya sambalau na ya nahuvi, na álipambile kwa sahabu na mayanga lagalika na lulu. Na munkono mwake ányakwile chikombe chikatapajijwe kwa sahabu, chiombêle ukahaba wake na matendo lake lahakalenge la kunchima Nnungu. ⁵ Na mulyenye lyake lilembwije lina livêle na lifumbo, "IMANGA ING'ULU BABELI, MAMA WA MAKAHABA NA WA ÁLALÁ LANCHÍMA NNUNGU PACHILAMBO." ⁶ Nangu nkumwona ayula mmahe akelewijê myadi ya vanu va Nnungu, yani vanu vawalêlwe ing'anya ya ushuhuda wavo kwajili ya Yesu.

Panimmwene, nangu nkukangana namene. ⁷ Ayula malaika nkunguuja kuchidoni, "Mwadachi unakangana? Nangu nguchinikuhaulile sili ya aneyo mmahe na ya aneyo nnyama annyakwile, avêle na myuti saba na dimembe kumi. ⁸ Ayula nnyama ummwêne, ánipwawa anepo kala, henga vino akapali. Na nnyama aneyo vino ávele pepi kuhuma nnipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo na kuhwena unaondongwa mwalehu. Na vanu vaikâla pachilambo, yani vanu avala vakálembwijwe malina lavo Nchitabu cha Umi kutandikila pachiumbwije chilambo, vâmbekangana pavambemwona aneyo nnyama, kwa kuva, ánipwawa anepo kala, henga vino akapali, na achiaide kavila!

⁹ Apano nni pâlembelwa ding'ano na lúnda. Aila myuti saba nni machinga saba láikâlâ ayula mmahe. ¹⁰ Uchocho, aneyo myuti saba nni vafalume

saba. Vafalume nnyano muanevo tayali vānyanguhwa, henga wa sita àvechinkutawala na wa saba bado akānambikwida. Na aneyo nfalume wa saba pambekwida, àmbeikala chihi kadiki. ¹¹ Ayula nnyama anapwawije anepo kala, henga vino akapali, nang'e nni nfalume wa nane, na nni yumo wa avala vafalume saba,* nanang'e àhwena unaondongwa mwalehu.

¹² Na adila dimembe kumi dyudiwene nni vafalume kumi vakānambitandilika kutawala, henga vāmbepwechela mamulaka la kutawala muchi vafalume chalumo na ayula nnyama kwa uhiku kadiki. ¹³ Anevo vammalele kumi vāvele chihi na likudungilo ulimo, yani kumwing'a ayula nnyama dimongo dyavo na mamulaka lavo. ¹⁴ Vāmbepanyana ing'ondo na Mwana wanga Ungandolo, henga Mwana wanga Ungandolo àmbevalema kwa kuva, nang'e nni Nang'olo wa anang'olo na Nfalume wa vafalume. Mwana wanga Ungandolo àmbepanyana ing'ondo na aneyo vafalume akuno avèlè pamo na vanu vake vakulupika namene, vāvachemilè na kulitandolela.”

¹⁵ Anepo ayula malaika nkunguhaulila kuchidoni, “Adila dihunde dyudiwene apala páikàlà ayula kahaba, nni vanu va kila chilambo na va kila litawa na va kila luga. ¹⁶ Adila dimembe kumi dyudiwene chalumo na ayula nnyama, vāmbensunalila ayula kahaba koka vampakanyole vyammalele vyavenavyo na kunneka chihi mwandu. Vāmbetang'una inyama ya mmili wake na kupija maisalilo lake mmoto. ¹⁷ Kwa kuva, Nnungu àtadile mmitima yavo likudungilo lya kutimisa makudungilo lake, yani vayambukilane kumwing'a ayula nnyama mamulaka lavo la kutawala mpaka palambetimila malove la Nnungu. ¹⁸ Na ayula mmahe ummwène, nni imanga aila ing'ulu ivatawāla vafalume va pachilambo.”

18

*Kwondongwa kwa imanga ya Babeli**

¹ Bada ya anelo, nangu nkumwona malaika yunji wasulupuka kuhaloka kulihunde. Malaika aneyo ávele na dimongo ding'ulu, na chilambo chammalele nkung'anyima ing'anya ya ukulu wake. ² Aneyo malaika nkunonoha lidi wachidoni,

“Ìnimatohwa! Babeli, imanga aila ing'ulu ìnimatohwa mwalehu!

Hambi ijukile kuva kaya ya anamindenga wa kila namuna, na ijukile kuva kaya ya vyuni vyammalele vichafu na najisi.

³ Kwa kuva, vilambo vyammalele vikumbidile divayi dya usalati wa imanga aneyo, usalati uida na gasabu yanga Nnungu. Vafalume va pachilambo vānilala nawe na vakúchuusa va pachilambo vāpete dimali ing'anya ya dimali dyohe dyave-nandyo.”

⁴ Anepo nangu nkupilikana lidi linji kuhaloka kulihunde ulichidoni, “Mwenu mmanu vangu, ukananga muimanga aneyo, uyopa mūnakumila masambi lake na kupata vibaniho vimbeikōja imanga aneyo.

⁵ Kwa kuva, masambi la imanga aneyo làvechinkuhweneha namene mpaka kuhwika kulihunde, na Nnungu nanga paluvalidile matendo lahakalenge la imanga aneyo.

* **17:11** Apano palembwījwe kwa Chimakonde, “yumo wa avala saba,” ìnahululika kuva, aneyo nfalume akee yumo wa avala vafalume saba, henga nni nfalume yunji alandāna navo. * **18:** Kuyamba imanga ya Babeli lola Uhunulo 14:8.

⁶ Itendelange imanga aneyo malinga chiintendeledile mwenu.

Na àlálá laintendedile mwenu, ilipange myanda mivili.

Imanga aneyo ìnkolowedile mwenu chikombe cha ibaniki, bahi na mwenu ikolowele myanda mivili.

⁷ Kupapatana na namuna chiilitumbyenge na kuling'a laha, bahi ing'e imanga aneyo ibaniki na lihindambi kwa namuna uyoyo.

Imanga aneyo ìlihaulila yenye kuva,

'Nangu ngùikala nchiteng'u cha chifalume muchi malukiya, na wala níkee nannidi na wala níkambekuva na lihindambi wala kadiki.'

⁸ Bahi ing'anya ya anelyo, vibaniho avino vimbennyidila chihi liduva limo, kuhwa na lihindambi na indala.

Pamo na anelo, imanga aneyo imbepijwa moto,

kwa kuva, Nang'olo Nnungu wetu aihukúmu imanga aneyo àvele na dimongo."

⁹ Vafalume va pachilambo valombène na kulihangalaja na imanga aneyo vàmbeikutila na kuikutangila, pavambelyona lyohi lya moto wa kupya kwa imanga aneyo. ¹⁰ Vàmbeimilanga kulehu uvayopa ibaniki ya imanga aneyo akuno uvachidoni, "Ole wako! Ole wako, imanga ing'ulungwa ya Babeli, imanga ivèle na dimongo! Kwa kuva, kwa uhiku chihi kadiki, hukumumu yako ìnikamola!"

¹¹ Vakúchuusa va pachilambo vàmbeikuta na kuikutangila imanga aneyo, kwa kuva, nanga munu ambesúma kavila vitukutuku vyavo, ¹² malinga sahabu na madini la hela na mayanga lagalíka na lulu na dinguvo dikatapêle ditotwije na usi ukatapêle wa halili na wa kitani na dinguvo dikatapêle dya langi ya sambalau na ya nahuvi namene, na milandi yammalele ìnung'ila saana na kila chombo chikatapajijwe kwa dimembe dya unembo na kwa milandi igalíka namene na kwa shaba na kwa chitale na kwa mayanga la malumalu, ¹³ na n'dalasini na vitakilo, na ubani na mahuta la kunung'ila na uvumba na divayi na mahuta la nseituni na uhu ukatapêle na ngano na ang'ombe na angandolo na falasi na mikokoteni iutângwa na falasi na ata miili na disungu dya vanu, yani vatumwa.

¹⁴ Na aneyo vakúchuusa vàmbeihaulila imanga aneyo kuchidoni, "Mambo àlálá lakatapêle luchitamwa namene kulapata, hambi lànialawala. Na vitukutuku vyammalele vya kugalika namene na vya kukatapala, vîniyahika, wala nanga paumbevyona kavila." ¹⁵ Vakúchuusa vapête dimali kupapatana na imanga aneyo, vàmbeimila chihi kulehu uvayopa ibaniki ya imanga aneyo. Vàmbeikuta na kuikutangila imanga aneyo, ¹⁶ uvahaula kuchidoni, "Ole wako! Ole wako, wako imanga ing'ulungwa! Wako úwala dinguvo ditotwije kwa usi ukatapêle pamo na dinguvo dikatapele dya langi ya sambalau na yanahuvi namene. Wako úpambwa kwa sahabu na mayanga la kugalika na lulu! ¹⁷ Kwa kuva, kwa uhiku kadiki, dimali dyammalele ìniwalawala."

Vakúloja vammalele va dimeli na amyanda vao, na amadengo vammalele va n'dimeli na vammalele vapâta dimali kupapatana na bahali, vàmbeimilanga chihi kulehu. ¹⁸ Pavambelyona lyohi lya moto wa kupya kwa imanga aneyo, vàmbeikuta uvachidoni, "Imanga ntwani imbelandâna na imanga aino ing'ulungwa!" ¹⁹ Vàmbelimwadihangila litutunga mmyuti yavo, uvakuta na kuikutangila, uvachidoni, "Ole wako! Ole wako, wako imanga ing'ulungwa! Vanu vammalele vavèle na dimeli m'bahali vâpete dimali ing'anya ya dimali dyako dyohe. Henga kwa uhiku kadiki, dimali dyako dyammalele ìniwalawala."

²⁰ “Mwenu mma kulihunde na mmanu mma Nnungu chalumo na mitume na manabii vake, hangalalanga kwajili ya mambo lahumidile muimanga aneyo, kwa kuva, Nnungu àniihukumu imanga aneyo kupapatana na namuna chiintendeledile mwenu!”

²¹ Anepo malaika yumo avêle na dimongo nkunyanyula liyanga livêle muchi liyanga likulungwa lya kuhayila. Nkuliya m'bahali, wahaula kuchidoni, “Ùvila nni chiimbeyahwa kwa dimongo imanga ing'ulungwa ya Babeli na ikambekwonekana kavila. ²² Wako imanga ya Babeli, malidi la vanu vaîmba na vaômba ving'wenyang'wenya na filimbi na mapenga lakambepilikanika kavila nkati mwako. Na nanga fundi woheyo wa madengo lohelo ambeonekâna kavila nkati mwako, wala kananga lidi lya liyanga lya kuhayila. ²³ Nng'anje wa chibatali ukambeonekana kavila nkati mwako. Na wala mukambepilikanika kavila malidi la vanu valômba au valômbwa, uvahangalala. Ìmbekuva uchocho ing'anya akúchuusa vako vávelenge na dimongo ding'ulu pachilambo, na vanu va vilambo vyammalele vánilambilwa kwa uhavi wako, ²⁴ na nkati mwako mùonekene myadi ya manabii na ya vanu va Nnungu chalumo na myadi ya vanu vammalele vawalêlwe pachilambo.”

19

Ihangaladi aneko kulihunde

¹ Anepo nangu nkupilikanika lidi likulungwa kuhaloka kulihunde, lidi lichipilikanika muchi lidi lya mmuluku wa vanu, ulichidoni, “Alombolewe Nnungu! Upohi na ukulu na dimongo nni dya Nnungu wetu. ² Hukumu dyake nni dya uhiu na dya haki. Kwa kuva, àninnyukumu ayula kahaba nkulu achichichocheja chilambo kwa usalati wake. Nnungu ànimpindikula ing'anya ya myadi ya vatumishi vake!” ³ Anelyo lidi nkupilikanika kavila ulichidoni, “Alombolewe Nnungu! Lyohi lya aula moto upija aneyo imanga ing'ulu ùvenkututuma, vyaka na vyaka!” ⁴ Na avala vasele ishilini na ncheche na avila viumbe ncheche vivêle na umi, nkuhunama uvamwabudu Nnungu aikâla nchiteng'u cha chifalume uvachidoni, “Amina! Alombolewe Nnungu!”

⁵ Bahi anepo nangu nkupilikanika lidi kuhaloka pachiteng'u cha chifalume ulihaula kuchidoni, “Nnombolenge Nnungu wetu, mwenu mmatumishi vake mmammalele, mwenu mumweshîmu Nnungu, mmakulu na mukée mmakulu!” ⁶ Anepo nkupilikanika lidi lichipilikanika muchi lidi lya mmuluku wa vanu, na muchi lidi lya medi lohe lahelekêla kumakobikobi na muchi lidi lya ing'uva, ulihaula kuchidoni, “Alombolewe Nnungu! Kwa kuva, Nang'olo Nnungu wetu, Avêle na Dimongo Dyammalele, àvenkutawala. ⁷ Tuhangalale na kululutila na kuntumbyanga Nnungu, kwa kuva, uhiku wa ing'ole ya ulombi wa Mwana wanga Ungandolo ùnikamola, na mmahe wake ànilipanganaha tayali.” ⁸ Aneyo mmahe àpewije inguwo ya kuwala, itotwîje kwa usi ukatapêle wa kitani, ung'anyîma namene. Inguwo aneyo ìmîla badala ya matendo la haki la vanu va Nnungu.

⁹ Anepo malaika nkunguhaulila kuchidoni, “Lemba malove alano, ‘Wasa vanu avala vakumbuliwîje kuing'ole ya ulombi wa Mwana wanga Ungandolo.’ ” Aneyo malaika nkutangola kavila kuchidoni, “Anelo nni malove la uhiu la Nnungu.” ¹⁰ Nangu nkuhunama pamadodo la ayula malaika uchinga nimwabudu, henga nang'e nkunguhaulila kuchidoni, “Ndulu, unatende uchocho! Nangu nni ntumishi muchi muuvelelee wako na anung'unuvako vahwenêha kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu.

Wako ùlembelewa umwabudu Nnungu! Kwa kuva, kuhweneha kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu, aneyo njo isungu ya chinabii.”

Ankwedîle falasi wanahe àpanyana kwa haki

¹¹ Bahi nangu nkumwona kulihunde kuhunukwikè. Nkumwona falasi wanahe, na ayula ankwedîle ayula falasi àchemwa, Nkùkulupika na Avèle na Uhiu, kwa kuva, ànahukumu na kupanyana ing'ondo kwa haki. ¹² Meho lake lánametameta muchi dindimi dya moto, na mmuti mwake múvele na mataji lohe na álembwije lina lyakamayite munu woheyo ila mwene weka. ¹³ Nang'e áwete lijoho lichuvîje mmyadi, na lina lyake áchemwa, Lilove lyanga Nnungu. ¹⁴ Makuwa la matiyala la kulihunde nkuva ulannondola akuno vavakwedîle falasi wanahe, na vawetèngè dingwu dyanaha ditotwîje kwa usi ukatapêle wa kitani. ¹⁵ Nkanya mwake múhuma upanga ukôla uchinga avashinde vanu va vilambo vinji kwa upanga anewo. Na nang'e àmbetawala kwa isimbo ya chitale na kuvaminya muchi sabibu nnipondo lya kuminyila divayi, lipondo liombêle gasabu yanga Nnungu Avèle na Dimongo Dyammalele. ¹⁶ Nnijoho lyake na nchiya chake múlembwije lina alino, NFALUME WA VAFALUME, NANG'OLO WA ANANG'OLO.

¹⁷ Anepo nangu nkumwona malaika yumo aimidilè nniduva akuno wavichema vyuni vichiuluka kumahunde, wavihaulila kuchidoni, “Idang'ana, mukoane pamo kwajili ya ing'ole ing'ulungwa yanga Nnungu! ¹⁸ Ida mulyange inyama ya miili ya vafalume na ya vakulu va matiyala na ya vanu vavèle na dimongo, na ya falasi na ya vanu vavakwedîle falasi anevo na inyama ya vanu vammalele, ikáva vatumwa au vanu vakávele vatumwa, vanu va mana au vakee va mana.”

¹⁹ Anepo nangu nkumwona ayula nnyama ntandi chalumo na vafalume va pachilambo na makuwa lavo la matiyala vakojenè pamo uchinga vapanyane ing'ondo na ayula ankwedîle falasi chalumo na likuwa lya matiyala lake. ²⁰ Henga ayula nnyama na ayula nabii wa kulambila nkukamulwa. Nabii aneyo njo ayula achilangûja vimaiho vya masaibu badala ya aneyo nnyama, na kwa kupitila vimaiho anevyo ánivalambila vanu avala vachiyabudu sanamu yake na kutaywa muhuli wa ayula nnyama ntandi. Bahi ayula nnyama ntandi na ayula nabii wa kulambila nkuyahwa nnipondo lya moto wa baluti akuno vavèlè vumi. ²¹ Na avala vanaisalidile nkuwalalwa kwa upanga unahumile nkanya mwa ayula ankwedîle falasi wanahe. Na vyuni vyammalele nkusiba inyama ya miili yavo.

20

Myaka alufu moja

¹ Anepo nangu nkumwona malaika yumo wasulupuka kuhaloka kulihunde akuno anyakwilè n'didi nkulungwa wa chitale munkono wake na ntukulo wa lipondo livèle na ulehu ukee na ntululilo. ² Nkulikamula alila liyoka, yani ayula nnyongo wa kala achémwa Ibilisi au Nanchindenga, nkunnyunga myaka alufu moja. ³ Malaika aneyo nkuliyaha anelyo liyoka nnipondo anelyo lilehu. Nkulihinika anelyo lipondo na kuvika chihungo cha muhuli uchinga liyoka anelyo linahwenehe kualambila kavila vanu va vilambo mpaka paimbetimila aila myaka alufu moja. Na paimbemalilika aneyo myaka àlembelewa achimuliwe kavila kwa uhiku kadiki.

⁴ Anepo nangu nkuvyona viteng'u vya chifalume vinaikaliwije na avala vanapewije mamulaka la kuhukumu. Nkudyona na disungu dya avala

vanu vánacheketwe myuti ing'anya ya kuhweneha kuhumya ushuhuda kunyamba Yesu na Lilove lyanga Nnungu. Vanu anevo nanga pavanamwabu-dite ayula nnyama ntandi wala kananga sanamu yake na wala nanga pavanatajiwe muhuli wa nnyama aneyo mmalyenye lavo au mmakono lavo. Vanu anevo vammalele nkufufukanga, nkutawala pamo na Kilisto kwa uhiku wa myaka alufu moja. ⁵ Na anewo njo ufufulo ntandi. Na vanu vanji vahwile vanaisalidile, nanga pavanafufwike mpaka paimbetimila aila myaka alufu moja. ⁶ Vanu vanaswe na vabalikiwiye nni avala vakumila ufufulo ntandi! Kwa kuva, kuhwa kwavili kukambekuva na dimongo kwa vanu anevo, na badala yake vambekuva makuhani va Nnungu na vanga Kilisto, na vambetawala chalumo na Kilisto kwa uhiku wa vyaka alufu moja.

Kuhukumiwa kwanga Nanchindenga

⁷ Aneyo myaka alufu moja paimbemalilika, Nanchindenga àmbechimuliwa kuhaloka nchihungo chake. ⁸ Nanang'e àmbehwena unavalambila vanu va vilambo, vaikâla mmipata yammalele ya chilambo, yani avala vachêmwa, Gogu na Magogu uchinga avalopolele pamo kwajili ya kupanyana ing'ondo, na anevo vanu vambekuva vohe namene muchi nnyangi wa kubahali. ⁹ Vanu anevo nkuhwena pachilambo chammalele na kulidinguka lipanda lya vanu va Nnungu, yani imanga yake yaitamwa namene Nnungu. Henga moto nkusulupuka kuhaloka kulihunde nkuvapija. ¹⁰ Anepo Ibilisi, ayula áchivalambila, nanang'e nkuyahwa nnitanda lya moto wa baluti mwàvele ayula nnyama ntandi na ayula nabii wa kulambila. Na anemwo vambebanihwa chilo na muhi, vyaka na vyaka.

Hukumu ya ntululilo

¹¹ Anepo nangu nkuchona chiteng'u chikulungwa chanahe cha chifalume chalumo na ayula aikêle nchiteng'u anecho. Chilambo na kumahunde nku-tukuta pameho pake, na nanga pavinapete pachinu pakulipiha. ¹² Nangu nkuvona vanu vahwile, vanu wa mana na vakávele va mana vaimilèngè muyo chiteng'u achila cha chifalume. Vitabu nkuhunukuliwa, na chitabu chinji nkuhunukuliwa, na anecho njo Chitabu achila cha Umi. Na anevo vanu vahwile nkuhukumiwa kupapatana na matendo lavo malinga chilembwije mmitabu anevyo. ¹³ Bahali nkuvahumya vahwile vanatitimidile anemwo. Kuhwa na pachinu pavanu vahwile napanang'o nkuvahumya vahwile vanapwawije anemwo. Na kila munu nkuhukumiwa kupapatana na matendo lake. ¹⁴ Bahi kuhwa na pachinu pavanu vahwile nkuyahwa nnitanda lya moto. Na litanda anelyo lya moto njo kuhwa kwavili. ¹⁵ Na munu woheyo akanalembwije lina lyake Nchitabu cha Umi, áyahijwe nnitanda lya moto.

21

Kumahunde kwahambi na chilambo chahambi

¹ Anepo nangu nkukwona kumahunde kwahambi na chilambo chahambi, kwa kuva, kumahunde kutandi na chilambo chitandi vyanipita, na bahali nainang'o nanga painapwawije kavila. ² Nangu nkuyona imanga yanaswe, yani Yeluselemu yahambi, uisulupuka kuhaloka kumahunde kwanga Nnungu, akuno ipambwijwè saana malinga bibi alusi apambwije kwajili ya kuhwena unakojana na ntwave. ³ Nangu nkupilikana lidi likulungwa kuhaloka pachiteng'u cha chifalume ulihaula kuchidoni, "Lola, hambi Nnungu àikala na vanu nkaya yake! Nnungu mwene àmbeikala pamo

na vanang'o. Vanang'o vàmbekuva vanu vake nanang'e àmbekuva Nnungu wavo. ⁴ Nang'e àmbepukutanga mihodi yavo yammalele mmeho lavo. Kuhwa kukambepwawa kavila, wala kulikutangila wala chitangelo wala ipwateki, kwa kuva, mambo la kala tayali lànipita."

⁵ Bahi ayula anaikele nchiteng'u cha chifalume nkuhaua kuchidoni, "Lola, ngùtenda vitukutuku vyammalele kuva vyahambi." Nkunguhaulila kavila kuchidoni, "Lemba malove alano, kwa kuva, nni la kukulupika na nni la uhiu." ⁶ Nkunguhaulila kavila kuchidoni, "Lammalele lànimalilika! Nangu nni Alufa na Omega, yani Ntandiliko na Ntululilo. Munu woheyo avèle na inyota nimbemwing'a medi la kukumbila lahalòka nchimbwimbwi cha medi la umi, bila kulipa. ⁷ Munu woheyo ambechilèma chilambo achiapwechele dinudyo anedyo, na nangu nguchinguve Nnungu wake na nang'e achieve mwanangu. ⁸ Henga vanu vayòpa muing'ulupa na vakákulupila na akútenda lahakalenge na akúwalala na akúlala ugoni na ahavi na akúabudu disanamu na akúlambila vammalele, pachinu pavo nni nnitanda alila lya moto, muyàka moto wa baluti. Na anekwo njo kuhwa kwavili."

Yelusalemu yahambi

⁹ Anepo yumo wa avala malaika saba vananyakwile adila dibakuli saba diombèle vibaniho saba vya ntululilo, nkunguhengelekela, nkunguhaulila kuchidoni, "Tuhwene akuno nikakulanguje bibi alusi, mmahe wa Mwana wanga Ungandolo." ¹⁰ Kwa dimongo dya Umumu wa Nnungu nangu nkuhwena, ayula malaika nkungupelekeja nnichinga likulungwa na lilehu. Nkungulanguja imanga yanaswe, yani Yelusalemu, uisulupuka kuhaloka kulihunde kwanga Nnungu. ¹¹ Imanga aneyo inang'anyima kwa ukulu wanga Nnungu. Na ing'anyimi yake ívele muchi ya liyanga ligalíka namene lya yaspi, ling'anyíma muchi chilolo. ¹² Imanga aneyo ídingukwije na lingongo likulungwa na lilehu livèle na milango kumi na mbili ichichúngwa na malaika kumi na mbili. Na mmilango aneyo múlembwije malina la matawa kumi na mbili la Vaisilaeli. ¹³ Mpata wa kumanga kúvele na milango mitatu na m'bali wa kundonde kúvele na milango mitatu na m'bali wa kasikasini milango mitatu na m'bali wa kusini milango mitatu. ¹⁴ Na lingongo liidingwíke imanga aneyo lidengwije mmayanga la nsingi kumi na mbili, na mmayanga anelo múlembwije malina la mitume kumi na mbili vanga Mwana wanga Ungandolo.

¹⁵ Malaika aneyo achitangòla na nangu ányakwile imbalu ya sahabu ya kupimila, uchinga aipime imanga aneyo chalumo na milango yake na lingongo liidingúka imanga aneyo. ¹⁶ Imanga aneyo ívele tele kwa tele, ulehu wake na upana wake vinalingilana. Bahi malaika nkuipima aila imanga kwa aila imbalu, ulehu wake na upana na ulehu kuhwena muha wávele kilomita alufu mbili myanne. ¹⁷ Ayula malaika nkupima na itumbudi ya alila lingongo, itumbudi yake yávele na ulehu wa futi myambili kumi na sita kupapatana na chipimo cha kawaida cha chimunu chanatumidile kupimila. ¹⁸ Lingongo aneyo lidengwije kwa mayanga la kugalika namene la yaspi, na imanga yene ídengwije kwa sahabu ihahwíke muchi chilolo chilangúja saana m'bali wavili. ¹⁹ Nsingi wa lingongo aneyo liidingwíke imanga aneyo lipambwije kwa mayanga la kugalika namene la kila aina. Nsingi ntandi úvele wa mayanga la yaspi na wavili úvele wa mayanga la yakuti samawi na watatu úvele wa mayanga la kalidoni na wa ncheche úvele wa mayanga la sumalidi. ²⁰ Nsingi wa nnyano úvele wa mayanga la salidoniki na wa

sita úvele wa mayanga la akiki na wa saba úvele wa mayanga la kilisolito na wanane úvele wa mayanga la sabalajadi na wa tisa úvele wa mayanga la yakuti ya njano na wa kumi úvele wa mayanga la kilisoplaso na wa kumi na moja úvele wa mayanga la hiakinto na wa kumi na mbili úvele wa mayanga la ametisto. ²¹ Na aila milango kumi na mbili ívele ya lulu kumi na mbili. Kila nnango úkatapajjwe kwa lulu imo. Na dindila dya aila imanga díkatapajjwe kwa sahabu ihahwíke muchi chilolo chilangúja saana m'bali wavili.

²² Nangu nanga pannaiwene Ing'ande yanga Nnungu muimanga aneyo, kwa kuva, Nang'olo wetu, Nnungu Avéle na Dimongo Dyammalele pamo na Mwana wanga Ungandolo njo ing'ande yene. ²³ Nng'anje wa liduva na wa mwedi nanga paulembelewa muimanga aneyo, kwa kuva, ukulu wanga Nnungu unailangajija, na Mwana wanga Ungandolo nni chibatali chake. ²⁴ Bahi vanu va vilambo vâmbekwonga mungng'anje wake na vafalume na pachilambo vâmbekwida na dimali dyavo anemwo. ²⁵ Milango ya imanga aneyo mwiko ikambechimwa, kwa kuva, mukambekuva na chilo kavila. ²⁶ Vanu va vilambo vyammalele vâmbeida muimanga aneyo unannombolela na kumwing'a eshima Nnungu. ²⁷ Nanga chinu chohecho chihakalenge chimbeinjila muimanga aneyo, wala nkútenda mambo lanchîma Nnungu au nkúlambila. Henga vambeinjila anemwo nni avala valembwíje malina lavo Nchitabu cha Umi cha Mwana wanga Ungandolo.

22

¹ Anepo ayula malaika nkungulanguja luhunde lwa medi la umi lang'anyîma muchi chilolo. Luhunde anelwo lúkulula medi kuhaloka pachiteng'u cha chifalume changa Nnungu na cha Mwana wanga Ungandolo. ² Luhunde anelwo lúkuluja medi kulondola indila ing'ulu ya imanga aneyo. Na kila m'bali wa luhunde anelwo úmedile nnandi wa umi, úpa vihepo aina kumi na mbili, na nnandi anewo úpa vihepo myanda kumi na mbili kwa mwaka na mwanda umo kwa mwedi. Mahamba la aula nnandi nni la kuvalamya vanu va vilambo. ³ Na wala kukambekuva na laana kavila ya Nnungu.

Chiteng'u cha chifalume changa Nnungu na changa Mwana wanga Ungandolo vimbekuva muimanga aneyo, na vatumishi vake vâmbentumikila. ⁴ Vâmbekwona kumeho kwake, na lina lyake límbelebwa mmalyenye lavo. ⁵ Na wala kukambekuva na chilo kavila, wala vakambelebela nng'anje wa chibatali wala liduva, kwa kuva Nang'olo Nnungu âmbevalangajija, na vanang'o vâmbetawala, vyaka na vyaka.

Kuuya kwanga Yesu

⁶ Anepo ayula malaika nkunguhaulila kuchidoni, “Malove anelo nni la uhiu na la kukulupika. Na Nang'olo Nnungu avalôja manabii vake kwa Umumu wake, ântumile malaika wake unavalanguja vatumishi vake mambo âlalá lavêle pepi kuhumila.”

⁷ Yesu nkuhaua kuchidoni, “Lola, mbènkupiyanya kwida! Wasa munu woheyo akamûla malove la unabii lalembwíje nchitabu achino!”

⁸ Nangu nni Yohana, ngupilikêne na kulona mambo anelo. Pangupilikene na kulona, nangu nkuhunama uchinga nimwabudu malaika ayula angulangujije mambo anelo. ⁹ Henga nang'e nkunguhaulila kuchidoni, “Ndulu, unatende uchocho! Nangu nni ntumishi muchi muuvelelee wako na anung'unuvako manabii chalumo na vammalele valakamûla malove

lalembwîje nchitabu achino. Wako ùlembelwa chihi umwabudu Nnungu!"
¹⁰ Aneyo malaika nkunguhaulila kuchidoni, "Unachihunike kwa chihungo cha muhuli chitabu achino cha malove la unabii, kwa kuva, làvele pepi kuhumila. ¹¹ Munu atênda lahakalenge àmbeweneha chihi kutenda lahakalenge, na munu atênda uhakwa àmbeweneha chihi kutenda uhakwa, na munu atênda lalalembela Nnungu àmbelialija chihi kutenda lalalembela Nnungu, na munu wanaswe àmbelialija chihi kuhahuka."

¹² Yesu nkuhaua kuchidoni, "Lola, nangu mbènkupiyanya kwida! Ndèmbèida na dinujo uchinga ninnipe kila munu kupapatana na matendo lake. ¹³ Nangu njo Alufa na Omega, Ntandiliko na Ntululilo."

¹⁴ Wasa vanu avala vahahûla majoho lavo, kwa kuva, vàmbekuva na haki ya kulya vihepo vya nnandi wa umi na haki ya kuinjila muimanga aila kwa kupitila mmilango yake. ¹⁵ Henga pawelu imanga aneyo kùmbekuva na vanu najisi na ahavi na amalaya na vakúwalala na vaabûdu disanamu na kila munu atâmwa namene maisha la kulambila.

¹⁶ "Nangu nni Yesu, ngùntumile malaika wangu unanshuhudilanga mambo anelo mwenu makuwa la vanu vangukulupîla. Nangu ni wa nnikolo na wa nnukolo lwanga Nfalume Daudi. Nangu nni aila inondwa ya ulyamba ilangâja."

¹⁷ Umumu Wanaswe na bibi alusi vâhaua kuchidoni, "Ida!" Na munu woheyo apilikâna ahaule kuchidoni, "Ida!" Na munu woheyo avêle na inyota na àlembela medi la umi, aide akumbile bule.

Malove la ntululilo

¹⁸ Nangu Yohana nîn'duma kila munu apilikâna malove la unabii wa chitabu achino kuva, munu woheyo akâyenjeja chinu chohecho mmalove anelo, Nnungu àmbennyenjejjija vibaniho avila vilembwîje nchitabu achino. ¹⁹ Na munu woheyo ambeûsa chinu chohecho mmalove la unabii lalembwîje nchitabu achino, Nnungu àmbèiusa sehemu yake muavila vihepo vya nnandi wa umi na muaila imanga yanaswe itongolewîje nchitabu achino. ²⁰ Na munu woheyo ahûmya ushuhuda wa malove anelo ahaule kuchidoni, "Elo, mbènkupiyanya kwida!"

Amina! Ida wako Nang'olo Yesu!

²¹ Inema yanga Nang'olo Yesu ìve pamo na mwenu mmammalele. Amina.